תלמוד בבלי · אחרונים · אור הישר · סדר קדשים

אור הישר על זבחים

הרב שמואל יצחק הילמן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור הישר על זבחים

הרב שמואל יצחק הילמן

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-הישר-על-זבחים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 7
דף ב: 12
דף ג. 15
דף ג: 16
דף ד. 17
דף ד: 21
דף ה. 24
דף ה: 27
דף ו. 30
דף ו: 33
דף ז. 36
דף ז: 37
דף ח. 39
דף ח: 41
דף ט. 42
דף ט: 44
דף י. 47
דף י: 47
דף יא. 50
דף יא: 51
דף יב. 54
דף יב: 56
דף יג. 60
דף יג: 62
דף יד. 64
דף יד: 65
דף טו. 70
דף טו: 73
דף טז. 76
דף טז: 80
דף יז. 80
דף יז: 83
דף יח. 84
דף יח: 86
דף יט. 90
דף יט: 92
דף כ. 96
דף כ: 97
דף כא. 99
דף כא: 100
דף כב. 101
דף כב: 104
דף כג. 107
דף כג: 109
דף כד. 110
דף כד: 114
דף כה. 115
דף כה: 116
דף כו. 123
דף כו: 127
דף כז. 128
דף כז: 128
דף כח. 130
דף כח: 132
דף כט. 133
דף כט: 135
דף ל. 137
דף ל: 138
דף לא. 139
דף לא: 142
דף לב. 144
דף לב: 150

דף לג. 153
דף לג: 156
דף לד. 157
דף לד: 160
דף לה. 163
דף לה: 167
דף לו. 168
דף לו: 170
דף לז. 173
דף לז: 174
דף לח. 175
דף לח: 176
דף לט. 178
דף לט: 179
דף מ. 179
דף מ: 181
דף מא. 182
דף מא: 183
דף מב. 185
דף מב: 186
דף מג. 187
דף מג: 189
דף מד. 190
דף מד: 191
דף מה. 194
דף מה: 198
דף מו. 199
דף מו: 203
דף מז. 210
דף מז: 214
דף מח. 215
דף מח: 219
דף מט. 220
דף מט: 223
דף נ. 225
דף נ: 226
דף נא. 226
דף נא: 227
דף נב. 228
דף נב: 230
דף נג. 231
דף נג: 233
דף נד. 233
דף נד: 234
דף נה. 236
דף נה: 238
דף נו. 241
דף נו: 242
דף נז. 244
דף נז: 245
דף נח. 246
דף נח: 249
דף נט. 250
דף נט: 253
דף ס. 253
דף ס: 256
דף סא. 259
דף סא: 260
דף סב. 262
דף סב: 266
דף סג. 268
דף סג: 271
דף סד. 271
דף סד: 273

דף סה. 275
דף סה: 276
דף סו. 279
דף סו: 281
דף סז. 281
דף סז: 282
דף סח. 282
דף סח: 284
דף סט. 287
דף סט: 288
דף ע. 290
דף ע: 291
דף עא. 293
דף עא: 299
דף עב. 302
דף עב: 305
דף עג. 307
דף עג: 309
דף עד. 313
דף עד: 317
דף עה. 320
דף עה: 320
דף עו. 323
דף עו: 324
דף עז. 325
דף עז: 326
דף עח. 328
דף עח: 330
דף עט. 331
דף עט: 334
דף פ. 338
דף פ: 342
דף פא. 342
דף פא: 343
דף פב. 344
דף פב: 345
דף פג. 345
דף פג: 346
דף פד. 348
דף פד: 352
דף פה. 353
דף פה: 354
דף פו. 360
דף פו: 362
דף פז. 363
דף פז: 366
דף פח. 366
דף פח: 373
דף פט. 375
דף פט: 376
דף צ. 377
דף צ: 378
דף צא. 381
דף צא: 382
דף צב. 387
דף צב: 389
דף צג. 391
דף צג: 393
דף צד. 394
דף צד: 395
דף צו. 396
דף צו: 397
דף צז. 398
דף צז: 401

דף צח. 405
דף צח: 408
דף צט. 411
דף צט: 412
דף ק. 414
דף ק: 419
דף קא. 419
דף קא: 422
דף קב. 424
דף קב: 427
דף קג. 430
דף קג: 435
דף קד. 436
דף קד: 438
דף קה. 439
דף קה: 444
דף קו. 445
דף קו: 447
דף קז. 448
דף קז: 451
דף קח. 453
דף קח: 454
דף קט. 458
דף קט: 459
דף קי. 460
דף קי: 462
דף קיא. 464
דף קיא: 464
דף קיב. 465
דף קיב: 467
דף קיג. 471
דף קיג: 473
דף קיד. 474
דף קיד: 476
דף קטו. 478
דף קטו: 479
דף קטז. 480
דף קטז: 482
דף קיז. 486
דף קיז: 487
דף קיח. 488
דף קיח: 489
דף קיט. 490
דף קיט: 492
דף קכ. 493
דף קכ: 494
קונטרס אחרון 495

דף ב.

במשנה כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. ולכאורה איך שנה התנא כל הזבחים, הלא תודה ששחטה לשם שלמים כשרה ומרצה כדאמרינן לקמן ד"ד ע"א וד"ז ע"א, די"ל דזה לא נקרא שינוי קדש כלל, כדמפרש התם דתודה קרויה שלמים כדכתיב תודת שלמיו.

וראיתי במקנה לקידושין דכ"ג ע"ב בתוד"ה דא"ר הונא, שהקשה לפ"מ דשחיטה בעי שליחות דהא ילפינן שליחות משחיטת הפסח, א"כ מדוע תנן במשנתנו דנזבחין שלא לשמן כשרים, נימא כיון ששינה בטל השליחות והוי כנוחר, וע"ש מה שתירץ, ומה שהאריך בדבריו בס' ראש המזבח בסוגיין.

ונראה דמשנתנו ודאי איירי בעצם השחיטה, דקתני כל הזבחים שנזבחו ופירש"י שנשחט כו'. וכ"מ בגמ' דקאמר ל"ל למיתנא אלא שלא עלו כו' ומשני דבקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו וכדרבא דאמר עולה ששחטה שלא לשמה כו'. ובעצם השחיטה הבין במקנה דבפסח וקדשים צריך שליחות הישראל אל הכהן, ולע"ד זה ודאי אינו, דאדרבה פסח וקדשים הבעלים נצטוו דכתיב וסמך ידו ושחט כדפירש"י בפסחים ד"ז ע"ב, ומלבד מה דאפשר שהיה קרבן דכהן ואיהו גופיה קשחיט, אלא אפילו אם היו הבעלים זרים, דשחיטה בזר כשרה כדתנן לקמן ר"פ כל הפסולין, ואפילו לכתחלה כדאמרינן שם דל"ב ע"א, וכן הורה שמואל הנביא הלכה למעשה, ועלי הכהן הסכים על ידו ואמר מימר שפיר קאמרת כדאמרינן בברכות דל"א ע"ב, ולפ"ז איירי משנתנו כשהזבחים נזבחו כדין אצל הבעלים עצמם, ולא באו כלל לשליחות ולהכי כשרים, והא דילפינן ברפ"ב דקידושין שליחות משחיטת הפסח, היינו דגם ע"י שליח יוצא בשחיטת פסחו, מדכתיב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וזה אי אפשר דכי כל הקהל שוחטין, ובע"כ דמהני בזה שליחות ע"ש. אבל לאמר דשחיטת הפסח בעי דוקא שליחות זה ודאי אינו כנ"ל. ועפ"ז כל הרכבת שליחות בשחיטה ע"ד התוס' בקידושין שכתב במקנה בלתי מובן, דהתוס' שם איירי בהקרבת הקרבן, וזה ודאי דלא סגי בזולת שליחות הכהן מהישראל בעל הקרבן, אבל השחיטה ודאי מצותה יותר ע"י הבעלים עצמם אם אפשר כנ"ל, וע' בנוב"י קמא חאה"ע סי' ע"ז.

עוי"ל עפמש"כ בחידושי למעילה כ"א, דהיכא דאינו צריך רק לניחותא דבעלים, אז לא הוי נמי בגדר שליחות כיון דעכ"פ נעשית רצונו בהך פעולה, ובנ"ד כיון דרק מקבלה ואילך מצות כהונה, והשחיטה אינה אלא כהכשר לצורך העבודות מקבלה ואילך, ובזה

ודאי דלא יקפידו הבעלים איזה שוחט ישחט קרבנו, רק שיהיה שחוט, וממילא אינה בגדר שליחות, ושם הארכתי בזה ע"ש, וע"ע בפלתי סי' כ"ח סק"ג ובח"ס חא"ח סי' ר"א.
שם אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, ודקדקו הרמב"ם והרע"ב בפיה"מ מהא דקתני לבעלים, דדוקא קרבן יחיד שיש לו בעלים אבל קרבנות צבור אין פוסלת אותן שחיטה שלא לשמן דסכין מושכתן לכמות שהן, ושיטה זו נקט המהרש"א בביצה ד"כ ע"ב, וכבר העירו האחרונים מסוגיות מפורשות בש"ס דמבואר להיפוך, דהא לקמן ד"ד ובפסחים ס"א קאמר מה לשינוי קדש שכן ישנו בצבור כביחיד, ובמנחות ד"ד מנחת העומר שקמצה שלא לשמה, ושם דמ"ז ודמ"ח ודמ"ט ודע"ב גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן, ודפ"ט בכבש הבא עם העומר ששחטו שלא לשמו כו' ע"ש, וכל אלו הרי קרבנות צבור הן ונפסלו בשלא לשמן, וע' מה שהאריכו בזה בפמ"א וטהרת הקדש וחק נתן ותוס' רע"א וזבחי אפרים בסוגיין, והאחרון הכביד משה"ק דהרמב"ם גופיה סתר א"ע, במש"כ רפט"ו מפסוה"מ כל הזבחים שנזבחו במחשבת שינוי השם בין בקרבנות יחיד בין בקרבנות צבור כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה.
והנה רש"י בביצה שם כ' וז"ל הדם יזרק והבשר יאכל דקיי"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ליקרב ונאכלין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, וכ' במהרש"א שם שיגרת לישנא דמתניתין דריש זבחים נקט כו', וע' מה שדחה לדבריו בשעה"מ פט"ו מפסוה"מ.
ולעד"נ דרק ביבמות ד"צ ע"ב שם נקט רש"י שיגרת לישנא דמשנתנו ומשום דס"ל דגם בק"צ לא עלו לשום חובה, משא"כ בביצה שהוסיף רש"י בדבריו כשרים ליקרב ונאכלין. הלא בע"כ דנטה מלשון המשנה, ולישנא יתירה כזה ודאי לטפויי דברים של טעם להבין סוגיא דהתם קאתי, ומכש"כ דיל"ד נמי ל"ל לרש"י לאסוקי אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. הלא בתור פרשן לא הי"ל רק לפרש הא דקתני הדם יזרק והבשר יאכל, וזה כבר פירש בהיתר זריקת הדם ואכילת הבשר מרישא דמשנתנו, ול"ל לסיים סוף המשנה אם הוא שלא לצורך.
ולכן נלע"ד דהתם העמיק רש"י לדייק בלשון הברייתא דקתני גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא בזמנן הדם יזרק והבשר יאכל, משמע דרק הבשר יאכל אבל הלחם אסור באכילה, והוא מברייתא דמנחות ס"פ ר' ישמעאל ע"ש. וזה גופה צריך ביאור הלא הבשר והלחם זקוקים זל"ז, ופלוגתא דר"ע ור"ש בן ננס במשנה מנחות מ"ה ע"ב הוא רק לעכב זא"ז, אבל למצוה ודאי דזקוקים זל"ז, ומדוע יאכל הבשר ולא הלחם, לכן המתיק רש"י בביצה שם להסביר מה שהרחיב קצת בזה בפסחים י"ג ע"ב, וכתב

הדם יזרק והבשר יאכל דקיי"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ליקרב ונאכלין, ובדבריו אלו כלולים היתר זריקת הדם ואכילת הבשר, היינו דמתאכלי כשלמים בעלמא ולא נשאר לנו רק להבין מדוע לא נאכל הלחם, ובזה שפיר מסיק רש"י אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, וא"כ הרי אין להם מתירין. דאינהו הוו רק כשלמי נדבה ומשו"ה אין נאכלין, וע' בחידושי הרשב"א למנחות דמ"ז ע"א.

שם עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה, והנה באור זרוע ה' פסחים סי' רכ"ג הק' איך נאמן לאמר ששחטה שלא לשמה הלא אין אדם מע"ר וע"ש מה שהאריך בזה. ולכאורה תהיה קושיתו על כלל דין פיגול דבש"ס ודוקא אי אמרינן דמחשבה דקדשים היא בלב, דאי בדבור וכמש"כ התוס' לקמן ד"ד ע"ב ובכ"מ, א"כ אפ"ל דשמעיניה דפגיל כדאמרינן בגיטין נ"ד ע"ב, וההיא שמיעה שמעו העדים כשראו עבודתו בידו, אמנם לולא דבריו היה נלע"ד עפמש"כ התוס' בב"מ ד"ג ע"ב דהיכא דאמר פסלות על עצמו דרך תשובה אז נאמן על דבריו.

שם איבעית אימא סברא אב"א קרא כו' מוצא שפתיך תשמור וגו', האי אב"א בתרא הוא נמי מדברי רבא גופיה כדמשמע לקמן ד"ז ע"ב, ואע"ג דכבר קאמר לה ר"ל מהאי קרא לקמן ד"ה ע"א, ואיהו הוה קדים הרבה בזמן, דהא רבא היה המכריע בכל היכא דפליגי ר"י ור"ל, כדאמר ביבמות ל"ו הלכתא כוותיה דר"ל בהני תלת, מ"מ אפשר דהך לא שמיע ליה לרבא מדר"ל וקאמר מדנפשיה, ואפ"ל נמי דר"ל היה הראשון דמפרש לטעמא דמשנתנו הכי מהאי קרא, כמש"כ רש"י לקמן ד"ה ע"א בד"ה למה הן באין ואחרי כן היה מקובל טעם זה לכל חכמי הדורות של אחריו כדמשמע לקמן ד"ד ע"ב, ורבא חידש רק דגם מסברא איכא למימר הכי, ואילד"ק כיון דאיכא סברא ל"ל קרא כדפריך בכתובות כ"ב ע"א, דאפשר דאין הסברא פשוטה כ"כ וצריך הפסוק להשמיענו הסברא, כדכ' התוס' בשבועות כ"ב ע"ב ד"ה איבעית.

רש"י ד"ה כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן שנשחט עולה לשם שלמים ע"כ, הנה רש"י כייל בזה רק שינוי קדש אולם הר"ש בידים פ"ד מ"ב פי' שלא לשמן בין שינוי קדש בין שינוי בעלים והוא כתירוץ השני שכ' התוס' בד"ה כל הזבחים כו' ועוי"ל דשלא לשמן כו'.

רש"י ד"ה כשרים לזרוק דמן ולהקטיר כו', והרמב"ם בפיה"מ כ' וז"ל מה שאמר כשרים ר"ל כשנגמרה העבודה לשם הזבח אע"פ ששחט שלא לשמן כגון ששחט עולה לשם חטאת ואח"כ נודע שהוא קרבן עולה אז הוא מקבל הדם לשם עולה אע"פ שהעולה הזאת לא עלתה לבעלים כו', וכ' בחק נתן משמע מדבריו דלא אמרינן כל הזבחים שנזבחו שלא

לשמן כשרים אלא בתנאי שנגמרה העבודה לשם הזבח הא לא"ה פסולים, וע"ז הקשה עליו הלא בספר היד לא כתב לתנאי זה, ורש"י נמי כתב בסוגיין דזה אינו אלא לכתחלה אבל אם עבר ושינה כשר ונשאר בצ"ע.

ולעד"נ שלא בא בתנאי זה לאפוקי אם שינה ביתר העבודות, ולאמר דאז פסולים אפילו בדיעבד, אלא אדרבה מדבריו אלו גופה משמע דדעתו נמי כרש"י, דבנוגע ליתר העבודות אף דאסור לשנויי בהן לכתחלה מ"מ אם עבר ושינה כשר, והרמב"ם עם תנאו בפיה"מ סובב הולך על ענין אחר לגמרי, היינו אחרי ששחט שלא לשמן, ולפ"מ דסוף סוף לא יעלו לו לא לשם עולה שהוא חייב בה ולא משום שלמים כדכתב בר"פ ט"ו מפסוה"מ ומשו"ה לא ירצה בעל הקרבן כלל לגמור את יתר העבודות, ויחשוב נמי דהא דילפינן בקידושין דנ"ז ע"ב לאסור חולין שנשחטו בעזרה, היינו דוקא אם שחט בפנים לשם חולין, משא"כ הכא דשחטה לשם קרבן רק שלא לשמה. ולכן יפרש דעל זה סובב דין משנתנו כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, וא"צ לגמור בבהמה זו שום עבודה אחרת, רק כך היא כשרה לבעלים לאכילה. לכן התנה הרמב"ם תנאי ומפרש, דהא דתנא במשנתנו כשרים הוא דוקא כשנגמרה העבודה לשם הזבח כו', וחזינן לדעתו מדלא קאמר לאיזה זבח אם לשמה או שלא לשמה, רק סתם לשם הזבח, מזה גופה מוכח דס"ל נמי כרש"י, דבדיעבד כשר אפילו אם יתר העבודות ג"כ גמר שלא לשמה, רק אתא לאפוקי בדבריו אם לא גמר יתר העבודות כלל, כנלע"ד.

רש"י ד"ה אלא שלא עלו וכו' וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו כו', וכ' בשטמ"ק בשם תוס' הר"פ דדוקא נדר שהוא חייב באחריותו אבל נדבה אם שחט שלא לשמה אין צריך להביא אחר דהא אפילו אם נאבד אינו חייב באחריותו ע"ש. ולע"ד צריך להוסיף על דבריהם דאיירי נמי דהוא עצמו לא שחט נדבתו, רק מסר לאחד לשחטו, ולפ"מ דאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד כדתנן לקמן דמ"ו ע"ב, לכן לא היתה המחשבה דשלא לשמה בפשיעתו, אבל אם הוא בעצמו שחטה, ולפ"מ דשלא לשמה דהכא היה בזדון, דאי בטעות אפילו הפסח והחטאת נמי כשרים ועלו לשם חובה, דאנן פסקינן כרבא במנחות דמ"ט ע"א דעקירה בטעות לא הויא עקירה. וכדביאר הרמב"ם ברפט"ו מפסוה"מ וע"ל ד"ג ע"ב תוד"ה הכא. ולפ"ז הלא לא דמי לנדבה שנאבדה, דהתם כיון דאמר הרי זו נסתלקה אחריותו ממנה, והא דנאבדה לא היה בפשיעתו, משא"כ הכא דבזדון שינה את שמה, והרי הוא מזיק את הקרבן בידים, ועי' מל"מ רפ"ז מה' חובל.

והנה מצאתי פה מקום להעיר אהא דכתב הש"ך בחו"מ סי' כ"ה סק"ו דמפגל מזיק הוא דבמחשבה דידיה מזיק בשחיטה דשוחט בפסול והו"ל כעביד מעשה בידים, והביא

ראיה לזה מדברי הרשב"א ע"ש, והקשה עליו בנה"מ שם סק"ג הלא בהולכה ג"כ יכול לפגל ואז אינו עושה מעשה בגוף הבהמה ע"ש מה שתירץ.

ולע"ד בלתי מובן כלל קושית הנתיבות לכתחילה, לא מיבעיא למ"ד ביומא ד"נ ע"א דדם איקרי פר, ורב אשי קאמר התם מסתברא דהכי הוא ע"ש, לפ"ז כל פעולה שנעשתה בדם נקראת בגוף הבהמה אפילו בלשון תורה, אלא אפילו למ"ד שם דדם לא איקרי פר מ"מ הרי הולכת הדם מעכבא כפרה כדאמרינן שם מ"ח ע"ב, ולקמן ד"ד ע"א אמרינן והקריבו זו קבלת הדם ואפקיה רחמנא לקבלה בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה והשתא אם פיגל באחת מעבודות הדם שזהו עיקר הקרבן איך נופל לאמר שלא נעשה ההיזק בגופה, הרי ודאי דעל איזה חלק מעבודות הדם שהניח מחשבתו לפגל נקרא בזה מזיק, ואין כוונת הרשב"א והש"ך דוקא על השחיטה אלא עבודה קמייתא בדם נקטו כנלע"ד.

רש"י ד"ה שמעון. על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צרכי שמעון אחיו כו', ע' ת' אבקת רוכל סי' ב'.

רש"י ד"ה בכור ומעשר בהמה נמוכין משלמים כו', ע' בת' ח"צ סי' מ"ה.

רש"י ד"ה אבל, מיהו אם עבר ושינה כשר ע"כ, פי' לאכול הנאכלין, וע' רש"י במשנתנו ד"ה כשרים ובמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה כל, עבודה קמייתא נקט וה"ה קבלה והולכה וזריקה כדקתני סיפא כו' ע"כ, הנה הא דתנן במשנתנו כשרים, זה ידעינן מקרא דכאשר נדרת לה"א נדבה, דאם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו נדבה יהא כדאמרינן בסוגיין, וכל הוראת התוס' אמתניתין דלקמן די"ג ע"א, דדין אחד ליתר ג' העבודות עם השחיטה, הוא רק על פסול דחובה לבעלים דתנן הכא, דהתם מסיק שהזבח נפסל בארבעה דברים בשחיטה ובקיבול ובהילוך ובזריקה.

ולפ"ז יל"ד קצת למאי איצטריך לאשמעינן פסול דשלא לשמה ביתר העבודות, פשיטא דאם שחיטה דאיתכשרו בה כל הפסולים, עד דמשו"ה אמרו דלאו עבודה היא כדפירש"י לקמן י"ד ע"ב וכן מצד הסברא, אם הבעלים מסרו אל הכהן לשחטו לשמה, ושחט שלא לשמה, הלא יש מקום להבעלים לומר דלאו להכי מינהו שליח ואפ"ה אמרינן דאלים כח דשחיטה שלא לשמה לפסלו לחובה דבעלים, מכש"כ מקבלה ואילך דהעבודות הן מצות כהונה כדלקמן ל"ב ע"א, ופסול דשינוי קדש ושינוי בעלים הלא ילפינן מקראי, והשתא אם הני כהני שלוחי דרחמנא עשו עבודות אלו שלא לשמן, בודאי דלא יעלו משום חובה.

וי"ל דבע"כ לאו משום קלות דשחיטה לגבי חומר דשאר העבודות אתינן עלה, דהא חזינן לקמן ד"ד ע"א דאיצטריכו קראי למילף מינייהו פסול דש"ק וש"ב על כל עבודה כמו על זביחה, ולא גמרינן חד מן חבריה מצד הסברא, ועפי"ז צריך נמי התנא למיתני שהזבח נפסל בארבעה עבודות בשחיטה ובקבול כו'.

בא"ד ונראה דסמיך אמתניתין דלקמן פרק ב"ש דתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח כו', ע' בגבורות ארי ליומא מ"ד ע"א.

בסה"ד ובפ' המפקיד פירשתי הא דמחשבה פוסלת בקדשים אי בדבור הזבח נעשה שלא לשמה או אפילו במחשבה, הנה מלשונם הכא משמע דבפ' המפקיד יש בזה אריכות דברים בהא דמחשבה פוסלת בקדשים. עם ספק והכרעה בזה, ובאמת לפנינו שם ליכא שום ספק, אלא החלטה קצרה וברורה דמחשבת פגול הוי בדבור, ולפ"ז יל"ד דהו"ל להתוס' הכא רק לחזור על ההחלטה דהתם ולא להניח בגדר ספק, וע"ל ד"ד תוד"ה מחשבה ובמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה לשם גבוה, וחילול משמע פסול גמור, ע' בהעמק שאלה על השאילתות פ' תצא סי' קנ"ד אות ב'.

דף ב:

אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו נדבה יהא כו', ע' מנחות דצ"א ע"א תוד"ה וכל.

שם א"ל רבינא לר"פ כו' דרמי רבא כו', רבינא זה הוא הקדמון שהיה בדורו של רבא ור"פ, ורבינא האחרון הוא חבירו של רב אשי שנולד ביום שמת רבא, ע' חולין מ"ח ע"א תוד"ה אמר וברא"ש שם ובמש"כ בחידושי שם ולקמן דק"ו ע"ב.

שם דרמי רבא מילי מעיילתא אהדדי, ע' אור זרוע בחלק התשובות סוף סי' תשמ"ה ובת' פני יהושע ח"ב חאה"ע סי' ע"ז.

שם הא סתמא עלו נמי לבעלים לשם חובה, ע' עירובין ל"ז ע"א תוד"ה לאיזו.

שם זבחים בסתם לשמן עומדין ע' ת' רדב"ז ח"א סי' ע"ז ובת' פנים מאירות ח"א סי' מ"ה.

שם ולא קתני שלא נזבחו לשמן כו' ולא קתני שלא נכתב לשם אשה, ע' מה שדקדק מזה באור זרוע ה' תפילין סי' תקל"ג ובה' ציטין סי' תש"ל, וע' בת' ח"צ סי' ס"א.

שם כל העושה ע"ד ראשונה הוא עושה, ע' או"ז ה' יבום סי' תרי"א ובמש"כ ובחידושי לקמן מ"א ע"ב ולמנחות ט"ז ע"א.

שם דילמא שאני התם דאמר יוכיח סופו על תחילתו, ע' בס' עין יצחק אה"ע ח"א סי' נ"ח ענף ג' ובמש"כ בחידושי לחולין ל"ט ע"ב.

שם אתנו ב"ד דלא לימא לשמו דילמא אתי למימר שלא לשמו, ע' ספרא פ' צו מכילתא דמילואים ובהתוה"מ שם סי' קע"ו.

רש"י ד"ה נדר, נדר דאמר הרי עלי ונדבה הרי זו ע"כ, משנה היא בקנים רפ"א, ועמש"כ בחידושי שם בד"ה מה בין.

רש"י ד"ה לא הוית גבן באורתא בתחומא כלומר חבל על שלא היית אמש בשבת אצלנו כו' ע"כ, ובב"ק ד"כ ע"א בלשון הראשון ג"כ הכוונה בשבת כדהכא, והא דלא הזכיר רש"י הכא לשון השני דהתם, בתחומא בבית המדרש, משום דהכא קאמר בתחומא בי חרמך, משמע דקאי על תחום העיר.

תוד"ה ואם, הכא דריש מפשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה ע"כ, וקשה הרי בירושלמי ר"ה פ"א ה"א דייק נמי בפירושא דהאי קרא ויש נדר קרויה נדבה אלא לחייב על כל נדר ונדר ועל כל נדבה ונדבה ע"ש, ולפ"ז הרי לא קאי תיבת נדבה על נדר דכתיב מקודם, רק קרא אתא להורות בזה דאם יש עליו כמה נדרים וכמה נדבות עובר על כל אחד בפ"ע. וא"כ איצטריך האי נדבה לגופיה, ולא יתורא הוא, וצ"ע כעת.

תוד"ה זבחים, דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהן קדשים כו', ע' חולין י"ב ע"ב תוד"ה מאן וד"ה קטן ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בנוב"י קמא חאה"ע סי' נ"ד ובח"ס אה"ע ח"ב סי' צ'.

תוד"ה סתם אשה לאו לגירושין עומדת ואפילו זינתה תחת בעלה מ"מ לאו להתגרש בגט זה עומדת וגם אם ירצה הבעל לא יגרשנה כו', ע' בת' הרשבא סי' תת"מ ובת' חמדת שלמה חא"ח סי' י"ח. והנה בת' ח"צ סי' א' כ' לפ"מ די"ל כן גם גבי חליצה דאם ירצה לא יחלוץ לה, ולפ"ז לבו חוכך על גט וחליצת מומר, אחרי דבעו כוונה, והשתא כמו דאמרינן בכתיבת הגט דעכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד, ומשו"ה לית ליה כוונה דלשמה, כמ"כ במומר דודאי אד אדעתיה דנפשיה קעביד, וסתם אשה לאו לגירושין ולמיחלץ קיימא עכת"ד.

ובח"ס חאה"ע ח"ב סי' צ' תירץ דלא דמי לכתיבת הגט שבאותה כתיבה עדיין אינה מתגרשת לכן לא אמרינן בה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כיון דעביד אדעתא דנפשיה ולענין כתיבה הא אמרן סתמא לאו לגרשה בגט זה קיימת ומשו"ה בעינן מחשבה מעליא אבל נתינת הגט בודאי דהרי היא מתגרשת בגט זה לפנינו ואיך שייך לאמר סתם אשה לאו לגירושין עומדת וכן בחליצה ולא אמרינן כן אלא בכתיבה, והביא סמוכין לדבריו מירושלמי תרומות רפ"א גבי תרומה המובא בתוס' חולין י"ג ע"א, דפריך ויוכיח מעשה

שלהן על מחשבתן, והקשו נמי מכתיבת הגט על תרומה ומשני תמן זה כותב וזה מגרש ברם הכא הוא חושב והוא תורם, ע"ש במה שהאריך בזה, ומש"כ בחידושי לחולין שם.
ולע"ד חילוק זה ממקומו מוכרע בגיטין כ"ג ע"א דיהיב טעמא להא דתניא נכרי פסול לכתיבת הגט משום דלדעתא דנפשיה קעביד, ותיכף בתר הכי אהא דתנן נכרי פסול להבאת הגט, קאמר משום דלאו בר היתירא הוא, פירוש דאינו בגיטין וקידושין, ולכאורה אמאי נאיד מטעמא דאדעתא דנפשיה קעביד, ובע"כ דעיקר קפידא בדעתו וכוונתו גבי עכו"ם שם, היא דוקא בכתיבת הגט על הקלף, ומשום דלא מינכרא לאיזו אשה הוא כותב, וסתם אשה לאו לגירושין עומדת להכי צריך דעת הכותב וכוונתו על אשה זו הפרטית דלא נימא דלשם לאה אחרת נכתב, וקרא כתיב ונתן לה לשמה משא"כ בהבאת ומסירת הגט לא שייך כוונתו כיון דקמן הוא דיהיב לה, ומה שייך בזה סתם אשה לאו לגירושין עומדת, הלא פעולת הגט היא על ידה ממש, וכמ"כ בנתינת הגט מיד הבעל ליד אשתו דרחמנא אמר ונתן בידה, הרי הקפידה תורה רק על פעולת נתינתו לידה. וכך בחליצה כשהיא חולצת מעל רגלו, נתקיים דין התורה וחלצה נעלו מעל רגלו, ומה לי אם הוא מומר, אבל מה ענין זה לכתיבת גט על קלף דפעולתו בלתי מעידה שהיא דוקא בעד לאה זו, ואולי בעבור לאה אחרת דסתם אשה לאו לגירושין קיימא.
ולפמש"כ מה נאמנו סוף דברי התוס', במש"כ דמילה סתמא לשמה קיימא כמו זבחים הילכך עכו"ם כשר אע"ג דעביד סתם ע"ש, דלפ"מ שהסברתי חד טעמא הוא לשניהם, דכמו במילה כן בזבחים פעולת שניהם היא בגוף הנפעל, הילכך כל כמה דלא עקר בהדיא כוונתו לעשות שלא לשמן הוויין סתמא דידהו לשמן, ודמיין לנתינת הגט ליד האשה וחליצת הסנדל מרגל הנחלץ, ול"ד לכתיבת הגט דפעולת הסופר היא רק על הקלף כנ"ל.
בא"ד וגם אם לא ירצה הבעל לא יגרשנה. ע' בתוס' מנחות ל"ד ע"א סד"ה נאמר ובשערי תשובות למהר"ם ב"ב ח"ג סי' מ"ט ובס' עין יצחק אה"ע ח"א סי' ע"ח אות מ"א.
בא"ד הא סתמא פסול משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ולכך נמי בעכו"ם פסול אע"ג דעביד סתם. ע' בהעמק שאלה לשאילתות פ' צו סי' ע"ו אות ג'.
בא"ד אבל מילה סתמא לשמה קאי כמו זבחים כו', וכ"כ במרדכי הלכות קטנות רמז תתקנ"ט, וההסבר בזה דשניהם לפעולתם הוא מביא בידיו, כמו הזבח לשחיטתו ואינו פסול עד שיכוין שלא לשמן כמש"כ התוס' בד"ה זבחים, כמ"כ הבאת התינוק למול, זאת גופה תעיד לקיום מטרתו לשמו, משא"כ אשה דבסתם לאו לגירושין עומדת, ומה"ט

גופה הזהירה תורה וכתב לה לשמה, וע' גיטין כ"ב ע"ב תוד"ה והא ובראש"ש ור"ן שם, ובמנחות מ"ב ע"א תוד"ה בישראל ובס' התרומה ה' גיטין סי' קי"ט ושם ה' ס"ת סי' קצ"ב.
תוד"ה הא. ויש ליישב דאפילו את"ל לשם פסח וסתמא פסול אפ"ה א"צ לדבר כל שעה כו', ע' פסחים ס"ג ע"א תוד"ה ר"מ ובח"ס אה"ע ח"ב סי' ט'.
תוד"ה אתנו. אבל אדם השוחט קרבן פעמים שטועה וסבור שהוא קרבן אחר ע"כ, ואע"ג דאנן פסקינן כרבא במנחות מ"ט ע"א דעקירה בטעות לא הוי עקירה, ומשו"ה כ' הרמב"ם רפט"ו מפסוה"מ דשלא לשמה דמשנתנו איירי בזדון ע"ש, מ"מ לכתחלה ודאי ראוי לב"ד לשמור דלא ליתו למיטעי, ולהכי יש מקום לתנאי הב"ד על התקנה, דלא לימא לשמו דילמא אתי למימר שלא לשמו.
בא"ד וכן המקבל ומוליך וזורק ע"כ. כוונת התוס' לחלק, דגבי גט עלול הטעות להיות רק באדם אחד, הוא השליח המביא אותו ונותן ליד האשה, ולהכי לא חששו כ"כ, משא"כ בקרבן יש מקום לחלות הטעות לכל העוסקים בארבע העבודות של הקרבן.
תוד"ה קיימי. שלא יחשוב כלל וישחוט סתמא ויפסל. ע' נוב"י קמא חי"ד סי' צ"ג.

דף ג.

תו רמי מילתא אחריתי מי א"ר יהודא א"ר חטאת ששחטה לשם עולה פסולה שחטה לשם חולין כשרה אלמא דמינה מחריב בה כו'. באמת רבא גופיה ס"ל נמי לקמן ד"ז דחטאת ששחטה לשם עולה פסולה, והוא כסתימת משנתנו חוץ מן הפסח והחטאת, הרי דשינוי קדש דחטאת פוסל, אלא דעיקר קושיתו היא מהא דרב יהודא קאמר בשם רב דאם שחטה לשם חולין כשרה, הלא לפ"מ דילפינן לקמן ד"ז פסול דש"ק בחטאת מדכתיב ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת, א"כ גם לשם חולין הו"ל לפסול, ובע"כ דהא דלא מפסיל החטאת אם שחטוה לשם חולין, הטעם משום דלאו מינה לא מחריב בה, ולפ"ז שפיר מקשה מינה אגט, דהא כמו בש"ק דחטאת נפק"ל מקרא דאותה לעיכובא, ואפ"ה דלאו מינה לא מחריב בה, והשתא בגט נמי דכתיב לה לשמה, ומ"מ אם נכתב אפילו לשם כותית דלאו מינה נמי מחריב בה, והשתא אכתי לא סלקא אדעתיה דטעמא דרב בחטאת ששחטה לשם חולין דכשרה הוא משום דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים, דלפ"ז הרי גזה"כ הוא כדפרש"י בסוגיין בד"ה ה"ג.
עוי"ל דכל קושית רבא הכא הוא דוקא אליבא דרב, דלכאורה לפ"מ דמסקינן לקמן דמ"ו ע"ב, דשחטה לשם חולין כשרה ואינה מרצה, וכ"פ הרמב"ם בפט"ו ה"ד מפסוה"מ ולפ"ז

אע"ג דלאו מינה דקדשים הוא אפ"ה מחריב קצת בהא דאינה מרצה, ולפ"מ דרבא הבין דרישא דמתניתין דכל הגט שנכתב שלא לשום אשה פסול כייל נמי כותית. ועפ"ז י"ל דרבא דהכא ס"ל כשמואל בגיטין דכ"ד ע"ב, דרישא שם דכל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול, היינו פסול לגרש בגט זה אבל מ"מ פוסל לכהונה משום ריח הגט, ולפ"ז בגט הנכתב לשם כותית פוסל נמי לכהונה, א"כ לא מסתייה דלא קשה מזבחים אגיטין, אלא דמיין נמי להדדי, דכזה כן זה שניהם לאו מינה נינהו ומחריבין קצת, דחטאת לשם חולין כשר ואינו מרצה, וכתיבת גט לשם כותית פוסל בכהונה, ובע"כ דכל קושיתו דרבא הכא הוא אליבא דרב, דס"ל בגיטין שם דרישא דמתניתין שם פוסל את הגט דאפילו ריח הגט אין בו, הרי דלאו מינה מחריב בה, לפסול את הגט לגמרי, ובחטאת לשם חולין דהוא נמי אינו מינה, ניהי דאינו מרצה, אבל עכ"פ הקרבן כשר, הרי דלא מחריב בה, וע' בהעמק שאלה לשאילתות פ' תצא סי' קנ"ד אות ב' ובפ' צו סי' ע"ו אות ב'.

שם דמינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה, עמש"כ בחדושי לחולין דל"ב ע"א.

שם והתניא תוכו ולא תוך תוכו, עי' ר"ש כלים רפ"ג ובחי' הרמב"ן לחולין כ"ה ע"א ובטו"א לחגיגה דכ"ג בהשמטות.

שם ואפילו כלי שטף מציל, ע' ר"ש כלים רפ"ח.

רש"י ד"ה דאין ברירה וגריעה מסתמא כו', וכ"כ התוס' בגיטין דכ"ד ע"ב ד"ה לאיזו שארצה אגרש בו פסול, דאפילו מאן דסבר בעלמא יש ברירה הכא מודה משום דוכתב לה לשמה משמע שיהא מבורר בשעת כתיבה ע"ש, ולפ"ז אע"ג דבש"ס קאמר הכא דילמא שאני התם דאין ברירה, מ"מ הוא בהחלט דבזה אין ברירה, ומשו"ה אע"ג דהכא קאי אליבא דרבא, אפ"ה ליכא להוכיח מהכא דאיהו ס"ל גם בעלמא דאין ברירה, דהכא כו"ע ס"ל הכי כנ"ל, וע' בכורות מ"ח ע"א תוד"ה דכו"ע ובגיטין מ"ח ע"א תוד"ה אי ובעירובין ל"ז ע"ב תוד"ה קסבר ובב"ק פ"ח ע"ב תוד"ה הכי.

דף ג:

אם הציל במת חמור שכן חולקין אוהלים, כ"ה הגרסא ברש"י ותוס' וכ"ה בתוספתא כלים ב"ק פ"ו ובתו"כ שמיני פרשה ז' וע"ש בפי' הראב"ד ובהתוה"מ סי' ק"ל.

שם דאר"א מ"ט דרב ולא יחללו את קדשי בני ישראל כו', עמש"כ בחידושי לקמן דמ"ו ע"ב.

שם קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים, ע"ל ד"ב ע"א תוד"ה לשם.

שם האי תוכו מבע"ל לאוכלין שגיבלן בטיט כו', ע' ר"ש כלים פ"ג מ"א ושם פ"ה מ"ו ובתוס' שבת ס"פ המצניע.
שם ארבעה תוכו כתיבי כו', עמש"כ בחידושי לחולין דכ"ה ע"א.
רש"י ד"ה ארבעה. דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא כו', ע' בהתוה"מ פ' שמיני ס' קכ"ט.
תוד"ה שכן. אבל מחיצה אחת בתנור מודה ר"א דלא חייצא וטמא כו', ע' בר"ש ורא"ש כלים פ"ח מ"א.
תוד"ה הכא כגון בשוחט חטאת סתם וכסבור שהיא עולה דכשרה ע"כ, פי' דאנן פסקינן כרבא במנחות דמ"ט ע"א דעקירה בטעות לא הויא עקירה, וע' ברמב"ם רפט"ו מפסוה"מ ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ב ע"א ברש"י ד"ה אלא.
תוד"ה לא יחללו את קדשי ב"י אע"ג דהאי קרא כתיב בטבל ובתרומה כדמוכח לקמן די"א ע"ב בגמרא דשמעון אחי עזריה דילמא קדשי מיותר קדריש כו', וקשה הלא עצם קרא דולא יחללו מביא שם הש"ס לטעמא דשמעון אחי עזריה דאירי בקדשים, וכדמקשה שם דהאי אשר ירימו מבע"ל לאוכל טבל שהוא במיתה דהיינו בעתידים לתרום, משני דא"כ לכתוב קרא אשר הורמו מאי אשר ירימו ש"מ תרתי. ובמאי דמייתי התוס' תרומה, אמנם כן בתו"כ פ' אמור שם ובנדה דל"ב ע"א יליף מהאי קרא דסך בשמן של תרומה הוי כשותה, אולם התוס' כתבו שם דזהו הוי רק אסמכתא, וביומא דע"ז ע"א הוסיפו דעיקר קרא לדרשה דבסוגיין אתא דקדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים, ואפשר דהתם נמי פסיקא להו להתוס' מהאי קדשי מיותר כדכתבו הכא, וע' סנהדרין דפ"ג ע"א תוד"ה חילול ובמהרש"ל ומהרש"א שם ובמה"פ לירושלמי מע"ש פ"ב ה"א ובש"ק לירושלמי שבת פ"ט ה"ד.

דף ד.

מנלן דבעינן זביחה לשמה דא"ק ואם זבח שלמים קרבנו כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרק ט"ז ובהתוה"מ שם סי' קנ"ו וסי' קס"ה.
שם מה לזביחה שכן נפסלת שלא לשם אוכלין בפסח, ע' ש"א סי' י"ז.
שם ולילף שחיטה מינה משום דאיכא למיפרך מה לקבלה שכן פסולה בזר ואשה, והנה בשטמ"ק מוחק תיבת ואשה, ולכאורה מאי דחקו למחוק תיבה זו, הרי כמו הכשר שחיטה בנשים כמו בזרים משנתנו היא לקמן ר"פ כל הפסולין ובגמרא שם יליף מקרא דאפילו לכתחלה כשרה, כמ"כ פסול קבלה בנשים ג"כ היא משנה מפורשת בקידושין

דל"ו ע"א ובגמרא שם ילפינן מוהקריבו בני אהרן כו' ע"ש, ואין לאמר דס"ל כבעל הלכות ארץ ישראל המובא בתוס' ריש חולין דנשים לא ישחטו משום שדעתן קלות, ועמש"כ בחידושי שם, דז"א דהתם הוא רק מצד חומרא בעלמא אבל הכא הלא סובב הולך אקרא, ומה"ת הלא כשרה לשחוט לכתחלה אפילו בקדשי קדשים כנ"ל, וצ"ע כעת.

שם א"ק והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה ואמר מר זו הולכת אברים לכבש ותניא והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם זו קבלת הדם ואפקה רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה, ולכאורה אמאי איצטריך למכתב גבי קבלת הדם בני אהרן הכהנים, כיון דכתיב גבי הולכת אברים לכבש והקריב הכהן, הלא נוכל למילף בק"ו מה הולכת אברים לכבש דלא מעכבא כפרה בעיא כהונה הולכת דם דמעכבא כפרה לא כש"כ כדאמרינן לקמן י"ד ע"ב, וי"ל דאיצטריך ליה לדרשת התו"כ שם בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים יצאו חללים אוציא חללים ולא אוציא את בעלי מומין ת"ל בני אהרן מה אהרן כשר אף בניו כשרים יצאו חללים ובעלי מומין, ועדיין קשה הרי האי בני אהרן מבע"ל בקידושין ל"ו למעט נשים מקבלת הדם, משום דכתיב בני אהרן ולא בנות אהרן, וע"ל י"ג ע"א ובמש"כ בחידושי שם.

שם ואפקה רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה, והנה ביומא מ"ח ע"ב בעו מיניה מרב ששת הולכת הדם בשמאל מהו, והביא סתמא דהש"ס שם ברייתא דלענין זרות אנינות שכרות מומין יושב ושמאל, בכולהו חד דינא להולכה כמו לקבלה, ורב ששת בשעה דקבעו מיניה עוד לא ידע מהברייתא, והקשו שם התוס' כיון דלא ידעו עוד מהא דקאמר בתר הכי א"כ מאי קמבע"ל הלא אמרינן הכא דהולכה לא נפקא מכלל קבלה כו' ע"ש, ולולא דבריהם היה נלע"ד דלבעיא דהתם יש מקום, משום דהולכה הויא עבודה שאפשר לבטלה ולהכי אפשר דגם בשמאל כשר, וכדאמרינן לקמן די"ד ע"ב גבי פסול זרות בהולכה, רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו הולכה בזר מחלוקת ר"ש ורבנן לר"ש דאמר עבודה שאפשר לבטלה לאו עבודה היא כשרה בזר לרבנן פסולה, ואף דלא מסקינן התם הכי, מ"מ עכ"פ לרבה ור"י ולפ"מ דשקיל וטרי בסוגיא דלקמן שם, יש מקום לכתחלה לשאול אי הולכה בשמאל כשרה, וע' בחידושי מהרי"ט לקידושין דף ל"ו.

והנה עצם דברי התוס' ביומא שם סובב הולך על פשיטותיה דרב ששת ממשנה דהתם נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו, וע"ז הקשו דאי לא אסיק אדעתא למיפשטא מלקח את הכף בשמאלו א"כ מאי קמבע"ל נימא הולכה לא נפקא מכלל קבלה ותירצו דהיא גופה מספקא להו אי גמרינן מכף או איכא שום סברא שאין ללמוד משם ונימא

הולכה לא תפקא מכלל קבלה ופשיט להו רב ששת דגמרינן מינה דכיון דכתב רחמנא הבאה אחת בקטרת ואי אפשר לעשות בהבאה אחת אא"כ יוליך הכף בשמאלו אלמא הולכה בשמאל כשרה כו' ע"ש. והנה דברי התוס' קשים להולמם, מאי פשיטותא היא הלא במקום דהתורה כתבה הבאה אחת וא"א אא"כ יוליך הכף בשמאלו, הרי בזה גופה נראה דעת תורה דבעבודה זו כשרה שמאל, ואיך אפשר ללמוד מזה במקום דאין לנו שום גילוי דעת מקרא, ודמיא לדאמרינן לקמן י"ד ע"ב היכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי ע"ש.

ולכן לולא דבריהם היה נלע"ד דהספק בהולכת דם בשמאל היה בד"ז, אי גמרינן מכף ויוכשר בשמאל מדגלי רחמנא בהולכת הקטרת אפשר דה"ה בהולכת דם, א"ד התם כיון דהבאה אחת קאמר רחמנא בקטרת וא"א לעשות בהבאה אחת אא"כ יוליך הכף בשמאלו, להכי כשרה בשמאל דחזינן דכן היתה דעת תורה וגזה"כ הוא, אבל לענין הולכת הדם ליכא למיפשט, דאפשר לאמר היכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי כדלקמן שם, וכיון דמקטרת אין ללמוד, אפשר דגם בזה הדרינן לכללין, דהולכה לא נפקא מכלל קבלה ופסולה בשמאל, וע' בבאר שבע לתמיד ל"א ע"ב.

שם א"ק ובשר זבח תודת שלמיו שתהא זביחה לשם תודה, ע' ספרא פ' צו פרק י"א ובהתוה"מ שם סי' ק"ז.

שם תודה קרויה שלמים ואין שלמים קרויה תודה, ע' בהתוה"מ פ' צו סי' צ"ו.

שם מה לשינוי קודש שכן פסולו בגופו, ע' מנחות מ"ח ע"ב תוד"ה תעובר, ובת' באר יצחק חא"ח סי' ט' ענף ב'.

רש"י ד"ה והקריבו, זו קבלה דהא בתר שחיטה כתיב ולא אפשר לאוקמיה בהולכה כו'. ע"ל י"ג ע"א תוד"ה אתה ובקידושין ל"ו ע"א תוד"ה הקבלות וביומא כ"ז ע"א תוד"ה והקריבו ובחגיגה י"א ע"א תוד"ה והקריבו ובטו"א שם ובמש"כ בחידושי לחולין קל"ג ע"א.

רש"י ד"ה וישנו בצבור אבל שינו בעלים לא שייך בק"צ שהרי הכל בעליו ע"כ, מ"מ בהא דתנן ס"פ ב"ש לשם ששה דברים הזבח נזבח כו', זהו גם בק"צ צריך לפרש לכתחילה שעושה עבודותיו לשם צבור, כדכתב הגאון ש"א בספרו גבורות ארי ליומא מ"ד ע"א.

תוד"ה מה לזריקה. וי"ל מה להנך שכן חייבין בחוץ כדלקמן בשמעתין, נ"ב וע"ל ק"ז סוף ע"א.

תוד"ה וישנן לאחר מיתה, הקשה רבינו דלמ"ד דשיעבודא לאו דאורייתא כמ"כ אין שינוי קדש לאחר מיתה כו', וכ"כ התוס' בפסחים ס"א ע"א דהך דשמעתין אתיא כמ"ד

שיעבודא דאורייתא, וכ"פ הרמב"ם ספ"א ממחוסרי כפרה דשיעבוד דין תורה הוא ונשתעבדו נכסיה לקרבן, וע' ירושלמי חגיגה פ"א ה"א ובש"ק ומה"פ שם ובתוספתא ערכין פ"ג.

בא"ד וי"ל דנ"מ אם הפריש שתי שלמים או שני עולות לאחריות כו'. ע"ל ד"ה ע"א תוד"ה הג"ה.

בא"ד כדאיתא לקמן י"א ע"ב מותר חטאת קרב עולה כו', ע"ל ד"ה ע"ב וברש"י ד"ה חטאת ובמש"כ בחידושי לתמורה ד"כ ע"ב.

תוד"ה וישנן בצבור משא"כ בשינוי בעלים דאם שחט לשמו התמיד הרי הוא בעליו כו', התוס' נקטו רק מצד הסברא דהיחיד נכלל בכלל הצבור, וכל פרט מן הצבור נקרא בעליו, ולכן אין זה בגדר שינוי בעלים, אבל לולא דברי התוס' היה נלע"ד להכריח סברא זו מקרא דשינוי קדש ילפינן לעיל ד"ג ע"ב מושחט אותה לחטאת, הרי לא איירי במכופר רק בקרבן, ובזה אין חילוק בין יחיד לצבור, משא"כ ש"ב דנפק"ל שם מוכפר עליו, והוא במכופר ובלשון יחיד משו"ה אינה בצבור.

ולכאורה לבן בוכרי דס"ל בשקלים פ"א מ"ג כל כהן ששוקל אינו חוטא, ולפ"ז פטורים כהנים מלתת שקלים לתרומת הלשכה, וא"כ אפ"ל דאם שחטו התמיד לשם כהנים הוי שינוי בעלים, אבל ז"א דבע"כ יש להם זכות בקרבנות הצבור. והא דאין שוקלין לדידיה הוא רק משום דכתיב וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל, ואהני לדידהו במה שאין שוקלין אלא שיוכלו לאכול קרבנות הצבור, ולא יהיו בדין כליל, אבל ודאי שיש לכהנים שותפות בק"צ גם אליבא דבן בוכרי, וע' בחידושי ח"ס לביצה ד"כ ע"ב, ואפשר דהוי משום לב ב"ד מתנה עליהן שיהיה חלק גם לכהנים בכפרת התמיד אע"פ שאין שוקלין לתרומת הלשכה. וע' ב"ק ע"ז ע"ב תוד"ה אומר ובמעילה י"ד ע"א תוד"ה בונין, ומשו"ה לא חל באופן זה שם שינוי בעלים.

וביותר י"ל דהוא דומיא דפר יוה"כ, דאע"ג דכתיב אשר לו משלו הוא מביא ואינו מביא משל צבור, ומשו"ה איכא מ"ד ביומא דפר יוה"כ קרבן יחיד הוא, אפ"ה מסקינן שם דנ"א ע"ב דאחיו הכהנים אי לאו דקנו בגויה היכי מכפר להו אלא שאני בי גזא דאהרן דאפקריה רחמנא גבי אחיו הכהנים, וה"נ אפקריה רחמנא קרבנות הצבור לכהנים לדין כפרה אליבא דבן בוכרי אף אם לא יהיו שוקלין, ובע"כ אית להו שותפות בקרבנות הצבור ולא הוי ש"ב, וע' בסוגיא דסופ"ק דשבועות ושם בתוד"ה דלא.

והנה התוס' נקטו לשינוי בעלים דקרבן הצבור עולת תמיד, משום דהוא תדיר יותר. אבל שאר קרבנות ישנן נמי בדין ש"ב, כדילפינן בסוגיין לקמן ע"ב מהיקש דזבח השלמים,

מה שלמים בין ש"ק בין ש"ב אף כל בין ש"ק בין ש"ב בעינן לשמה, ולפ"ז היה מקום לאמר דמשכחת נמי בפר ושעיר דיוה"כ, דהפר מכפר על הכהנים והשעיר על הישראלים כדתנן רפ"ק דשבועות וכדפסק הרמב"ם ספי"א משגגות, והשתא אם שחט פר יוה"כ לשם ישראלים או שעיר הפנימי לשם כהנים, הרי הוא ג"כ ש"ב בחטאת הצבור, והוא נמי מחוייב כפרה כמותו, דלשניהם באה הכפרה על זדון טומאת מקדש וקדשיו, וא"ל משום דבפר יוה"כ כתיב אשר לו, דהא מסקינן ביומא שם דשאר אחיו הכהנים יש להם נמי קנין לענין כפרת הפר כנ"ל.

וכן בפר העלם דבר של צבור שכל שבט ושבט מביא פר, וכדפסק הרמב"ם בפי"ב משגגות כר"י דמתניתין דהוריות ד"ד ע"ב, ולפ"ז אם נשחט פר של שבט זה לשם שבט אחר הויא נמי ש"ב.

אך י"ל דאלו לא נקראין בהחלט קרבנות הצבור, לפמש"כ הרמב"ם בהקדמתו לסדר קדשים דפר הע"ד ש"צ דומה לקרבן יחיד לפי שאינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה, ופר יו"כ הוא קרבן יחיד הדומה לק"צ ע"ש.

דף ד:

אלא אמר רב אשי א"ק ונרצה לו לכפר עליו ולא על חברו כו'. רב אשי לטעמיה בפסחים ס"א סוף ע"ב, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' ל"א ובגבורות ארי ליומא ד"ה ע"א.

שם רש"א את שעליו חייב באחריותו כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ל"ג ובמש"כ בחידושי ריש קנים.

שם אלא א"ר אשי אתיא מאיל נזיר. בשטמ"ק גריס רבא במקום רב אשי וכ"ה ג"כ בילקוט ויקרא רמז תנ"ח.

שם ואת האיל יעשה זבח שלמים שיהיו כל עשיותיו לשם שלמים כצ"ל. והוא דוגמא דלקמן ד"ז ע"ב ועשית פסח שיהו כל עשיותיו לשם פסח, ובד"ח ע"א שיהו כל עשיותיו לשם חטאת, וכ"מ בתוס' מנחות מ"ז ע"א ויתאים עם קושית הש"ס בתר הכי ואימא יעשה כלל, וע' ברש"י ד"ה יעשה.

שם וכל כלל שאינו מלא אין דנין אותו בכלל ופרט, ע' מכילתא משפטים בפסוק כי יתן איש אל רעהו ובהתוה"מ שם סי' קנ"ד ופ' בא סי' קכ"ג.

שם א"ק זאת התורה כו' ע"ל כ"ד ע"ב תוד"ה והרי וביבמות ד"ע ע"ב תוד"ה דפסח ובמה"פ לירושלמי שם ר"פ הערל.

שם הקישן הכתוב לשלמים כו' וכמו דהכא הוקשו כל הקרבנות לשלמים להטעינן לשמה ושלא יהיו בש"ק או בש"ב כמ"כ הוקשו שיהו מפגלין ומתפגלין כשלמים כדלקמן צ"ח ע"א. וכן הוקשו כל הקרבנות לכל קרבן פרטי המבואר בכתוב זה, דלעולה הוקשו להטעינן כלי לשחיטה, ולמנחה להיות נאכלת לזכרי כהונה ולהתקדש בבלוע, ולחטאת שיהיו באים אלא מן החולין ובידו הימנית, ולאשם דאין שפיר ושליא קדוש בהן ועצמותיהן מותרין, ולמלואים שיהא מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן כדלקמן בסוגיא דהתם, וכן דכל כללותיהם ודקדוקיהם נאמרו מסיני כמו במלואים כדתניא בתו"כ, וע"ל כ"ח ע"ב ובתוד"ה מה ודף מ"ד ע"א תוד"ה נאכל ובמש"כ בחידושי שם וע' בראב"ד לתו"כ ויקרא חובה פרק ד' ובהתוה"מ שם סי' רל"א.

רש"י ד"ה שכן עבודות, דם שפך לרבות הזורק, ע"ל ק"ז ע"א רש"י ד"ה דם יחשב ובמש"כ בחידושי שם ולקמן י"ג ע"א רש"י ד"ה קבלו ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה הא תנא דבי ר"י בשלהי אלו טרפות גבי פרשת חגבים ע"כ, וכן בכריתות כ"א ובב"ק ס"ד הורה רש"י מקור הדברים דוקא מהתם. משום דבחולין שם מסיק הש"ס גופיה, ודאמרינן בעלמא דדאין תנא דבי ר"י בכללי ופרטי כה"ג מהכא ע"ש.

תוד"ה מחשבה בעלמא ואפילו יהא צריך דבור כו' התוס' הכא ובכ"מ הנם כמסתפקים, וע' בתוס' לעיל ד"ב ע"א סד"ה כל ובגליון הש"ס שם. אולם דעת רש"י הוא ברור לקמן מ"א ע"ב דמחשבה דקדשים מוציא בפה הוא, ולטעמיה אזיל בפירושו עה"ת דבפ' שופטים כ' וז"ל לא תזבח כל דבר רע אזהרה למפגל בקדשים ע"י דבור רע ע"ש, ודבריו לקוחים מהספרי שם דמסיק בברייתא על אזהרה זו דמפגל בקדשים כל דבר דבר שתלוי בדבור ע"ש, וע' ח"ס אה"ע ח"ב סי' מ"ג.

והנה הרא"ם כ' שם וז"ל והא דקאמר ע"י דבור רע לאו דוקא אלא אפילו ע"י מחשבה רעה כדנפקא לן מלא יחשב, וכבר דחה לדבריו במל"מ פי"ג מפסוה"מ וכתב מי הכניסו בתגר זה מאחר דהתוס' ורש"י וסמ"ג ס"ל דוקא באמירה ע"ש.

ולע"ד מלבד מה דדעת התוס' בלתי ברור כ"כ, דאף דיש מקומות שכתבו בהדיא דהוא בדבור, אבל הכא ובשאר מקומות הם ג"כ כמסתפקים בזה כנ"ל, אבל גם בלא"ה ל"ל להמל"מ להביא דברי התוס' והסמ"ג ולאמר דהכניס א"ע במחלוקת הראשונים, טפי הי"ל להקשות הלא כל עצמו של ספר הרא"ם הוא לפרש דברי רש"י, ורש"י בש"ס כ' בהדיא דהוא בדבור, ובמקור פירושו עה"ת נראה בעליל דדבריו לקוחים מהספרי, א"כ מדוע ובאיזה אופן נימא דהא דתניא בספרי כל דבר דבר שתלוי בדבור הוא לאו דוקא, הרי טפי מסתבר לאמר מדחזר בסוף הברייתא לתרגם תיבת דבר שהוא בדבור ש"מ

דדוקא הוא ואי משום דר' ינאי יליף לקמן כ"ט ע"ב מקרא דלא יחשב, הרי אדרבה רש"י גופיה ביאר במנחות ד"ב ע"ב דהך מחשבה דקדשים האמור בש"ס הוצאת דבור בפה הוא דוגמא דעל כל דבר פשע לחייב על המחשבה כמעשה דאי לאו מוציאו בפה מחשבתו למאי ניחייב לה עכ"ל, וכ"כ השטמ"ק בשם הריטב"א ס"פ המפקיד, דהא דתנן החושב לשלוח יד בפקדון ב"ש מחייבין לאו למימרא דחייב במחשבה גרידתא דהא בגמ' נפק"ל לב"ש מדכתיב על כל דבר פשע אלמא דבור בעינן מיהת והא דקרי לה מחשבה משום דלא צ"ל כן בפני עדים אלא אפילו בינו לבינו ושמעו עדים מעצמן מאחרי הכותל או שהודה בדבר ודמיא למאי דאמרינן לא יברך אדם בהמ"ז בלבו דלאו דוקא בלבו אלא שלא השמיע לאזניו כו', וכן הביא השטמ"ק מקודם לזה גם בשם תוס' שאנץ והאריכו בזה ע"ש.

ומה גם דשיטת רש"י גם גבי מחשבה דתרומה דנותן עיניו בצד זה כו' הוא דמחשב ואומר ב' לוגין שאני עתיד להפריש ורוצה לאמר דדבור צריך, הבינו התוס' בבכורות נ"ט ע"א בד"ה במחשבה, והשתא אם במחשבה דתרומה דמקורו הוא מקרא דונחשב, אפ"ה הבין רש"י ז"ל דהאי מחשבה דבור הוא, מכש"כ במחשבה דקדשים דסמיך אילפותא דספרי מכל דבר, והספרי מבאר דהוא דבור לא כש"כ דלטעמיה אזיל, ושפיר פי' ע"פ שיטתיה דהאי מחשבה הוצאה בפה הוא וע' מנחות נ"ה ע"א תוד"ה במחשבה.

וע"פ הנ"ל אצ"ל נמי דר' ינאי לקמן כ"ט שם חולק על הספרי או יפרש כהרא"ם דלאו דוקא דבור אלא אפילו במחשבה דלפ"ד רש"י והריטב"א הוא להיפוך דמחשבה דקא"ר ינאי כוונתו נמי לדבור כנ"ל, ונראה דכעין זה הבינו בתוס' רבינו שמשון בשם ה"ר אהרן ז"ל מרעגנשבורג המובא בשטמ"ק ס"פ המפקיד, וראיתי ברמב"ן ב"מ שם שיצא עתה מביהד"פ שכ' ג"כ וז"ל החושב לשלוח יד בפקדון ב"ש מחייבין באומר הוא דכתיב דבר פשע ולא במחשבת הלב כו' ע"ש.

וראיתי מי שמייחס ענין זה דמפגל בקדשים להא דהרהור כדבור דמי, אבל אי אפשר לאמר כן דא"כ במאי פליגי רבינא ורב חסדא בברכות ד"כ ע"ב ליפשטו מברייתא דספרי דהחליטו דמפגל בקדשים הוא מדבור וילפי מקרא, ובע"כ דע"כ ל"פ התם אלא לצאת ידי חובת מצוה כדהתם, והוא בדוגמא מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה, משא"כ למחשבת פגול דעבירה איך תצורף למעשה, ובהרהור כדבור לענין שבת, התם גלי קרא ודבר דבר דבור אסור הרהור מותר כדאמרינן בשבת ק"נ ע"א, וע' מש"כ בחידושי לקמן כ"ט ע"ב ודף מ"א ע"ב.

תוד"ה הגה"ה ה"ג במגילה ד"ח מאי משמע א"ר יצחק בר אבדימי ע"כ, התוס' הוסיפו בזה רק תיבות מאי משמע, ורב יצחק בר אבדימי הוא בגרסתם כמו שהוא לפנינו בגמ', אבל בדק"ס גורס אבודימי, ובילקוט ויקרא רמז תל"ח גריס רב יצחק בר אבוה.
תוד"ה רב אשי. הא אפילו שאר עבודות לא מיפסלי אלא בשוחט ע"מ לזרוק כו', ע"ל ד"י ע"א ולעיל ע"א רש"י ד"ה וישנו בד' עבודות.
תוד"ה שקולים, דהיכא דאיכא משמעות בריבוי מרבינן כל השקולים כו', ע' ערכין ט"ו ע"ב ושם ד"ב ע"ב תוד"ה עכו"ם וד"ג ע"א תוד"ה והצרוע ובשטמ"ק בשם הרא"ש שם כ"ד ע"א ובב"ק ד"מ ע"ב תוד"ה ויש וביבמות ק"ג ע"ב תוד"ה ת"ל.
תוד"ה אימא. תימא הא בכל דוכתא בעינן בקדשים שינה הכתוב לעכב כו', עי' ח"ס בהשמטות לחח"מ סי' ר"ד.
בא"ד וי"ל דפריך משינוי קודש דאיכא תרי קראי כו' ע' טו"א לר"ה ד"ה ע"ב.
בא"ד דר"ל פריך יהיו כשרין גמורין כמו שאר קדשים, עמש"כ בחידושי לקמן ד"ו ע"א בתוד"ה אלא.

דף ה.

רמי ר"ל על מעוהי בי מדרשא ומקשי אם כשרים הם ירצו כו', וכ' התוס' בגיטין מ"ז מהך דהכא דדרכן היה לשכב על בטנם ע"ש, ויל"ד קצת בדבריהם הלא אפ"ל דדוקא ר"ל שהיה בעל בשר כדאמר שם כרסי כרי אבל מה שייך להוכיח ממנו דדרכן היה בכך, ובסוגיין נמי איכא למידק לפי דברי התוס' אף אם היה דרכם כן מה המריצו למסדר הש"ס שהיה הרבה דורות אחרי ר"ל, להביא דר"ל הקשה קושיא זו בבי מדרשא בהאי שעתא דרמי על מעוהי.
לכן לולא דבריהם היה נלע"ד דאם היה רק דרכן בכך, אז לא היה מסדר הש"ס מזכיר כזאת ודוקא במקום זה, אלא עפמש"כ התוס' ישנים בכריתות ט"ו ע"א אהא דאר"ע שאלתי את ר"ג ור"י באיטלז של עימאוס שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג, שהוא להודיע שבחן שאע"פ שהיו טרודין היו עוסקין בד"ת ע"ש, וכמ"כ צ"ל בחולין צ"א ע"ב, וה"נ באו להודיע שבחא דר"ל שאף שסבל מרוב שומנו או מחולשא, אפ"ה לא מנע א"ע מביהמ"ד, ועם כל יסוריו ומכאוביו עד שהתהפך על בטנו טרח להבין דברי משנתנו, וקיים ר"ל בזה הא דאמר איהו גופיה בשבת פ"ג ע"ב אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל, וסמיך שם דבריו אהא דלא ימנע אדם א"ע מביהמ"ד ומדברי תורה אפילו שעה אחת ואפילו בשעת מיתה ע"ש.

שם אם כשרים הם ירצו ואם אין מרצין למה באין, ע"ל ד"ד ע"ב תוד"ה אימא ולקמן ד"ו ע"א תוד"ה אלא ובמש"כ בחידושי שם.

שם האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה כו', והנה בח"ס חי"ד סי' שכ"א הביא משה"ק לו הגאון ר' בונם ז"ל מי ישחוט את העולה הא מתה ולא עשתה שליח, וכ' הח"ס הוא סבור היורשים מביאים בשליחותה וליתא אלא היורשים הם הבעלים ומקיימים בהו ושחט את בן הבקר וכו' ועוד דהיורשים מתכפרים בו מקופיא עכ"פ ולא מתורת שליחות אתאינן וראי' ברורה שהרי לענין סמיכה אין השליח סומך וכשמת היורש סומך כו' ע"ש, וכן מצאתי בס' אור גדול למנחות פ"ט מ"ז.

והנה לא הביא דהפנים מאירות בחידושיו לקמן ד"ו ע"א כתב היפוך מדבריו, במש"כ וז"ל דזה ברור כיון דלא מכפר בקבוע אין היורשים מקרי בעלים כו' ע"ש, ולפי דבריו ביורשים אף דמתכפרים מקופיא, וע"ל ד"ו ע"א וברש"י ד"ה ומשני, מ"מ לא נקראו בעלים.

ומש"כ הח"ס ראיה מסמיכה, דשליח אינו סומך וכשמת היורש סומך, ג"ז בלתי מובן הלא אדרבה לפי הנחתו הוא דהיורש מקריא בעליו, והשתא ניחזי אנן הרי כל האי דינא דשליח אינו סומך, הוא מדכתיב וסמך ידו, ודרשינן יד שלוחו כדאמרינן במנחות צ"ג ע"ב, א"כ אמאי פליגי ר"מ ור"י שם ע"א ובריש ערכין ובריש תמורה אי יורש סומך אי לא, ותרווייהו סמכו דעתם על דרשת הכתובים שם, הלא אם באמת היורש הוא בעליו, כדכתב איהו דביורש נתקיים ושחט את בן הבקר להיותו בעל הקרבן, לפ"ז בודאי הוא סומך, דהא ידו הוא, ולא בא מטעם שליחות כלל.

ולע"ד יל"ד ע"ד הגאונים הנ"ל, אדקשיא להו אמתניתין דהאשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה, ולא קשיא להו אהא דאגמריה רחמנא למשה חמש חטאות מתות, וחדא מינייהו הויא חטאת שמתו בעליה, משמע דשאר קרבנות אם מתו בעליהן יקרבו, ועי' בסוגיין רש"י ד"ה לא יביאו וד"ה מודינא, ומי לא עסקינן נמי אפילו במקום דליכא יורשין ואפ"ה יקרבו, והשתא קשיא קושית הגאון ר' בונם ז"ל מי ישחוט את הקרבן הלא הבעלים מתו ולא עשו שליח, ותירוץ הח"ס דהיורשין הם הבעלים ג"כ ליתא דהא ליכא נמי יורשין, ומשניות שלמות שנינו בשקלים פ"ז מ"ד בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכמדתה לכל רוח זכרים עולות נקבות זבחי שלמים, ותנן נמי בתר הכי נכרי ששלח עולתו, וגר שמת והניח זבחים, וכולם יקרבו כדאמר התם, ואע"ג דלית להו לא בעלים ולא יורשין, ובע"כ דבכל קדשי מזבח הווין ההקדש והבעלים שותפין בקרבן זה משעת הקדשו כדתנן במעילה ד"ט ע"א מועלין בהן משהוקדשו, וכל היכא דאיכא הקרבן בי

גזא דרחמנא איתא כדאמרינן ר"פ שילוח הקן, והא דרחמנא שויא את המקדיש לבעל הקרבן להיות נצטווה לסמיכה ולשחיטה, כדכתיב וסמך ידו ושחט וכדפרש"י בפסחים ד"ז ע"ב, היינו כל זמן שיש להקרבן בעלים, דעכ"פ הם אגידי בקרבנם לכפרה ולאכילת בשרו, וע' חולין מ"א ע"א ובמש"כ בחידושי שם, אבל היכא דהבעלים מתו, או שלא היה להקרבן בעלים מתחלה, כמו בגר שמת והניח זבחים, או בעכו"ם ששלח עולתו, ובבהמה שנמצאת כנ"ל, אז נשאר כח ההקדש על כל הקרבן גם במקום הבעלים, וא"צ לא בעלים אחרים ולא שליחות מצד הבעלים שמתו, וכל דין המשנה דאשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשין עולתה, הוא רק להשמיענו חיובא דיורשים מצד שיעבוד נכסי המת אל העולה, דשיעבודא דאורייתא כדביאר הרמב"ם ספ"א ממחוסרי כפרה ועמש"כ בחידושי לקנים דכ"ג ע"ב.

ובזה מתורץ קושית הצ"ק במנחות ע"ג ע"ב אהא דדרשינן שם איש איש לרבות את העכו"ם שנודרים נו"נ כישראל, א"כ מאי מבע"ל בנדרים ל"ה ע"ב הני כהני שלוחי דידן או שלוד"ר נינהו פשיטא דשלוחד"ר הם, דאי שלוחי דידן איך מקריבין קרבנות עכו"ם, הלא קיי"ל בב"מ ע"א ע"ב דאין שליחות לעכו"ם אף אנן לדידהו, וע' בח"ס שם ובארעא דרבנן אות א' סי' ה' ובעפרא דארעא שם. אולם לפמש"כ ניחא שפיר דנכרי ששלח עולתו נחשב כלא היה להקרבן בעלים מתחלה, ובאופן זה א"צ שליחות מצד בעל הקרבן, רק ההקדש בעצמו הוא בעליו כנ"ל, וע' בירושלמי יבמות פי"ג ה"ב ובק"ע וש"ק שם ובאבני מלואים אה"ע סי' ה' סק"ג ובבאר יצחק חא"ח סי' א' ובעונג יו"ט חח"מ סי' קי"ט ובמש"כ בחידושי לקמן דמ"ה ע"א.

שם עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה, ע' תוספתא ערכין פ"ג.

שם אלא אמר ר"ל אפתח אנא פתחא לנפשאי מוצא שפתיך כו', ע' ילקוט ויקרא רמז ת"ע.

שם ושחט אותה לחטאת אותה לשמה כשרה ע"ל ד"ז ע"א וד"ט ע"ב תוד"ה ושחט ובהתוה"מ ויקרא סי' ר"צ.

שם ומה עולה שאינה מכפרת כו', פי' עיקר לאו לכפרה אתי, אבל מכפרה אעשה כדאמרינן בבכורות ס"פ הלוקח בהמה, וע' מה שהארכתי בזה בחידושי שם, וע"ל ע"ב רש"י ד"ה מאן ובדף ז' ע"ב תוד"ה עולה.

רש"י ד"ה ואין מרצין שאין כפרה למתים כו', ויל"ד א"כ מאי מייתי ראיה מהא דבאין לאחר מיתה. דילמא דוקא התם משום דלא שייך ריצוי דאין כפרה למתים, אבל מה ענין זה לקרבן חיים שצריכים כפרה, שיהיה הקרבן כשר ולא ירצה.

תוד"ה הג"ה, ואפילו למ"ד לאו דאורייתא אם הפריש שניהם לאחריות כו', ע"ל ד"ד ע"א תוד"ה וישנן לאחר.
תוד"ה עולתה, משמע אבל אם היתה חיה יכולה להביא חטאתה אחר עולתה כו', ע"ל ד"צ ע"א תוד"ה למקראה ובקידושין י"ג ע"א תוד"ה האשה ובפסחים נ"ט ע"א תוד"ה זה.
תוד"ה מה לשלמים. דאשם נמי טעון סמיכה כו', ע"ל ל"ג ע"א תוד"ה סמיכת ובדף ע"ו ע"ב תוד"ה וסמיכה ובקידושין נ"ה ע"ב תוד"ה ודילמא אשם הוא ובנדה ד"ע ע"ב רש"י ד"ה שחיטתו ובתוד"ה וסמיכה ובש"ק לירושלמי נזיר פ"ח ה"ב.

דף ה:

אלא אמר רבא זאת התורה וגו' הקישו הכתוב לשלמים כו', ע"ל ד"ד ע"ב ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ב ע"א.
שם כדתניא אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר, וכן אמרינן לקמן ד"ז ע"ב ובמנחות ד"ד ע"א ע"ש, ואע"ג דר"א פליג אהאי כללא וס"ל דאשם ג"כ פסול שלא לשמו משום דכתיב אשם הוא, ואינו מחלק הא דגביה כתיב האי הוא לאחר הקטרת אימורין, מ"מ נקיט סתמא דהש"ס כר' יהושע דמחלק הכי לקמן ד"י ע"ב, וס"ל דלעכב הוא, מה שנכתב האי הוא דוקא גבי שחיטה.
ולכאורה קשה דבתו"כ בפרשת פר העדה דכתיב חטאת הקהל הוא, דריש הוא פרט לששחטו שלא לשמו ע"ש, הרי דדרשינן כהאי דרשה אף דלא כתיב האי הוא גבי שחיטה ומצאתי בהתוה"מ ויקרא סי' רנ"ו שכתב דדרשה של מלת הוא שם לשיטת ר' אליעזר ע"ש, והוא דחוק, הלום אחרי דחזינן דבכה"מ בש"ס נקטו כר' יהושע, ולעד"נ דאפילו לר' יהושע אתא ברייתא דתו"כ, לפ"מ דאיהו גופיה ביאר דבריו במש"א דבחטאת נאמר בה היא בשחיטה ובפסח נאמר בו הוא בזביחה אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר, הרי בהדיא דדעתו הוא, אם תיבת היא נכתבה אצל עבודה דלא סגיא בלא"ה, אז היא לעיכובא, אבל אם תיבת היא כתובה גבי עבודה דלא מעכבא אז לא נדרשת מלת היא, ולפ"ז ניחא דבפר העדה נכתבה תיבת היא גבי שריפת הפר דהוא דבר המעכב, ולא דמי להוא דאשם דכתיב גבי הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר, ומכש"כ לפי גרסת הראב"ד שם הוא פרט לששרפו שלא לשמו, אבל הגרסא הישנה היא ששחטו וכ"ה בילקוט, לפ"ז צ"ל כמש"כ, וסעד יש לדברי בר"ש פרה פ"ד מ"א במש"כ דהכא לא כתיב היא בשחיטה ובהזאה ע"ש, הרי דלאו דוקא בשחיטה רק אפילו עבודה אחרת כמו הזאה

דמעכבא כדתנן במנחות כ"ז ע"א, ואע"ג דהא דר' יהושע מסיק והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר, כוונתו דלא נימא דהקטרה מיבעי לשמו לעכב, להכי מסיק והוא עצמו כו' כדפירש"י, מ"מ אפשר להעמיס גם זאת בכוונתו דדוקא אם תיבת היא נכתבה אצל עבודה המעכבת אז היא נדרשת, ועכ"פ יש מקום לחלק כזאת, ועמש"כ בחידושי לקמן ד"י ע"ב ובמנחות ד"ה ע"א ושם ד"ד ע"א בתוד"ה לאחר.

שם אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר כו' מ"ט א"ק הוא בהוייתה יהא, ע"ל בתוס' ס"פ דם חטאת.

שם הניח מנחה לשני בניו קריבה ואין בו שותפות ואי ס"ד קניא להו נפש אמר רחמנא, ולפ"ז מובן ביותר דברי הירושלמי ביבמות פי"א ה"ה גבי כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה דשניהם מביאין מנחה אחת ומתנין עליה ותהא קריבה בכליל ע"ש, דהתנאי שתהא קריבה לשם מי שהוא כהן, לבד מאי דאהני שתהא קריבה בכליל כמנחת כהן, אהני נמי לעשותה ע"פ התנאי לקנין יחיד משום דבמנחה כתיב נפש, אבל הכא לא שייך תנאי דאם אך נימא דקניא להו בתורת ירושה, הרי בהכרח היא של שניהם ולא קרינן בה נפש, והכא איירי שיבאו היורשים להקריב את המנחה כמו שהיא, דאל"ה יש עצה להוסיף עוד מנחה אחרת מתפוסת הבית ויקריבו את שתי המנחות, כדאמר בירושלמי שם דגם בלא שום תנאי יוכלו להביא שתי מנחות אחת קריבה בכליל כמנחת כהנים ואחת נקמצת ונאכלת כמנחת ישראל ע"ש, וכן משכחת נמי להקריב מנחה זו כמו שהיא אם האחד מסר חלקו לחבירו, ודמיא לאתרוג, דכמו הכא כתיב נפש כמ"כ התם נמי כתיב ביה ולקחתם לכם משלכם שיהא כולו שלו, ואפ"ה אם נפל בירושה לשני אחים, ואין האחים מקפידים זה על זה, יצא האחד אם נטלו בלא ידיעת אחיו, וע' ב"ב קל"ז ע"ב וברשב"ם ותוס' שם, וברי"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' אמור ריש פרק י"ב.

שם הניח בהמה לשני בניו ומת קריבה ואין ממירין בה כו', והנה לפי סוגיא דידן יש להעיר במשנה מנחות צ"ב ע"א, דהתם תנן והיורש סומך ומביא נסכים ומימר ע"ש, ולכאורה לפ"מ דסמיכה נסכים ותמורה כולהו ביחד תנא, וכולן בלשון יחיד, משמע דבחדא גוונא איירו, אולם לפי המבואר הכא בע"כ דצריך להפריד בין הדבקים, דהא בסמיכה אם נשאר הקרבן לכמה יורשים כולם סומכים זה אחר זה, דכל בעלי קרבן לסמיכה כדאמרינן במנחות דצ"ג ע"א ודצ"ד ע"א וע' ברמב"ם פ"ג ה"ט ממעה"ק, וכן נסכיו של קרבן מחוייבים להביא אפילו כמה יורשים כדכתב רש"י במנחות נ"א ע"ב ד"ה וכן גר, משא"כ בתמורה דתנא התם, הלא הוא דווקא ביחיד, כדאמרינן הכא בהניח

בהמה לשני בניו ומת דאין ממירין בה, אי משום דקניא להו ושותפין אין ממירין, או כדמסקינן דא"ק ואם המר ימיר לרבות את היורש אחד ממיר ואין שנים ממירין, וצע"ק.
רש"י ד"ה ההוא, דלא משמע לשמו אלא בשכתוב הוא עם שם הקרבן כו', ע' מנחות ד"ד ע"א תוד"ה לאחר.
רש"י ד"ה מאן. עולה מכפרת על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה דתניא גבי עולת נדבה בתו"כ כו' ע"כ, וביומא ל"ו ע"א הביא רש"י הכי בשם התוספתא דמנחות פ"י, וע"ש תוד"ה על עשה.
רש"י ד"ה אין בה, הכל בא בשותפות לא חילק הכתוב אלא מנחה כו', לפנינו ס"פ המנחות והנסכים הגרסא לא סילק הכתוב כו'.
תוד"ה מיעט דמדכתיב היא בחטאת נפקא לן ע"כובא, ע' מנחות נ"ג ע"א רש"י ד"ה היא ובהתוה"מ ויקרא סי' רע"א.
תוד"ה הגה"ה, משמע הכא דניתוק לרעייה דאורייתא כו', ע' מה שהאריכו בזה התוס' במנחות ד"ד ובשבועות י"ב ובפסחים ע"ג ובבכורות ט"ז ובנזיר כ"ה ובתמורה י"ח ובחידושי הרמב"ן לשבועות שם.
בא"ד ואין לחוש אי קאי קרא אהלכתא דכה"ג אשכחן בבכורות דט"ז כו' ע"כ, פי' דהתם מסיק דאי מקרא הוה אמינא לרעייה קמ"ל הלכתא למיתה ואי מהלכתא ה"א היכי דעבד איקרי ואכל מהני חמש חטאות איסורא איכא לאו ליכא קמ"ל דאיכא לאו, אולם בנזיר כ"ה ע"ב הלשון הוא בש"ס אי מהלכתא הוה אמינא הלכתא ואי אקריביה לא ליחייב עליה ולא כלום קמ"ל קרא דאי מקריב ליה קאים עליה בעשה ע"ש, ולע"ד יהיה ביאור ענין חיוב העשה שאמרו בש"ס בד"ז, דאם הוא עוד קודם המעשה ועדיין הוא ביד הב"ד להפרישו הלא מכין אותו עד שתצא נפשו, וע' חולין ק"י ע"ב רש"י ד"ה כפתוהו ובמש"כ בחידושי שם, ואי עבד כבר נ"מ נמי דליחייב עליה בד"ש כדאמר מלאכא לרב קטינא בעידן ריתחא ענשינן אעשה וע' מנחות מ"א ע"א ובתוד"ה ענשיתו.
והנה אמש"כ הרמב"ם והרע"ב בפיה"מ לקמן ק"י ע"ב דניסוך המים בחג לאו דאורייתא אלא הלמ"מ, כתב התוי"ט וז"ל תמיהני דמה לי מפורש מדאורייתא, מה לי הלמ"מ הרי שתים זו שמענו מפי הגבורה ולמה לא יהא חייב על מה שהוא הלמ"מ כמו על מה שהוא מדאורייתא וע' מה שכתב בפנים מאירות בחידושיו שם, ולע"ד יפלא מדוע הסבו קושיתם ע"ד הרמב"ם והרע"ב ולא על הגמרא דבכורות ונזיר שם, שאמרו בהדיא דאי מהלכתא ה"א דבדיעבד ליכא רק איסורא להכי אתא קרא להורות דאיכא לאו כנ"ל, והשתא תקשה קושיתם מדוע תהיה חלוקה הלמ"מ מדאורייתא.

ובדוגמא זו איכא למידק נמי ע"ד הר"ן בחידושיו לשבת ר"פ הזורק שכתב אהא דארבע אמות ברה"ר גמרא גמירי לה דכמו שאין עונשין מן הדין כמ"כ אין עונשין מהלמ"מ, ולפי הנ"ל הרי יש מקום לחלק, וע' בציון ירושלים לירושלמי סוכה פ"ד ה"ו.

בא"ד הא דנקט בכל דוכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה לא נקט רעייה אלא לפי שתקנוה חכמים כו', ע' בת' שאגת אריה סי' א'.

תוד"ה נפש. ותימה דבתו"כ דריש נפש ולא צבור קרבנו ולא שותפין, ע"ש נדבה פרק יו"ד ובהתוה"מ שם סי' צ"ז.

דף ו.

אלא אי אמרת לא קניא להו אמורי נמי לימרו, ולכאורה הרי בתמורה ד"ט קאמר סתמא דהש"ס בפשיטות גבי לא יחליפנו בשל אחרים, דאי הוה בהמה דהקדש דעלמא וחולין דידיה מי מתפיס בדבר שאינו שלו, והשתא לפ"מ דנקטינן הכא דלא קניא להו, וא"כ הויא הבהמה דהקדש איך יכול להתפיס חולין דידיה בהקדש שאינו שלו, ובאיזה אופן פריך הש"ס דאי אמרת לא קניא להו אמורי נמי לימרו, די"ל דהתם איירי בסתם בהמה דהקדש דעלמא שאין לו בו חלק כלל. התם פריך שפיר מי מתפיס בדבר שאינו שלו, משא"כ הכא הרי בע"כ קניא להו חלק הממון בקרבן זה לאכילת בשרו, רק לא קניא להו להתכפר בו, ובשביל העדר הכפרה נפקעו רק מדין שותפות, ולהכי פריך הש"ס דאי לא קניא להו אמורי נמי לימרו.

שם אלא מעתה גבי מעשר דכתיב ואם גאל יגאל כו', ע' גבורות ארי ליומא מ"ג ע"א.

שם מקיבעא לא מכפרא מקופיא מכפרא ע"ל ד"ז ע"ב תוד"ה עולה ובשבועות י"ג ע"א תוד"ה דעבד ובש"ק לירושלמי שם פ"א ה"ג.

שם איבעיא להו אעשה דלאחר הפרשה מכפרא או לא מכפרא כו', הח"ס בתשובותיו חאה"ע ח"ב סי' צ"ו כתב בפשיטות, דקרבן עולה אינו מכפר על עשה דלאחר הפרשה ע"ש, ולא הביא למש"כ התוס' בשבת ע"ב ע"א דבעיא דהכא לא איפשיטא.

שם מה ת"ל וסמך ונרצה לכפר שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה כו', ע' בתו"כ ויקרא נדבה סוף פרק ד' ובפי' הראב"ד ובהתוה"מ שם סי' ל"ב.

שם אמר רבא עשה דסמיכה קאמרת שאני התם דכל כמה דלא שחיט בעמוד וסמוך קאי כו', והנה לפ"ז יל"ד טובא במחלוקת ראשונה שהיתה בחכמי ישראל בסמיכה ביו"ט כדתנן בחגיגה ט"ז ע"א, ולפ"מ דאוקמינן בביצה י"ט ע"א דנדרים ונדבות דברי הכל אין קרבין ביו"ט, ומחלוקת הוא בשלמי חגיגה ואע"ג דמצוה דאורייתא הוא להביאם, מקרא

דוחגותם אותו חג לה', והוא גם חובת היום, וטעמא דזוגות האוסרין הוא משום שבות דמשתמש בבעלי חיים דתנן אין רוכבין ע"ג בהמה, כדפירש"י שם, והיא אוקימתא דר' יוחנן בחגיגה ט"ז ע"ב, והשתא קשה הרי לפ"מ דאמרינן הכא דכל כמה דלא שחיט בעמוד וסמוך קאי, והיא עשה דרמי עליה לקיים בקרבנו דחובת היום עליו להקריב, איך החליטו הזוגות שכל אחד מישראל יעבור על עשה כזו העומדת לפניו לכתחילה בשביל שבות דרבנן, ובאופן דעצם השבות היתה על רכיבה ע"ג בהמה, ושי"ל דבמקום מצוה כזו לא גזרו כלל, ואיך אפשר לגזור במקום עשה דהקרבה ועשה דסמיכה לכתחילה, אע"ג דבדיעבד כיפר, וע' בחידושי חתם סופר לביצה י"ט ע"א, וא"ל דזהו מה שהשיבו ב"ש לב"ה דאף זו אין קבוע לה זמן דתנן מי שלא חג ביו"ט הראשון של חג חוגג והולך כל הרגל כדאמרינן בביצה ד"כ ע"ב, דאדרבה משם גופה קשה דהא מסיק דגם ביו"ט האחרון של חג יכול להביא קרבנו, ואז אין לו עוד שהות לאחר, ואיך יעבור אז לכתחילה על עשה דסמיכה, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה ושותפין, לפי שכל הפרשה נאמרה בלשון יחיד כמו לא יחליפנו ולא ימיר כו', ע' מש"כ בזה בחידושי לתמורה די"ג ע"א.

רש"י ד"ה כיון. וכתיב ונרצה לו מלמד שנתרצה להקב"ה אלמא כולן נתכפרו, ע' בת' פנים מאירות ח"ג סי' ט'.

רש"י ד"ה כיפר גברא על עשה שבידו וניצל מן היסורין ע"כ, ע' ח"ס חא"ח סי' קע"ד.

תוד"ה אחד, משמע דלר' יוחנן יורש ממיר ותימה דבעירובין דמ"ו קאמר ר' יוחנן ר"מ ור"י הלכה כר"י כו', והנה במהרי"ק סוף שרש קס"ה כתב דההלכות בעירובין שם לא נקבעו אלא בדינים שהיו נוהגין בימי חכמי התלמוד אבל על דינים דלא היו נוהגים אז לא קבעו בהם ההלכה ולא דברו בהם כלל באמרם פלוני ופלוני הלכה כפלוני כו'. והובאו דבריו בדברי חמודות ר"פ הרואה, ובמג"א סי' ריי"ח סק"ג תפס על דבריהם מדברי התוס' דהכא, והגרע"א בחידושיו שם הורה דגם דעת רש"י הוא כדעת התוס' בסוגיין במנחות נ"ב ע"א, דהני כללי דעירובין נשנו אף לדברים הנוהגים בזה"ב ע"ש. וכן היה להם להביא מדברי התוס' בפסחים ע"ז ע"א ד"ה דלא ושם ק"כ ע"א ד"ה רב אחא ובראב"ד פ"א ה"ו מה' ערכין ובבית הבחירה פ"ג הי"ב, וע' בכ"מ שם ובה' תמידין פ"ה ה"ט ובתשב"ץ ח"ג סי' ל"ז ובמש"כ בחידושי לערכין ד"ה ע"ב ולתמורה ד"ב ע"א.

תוד"ה מקופיא והא ביומא ד"נ קבעי בפר כהן גדול כו', עמש"כ בחידושי לתמורה ד"י ע"א.

תוד"ה דאי, וי"ל דפריך שני למה חייב להביא, עמש"כ בחידושי לקמן בסמוך בתוד"ה אלא.

תוד"ה אלא, צ"ע דהיינו קשיא דר"ל דאם כשרין הן ירצו ואם אינן מרצין למה הן באין עכ"ל, והנה אחת דברו התוס' שתים זו שמענו, דאם אך נימא דקושית סתמא דהש"ס הכא היא ממש קושיא דר"ל לעיל. לפי הבנה זו תקשה ג"כ ממילא, ל"ל לר"ל שם לאהדורי תירץ על קושיתו מקרא דאם לאו יהא נדבה, ולא תירץ לנפשיה מסברא, דבאמת אין מרצין ולהכי צריך להביא שני, וראשון למה בא משום דשלא לשמו מכח לשמו קאתי.

כן מובלע בקושיתם תמיהת השטמ"ק בסוגיין, אהא דכיפרו שני למה הוא בא, וז"ל מאי פריך הא גלי קרא ואם לאו יהא נדבה ע"ש, ולעד"נ דבאמת אם היא ממש קושיא דר"ל, בודאי דממילא בתירוצא דר"ל שם ניחא גם הכא, אולם להתוס' היה קשה להכריע, דמסדר הש"ס יקבע בעיא דסתמא דגמרא עם הא דשקלו וטרו האמוראים האחרונים במה שכבר הקדימום הרבה דורות קודם והכריעו קושיתם מכח הכתובים דואם לאו יהא נדבה, ועל כל מה שיש להקשות מסוגיא אחת אדאידך נשארו התוס' בצ"ע.

לכן נלע"ד דלהמלט מקושית התוס' ומכל מה שהבליעו בקושיתם, נשמר רש"י ז"ל וסלל לו דרך חדש בפירושו במש"כ בסוגיין וז"ל, כיפרו על מה שבאו אם כיפרו על החטא שהופרשו עליו ונ"מ שלא ידאג מן היסורין בינתים עכ"ל, והוא דוגמא מש"כ רש"י בתר הכי דכיפר גברא הוא להנצל מן היסורין ולא כיפר קמי שמיא לנחת רוח לקונו דלא עבד מצוה מן המובחר ע"ש. וכוונתו הוא הכא בדרך זה, דודאי כל נודר קרבן צריך להביאו ולהקריבו לשמו, ובזה מקיים נדרו וחובתו, אולם אם נזבח שלא לשמו הוא כשר, דהאי קרבן משתנה מנדר לנדבה וצריך אח"כ להביא קרבן אחר לקיים נדרו שנדר בראשונה וע' בפיה"מ להרמב"ם, וכל זה נודע לנו מדין משנתנו, יחד עם ביאור דר"ל מכח קושיתו והכרעתו מן הכתובים, מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה"א נדבה האי נדבה נדר הוא אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה, וזהו בנוגע לכשרות זבח הראשון דשלא לשמו, אבל השני הלא ודאי מחוייב להביא לקיום נדרו.

והשתא אחרי הכרעת ר"ל מן הכתובים בנחיצות שני הקרבנות כנ"ל, איבעיא להו לסתמא דהש"ס הכא, אם הזבח הראשון שנזבח שלא לשמו, יועיל עכ"פ להגן מן היסורין כל עוד שלא שילם נדרו, והוא בין קרבן נדבתו לקרבן נדרו, וזהו מש"כ רש"י בינתים, ולפ"ז לא פגע ולא נגע סוגיין להא דר"ל, דאיהו טרח להבין דין המשנה אם כשרין הן ירצו ריצוי גמור שלא יצטרך להביא אחריו כלל, וע"ל ד"ד ע"ב תוד"ה אימא, ואם אין

מרצין למה באין, ובמתניתין משמע דגם להראשון יש קדושת קרבן אע"ג דצריך להביא גם שני לחובתו, עד דקאמרי דר"ל פתח פתחא לנפשיה דבאופן זה גלי רחמנא דהראשון נדבה והשני חובה, לא כן סתמא דהש"ס בסוגיין מבע"ל שאלה אחרת לגמרי, היינו האי קרבן ראשון בפרטיות שנזבח שלא לשמו. כיון דעכ"פ כשר ובקדושתו קאי ואסור לשנויי ביה כדאמרינן בריש פרקין, אפשר דיועיל עכ"פ להגן מן היסורין בטרם שהביא השני, וזהו מש"כ רש"י בינתים, ועל זה השיב רב שישא מסתברא דהראשון אינו מגין מן היסורין ג"כ, דאל"ה שני למה הוא בא, למה הוא חייב להביא כדפירשו התוס', וכוונתם דאם אך נימא דהראשון כיפר להגן מן היסורין, יכפר לגמרי, ואמאי רמי רחמנא עליה שיצטרך להביא עוד אחר, ובע"כ דחזינן בדעת תורה דהראשון בתור נדבה, כיון שנזבח שלא לשמו אינו מועיל כלום, ופריך הש"ס ואלא מאי, לא כיפרו, למה קרב הראשון מדוע קאמר רחמנא לקבלו ולהעמידו בקדושתו אם אינו פועל כלום, הלא מזה מוכח דעת תורה דגם הראשון לא לחנם בא, ולפ"ז אפ"ל דמגין מן היסורין לשעה, ולהכי חזר רב אשי להסביר תירוצא דרב שישא, דאי אמרת בשלמא לא כיפרו, היינו דהראשון אינו פועל אפילו להגן מן היסורין, אפ"ה לא תקשה מדוע הוא בא משום דמתחלתו היה קרבן זה מופרש לשמו, ושלא לשמו דידיה מכח לשמו דידיה קאתי, ושני למה הוא בא לכפר היינו לקיום נדרו, ובדרך זה יבאו שניהם הראשון כשנשחט שלא לשמו, נשתנה דינו לנדבה, והשני בא לחובתו, אלא אי אמרת כיפרו היינו גם הראשון כיפר להגן מן היסורין, א"כ שני למה הוא בא יכפר הראשון לגמרי, ולמה חייב רחמנא להביא שני, ועפמש"כ לא קרב זה אל זה, דקושיא דר"ל היא להבין פסק משנתנו בדין שני הקרבנות להקריבם בנדבה ונדר, והוכיח מקור מחצבתו דהאי דינא מקרא, ובעיית הש"ס בסוגיין סובב הולך לחקור במהות הקרבן נדבה בזה, הבא קודם הנדר, אם פועל להגן מן היסורין בינתים. וכל השקלא וטריא בש"ס בזה הוא להוכיח בסברא, ולפשוט מטעמא דקרא, מדוע רמי רחמנא עליה להקריב שניהם כנ"ל, כנלע"ד ביאור הסוגיא להנצל מקושית התוס' החמורה ע"פ פירש"י ז"ל.

תוד"ה לאחר. בסוף הסוגיא בעי ר' ירמיה אפילו לאחר שחיטה, ע' יומא ד"ה ע"א רש"י ד"ה וכיפר ובחידושי הגרע"א שם.

דף ו:

לא כיפר קמי שמיא מי לא תנן והנותר בשמן כו', ע' מנחות צ"ג ע"ב תוד"ה כאילו.

שם אם נתן כיפר ואם לא נתן לא כיפר דר"ע כו', ע' במפרשי התו"כ מצורע פרק ג'.

שם ר"ש אומר כבשי עצרת כו', בילקוט אמור רמז תרמ"ד הוא בשם ר' ישמעאל
שם כבשי עצרת שלמים נינהו. ע' בפי' הראב"ד לתו"כ אמור פרק י"ג ובהתוה"מ שם סי' קע"ב.
שם שעירי עצרת למה הן באין על טומאת מקדש וקדשיו, והנה בתוספתא שבועות פ"א קחשיב ר"ש גופיה בהדי ל"ב שעירים שקריבין לצבור בכל שנה ושנה שנים בעצרת אחד בגלל לחם הפנים ואחד בגלל היום, ופי' במנחת בכורים וז"ל לחם הפנים להתיר חדש, היום מוסף ע"ש, ונפלאתי איך לא שם לבו דהאי לחם הפנים הוא שיבוש בתוספתא, דמה ענין לחה"פ דשבת לעצרת, ובירושלמי שם פ"א ה"ה הגרסא שנים בעצרת אחד בגלל היום ואחד בגלל הלחם ע"ש, וכוונתו על שתי הלחם, וגם בזה הוא טעות במנחת בכורים שם שכ' דשעיר זה בא להתיר חדש, הלא חובה ללחם להתיר חדש במקדש למנחות ובכורים השני כבשי עצרת באין כדפירש"י בסוגיין ובכ"מ, ושעיר חטאת זה הבא במוסף עם שני הכבשים כן השעיר חטאת הבא בגלל היום המבואר בתוספתא וירושלמי וברמב"ם רפ"ח מתמידין, הם יבאו לכפר על טומאת מקדש וקדשיו כמבואר בסוגיין, וע' יומא ד"ג ע"א בשני דבורי התוס' ד"ה אלא.
שם נזרק דמו של ראשון שני למה קרב כו', אע"ג דשני שעירי הרגלים הוא גזה"כ, אפ"ה יהיב ר"ש טעמא על הכתוב, דשני קרב על טומאה שאירעה בין זה לזה, משום דאיהו דריש טעמא דקרא, כדפירש"י בסנהדרין קי"ב ע"א. וע' מנחות ד"ב ע"ב ובנדה ס"פ המפלת ובנחל אשכול לס' האשכול ח"ב ה' שני וחמישי ס"ס ד'.
שם על טומאה שאירעה בין זה לזה, ע' ירושלמי שבועות פ"א ה"ד ובקידושין פ"ב ה"ו ובגבורות ארי ליומא ר"פ שני שעירי ובטו"א לר"ה ד"ח ע"ב.
שם קרבנות צבור סכין מושכתן למה שהן, והנה הרמב"ם והרע"ב בפיה"מ דמשנתנו הוכיחו מזה, דהא דתנן אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, שהוא דווקא בקרבן יחיד שיש לו בעלים, אבל קרבנות צבור שנשחטו שלא לשמן עלו נמי לצבור לשם חובה מפני משיכת הסכין למה שהן ראויין לו, ועמש"כ בחידושי שם.
וראיתי בס' חה"ק שהביא ראיה להרמב"ם בפיה"מ מהא דבעי בירושלמי יומא רפ"ה הותירו שעירים מה יעשה בהם וא"ר שמואל בר רב יצחק מקייצים בה את המזבח ופריך יש חטאת קריבה עולה א"ר יוסה שנייא היא שאין קרבנות צבור נקבעין אלא בשחיטה ע"ש, הרי דבקרבנות צבור סכין מושכתן למה שהן והוא כפירוש הרמב"ם בפיה"מ ע"ש, ולדעתי בלתי מובן מה יש להוכיח מהתם יותר מדשמואל בבבלי דאמר קרבנות צבור סכין מושכתן למה שהן, הלא בירושלמי שם ובשקלים פ"ד ה"ג מסיק נמי

כדהכא תנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולות ע"ש, ולפ"ז דוקא במותרות פועל התנאי ב"ד שלא יחול עליו דין שינוי קדש, אבל בסתם קרבן צבור שהוקבע לקרבן זה איך יוכל לשנותו לקרבן צבור אחר, והאם התנו ב"ד תנאי על קרבן זה שיהיה משתנה בזמן מן הזמנים לקרבן אחר, וגם הכא נשמר רש"י לפרש על לב ב"ד מתנה דקרבנות צבור דסכין השוחטן מושכתן למה שהן, וז"ל כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור כו', והוא נמי בדוגמא דהירושלמי שהותירו, אע"ג דשמואל אמר סתם דסכין מושכת לקרבן צבור מטעמא דתנאי ב"ד, ובע"כ דדוקא במותרות דינא הכי, ולא בקרבן צבור המופרש לקרבן זה, דאז אם שחט אותו לקרבן אחר נקרא שינוי קדש כמו בקרבן יחיד, וכסתימת הרמב"ם ברפט"ו מפסוה"מ.

שם לב ב"ד מתנה עליהן כו', ע' מעילה י"ד ע"א תוד"ה בונין ובב"ק ע"ז ע"ב תוד"ה אומר.

רש"י ד"ה לא כיפר קמיה שמיא לנחת רוח לקונו דלא עבד מצוה מן המובחר, ע' יומא ד"ה ע"א רש"י ד"ה וכיפר ובגבורות ארי שם.

רש"י ד"ה שירי מצוה הן. הילכך הוי כשפיכת שירי הדם דחטאת דלא מעכבי, עמש"כ בחידושי לקמן ד"מ ע"א.

רש"י ד"ה קרבנות צבור, כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור כו', ע' מנחות ע"ט ע"ב ברש"י וברש"י כת"י ד"ה תמידין ובנחל אשכול לס' האשכול ה' חנוכה ס"ס ט'.

תוד"ה לא, פי' בקונטרס ויביא לוג אחר כו', ע' יומא ס"א ע"א תוד"ה דברי ובשטמ"ק בסוגיין.

בא"ד דמתן שמן נמי קרוי קרבן כדאמר פרק ב"ש דף מ"ד ע"ב לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ע"כ, ע"ש ברש"י ד"ה לרבות לוג ובמש"כ בחידושי שם.

בא"ד לכל הפחות צריך ליתן על הבהונות כו', ע' בהתוה"מ מצורע סי' נ"ח.

תוד"ה סכין, ועוד נראה שדברי הקונטרס סותרים זא"ז כו' אלמא לפירושו לא מהני תנאי ב"ד למיקרב תו לתמידין כו' ע"כ, לולא דברי התוס' הייתי מפרש בכוונת רש"י דלתמידין ודאי מהני התנאי ב"ד, ואפשר דלזה אין צריכין גם לתנאי ב"ד, ומשו"ה מפרש למותרות קיץ המזבח, כוונתו אפילו לזה נמי מועיל תנאי ב"ד וכמבואר בירושלמי יומא ושקלים שהבאתי בחידושי למעלה בסמוך, ואתא לאפוקי בזה רק קרבנות צבור, שהיו מפורשים לקרבן פרטי דלא מהני תנאי ב"ד לשנותו לקרבן צבור אחר, ובאופן זה נקרא ש"ק בק"צ כמו בקרבן יחיד וכמש"כ לעיל בשם הרמב"ם מפסוה"מ, אבל לתמידין גופייהו לא איצטריך לאשמעינן דמהני תנאם. דהם הבעלים על תרומת הלשכה על כל צרכי העבודה כדכתבו התוס' בב"ק ע"ז ע"ב, וע' בחידושי הרמב"ן לשבועות י"ב.

דף ז.

לדברי ר"ש אין נפדין תמימים לדברי חכמים נפדין תמימים והנה בשבועות י"א דייק הש"ס רבנן דפליגי עליה דר"ש מאן נינהו כו. ע"ש, אכן עכ"פ כיון דר' יוחנן קרי לבר פלוגתיה דר"ש בלשון חכמים, שפיר היה מקום להרמב"ם ספ"ד מה' שקלים לפסוק כחכמים דנפדין תמימים ע"ש, אולם לפ"ז צע"ק מה דר' יוחנן גופיה בירושלמי יומא פ"ה ה"א ובשקלים פ"ד ה"ג פסק דנפדין כפסולי המוקדשין, וצריכין לרעייה עד שיפול בהם מום, והוא כדפירשו רש"י ותוס' אליבא דר"ש הכא.

שם תודה ששחטה לשם שלמים כשרה כו', עמש"כ בחידושי בריש מכילתין.

שם אמר רבא חטאת ששחטה לשם חטאת כשרה לשם עולה פסולה כו', עמש"כ בחידושי לעיל ד"ג ע"א.

שם ושחט אותה לחטאת כו', ע"ל ד"ה ע"א ולקמן ד"ט ע"ב ושם בתוד"ה ושחט.

שם חבירו דומיא דידיה במחוייב כפרה כמותו, ע' בחידושי הרשב"א לגיטין מ"ט ע"א.

שם שאין לך אדם בישראל שאין מחוייב עשה, ביאור הדברים בזה כתבתי בחידושי לבכורות כ"ו ע"ב, וע' בגבורות ארי ליומא י"ח ע"א.

רש"י ד"ה לדברי ר"ש, דהכי גמיר לה ר' יוחנן מרביה דפליגי בה ר"ש ורבנן כו', ע' שבועות י"ב ע"א ושם בתוד"ה מקיצין.

בא"ד ולדברי חכמים נפדין תמימים דאית להו לב ב"ד מתנה עליהן כו', ע"ל ד"ו ע"ב תוד"ה סכין ומש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה כשרה ועולה לבעלים דאפילו שינוי קדש אין כאן, וכ"ה נמי גרסת הכ"מ בפט"ו ה"ו מפסוה"מ, אולם על הגליון הכא הוסיף ע"ד רש"י פיסקא מדבור רש"י הקודם לפנינו וז"ל דהוי כשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם עכ"ל, ולכאורה מוסיף זה גורע הוא לפ"מ דהרמב"ם שם פסק כרב אחא בריה דרבא דשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם נמי פסולה, והוא כלישנא בתרא דרבא לקמן ד"ט ע"ב.

ואפ"ל דבע"כ סוגיא דהכא ס"ל כלישנא קמא דהתם, לפ"מ דאמרינן הכא חטאת ששחטה לשם חטאת כשרה מ"ט ושחט אותה לחטאת אמר רחמנא והרי חטאת לשם חטאת נשחטה, ואילו ללישנא בתרא דהתם מידרש האי ושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת.

רש"י ד"ה לא דידיה דארבעה צריכין להודות כו', וכן פירש"י בפ' צו בפסוק אם על תודה, וע' בגבורות ארי לתענית כ"ג ע"א.

תוד"ה תודה, ועולה לשם חובה כו' ע"כ, ואע"ג דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין כדתנן במנחות פ"ב ע"א, מ"מ דרשינן שפיר מקרא לקמן ד"נ ע"א דתודה באה מן המעשר היכא דהתנה בשעת הנדר להביאה ממעות מע"ש.
בא"ד דאין שינוי בעלים אלא בזריקה כו', פי' דפסול שינוי בעלים נפק"ל לעיל ד"ג ע"ב ובכ"מ מקרא דוכפר עליו ולא על חבירו, וכפרה היינו זריקה, וע"ל ד"ד ע"א רש"י ד"ה וישנו בד' עבודות ושם ע"ב רש"י ד"ה לכפר ובתוד"ה רב אשי.

דף ז:

מקיבעא לא מכפרא מקופיא מכפרא, ע' באר שבע לכריתות ד"ז ע"א.
שם איבעית אימא קרא אב"א סברא כו', עמש"כ בחידושי לעיל ד"ב ע"א.
שם אי דליכא תשובה ז"ר תועבה ע' בהקדמת ספר עין יצחק ח"א.
שם ואי דאיכא תשובה התניא עבר על מ"ע כו', ע' ר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרק ד' ובגבורות ארי ליומא פ"ה ע"ב.
שם למה באה לפני עולה לפרקליט שנכנס כו', ע' בתו"כ מצורע סוף פרק ג' ובהתוה"מ פ' תזריע סי' ל"ה.
שם פסח מנלן דכתיב שמור את חודש האביב ועשית פסח כו' שינוי בעלים מנלן דכתיב ואמרתם זבח פסח כו', והנה בירושלמי פסחים פ"ה ה"ב יליף שינוי קודש מואמרתם זבח פסח ושינוי בעלים ק"ו מחטאת, וע' בש"ק שם ה"ג, אולם במכילתא בא פרשה י"א דריש מקרא דושחטו הפסח לשינוי קדש וע"ש בהתוה"מ.
אך לכאורה יל"ד, הלא אהא דילפינן לעיל כל הזבחים בהיקישא לשלמים מקרא דזאת התורה, מסקינן שם ד"ה דאי כתב רחמנא זאת התורה הוה אמינא ליפסלו ולהכי כתיב מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה"א נדבה האי נדבה נדר הוא אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה ע"ש, וכיון דכל כשרות הזבחים דשלא לשמה ילפינן מהאי קרא, ושם לא נזכר רק נדר ונדבה, הרי ממילא נפקעו פסח וחטאת שהן עליו חובה, ובמשנה דמנחות פ"ב ע"א ג"כ קרי לפסח דבר שבחובה, ולפ"ז אמאי איצטריך להו קראי אחריני לפסול לפסח וחטאת שנשחטו שלא לשמן, וי"ל דבע"כ הני קראי דזאת התורה ומוצא שפתיך לא אתו לאורויי על פרטיות הקרבנות, עד דנוכל לחלק בין קרבנות חובה לנדרים ונדבות, דבקרא דזאת התורה כתיבין חטאות ואשמות יחד עם קרבנות נדבה, כן מדפליג ר"א במתניתין וקאמר אף האשם ש"מ נמי דלאו בחדא מחתא

מחתינהו אפילו להנך דהן חובה, ובע"כ בהא דסיים במשנה פסח וחטאת דוקא, ש"מ דלאו משום חובתן נקטינהו.

שם האי מבע"ל לכדרב נחמן דאר"נ אמר רבה בר אבוה מנין למותר פסח שקרב שלמים שנאמר וזבחת פסח כו'. ויל"ד מדוע תלי דרשה זו ברב נחמן, הלא דרשת רבי היא במכילתא בא בפסוק מן הכבשים ומן העזים, ושאר תנאי דרשי שם באופנים אחרים, ואי משום דר"נ הכריע כדרשת רבי, קשה נמי איך שבק ר"נ כל דרשות התנאים במכילתא שם וסתימת המשנה דמנחות פ"ב ע"א דרבי גופיה סדרה, ובמנחות ס"פ התודה משמע דדרשה מוקדמת היא מר"ע, וע' באור זרוע ה' פסחים סי' רכ"א ובזרע אברהם על הספרי ראה פיסקא קכ"ט.

שם שאר עבודות מנלן הואיל וגלי גלי, ע' פסחים ס"א ע"א תוד"ה ואיתקש ובש"ק לירושלמי שם פ"ה ה"ב.

שם הואיל וגלי גלי רב אשי אמר הואיל וגלי גלי לא אמרינן, לכאורה משמע לפ"ז דהא דקאמר סתמא דהש"ס לקמן י"ד ע"ב היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי, יפלוג אסתמא דש"ס דהכא, רק כרב אשי דבסוגיין דהואיל וגלי גלי לא אמרינן, אמנם נראה דאין שום סוגיא בש"ס משועבדת לחברתה, רק כל חדא וחדא נדרשת לפי ענייניה, דאל"כ הרי פלוגתא דתנאי היא במו"ק ד"ז ע"ב אי אמרינן היכא דגלי גלי, ומה מקום לפלוגתתם דהכא, ומאי קמבע"ל לרב הונא בר חיננא בקידושין ד"כ ע"ב ולר' יוחנן ס"פ התכלת אי אמרינן היכא דגלי גלי, ובע"כ דאין להחליט שום כלל בזה מענין לחבירו, וכל חד וחד נדרש לפי ענייניו אי אמרינן הכי.

שם ביום צותו וגו' זה בכור ומעשר ופסח הקישו הכתוב לשלמים כו', ע' מנחות צ"ב ע"ב ובתוד"ה איכא.

שם אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין כו', עמש"כ בחידושי לעיל ד"ה ע"ב.

רש"י דיה עולה דורון, אחר שכפרה התשובה על העשה היא באה להקבלת פנים כו', ע' בתשובות אור זרוע סי' קי"ב ובהתוה"מ שלח סי' ל"ז.

רש"י ד"ה פסח, דלא כתיב בההוא קרא דזאת התורה דאיתרבי כל הזבחים מיניה כו', פי' לעיל ד"ד ע"ב, והיינו דכתב רש"י קס"ד, עד דאסיק דבכור מעשר ופסח יליף מקרא דביום צותו, דסמיך להיקישא דשלמים בקרא דזאת התורה, וע' ש"א סי' י"ז.

תוד"ה עולה, אע"ג דאעשה מכפרת יותר מחטאת כו', ע"ל ד"ה ע"ב רש"י ד"ה מאן ולקמן כ"ט ע"ב רש"י ד"ה דלאו ובר"ה ד"ה ע"ב תוד"ה קדשים וד"ו ע"א תוד"ה יקריב וברש"י ותוס' יומא ל"ו סוף ע"א ובמש"כ בחידושי לבכורות כ"ו ע"ב.
תוד"ה מה, וא"ת כיון דכתיב ועשית פסח לעכב בש"ק כו', ע' בתוס' לקמן ד"ח ע"ב ד"ה הילכך ובש"ק לירושלמי פסחים פ"ה ה"ב ובהתוה"מ ויקרא סי' רע"ו.

דף ח.

ולקח הכהן מדם החטאת שתהא קבלה לשם חטאת כו', כל הילפותות דהכא ברייתא היא בתו"כ ויקרא דבורא דחובה פרק י"א, ולכל עבודה דשלא לשמה צריך שם מקרא מיוחד ע"ש, וכל מה דשקיל וטרי בסוגיין הוא רק להבין הברייתא דתו"כ, עד דמסיק רבא דכל העבודות נוכל למילף מחד קרא דחטאת מצורע דכתיב ועשה הכהן את החטאת שיהו כל עשיותיו לשם חטאת, והיא ג"כ ברייתא והובאה בירושלמי פסחים פ"ה ה"ב, ולפ"ז בלתי מובן לע"ד דברי הראב"ד בפירושו לתו"כ שם, וע' מש"כ בחידושי לקמן בסמוך.
שם אשכחן למצוה לעכב מנלן, וכה"ג לעיל ד"ז ע"ב וע' ח"ס בהשמטות לחח"מ סי' ר"ד.
שם מנחת מנחתו נסך נסכו מאי דרשת בהו ההוא מבע"ל מנחתם ונסכיהם בלילה כו'.
ע' מנחות דף צ"א ע"ב תוד"ה איל ובש"ק לירושלמי נזיר פ"ו ה"ז.
שם מנחתם ונסכיהם אפילו בלילה מנחתם ונסכיהם אפילו למחר, בכה"מ בש"ס יש בזה שינוי נוסחאות בגרסא, וע' ר"ה ד"ל ע"ב ותוד"ה ונתקלקלו ובתשובות הרשב"א סי' ע"ט ובהתוה"מ פ' אמור סי' קפ"ט.
שם אלא אמר רבא אתיא מחטאת מצורע דכתיב ועשה הכהן את החטאת שיהו כל עשיותיו לשם חטאת ונראה דאוקימתא זו נקט נמי בירושלמי פסחים פ"ה ה"ב, אך ניכר דט"ס נזרק שם, דהכי גרים התם, חטאת מנין ושחט אותה לחטאת ושאר כל מעשיו מנין ועשה את האחד חטאת ע"ש, ולכאורה פסוק זה כצורתו לא נמצא בתוה"ק רק בפ' בהעלותך דכתיב והלוים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת וגו', ומקרא זה ודאי אין להסמיכו לכאן כמובן, ובע"כ דסכינא חריפא מפסקא קראי דפרשת מצורע י"ד ל' ל"א ועשה את האחד מן התורים או מן בני היונה מאשר תשיג ידו את אשר תשיג ידו את האחד חטאת ואת האחד עולה על המנחה וגו', ולפ"ז צריך לצרף תיבות ועשה את האחד דכתיב בפסוק ל' לתיבת חטאת דכתיב בפסוק של אחריו, ולפ"ז יותר טוב לאמר דגרסא דבסוגיין עיקרית, ושם בירושלמי צריך נמי לאמר ועשה הכהן

את החטאת, כמו דהכא יליף מזה שיהא כל עשיותיו לשם חטאת ושתי הסוגיות דבבלי וירושלמי עולות בקנה אחד, ע"פ מקרא זה הכתוב בחטאת מצורע שם י"ד י"ט.
שם מה להנך שכן יש עמהם דמים אחרים, ע' ירושלמי פסחים פ"ה ה"ב ובמה"פ שם.
שם לא ליכתוב רחמנא בחטאת חלב ותיתי מהנך כו', וקשה איך נימא דחטאת חלב נילף מחטאת נזיר וחטאת מצורע, הלא אמרינן לקמן ד"ט ע"ב דהני עולות נינהו, וע"ל ד"ז ע"א תוד"ה אמר, ולפ"ז איך דמיין לחטאת חלב דשייך בה שינוי בעלים במחוייב כפרה כמותו. משא"כ עולה דלאו לכפרה אתי ולא הוי מחוייב כפרה כמותו, ולהכי אם שחט חטאת על מי שמחוייב עולה כשרה וע"ש ברש"י ושטמ"ק.
וא"ל משום דבלשון הכתוב נקראים גם אלו חטאות כמו חטאת חלב, ולהכי יש מקום לאמר דנילף מהדדי, דהא דבלשון הש"ס נקראו עולות הוא רק משום דלא באו אלא להכשיר ולא על חטא אתו דומיא דשעיר נחשון כדפירש"י לקמן שם.
שם מה להנך שכן אין להן שאלה ע"כ, ונזיר שמשון דליתא בשאלה ליתא נמי בקרבן וע' נזיר ד"ד ע"א.
רש"י ד"ה ההוא מבע"ל כי היכי דדרשינן לכל מנחתם ונסכיהם גבי קרבנות החג כו'. כצ"ל לפי גרסת רש"י לקמן פ"ד ע"א ד"ה נסכים. וע' מנחות מ"ד ע"ב תוד"ה מנחתם השני.
רש"י ד"ה אשכחן חטאת חלב דכתיב ביה לחטאת ושחט אותה לחטאת בסתם חטאת כתיב אם נפש כי תחטא וגו' עכ"ל, וא"ל דכוונת הש"ס אשכחן חטאת חלב דכתיב ביה לחטאת, דכתיב בפסוק זאת התורה דעלה קאי, וסתם חטאת הוא חטאת חלב דהא מסיק חטאת דעכו"ם כו', משמע דקאי על תיבה זו דכתיב באותה פרשה דחטאת חלב.
אמנם בעצם לשון רש"י מורגש איזה ט"ס, ולהכי כתב בשטמ"ק דתיבת אם נמחק, ובהגהת הב"ח הגיה כתיב ואם נפש אחת תחטא ע"כ, ונראה דגרסא זו עיקרת. דלגרסת השטמ"ק ברש"י נפש כי תחטא, הלא לשון זה בכתוב הוא בפרשת כהן משוח, ולא בסתם חטאת דהוא חטאת חלב, ובאותה פרשה לא כתיב ושחט אותה לחטאת, ופרטיות כתוב זה כדפירש"י ובסתם חטאת, מקרא זה הוא בפירוש, בפרשה המתחלת ואם נפש אחת תחטא, כהגהת הב"ח.
תוד"ה זריקה. והאי קרא דוכפר עליו הכהן מחטאתו כתיב בחטאת דשמיעת קול ובטוי שפתים כו' ע"כ, התוס' לא בעו להסמיך על מחטאתו דכתיב גבי שעיר נשיא, אע"ג שהוא קודם בפרשה, משום דהאי קרא כתיב לאחר הקטרת אימורין, כדמסקו התוס' בכעין זה בתר הכי ע"ד הי"מ.

תוד"ה מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם ונסכיהם אפילו למחר, לאו מהאי קרא קדריש ע' מנחות מ"ד ע"ב תוד"ה מנחתם הראשון ושם ט"ו ע"ב רש"י ד"ה ונסכיו ולקמן פ"ד ע"א ובהשמטות שטמ"ק בסוגיין ובגבורות ארי לתענית ד"ב ע"ב.
תוד"ה הילכך, לכתוב בחדא ונימא מה שלמים לא חלקת כו' וי"ל דכה"ג זימנין דטרח ליה קרא וכתב כו' ע"כ, ובדבריהם אלו מתורץ גם קושיתם לעיל ד"ז ע"ב בתוד"ה מה, וע' ש"ק לירושלמי פסחים פ"ה ה"ב.

דף ח:

חטאת דעכו"ם ודשמיעת הקול כו', ע' לעיל ע"א בתוד"ה זריקה.
שם א"ק ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים וגו' בתורה אור הכא ובירושלמי פסחים פ"ה ה"ב ציין מקור הפסוק ויקרא א', והוא טעות דשם איירי בעולה ומקומו הנכון דצאן גבי שלמים הוא בויקרא ג', וע' ירושלמי שקלים פ"ב ה"ד.
שם לכל דשחיט ליה שלמים ליהוי, ע"ל קט"ו ע"א תוד"ה פסח.
שם הא ל"ד כללא בתרא לכללא קמא כללא קמא מרבי זבחים ותו לא כללא בתרא לה' כל דלה' ואפילו לעופות ואפילו למנחות. ע' שעה"מ רפ"א מה' חגיגה ובמש"כ בחידושי לקמן קי"ט ע"ב.
רש"י ד"ה בשאר, וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעת זמנו כו', ע"ל י"א ע"א רש"י ד"ה אם בשאר.
רש"י ד"ה ואם מן הצאן, לאו קרא יתירא קא דריש כו', ע' בתוד"ה ואם ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה חטאת, דאע"ג דכרת כמותה מ"מ איכא למיפרך מה לחטאת חלב שכן אינה באה בדלות כו', ע"ל ד"ט ע"ב וברש"י ד"ה מי אמרינן ובשטמ"ק שם.
תוד"ה הגה"ה היינו קודם הפסח דבעי עקירה כו', ע' במה"פ לירושלמי פסחים פ"ה ה"ב.
תוד"ה ואם מן הצאן קרבנו פי' בקונטרס לאו קרא יתירא דריש כו' ונראה דמיתורא דריש דלא הוי צריך למכתב לזבח השלמים דאשלמים קאי ע"כ, ודבריהם תמוהים דלעד"נ דלהתו"כ היה קשה קושית התוס' למאי צריך למכתב לזבח השלמים הרי אשלמים קאי, ומשו"ה תניא התם ומה ת"ל שלמים מבן הבקר ומה ת"ל שלמים מבן הצאן לפי שיש בבן הבקר מה שאין בבן הצאן בבן הצאן מה שאין בבן הבקר בן הבקר נתרבה בנסכים ובן הצאן נתמעט בנסכים בן הצאן נתרבה בצבור ובן הבקר נתמעט בצבור כו' צריך לאמר שלמים מבן הבקר וצ"ל שלמים מבן הצאן וע"ש במפרשים.

ולפ"ז י"ל דכמו להתו"כ כן לאבוה דשמואל היה קשה קושית התוס' הלא כל הפרשה קודם איירי בבן בקר דשלמים, ובתר הכי כתיב אם כשב הוא מקריב את קרבנו, ומאי האי דכתיב במיצעא קרא יתורא דואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים, ומזה מרבה אבוה דשמואל דדבר הבא מן הצאן, הוא פסח. יהא לזבח שלמים, ומעתה קשה ליה לרש"י הלא האי קרא איצטריך לדרשת התו"כ כנ"ל ולאו יתורא הוא, ומשו"ה נשמר רש"י וכתב דלאו קרא יתירא קא דריש אלא ממשמעותא דקרא משמע ליה הכי, ר"ל ועיקר קרא מבע"ל לדרשת התו"כ, כנלע"ד לפרש דברי רש"י לולא דברי התוס' וצ"ע כעת.

דף ט.

דוחין קדשים הנאכלין אצל קדשים הנאכלין כו', לכאורה נראה דהאי תירוצא הוא מצד הסברא, וקשה לפ"מ דמסקינן דלאו מכללא ופרטא דייניין רק בריבוי דהו"מ למכתב לשלמים וכתיב לזבח, ומינה מרבינן כל הזבחים כדפירש"י, והשתא אם נימא דטעמא הוא דמשום דוחין קדשים הנאכלין אצל קדשים הנאכלין ואין דוחין קדשים הנאכלין אצל קדשים שאינן נאכלין אתינן עלה, א"כ האי לזבח מיותר הוא דהו"מ למכתב לשלמים, ומפסח לשלמים הוא מקדשים הנאכלין לקדשים הנאכלין, ובע"כ דה"פ דמשום האי סברא דדוחין קדשים הנאכלין לקדשים הנאכלין, משו"ה מוכרחים אנו לפרש האי לזבח שלמים, לכל דשחיט ליה שלמים ליהוי כנ"ל.

שם בכור נמי עברה עברה ממעשר גמר, וגז"ש זו מופנה להך דרשה וע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ק סימן א'.

שם וממאי דבמותר פסח כתיב כו' אמר רבא א"ק ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ס"ג וסי' קע"ט.

שם מתקיף לה ר' אבין בר חייא ואיתימא ר' אבין בר כהנא בכל אתר כו', בירושלמי פסחים פ"ה ה"ב ובשקלים פ"ב ה"ד משמע, דכעין פשיטות היתה להם דהוא ר' אבין בר כהנא וע' בהתוה"מ ויקרא סי' י"ז וסי' י"ח וסי' קנ"ז.

שם כשהוא אומר אם כבש לרבות פסח שעיברה שנתו ושלמים כו', ע"ל מ"ט ע"א תוד"ה פסח.

שם לימד על העז שאינה טעונה אליה. וה"ה לשור דאין אליה נוהגת בו, וכבש אע"ג דאלייתו קריבה מ"מ אשתריא באכילה, משום דכתיב כל חלב שור וכשב ועז, וכיון דאליה אינה נוהגת בשור ועז, לכן גם אליית הכבש מותרת באכילה, כדאמרינן בס"פ כל

הבשר, וע' פסחים צ"ו ע"ב רש"י ד"ה ואם הפסק הוא ובהתוה"מ ויקרא סי' קפ"ה, וע"ע בה"ג סי' ס"ד.

שם ואכתי מדר"נ אמר רבה בר אבוה נפקא כו' בילקוט ויקרא רמז תס"ב גריס ואכתי מדרב נפקא ע"ש, והוא ודאי ט"ס דבכה"מ בש"ס נדרש קרא דוזבחת פסח וגו' למותר פסח שקרב שלמים בשם רב נחמן אמר רבה בר אבוה, ועמש"כ בחידושי לעיל ד"ז ע"ב.

רש"י דיה בכל אתר, בכ"מ אתה אומר מן להוציא הוא כגון מן הבהמה להוציא רובע ונרבע כו' ע"כ, וכן מן הצאן מן הכשבים ומן העזים דדרשינן בתו"כ שם ובתמורה כ"ח ע"ב פרט לחולה ולזקן ולמזוהם, וכן מצינו בל"ב מדות מדה ב' ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב יכול כל היום היה דן אימתי היו התלמידים לומדים ת"ל מן הבקר מיעט כו' עד ו' שעות, וע' שבת ד"י ע"א.

רש"י ד"ה כבש קרא יתירא הוא כו', ע' פסחים צ"ו ע"ב רש"י ד"ה אם כשב ובהקדמה לת' פנים מאירות ח"א.

תוד"ה למאי נ"מ למילקא עליה בלא יגאל, תימה היכי לקי אחר שחיטה על לא יגאל הא אמרינן בבכורות דל"ב דלאחר שחיטה מדרבנן עכ"ל. והנה הרמב"ם פ"ו ה"ה מה' בכורות פסק דמוכר מעשר בהמה לא לקי, והקשה עליו במל"מ מסוגיא ערוכה דהכא, ומדברי התוס' אלו שהקשו רק אלאחר שחיטה אבל מחיים פשיטא להו דלקי ונשאר בצ"ע, וע' בס' מעין החכמה דפוס רעדלהיים דף ע"ט ע"א מה שתירץ בזה.

ולעד"נ דלהרמב"ם היתה הגרסא בסוגיין ולמיקם עליה בלא יגאל כגרסת השטמ"ק הכא, וכן מוכח בלשון הרמב"ם שם דקאי באיסור מכירה אבל לא במלקות, וממילא סרו קושית התוס' וקושית המל"מ, וביותר לפ"מ דהמל"מ גופיה בפ"ג ה"ב מה' תמורה גריס בסוגיין למיקם עליה בלא ימכר ולא יגאל וצ"ע כעת.

תוד"ה העשירי זה מעשר אכתי דרשינן מינה עשירי ודאי ולא עשירי ספק ע"כ, כוונתם, דלמעוטי פסח ששחטו לשם מעשר דאינו קדוש ילפינן מה"א דהעשירי, וספק ממועט מתיבת עשירי, דמשמע ודאי ולא ספק, אכן יל"ד אם התוס' נסיב לחזור על דרשות הש"ס בתיבה זו, מ"ש דאהדרו דוקא לדרשה זו, ואיך יפרנסו יתר הדרשות דדרשו מתיבת העשירי, כגון אם נטל עשרה ממאה או אחד מעשרה דאין זה מעשר משום דכתיב עשירי ואין זה עשירי כדתניא בבכורות נ"ח ע"ב, ושם ד"ס ע"ב שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי ששלשתן מקודשין, דכל זה נדרש מתיבת העשירי כדאמר התם ובתו"כ, וע' נוב"י מ"ת חי"ד סי' קצ"ה קצ"ו קצ"ז.

תוד"ה א"נ, וסמך ידו על ראש קרבנו ולא בכור ומעשר ופסח ע"כ, אע"ג דמסקינן במנחות צ"ב ע"ב דקראי אסמכתא בעלמא, וע' בפי' הראב"ד לתו"כ נדבה פרק י"ז, מ"מ הדין דין אמת כסתימת המשנה במנחות שם ע"א, כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מן הבכור והמעשר והפסח.

דף ט:

זריקה אחת לכולן ע' בשטמ"ק מש"כ בשם תוס' טוך, וע' מנחות ד"ב ע"ב תוד"ה זריקה ומש"כ בחידושי שם.

שם אין כפרה למתים והטעם דמיתתן כיפרה עליהן כדפירש"י במעילה ר"פ ולד חטאת, וע' כריתות כ"ז ע"ב רש"י ד"ה לא יביאנו ובמש"כ בחידושי שם.

שם חטאת נחשון עולה היא, ובזה מובן דרשת הספרי בפ' נשא אקרא דזה קרבן נחשון, וע"ש בהתוה"מ סי' קנ"ו קנ"ז.

שם אמר רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם כו', ע' תוספתא כריתות פ"ד ובמצפה שמואל שם.

שם רב אחא בריה דרבא מתני כולהו לפסולא מ"ט ושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת, והנה דיוקא דרבא בלישנא קמא דחטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם כשרה. הוא נמי מהאי קרא גופה, ושחט אותה לחטאת אמר רחמנא והרי חטאת לשם חטאת נשחטה, כדאמרינן לעיל ד"ז ע"א וע"ש תוד"ה אמר, ולפ"ז צריך להבין כיון דהני תרי לישני תליין בהכרעת הבנת הפסוק, אם השחיטה צריכה להיות דוקא לשם אותה חטאת א"כ מאין הכריח הרמב"ם לפסוק כהך לישנא בתרא דרבא, ומצאתי בכ"מ פט"ו ה"ו מפסוה"מ דיהיב חד טעמא משום דבכריתות כ"ז ע"ב אמרינן שאם הפריש בהמה על החלב והביאה על הדם על הדם והביאה על החלב לא כיפר ע"ש.

ולע"ד אם אך נימא דסוגיא דידן מישך שייכא להא דשילהי כריתות שם. א"כ תקשה ממשנה דהתם אתרי לישנא דהכא גם יחד, דהתם תנן דאפילו הפריש על חלב שאכל אמש לא יביאנו על חלב שאכל היום שנאמר קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו, ובלישנא קמא הכא קאמר דאפילו מחטאת חלב לחטאת דם נמי כשרה, וילפינן מקרא דושחט אותה לחטאת והרי חטאת לשם חטאת נשחטה, וללישנא בתרא דמתני כולהו לפסולא נמי קשה מדוע צריך למילף מקרא דושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת, הלא כבר ילפינן מקרא דקרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו, ולפ"ז לבד רומיא ממשנה דהתם אסוגיא דידן, תקשה נמי קראי אהדדי כנ"ל.

ואפשר דזה נמי היה כמכריח להתוס' בנזיר כ"ז ע"ב לחלק דבסוגיין איירי שלא היה חייב שתיהם כי אם חטאת חלב ולכך איכא מ"ד דכשרה ובסוגיא דכריתות איירי שנתחייב שתיהם ומשו"ה הויא עקירה, או דבסוגיין איירי להתכפר בו בשביל חטאת חלב שהיתה עומדת לכך להכי ס"ל בלישנא קמא דכשרה, ובכריתות איירי להתכפר בו משום חטאת דם שרוצה לעוקרו ממה שהיה מתחלה להכי לא כיפר ע"ש, ועכ"פ הרי שתי סוגיות חלוקות הן.

ולולא דברי התוס' והכ"מ היה נלע"ד דגם בלא זה לא פגע ולא נגע סוגיין עם סוגיא דכריתות, דאל"ה תקשה ממשנה דהתם אמשנתנו דריש פרקין יחד עם דרשות הכתובים, דבמשנתנו תנן דחטאת שנזבח שלא לשמה פסולה, וילפינן לה בגמרא ד"ז ע"ב מדכתיב ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת כו', והשתא תיפ"ל מקרא דקרבנו על חטאתו שתהא קרבנו לשם חטאתו כדתנן בכריתות שם, ובע"כ דהתם איירי בהפרשה שלא יקריב קרבן שהופרש על חטא זה לקרבן של חטא אחר, משא"כ בפרקין לא איירי בהפרשה, דבאמת הוא מקריבו על מה שהפרישו, רק דבשעת שחיטתו חישב עליו מחשבה זרה בשינוי קדש מעולה לשלמים וכה"ג, והשתא בחטאת דילפינן מושחט אותה לחטאת, אם שינה במחשבתו בשעת שחיטתה מחטאת חלב לחטאת דם, בזה פליגי הני תרתי לישני, ללישנא קמא ושחט אותה לחטאת אמר רחמנא והרי חטאת לשם חטאת נשחטה, ורב אחא בריה דרבא מתני כולהו לפסולא ושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת כן היה נלע"ד לולא דברי התוס' והכ"מ ז"ל, וע' בבאר שבע לכריתות כ"ז ע"ב.

שם מי אמרינן כרת כמותה א"ד אין קבוע כמותה תיקו, ע"ל ד"ה ע"ב תוד"ה חטאת.

רש"י דיה חטאת ששחטה לשם חטאת נחשון שעיר חטאת דחנוכת הנשיאים עכ"ל, וכתב בהגהת שטמ"ק וז"ל שעיר חנוכת הנשיאים ע"כ, ולא ידענא מדוע מחק ברש"י תיבת חטאת, הלא בחנוכת הנשיאים כתיב בפסוק שעיר עזים אחד לחטאת, ונושא הענין הוא ג"כ קרבן חטאת, כמו בשל המקריב כן בקרבן נחשון.

רש"י ד"ה דומיא דנחשון, שמחוייב חטאת שאינה על חטא הדומה לשעיר נחשון כגון חטאת נזיר ומצורע הבאות להכשיר ע"כ, המורם מדברי רש"י דשעיר נחשון היה חטאת הבא בחיוב ואינו בא על חטא ובא להכשיר כמו חטאת נזיר ומצורע, ולכאורה ענין זה בכללו מרפסן איגרי, דלעיל בד"ה כשרה פירש"י דחטאת נחשון בא לדורון, ובגמרא גופה אמרינן חטאת נחשון עולה היא וגם זה צריך ביאור אחרי דבתוה"ק כתיב שעיר

עזים אחד לחטאת, ומפרש בספרי לכפר על טומאת התהום, ומובא ברש"י פ' נשא ע"ש, הרי דאינה דורון ובאת לכפר ג"כ.

ובכלל איזה צד ההשתוות מצאו חז"ל בדמיון חטאת נחשון עם חטאת נזיר ומצורע ומה הכשר שייך בחטאת נחשון, דבשלמא חטאת מצורע מכשירו לאכול בקדשים ודנזיר למיחל עליו נזירות טהרה כדאמרינן בכריתות כ"ו ע"א, אבל מה הכשר שייך בחטאת נחשון, וכל אלו הם דקדוקים קשים הראוים לפתרון נכון.

ואשר אחזה לע"ד בביאור הענין דהספרי גופיה הרגיש בפרשת נשיאים בקרא דשעיר עזים לחמאת, הלא איזה חטא היה בכל נשיא ונשיא קודם חנוכת המזבח, שהוצרך כ"א להביא חטאת, ולהכי מפרש שהיה בא לכפר על טומאת התהום, אמנם רבינו מיוחס כתב על הספרי לא ידעתי אי זה הוא קבר התהום ואיזה הוא טומאת ספק שהרי עד עכשיו לא היה מקדש וקדשיו, ותירץ הרא"ם דבע"כ היו צריכים להטהר מכל טומאה קודם כניסתן למקדש והנה טומאה ודאית נדחית מפני קרבן צבור אבל טומאת ספק שהיו עליהם שאפשר לכפר עליהן ע"י שעיר החטאת לזה הוצרכו כפרה ע"ש, ומובן דהספרי מצא מקומו לתת טעם זה גבי חטאת נחשון. שהוא היה המקריב הראשון. והוא טעם לשבח בכל הנשיאים.

ולפ"ז לא דמי חטאת נחשון לכל החטאות הבאות על חטא דלשעבר, דהוא בא להסיר ספק טומאה רק להכשירו להבא, למען יוכל לבא אל הקדש, ולשון לכפר דקאמר בספרי הוא דוגמת בליתא דפרסא למיכפריה דאמרינן בחולין ד"ח ע"ב וע"ש ברש"י ד"ה למיכפריה, וה"ג הוא לקנח ולהעביר הספק טומאה דלשעבר ולפ"מ דאיננה על חטא דלשעבר שפיר קאמר בגמרא חטאת נחשון עולה היא, כמו דקאמר על חטאות נזיר ומצורע הני עולות נינהו, דכולהו בני בקתא חדא נינהו הבאות להכשר דלהבא, ומעתה דברי רש"י מאירים כשמש בצהרים במש"כ דומיא דנחשון שמחוייב חטאת שאינה על חטא הדומה לשעיר נחשון כגון חטאת נזיר וחטאת מצורע הבאות להכשיר כנ"ל, וע' בירושלמי שבועות פ"א ה"ד ובש"ק שם.

תוד"ה איתיביה. היינו במידי דכתיבא בהדיא בחטאת גופיה דרשינן ליה לכו"ע כו', ע' מנחות ד"ג ע"ב תוד"ה לר"ש ובהתוה"מ פ' צו סי' כ"ד.

תוד"ה מחשבין, כגון משחיטה לזריקה אבל משחיטה לקבלה לא דהא מפיגול יליף לה כו', ע' ירושלמי פסחים פ"ה ה"ב ובש"ק ומה"פ שם.

דף י.

ר' יוחנן אמר אסורה, בחולין ל"ט הגרסא פסולה, וע"ש ברש"י ומש"כ בחידושי שם.
שם שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני כשר לזרוק דמו לשם פלוני פסול ע"ל דיד ע"א רש"י ד"ה וישנו בד' עבודות ושם ע"ב תוד"ה רב.
שם תניא אר"א חטאת בא על חטא כו', בתוספתא שלפנינו נשתנה הגרסא במקצת ממה דגרסינן הכא.
רש"י דיה מותרת לאכילה, ע' חולין ל"ט ע"א רש"י דיה פסולה ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה ר"ל, ושחיטת מומר לא חשיב כדפי' בפ"ק דחולין גבי שוחט בשבת ע"כ, וכ"כ התוס' בסנהדרין דס"א ע"א דבפעם אחת לא חשיב מומר, וע' בחידושי הרשב"א לחולין דל"ט ובמש"כ בחידושי שם ובדף י"ד ע"א.
בא"ד ואין לתמוה האיך נהרג דילמא מימלך כו', ע' סנהדרין ס"א ע"א ברש"י ותוס' ד"ה האומר.
תוד"ה מקום, וא"ת שוחט שלא לשם אוכלין בפסח יוכיח כו', ע' ירושלמי פסחים פ"ה ה"ב ובש"ק שם.

דף י:

חזר ר"א ודנו דין אחר חטאת נאמר בה היא בשחיטה היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה כו', וכה"ג דריש בתו"כ ויקרא נדבה פרק ז' עיכובא לשחיטת עולה בצפון מדכתיב הוא, וע"ש בהתוה"מ סי' ס"ט ובפ' צו סי' פ"ג ושם בפי' הראב"ד סוף פרשה ד'.
שם א"ל ר' אליעזר הרי הוא אומר כחטאת כאשם מה חטאת שלא לשמה פסול אף אשם שלא לשמו פסול, ויל"ד הלא בודאי למד כן מכחטאת כאשם דכתיב בפ' אשם וע' בתוד"ה הרי ומש"כ בחידושי שם, ולרבנן הלא איצטריכו להו כחטאת כאשם דמה חטאת מן החולין ובידו הימנית וביום אף אשם מן החולין ובידו הימנית וביום כדתניא בתו"כ צו ריש פרק ט', וא"כ מנ"ל לר"א האי דרשה, ומאין הכריח ממקרא זה פסול דאשם שלא לשמו, ועמש"כ בחידושי לקמן די"א ע"א.
שם אמר אביי אשם דמו למעלה לא מצית אמרת ק"ו מעולה כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' מ"ב.
שם מה לחטאת העוף שכן אינה מין זבח, ע"ל ס"ה ע"א תוד"ה בן ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ז' ובמש"כ בחידושי לקמן קי"ט ע"ב.
שם אותה דמה למעלה ולא אחרת למעלה, כ"ה גרסת התוס' לקמן נ"ב ע"ב ובדף נ"ג ע"ב.

שם דמים התחתונים כו' אר"א בר"ש בד"א כו', בתוספתא פ"ו ולקמן נ"ג נשתנה הגרסא ע"ש.

שם אשם נכנס דמו לפנים פסול לא מצית אמרת ק"ו מעולה כו', והנה התוס' בבכורות ל"ג ע"א ובב"מ קי"ד ע"א הוכיחו מהכא דק"ו מבטל ההיקש כיון דאיכא לאוקמא היקישא לדבר אחר דהא ר"א דריש כחטאת כאשם ונדחה מטעם הק"ו. וע' בסוגיין תוד"ה ומה ובפסחים כ"ד ע"ב תוד"ה אמרת ובחולין קט"ז ע"א תוד"ה מה.

והפמ"ג בגינת וורדים כלל מ"ו נטה מדרך התוס', במש"כ דבהא גופה פליגי ר"א ור' יהושע בסוגיין דר"א סבר אף דאיכא למיפרך על ההיקש מ"מ אין משיבין והיקישא עדיפא ור' יהושע סבר כי אמרינן היקש עדיף מק"ו רק הכא דליכא למיפרך ע"ש.

ולע"ד יש להסביר הא דבסוגיין עפמש"כ התוס' בשבת צ"ז ע"א בשם ר"ת גבי ר"ע דגמר גז"ש, ור"י בן בתירא גז"ש לא גמר משום דהיה להם בקבלה מנין הגז"ש בכה"ת וזו יתירה על החשבון לפיכך לא קבלה ע"ש, ולפ"ז אפ"ל ה"נ דהיה להם מספר ידוע בהיקש דכה"ת, ולר"א היה היקש דכחטאת כאשם להאי דרשה ג"כ באותו מספר ולר' יהושע לא היתה כן הקבלה ולהכי פליג עליה, ומכש"כ הכא דחזינן בתו"כ צו פרק ט' דדרשו כחטאת כאשם מה חטאת מן החולין ובידו הימנית וביום אף אשם מן החולין ובידו הימנית וביום ועמש"כ בחידושי בסמוך, ולפ"ז סברא גדולה לאמר דהיקש שאפשר לקיימו לדרשה אחרת נדחה מק"ו, משום דההיקש לא נדחה כלל ונשאר בתקפו על הדרשה האחרת, והוא ממש כמש"כ התוס', ומה מקום להפמ"ג לחלוק על דבריהם, ומה מאד נאמנו הדברים ביותר אליבא דר"א דבסוגיין, שהוא העיד על עצמו שלא אמר דבר מעולם שלא שמע מפי רבו כמבואר בסוכה כ"ח ע"א, ובודאי גם היקש זה אמר מה שהיה לו קבלה מרבו.

רש"י ד"ה שייר, מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה כו', עמש"כ בחידושי לחולין כ"ב ע"א.

תוד"ה חטאת, דמדכתיב היא נפקא לן עיכובא, ע' מנחות נ"ג ע"א רש"י ד"ה היא ובמש"כ בחידושי שם ק"ח ע"א.

תוד"ה הרי הוא אומר כחטאת כאשם באשם מצורע כתיב, ונרשם עה"ג תיבת מצורע מיותר כי במצורע כתיב כחטאת האשם ויקרא י"ד אכן בפ' האשם ויקרא ז' ז' כתוב כחטאת כאשם כו' ע"כ, וכן העיר בש"ק לירושלמי נזיר פ"ח ה"ב.

ולעד"נ דממקומו מוכרע דהאי דרשה היא דוקא מקרא דויקרא ז' ז', לפ"מ דמסקינן בסוף סוגיין, ולרבנן למאי הלכתא איתקש אשם לחטאת לומר לך מה חטאת טעונה סמיכה

אף אשם טעון סמיכה, ובקרא דכחטאת כאשם דויקרא ז' ז' מסיק תורה אחת להם, ודרשו עלה בתו"כ שם תורה אחת להם לסמיכה, וקרא דכחטאת האשם דפ' מצורע נדרש בתו"כ דמה חטאת דם מזבח מתירה אף אשם דם מזבח מתירו ומה חטאת מן החולין ביום ובידו הימנית אף אשם מן החולין ביום ובידו הימנית, ולקמן מ"ט ע"א אמרינן מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורין לגבי מזבח אף אשם מצורע טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח, וביומא ס"א ע"ב מבע"ל כחטאת האשם דשני כהנים מקבלים דמו של אשם מצורע אחד ביד ואחד בכלי כחטאת וכאשם, ובירושלמי שבועות פ"ב ה"א ילפינן מהאי קרא, בכהן משיח דפטור מאשם תלוי, שאין ידיעת ספיקו קובעתו לחטאת, שנאמר כחטאת כאשם את שמביא אשם תלוי ידיעת ספיקו קובעתו לחטאת לאפוקי כהן משיח ע"ש, וע"ל פ"א ע"ב במשנה.

אמנם כל דברי התוס' סובבים אי דברי ר"א מוסבים על כחטאת כאשם דפ' ויקרא או על כחטאת האשם דפ' מצורע, אכן בנוגע לפלוגתא דר"א ור"י שוין אשם מצורע לאשם, דלר"א אשם מצורע נמי פסול שלא לשמו כאשם ולר"י כשר הוא ככל הזבחים, כדאמרינן במנחות כ"ח ע"א ר"א דמקיש אשם לחטאת מקיש נמי לוג לאשם וע"ש ברש"י ושטמ"ק, ולפ"ז הא דתניא שם ד"ה ע"א וד"צ ע"א וביומא ס"א ע"ב אשם מצורע שנשחט שלא לשמו עולה לגבי מזבח וצריך אשם אחר להכשירו, הוא כדעת ר' יהושע וכדין סתם אשם דדינו ככל הזבחים דמשנתנו. וא"כ בלתי מובן לענ"ד דרשת התו"כ גבי אשם מצורע בקרא דכחטאת האשם הוא, דדרשינן הוא פרט לששחטו שלא לשמו ע"ש, האם אתיא דרשה זו דוקא כר"א ולא כר"י וסתם משנתינו, ועוד למאי איצטריכו להו להתוס' לאמר במנחות ד"ד ע"א ד"ה לאחר, דדרשת התו"כ בפ' מצורע שם היא אסמכתא בעלמא, עדיפא הו"ל למימר דאתיא אליבא דר"א דלא קיי"ל כוותיה, ובריייתא דתו"כ היא נגד סתימת המשנה ריש זבחים, וצ"ע כעת ועמש"כ בחידושי לעיל ד"ה ע"ב ובמנחות ד"ה ע"א.

תוד"ה מחטאת, דחדא מחדא לא פרכינן כל דהו ע"כ, נ"ב כדאמרינן בחולין קט"ז ע"א.

תוד"ה כל. ל"ד להא דאמר לקמן ס"ג ע"א שלמים ששחטן בהיכל כשרות לא יהא טפל חמור מן העיקר כו' ע"כ. לולא דברי התוס' היה נלע"ד לחלק דלשחיטת שלמים בהיכל אין לנו מקור או שום סמך בתורה לפסול, ולכן אם נוכל לאמר מצד הסברא דכשרות מטעם לא יהא ספל חמור מן העיקר אמרינן, משא"כ פסול דכל דמים שנכנסו להיכל לכפר, יליף ר"ע מקרא לקמן פ"ב ע"א ובתו"כ צו פרק ח' ע"ש, ולפ"ז מה מקום להקשות על ר"ע דסברת לא יהא טפל חמור מן העיקר תבטל לקרא דאיהו דריש, וצ"ע.

דף יא.

דמה דמה של זו ולא דמה של אחרת ואידך דמה ולא בשרה, ע"ל פ"ב ברש"י ותוס' ד"ה דמה ובדף צ"ג רש"י ד"ה מדמה.

שם בשלמא לרבנן דאמרי אשם ששחטו שלא לשמו כשר היינו דאיתקש מנחה לחטאת מנחה לאשם דתניא רש"א כו', ויל"ד קצת מדוע פתח בדר"ש ודלג על דברי הת"ק דר"ש בתו"כ צו פרק ג', הלא לדידיה נמי ניחא דאיהו קאמר התם דמנחה הוקשה לחטאת דבאה מן החולין וביום ובידו הימנית והוקשה לאשם דנשחט שלא לשמו כשר וזו נמי אם נקמצה שלא לשמה כשר.

וכן יל"ד בהא דאסיק ולרבנן למאי הלכתא איתקש אשם לחטאת לאמר לך מה חטאת טעונה סמיכה אף אשם טעון סמיכה, ולפי הנ"ל הלא איצטריך לרבנן היקישא דאשם לחטאת שיהיה מן החולין ובידו הימנית וביום, וסמיכה ילפינן שם בתו"כ מדכתיב תורה אחת להם וצע"ק, וע' בש"ק לירושלמי שבועות פ"ב ה"א.

שם ור"ש האי קרא מפיק ליה להכי ומפיק ליה להכי כו' ומנחת חוטא דפסולה שלא לשמה טעמא אחרינא הוא כו', אולם בספרא פ' צו פרק ג' דריש לה ר"ש כדאמרינן הכא מעיקרא מדכתיב כחטאת כאשם.

שם ולרבנן למאי הלכתא איתקש אשם לחטאת לאמר לך מה חטאת טעונה סמיכה אף אשם טעון סמיכה, וקשה ל"ל היקישא הלא בהאי קרא גופה דכחטאת כאשם מסיק תורה אחת להם ודריש בתו"כ שם לסמיכה, ואין לאמר דשנה עליו הכתוב לעכב כמו בעלמא, דסמיכא לא מעכבא, וע' בתוס' גיטין כ"ח ע"ב ובמש"כ בחידושי לקמן מ"ט ע"א.

שם א"ר יוחנן יוסף בן חוני ור' אליעזר אמרו דבר אחד רבה אמר באחרים לשם חטאת פליגי, הנה ר' יוחנן רגיל לאמר פלוני ופלוני אמרו דבר אחד כדאשכחן בשבת צ"ד ע"א וביבמות נ"א ע"ב ובכתובות ל"ו ע"ב ובב"ק ס"ט ע"א ובחולין נ"ח ע"ב ושם קכ"ד ע"ב ובמנחות נ"ז ע"ב, ובחידושי שם הארכתי בזה, עפ"מ שמוסכם בדברי הראשונים דכל היכא דאמרו פלוני ופלוני אמרו דבר אחד לית הלכתא כחד מיניהו אפילו הם מאה מפני שהיא שיטה. כדכתב הראב"ד בתמים דעים סי' רכ"ד בשם הנשיא ר' יצחק ב"ר ברוך ז"ל, וע' בתוס' ב"מ ס"ט ע"א וברי"ף ורמב"ן לסוכה ד"ז ובת' הרשב"א סי' שי"ד וסי' ת"ל ובש"ך יו"ד סי' רצ"ד סקל"א ובברכי יוסף שם ובח"ס חי"ד סי' רי"ט, ועפ"ז מבורר גם בסוגיין, דר' יוחנן דקאמר יוסף בן חוני ור"א אמרו דבר אחד, ס"ל דלית הלכתא כחד מיניהו, ורבה דקאמר באחרים לשם חטאת פליגי, דעתו דלית בה משום שיטה.

שם הפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו וכן השוחט אחרים כו', כ"ה הגרסא נמי בפסחים ס"ב ע"ב, וע' תוספתא שם פ"ד.

שם ר' אליעזר פוסל ור' יהושע מכשיר אמר ר' יהושע אם בשאר ימות השנה כו', ולכאורה אמאי איצטריך להו כל אריכות הויכוח בפלוגתתם, הרי משנתנו דריש זבחים היא אליבא דר"א ור"י, ובתוספתא דריש מכילתין פתח בהדיא ר' יהושע אומר כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין כו' חוץ מן הפסח ומן החטאת ר"א אומר אף האשם הפסח בזמנו כו' ע"ש. והכא כיון דעברה שנתו תו לא חזי לפסח דכתיב זכר בן שנה וקאי לשלמים כדפירש"י בפסחים ס"ב ע"ב, והשתא אם האי פסח ש שעברה שנתו או קרבנות אחרים נשחטו לשם פסח בזמנו, הרי הוו להו שוחט שלמים לשם פסח כדפירש"י בסוגיין, ולפ"ז שפיר מכשיר ר' יהושע ע"פ סתימת משנתנו דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, ור"א דפוסל הוא מפני שאינו מתחשב עם הנשחט רק עם הזמן, והכא כיון דשחטו בזמנו הוי כשוחט פסח לשם שלמים, וכן מבואר בהדיא בירושלמי פסחים פ"ה סוף הלכה ד' ר"א פוסל שהוא כשוחט פסח לשם שלמים ור' יהושע מכשיר שהוא כשוחט שלמים לשם פסח ע"ש, והסבר פלוגתתם הוא בע"כ כמש"כ.

וי"ל דבסוגיין הביאו לשון התוספתא במחלקותם ונימוקם דכל חד וחד, ורק אחרי דבתוספתא ביארו בעצמם פרטיות דבריהם במה שנחלקו, אז סגי להו בירושלמי לאחוז רק בעיקר סברתם.

רש"י ד"ה בא לעובדה בכלי. כזריקת דם אשם כו', ע' לקמן כ"ד ע"ב תוד"ה והרי.

רש"י ד"ה אם בשאר, וכמה פעמים שנה הכתוב לעכב קביעת זמנו בי"ד בין הערבים, הארכתי בזה בחידושי לתמורה ד"ד ע"ב בתוד"ה רבא, וע' בש"א סי' מ"ג.

רש"י דיה א"כ וקרא אשכחן דאחמור בפסח מבשלמים דכתיב ביה הוא כו' ע"כ, כוונתו אהאי קרא דואמרתם זבח פסח הוא, שתהא זביחה לשם פסח, כדאמרינן לעיל ד"ז ע"ב.

דף יא:

א"ל ר' יהושע מצינו מותר חטאת בא עולה כו', ע"ל ד"ד ע"א תוד"ה וישנן לאחר ובמש"כ בחידושי לתמורה ד"כ ע"ב.

שם רב אשי מתני משמיה דר' יוחנן ורב אחא בריה דרבא מתני משמיה דר' ינאי, ע' חולין י"ז ע"ב רש"י ד"ה כל היכא ומש"כ בחידושי שם.

שם דא"ק ולא יחללו כו', ע"ל ד"ב ע"א תוד"ה לשם ובנדה ל"ב ע"א תוד"ה וכשמן ובירושלמי דמאי פ"ו ה"ב ובמע"ש פ"ב ה"א ובשבת פ"ט ה"ד וביומא פ"ח ה"א ובתענית פ"א ה"ו.

שם במורם מהן אין מתחללין בנמוך מהן מתחללין, ע' ש"א סי' מ"ז.

שם והא מבע"ל לכדשמואל כו', ויל"ד אמאי ל"ק נמי דמבע"ל האי אשר ירימו דאין לך בהן אלא משעת הרמה ואילך כדתניא בחולין ק"ל ע"ב.

שם מנין לאוכל את הטבל שהוא במיתה שנאמר ולא יחללו כו', ע"ל ד"ג ע"ב תוד"ה לא ולקמן מ"ה ע"א רש"י ד"ה דגמרינן ובחולין ק"ל ע"ב תוד"ה אין לך ובתו"כ אמור סוף פרק ו' ובהתהו"מ שם סי' ק"ג ובשאילתות פ' קרח סי' קל"ב ובהעמק שאלה שם אות ח' ט'.

במשנה בן בתירא פוסל כאילו נשחט בן הערבים, והנה בברייתא דתענית ד"ג ע"א כדהביא בן בתירא סתם, דייק הש"ס הי בן בתירא, אי הוה ר' יהודה בן בתירא או ר' יהושע בן בתירא ע"ש, ונלע"ד להכריע דהכא הוא ר' יהודא בן בתירא, מהא דאמרינן בירושלמי פסחים פ"י ה"א דר' יהודא בן בתירא אוסר לאכול חמץ בע"פ כל היום. ופירשו הק"ע שם והפ"מ משום דאיהו לטעמיה דס"ל הכא דזמן שחיטת הפסח מתחיל משחרית בי"ד וא"כ קאי כל היום בלא תשחט על חמץ ע"ש. וע' בנחל אשכול לס' האשכול ח"א ה' תפלה סי' י"ג.

אמנם לפי פירוש זה יהיה הרמב"ם כמזכי שטרא לבי תרי, דבפ"א ה"ח ט' מה' חמץ פסק דאיסור אכילת חמץ מה"ת בי"ד הוא מחצות היום ולמעלה שהוא מתחלת שעה שביעית ביום כו' משעה שראויה לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא חצי היום ואסרו חכמים לאכול חמץ מתחלת שעה ששית כדי שלא יגע באיסור תורה כו', והשתא לפ"מ דפסק בפט"ו הי"א מפסוה"מ כבן בתירא דהכא כמש"כ שם הראב"ד והכ"מ, לפ"ז הי"ל לאסור אכילת חמץ בי"ד גם בשחרית, כדס"ל לריב"ב גופיה עפ"מ שפירשו הק"ע והפ"מ בירושלמי שם, ובמשנה פסחים י"א ע"ב פליגי ר"מ ור"י אי אוכלין כל ארבע או כל חמש, ואם ריב"ב פליג עלייהו מ"ט לא קבע רבינו הקדוש דעתו במשנה.

שם אמר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן ביום שהושיבו את ראב"ע בישיבה שכל הזבחים כו', וכ"ה במשנה ידים רפ"ד, וצע"ק מדוע דוקא בהלכה זו ובטומאת ידים דשה"ש וקהלת בידים שם ספ"ג, אמר שמעון בן עזאי בלשון מקובל אני מפי ע"ב זקנים, הלא כולה מסכת דעדיות בו ביום נשנית כדאמרינן בברכות כ"ח ע"א, ושמונים ספסלים של ת"ח היו שם כדאמרינן בירושלמי שם, ומדוע דוקא בעדות אלו

היו רק מפי ע"ב זקנים, אולם לפמש"כ בתפארת ישראל ידים סי' ל"ב, דהני ע"ב זקנים היו ע"א סנהדרין ועוד מופלא שבב"ד ע"ג כולם, לפ"ז אפ"ל דאף אם היו אז בביהמ"ד ת"ח למאות, מ"מ הכרעת כל דיני מסכת עדיות היו ע"פ סנהדרי גדולה אלו שבבחירתא זו, וע' ברכות כ"ז ע"א וברש"י ד"ה בבחירתא.

שם חוץ מן הפסח ומן החטאת ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה כו', והשתא שלש מחלוקת בדבר, חכמים סברי חוץ מן הפסח והחטאת, ור"א אומר אף האשם, ובע"כ דלא ס"ל הא דבן עזאי, דהא איהו תלי טעמיה דאשם, משום דבא על חטא כחטאת כדתנן רפ"ק ועולה הרי אינו בא על חטא, דהא לקמן י"ב ע"ב אמרינן, אהא דבן עזאי גופיה יליף בק"ו מה חטאת שאינה כליל שחטה שלא לשמה פסולה עולה שהוא כליל לא כש"כ, ודחי מה לחטאת שכן מכפרת, ובן עזאי נמי לא ס"ל כר"א, דאיהו קאמר דאשם לא מצי למילף מפסח וחטאת, דמה להצד השוה שבהן שכן ישנן בצבור כביחיד כדמסקינן לקמן י"ג ע"א, וע"ש רש"י ד"ה אשם ובד"ה ומשני לבן עזאי.

שם מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בי"ד לשמו כו', ע' גבורות ארי ליומא י"ד ע"א.

שם והכתיב בין הערבים אמר עולא בריה דרב עילאי בין שני ערבים כו', והנה במכילתא פ' בא תניא בן בתירא אומר בין הערבים שחטהו בין שני הערבים [כ"ה גרסת הגר"א ז"ל] וא"כ קשה הלא ר' אלעזר א"ר אושעיא שפיר אשמעינן דמכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בי"ד לשמו לפ"מ דבמתניתין ל"פ רק בשחרית די"ד שלא לשמו, להכי אשמעינן דבן בתירא מכשיר בשחרית גם בלשמו, וטעמו כדמפרש בן בתירא גופיה במכילתא, מדכתיב בין הערבים שחטהו בין שני הערבים, אמנם קושית הש"ס בלתי מובן שהקשו והכתיב בין הערבים, ומאי חידש עולא בריה דרב עילאי אם בן בתירא גופיה ביאר הכי לדבריו בהבנת הכתוב, וצ"ע כעת, וע' בהתוה"מ פ' אמור סי' קמ"ט.

שם אמר עולא בריה דרב עילאי, בילקוט פנחס רמז תשע"ט הגרסא רב שילא.

שם אין לך עבודה כשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד, ע' בתו"כ פ' אמור פרשה י"ג ובהתוה"מ שם סי' רט"ז.

רש"י ד"ה א"ל, כדתניא בתמורה כ"ג זה מדרש דרש יהוידע הכהן כו'. מובא ג"כ לקמן ק"ג ע"א, אבל משנה היא בשקלים ספ"ו.

רש"י ד"ה שהן טעונין. סמיכה ונסכים ליתנייהו בבכור כדילפינן במנחות כו', נ"ב בדף צ' ע"ב ובדף צ"ב ע"ב.

רש"י ד"ה לא הוסיף בן עזאי על דברי חכמים לפסול חוץ מפסח וחטאת אלא העולה עכ"ל, ויל"ד בשלמא בהא דרש"י כתב תיבת לפסול, הוא דלא נימא דתוספות בן עזאי עולה, קאי על כשרות העולה להקרבה כמו הזבחים הנאכלין, משו"ה פירש"י דהתוספות של בן עזאי היתה על פסלותו כפסח וחטאת, אכן מדוע דייק רש"י בדבריו שלא הוסיף על דברי חכמים, ונראה דנשמר בזה דלא נימא דב"ע ס"ל כר"א דריש פרקין דאמר אף האשם, והוא הוסיף ע"ד ר"א גם עולה, ולהכי פירש"י על דברי החכמים, היינו חכמים דר"א, ופירושו מוכרח דבע"כ לא ס"ל ב"ע כר"א, דלקמן י"ב ע"א אהא דב"ע ילף מדכתיב עולה היא, הקשו בש"ס אשם נמי כתיב ביה הוא, ומשני ההוא לאחר הקטרת אימורין הוא דכתיב, וזו היא רק דעת ר' יהושע לעיל ד"י ע"ב, אבל ר"א ילף שם באמת פסול דאשם שלא לשמו מדכתיב בו הוא ע"ש.

רש"י ד"ה ומאי כאילו, אלמא סבירא ליה בין ערב של אמש לערב של אחריו כו', ע' ירושלמי פסחים פ"ה ה"א ובהתוה"מ למכילתא פ' בא סי' ל"ב ולתו"כ אמור סי' קמ"ט.

דף יב.

השיב רבי תחת בן בתירא לדברי ר' יהושע כו', בתוספתא פסחים פ"ד הגרסא השיב רבי לסייע לדברי בן בתירא, וכ"ה הגרסא באור זרוע ה' פסחים סי' רכ"ב.

שם אלא א"ר יוחנן פוסל היה בן בתירא בפסח ששחטו בי"ד שחרית בין לשמו בין שלא לשמו כו', ע' בנחל אשכול לס' האשכול ח"א ה' תפלה וק"ש סי' י"ג ובגבורות ארי ליומא במילואים דף ס"ו.

שם בין לשמו בין שלא לשמו לשמו דבעינן בין הערבים שלא לשמו הואיל ומקצתו ראוי, כ"ה הגרסא בילקוט פנחס רמז תשע"ט.

שם פסח כשר לבן בתירא היכא משכחת לה כו', ע"ל נ"ט ע"א תוד"ה עד ובטו"א למגילה כ"ט ע"ב.

שם רב פפא אמר אפילו תימא מאורתא לילה אין מחוסר זמן, ע' בהעמק שאלה לשאילתות פ' וישלח סי' כ"ו אות ט"ו.

שם דתני דבי ר' ישמעאל ליל שמיני נכנס לדיר להתעשר, בירושלמי שבת פי"ט ה"ה וביבמות פ"ח ה"א היא ברייתא סתמא.

שם ומיום השמיני והלאה ירצה הא לילה לא חזי, ע' מה שהאריך בדיוק זה בהתוה"מ פ' צו סי' מ"ם.

שם לילה לקדושה יום להרצאה ע"ל קי"ד ע"ב תוד"ה היתר ובמל"מ פ"ג מאיסורי מזבח ובשעה"מ שם ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' ז' ובהתוה"מ משפטים סי' קצ"ב ובס' האשכול ח"ג סי' ל"ח ובנחל אשכול שם.

רש"י ד"ה ועושה תמורה דהא אינה דשותפין ע"כ, נראה דרש"י הבליע בזה דברי התוס' בקידושין ד"ז ע"א ד"ה וחזר, במש"כ דלהכי קאמר ר' יוחנן וחזר ולקחה, בכדי שיתאימו דבריו עם הא דמסיק ועושה תמורה כו' דשותפין אין ממירין, וע"ש בפני יהושע ובתוספתא תמורה פ"א.

תוד"ה ר"פ, בריש מנחות ד"ה ע"א משמע דר"פ ס"ל יש מחו"ז לבו ביום כו', ע"ש בתוד"ה אלא ובשטמ"ק הכא ובטו"א לחגיגה ד"ט ע"ב ובת' עין יצחק חא"ח סי' כ"ו.

תוד"ה לילה לקדושה, הקשה הרב ר' יוסף דבתמורה משמע כו', ישוב נכון לקושיתו כתבתי בחידושי לחולין דפ"א ע"א.

תוד"ה יום להרצאה. והשתא קמ"ל דהוי מחוסר זמן ותרד אפילו לר"ש כו'. ע' ש"א סי' נ"ג ובח"ס חי"ד סי' י"ז.

תוד"ה הג"ה קדושה, דהתם אינה דחויה כיון דבידו לקדשה, עמש"כ בחידושי לקמן ע"ב בסמוך.

תוד"ה ש"מ, וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן מתניתין היא בפ' מי שהיה טמא המפריש נקבה לפסחו כו' ואמרינן עלה בגמ' ש"מ תלת כו', וכן הקשו התוס' בפסחים צ"ח ע"א ובשאר מקומות על ר' יוחנן ע"ש, ולע"ד יפלא מדוע הסבו קושיתם על ר"י הלא י"ל דעצם האי ש"מ תלת דייק ר"י גופיה כמו רב הונא בריה דרב יהושע ממשנה דפסחים שם, ומזה גופה נולד לר' יוחנן האי דינא דבהמה של שני שותפין, וכל קושיתם היה להם להקשות על סתמא דהש"ס מדוע קבעו האי ש"מ תלת ע"ד ר' יוחנן אחרי שכבר ש"מ הני תלת ונקבעו על משנתנו דפסחים, וגם על סתמא דש"ס י"ל דכוונתם להורות, דר' יוחנן שמע הני תלת ממשנה דפסחים כמו רב הונא שם, ומשו"ה חדית לן ר"י להאי דינא וצע"ק, וע' בחידושי הרמב"ן לקידושין ד"ז ע"ב ובבאר שבע לכריתות ד"ז ע"א ושם כ"ח ע"א.

בא"ד וי"ל דמפריש נקבה דחייה בידים כו', ע' שעה"מ פ"ד מה' קרבן פסח.

תוד"ה וש"מ. וא"ת א"כ דחוי מעיקרא ודחוי בדמים הכל אחד כו', ע' תוס' קידושין ד"ז ע"ב ובחידושי הרשב"א שם ובבאר שבע לכריתות כ"ז ע"א.

בא"ד ולענין כסוי אינו כן דאין דחוי אצל מצות, עמש"כ בחידושי לחולין פ"ז ע"א ברש"י ד"ה אין דחוי.

בא"ד מיהו אינו כן אלא מביא מן הדמים פסח כו' ע"כ, אולם רש"י ותוס' בפסחים צ"ז ע"ב גרסי ויביא בדמיו שלמים, וכ"ה גרסת התוס' במנחות ס"פ התודה, וע' בלח"מ פ"ג ה"ח מה' שגגות.

בא"ד כדתניא בפרק בתרא דכריתות כ"ח ע"א המפריש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח ע"כ, ונפלאתי על מפרשי הרמב"ם בפ"ד ה"ד מק"פ שפסק בהאי דינא דיביא בדמיו פסח, והשתדלו שם למצוא מקור לדבריו מצד שיטתו בשאר מקומות ע"ש, ולא הראו מקורו מברייתא דכריתות כמש"כ התוס', וכ"ה בתמורה י"ט ע"א ובתוספתא שם פ"ב ובתוספתא פסחים ספ"ט,

בא"ד ולכך נקט נמי ר' יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר שידחה דהו"ל נראה ונדחה ולא נקט שהפריש קרבן לאחר שהמיר דתו דההוא כשר כיון דבידו לתקן בקל כו'. ולע"ד בלתי מובן למאי איצטריך להו סברת בידו לתקן הלא בפשוטו ניחא, דבע"כ בשעת אכילת החלב היה ישראל כשר ושוגג גמור, ואילו הוה ידע אז דחלב הוא לא הוה אכיל, דאל"ה תיפ"ל דאינו בכלל קרבן משום דאינו שב מידיעתו כדאמרינן בחולין ד"ה ע"ב, ולהיותו בר קרבן לכך הפריש קרבנו על חטא זה, ואח"כ כשהמיר דתו פעל המרת הדת לפסול קרבנו המופרש, וכדפי' רש"י בחולין ד"ה ע"א להוציא המומר שאין מקבלין נדבתו ע"ש, ושם נדבה מונח על קרבן המופרש כדתנן ריש קנים. והשתא אם חזר בו אח"כ, ניהי דתשובתו פועלת לעשותו לבעל תשובה, אבל קרבנו בע"כ אחרי שנראה נדחה, ומשו"ה נופל עליו לאמר דאינו חוזר ונראה, משא"כ אם המיר דתו ואח"כ הפריש קרבן, הרי הפרשת הקרבן זאת בעצמה תעיד על תשובתו, ומקבלין נדבתו דלא הוי מעולם בכלל זבח רשעים, ולא נדחה קרבנו קודם, ומה שייך זה לנראה ונדחה, וכל חידושא דר' יוחנן הוא רק לאמר דנראה ונדחה אינו חוזר ונראה, וצ"ע כעת, וע' בפתח השער לס' עין יצחק ח"א ובטו"א לחגיגה ד"ו ע"ב שהבאתי לקמן בסמוך.

בא"ד דההוא כשר כיון דבידו לתקן בקל כמו נפגם המזבח, כוונת התוס' בדמיון בידו דנפגם המזבח, דכמו התם הוא בידו ורצונו הגמור, כמ"כ אם הפריש הקרבן לאחר המרת הדת, הלא פעולת ההפרשה גופה תעיד על רצונו הגמור לתשובה, וממילא בעת שירצה לעשות זאת, נקראת ג"כ בידו לתקן בקל, ועמש"כ בחידושי לקמן ע"ב בסמוך,

דף יב:

אמר עולא א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דת וחזר בו הואיל ונדחה ידחה. לכאורה הוא משום דלטעמיה אזיל בסוגיין גבי בהמה של שני שותפין כו' דש"מ תלת

ש"מ בע"ח נדחין, וכן דעתו ביומא ס"ד ע"א, והרמב"ם דלא פסק כוותיה, הוא משום דפסק כרב ביומא שם דבע"ח אינן נדחין, וכמש"כ הכ"מ בפ"ג ה"ח משגגות והבאר שבע לדכריתות ד"ז ע"א, ומכש"כ לפ"מ דמבואר בירושלמי רפ"ו דיומא ורפ"ז דגיטין דר' יוחנן ס"ל בע"ח אינן נדחין וע"ש במה"פ, וכבר כ' השך ביו"ד ר"ס קמ"ה דבנוגע לדעת ר' יוחנן אלים טפי פשיטותיה דירושלמי נגד הבבלי, משום דאיהו גופיה חיבר הירושלמי, ולפ"ז שפיר פסק הרמב"ם כר' יוחנן בירושלמי, וע' תמורה כ"ו ע"ב תוד"ה ש"מ.

שם והפריש קרבן והמיר דת וחזר בו הואיל ונדחה ידחה ע"כ, אבל אם חזר בו ואח"כ הפריש קרבן כשר כדכ' הטו"א לחגיגה ד"ו ע"ב, וע' קידושין ד"ז ע"ב תוד"ה ש"מ ובמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

שם והמיר דת וחזר בו כו' ונשתטה וחזר ונשתפה כו' וצריכי, כוונת הש"ס דלכאורה אין לך שטות גדול מהמרת הדת וכדאמרינן בסוטה ד"ג ע"א אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנסה בו רוח שטות, ואסמכו אקרא ע"ש, ומשו"ה היה מקום לאמר דהם בדמיון אחד, מומר ונשתטה ול"ל לר' יוחנן לאשמעינן בתרווייהו, לה"ק סתמא דהש"ס דצריכי בשניהם, לפ"מ דיש לחלק בין נכנסה בו רוח שטות, דבכלל הוא שפוי בדעתו, שנופל עליו לאמר דהוא דחי נפשיה בידים, ובין שוטה דהוא אונס גמור. עד דבהעדר ידיעתו יש לחשבו כישן, וכמו בתחלת קלקולם כן בחזירתם לדעתם הצלולה, יש לחלק בדמיונם, דמומר גם בזמן משך המרתו יש בו דעת בכדי לחזור, משא"כ בסוטה דבכל משך שטותו אין בידו לחזור, ומשו"ה צריכא לאשמעינן בתרווייהו.

שם אבל הכא דממילא אידחי אימא כישן דמי, ע' סנהדרין מ"ז ע"א תוד"ה אימא.

שם אבל הכא דיש לחזור אימא לא צריכא, פי' דאפ"ה אמרינן הואיל ונדחה ידחה, ול"ד להא דמסקינן לקמן ל"ד ע"ב ובמנחות נ"ט ע"ב דכל שבידו לא הוי דחוי, ובקידושין ס"ב ע"א כל שבידו לא כמחוסר מעשה דמי ובחולין ק"מ ע"ב כיון דבידו למגמר שחיטה תקח לך קרינא ביה, וע' לעיל ע"א תוד"ה הג"ה קדושה ולקמן נ"ט ע"א תוד"ה עד ובפסחים צ"ח ע"א תוד"ה ש"מ ובסוכה ל"ג ע"א תוד"ה נקטם, דחילוק גדול הוא בין יש בידו, ורצונו אינו מנגד לקיום הדבר כדהתם, ואפשר שהוא נמי להשלמת רצונו, ובין הא דבסוגיין דבשעת המרתו אין רצונו לחזור, ומשו"ה אף דבידו לחזור, מ"מ אההיא שעתא ודאי קרינן זבח רשעים תועבה, ומעם הארץ פרט למומר, וע' בתוס' חולין ד"ה ע"ב ובמל"מ פ"ג ה"ז מה' שגגות.

שם בעי ר' ירמיה אכל חלב והפריש קרבן והורו ב"ד שחלב מותר וחזרו בהן מהו כו', בירושלמי הוריות פ"א ה"ב ובגיטין פ"ז ה"א כייל להו כחדא נתחרש או נשתטא או

נשתמד או שהורו ב"ד לאכול חלב כו' וע"ש בש"ק ומה"פ, ולפ"ז בלתי מובן נמי הא דקאמר בש"ס איתמר נמי א"ר יוחנן אכל חלב ונשתטה כו', והש"ס עביד צריכותא, כיון דר' יוחנן כחדא אמרינהו, ועמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

שם א"ל ההוא סבא כי הוה פתח ר' יוחנן בדחויין מהא פתח מ"ט התם כו', השטמ"ק הביא בשם הראשונים לדייק על לשון הש"ס כי הוה פתח ועל לשון מ"ט ע"ש. ונראה דגם רש"י הרגיש בזה וכדמשמע בד"ה מהא פתח ולעד"נ עוד לדקדק על לשון, בדחויין מהא פתח, ולאיזה צורך היה למסדר הש"ס להזכיר דהאי דרבנן דא"ל לר' ירמיה היה סבא, ומאי נ"מ אם היה צעיר לימים או זקן, ואפ"ל דמעשה שהיה כך היה, ועכ"פ כל לשון הש"ס בענין זה יוצא מדרך הרגיל.

והאחרון הכביד לכל פירושי הראשונים רש"י ור"ת והשטמ"ק הרי עכ"פ מחלקים בין הורו ב"ד שחלב מותר ובין מומר ושוטה, ואיך יפרנסו דברי הירושלמי בגיטין ובהוריות שהבאתי לעיל בסמוך דר' יוחנן גופיה כיילינהו כחדא, וכמו דאין מקום לבעיא דר' ירמיה, יותר אין מקום לחלק ביניהם כיון דכל הדברים סובבים אליבא דר' יוחנן גופיה. **לכן** נלע"ד לסלול לי מסלה חדשה בסוגיא זו, דאף דזה ודאי דר' ירמיה שמע תורה מפיו דר' יוחנן, וע' שבת ס"ג ע"ב וברש"י ד"ה יישר, מ"מ משמע דזה היה אחרי שנתגדל בתורה בישיבות א"י, דתיכף כשעלה מבבל לא היה עוד ראוי ללמוד אצל ר' יוחנן, כדאמרינן בכתובות ע"ה ע"א דר' ירמיה כי הוה הכא לא הוה ידע מאי דקאמרי רבנן כי סליק להתם כו', ולפ"ז י"ל דודאי אי הוה שמע ר' ירמיה גופיה מפומיה דר' יוחנן הני שמעתתא דדחויין כמבואר בירושלמי שם, אז בודאי לא היה מקום לשאול, דר' יוחנן גופיה הא אמר דדיחוי דהורו ב"ד כו' דמיא לדחויין דנשתטה ונשתמד, אולם איהו שמע מתלמידי דר' יוחנן רק הני דחויין דנשתטה ונשתמד כמבואר בסוגיין. דאינהו הוו אין חוזרין ונראין, ואז עלה על דעת ר' ירמיה מצד שכלו להסתפק על קרבן המופרש לאכילת חלב ומצד טעות הב"ד בהוראתם דחלב מותר נדחה הקרבן, אם יש לו דין קרבן מומר ושוטה, וא"ל ההוא סבא מאי דאיהו גופיה שמע מפומיה דר' יוחנן. והיה זוכר כל השקלא וטריא שהיה לר' יוחנן גופיה בהלכה זו, דכי הוה פתה ר' יוחנן בדחויין. היינו אז כדפתח בדין חוזר ונראה דכל דחויין, מהא פתח, הוא מהא דבעי ר' ירמיה, ומפרש מאי טעמא פתח להסתפק דוקא בהא, משום דבדידה אפשר לחלק משאר דחויין, התם גברא אידחי קרבן לא אידחי הכא קרבן נמי אידחי, ומשו"ה אינו דומה כ"כ לנשתטה ונשתמד, אולם אח"כ הוחלט אצלו דאין לחלק ביניהם, ולכן כיילינהו כחדא כמבואר בירושלמי.

שם ל"ל למיתנא שבעים ושנים זקן כו', ע' באליהו רבה ידים פ"ד מ"ב ובמפרשים דהכא ודהתם.

שם דכולהו בחדא שיטתא הוו קיימי, והנה בשטמ"ק גורס בחדא שעתא כו', וראיתי מי שמפרש דבחדא שיטתא הוא בלא מחלוקת, ובחדא שעתא היה במחלוקת רק שהרוב מהע"ב הכריעו כן, וע' בזבחי אפרים בסוגיין, ולעד"נ לפ"מ דמוסכם מדברי הראשונים ז"ל דכל היכא דהיא שיטה לית הלכתא כחד מינייהו ואפילו הם מאה כדכתב הראב"ד בתמים דעים סי' רכ"ד, וע' ב"מ דס"ט ע"א ובתוד"ה אלא שיטה ובמש"כ בחידושי לעיל י"א ע"א, ומשו"ה לא בעי בשטמ"ק למיגרס בחדא שיטתא, ונקט בחדא שעתא ולפ"ז אפ"ל דלשתי הגרסאות היה בלא מחלוקת, וע' ברש"י ד"ה בחדא וברש"י פ' יתרו בפסוק ויחן שם ישראל מה שהביא בשם המכילתא.

שם עולה שהיא כליל לכש"כ מה לחטאת שכן מכפרת פסח יוכיח כו', ע' טו"א חגיגה ד"ו ע"א.

רש"י ד"ה יש דחוי בדמים יש תורת דחוי בקדושת דמים כו', ע' כריתות כ"ח ע"א וברש"י ושטמ"ק שם ובריטב"א לקידושין ד"ז ע"א ובשעה"מ פ"א מה' תמורה.

רש"י ד"ה והמיר דת נדחה מקרבן כדתניא בהכל שוחטין מעם הארץ פרט למומר ע"כ, הא דדלג על הברייתא הקודמת שם מכם ולא כולכם להוציא את המומר, משום דהכא היתה הפרשת הקרבן על החלב שאכל דהוא חטאת, ועל קרבן זה אתא קרא דמעם הארץ למעט מומר, וקרא דמכם ממעט מומר מקרבן דעולת נדבה כדמסקינן התם, ועכ"פ לפ"מ דממעטינן קרבן מומר מקרא, שפיר כתבו התוס' בכריתות ד"ז ע"א דהוי פסולו בגופו, כוונתם דהתורה אסרתו, ומשו"ה לא נקרא בידו לחזור כדמסקינן הכא, וע"ל ל"ד ע"ב תוד"ה כל ובמש"כ בחידושי שם ובנחל יצחק סי' ל"ד סעיף כ"ט.

תוד"ה וש"מ, וא"ת מ"ט דר' יוחנן דאמר דחוי מעיקרו הוי דחוי לילף ממחוסר זמן דלא הוי דחוי כדאמר בפ' שני שעירי דס"ד ע"כ, ודבריהם תמוהים הלא מה מקום לאמר בדר' יוחנן דלילף ממחו"ז דלא הוי דחוי, הא ר' יוחנן גופיה ביומא שם ביאר טעמו מדוע ס"ל דבע"ח נדחין משום דיליף מבעל מום דכתיב ביה כי משחתם בהם מום בם דלהכי מיעט רחמנא בהם הם הוא דכי עבר מומן ירצו הא כל דחויין הואיל ונדחו ידחו, וכדהביאו התוס' לקמן בסמוך, ולפ"ז במיעוטא דקרא דאית ליה לבעל מום דלא נדחה, התם גופה אית ליה יתורא בקרא לכל הדחויין שיהיו נדחין, ואיך הקשו דר' יוחנן לילף ממחו"ז דלא לדחי הלא מיעוטא דקרא גבי בע"מ מאי עביד ליה, וצ"ע כעת.

בא"ד וי"ל דשאני מחו"ז דחוזר ונראה ממילא ע"כ, גם בתירוצם יל"ד מסוגיא דיומא שם, דס"ל לרב בע"ח אינן נדחין, ובעו למימר דיליף ממחו"ז ע"ש, הלא לדברי התוס' י"ל שאני מחו"ז דחוזר ונראה ממילא, משא"כ שאר דחויין דיש מהן שאינן חוזרין ונראין רק ע"י תיקון, ומדלא מפליג ש"מ דאין לחלק בהכי, וצ"ע כעת, וע' בחידושי ח"ס לסוכה דל"ג ע"א.

תוד"ה הכא קרבן אידחי וגרע מאידחי גברא כו', ע' בבאר שבע להוריות י"א ע"א.

דף יג.

צד כרת לא פריך ע"כ, הנה לצד כרת דלעיל ד"י בלתי שייך לבן עזאי דהכא, משום דאיהו דחי הא דהתם מפירכא אחריתא, דמה להצד השוה שבהן שכן ישנן בצבור כביחיד כדאמרינן בסוגיין, אולם מה שיש מקום עיון בזה הוא ביבמות ע"ז גבי מצרי ואדומי, דאמרינן נמי מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת, אם גם שם יפלוג בן עזאי ויאמר צד כרת לא פריך כדהכא.

שם ובן עזאי גמרא גמיר לה כו', עמש"כ בחידושי לקמן ס"ד ע"ב.

במשנה שהזבח נפסל בארבעה דברים בשחיטה ובקבול כו', ע"ל ד"ב ע"א תוד"ה כל ובמש"כ בחידושי שם.

שם והתניא והקריבו זו קבלת הדם כו' בני אהרן הכהנים שתהא בכהן כשר ובכלי שרת, ע"ל ל"ב ע"א תוד"ה ת"ל.

שם א"ר עקיבא מנין לקבלה שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת נאמר כאן בני אהרן ונאמר להלן אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים מה להלן בכהן כשר ובכלי שרת אף כאן בכהן כשר ובכ"ש, וקשה דבתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' תניא גבי קבלת הדם, בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים יצאו חללים אוציא חללים ולא אוציא את בעלי מומין ת"ל בני אהרן מה אהרן כשר אף בניו כשרים יצאו חללים ובע"מ ע"ש, והשתא לפ"מ דאית ליה לר"ע האי גז"ש דקבלה היא דוקא בכהן כשר ממילא ממועטים חללים ובעלי מומין, וא"כ בשלמא בני אהרן איצטריך לגז"ש אבל מדוע כתיב הכהנים, זולת אם נימא דברייתא דתו"כ שם לא גמיר האי גז"ש דר"ע, וע' שבת צ"ז ע"א ובתוס' ומש"כ שם עה"ג, ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ד ע"א.

שם אמר ר"ט אקפח את בניי כו', ע' ב"מ פ"ה ע"א ובר"ש אהלות רפט"ז.

שם העבודה אם הטית ימין ושמאל כ"ה גרסת השטמ"ק, אכן בתוספתא זבחים פ"א ובירושלמי יומא פ"א סוף ה"א הגרסא שלא הטית וכ"ה בתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד', וע' ילקוט ויקרא רמז ת"מ.

שם עקיבא כל הפורש ממך כפורש מחייו, והנה כמו הכא ובקידושין, נשתמש ר"ט במליצה זו על ר"ע תמיד, כדאשכחן בירושלמי נזיר פ"ג ה"ה ובתרומות פ"ח ה"א ובמגילה פ"א ה"י ובהוריות פ"ג סוף ה"ב וביומא פ"א סוף ה"א ובספרא ויקרא נדבה פרשה ד' ובספרי בהעלותך סי' ע"ה ובתוספתא בפרקין.

שם ומחשבת פיגול לא פסלה בקבלה כו', ע' ירושלמי פסחים פ"ה ה"ב ובש"ק שם.

שם יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא בזריקה בלבד מנין לרבות שחיטה וקבלה כו', לכאורה אמאי שייר הולכה, הלא במשנתנו חשיב נמי הולכה בין הארבעה דברים שהזבח נפסל, אולם לפי המבואר בתו"כ משמע, דבסוגיין היא רק רישא דברייתא, דהתם מסיק ר"מ אומר מחשבה פוסלת בהילוך כו', וממילא מובן דהא דמסדר המשנה כייל הולכה בפסול מחשבה, הוא משום דס"ל כר"מ דמסיק בתו"כ, וע"ע בתו"כ פ' צו פרשה ח' ובמפרשים שם.

רש"י ד"ה צד כרת לא פריך לפי שאינו שוה בשניהם כו' ע"כ, והוא דוגמא דאמרינן במכות ד"ד ע"ב צד חמור לא פריך, וע"ש רש"י ד"ה צד.

רש"י ד"ה אשם פסח קרי ליה קרבן צבור כו' משום דאתי בכנופיא, וכ"כ לקמן קי"ז ע"א ובפסחים ס"ו ע"ב ודע"ו ע"ב, וע"ש ד"ע ע"ב תוד"ה הא וביומא ד"ו ע"ב תוד"ה אמר ובחגיגה ד"ו ע"א תוד"ה קרבן.

והנה ביומא נ"א דשם הוא מקור הדבר מסיק דזהו דוקא בפסח ראשון אבל פסח שני לא אתי בכנופיא, והוא מתאים להא דבסוגיין. דכל פסלות שלא לשמו דפסח הוא דוקא בפסח ראשון, לפ"מ דילפינן לעיל ד"ז ע"ב מקרא דשמור את חודש האביב ועשית פסח שיהו כל עשיותיו לשם פסח, והאי קרא בפסח ראשון כתיב, ואפ"ה לא תקשה אמאי לא חשיב במשנה פסחים צ"ה ע"ב דמה בין פסח ראשון לשני, די"ל דקרא דכל חוקת הפסח יעשו אותו דכתיב בפסח שני, דהוא במצוה שבגופו כגון סדר עבודותיו, הוא דוקא בנוגע למצות כשרותו דפסח שני, משא"כ בנוגע לפסלות הקרבן כמו שלא לשמו בזה לא איירי.

רש"י ד"ה וקבל והלך וזרק כו' או קתני כו' ע"כ, וכ"ה לשון המשנה לקמן כ"ט ע"ב כל השוחט והמקבל והמהלך, ובריש מנחות נתן בכלי והלך והקטיר, וביבמות ר"פ ר"ג חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל, ובנזיר ד"ד ע"א הריני כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה כו'.

רש"י ד"ה בכהן כשר לאפוקי חללים ובעלי מומין ע"כ, וקשה הלא בתוספתא הלשון בכהן תמים, משמע דאתא לאפוקי רק בעלי מומין, ומנ"ל לרש"י להוסיף חללים, ובאופן דחילוק גדול ביניהם, דעבודות בע"מ פסולות אפילו בדיעבד מקרא דהנני נותן לך את בריתי שלום כשהוא שלם ולא כשהוא חסר, ועבודה דחלל כשר בדיעבד מקרא דברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה או מקראי אחריני כדאמר בקידושין ס"ו ע"ב וי"ל דרש"י בתור פרשן מפרש אגב אורחיה לשון הש"ס דקאמר, שלא תהא אלא בכהן כשר, דזה מורה דוקא לכתחלה, ואז גם חלל פסול לעבודה. כמבואר ברמב"ם פ"ו ה"י מביאת מקדש, וביותר דרש"י שבק לשון התוספתא ונמשך אחרי דרשת התו"כ בויקרא נדבה פרשה ד'.
רש"י ד"ה קבלו בחוץ אינו חייב כרת דשחיטה הוא דכתיב לחיובא כו' וזריקה נפקא מדם יחשב לקמן ק"ז ע"כ, וקשה אמאי לא הביא רש"י המקור הנכון על קבלה גופה דפטור כדהביא הוא גופיה בסנהדרין פ"ב סוף ע"ב והראב"ד והר"ש משאנ"ץ בפירושם לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' דילפינן לה מהעלאה דבעינן גמר עבודה דומיא דהעלאה כדאמרינן לקמן קט"ו ע"ב וע"ש תוד"ה מה ושם ק"ז ע"ב תוד"ה להכי וביומא ס"ג ע"ב תוד"ה זריקת ובהתוה"מ ויקרא סוף סי' ל"ז ובמש"כ בחידושי לקמן ק"ז ע"ב.
בא"ד וזריקה נפקא מדם יחשב ע"כ לעיל ד"ד ע"ב ובפירושו עה"ת פ' אחרי י"ז ד' פירש"י דזריקה נפק"ל מדם שפך, ועמש"כ בחידושי לקמן ק"ז ע"א.
רש"י ד"ה אין חייבין עליו מיתה דבעי עבודה תמה כו' ע"כ, מצאתי פה מקום להעיר ביומא כ"ד ע"א אהא דלוי יליף מלכל דבר המזבח דזר חייב מיתה על תרומת הדשן, דהקשו התוס' מה ראית לרבות עבודת סילוק ולמעוטי עבודה שאינה תמה כו' ע"ש, דיש לדקדק טובא הלא בש"ס שם משמע דבקרא דאתה ובניך אתך, מיותר כל תיבת ועבדתם, ואתא רק להורות שתהיה עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה, וצ"ע כעת.
רש"י ד"ה שאין מעכבין כו' ת"ל ואת כל דם הפר ישפך כו', כצ"ל הכא וכן צ"ל לקמן נ"ב ע"א, כמוכרח מקרא דפר כהן משיח ע"ש.
תוד"ה בכהן, מדגלי רחמנא גבי קבלה גז"ש כו', ע' ביאור הדברים בקרבן אהרן לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' משנה ד'.

דף יג:

הא דאמר הריני שוחט על מנת לקבל דמה למחר כו', ע' בפי' הראב"ד לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד'.

שם הא דאמר הריני מקבל דמה ע"מ לשפוך שירים למחר כו', ע' לקמן מ"ד ע"ב רש"י ד"ה מה למדנו ובמל"מ רפי"ג מפסוהמ"ק.
שם ואם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח, ע"ל ל"א ע"א תוד"ה דכתיב ובמנחות י"ז ע"ב תוד"ה דל"ש ובמש"כ בחידושי לבכורות י"ב ע"ב ולחולין פ"א ע"א.
שם מה שלמים אין טבילת אצבע מפגלת בהן אף חטאת אין טבילת אצבע מפגלת בהן וכי הכל משלמים למדנו כו', וקשה הלא חטאת הפנימי דפר כהן משיח דדינו בטבילת אצבע, כתיב גביה כאשר יורם משור זבח השלמים, ופריך הש"ס לקמן מ"ד ע"ב וכי מה למדנו משור זבח השלמים מעתה אלא מקיש פר כהן משיח לשור זבח השלמים מה שור זבח השלמים עד שיהו מחשבותיו ומעשיו על מזבח החיצון אף פר כהן משיח עד שיהו מחשבותיו ומעשיו על מזבח החיצון, ולשון התו"כ שם כאשר יורם וגו' וכי מה מפורש בזבח השלמים שאין מפורש כאן אלא מה שלמים לשמן אף זה לשמו כו' ע"ש, ולא אמרינן דמפני שאין בשלמים טבילת אצבע והזאת דם בפנים לכן אין ללמוד ממנו על פר כהן משיח,
וכן בחולין קי"ז ע"א דדרשינן מכאשר יורם משור זבח השלמים להקישו לפר כהן משיח מה פר כהן משיח יש בו מעילה אף שור זבח השלמים יש בו מעילה ע"ש, ולא אמרינן דפר כהן משיח הוא קדשי קדשים דיש בו מעילה מחיים, משא"כ שלמים דקדשים קלים דאין מעילה בבשר רק באימורין, ודוקא לאחר זריקת דמים כדתנן במעילה ד"ז ע"ב. אלא משום דבע"כ הקישן הכתוב ואע"ג דלא דמו מכל הצדדין, ומ"ש דדוקא הכא אמרינן דמשום דליתא דין טבילת אצבע בשלמים, להכי תבטל דין פיגול דחטאות הפנימיות בטבילת אצבע, הלא בע"כ הקיש הכתוב חטאת לשלמים בקרא דזאת התורה כדאמרינן לעיל ד"ד ע"ב וצ"ע כעת.
והואיל דאתא לידן אמצא פה מקום להעיר, דהגרסא בתוספתא צוקרמאנדעל לזבחים פ"ה פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין כיון ששחטן וזרק דמן מועלין בהן וחייבין עליהם משום פגול דברי ר"מ כו', הוא שיבוש, וצ"ל מועלין בהן משהוקדשו וכיון ששחטן וזרק דמן חייבין עליהם משום פיגול, וגרסא זו תהיה מתאמת עם סתמא דמשנתנו במעילה ד"ט ע"א.
שם אי מה שלמים שלא לשמן אין מוציא מידי פיגול אף חטאת שלא לשמה אין מוציא מידי פיגול כו', וקשה הלא לעיל ד"ח ע"א במקום דיליף חטאת מהיקישא דשלמים בקרא דזאת התורה, דבעינן זביחה לשמה, הו"ל להקשות איך נוכל להקישן להדדי, הרי מהא

דתנן רפ"ק כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרות חוץ מן הפסח והחטאת, משם גופה איכא למידק דלא דמו להדדי, דבזביחה דשלמים שלא לשמה אין מוציא מידי פיגול משום דקרב המתיר כמצותו, משא"כ בשלא לשמה דחטאת דמפני פסולו מוציא מידי פגול, ובע"כ דבזה גופה דהיקישן הכתוב, הורה לנו דאין לחלק ביניהם ע"פ דרך זה, ומאי פריך הכא, וצ"ע כעת.

שם בשלמא קומץ היינו שוחט כו', וכ"ה נמי במנחות י"ג ע"ב, וע' ש"א סי' י"ז.

שם ה"נ כיון דלא סגי דלא עביד לה ע"כ היינו הולכה, ע' בתוס' מנחות י"ג ע"ב ד"ה משום ובמל"מ רפי"א מפסוה"מ.

רש"י ד"ה מאי לאו, והא דקתני אינה מפגלת ר"ש היא דאמר במתניתין הולכה לא מפגלא כו', ע' מל"מ ר"פ י"ז מה' פסוהמ"ק.

תוד"ה על. אם מוליך אותו מקצת דם הנשאר בכלי כו', ע' מל"מ פי"ג ה"א מפסוה"מ.

תוד"ה זה הכלל, בהגשה אין פיגול כו', וכ"כ הרמב"ם פי"ג ה"ז מפסוהמ"ק וע"ש במל"מ.

דף יד.

כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין בו משום פיגול, בשבועות ד"ז הגרסא כל שאינו קרב על מזבח החיצון כשלמים כו', ובתוספתא פ"ה דשם הוא מקור דברי ר"ש כמו ששמע מר"ע, הגרסא אין חייבין משום פיגול אלא על דבר שהוא כשלמים ודמו ניתן על מזבח החיצון. גם בלשון משנתינו לקמן מ"ג הגרסא אין חייבין עליו משום פיגול, דהא איירי בחיוב כרת על אכילתן.

שם מודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימיות כו', ע"ל י"ג ע"ב תוד"ה הג"ה ובמל"מ פי"ז מפסוהמ"ק.

שם מודה היה לפסול מק"ו ומה שלא לשמן שהוכשרו בשלמים פסול בחטאת כו', ע' יומא ד"ז ע"ב תוד"ה הא ובמנחות ע"ט ע"א תוד"ה והדר ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ נדבה פרק ד' ושם ר"פ צו.

שם היקישא הוא שלישי זה חוץ לזמנו פיגול זה חוץ למקומו, ע' מל"מ פי"ח ה"ז מפסוהמ"ק.

שם ואת"ל קדושת היכל ואולם חדא היא כו', ע' גבורות ארי ליומא מ"ד ע"א.

שם א"ל אביי לאמוריה דרב חסדא כו', ביומא גריס רב ששת במקום אבייי.

שם הולכה בזר מהו א"ל כשרה ומקרא מסייעני וישחטו את הפסח וגו', ע' יומא מ"ח ע"ב תוד"ה הולכה ובטו"א חגיגה דף י"א ע"א.

רש"י ד"ה בחטאות החיצונות, וההיא לקיחה קבלה היא כו', דברי רש"י לקוחים מברייתא דתו"כ ויקרא חובה פרשה ג', דהכי תניא התם ולקח נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה ויקח משה חצי הדם וישם באגנות מה לקיחה האמורה להלן בכלי אף כאן בכלי, וע"ל מ"ז ע"ב רש"י ד"ה כי כחטאת ותוד"ה מה חטאת ובדף מ"ח ע"א רש"י ד"ה ולקח הכהן.

רש"י ד"ה ומשמע הכי שצריכה היא לטבול כחטאת החיצונה ולא דלישקל קוף כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ער"ב.

רש"י ד"ה חוץ לזמנו, ומיהו כרת לא נפקא לן בו מיניה כו', ע' בגינת ורדים להפמ"ג כלל א'.

רש"י ד"ה ואת"ל ר"ש. מקודשת להקטיר חלבים כמזבח עצמו כו', דברי רש"י הם ע"פ האוקימתא דרבא גופיה לקמן נ"ט ע"א דמודי היה ר' יהודא בדמים, פי' דדמים בעי דוקא מזבח, אבל כל הרצפה מקודשת להקטיר חלבים כדפירש"י שם ד"ס ע"א בד"ה מודי, ועמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה מודה בסה"ד, ועוד יש לפרש היינו שלא לשמה ולא נהירא עכ"ל, כוונתם מבוארת לקמן מ"ד ע"ב תוד"ה בדבר, וע' גיטין נ"ד ע"ב תוד"ה דכי ובמנחות י"ד ע"א תוד"ה פיגל.

תוד"ה הג"ה, כיון דעזרה מקדש היכא משכ"ל בפסולין דאם ירדו לא יעלו כו', ע' תוס' נדה ר"פ יוצא דופן ד"ה זאת ולקמן פ"ד ע"א תוד"ה זאת ובגליון הש"ס הכא.

דף יד:

שיכור ובעל מום בקבלה כו', ע"ל ט"ו ע"ב תוד"ה זר.

שם בקבלה בהולכה בזריקה פסול, ולקמן רפ"ב דתנא שקבלו דמן, ה"ה להולכה וזריקה אלא דעבודה קמייתא דכהונה נקט. וע"ש בתוס' ר"ע.

שם רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו הולכה בזר מחלוקת ר"ש ורבנן כו', עמש"כ בחידושי לעיל ד"ד ע"א.

שם והא שחיטה דעבודה שא"א לבטלה וכשרה בזר כו', וקשה אמאי לא משני ליה דבשחיטה גלי קרא, כדאמרינן לקמן ל"ב ע"א מכלל שנאמר אתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח יכול אף בשחיטה ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים וגו' מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם כו', ושמואל הנביא הורה כן הלכה למעשה להכשיר לכתחילה זר לשחיטת קדשים מהאי קרא כנ"ל, ועלי הודה לדבריו כדאמרינן בברכות ל"א ע"ב, ואפ"ה לא תקשה אהא

דר"ז אמר רב שחיטת פרה בזר פסולה, משום דהתם נמי גלי קרא דאלעזר וחוקה כתיב בה כדאמר בסוגיין, והסברא נותנת דמה"ט גופה איצטריך קרא לפסול בפרה שחיטת זר, משום דסתם שחיטת קדשים כשרה בזר מקרא, ומכש"כ בהא דמשני הש"ס שחיטה לאו עבודה היא, הוי נמי טעמא מדאתכשרו בה כל הפסולים כדפירש"י. הרי דבלא"ה אתי נמי להאי טעמא דהכשר שחיטה בזר מגזה"כ.

ואין לאמר נמי כיון דבשחיטה גלי קרא נילף מינה הולכה, די"ל דאע"ג דמקבלה ואילך מצות כהונה, והולכה לא תפקה מכלל קבלה כדאמרינן לעיל ד"ד ע"א, וע' יומא מ"ח ע"ב תוד"ה הולכה, אמנם מצד גריעותא דאיכא בעבודה זו שאפשר לבטלה בע"כ דלא דמיא לגמרי לקבלה, וע"ל י"ג ע"א תוד"ה אתה וביומא כ"ז ע"א תוד"ה והקריבו, ומשו"ה אמינא דתליא בפלוגתא דר"ש ורבנן, וע' חגיגה י"א ע"א תוד"ה והקריבו ובטו"א שם.

שם והאמר ר"ז אמר רב שחיטת פרה בזר פסולה, לכאורה אמאי אקשה ליה מהא דאמר רב, ולא ממשנה מפורשת בפרה פ"ד מ"ד דתנן ומעשיה ביום ובכהן, ובתוספתא שם פ"ד נמי תניא כל מעשיה בכהנים חוץ מאספת האפר והמלוי והקידוש ע"ש, די"ל דלשמואל דדריש ביומא מ"ב ע"א ושחט אותה לפניו שיהא זר שוחט ואלעזר רואה. בע"כ דמפרש למתניתין דפרה דכל מעשיה הוא משעה ששחטה עד אחר שנעשית אפר, היינו הצתת אליתה ורבוי עצים ושרפתה, להכי עדיפא ליה טפי להקשות מהא דרב אמר בהדיא שחיטת פרה בזר פסולה משום דאלעזר וחוקה כתיב ביה, ומפרש ביומא שם דהאי לפניו הוא שלא יסיח דעתו ממנה.

שם שאני פרה דקדשי בדה"ב היא, ויל"ד טובא הלא אפילו לפי הס"ד בע"ז כ"ג ע"ב דפרה קדשי מזבח היא נמי ניחא דהא רש"י פי' אהא דשחיטה לאו עבודה היא מדאתכשרו בה כל הפסולים, והאי ילפותא דהכשר כל הפסולים היא מקרא דוהקריבו בני אהרן הכהנים מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם כדאמרינן לקמן ל"ב ע"א, ורב גופיה הלא טעמא יהיב לפסולא דזר בפרה משום דאלעזר וחוקה כתיב בה. והשתא מה מקום להקשות אהדדי. הרי בהא גופה דגלי רחמנא בפרה אלעזר וחוקה לפסול שחיטתה בזר, הוא משום דבעלמא שחיטה כשרה בזר דלאו עבודה היא מדאורייתא, להכי כתב רחמנא חוקה בפרה, דשחיטתה תהיה דוקא באלעזר, וצ"ע כעת, וע' ר"ש פרה פ"ב מ"ג.

שם היכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי, ע' יומא כ"ז ע"א תוד"ה הולכת, ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ז ע"ב.

שם אמר עולא א"ר אלעזר הולכה בזר פסולה אפילו לר"ש, אולם בירושלמי יומא פ"ה ה"א מחלוקת דחזקיה ור' ינאי היא וע"ש במה"פ.

שם הא עומד דומיא דיושב כשר, ויל"ד מנ"ל דעומד דומיא דיושב בא למעט הושטת יד, דילמא אתא למעוטי נסמך, כמו גבי קידוש ידים ורגלים דכתיב בגשתם אל המזבח לשרת ושירות מעומד הוא, ואפ"ה ס"ל לר"י ב"ר יהודא לקמן י"ט ע"ב דנסמך קרי עומד, וה"נ י"ל דעומד דומיא דיושב בא למעט אם נסמך על חבירו והוליך ברגל דבאופן זה כשר, ומנ"ל לפשוט מזה הולכה שלא ברגל, ואפשר דס"ל להאי סוגיא כרבנן שם דלא שמיה עמידה, וע"ש בתוס' ושטמ"ק ד"ה עמידה ובמש"כ בחידושי שם.

שם התם נמי דניידי פורתא ומאי קמ"ל ברוב עם הדרת מלך, ע' אור זרוע חלק התשובות סי' קט"ו.

שם אמר עולא א"ר יוחנן הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, ולשון הרמב"ם בפ"א הכ"ג מפסוה"ק והולכה שלא ברגל אינה הולכה לפיכך כהן גדול שקיבל את הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח עכ"ל, ונפלאתי מדוע דייק הרמב"ם לכתוב בדין זה כהן גדול, ומאי נ"מ בזה בין כהן גדול לכהן הדיוט, ולא הרהבתי עוז בנפשי לאמר דתיבת גדול מיותר, אחרי שכן כתוב בכל דפוסי הרמב"ם גם בדפוס ויניציאה משנת ש"י, ולא מצאתי ג"כ מי שהעיר בזה, ולזאת חפשתי בבית עקד הספרים של הרבנית הגברת פרחה תחיה אלמנת ר' סלימאן בן ר' דוד ששון ז"ל ומצאתי בגנזי הכ"י שני ספרי הרמב"ם בזולת השגת הראב"ד רק האחד הוא עם הגהות מיימוני נכתב בשנת חמשת אלפים ומאה ושש עשרה, ומסומן באוצר הכ"י סימן אלף ארבעים ושלש וכתוב שם בעמוד תרל"א כהן בלא תיבת גדול, וכן בכ"י ישן השני המסומן בסימן תי"ז ונכתב ג"כ לערך שש מאות שנה, שם עמוד תקי"ט נמי ליתא תיבת גדול, ומעתה אמינא בהחלט גמור דעל שני עדים כשרים כאלו ודאי ראוי לסמוך ולאמר דטעות הדפוס נפל בזה ותיבת גדול מיותר.

רש"י ד"ה שיכור היינו שתוי יין, וכ' בשטמ"ק וז"ל לקמן בפ"ב יליף מקראי דכל הפסולין מחללין העבודה חוץ מן השחיטה ע"כ, וצ"ל דאיירי בלא הגיע לשכרותו של לוט, דבהגיע לכך ואין אחרים עומדים על גביו אפילו בחולין שחיטתו פסולה כמבואר ביו"ד סי' א' ס"ח וע"ש בש"ך סקל"ג ובט"ז סקי"ח, ומכש"כ בקדשים דבעי כוונה לשמה, ובזה לא אמרינן כדלעיל ד"ב סתמא לשמן קיימי, דהכא גרע דאין לו דעת להבין שהם קדשים וסבר שהם חולין והו"ל מתעסק ופסול, כדכתבו התוס' בחולין י"ב ע"ב גבי קטן יש לו מחשבה ולעיל ד"ב ע"ב תוד"ה זבחים.

ואפשר דהשטמ"ק לא נחית בדבריו הכא לדין פסול שחיטה, דפשיטא דאם הוא באופן שנפסל בחולין מכש"כ בשחיטת קדשים, ולא איירי בסוגיין רק במה שנוגע לחילול העבודה מדאורייתא, מטעם קרבן כמו ביתר העבודות, דפסול בשחיטה וחילול עבודה שני דברים נפרדים נינהו.

רש"י ד"ה ומשני שחיטה לאו עבודה היא מדאתכשרו בה כל הפסולים כו' ע"כ, פי' דלכאורה היה מקום לפרש דמשום דעיקר כפרה בדם, וזהו בקבלה ובזריקה, משא"כ שחיטה דהיא רק סבה להביא את הדם, להכי נקראת רק כעין הכשר אל העבודה, ובאופן כזה הוה פירושא דלאו עבודה היא במציאותה דשחיטה, ובאמת זה אינו דא"כ גם הולכה וקבלה יהיו נחשבים רק כהכשר לזריקה ומדוע נקראים הם עבודות, ועוד במנחה העיקר היא ההקטרה במקום זריקה דזבח, וקומץ במקום שחיטה כדאמרינן לעיל י"ג ע"ב ובמנחות י"ג ע"ב, ואפ"ה נחשבת קמיצה לעבודה, ובע"כ החילוק דהתם כתיב וקמץ הכהן, הרי דרחמנא אחשבה לעבודה, ולהיפוך בשחיטה גלי קרא דאיתכשרו כל הפסולים כדלקמן ל"ב ע"א, הרי בהכרח דמדין השחיטה בלתי נקראת עבודה, ולא מפעולת השחיטה, כנלע"ד בכוונת רש"י ז"ל, וע' בתוד"ה הג"ה.

וביותר יל"ד בלשון התוס' ביומא מ"ב ע"א ד"ה שחיטה, שכתבו וז"ל בכל דוכתא פירש"י משום דכשרה בזר ותימא הוא כו' ע"ש. ולפנינו לא נמצא לשון זה בפירש"י בכל הש"ס, רק רש"י דייק הכא מדאתכשרו בה כל הפסולים, וכוונתו לסוגיא דלקמן ל"ב ע"א דיליף מוהקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם ע"ש, הרי דאתכשרו בה כל הפסולים, וממילא גם זר בכלל, ולהכי במנחות י"ט ע"א דאיירי בפסול זרות הביא נמי מהאי קרא גופיה, ומשו"ה הביא רש"י שם ד"ו ע"ב מסוגיא שם די"ט דיליף מהאי קרא היתר זרות בשחיטה, משום דהתם נמי איירי בזר, אבל עיקר הראיה שהביא רש"י ז"ל היא מדאתכשרו בה כל הפסולים כדכתב הכא, והוא מקרא דוהקריבו כנ"ל, וע' בסוגיין תוד"ה הג"ה ומש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה שמה הולכה, או אם עשאה זר פסולה. ע' מנחות י"ג ע"ב ובשטמ"ק שם.

תוד"ה שיכור פי' בקונטרס שתוי יין ולא משמע כן בפ' מומין אלו כו', וקשה אמאי הביאו התוס' לפירש"י הלא בלא"ה קשיא מסוגיא דהתם אדהכא, וכמו שהקשו התוס' בבכורות גם בזולת פירש"י, דלפי אוקימתא דהתם הא דתנן שם שיכור הוא בשאר דברים המשכרים דלא מחלי עבודה, ובברייתא דהכא דנקט נמי לשון שיכור וקתני דמחיל עבודה, ואדרבה לעד"נ דרש"י נשמר מקושית התוס' בבכורות, דבכדי דלא תקשה מסוגיא דהתם אדהכא, לכן הבליע בקיצור לשונו וכתב שיכור היינו שתוי יין,

כוונתו דלפ"מ דחשיב ליה הכא בהדי דמחלי עבודה, בע"כ איירי בשתוי יין, ולפ"ז יהיו מתאימים סוגיא דבכורות ודסנהדרין ס"פ כהן גדול עם ברייתא דהכא, וע' בתוספתא כריתות פ"א וביומא מ"ט ע"א תוד"ה זר.

תוד"ה הג"ה שחיטה לאו עבודה היא פי' בקונטרס מדאתכשרו בה כל הפסולים ואי אפשר לאמר כן דאהכשר זר גופה מייתי לה הכא כו', ולע"ד בלתי מובן קושיתם לפמש"כ בחידושי לעיל בסמוך, דכוונת רש"י היא על סוגיא דלקמן ל"ב ע"א, דדריש והקריבו ב"א הכהנים וגו' מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם ע"ש, הרי דשם יליף כל הפסולים מקרא, וממילא יש בהיתר זה גם הכשר זר לשחיטה, וצ"ע כעת.

בא"ד וה"ר יעקב דאורליניש מפרש לאו עבודה היא לפי ששוה בחולין ובקדשים א"כ לאו מטעם עבודה צוה המקום שחיטה ע"כ, וקשה ניהי נמי דבפעולת השחיטה שוין הם, אבל בדין שחיטת שניהם אנו רואים דהם רחוקים זמ"ז, דבחולין אם זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה כשרה, כדאמרינן בחולין ל"א ע"א ודייקינן מלשון המשנה שם, ובקדשים מתעסק פסול כמבואר שם י"ג ע"א ובשילהי מנחות ופירש"י דשנה עליו הכתוב לעכב, ובחולין ל"א ע"ב אמרינן מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול מכלל דחולין לא בעי כוונה ע"ש, ולפ"ז מדוע לא נימא אנן נמי להיפוך, מדבחולין לא בעי כוונה ובקדשים שנה הכתוב לעכב מתעסק, בע"כ דהוא מטעם עבודה בקדשים, הרי דשחיטת קדשים תעיד על עצמה דהיא עבודה, וצ"ע כעת.

בא"ד דדרשינן אותו בצפון ולא שוחט בצפון כו' ע"כ, הוא בתו"כ ויקרא גבי שחיטה דעולת צאן ולקמן מ"ח ע"א וע"ב, וע"ש תוד"ה הג"ה ובמנחות נ"ו ע"א תוד"ה שוחט.

בא"ד ובשלמים מכשירין עומד בחוץ והושיט ידו לפנים ושחט כו' דדרשינן בן הבקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' ע"כ, תיבת שלמים דהכא אין לו ביאור לע"ד, וגם האי קרא בשחיטת בן בקר דעולה כתיב, וכן בתו"כ נדרש שם דרשה זו דלקמן דל"ב ע"ש, כן במאי דמסקו התוס' אבל קבל קבלתו פסולה משום דכתיב לעמוד לפני ה' לשרתו אלמא כל שירות לפני ה', גם בזה אראה לע"ד עירוב פרשיות, דהאי קרא לעמוד לפני ה' לשרתו האמור בפ' עקב נדרש לקמן ט"ז ע"א דיושב כשר בבמה דכתיב לעמוד לפני ה' ולא לפני במה, והא דיושב פסול לעבודות הקרבנות הוא מקרא דלעמוד לשרת בשם ה' דכתיב בפ' שפטים, ושנה עליו הכתוב העומדים שם לפני ה' כדאמרינן לקמן כ"ג ע"ב, וכ"ה בספרי שם לעמוד לשרת מגיד הכתוב שאין שירות כשר בו אלא מעומד ואם ישב ושרת עבודתו פסולה, ומובא ברש"י עה"ת שם, וכן התוס' בסוגיין בתר הכי בד"ה איבעיא, הביאו פסול דיושב מדכתיב לעמוד לשרת וכ"ה ברש"י מנחות ד"ו ע"א, וצ"ע כעת.

בסה"ד דא"כ לשמעון התימני כו' הוי שחיטה עבודה, הארכתי בזה בחידושי לקמן ל"ב ע"ב.
תוד"ה שאני, בפ"ק דחולין די"א פירשתי עכ"ל, ע"ש תוד"ה חטאת ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה איבעיא, כי עשאה מיושב פסול דכתיב לעמוד לשרת כו', ע' לעיל בסוגיין תוד"ה הג"ה ומש"כ בחידושי שם.

דף טו.

אפשר לתקונה או לא אפשר לתקונה כו', והנה קמיצה במקום שחיטה כדלעיל י"ג והיינו אם עשאן כדרך הכשרן, אבל אם עשה אותן שלא כדין, אז חילוק גדול ביניהן, דבשחיטה אי אפשר לתקן פעולתו שנעשית בפסול כדפירש"י בסוגיין לקמן סוף משא"כ קמיצה הלא יכול לחזור ולקמוץ כדין, ומשו"ה בקמיצה פסולה ס"ל לת"ק במשנה מנחות ד"ו דפסול, ובן בתירא אומר יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין, ולפ"ז בהולכה שנעשתה שלא בהכשר, הרי דמיא ממש לקמיצה דאפשר נמי לחזור ולעשותה כדינה, ואמאי מספקא להש"ס אי אפשר לתקונה או לא, הרי כש"כ הוא דאם בקמיצת פסולין שאם היה מניחה כך הלא היתה פסולה, ואפ"ה ס"ל לבן בתירא דאפשר לתקונה, ולדברי רב שם לא פליגי רק בחסר קומץ אם יביא מתוך ביתו וימלאנו אבל אי איתיה לקומץ בעיניה לא פליגי רבנן עליה דבן בתירה ע"ש, והכא לפ"מ דקיימינן נמי הולכה שלא ברגל ל"ש הולכה וא"כ הלא לא פסלה בה עוד מחשבה, ולפ"ז מה מקום יש לאמר הכא דלא יהיה אפשר לתקונה.
ועוד הרי במנחות י"ג ע"ב א"ר ינאי ליקוט לבונה בזר פסול, וביאר ר' ירמיה טעמיה דסבר הולכה שלא ברגל שמה הולכה והולכה בזר פסולה ע"ש, משמע דאי הוה ס"ל דל"ש הולכה אז היה כשר, והשתא בסוגיין דקיימינן אליבא מאן דס"ל הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, א"כ מה מקום לאמר דאם עשאה זר לא תהיה אפשר ג"כ בתקנה, וע' במל"מ רפי"א מפסוה"מ.
ואפשר דחלות הספק בזה אם אפשר לתקנה, הוא משום דאהא דבן בתירא במשנה דמנחות מסיק בתוספתא שם ד' יוסי בן יאסין ור' יהודא נחתום אומרים בד"א בזמן שלא קדש קומץ בכלי אבל אם קדש קומץ זה בכלי הכל מודים שלא יחזיר, רבי אומר בין כך ובין כך יחזיר כו' ע"ש, ולכאורה נגע זה בבעיא דר"ל לקמן פ"ז ע"א ובמנחות ז' ע"א אי כלי שרת מקדשין פסולין, וע' כריתות כ"ד ע"א תוד"ה קסבר, ולפ"ז בהולכה דעבודה

חשובה היא ונעשתה שלא ברגל, אפשר דדמיא לקמיצה פסולה במתן כלי דיש מקום לאמר דלא אפשר בתקנה.

שם אי ס"ד לא אפשר לתקונה איפסלא לה כו', וקשה איך ס"ד דאיפסלא לה, הלא אההיא מתניתין גופה דקבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר, פריך הש"ס לקמן ל"ד ע"ב דליהוי ליה דחוי ומתרצינן משמיה דרבא הא מני חנן המצרי דלית ליה דחויין ורב אשי אמר כל שבידו לא הוי דחוי ע"ש, עכ"פ לפי סוגיא דהתם אין מקום לאמר במשנה זו דאיפסלא לה, ואמאי לא פשיט בשביל אוקימתא דהתם דלא נדחית ואפשר לתקונה, ולא איצטריך לדחוקי ולאמר דקאי זר בראי, וצ"ע כעת.

שם אמר עולא א"ר יוחנן הולכה שלא ברגל פסולה אלמא לא אפשר לתקונה, ע' ר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ט' משנה ה'.

שם הב"ע כשיצא לחוץ כו', אולם בירושלמי יומא פ"ה ה"א מחלק נמי בין הילוך מכח אדם להילוך מאליו.

שם אתמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן, צ"ל דהאי מ"ד ס"ל כרבה ורב יוסף לעיל י"ד ע"ב דהולכה בזר מחלוקת ר"ש ורבנן, ועולא דס"ל בסוגיין דהולכה שלא ברגל פסולה, לטעמיה אזיל לעיל שם דאמר הולכה בזר פסולה אפילו לר"ש.

שם בהולכה רבתי כ"ע ל"פ דפסולה כו', ע' מל"מ פ"א הכ"ג מפסוה"מ.

שם בעא מיניה ר' ירמיה מר"ז היה מזה ונקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע דם לאויר המזבח מהו וא"ל פסולה מ"ט והזה ונתן בעינן. ופירש"י אלמא ישנה להזאה עד שיגיע למזבח ע"כ. ולכאורה לפ"ז גבי גט נמי אם זרק גט לאשתו, ועד דמטא לידה נקטעה ידו, אפשר לפוסלו משום טלי גיטך מע"ג קרקע, לפ"מ שפירש"י בגיטין כ"ד ע"א דטלי גיטך מעג"ק הוי פסולו משום דכתיב ונתן וכתיב נמי בידה, אפ"ל דנתינתו בלתי מתקיימת עד דמטא לידה ממש, כמו נתינת ההזאה לאויר המזבח משום דכתיב ונתן.

ואף דיש לחלק ביניהם ולאמר דקיום הגט לידה לא אגיד כ"כ בנתינתו מידו ממש, דהא אם היתה ידו קטועה מתחלה יוכל למסור לה הגט ג"כ באמירת פיו ע"י שליח, משא"כ בהזאה אם היתה ידו קטועה מתחלה, הרי היה בעל מום ופסול לעבודה, וכל היכא דאיהו לא מצי עביד עבודה לא מצי משוי שליח כדאמרינן בב"ק ק"י ע"א, ולהכי י"ל דונתן דכתיב בכהן הוא לעיכובא דוקא, כן גבי גט אם היה דוגמת בעיא דר' ירמיה הלא יכול למוסרה אח"כ הגט בידו השניה או ע"י שליח, מ"מ יש מקום לחלות הספק היכא שמת הבעל אחר זריקת הגט מידו קודם שבא לידה, אם היא זקוקה ליבם, וצ"ע כעת, וע' במל"מ פ"ג מעבודת יוה"כ ובגבורות אדי ליומא י"ג ע"ב ושם במלואים דף נ"ז ע"א.

שם הוליכו זר והחזירו כהן וחזר והוליכו כו' הוליכו כהן והחזירו וחזר והוליכו זר כו', והנה לכאורה דוקא באופנים אלו פליגי, אבל משכ"ל אופן שלישי דבזה ליכא למ"ד דמיפסל, היינו אם הוליכו זר והחזירו זר וחזר והוליכו כהן, ואדרבא אם היה באופן זה י"ל דכו"ע ס"ל דאפשר לתקונה, ואם הוליכו זר זו היא תקנתה שזר יחזיר וכהן יוליכו, דהא ביומא כ"ז ע"ב א"ר אסי א"ר יוחנן זר שסידר את המערכה חייב מיתה כיצד הוא עושה פורקה זר וסודרה כהן, ובע"כ דהתם איירי כשסידר נמי שני גזירי עצים, לפ"מ דא"ר אסי א"ר יוחנן גופיה שם כ"ד ע"ב דדוקא אסידור שני גזירי עצים חייב מיתה ומשום דעבודה תמה היא ע"ש, והשתא אם בעבודה תמה דזר חייב עליה מיתה אמרינן דאיתא להא תקנתה דפורקה זר וסודרה כהן, מכש"כ בהולכה דהיא עבודה שיש אחריה עבודה, דודאי מותר גם לכתחילה שיחזירו זר ויוליכו כהן. כן היה נראה לכאורה.

אולם הרמב"ם בפ"א הכ"ז מפסוה"מ מסיק בהאי דינא, הואיל והוליכו הפסול בין בתחלה בין בסוף נפסל הזבח שהרי אי אפשר לתקן דבר זה עכ"ל, ומלשון זה משמע דכל שהיה בזה יד זר אי אפשר לתקן עוד, ובכ"מ שם כתב דפסק כר' יוחנן, ולפמש"כ תקשה מר' יוחנן דיומא שם וע"ש בלח"מ.

וא"ל דבהולכה איכא קדושת כלי, ור' יוחנן לטעמיה במנחות ד"ז דכלי שרת מקדשין את הפסולין ליפסל, הלא בשני גזירין איכא נמי קדושת מזבח כדלקמן פ"ז ע"א מקרא דכל הנוגע במזבח יקדש, ואם היתה כן כוונת הרמב"ם מדוע לא חשיב בסוגיין הוליכו זר והחזירו זר וחזר והוליכו כהן דגם בכה"ג פסול, ובזה איכא רבותא טפי, לפ"מ דבסידור המערכה כה"ג הויא התקנה כן גם לכתחלה, וצ"ע כעת.

שם פליגי בה בני ר' חייא ור' ינאי ח"א כשר וח"א פסול, ע' מנחות י"ג ע"ב ובשטמ"ק שם אות חי"ת.

רש"י ד"ה אפשר לתקונה להולכת פסול כו', וא"ת קבלה נמי יש לתקן כגון שלא קיבל הפסול כל הדם ויכול כשר לחזור ולקבל ההיא ודאי כשרה ובפ' שלישי תנן לה אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל וכן בזריקה עכ"ל, וקשה לפ"מ דהחליט רש"י מדין המשנה, דבקבלה וזריקה אם רק אפשר לתקן אין ה"נ דיחזור ויתקן, ולפ"מ דתניא לעיל ד"ד ע"א והקריבו זו קבלת הדם ואפקה רחמנא לקבלה בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה, ואמרינן נמי התם דהולכה קילא משאר עבודות דכולהו א"א לבטלן משא"כ הולכה דאפשר לבטלה ועמש"כ בחידושי שם, והשתא לפ"ז תקשה באמת לכאורה למאן דס"ל בהולכה דאי אפשר לתקונה, הרי כש"כ הוא דאם בקבלה דעבודה שא"א לבטלה היא אפ"ה אפשר לתקונה, מכש"כ הולכה דקילא במאי דאפשר לבטלה.

וי"ל דגבי פסולין שקבלו את הדם לא נפסל חלק הדם הנשאר של הקרבן, ומשו"ה אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, דבחלק הנשאר עוד מוכנת לפניו עבודת הקבלה להעשות, וכעת מתחלת מצות הקבלה, משא"כ בהולכה שנעשתה בפסול הלא לא נשאר ממנה שום חלק, רק כל העבודה ביחד נפסלה, ודמיא לקבלה שלא נשאר דם הנפש, דאז אי אפשר לתקנה.

תוד"ה אלא, מידי דהוה אהזאה דפרכת ובין הבדים דהוא הזאה אע"פ שלא נגע, ע"ל ר"פ איזהו מקומן רש"י ד"ה הזיה על בין הבדים ומש"כ בחידושי שם, וע"ע במל"מ פ"ג מעבודת יוה"כ.

דף טו:

כיצד קבלו בחוץ והכניסו לפנים זהו הילוך שצריך להלוך כו', ע' תוספתא זבחים פ"א.

רש"י ד"ה בחוץ להלן מן המזבח כו' הנך חוץ ופנים כולהו בעזרה עכ"ל, ע' תוספתא מנחות פ"ו ובמצפה שמואל שם אות יו"ד וברמב"ם וכ"מ ומל"מ ספי"ג מפסוה"מ.

כל הזבחים שקבלו דמן פרק שני זבחים

במשנה כל הזבחים שקבלו דמן זר אונן כו', יל"ד קצת על מסדר המשנה, דהי"ל לפתוח כאן בדין כשרות שחיטת הפסולין מאי דתנא בתר הכי ברפ"ג, דהא שחיטה היא עבודה קדומה, ואח"כ הי"ל לשנות פסלות הפסולין מקבלה ואילך וצע"ק.

שם שקבלו דמן זר כו', ה"ה הולכה וזריקה כדתניא לעיל י"ד ע"ב, ונקט קבלה דממנה מתחלת מצות כהונה.

שם ומחוסר כפורים ומחוסר בגדים, מדברי רש"י משמע דבשניהם צ"ל בלא וי"ו, אולם בסדרן הניח הגרסא כמו שהוא לפנינו, וכדמשמע נמי מסדור לשון התוספתא במנחות פ"ק, ודלא כסדר הנשנה במשנה שבמשניות ובירושלמי פסחים פ"ז ה"ז מחוסר בגדים מחוסר כפורים.

שם קבל בשמאל פסל ר"ש מכשיר, והכא לא שייך פלוגתא דבן בתירא כדפליג גבי קמיצה בשמאל במשנה דמנחות ד"ו, דהתם אפשר בתקנתא דהחזרת הקומץ לתוך המנחה בכלי, משא"כ הכא דכתיב מדם הפר ודרשינן לקמן כ"ה ע"א דם מהפר יקבלנו, וכיון דקבל בשמאל, פסל בהך קבלה, אמנם גם הכא תנא תקנתא היכא דאפשר, כדתנן לקמן רפ"ג קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר קיבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו כו', ות"ק ור"ש דהכא וסתם מתניתין דלקמן דלא ס"ל לתקנתא דקמיצה כבן בתירא במנחות, משום דאיהו דריש וקמץ משם ממקום שקמץ כבר, ואינהו אפשר דדרשי כת"ק

דברייתא שם דהאי וקמץ משם, הוא ממקום שרגלי הזר עומדות, והיינו מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה שהוא במזרח, ולמעט דלא בעינן קמיצה בצפון כשאר קדשים, וס"ל נמי דקמיצת פסולין עבודה היא לפסול ע"ש.

שם זר מנלן דתני לוי דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו כו', ע' נוב"י קמא חא"ח סי' ו'.

שם בני ישראל למעוטי מאי אילימא למעוטי נשים כו' פי' דאשכחן דרשה כזו בקידושין ל"ה ע"ב גבי טומאת מתים בני אהרן ולא בנות אהרן, ושם בנים ולא בנות לקרחה, ולהכי דחי קרבן נשים בטומאה קרב, פי' דהתם נוגע לעצמן ומשו"ה יש מקום למעטן מדכתיב בני, משא"כ הכא שהטומאה נוגע לכהנים.

ובזה תתיישב מאי דיל"ד לכאורה, בהא דדחי הש"ס דלהכי לא מצינן למימר דבני ישראל אתא למעט נשים, משום דא"א לאמר דקרבן נשים ידחה טומאה, הלא משנה שלמה שנינו בקידושין ל"ו ע"א הסמיכות והתנופות וההגשות והקמיצות והקטרות כו' נוהגים באנשים ולא בנשים וכולהו משום דכתיב בני ישראל או בני אהרן ומשו"ה ממועטות בנות, וה"נ י"ל לענין טומאה דקרבן נשים, אולם לפמש"כ ניחא שפיר דקושית הש"ס קרבן נשים בטומאה קרב, הוא משום דהטומאה נוגע אל הכהנים. ול"ד לסמיכה ויתר הדברים דממועטות נשים, דהתם נוגע לעצם הקרבן של הנשים ולהכי יש למעט בקרבנן משום דגלי רחמנא בני.

שם קרבן נשים בטומאה קרב, ומה"ט לא מצינן נמי לאמר דאתא לקרבן גרים ועבדים משוחררין, אע"ג דגם הם ממועטין מבני ישראל, וע' מנחות ס"א ע"ב תוד"ה אין ומש"כ בחידושי לערכין ד"ב ע"א וד"ה ע"ב.

רש"י ד"ה אונן כל זמן שלא נקבר המת, ע' טו"א חגיגה ד"כ ע"ב.

רש"י ד"ה יושב, עומד ע"ג כלים שיש חציצה בין רגליו לרצפה, נלע"ד דהכא צ"ל תיבת כו', דהאי טעמא דחציצה קאי ג"כ לעומד ע"ג בהמה או ע"ג רגלי חבירו כדמוכח לקמן כ"ד ע"א, והא דרש"י מסיק וכולהו יליף בגמרא דפסלי בעבודה, קאי ג"כ על יתר הדברים דבמשנתנו.

רש"י ד"ה אם עבד חילל דכתיב מום בו ולא יחלל את מקדשי ע"כ, והקשה הר"ש רפ"ח דתרומות הרי בע"מ דעבודתו פסולה ילפינן בקידושין ס"ו ע"ב מקרא דהנני נותן לו את בריתי שלום כשהוא שלם ולא כשהוא חסר, ותירץ דקרא דהתם איצטריך היכא דלא ידוע בשעת עבודה שהוא בע"מ. ואין להקשות ל"ל להר"ש להאי טעמא תיפ"ל דבקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, די"ל דבפ' אמור שנה הכתוב כמה פעמים לאסור בע"מ להקריב, ובע"כ הא דמסיק כי מום בו ולא יחלל את מקדשי קאי על החילול בדיעבד

לעכב, ובקידושין קאמר דקרא דפנחס קאי נמי על בע"מ דעבודתו פסולה בדיעבד, ולהכי קשה ליה להר"ש תרי קראי ל"ל על חילול דיעבד, משו"ה הוכרח לתרץ דקרא דפנחס אתא היכא דלא ידוע בעת העבודה שהוא בע"מ, וע' בס' יראים סי' של"ו ובווי העמודים שם.

תוד"ה זר ואונן הא דלא תנא בעל מום ושתויי יין כו', מלשון התוס' משמע דהני דתנא במשנתנו הוא דוקא ולהכי מקשים מ"ט לא תני נמי אחריני, אולם בתוספתא פ"א תניא כל הזבחים שקבל דמן אחד מן הפסולין הרי הוא פסול, ובברייתא דלעיל י"ד ריש ע"ב חשיב שיכור ובע"מ וע"ש ברש"י ותוד"ה שיכור ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בשעה"מ פ"א ה"ב מעבודת יוה"כ.

בא"ד ופרועי ראש כו', ע' בסוגיין תוד"ה אתיא ובצ"ק וטהרת הקדש וחק נתן, ובגבורות ארי לתענית די"ז ע"ב ובמעין החכמה דף כ"ו ע"ב.

בא"ד משום דכתיב בהן חילול בהדיא, ויל"ד דאכתי הו"ל למיתני בעל מום, משום היכא דעבד בשוגג דעבודתו נמי פסולה כדתנן בתרומות רפ"ח וע"ש בר"ש, והא דאיהו מחיל עבודה לא כתיב בהדיא רק ילפינן מוי"ו קטיעא דשלום כדפירש"י בקידושין ס"ו ע"ב, וצ"ע כעת.

תוד"ה טבול יום, ועוד איכא תנא דמרבה ליה לערל כי טמא כו', ע' ברי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"ם

תוד"ה אלא, ובטומאה כתיב בני ישראל ולא עכו"ם כו', ע"ל מ"ה ע"ב רש"י ד"ה ה"נ ובהגהות הב"ח שם.

בא"ד בין בכהן טמא ששימש בין בזר ששימש כו', ע' בראב"ד לתו"כ ויקרא סוף דיבורא דנדבה.

בסה"ד ותימא לי הא איצטריך חילול לשון רבים לאגמורי מיתה בטמא ששימש, ע' בהתוה"מ פ' אמור סי' ס"ה.

תוד"ה אתיא, דפרועי ראש למיתה גמירי אבל למיחל לא גמירי, וכ"כ הרמב"ם בפ"א ה"ט מביאת מקדש, וע' ריש פרקין תוד"ה זר ומש"כ בחידושי שם, וע' בת' רדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' צ"א.

בא"ד וגם זר דאינו במיתה בקבלה לפי שאינה עבודה תמה כו', ע' ווי העמודים לס' יראים סי' שמ"ג אות ה' ושם סי' שמ"ח.

דף טז.

זר שאינו אוכל אינו דין שאם עבד חילל, והק' בתוס' הגרע"א אמאי לא נימא חלל יוכיח שאינו אוכל ומוזהר ואפ"ה אינו מחלל ונשאר בצע"ג, וע' מש"כ בזה בגבורות ארי לתענית די"ז ע"ב, ובשעה"מ פ"ק מביאת מקדש תירץ משום דאיכא למיפרך מה לחלל דמזרע כהונה אתיא, ועיין בסוגיין תוד"ה זר ובתוד"ה אף ובשעה"מ פ"י ה"ד מכלי המקדש.

שם מה לבעל מום שכן עשה בו קרב כמקריב, ע' תענית י"ז ע"ב תוד"ה דבר ובת' באר יצחק חא"ח סי' כ"א.

שם מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו בבמה, ע' גבורות ארי ליומא ד"ל ע"א.

שם ומה יושב שאוכל אם עבד חילל זר שאינו אוכל אינו דין שאם עבד חילל, וכ' התוס' דמיירי במורם מקדשים קלים ובכור ע"כ, פי' דאל"ה איך יושב כהן ואוכל הלא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד. וע' בשטמ"ק ובתוס' יומא כ"ה ע"א ובמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

ולכאורה היה מקום ליישב קושית התוס' עפ"מ שהביאו הראב"ד והבאר שבע בפירושיהם לתמיד דכ"ז ע"א בשם הירושלמי, [ולפנינו ליתא בירושלמי רק ברישׁ מדרש תהלים] דלכהן גדול היתה ישיבה בעזרה כמו למלכי בית דוד מדכתיב בשמואל א' א' ועלי הכהן יושב על הכסא על מזוזת היכל ה' ע"ש, ולפ"ז י"ל דניחא שפיר הא דקאמר בסוגיין מה יושב שאוכל כו', דעכ"פ אפשר למילף מכה"ג שהותרה לו אכילת קדשי קדשים בעזרה בישיבה, ואפ"ה אם עבד בישיבה חילל.

אולם עצם הילפותא במדרש מהאי קרא בלתי מובנת לע"ד, דהא רש"י פי' על מזוזת כמו אצל מזוזת ע"ש והשתא מי יימר שהיה הכסא מבפנים במקום שאסור לכל אדם לישב שם, דילמא עמד הכסא מבחוץ אצל מזוזת ההיכל במקום היתר הישיבה גם לשאר בני אדם.

ועוד דעצם לשון היכל ה' דכתיב בקרא שם נראה שהיה במקום שהישיבה מותרת, לפמש"כ רש"י ביומא ד"ו ע"א בד"ה מביתו והתוס' שם ד"ח ע"ב ד"ה דאי, דבעזרה שאין ישיבה כש"כ שכיבה ע"ש, ולפ"ז איך יפרנסו הכתוב שם סימן ג' ושמואל שוכב בהיכל ה', הלא שם ודאי שלא היה בעזרה במקום שהישיבה אסורה, ובתרגום יונתן פי' שם בהדיא בעזרת ליואה כדהביא רש"י שם על אתר, ואפ"ה קראו הכתוב היכל ה', וע' מל"מ פ"ח ה"ו מבית הבחירה.

כן הלא במקום שישב עלי הכהן על הכסא על מזוזת היכל ה' שם עמדה חנה להתפלל, ועלי שמר את פיה ואמר לה עד מתי תשתכרין וגו' והיא השיבה לו לא אדוני אשה קשת רוח אנכי וגו', ואח"כ הזכירה אותו באמרה אני האשה הנצבת עמכה בזה להתפלל, והוכיחו מהאי קרא בברכות ל"א ע"ב שאסור לישב בתוך ארבע אמות של תפלה. וכתבו שם התוס' משום דכתיב עמכה מלא בה"א כלומר שלא היה יושב בתוך ארבע אמות שלה כי אם בחמישית ע"ש, הרי בהדיא שעמדה באותו חדר שהיה עלי יושב, והשתא אם היה בעזרה במקום שהישיבה אסורה לכל אדם רק לכה"ג הלא שם היה איסור כניסה לנשים כדתנן בפ"ק דכלים, ובקידושין נ"ב ע"ב שאל ר' יהודה בתמהון וכי אשה בעזרה מנין, וכן תניא בתוספתא ערכין פ"ב מעולם לא נראית אשה בעזרה אלא בשעת קרבנה בלבד ע"ש, ובע"כ דמה שהיו קורין היכל ה' במשכן שילה, א"א ללמוד מזה לדין עזרה שהיתה אח"כ בבית עולמים, וצ"ע כעת.

וראיתי בבאר שבע לתמיד כ"ז ע"א שתירץ אהא דעלי יושב וגו' דדוקא מן דוד ואילך אין ישיבה בעזרה ע"ש, והוא פלא דכל הספק להתוס' בסוגיין הוא אם הוא מן התורה, ולדעת רש"י בסנהדרין ק"א ע"ב דהוא הלמ"מ ולא מקרא שוב מצאתי בבאר שבע לסנהדרין שם שחולק גם ע"ד רש"י דהתם ע"ש.

ובעמודי ירושלים לירושלמי סוטה פ"ז ה"ז כתב בשם הרמ"ע דמשנבנה בית עולמים ע"י מלכות בית דוד, אז נתחדשה ההלכה דיש למלכי ב"ד ישיבה ומקודם לזה לא היתה ישיבה ע"ש, ולשיטת רש"י גם זה בלתי מובן כיון דהוא סתם הלמ"מ מאן גבר לחדש הלכה מה שלא היה מזמן הלמ"מ, ואולי הבינו בזמן הבנין דאם לב ב"ד מתנה מתחילת הבנין מותר, דלזה לא נשנית ההלכה כלל וצ"ע, וע' בברכי יוסף חח"מ סי' י"ז סק"ג ובמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

שם מיושב תלמיד חכם, ע' בה"ג ה' דיינין ובביאור הגר"א לחו"מ סי' י"ז סק"ה ובתומים שם סק"א. שם אונן מנלן דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילל, ע' בתו"כ פ' אמור ובהתוה"מ שם סי' ל', וע"ע בסה"מ שרש חמישי וברמב"ן שם ובת' באר יצחק חי"ד סי' ל"ב.

שם הן הקריבו אני הקרבתי, פי' וכהן גדול מקריב אונן כדתנן בהוריות י"ב ע"ב וע"ש בבאר שבע.

רש"י ד"ה טמא שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים, ע"ל ק"ה ע"א רש"י ד"ה אמרי במערבא ובתוס' ב"ק ע"ז ע"א.

תוד"ה זר, ואין לאמר דטמא בקרבן צבור וכהן גדול אונן יוכיחו כו', ע' בסוגיין תוד"ה אף ובגינת וורדים להפמ"ג כלל י"ח.

תוד"ה אף לכך צריך לטעמא דאזהרה כו', ע' בס' גינת וורדים להפמ"ג כלל ל"א ובווי העמודים לס' יראים סי' של"ט.

תוד"ה ומה יושב שאוכל כגון במורם מקדשים קלים ובכור, ובשטמ"ק מסיק א"נ אפילו בקדשי קדשים איירי וצורך קרבן שאני דכתיב למשחה נתתיו לך ודרשינן לקמן צ"א ע"א כדרך שהשרים אוכלין אותה עכ"ל, ומלשון זה משמע דאפילו בעזרה שרי לכהנים לאכול קדשי קדשים בישיבה, וביומא כ"ה ע"א כתבו התוס' כן בהדיא, אבל רש"י ביחזקאל מ"ד ג' כתב דהכהנים אכלו בלשכות, וע' בפי' הראב"ד לתמיד דכ"ז ע"א, ולפי דבריהם נתקיים למשחה בישיבה אע"ג דלא אכלו בעזרה.

תוד"ה מה ליושב, צריך ליזהר שלא לדון ע"פ עדות דמיושב כו', בשבועות ד"ל ע"ב אמר עולא דבעדים ד"ה בעמידה דכתיב ועמדו שני האנשים, וע' בתוספתא סנהדרין פ"ו וברש"י פ' שפטים בפסוק ועמדו שני האנשים.

בא"ד ובגט אשה צריך ליזהר יותר, ע' בהגהות מיימונית פכ"א ה"ה מה' סנהדרין.

בא"ד ושמא דיעבד אין לחוש כו', ע' בחידושי הרמב"ן רשב"א רא"ש ור"ן ר"פ שבועת העדות ובנוב"י קמא חא"ח סי' ה'.

בא"ד דכי היכי דאין עיכובא בישיבת הדיינין כו' ה"נ אין עיכובא בעמידת העדים, ע' ברכי יוסף חח"מ סי' י"ז סק"ו ובנחל יצחק שם סי' ה'.

בא"ד הקשה ה"ר אפרים כהן גזלן יהא פסול לעבודה כו', ע' בחידושי פמ"א בסוגיין ובגינת ורדים להפמ"ג כלל י"ח וכלל ל'.

תוד"ה מיושב ת"ח, ותימה בסנהדרין דא"ל לינאי עמוד על רגליך כו', ע' ברכי יוסף חח"מ סי' י"ז סק"ב.

בא"ד דטעמא דמחיל ת"ח משום דתורה דידיה היא כו', נ"ב כדאמרינן בקידושין ל"ב ע"ב, וע' ע"ז די"ט ע"א.

בא"ד בתי עמודי וטעמא משום דכתיב ועמד ואמר כו', עמש"כ בחידושי לבכורות דל"ו ע"א.

תוד"ה הגה"ה אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד ע"כ, מקור הדבר הוא בתוספתא סנהדרין פ"ד, וביומא ס"ט ע"ב יליף מקרא דכתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה', אולם בירושלמי יומא פ"ג ה"ב ובפסחים ספ"ה א"ר אמי בשם רשב"ל דאף למלכי ב"ד לא

היתה ישיבה בעזרה ומהו וישב לפני ה' שישב עצמו בתפלה, וע' סוטה ד"מ ע"ב תוד"ה והאמר ובמדרש שוח"ט סי' א' וסי' ק"ח ובמדרש שמואל פ' כ"ז.

אולם בש"ס דילן משמע דס"ל דישיבה ממש היתה למלכי בית דוד בעזרה, דהא בחלק ק"א ע"ב אמרו דישיבה זו הביאו לירבעם למרוד במלכי ב"ד, משום דכיון דחזו ליה לרחבעם דיתיב ואנא קאימנא סברי הא מלכא והא עבדא ואי יתיבנא מורד במלכות הואי וקטלון לי ואזלו בתריה כו', וע' בזוה"ק שלח דף קס"א ע"ב ובתומים סי' י"ז סק"ב.

בא"ד ושמא אינו מן התורה, ביאור דבריהם, דלפ"מ דהיתה בכוונת קושיתם, דאיך נוכל למילף מיושב דאם עבד חילל, הלא אפ"ל מה ליושב שכן אסור בעזרה להכי גם עבודתו מחוללת אם עשה בישיבה ולא נוכל ללמוד מזה זר העובד בעזרה בעמידה, והיינו דתירצו דהא דסתם יושב אסור בעזרה אפשר דאינו מן התורה, ומשו"ה אין לתלות איסור עבודה בעזרה בישיבה בעזרה, רק עבודה בעזרה בישיבה, הוא איסור בפ"ע דקפיד רחמנא בקרא דלעמוד לשרת וכשהוא אומר העומדים שנה עליו הכתוב לעכב כדאמרינן לקמן כ"ג ע"ב, וע' בגבורות ארי ליומא כ"ה.

והנה בצ"ק הקשה כיון דלמלכי ב"ד יש ישיבה נילף מיושב דמלכי ב"ד כמו מיושב ת"ח כו' ע"ש, אכן לעד"נ דלפמ"ש התוס' בתירוצם דשמא אינו מן התורה, ממילא גם קושיא זו נדחית, דאין מקום להקשות דנילף מדבר שאינו מן התורה, דהא אם עצם האיסור דישיבה בעזרה אינו מה"ת, אז בהכרח דהיתר ישיבת מלכי ב"ד ודאי דאינו מה"ת ומשו"ה לא גמרינן מינייהו, וע' בת' הגרע"א סי' צ"ה ובמש"כ בחידושי לעיל בסמוך בגמרא.

בא"ד תדע דאי מדאורייתא כו', אולם בתוס' סוכה מ"ג ע"ב ד"ה תשבו משמע דאורייתא הוא ע"ש, ואפשר דס"ל התם כדעת רש"י בסנהדרין ק"א ע"ב דהוא הלמ"מ ולא מקרא, ובדברי רש"י אין סתירה ממש"כ איהו גופיה ביומא כ"ה ע"א מ"ט ע"א ס"ט ע"ב דאין ישיבה בעזרה דכתיב לעמוד לשרת העומדים שם לפני ה' ע"ש, דאפ"ל דהתם איירי בעובד בישיבה, משא"כ בסתם יושב בעזרה, דומיא דמלכי ב"ד המובא גבי מעשה דירבעם בסנהדרין, התם הוא רק מהלמ"מ, וע' בשעה"מ פ"ז ה"ו מבית הבחירה.

בסה"ד ומיהו איצטריך קרא לעובד בהשתחואה ע' מל"מ פ"ה הי"ז מביאת מקדש ובחידושי פמ"א בסוגיין ובאור זרוע ה' פסחים סי' רכ"ז.

דף טז:

ומה בע"מ שאוכל אם עבד חילל אונן שאין אוכל א"ד שאם עבד חילל, ע' בגבורות ארי ליומא י"ג ע"ב.

שם הצד השוה שבהן שהן מוזהרין כו' אף אני אביא אונן שמוזהר כו', ע' בת' באר יצחק חי"ד ס"ס ל"ב.

שם אלא מהן הקריבו וקסבר מפני אנינות נשרפה, ע' בנוב"י סוף חלק ראשון.

שם אונן פסול אמר רבא ל"ש אלא בקרבן יחיד אבל בק"צ מרצה ק"ו מטומאה כו', ע' ברי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"ם ובנוב"י מ"ת חא"ח ס"ס פ"ו.

רש"י ד"ה שם טומאה. דהותר שם זרות בבמה אין זה הותר מכללו שהרי לא נאסר שם מעולם, עמש"כ בחידושי לקמן ס"ח ע"ב.

תוד"ה שכן, דשאני גבי ציץ דכתיב לרצון להם בכ"מ שמרצה, ע' בתוס' לקמן כ"ג ע"ב וביומא ד"ז ע"ב ובמנחות כ"ה ע"א.

דף יז.

כל חדא וחדא תיקו בדוכתיה, ע"ל ט"ז תוד"ה כל ובמש"כ עה"ג, ובנוב"י קמא חא"ח ס"ס כ"ו ובגינת וורדים להפמ"ג כלל כ"ט וכלל ל' ובגבורות ארי ליומא ד"מ

שם ר' סימאי אומר רמז לטבול יום כו' ת"ל קדושים יהיו כו', ויל"ד הלא האי קרא משתעי בקדושה דאישות, והוא דבר הלמד מענינו ר"פ אמור כדמסיק אשה זונה וחללה לא יקחו, וביבמות ד"כ ע"א אהא דאיסור קדושה אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט קאמר ואמאי קרי להו איסור קדושה דכתיב קדושים יהיו, וע' ברש"י ד"ה קדושים ומש"כ בחידושי שם, וע' ברמב"ן לס' המצות שרש שלישי ושרש חמישי ובס' תורת נביאים להגרצ"ה חיות ז"ל מאמר תושבע"פ דפוס זאלקווא דף כ"ה ע"א.

שם אם אינו ענין לטמא דנפיק מוינזרו כו', וזהו מאי דפירש"י לעיל בריש פרקין וינזרו מקדשי וגו' גבי מקריבים בטומאה כתיב כו', וזרות דילפינן התם לפסולא הוא מיתורא דבני ישראל.

שם אימא תנהו ענין לקורח קרחה ולמשחית פאת זקן, פי' משום דבהאי עניינא כתיב, וכדאמרינן בסנהדרין פ"ו ע"א צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מעניינו כו' וע"ש רש"י ד"ה דבר.

שם טבול יום דאם עבד במיתה מנלן דגמר חילול חילול מתרומה כו', ברמב"ם פ"ד ה"ד מביאת מקדש דפסק דטבול יום שעבד חייב מיתה בידי שמים, כ' הראב"ד א"א כיון

שטבול יום שנכנס למקדש בכרת היכי משכ"ל טבול יום ששימש במיתה והא איכא נמי כרת בשביל ביאת מקדש כו', ועמש"כ שם הכ"מ ומה שדחה לדבריו במל"מ שם פ"ג הי"ט וע' במעין החכמה דף מ"ם ע"ב.

ועל מש"כ הכ"מ דיש במיתה בידי שמים משא"כ בכרת כו', תפסו עליו המל"מ והשעה"מ מכמה סוגיות בש"ס, ולא זכרו הא דפריך הגמרא בחולין ל"א ע"א עון כרת הותרה איסור מיתה מיבעיא, ופירש"י דכרת חמור ממיתה.

והנה המל"מ שם בפ"ג הי"ט בד"ה ודע שראיתי, הבין נמי בכוונת הראב"ד דכיון דנתחייב כרת בשביל ביאת מקדש היכי משכ"ל שיתחייב מיתה בידי שמים על העבודה הרי נתחייב כרת על הכניסה ויש בכלל מאתים מנה כו' ע"ש, ולפ"ז קשה דהי"ל להראב"ד לקבוע השגתו שם בפ"ד הי"ב. במש"כ הרמב"ם גבי טמאים דחייבין כרת על הביאה ומיתה על העבודה.

כן אם רק מצד יש בכלל מאתים מנה אתינן עלה. אבל אם חיוב הכניסה היה קל מחיוב העבודה, אז הוה ניחא ליה להראב"ד. א"כ גם בפשוטו מיושב דעת הרמב"ם, באופן דהכניסה היתה בשוגג, ואח"כ נזכר ועבד עבודה במזיד, דעל הכניסה ליכא רק קרבן כדתניא במנחות כ"ז ע"ב, דאפילו בטמא שנכנס למקדש בשוגג חייב רק קרבן כדכתיב הרמב"ם פ"ג הי"ב, ומכש"כ טבול יום, וממילא אם בא אח"כ החיוב החמור על העבודה, חייב מיתה בידי שמים.

שם אמר רבה ל"ל דכתב רחמנא טמא וטבו"י ומחוס"כ כו', ע' גבורות ארי ליומא ד"ל ע"ב.

רש"י ד"ה קדושים יהיו גבי טומאה כתיב כו' בחילול קדשים הכתוב מדבר ע"כ, ולכאורה יל"ד קצת הלא טומאה היא היפוך טהרה, וטהרה וקדושה שני דברים נפרדים הם, וכדאמר ר' פנחס בן יאיר טהרה מביאה לידי קדושה, ובירושלמי שקלים ספ"ג ושבת פ"א ה"ג יליף לה מדכתיב וטיהרו וקידשו ע"ש, וגם פשטא דקרא דקדושים יהיו הוא בקדושה דאישות, כדהוכחתי בחידושי לעיל בגמ', וא"כ מה ענין זה לטהרה דטבול יום מטומאה וצע"ק.

רש"י ד"ה אלא לא גריס, ע' בשטמ"ק וכ"ה בדקדוקי סופרים.

רש"י ד"ה במחוסר, תאמר בטבול יום שאינו מחוסר מעשה דשימשא ממילא ערבא כצ"ל, וכ"ה הגרסא בדק"ס.

תוד"ה טבול יום מנ"ל, תימה תיפ"ל מדכתיב גבי טבול יום ובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא כו', מדברי התוס' נלמוד אגב אורחא דהאי קרא ובא השמש וטהר דכתיב

בפ' אמור כ"ב ז', קאי גם על טבולי יום דכתיב בפ' מצורע י"ד ח' ט' ורחץ במים וטהר, ורחץ את בשרו במים וטהר, שהם ג"כ במעורבי שמש דוקא לטהרתם, וע' בסוגיין ע"ב רש"י ד"ה לימד וביבמות ע"ג ע"א רש"י ד"ה הטהור, דאל"ה אין מקום לקושית התוס' למידק מקרא דובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא, אם אשכחן בקרא נמי טבול יום שהוא טהור גם בלא הערב שמש רק ברחיצת גופו, וע' במעין החכמה דף מ"א ע"א.

בא"ד ותירץ ה"ר חיים דגבי טבול יום איכא למידרש וטהר טהר יומא כו' אבל וטהרה לא שייך למידרש הכי ע"כ. ולכאורה בלתי מובן תירוצו, הן אמת דטהר דכתיב בטבו"י ל"ד לוטהרה דכתיב ביולדת, דהתם תלויה עוד בכפרת קרבנה, ולא שייך לאמר טהר יומא, אבל עצם קושית התוס' לא זזה ממקומה, דבריש ברכות לא מפלגינן רק דאי הוה מפרשינן טהר גברא אז היה צריך ג"כ להביא קרבן בשמיני, משא"כ כדמפרשינן טהר יומא טהור בלא קרבן רק בהערב שמש, אולם עכ"פ הערב שמש בעי, וכל כמה דלא העריב שמשא עוד הוא טמא, ומחלל עבודה כדנפק"ל מוינזרו, והדרא קושית התוס' לדוכתא, הלא כתיב בטבו"י ובא השמש וטהר, ואכתי לא שקעה עליו החמה, ול"ל לר' סימאי למידרש מקדושים יהיו כו'.

לכן נלע"ד עפ"מ דפירש"י בסוגיין ע"ב וביבמות ע"ג ע"א דטבו"י נקרא טהור כל דהו ואסמכיה אקרא דורחץ במים וטהר ע"ש, וכן הרמב"ם בפ"ד ה"ד מביאת מקדש כתב גבי טומאה דטבו"י וז"ל שנאמר ובא השמש וטהר מכלל שעדיין לא טהר ע"ש, והשתא אמאי לא קאמר מכלל שעדיין הוא טמא, כמש"כ התוס' בקושיתם. ובע"כ דגם איהו קאי בשיטת רש"י, דאף קודם הערב שמש נקרא טהור כל דהו, משעה שעשה מצדו פעולתו הממשית שעליו לעשות בטבילתו במים, ולכן כתיב ביה ורחץ את בשרו במים וטהר, דמאז סרה מקופיא טומאתו המוחלטת, ורק צריך להמתין עד הערב שמש על טהרתו המוחלטת.

ועפ"ז מובן הא דאמרינן בפסחים ד"צ ובנזיר ס"ד ע"ב טבו"י נמי מחוסר הערב שמש ומשני שמשא ממילא ערבא וע' בסוגיין רש"י ד"ה במחוסר כפורים הרי דהש"ס נקט בפשיטות דהעדר הטהרה המוחלטת לא דמי כלל לחסרון מעשה דהבאת הקרבן של מחוסר כפורים, אחרי דטומאתו המוחלטת כבר כלתה בפעולת טבילתו, וגמר הטהרה תבא מעצמה בשקיעת החמה.

והשתא ניחא, דמתחלה הבינו התוס' בקושיתם, דכמו דדרשינן ביולדת וטהרה מכלל שהיא טמאה, דהכוונה היא על הטומאה המוחלטת, כמ"כ תהיה הדרשה דובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא, ג"כ על טומאה כזאת, ולפ"ז הקשו שפיר כיון דטמא הוא כבר

ידעינן ליה מובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא, וקרא דקדושים יהיו ל"ל לר' סימאי, ושפיר תירץ ה"ר חיים ז"ל דוטהרה דיולדת כיון דצריכה קרבן, ממילא כל כמה שלא הביאה קרבנה אכתי מחוסרת מעשה וטמאה בהחלט, ולהכי שפיר יש לדרוש וטהרה מכלל שהיא טמאה, משא"כ בטבו"י דכתיב וטהר הלא לא מפרשין ביה טהר גברא רק טהר יומא. ולכן לא יהיה בגדר טומאה החלטית כמו מחוסר כפורים דיולדת, רק העדר טהרה החלטית שלטה ביה כל כמה דלא שקעה החמה, אבל טהור כל דהו היה גם משעת רחיצת גופו במים כנ"ל, ומה מקום לכוללו בחילול עבודתו בקרא דובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא. כנלע"ד בהבנת התוס'.

דף יז:

קסבר מחוסר כפורים דזב כזב דמי, ע' בראב"ד וכ"מ פ"ג ה"ט ופ"ד ה"ד מביאת מקדש ובמעיין החכמה דף מ"א ע"א.

שם יוסף הבבלי אומר. כ"ה גרסת רש"י דיבמות ע"ד ע"א ובתוספתא פרה פ"ד גריס ר' יוסי הבבלי, אבל הר"ש שם פ"ד מ"ב גריס איסי הבבלי.

שם והזה הטהור על הטמא טהור מכלל שהוא טמא, כ"ה הגרסא בכה"מ בש"ס ובילקוט חקת רמז תשס"ג.

שם מ"ס טומאה דכל התורה כולה כו', ע' תוס' יומא מ"ג ע"ב ויבמות ע"ג ע"א ד"ה לימד ובגבורות ארי ליומא שם ובדרשתו לשבת שובה שם בסוף הספר.

שם אבל מחוסר כפורים דזב דחמיר שכן טומאה יוצאה עליו מגופו לא, ע' גבורות ארי ליומא ד"ג ע"ב הנדפס אחר ד"ד ע"א.

שם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, ע"ל י"ג ע"א תוד"ה בכהן ובמעין החכמה דף ל"ז ע"ב ובהתוה"מ פ' תזריע סי' מ"ג ובגבורות ארי ליומא ד"ה ע"א.

שם דתניא מנין לשתויי יין שאם עבד חילל ת"ל יין ושכר אל תשת וגו', אע"ג דבהאי קרא מסיק בבואכם, מ"מ אכניסה לחודא לא מחייב רק אם עבד, כדכתבו התוס' בכריתות י"ג ע"ב ועמש"כ בחידושי שם, ומשו"ה קתני בברייתא דהכא שאם עבד.

שם ולהבדיל בין הקדש ובין החול, הנה במשנה כריתות י"ב ע"ב ובתוספתא שם נתנו שיעור דנכנס למקדש שתוי יין ברביעית, ולא שיערו בתכונתו דשותה אם הגיע לשכרותו של לוט כדאמרו בעירובין ס"ה ע"א גבי תפלה, מ"מ פירש"י בב"מ ד"צ ע"ב להבדיל בין הקדש כו' ואי שתי ועייל מ"מ שכור הוא ולא ידע להבדיל ע"ש. משמע דתלוי בהשתבשות דעתו, וכסתימת הברייתא בכריתות י"ג ע"ב ת"ל ושכר אין אסור

אלא כדי לשכר כו' ע"ש, ולע"ד דין זה צריך להשמיענו ליתר העבודות שעבד שתוי יין ואע"ג שעבד כתקונו, אבל בשחיטה אם היה בשכרותו של לוט ולא עמדו אחרים ע"ג, פשיטא דעבודתו פסולה דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל וע' מנחות ד"ו ע"א, וזה אפילו בשחיטת חולין פסולה, ועמש"כ בחידושי ריש חולין ושם ד"צ ע"ב ולעיל די"ד ע"ב.

רש"י ד"ה קסבר רבה דדרשה להאי שמעתא כו', כאן רמז רש"י ז"ל דסתם תלמודא לא סבר הכי, כדדייק בת' רדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' ק"ו.

רש"י ד"ה לימד, דאשכחן טבו"י דאיקרי טהור למעשר כו', ע' יבמות ע"ג ע"א רש"י ד"ה הטהור.

רש"י ד"ה ובין החול כו', ע' סנהדרין ס"פ כהן גדול רש"י ד"ה שתויי יין ובה"ג ה' כהנים ובמש"כ בחידושי לעיל י"ד ע"ב.

תוד"ה קסבר, ובריש מס' כלים תנן בהדיא דמחו"כ שנכנס למקדש בכרת כו', ע' בר"ש שם מ"ח.

תוד"ה אין, מ"מ מיתה אמכנסיים דוקא כתיבי כו', ע' ברש"י תצוה כ"ח מ"ג וברמב"ן והתוה"מ שם.

דף יח.

ת"ל חוקה חוקה לגז"ש, ואע"ג דאין גז"ש למחצה מ"מ פלגינהו הרמב"ם דבפי"ט מה' סנהדרין כתב דמחוסר בגדים שעבד לוקה, ומשמש בלא קידוש יו"ר אינו לוקה וע' במעין החכמה דף כ"ו ובהתוה"מ פ' שמיני סי' ל"ט.

שם ואכתי מהכא נפקא מהתם נפקא וערכו ב"א הכהנים וגו' הכהנים בכיהונן מכאן לכה"ד שלבש בגדי כה"ג ועבד עבודתו פסולה כו', ולכאורה הלא האי הכהנים לאו יתורא הוא דמבע"ל לרבות הקרחנים כדדריש ר' יהודה בבכורות מ"ג ע"ב ובירושלמי יומא ספ"ב, ולדברי התוה"מ גם ר' ישמעאל ס"ל הכי בתו"כ שם, וצ"ל דהאי סוגיא ס"ל כרבנן דקרחנים פסולין מן התורה, משום דאינן שוין בזרעו של אהרן, וע' בפי' הראב"ד לתו"כ שם וביומא כ"ז ע"א תוד"ה אלא ובגבורות ארי ליומא במלואים מ"ג ע"א ובמש"כ בחידושי לבכורות שם.

שם אבל ייתור אימא לא קמ"ל, וכ"פ הרמב"ם בפ"י ה"ה מכלי המקדש דיתר בגדים פוסל העבודה וחייב מיתה כמו מחוסר בגדים, וע' בכ"מ פי"ט ה"ב מה' סנהדרין.

שם מרושלין מסולקין משוחקים כו', או או קתני, דבע"כ מרושלין הן ארוכין, היפוך המסולקין שהן קצרים כדפירש"י, ולפ"ז טעות מורגש בגרסת התוספתא דמנחות פ"א, דשם איתא היו מרושלין ומסולקין או שהיו משוחקין, ודוחק לאמר דכוונת התוספתא מרושלין ומסולקין, שהיו מרושלין וסילקן ע"י אבנט כדלקמן בסמוך, לפ"מ דבזה יש חילוק דאם סילק רישולן ע"י אבנט יותר מדאי פסולין. ודוקא אם סילקן ע"י האבנט כדי מדתו אז הן כשרין כדפירש"י בד"ה רב חדא תני, וע' בכ"מ פ"ח ה"ד מכלי המקדש.

שם לבש שני מכנסים שני אבנטים כו', בילקוט תצוה רמז שפ"ד גריס נמי שתי כתנות, וכ"ה גם ברמב"ם פ"י ה"ה מכלי המקדש.

רש"י ד"ה חוקה, ובמחוסר בגדים כתיב כהונה לחוקת עולם ע"כ, ומשו"ה תניא בתוספתא מנחות פ"ו שמונה בגדי כה"ג מעכבין זא"ז ארבעה בגדי כהן הדיוט מעכבין זא"ז.

רש"י ד"ה אי מהתם משתויי יין. וכל חיוב מיתה בפסולי עבודה מזרות גמרינן כו', ע' בווי העמודים לס' יראים סי' שמ"ג אות ה'.

רש"י ד"ה אי מהתם מוהיתה, אבל נתינת אש של הדיוט דמצוה בעלמא היא שהרי יש שם אש שירדה מן השמים כו' ע"כ, פי' דמהאי קרא גופיה ילפינן ספ"ק דיומא דאע"פ שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, ואש זה היה תמיד כדתניא בסדר עולם ולקמן ס"א ע"ב אש שירדה מן השמים בימי משה לא נסתלקה מעל מזבח הנחשת אלא בימי שלמה ואש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה עד שבא מנשה וסלקה, וע' בהקדמת תשובות פנים מאירות ח"א.

תוד"ה ת"ל. לאו חד טעמא נינהו דחוקה מגז"ש ותורה ממשמעות, ע' בחידושי הרמב"ן לחולין כ"ד ע"א ובברכי יוסף חא"ח סי' א' סקי"א.

תוד"ה אתיא. ל"ל למיכתב מיתה תיפ"ל מגז"ש דחוקה חוקה ממחוסר בגדים כו', ע' שעה"מ פי"ב ה"ג מה' עכו"ם.

תוד"ה הג"ה. כהן הדיוט תיפ"ל משום מחוסר בגדים כו', וכן הקשו התוס' ביומא י"ב ע"ב ובמגילה ד"ט ע"ב, וע' מה שהאריך בזה הגאון בעל ש"א בגבורות ארי ליומא ובטו"א למגילה שם.

בא"ד וי"ל דכהן גדול מתמנה לעבודה בפה ומסתלק בפה ובירושלמי פ"ק דיומא דריש לה מקרא כצ"ל, וכ"כ הבאר שבע בחידושיו להוריות די"ב ע"ב ולסוטה דמ"ב ע"א, אמנם ההסתלקות בפה ליתא לפנינו בתוספתא ובירושלמי, רק הכי גריס בירושלמי יומא פ"א ה"א ובהוריות פ"ג ה"ב ובמגילה פ"א ה"י, במה הוא מתמנה רבנן דקיסרין בשם ר' חייה

בר יוסף בפה א"ר זעירא הדא אמרה שממנין זקנים בפה כו', אבל ההסתלקות בפה לא נזכר שם, אלא מההיא מעשה שם המובא בתוס' דא"ל המלך לא דייך ששמשת שעה אחת לפני מי שאמר והיה העולם כו' וידע שהוסר מן הכהונה, מזה גופה מוכח שההסתלקות בפה.

אולם לע"ד הנני נבוך בכל דברי התוס', שכתבו דכה"ג נתמנה ומסתלק בפה, ומסקו נמי דמסתברא שהדבר תלוי במלך ואחיו הכהנים, הלא ברייתא מפורשת היא בתוספתא סנהדרין פ"ג דאין מעמידין לא מלך ולא כהן גדול אלא בב"ד של שבעים ואחד, וביותר קשה על ההסתלקות בפה ע"י המלך, לפ"מ דאמרינן בירושלמי סנהדרין רפ"ב ובהוריות רפ"ג, דאפילו כהן גדול המחוייב מלקות מלקין אותו ואין מעבירין אותו ודרשו מקרא כי נזר שמן משחת אלקיו עליו אני ה' כביכול מה אני בגדולתי אף אהרן בגדולתו ור' אבון אמר קדוש יהיה לך כביכול אני בקדושתי אף אהרן בקדושתו, וכ"פ הרמב"ם פי"ז ה"ח מה' סנהדרין, ועכ"פ הלא העברת כהן גדול מגדולתו בזיון גדול הוא לו ולזרעו אחריו, ואין לך דין גדול כזה, ומשנה מפורשת היא רפ"ק דסנהדרין דאין דנין כהן גדול אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד, וצ"ע כעת.

ועפ"ד התוספתא הנ"ל דאין מעמידין כהן גדול אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד, נתפרש היטב סוגיא דיבמות ס"א ע"א, אהא דתנן מעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת ביתוס ומינהו המלך להיות כהן גדול, ודייק שם הש"ס מינהו אין נתמנה לא א"ר יוסף קטיר קא חזינא הכא דא"ר אסי תרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת ביתוס לינאי מלכא עד דמוקי ליה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי, ופירש"י קטיר קשר של רשעים כו', וע"פ הנ"ל מבואר מאד, כיון דמצד הדין התמנות הכהן גדול צריך להיות דוקא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד כדלעיל בתוספתא, ובמשנה קתני ומינהו המלך, ולפ"ז שפיר פריך בש"ס מינהו אין נתמנה לא, פי' דמצד הדין היה צריך להיות נתמנה בב"ד של שבעים ואחד, והיכי קתני דהמלך מינהו בעצמו, ולהכי מסיק דבאמת היה בזה קשר של רשעים, במה שמינהו המלך ע"י שחד כסף שהכניסה אשתו, וע' יומא ד"ט ע"א, ושם י"ח ע"א רש"י ד"ה במקדש ראשון ובד"ה מרתא.

דף יח:

ואבנט מיגז אגיז וכ"ה הגרסא ברש"י, ובשטמ"ק גריס מיגז גאיז, ובתוס' לקמן ל"ה ע"א מיגז גייז, ובדקדוקי סופרים הגרסא מיגד אגידן ופי' כאילו נקשר ע"י תפירה.

שם רב חדא תני מרושלין שסילקו ע"י אבנט כשרין, ע' תוספתא מנחות פ"א ובמש"כ בחידושי לעיל סוף ע"א.

שם על ארבע כנפות כסותך ארבע ולא שלש כו', ע' תקוני זוהר תקונא עשיראה ובתשובות ראבי"ה סי' קס"א ובהגהות מיימונית ה' ציצית פ"ג ה"ג ובס' יראים סי' י"ז ובווי העמודים שם סי' ט"ו ובברכי יוסף חא"ח סי' ס"א.

שם וראיתם אותו פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כו', במד"ר ותנחומא ס"פ שלח מסיק אהא חזר ואמר למען תזכרו נתן ראיה ונתן זכירה זכירה למי שאינו רואה ראיה למי שרואה.

שם או אינו אלא פרט לכסות סומא וא"ל דהך ברייתא ר' יהודא היא דס"ל דסומא פטור מכל המצות האמורות בתורה, דבמנחות מ"ג ע"א משמע דברייתא זו ר"ש היא, וע"ש ע"ב תוד"ה ור"ש. ועוד מכש"כ הוא, דאי ר' יהודה היא, בודאי דל"צ קרא למעט כסות סומא מציצית, כיון דפטור מכל המצות, וממילא ציצית בכלל.

שם כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור כו', וא"ל דהאי קרא מבע"ל למעט תכריכין, דאשר תכסה בה אמר רחמנא האי לאו לאיכסויי עבידא כדאמרינן במנחות מ"א ע"א, דבאמת לאו שתי דרשות נפרדות נינהו, רק כשהוא אומר אשר תכסה בה, גלי רחמנא בהא דקרא קפיד על כסות הראוי לכסוי, והיינו דקאמר הכא הרי כסות סומא אמור, ומהאי טעמא גופה ממועט תכריכין דהאי לאו לאכסויי עבידא, וע' במג"א סי' י"ט סק"ב.

שם מרבה אני כסות סומא שישנו בראיה אצל אחרים כו', וי"ל"ד לפ"ז מאי פריך בערכין ד"ב ע"ב הכל חייבין בציצית לאתויי מאי, נימא לאתויי סומא, ומשום דכתיב וראיתם אותו קמ"ל דגם הוא חייב, מפני דישנו בראייה אצל אחרים כדאמרינן הכא, וע' בפרדס הגדול לרש"י ז"ל ה' ציצית ס"ס ל"ו.

שם ואידך נפקא ליה מאשר ואידך אשר לא דריש, כל זה נמחק בדקדוקי סופרים, וע' מנחות מ"ג ע"ב תוד"ה ור"ש ובפסקי הרא"ש ר"ה ציצית ובאור זרוע ה' ק"ש סי' ל"ח ובהתוה"מ ויקרא סי' רכ"ד.

שם בד שיהא שזורים בד שיהא חוטן כפול ששה, משמע דתרתי מילי נינהו, ולכל אחד יש מקרא מיותר דבד וע' ברש"י דיה דבדים, אכן בתו"כ לא חשיב שזורים, כמו בפ' צו פרק ב' כן בפ' אחרי פרק א', וע"ש בפי' הראב"ד ובהתוה"מ.

שם בד שלא ילבש של חול עמהן, ע' גבורות ארי ליומא במלואים דף ל"ה.

שם והתניא משוחקין כשרים, וטעמא מדכתיב ולבשם אפילו שחקים כדתניא בירושלמי יומא פ"ג ה"ו, וזהו לפי המסקנא לקמן י"ט ע"ב דלא ילפינן מקרא דולבשם לבישה מעכבת ואין דבר אחר מעכב, וע' יומא ל"ב ע"א ובתו"כ אחרי פרק א' ובמפרשים שם.
אכן יל"ד קצת בהא דתני ר' חייא בירושלמי יומא פ"ז ה"ג ולבשם ובלו שם שם היו גנוזין שם היו מרקיבין ולא היו כשרים ליוה"כ הבא ע"ש, הלא האי קרא דולבשם מבע"ל לדרשא אחריתא, וטעונה גניזה הוה מצי למילף מדכתיב והניחם שם כדתניא ביומא י"ב ע"ב, וע' בהעמק שאלה לשאילתות ס"פ קרח, ובכ"ז צע"ק.
שם ממאי דהאי בד כיתנא הוא כו' פארי פשתים יהיו על ראשם כו', ומשו"ה תניא בתוספתא מנחות ספ"ט שש זה פשתן הביאה מן הקנבוס פסולה, וע' בת' ריקאנטי סי' פ"ט ובת' פני יהושע ח"א סי' ח'.
שם דבר העולה מן הקרקע בד בבד אימא עמרא כו'. ואין לדקדק אמאי קרי ליה רחמנא בד, באופן שנוכל להסתפק, לכתוב בהדיא פשתים, וע' בזוה"ק קדושים דף פ"ז ע"א, ובהתוה"מ פ' צו סי' ח'.
שם א"ל רב אשי לרבינא והא עד דאתא יחזקאל מנלן כו', משמע דלבתר ההיא שעתא שפיר ידעינן מיחזקאל, ולכאורה טפי הו"ל לאקשויי הלא כתיב אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה כדאמרינן במגילה ד"ב ע"ב ובכ"מ, ואיך חידש יחזקאל גופיה, ואף דלפי תירוץ הש"ס דגמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכיה אקרא גם זה ניחא, אבל עצם קושית רב אשי משמע דמההיא שעתא דאתא יחזקאל שפיר יכול לחדש ומיניה ידעינן להאי דינא, וצ"ע קצת, וע' בת' חו"י סי' קצ"ב אותיות מ"ח מ"ט ס"ו.
רש"י דיה מקורעין ואפילו הן חדשים דלאו בגד הוא הראוי לעבודה דבעינן לכבוד ולתפארת ע"כ, במש"כ רש"י ואפילו הן חדשים, הוא דלא נפרש שהן מקורעין מפני יושנן, ותקשה תיפ"ל דהא דרשינן לקמן בברייתא בד שיהו חדשים, משו"ה כתב דמקורעין פסולין אפילו הן חדשים, והנה בשטמ"ק כייל נוי דחדשים עם מיעוטא דבגד שאינו ראוי לעבודה מלתפארת, וע' יומא י"ב ע"ב תוד"ה ילבש.
ולולא דבריהם היה נלע"ד דשלשה ענינים נפרדים הם, חדשים הן משום נוי כדפירש"י להלן, ומקורעין נתמעטו מדכתיב לכבוד, וזה אינו לכבוד לעבוד בבגדים מקורעין ואפילו הן חדשים, ותפארת הוא שם המיוחס לבגדי כהונה, כדמפרש באבן עזרא תפארת שיתפארו בהם כי אין אחד מישראל שילבש כאלה ע"ש, וכמש"כ מדוייק ברמב"ם פ"ח ה"ד מכלי המקדש ע"ש, ולפי הבנה זו דתפארת מציין היחוס הפרטי של הבגדי כהונה, מה נמלצה דרשת חז"ל במגילה י"ב ע"א שלבש בגדי כהונה דכתיב יקר תפארת גדולתו

וכתיב התם לכבוד ולתפארת, וע' בביאור הגר"א ז"ל לספרא דצניעותא דף ה' עמוד ג' ובבאר יצחק חי"ד סי' ל"ב ובעין יצחק חא"ח סי' ה' וסי' ז'.

אמנם מכל הנ"ל נראה דדעת רש"י ורמב"ם אינה מתאמת עם דעת הרמב"ן בסה"מ ל"ת קס"ד, ובחידושיו למו"ק דף כ"ו, דמקורעין ומסולקין והסילוק פסולין מדין מחוסר בגדים, דבמקום הקרע אינו לבוש בהן ע"ש, ולכאורה יש מקום לסברא זו דבין לרב יהודא בריה דר' חייא ובין לר' יוחנן לקמן י"ט ע"א, נחשב צלצול קטן ייתור בגדים עכ"פ במקום בגדים, ומדוע לא יהיה החסרון במקום הבגד כמו הייתור, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה מר סבר, וגבי מרושלין נמי לא הוי ייתור בגדים ע"כ וקשה הלא אפילו אי נימא דגבי ציצית פליגי אי כמאן דאיתיה דמי או כמאן דליתיה, אבל מה ענין זה למרושלין דבגדי כהונה, דעכ"פ למצוה גלי רחמנא מדו כמדתו שלא יחסר ולא יותיר כדכתבו התוס' בד"ה מסולקין, וכתיב נמי בהו לכבוד ולתפארת, והחוש יעיד דבגד ארוך יותר מדאי אינו לא לכבוד ולא לתפארת, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה פרט לכסות לילה טלית העשויה לכסות לילה פטורה מן הציצית ע"כ, פי' אף ביום, ע' מה שהאריך בזה בשעה"מ פ"ג ה"ז מה' ציצית.

רש"י ד"ה שישנה בראיה וקרינן ביה וראיתם אותו ע"כ, אין כוונתו דמשום דלא כתיב וראית רק וראיתם, מזה מוכח דגם בישנה בראיה אצל אחרים חייב. דהא כל הפרשה בלשון רבים נאמרה דבר אל ב"י ואמרת אליהם ועשו להם וגו', אלא מלשון וראיתם משמע דהתורה תלה בראיה, ולפ"ז אם הראיה מתקיימת אצל אחרים ג"כ חייב, וממילא נתרבה סומא, וממועט לילה שאינה בראיה כלל.

אולם לפ"ז יש להעיר איך מרבינן בחולין קל"ו ע"א לחייב בגד דשותפות בציצית מדכתיב על כנפי בגדיהם, הלא כל הפרשה בלשון רבים נאמרה כנ"ל, כן האי וראיתם אותו מבע"ל במנחות מ"ג ע"ב לראיה מביאה לידי זכירה, או ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת כו' ע"ש וצע"ק, וע' סוכה כ"ז ע"ב תוד"ה כל ובמש"כ בחידושי לחולין שם ולבכורות נ"ו ע"ב.

רש"י ד"ה דברים, שזורים כיון דבד היינו בוץ ובעלמא קרי להו שש משזר כו', ע' מל"מ פ"ח ה"ג מכלי המקדש.

תוד"ה מסולקין, דהיינו למצוה ולא לעכב, ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ט'.

תוד"ה ואידך. מרבה התם ר"ש כסות סומא מאשר תכסה ובעלת חמש מאשר כו'. ע' בשמים ראש סי' שס"ט ש"ע ובכסא דהרסנא שם.

תוד"ה והתניא, ואמאי צריך ריבוי ע"כ, פי' גבי תרומת הדשן מקרא דילבש לרבות השחקין אם שחקין כשרין בכל עבודות, וזה ידעינן כבר מדכתיב ולבשם אפילו שחקים כדהבאתי בחידושי לעיל בסמוך, וא"ל דהאי ילבש דצריך גבי הרמת הדשן הוא להורות על הבגדים הפחותין, משום בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו כדתנא דבי ר' ישמעאל, וקרא דולבשם אתא להורות על היתר בגדי כהונה שחוקין בסתם עבודות, דכבר כתב רש"י ביומא י"ב ע"ב דבגדים שבישל בהן כו' הוא רק בהוצאת הדשן, והאי קרא דילבש בתרומת הדשן כתיב, וע"ש תוד"ה ילבש.

תוד"ה ואימא, דבגדי כהונה אי אפשר להיות אלא מצמר ופשתים כו', ע' יומא ע"א ע"ב בתוס' ותוס' ישנים וריטב"א ד"ה ואימא ובראבי"ה סי' קצ"ג ובר"ש כלאים רפ"ט ובאור זרוע ה' כלאים סי' רס"ו ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו פרק ב' משנה א'.

דף יט.

א"ר אשי אמר לי הונא בר נתן כו', ע' גיטין נ"ט ובתוד"ה והא.

שם דאיזגדר מלכא, בילקוט יתרו רמז דע"ו הגרסא דיורגדר, ובדק"ס הביא הרבה גרסאות אחרות בזה.

שם שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצת כו', ע' בת' פנים מאירות ח"ב סי' נ"ח.

שם מתה לא תיבעי לך דודאי חייצא, ע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' תפילין סי' ל'.

שם תפילין מהו שיחוצו כו', ע' בת' עונג יו"ט חא"ח סי' ח'.

שם כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן פטורין מן התפלה ומן התפילין, נפלאתי על החינוך מצוה תכ"א שכתב רק כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן, ואילו ישראל במעמדן לא קחשיב, ובמנ"ח שם חשיב לכולהו ולא הרגיש מה דהחינוך שיירה, ובכלל לא הזכיר החינוך בספרו דין ישראל במעמדן וצ"ע.

שם והתניא אם הניחן אינן חוצצות ל"ק הא דיד הא דראש, ויל"ד לפי המסקנא דרק בשל ראש אינה חוצצת, אבל בשל יד חוצצת, א"כ מאי האי דתנא בברייתא בלשון אם הניחן אינן חוצצות, היל"ל אם הניחה אינה חוצצת, כיון דרק על תפלה של ראש קאי, ואם אתפילין ש"ר דעלמא קאי א"כ אכהנים נמי דעלמא קאי היל"ל אם הניחו, וגם ברמב"ם פ"י ה"ו מכלי המקדש דמחלק בין ש"ר לש"י כמסקנא דהכא, מסיק ואם רצה להניחם מניח, ובחינוך מצוה תכ"א כתב נמי דכהנים ולוים בשעת עבודה פטורין מהן ע"ש, וברש"י גופה כתב הכא כמו בש"ר כן בש"י לשון חוצצות ולא חוצצת, וא"ל דנקטו בלשון רבים על הפרשיות דש"ר וש"י, דא"כ במתניתין דמנחות ר"פ התכלת דתנן

תפלה ש"י אינה מעכבת את ש"ר וש"ר אינה מעכבת את ש"י, הי"ל נמי למנקט אינן מעכבות בלשון רבים, שוב מצאתי בחידושי פנים מאירות בסוגיין. שהביא בשם דפוס חדש הגרסא והתניא אם הניחו אין חוצצת ל"ק הא דיד הא דראש ע"ש, אבל לא תעלה ארוכה לדברי הרמב"ם והחינוך כנ"ל.

שם מ"ש דיד דכתיב ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ כו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' יו"ד.

שם שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין, ע' בפירש"י רמב"ן הראב"ע והתוה"מ בפ' תצוה כ"ח ל"ז ובת' הרא"ש כלל ג' סי' ד' ובתשב"ץ ח"א סי' ל' ובמש"כ בחידושי לחולין קל"ח ע"א.

רש"י ד"ה כנגד אצילי ידיהם על צלעותיהן כנגד המרפק, ע' מנחות ל"ז ע"א תוד"ה קיבורת ובמה שנרשם עה"ג שם וברש"ש אהלות פ"א מ"ח ובאור זרוע ה' תפילין סי' תקע"ו ובס' התרומה סי' רי"א.

רש"י דיה ואם להוציא דם שמתכוין לכך, וכ' עה"ג נ"א שמהדקה בגמי כדי שתוציא דמה ע"כ, ובמשנה עירובין ק"ג ע"ב פירש"י בהדיא הכי ע"ש, וכה"ג תניא בתוספתא כלים ב"ק ספ"ו ר' יוסי מטמא בגמי מפני שהרופא נותנו ע"ג המכה שהוא מוצץ את הליחה.

רש"י ד"ה ותיפוק לי והיכי שרי לר' יוחנן, ע' בהגהות הב"ח ובשעה"מ פ"י ה"ט מכלי המקדש.

רש"י ד"ה דגמי מסי מרפא המכה, ע' בתוד"ה כורך ובראבי"ה סי' רי"ט ובעתים לבינה לס' העתים סוף ה' עירובי חצרות ובחידושי ח"ס לסוכה מ"ב.

רש"י ד"ה נכנסה לו רוח בבגדו והבדילתו מבשרו בשעת עבודה ע"כ, במל"מ פ"ב מעבודת יוה"כ משמע, דהבין דבעיא דרבא הכא הוא מטעם חציצה וזו היא כוונתו בגמרא מאי דאמר על בשרו בעינן והא ליכא כו', אבל בברכי יוסף חא"ח סי' כ"ז הבין, דהאי על בשרו הוא גזה"כ כזה דצריך להיות על בשרו ממש אפילו בלא טעמא דחציצה, והביא שם לשון רש"י דהכא שכ' והבדילתו מעל בשרו ע"ש, והנה אף אם היה כתוב ברש"י הכי ג"כ לא היתה הוכחה גמורה לפירושו, דאפ"ל דרש"י כתב הכי משום דחזר על דברי רבא דאמר על בשרו בעינן כו', אבל בדברי רבא גופיה אפשר לפרש נמי דהוה מטעם חציצה, אכן באמת לפי הגרסא שלפנינו ברש"י לא נכתב הכי, רק והבדילתו מבשרו, ובזה ודאי דאפשר לפרש דהוא מטעם חציצה וצ"ע.

רש"י ד"ה יצא שערו. את"ל ידו לא חייצי שערו מאי כו'. ע' בת' הגאון מהרי"ל דיסקין זצ"ל בחלק הכתבים סי' ו'.

רש"י ד"ה ומן התפילין דקיי"ל העוסק במצוה פטור מן המצוה ע"כ, והנה זה רבות בשנים ראיתי חוקרים אם גם עוסק במצוה קלה פטור ממצוה חמורה, דאף שכתבו התוס' בפסחים נ"ט ע"א דעשה החמור דוחה עשה הקל, אפשר דהוא רק כל עוד שלא התחיל לעשות הקל, ושניהם עומדים לפניו להעשות, אבל אם התחיל בקלה אפשר דחמורה אינה דוחה אותה, ולכאורה מהכא יש מקום לפשיטות הספק, דהא אמרינן במנחות מ"ד ע"א כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה, ובמשנה תענית כ"ו ע"א ושם כ"ז ע"א משמע דעצם מעמדות דוד ושמואל תקנוה, ואפ"ה נדחית מצוה דתפילין מישראל במעמדן.

אך אפ"ל להיות תקנות המעמדות נשענת על הכתוב תשמרו להקריב לי, ומעכבין נמי הקרבן כדאמרינן בתענית שם, וגם היא מצוה דרבים, משו"ה אי אפשר לקרותה קלה עד שתהיה נדחית, וע' ברכות מ"ז ע"ב ובתוד"ה מצוה ובפסחים פ"ח ע"ב תוד"ה כופין ובמה שנרשם שם עה"ג ובטו"א לר"ה ד"ל ע"ב ובנחל אשכול לס' האשכול ה' תפילין סי' ל' ובעונג יו"ט חא"ח סי' מ"א.

תוד"ה כורך. ומיהו בירושלמי משמע דטעמא משום שחיקת סמנין כו', ע' ווי העמודים לס' יראים סי' ק"ב אות נ"ג.

תוד"ה תפילין, ואי משום ייתור בגדים אפילו דראש נמי, ע' ש"א סי' ל"ז.

בא"ד ומשום חציצה ממש כו', ע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' תפילין סי' ל'.

דף יט:

מחו"כ מנלן אר"ה א"ק וכפר עליה הכהן וטהרה טהרה מכלל שהיא טמאה, ע' תו"כ תזריע פרק ג' וברש"י שם י"ב ז' ולעיל י"ז ע"א תוד"ה טבול יום ובסנהדרין פ"ג ע"ב תוד"ה וטבו"י וביבמות ע"ד ע"ב תוד"ה מכלל ובס' יראים סי' קע"א ובמעין החכמה דף מ"א ע"א.

שם ת"ר כהן גדול שלא טבל ושלא קידש בין בגד לבגד כו', וכ"ה הגרסא ביומא ד"ל ע"ב, ובחילופי הגרסאות והנוסחאות בתוספתות דמנחות פ"א ויומא פ"א, ע"ש בחסדי דוד ושאר מפרשים.

שם שלא טבל ושלא קידש בין בגד לבגד כו' עבודתו כשרה, ע' בנוב"י מ"ת חא"ח סי' קכ"ט.

שם מכדי חמש טבילות ועשרה קדושין דאורייתא, פי' דילפינן להו מקרא ביומא ל"ב ע"א, ובכ"ז אמרינן נמי התם גמירי חמש טבילות כו' ופירש"י הלמ"מ. וע"ש תוד"ה גמירי ובת' חו"י סי' קצ"ב אות ל"ב.

שם א"ק ולבשם לבישה מעכבת ואין דבר אחר מעכב צהבו פניו א"ל וי"ו אאופתא כתבי לך אי הכי דצפרא נמי, וקשה הלא שני דינים נפרדים נינהו, ורישא דברייתא איירי בטבילה וקידוש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה דיוה"כ, וסיפא דקידוש ידים ורגלים שחרית הוא גם לכל השנה, ובירושלמי יומא פ"ג ה"ו יליף ר' יוחנן גופיה מתרי קראי, בקידוש הראשון דשחרית שהוא מעכב יליף מקרא דחקת עולם לדורותיכם, וקידוש ידים ורגלים בין עבודה לעבודה דלא מעכב יליף מקרא דולבשם לבישה מעכבת ואין קידוש ידים ורגלים מעכב, ואחרי דשני דינים נפרדים הם מתרי קראי, ואיהו גופיה יליף מקרא דולבשם, מה מקום לר' יוחנן לבטל שמחת רב אסי ולאמר לו וי"ו אאופתא כתבי לך אי הכי דצפרא נמי, הלא באמת טעמא דרישא הוא מהך קרא כדס"ל בירושלמי, והי"ל לר' יוחנן רק לבאר לו טעמא דסיפא דברייתא מקרא דחקת עולם לדורותיכם, ועמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

שם ולבשם לבישה מעכבת ואין דבר מעכב, ע' ספרא פ' אחרי פרק א' ובהתוה"מ שם סי' ט"ו.

שם אמר חזקיה א"ק והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורותם, האי קרא כתיב בפ' תשא גבי רחיצת ידים ורגלים מן הכיור, וכצ"ל בירושלמי יומא פ"ג ה"ו, דמש"כ שם חקת עולם לדורותיכם הוא ודאי ט"ס, דמקרא כזה ליתא לא בפ' יוה"כ ולא גבי כיור, רק גבי כל חלב וכל דם לא תאכלו ויקרא ג' י"ז, ועמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

שם ר' יונתן אמר מהכא ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו דבר המעכב בבניו מעכב בו כו' מבע"ל לכדר' יוסי בן חנינא דכל כיור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין בו, הנה האי קרא כתיב ס"פ פקודי בעשיית הכיור, והק' בבה"ז למה לא רמז השי"ת למשה בציווי שיעשהו כדי שיחזיק עבור ד' כהנים, ומשו"ה בחר בדעת הרמב"ם פ"ה הי"ג מביאת מקדש שסמך על הפסוק דפ' תשא דכתיב נמי אהרן ובניו והיו אלעזר ואיתמר ופנחס עמהם הרי ארבעה, וכ"כ בפיה"מ דמשנתנו וע"ש בכ"מ ובשטמ"ק וצ"ק בסוגיין ובהתוה"מ לפ' תשא שם, אולם החק נתן הק' על הרמב"ם דמפיק ליה שם בהלכה ז' לקרא דפ' תשא לדבר המעכב בבניו מעכב בו, והאיך מפיק ליה נמי לד' כהנים, הא משמע מסוגיא דידן דמאן דמפקיה להאי לא מפקיה להאי ונשאר בצ"ע.

לכן לולא כל דבריהם היה נלע"ד בשנקדים להבין מדוע לא פריך הש"ס בתר הכי ור' יונתן שיעורא דד' כהנים לעיכובא מנא ליה, ולאמר דפליג על זה הוא ודאי דוחק, ועוד כדפריך בגמרא אמאי לא יליף חזקיה מקרא דר' יונתן דורחצו ממנו משה וגו', מדוע לא השיב דס"ל כשמואל במנחות י"ט ע"ב דדורות משעה לא ילפינן וע"ש תוד"ה ושמואל, ומזה מוכח דכל סוגיא דידן ס"ל כרב במנחות דילפינן דורות משעה, ולפ"ז שפיר יליף ר' יונתן מקרא דפ' פקודי אע"פ שהיה במלואים, לעיכובא דקידוש ראשון, וחזקיה לשיעורא דד' כהנים, ור' יונתן יהיה כמוכרח למילף שיעורא דד' כהנים מקרא דפ' תשא, ובצירוף פנחס לאהרן ובניו דבני בנים הרי הם כבנים, וכמאן דס"ל לקמן ק"א דפנחס נתכהן תכף, וכסתימת הברייתא והלא פנחס היה עמהן, אמנם שמואל במנחות דודאי ס"ל נמי דשיעורא דד' כהנים וקידוש ראשון מעכב איהו לא מצי למילף להו מקרא דפ' פקודי, דאז היה רק לשעה ולא יליף להו לדורות, ובע"כ דיליף תרווייהו מקרא דפ' תשא, ובצירוף דפנחס לאהרן ובניו כנ"ל, ושפיר י"ל דהרמב"ם ס"ל כשמואל, וע' ח"ס חא"ח סי' קע"ג.

ועל קושית השטמ"ק והכ"מ ליבעי שיתא דבזמן שנאמרה אותה פרשה היו עוד נדב ואביהו כתב לי חתני הגאון הגדול מוהרי"א הלוי הערצאג שליט"א לפי המבואר במד"ר פ' אחרי דנדב ואביהו מתו בשביל שלא היו רוחצים ידיהם ורגליהם, כן דהאי ורחצו ממנו אין כוונתו אלא על הסיפור דברים כי אם גם שעתידים לרחוץ דוגמת ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן דילפינן מינה בסנהדרין ד"צ ע"ב תחיית המתים מה"ת, וכיון דהאי ורחצו קאי על העתידים לרחוץ וכבר גלוי וידוע היה דנדב ואביהו לא ירחצו ושימותו לכן יליף מקרא דפ' תשא ע"כ לשון חתני הגה"צ שליט"א, ובכעין זה מצאתי קצת בברה"ז בסוגיין ובתורה תמימה ס"פ פקודי, ולדעתי נראה דאם בשביל דגלוי וידוע היה שימותו הלא בלא"ה א"א לפרשו על נדב ואביהו, דבפ' כיור כתיב לדורותם, ואיך נפרש על נדב ואביהו הא כתיב וימת נדו"א ובנים לא היו להם, במדבר ג'.

שם כל כיור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין בו שנאמר ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ר"נ.

שם כיצד מצות קידוש מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית כו', וי"ל"ד אמאי לא מסיק בברייתא דהכא משפשף ומרחיץ משפשף ומרחיץ כדקתני בתוספתא דמנחות פ"א, וכ"כ הרמב"ם בפיה"מ דמשנתנו וחוכך רגלו בידו בשעת רחיצה ע"ש, ומלבד מהמבואר בתוספתא ובפיה"מ להרמב"ם הוא מידי דתליא בסברא, דאין כדקתני מניח ידו ע"ג רגלו בלא שפשוף, הלא ישאר מקום חבור היד והרגל בלי קדוש, והשפשוף מועיל לביאת מים

בכל המקומות שבידים ורגלים, ומסיר משם אם נמצא דבר חוצץ, וכמו שלא נזכר תנאי זה דשפשוף בברייתא הכא, כן לא זכר הרמב"ם תנאי זה בפ"ה הט"ז מביאת מקדש, ואפשר דכייל במש"כ שם וכל החוצץ בטבילה חוצץ בקידוש ידים.

שם ר' יוסי ב"ר יהודא אומר מניח שתי ידיו זו ע"ג זו וע"ג שתי רגליו זו ע"ג זו כו', כל זה אינו מתאים עם לשון התוספתא במנחות פ"א.

שם אמר אביי עמידה מן הצד איכא בינייהו, ע' נוב"י קמא חא"ח סי' ה'.

שם כיון שקידש יו"ר מתחילת עבודה אפילו מכן ועד עשרה ימים א"צ לקדש, בתוספתא יומא פ"א הגרסא אפילו עוסק בעבודה כל שבעת ימים כו', וכתב במנחת בכורים וז"ל ובתוספתא דמנחות פ"א גרסינן ג' ימים והוא שא"א בלא שינה בתוך ג' ימים ע"ש, ולא העיר מהא דבסוגיין גריס עשרה ימים.

שם מ"ט דרבי דכתיב בגשתם מ"ט דראב"ש דכתיב בבואם כו', האי קרא בפ' תשא היא בבואם אל אה"מ ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם וגו', ויל"ד קצת א"כ בבואם אל אה"מ ובקרבתם דכתיב ס"פ פקודי מאי דרשת בהו.

שם אביאה ריקנית הא כתיב לשרת, ע' ר"ש כלים פ"א מ"ט.

רש"י ד"ה א"ק ולבשם שינה הכתוב בלבישה לעכב דכתיב ילבש ולבשם כו' ע"כ, בהתוה"מ פ' אחרי ס' ט"ו כתב אהאי דרשה דהוא משום כפל הפעל השנית וע"פ חוק הלשון שכפילת הפעל מורה שתעשה הפעולה בכל אופן ע"ש, ואינו מביא פרש"י דהכא דהוא מטעם שנה עליו הכתוב לעכב כמו בכ"מ, וע' בגבורות ארי ליומא ל"ב ע"ב ושם ל"ט ע"ב.

רש"י ד"ה משה ואהרן, שאף משה כהן היה בשבעת ימי המלואים ואע"ג דלא כהנו בבת אחת כו', ע' בשטמ"ק ובפמ"א בסוגיין ובכ"מ פ"ה הי"ג מביאת מקדש ובגבורות ארי ליומא ד"ה ע"א.

רש"י ד"ה מניח, דבעינן ידיו ורגליו כאחד כדכתיב בקרא, ע' בת' שער אפרים סי' מ"ח ובהתוה"מ פ' תשא ל' י"ט.

רש"י ד"ה אינו צריך לקדש בלילה אם לא יצא ולא הסיח דעתו ע"כ, ע' בפי' הראב"ד לס' יצירה פרק א' משנה ג'.

רש"י ד"ה דפסק ליה מן העבודה,ע"כ, משמע דרש"י לא גריס תיבת לעבודה בגמ' כמו שהוא לפנינו, וכן בילקוט תשא רמז שפ"ז ובדק"ס ליתא תיבה זו.

תוד"ה וחבירו, היה הולך יחידי כו' ע"כ, ע' מה שתירץ בזה הראב"ד בפירושו לתמיד ספ"א.

תוד"ה עמידה, ונראה כשקורין בתורה שלא לסמוך כו', ע' בשטמ"ק בסוגיין אות ד' ובחידושי באר שבע לסוטה דמ"א ע"א ובתומים סי' י"ז סק"ב ובברכי יוסף שם ובמש"כ בחידושי לעיל י"ד ע"ב.

תוד"ה וליתב מיתב וליקדש, לאו ישיבה ממש קאמר דאין ישיבה בעזרה אלא סמיכה ע"כ, וביומא כ"ה ע"א הבינו התוס', דקושית הש"ס היתה להיות הקידוש צורך עבודה משו"ה שרי ישיבה בעזרה ע"ש, וע"פ הבנתם צ"ל דתירוץ הש"ס הכא הוא דלהכי כתיב לשרת גבי קידוש, להורות דאיתקוש קידוש לשירות ושירות מעומד הוא, וזהו מש"כ הרמב"ם בפ"ה הט"ז מביאת מקדש ואינו מקדש כשהוא יושב מפני שהוא כעבודה כו', וע' בפירושו למשנתנו וברש"י יומא ס"ט ע"ב ד"ה אין ישיבה ובסוטה ד"מ ע"ב תוד"ה והאמר ובשעה"מ פ"ז ה"ו מבית הבחירה ובגבורות ארי ליומא כ"ה ע"א ובבאר שבע לתמיד כ"ז ע"א ובביאור הגר"א לחו"מ סי' י"ז סק"ו ובברכי יוסף שם ובמש"כ בחידושי לעיל ט"ז ע"א.

דף כ.

בעי אילפא לדברי האומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מי כיור מהו שיפסלו כו', והנה בירושלמי יומא הביאו בשם אילפא בפשיטות, כשם שאין הלינה פוסלת בידים כך אין הלינה פוסלת בכיור כו' ע"ש, אולם לדינא קיי"ל דמי כיור נפסלין בלינה, כדפסק הרמב"ם בפ"ה הי"ד מביאת מקדש ע"ש.

ומה שנפלאתי הוא על הגאון בעל התוה"מ שכתב בפ' תשא ונתת שמה מים, וז"ל שיתן שם מים בכל יום כי מי כיור נפסלים בלינה ע"ש. ולעד"נ דא"א להעמיס פירוש זה בפסוק, דאם כוונת הכתוב היה, שיתן שם מים בכל יום מפני פסול לינה דמי כיור, א"כ מה מקום לבעיא דאילפא אליבא דראב"ש, הלא איהו ל"ק אלא בקידוש יו"ר, משא"כ במי כיור הא גלי קרא דנפסלים בלינה, ואיך נמי מסיק הדר פשיט אילפא כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו, הלא במי כיור גלי קרא, ועוד מדוע צריך הרמב"ם בספ"ג מבית הבחירה, לתת טעם אהא דמי כיור נפסלים בלינה, מפני שהכיור מכלי הקדש ומקדש וכל דבר שיתקדש בכלי קדש אם לן נפסל ע"ש, הלא לפי פירוש התוה"מ תיפוק ליה דגזה"כ הוא.

שם איזהו צפון מקיר מזבח צפוני כו', ע' תוספתא זבחים פ"ו ובתו"כ ויקרא נדבה פרק ז' ובמפרשים שם ובהתוה"מ למכילתא פ' יתרו פרשה י"א סי' ה'.

שם רבי מוסיף אף מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל, ע' טו"א חגיגה כ"א ע"א.
שם א"ר יוחנן קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן כו'. בכה"מ בש"ס נזכר רק בשם ר' יוחנן כדהכא, זולת ביומא כ"ז ע"ב גריס א"ר אסי א"ר יוחנן,
שם אמר אביי לעולם לרבי ולינה דרבנן היא, ע' גבורות ארי ליומא כ"ט ע"ב.
שם ומודה רבי דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה כו', ע' יומא כ"ב ע"א רש"י ד"ה למחר ובת' הרדב"ז ח"א סי' שי"א.
שם רבא אמר לעולם ראב"ש היא וראה ר"י דבריו בתחילת עבודה ולא בסוף עבודה, ע' גבורות ארי ליומא כ"ב ע"א.
שם וראה ר' יוחנן דבריו בתחילת עבודה כו', תירוץ זה מתאים עם הבנת הש"ס ביומא רפ"ב ושם כ"ז ע"ב וכ"ח ע"א דלר' יוחנן הויא הקידוש ידים לתרומת הדשן תחילת עבודה דיממא, ועכ"פ קידש מתחילה לעבודה, וע' בתוס' ישנים יומא כ"ז ע"ב ד"ה שכבר ובירושלמי יומא פ"ב ה"א.
רש"י ד"ה ה"ג אבל מן החליפות. וסכין קרי חילוף בלשון ערבי ע"כ. וכן פרש"י ביומא ל"ו ע"א, אולם הרא"ש בפירושו ספ"ד דמידות אהא דתנן בית החליפות ששם גונזים את הסכינין, המציא מקור מקרא דכתיב בעזרא א' ט' מחלפים תשעה ועשרים. וגם רש"י גופיה בעזרא שם כתב וז"ל מחלפים הם סכינים והוא לשון בית החליפות כו'.
תוד"ה מיתיבי. וקצת קשה דאמאי ס"ד כו', ע' בחידושי פנים מאירות בסוגיין.

דף כ:

איבעיא להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים את"ל לינה לא פסלה דלא פריש אבל יציאה דפריש אסוחי מסח דעתיה א"ד כיון דבידו לחזור לא מסח, לכאורה משמע דכל בעיית הש"ס היא אליבא דראב"ש דס"ל לינה לא פסלה, אולם בירושלמי יומא פ"ב ה"א קאמר דקמבעיא ליה למ"ד לינה פוסלת בידים אם גם יוצא פוסל בהם או לא ע"ש, וכתב שם במה"פ דבסוגיין לא מבעיא ליה כלל למ"ד לינה לא פסלה דהשתא לינה דלא פריש פסלה יציאה דפריש לכ"ש דפסלה ע"ש, ולענ"ד נראה כיון דבסוגיין אתי בפסול יוצא משום לתא דהיסח הדעת, א"כ שפיר נופל הספק גם אליבא דמ"ד לינה פסלה, דאפ"ל דגבי לינה דפסולו מחמת עצמו שפיר פסלה, אבל יוצא דאתי רק משום היסח הדעת, והכא כיון דבידו לחזור אפשר דלא מסח דעתיה ולא פסיל, כדנקיט הכא בסברא זו סתמא דהש"ס.

שם יצאו ידיו לא קמבע"ל, פי' דודאי לא נחשבת ליציאה. כי קמבע"ל יצא כל גופו מאי ע"כ, ול"ד להא דתנן רפ"ק דשבת דפשיטת יד העני לפנים או של בעה"ב לחוץ מביא עליו חיוב, די"ל משום דגבי שבת אחשביה רחמנא לידו של אדם שיהיה חשובה לו כד' על ד' אפילו היכא דלא אחשביה איהו לידו, כדמסקינן שם ד"ה ע"א, והתם הוא עיקר החיוב על פעולת ההוצאה וההכנסה והא עביד ליה בידו אף בזולת תנועת הגוף, משא"כ הכא לפסול קידוש ידיו באיסור יוצא, בזה אפשר דיש מקום לחלות הספק, דוקא אם יצא כל גופו. אבל לא היכא שיצאו רק ידיו.

ול"ד נמי להא דלקמן ל"ב ע"ב דטמא שהכניס ידו לפנים לוקה, דהתם הוא משום לתא דנגיעה במקצת, ומטעם היקישא דביאה לנגיעה.

שם כי קמבע"ל יצא כל גופו מאי. מה שהקשו הפנים מאירות והח"נ והכ"מ בפ"ה ה"ד מביאת מקדש הא נמי תפשוט מדקתני יצאו ידיו הרי הן בקדושתן, הא יצא גופו צריך לקדש ע"ש, והמחוור כמו שתירצו בצ"ק ובמה"פ לירושלמי יומא פ"ב ה"א, דיצאו ידיו פשיטא ליה דלא פסיל, ויצא כל גופו ספוקי מספקא ליה ולא מצי למפשט.

שם ת"ש יצא חוץ לחומת העזרה אם לשהות טעון טבילה אם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים א"ל הב"ע כגון שיצא להסך רגליו ולהטיל מים כו' ע"כ. וקשה אמאי לא הביאו טפי מדתניא בתוספתא יומא פ"א ובירושלמי שם פ"ג סוף ה"ב ובכלאים פ"ט סוף ה"א, כהן שיצא לדבר עם חבירו אם להפליג טעון טבילה אם לשעה טעון קידוש ידים ורגלים ע"ש, והתם אי אפשר לפרש שיצא להסך רגליו, וע' יומא ד"ל ע"א וצע"ק.

שם פרה ר"ח בר יוסף אמר מקדש בכ"ש בפנים ויוצא כו', ע' ר"ש פרה פ"ג מ"ז ושם פ"ד מ"א ובגבורות ארי ליומא ד"ג ע"ב הנדפס אחר דף ד' ע"א ובדרשתו לשבת שובה בסוף הספר שם.

שם ואפילו במקידה של חרס. ע' בתוס' יו"ט פרה פ"ד מ"א ובמשנה אחרונה שם.

רש"י ד"ה מקדש בכלי שרת או כיור או כלי שרת ע"כ. וצע"ק אהא דרש"י כיילינהו כחדא, הלא ברמב"ם פ"ה ה"י מביאת מקדש כתב דכשרות הקידוש מכלי שרת הוא דוקא בדיעבד, ולכתחילה המצוה לקדש רק מכיור, ולדעת ר' יונה בירושלמי יומא פ"ד ה"ה דין קידוש בכלי שרת הוא רק בקידוש שני, אבל קידוש ראשון ביום, צריך להיות דוקא מן הכיור ע"ש, וצ"ע כעת.

תוד"ה יציאה. דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא כו'. ע' בתוס' מנחות ד"ט ע"א ודמ"ו ע"א.

בא"ד הוכשרו ליפסל במחו"כ ובלינה אבל יוצא לא קתני כו', ע' ח"ס חא"ח סי' קכ"ה.

תוד"ה קידש. אלמא לא מיפסלא ביציאת המים כו', ע' בתוס' סוכה ספ"ד.
תוד"ה כל. וי"ל דודאי אי נפיק בשעת עבודה לא מיפסל בהכי כיון דאין שוהא אלא מעט ע"כ, והנה בירושלמי דכלאים פ"ט ה"ב וביומא פ"ג ה"ב תניא כהן שיצא לדבר עם חבירו אם הפליגו טעון טבילה אם לשעה טעון קידוש ידים ורגלים ע"ש, ופירשו המפרשים שם דהאי לשעה היא שעה קלה ע"ש. ולפ"ד התוס' דהכא משמע דלשעה קלה א"צ שום קידוש. ובע"כ שיפרשו לשעה שאמרו בירושלמי שהוא ג"כ עם איזה שיעור ולהכי צריך קידוש, וע' במנ"ח מצוה ק"ו.

דף כא.

איבעיא להו מהו לקדש ידיו ורגליו בכיור ממנו אמר רחמנא ולא בתוכו א"ד אפילו בתוכו ע"כ. ולכאורה צריך ביאור קצת, הלא בב"ק נ"א גבי כי יפול הנופל ממנו דרשינן בפשיטות ממנו ולא בתוכו, שאם היה הרה"ר גבוה ממעקה עשרה טפחים ונפל מתוכה לתוכו פטור, ואע"ג דפעולת הנפילה נעשית, מ"מ נתמעטה פעולה כזאת, משום דכתיב ממנו, שהוא לאפוקי בתוכו, ולפ"ז מדוע לא נימא נמי שאם פעולת הקידוש נעשתה בתוך הכיור לאו כלום הוא, משום דכתיב ממנו, דמשמע שהמים צריכים להיות נשפכים ממנו, ולאפוקי אם הפעולה נעשתה בתוכו, כמו התם דהנפילה צריכה להיות ממנו ולא בתוכו.
וא"ל דהתם דיינינן על הנפילה ממעקה, וכשנפל מרה"ר אינו ממנו, משא"כ במי כיור דדיינינן על הקידוש וכשמקדש בתוך הכיור אפשר דג"כ ממנו הוא, דזה ודאי אינו משום דאם רק היה מקום להסתפק שם כמו גבי קידוש, דממנו אפילו בתוכו, אז היה חייב אפילו בנפל מרה"ר לרשותו, דממנו היא הסבה שעשה ביתו נמוך מרה"ר, וממנו הוא ומדפטרינן התם על תוכו ש"מ דממנו דוקא, ואתא לאפוקי תוכו.
לכן נלענ"ד הסבר הדברים בד"ז, דהנה בשבת ל"ב ע"א תנא דבי ר' ישמעאל כי יפול הנופל ממנו ראוי זה ליפול משׁשׁת ימי בראשית שהרי לא נפל והכתוב קראו נופל אלא שמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב. ופירש"י בעה"ב זה שלא קיים מצות מעקה ע"ש, משמע מסוגיא דהתם, דהאי ממנו דכתיב גבי מעקה, קאי על החייב הוא בעל הגג, ולפ"ז מאי נ"מ אם נפל מגג לרה"ר או מרה"ר לגג, הרי בעינינו נראה כי נפילתו נתגלגלה ע"י חייב זה, שעשה גגו גבוה או נמוך מרה"ר בלי הפסק מחיצה לעכב נזק לזולתו.
ובע"כ דסוגייא דב"ק ס"ל דברייתא דשבת היא רק אסמכתא וענין מוסרי, לדרוש מן הכתוב עד כמה צריך האדם להיות זהיר וזריז שלא יגיע שום נזק על ידו, אבל לדינא דעת

תורה דחיוב עשיית המעקה הוא רק אם הגג גבוה מרה"ר, אבל אם היתה רה"ר גבוה מגגו אינו זקוק למעקה, ודרשו מדכתיב ממנו ולא בתוכו, ודרשה זו היתה הכרחית שלא נטעה דהאי ממנו קאי על בעל הגג כדדרשו בשבת שם, ואז היה חייב לעשות מעקה אפילו ברה"ר גבוה מגגו, קמ"ל דממנו קאי על הגג, וממילא אם הגג נמוך מרה"ר פטור ממעקה, ואחרי דנקטו דהחיוב הוא דוקא בשהגג גבוה מרה"ר, בע"כ הכוונה כי יפול הנופל ממה שבתוך הגג, דזה פירוש ממנו, אבל אם יפול הנופל מרה"ר לתוך הגג לאו ממנו הוא אלא מרה"ר, ושפיר נתמעט לפי דעת תורה בפשיטות, ממנו ולא בתוכו.

משא"כ ממנו דכתיב בכיור דבפשוטו כוונתו על מה שהוא מוציא מקרבו, אכן בהכרח דמה שהוא מכיל בקרבו הוא ג"כ ממנו, ומש"ה שפיר נופל בעיית הש"ס בסוגיין. אם כוונת התורה היתה במש"כ ממנו, דוקא על המים שיצאו ממנו, ודוקא באופן זה הוא דין קידוש ידיהם ורגליהם מן הכיור, א"ד ממנו אפילו בתוכו יוכלו הכהנים לקדש ידיהם ורגליהם, כיון דהם הם המים שבתוך הכיור אף לכשיצאו, וממנו הוא, ולא בא הכתוב לאפוקי בתיבת ממנו, רק דלא יקדשו בזולת הכיור, או לאפוקי שלא יטול מן הכיור בכלי אחר, או בחדא ידיה ומשי לאידך, כדפי' בה"ג ספ"ו דברכות, ועי' ברבינו יונה לברכות ספ"ח, ובת' הרשב"א סי' קצ"א ובחידושיו לחולין דף ק"ז ע"א ובת' הרא"ש כלל מ"ח סי' ו' ובתוס' חולין ק"ז ע"א ד"ה דלא ובס' התרומה ה' איסור והיתר סי' ע"ז.

שם לא מי מערה איצטריכא ליה שלא תאמר כל גופו טובל בהן ידיו ורגליו לא כש"כ ע"כ. וממקומו מוכרע כתירוץ הש"ס, מדכייל בתוספתא דמנחות פ"א ולעיל ד"כ ע"ב, מי מערה עם כלי שרת בחוץ או כלי חול בפנים, ש"מ דפסולו הוא כמו אינך, דכשרים לנטילה וטבילת ידים לחולין, ופסולים לקידוש, ובמי מערה החידוש גדול יותר, מפני הק"ו דלא הוו שאובין וכשר לטבילת כל הגוף, וע' בס' האשכול ח"א סי' ט"ז ובנחל אשכול שם ובאור זרוע ה' נטילת ידים סי' ס"א.

שם מי כיור נפסלין למתירין כמתירין לאברים כאברים כו'. ע' שאגת אריה סי' י"ז.

רש"י ד"ה והא פרה. דטמויי מטמאינן ליה אחר קידוש זה כו', ע' בתוי"ט פרה פ"ד מ"א ובחידושי מהרי"ח שם.

תוד"ה כיור הראשון. אבל קשה האיך היו עושין תרומת הדשן לרבי כו', בבאר שבע לתמיד כ"ח ע"א העתיק לדברי התוס' דהכא ע"ש.

דף כא:

איכא בינייהו גזירת שיקוע. ע"ל ע"ט ע"ב ודף כ"ו ע"א תוד"ה שחט.

שם והא"ר יוחנן קידש ידיו לתרומת הדשן כו'. ע' ירושלמי יומא ספ"א ושם פ"ב ה"א.
שם והא הוה גביני כרוז כו'. והקשה בחק נתן אמאי לא פריך שם במס' תמיד אמתניתין גופה דבן קטין, וע"ש מה שנדחק בזה. ולע"ד לק"מ דבן קטין שפיר עשה את המוכני כל זמן שהיה חי, שתהיה תקנה לדורות, אחרי אשר ימות גביני או יתקלקל קולו. ולא יהיה נמצא אחר בחריקאיה בקול אדיר וחזק כזה. והכא פריך הש"ס על הזמן שהיה גביני חי, למה להו שני המעוררים ביחד, הלא אחד מהם מיותר, ומשני תרי היכרי הוו עבדי דשמע מהאי אתי ושמע מהאי אתי, וע' בפי' הראב"ד לתמיד פ' אמר להם הממונה רבא.
שם כל כיור שא"ב כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו כו', עמש"כ בחידושי לעיל י"ט ע"ב.
שם מיתיביה כל הכלים מקדשין בין שיש בהן רביעית כו', ולכאורה לפ"מ דמחלק הרמב"ם בפ"ה ה"י מביאת מקדש בין לכתחילה לדיעבד, דמצוה לקדש ממי הכיור, ובדיעבד אם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר ע"ש, לפ"ז מאי מקשה מברייתא דכל הכלים, דזה בע"כ איירי בדיעבד, ור' יוסי בר"ח הא איירי בכיור דלכתחילה, וביה קאמר דמצותו שיהא בו בדי לקדש ארבעה כהנים ממנו, וי"ל דקושיתו היא מדגבי כלי שרת מקדשין אפילו אם אין בהן רביעית, ש"מ דליכא קפידא מדאורייתא אשיעור דד' כהנים אפילו בלכתחילה.
רש"י ד"ה ומשני דמשקע. כי היכי דלשתמע קליה וישמעו הכהנים הישנים בעיר כו'. והנה בצ"ק וח"נ גרסי הכהנים שבעזרה ע"ש, ולא ידענא מה המריצם לשנות הגירסא ברש"י, ואדרבה לפי גירסא שלפנינו ניחא, דלהקיץ כהני העיר היו צריכים לגלגלא, או לגביני כרוז, שקולם נשמע למרחוק, אבל לכהנים הישנים בעזרה היה די במקיצי נרדמים כמו הממונה ואיש הר הבית דתנן בריש תמיד ובריש מדות.

דף כב.

בקודח בתוכו. ועפ"ז תתפרש נמי הא דתניא בתוספתא ידים פ"א קידוש ידים ורגלים במקדש אין לו שיעור ע"ש, דהתם איירי נמי בקודח בתוכו, דבכיור הא צריך להיות כדי לקדש ד' כהנים, ואפ"ל דאפילו מן הכיור אין לו שיעור בכמה מים לקדש, כיון דשיעור ד' כהנים היה בו מתחילתו.
שם ירחצו לרבות כלי שרת. ומה"ט תנן ביומא מ"ג ע"ב דביוה"כ היה הכהן גדול מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב, כדכתבו התוס' שם מ"ד ע"ב בד"ה והיום, ע"ש ובר"ש ידים פ"א מ"ב.

אולם צריך להבין טעמא דר' יהודא, דס"ל במשנה שם דלעולם כה"ג מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב, בשלמא לת"ק אע"פ דלכתחילה מצותו לקדש מן הכיור, כמש"כ הרמב"ם בפ"ה ה"י מביאת מקדש, מ"מ כיון דבדיעבד כשר גם מכלי שרת, עשו בו מעלה להאי יומא, להראות כבודו וחביבותו דכה"ג ושליחותן דישראל, שיהא מקדש מקיתון של זהב, אמנם מ"ט דר' יהודא הלא בקרא כתיב ורחצו אהרן ובניו ממנו, הרי בהדיא כתיב דקדושת ידים ורגלים דכה"ג הוא מן הכיור.

אכן לפי המבואר בירושלמי יומא שם דמתניתין דהתם הוא רק בשאר קידושין שמקדש בו ביום, אבל קידוש הראשון הוא מכיור, לפ"ז ניחא דמדרבנן נשמע לדר' יהודא.

שם דתניא ר' יהודא אומר יכול יהא כנו מקדש, פי' גם לכתחילה, ולהכי מסיק כדרך שהכיור מקדש, ובתו"כ ויקרא נדבה פרשה יו"ד מבוארת ברייתא זו הכי בהדיא בשם ר' יהודא, דקאמר יכול כשם שמרחיצין מן הכיור מרחיצין מן הכן כו' ע"ש.

שם ת"ל ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לנחשת הקשתיו ולא לד"א, ע' גבורות ארי ליומא כ"ג ע"ב.

שם אלא ממנו למעוטי כלי חול כו'. ובזה יל"ד קצת מאי קמבע"ל לעיל כ"א ע"א אי ממנו אמר רחמנא ולא בתוכו א"ד אפילו בתוכו, הלא לפי סוגיא דהכא אתא האי ממנו למעט כלי חול, ודוחק לאמר דבעיית הש"ס היתה דתרווייהו נשמע מלשון ממנו.

שם אר"ל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור כו', ע' ברכי יוסף חא"ח סי' ק"ס סק"א ושם סי' תס"ב סקי"ב.

שם טיט הנדוק, על הגליון הביא גרסת הנרוק, וע' באשכול ה' מקואות סי' נ"ד ובנחל אשכול שם ובאור זרוע ה' נטילת ידים סי' נ"ה ושם סי' של"ז ס"י ובס' בעלי הנפש להראב"ד שער המים.

שם ה"ד אי דפרה שוחה ושותה ממנו כו', ע' ר"ש מקואות פ"ב מ"י.

שם דהא תניא רשב"ג אומר כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו כו', יל"ד קצת ע"פ הך כללא דכ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו, דפי' רשב"ם בב"ב קע"ד ע"א במשנתינו ולא בברייתא, ואילו ברשב"ג דהך ברייתא פסק הרמב"ם כוותיה, ואהא דתנן במקואות פ"ו מ"ז רשב"ג אומר כל שהוא מבריית המים טהור, כ' הרמב"ם שם בפיה"מ דאין הלכה כרשב"ג וכן כפל דבריו במס' ידים פ"ב מ"ב וע"ש בר"ש ובתשובות מהר"ח או"ז סי' ע"ח.

שם וא"ר יהודא בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן עד רובו. ע' ירושלמי תרומות פ"ה ה"ב.

שם אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטין וצינוריות, ע' או"ז סי' של"ז.

שם במים ולא ביין במים ולא במזוג. כה"ג לקמן צ"ו ע"ב.
רש"י ד"ה בין שאין בהן רביעית, ואע"ג דבעינן שיעורא לגבי נטילת ידים לגבי קידוש לא בעינן שיעור, ע' בס' האשכול ה' נט"י סי' ט"ז במש"כ אברייתא דכל הכלים מקדשין דבסוגיין, ובנחל אשכול שם.
רש"י ד"ה ירחצו. לא לכתוב ירחצו דהא אורחצו הסמוך קאי ע"כ, אולם בילקוט תשא רמז שפ"ז ובדק"ס גרסי בגמרא ורחצו לרבות כלי שרת.
רש"י ד"ה למעוטי נתן סאה. ודכוותיה בנטילת ידים לא משלמי כו', ע' בת' פנים מאירות ח"א סי' ל"א.
תוד"ה בין שאין בהן רביעית. למאי דקס"ד בלא קודח יש תימא דגרע מנטילת ידים כו' ע"כ. וזהו ג"כ הקצת תימא שכתבו התוס' להלן בלי שום ביאור בד"ה לרביעית ע"ש.
אולם יל"ד דטפי הוה להו להקשות קושיתם אתוספתא דידים פ"א. דהתם תניא בהדיא הנוטל ידיו צריך ליטול מי רביעית וקידוש ידים ורגלים במקדש אין לו שיעור ע"ש, ומצאתי בתוספתא צוקעדמאנדל דגריס שם, הנוטל ידיו במקדש צריך ליטול מי רביעית כו', וכ"ה הגרסא באור הגנוז על התוספתא שם. אכן עכ"פ תשאר קושית התוס' דסתם נטילת ידים במקדש יהיה גרע מקידוש ידים ורגלים לעבודה, וצ"ע כעת.
תוד"ה והא ממנו. וקשה תקשה ליה מתניתין דיומא מ"ג ע"ב דקתני דכה"ג מקדש בקיתון של זהב כו'. ולכאורה אדקשיא ליה ממשנה דיומא, דאפ"ל דסוגיא דהכא ס"ל כר' יונה בירושלמי שם, דזהו רק בשאר קידושין שמקדש בו ביום, אבל קידוש הראשון צריך שיהא מן הכיור וכבר האריך בזה בש"ק שם עיין עליו, טפי הי"ל להתוס' להקשות מתוספתא דמנחות פ"א, דהתם תניא שלא רחוץ ידים ורגלים כיצד מקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים כו' ע"ש, משמע דתחילת הקידוש מקדש בכלי שרת, ותקשה הא ממנו אמר רחמנא, משמע דוקא מכיור וצע"ק.
תוד"ה קודח מתוכו. פי' שנוטל ממימיו בכלי קטן וכשרה לקדש כיון דבאין מכלי גדול כו', וכ"ה נמי כוונת הרמב"ם בפ"ה הי"א מביאת מקדש, והראב"ד שם הוא רק כמפרש דבריו כמש"כ הכ"מ שם.
תוד"ה למעוטי. כדאמר בפ"ק דסוכה די"ט ולא כמו שפי' שם בקונטרס כו'. ע' בהגהות מרדכי לנדה הנדפס סוף מסכת שבועות ובס' האשכול ה' מקואות סי' נ"ד ובת' הרא"ש כלל מ"ח סי' א'.
תוד"ה אפילו. דהתם במים צלולים מיירי בלא טיט כו', ע' במרדכי ברכות רמז קצ"ג ובס' התרומה ה' איסור והיתר סי' ע"ח.

תוד"ה והא בסה"ד. הגי"ה עה"ג בשם הר"ש לשון התו"כ מים חיים ולא מלוחים כו', ומסיק לא נמצא בתו"כ שלפנינו, והוא בתו"כ מצורע פרק א'.

דף כב:

יצאו מי כיור שיש להם שם לווי, ע' מל"מ פ"ו ה"ו ממעה"ק ובהתוה"מ ויקרא נדבה סי' נ"ו.

שם מי כיור ר' ישמעאל אומר כו', בילקוט תשא רמז שפ"ז גריס ר' שמעון.

שם ערל מנלן כו' מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו כל בן נכר ערל לב וערל בשר כו'. ע' טו"א חגיגה ד"ד ע"ב ובחידושי הרמב"ן ליבמות ד"ע ע"א, והנה הרמב"ם בפ"ו ה"ח מביאת מקדש הביא מהאי קרא דמחלל עבודה ולקי, ולפ"ז יל"ד בסוגיין דבתר הכי מקשה ומנלן דמחלי עבודה ומשני דכתיב בהביאכם וגו', וע' בלשונות הרמב"ם להרדב"ז ח"ב סי' פ"ו ובהשמטות ח"ס לחח"מ סי' קצ"א.

שם ואין לי אלא ערל לב ערל בשר מנין ת"ל וערל בשר וצריכי כו', ע' באור זרוע ה' מילה סי' צ"ט ובמג"א סי' קכ"ח סקנ"ד ובח"ס ח"ו סי' י"ב.

שם אמרו זקני דרום ע"כ, וכן נזכרו זקני דרום ביבמות מ"ה ע"א, ולכאורה משמע דהוא ר' נתן דרומה, כדאמרינן בירושלמי עירובין פ"ו ה"ד נמתין עד שיבאו זקני הדרום לכאן אתא ר' נתן דרומה, אולם בתשובת הרשב"א סי' תרכ"ו גריס שם אתא ר' אפס דרומא, וגירסא זו מתאמת קצת עם ההיא עובדא דאמרו בבבלי עירובין שם דף ס"ה ע"ב ולכשנגיע אצל רבותנו שבדרום נשאל להן אתו שיילו לר' אפס, ואכ"מ להאריך בזה, וע"ל כ"ג ע"א תוד"ה זקני ומש"כ בחידושי שם, וע' עירובין נ"ג ע"ב רש"י ד"ה למפיבושת.

שם טמא שרץ נמי ליתי בק"ו מטמא מת מה טמא מת שטעון הזאה שלישי ושביעי מרצה טמא שרץ שאינו טעון הזאה שלישי ושביעי אינו דין שמרצה ע"כ. ולכאורה איכא למיפרך מה לטמא מת שכן טומאתו בכזית, משא"כ טמא שרץ דחמיר דטומאתו בכעדשה, וע"ל ק"ו ע"ב ובשבת כ"ז ע"א ובחולין ק"כ ע"ב וביבמות קי"ד ריש ע"ב ובפסחים ס"ז ע"ב תוד"ה כי.

ואולי י"ל דלענין תחילת הטומאה ודאי טומאת שרץ חמירא לפי קטנות שיעורו, אמנם הכא כדאיירי לענין הסתלקות טומאתו בכדי שיוכל לרצות, בזה חשוב יותר טומאת שרץ, שיכול להסתלק ממנו בלא הזאה שלישי ושביעי, משא"כ בטמא מת.

שם אלא קסברי שוחטין וזורקין על טמא שרץ, ע' בהעמק שאלה לשאילתות וישלח סי' כ"ו אות י"ז ובהשמטות שם שנדפסו ס"פ וזאת הברכה ובשעה"מ פ"ו ה"ב מה' ק"פ ובהקדמת נחלת דוד.

שם אמר עולא תקע להו ר"ל לדרומאי כו' ומה במקום שנטמאו בעלים בשרץ משלחין קרבנותיהן כו'. לאו משום דעולא לטעמי' בפסחים ד"צ ע"ב דשוחטין וזורקין על טמא שרץ, אלא דבכל הזבחים כו"ע ס"ל דערל וטמא משלחין קרבנותיהן, כדאמרינן התם ס"ב ע"א, ועולא חדית דאפילו פסח שוחטין וזורקין על טמא שרץ, כסתימת המשנה ר"פ מי שהיה וע"ש בתוד"ה אלו, ובכלל איירי עולא הכא אליבא דזקני דרום, דקסברי שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

שם תקע להו ר"ל כו'. וכתב הב"ח דס"א גרסי ריש גלותא ע"כ. אולם בירושלמי פסחים פ"ז ה"ז מבואר בהדיא דר"ש בן לקיש הקשה לדרומאי קושיא זו.

שם קסברי זקני דרום טמא מת נמי משלח קרבנותיו והכתיב איש איש כו', ולכאורה מאי איצטריך להו להש"ס לאוקמי דעתייהו דזקני דרום בדחוקים כאלו, דקראי דחיובא דפסח שני ואיש לפי אכלו הוא רק למצוה, ודלא ס"ל להיקש דאוכלין למנויין, וכן כל הקושי דבסוגיין אליבייהו דזקני דרום, טפי הי"ל להש"ס לתרץ, לפ"מ דזקני דרום איירו אמשנתנו דכל הזבחים, וא"כ קושטא דמלתא הכי הוא, דלא דמו לפסח כדאמרינן בפסחים ס"ב ע"א, דבכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהן ובפסח אין משלחין פסחיהן ע"ש, ומאי קא קשיא להו מקרא דאיש איש וגו'. ומזה מקור נפתח להבין דקדוק לשון הרמב"ם ספ"ב מביאת מקדש, דאחרי שכתב דטמא שרץ וערל משלחין קרבנותיהן חוץ מפסח כו', מסיק וז"ל אבל טמא מת אין מקריבין עליו קרבן כלל עד שיטהר ע"כ, ומה מאד נדחק בדבריו הכ"מ שם לפרש דכוונתו הוא אפילו בדיעבד לא מהני' או אע"פ שטבל ע"ש. אולם לפי הנ"ל כוונת הרמב"ם פשוטה, דאחרי שכתב דמקריבין על טמא שרץ וערל כל הקרבנות חוץ מפסח, מצא שם הנחיצות לאמר דבטמא מת אין חילוק בין פסח לשאר קרבן, ומקור לדבריו בטח מצא בסוגיין, דקאמר שאין משלחין קרבנות בעלים שנטמא במת, ואהא דזקני דרום ס"ל דטמא מת נמי משלח קרבנותיו, פריך הש"ס והכתיב איש איש כי יהיה טמא ועשה פסח בחדש השני, ולא משני דפסח שאני כנ"ל, ש"מ דבטמא מת דמיין כל הקרבנות לפסח, ולכן מסיק דעל טמא מת אין מקריבין קרבן כלל, וסיים בדבריו נמי עד שיטהר, להורות בדיוק דכל קרבנות הטמא מת דמיין ממש לפסחו, שאין שוחטין גם על טבול יום אחרי טבילה והזייה כדפסק בר"פ ששי מה' ק"פ, וכמ"כ בכל קרבנותיו אין מקריבין עליו עד שיטהר.

שם והכתיב איש איש כי יהיה טמא ועשה פסח בחדש השני למצוה. ופירש"י דרק לכתחילה אמר רחמנא יחיד נדחה לפסח שני אבל אם שילח פסחו לעזרה ושחטו וזרקו עליו פטור מלעשות פסח שני ע"כ. וקשה לדעת הראב"ד בפ"ו ה"ב מק"פ דמעשה כי הוה בשאלת האנשים טמאים הכי הוה, ששחטו וזרקו עליהם קודם טבילה והזייה סברו שיעלה להן ולא שאלו אלא אחר זמן שחיטה ונדחו ע"ש, א"כ כיון שהם שאלו אלאחר שחיטה וזריקה וקבלו תשובה מהשי"ת שנדחו, הרי בודאי היתה התשובה על מה שהם שאלו, היינו על דיעבד, שיהיו נדחים, ואיך הסבו זקני דרום כוונת השי"ת רק על מצוה דלכתחילה.

ועוד איך יפרנס הראב"ד דברי הספרי בפ' בהעלותך שם שאמר יודע היה משה שאין טמא אוכל את הפסח על מה נחלקו אם יזרק הדם עליהם ע"ש, הרי בהדיא שהיה קודם זריקה, ועל זה אמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם.

ומש"כ המל"מ שם דסברת התוס' הוא ג"כ כהראב"ד, ע"ש בתוס' פסחים ד"צ ע"ב ד"ה שחל ובהתוה"מ פ' בהעלותך שם סי' כ"ב ושם סי' י"ט ובפ' שמיני סי' כ"ה.

ואגב דאיירינן בדברי הספרי שם, קצת יל"ד לכאורה לדעת ר"ע בספרי ובסוכה כ"ה ע"ב דאותן אנשים היו מישאל ואלצפן שהיו עסוקים בנדב ואביהו באפרן השרופים כדהאריך בהתוה"מ שם, א"כ אמאי איכפלו כולי האי בספרי וברמב"ם וראב"ד במה היתה חלות הספק למשה רבינו, הלא י"ל דמת שנשרף ושלדו קיימת טמא לדעת הבבלי בנדה כ"ז ע"ב, ולהירושלמי טמא רק מדרבנן, משום כבודו של מת, וע"ש בתוס' ד"ה מת ובר"ש אהלות רפ"ב ובמש"כ בחידושי לערכין ד"ד ע"א, ולפ"מ שהניח הרמב"ם בה' ק"פ שם ליסוד, דהא דאין שוחטין על טמא מת בשביעי שלו, הוא רק בט"מ שהנזיר מגלח עליו, אבל אם אין הנזיר מגלח עליהן שוחטין עליו בשביעי שלו, והשתא בנדב ואביהו שהיו מתים שרופים בשלדן קיימת, שפיר חל הספק למשה רבינו, דלדעת הבבלי אין שוחטין עליהם, ולהירושלמי שוחטין, דעל טומאה דרבנן אין הנזיר מגלח כדתנן בנזיר נ"ד ע"א, די"ל דמתשובת השי"ת שהשיב על סתם מתים, מזה מוכח דגם שאלה זו לא היתה מטעם מתים שרופים.

ועדיין יש להעיר קצת בדברי הספרי דזה לשון הברייתא שם, א"ר חידקא שמעון השקמוני היה לי חבר מתלמידי ר"ע ואמר יודע היה משה שאין טמא אוכל את הפסח על מה נחלקו אם יזרק הדם עליהם אם לאו ראויה היתה פרשת טמאים שתאמר ע"י משה אלא שמגלגלים זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב ע"כ. ובאופן זה ממש א"ר חידקא כו' יודע היה משה רבינו שבנות צלפחד יורשות הן אבל לא היה יודע אם נוטלות חלק בכורה אם

לאו וראויה היתה פרשת נחלות כו' ויודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה שנאמר מות יומת אבל לא היה יודע באיזו מיתה הוא ימות וראויה היתה פרשת מקושש כו'. ועפ"ז יל"ד קצת הרי גם ענין מקושש אין שם מקומו רק בפרק הנשרפין אלא משום דחד תנא אמרינהו, ובאותו לשון, ומסיק דראויה היתה כו', וא"כ מדוע לא הביא נמי ברייתא דספרי דאמר נמי ר' חידקא כו' ודמי ממש להני תרתי דב"ב דף קי"ס ע"א ע"ש וצע"ק.

רש"י ד"ה שנתנכרו מעשיו נחשבים לנכרים למקום. בזה הבליע רש"י דברי התוס' בד"ה משום. וע' מנ"ח מצוה י"ג.

רש"י ד"ה טמא פסול אמתניתין קאי כו' ע"כ, פי' משום דבמתניתין ליכא האי לישנא טמא פסול, משו"ה מפרש רש"י דקאי אהא דקתני במשנתנו טמא מחלל עבודה.

רש"י ד"ה טמא מת. אם שילח פסחו לעזרה ושחטו וזרקו עליו פטור מלעשות פסח שני כו', עמש"כ בחידושי בגמרא לעיל בסמוך.

תוד"ה ערל. מפרש רבינו שלמה בכ"מ שמתו אחיו מחמת מילה ור"ת מפרש כו', ע' בגבורות אדי לתענית י"ז ע"ב ובת' עין יצחק חי"ד סי' כ"ה ובגינת וורדים להפמ"ג כלל י"ח ובמש"כ בחידושי לחולין ד"ד ע"ב.

תוד"ה אבל. טמא מת בשביעי נמי לפי שיכולין לעשות ע"י שלוחין טהורים ולאורתא מצו אכלי הפסח בטהרה ע"כ, כ"ז הוא לפרושי טעמייהו דזקני דרום, וע' ברש"י ד"ה טמא מת.

תוד"ה אי הכי. ועוד יש לפרש כי נמי אמרינן מתוך הוה לכו לאוקמי מתניתין בזב ומצורע מי שטומאה יוצאת מגופו ע"כ, פי' דהוה להו לזקני דרום לאוקמי מתניתין בזב ומצורע כדפי' בצ"ק, וע' מש"כ בזה בזבחי אפרים, ומשמע דלהתוס' קשה דבהני הוה רבותא טפי, דזב חמור משרץ דטומאה יוצאת מגופו, ומצורע חמור נמי מזב שכן טעון פריעה ופרימה ואסור בתהמ"ט כדאמרינן בפסחים ס"ז ע"ש.

ופליאה דעת על מה שלא הביאו דברי הירושלמי אמשנתנו דהכא בפסחים פ"ז ה"ז, דהכי קאמר התם, דרומאי אמרו בטמא טומאת זיבה וטומאת צרעת אנן קיימין אבל בטמא מת אינו מחלל מאחר שהותר מכלל טומאה לרבים בפסח כו' ע"ש, וצ"ע כעת.

דף כג.

לפי אכלו למצוה כו', ע' פסחים ס"א תוד"ה לאוכליו.

שם שחטו שלא למנוייו יכול יהא כעובר על המצוה וכשר ת"ל תכוסו הכתוב שנה עליו לעכב. וכה"ג אמרינן בתמורה ד"ה ע"ב גבי מקדיש בע"מ לגבי מזבח, דאי לא הוה כתב

ולנדר לא ירצה הוה אמינא כעובר על המצוה וכשר ע"ש, וגם התם נראה האי ולנדר לא ירצה כעין שנה עליו הכתוב לעכב.

ונלע"ד להמתיק שני העניינים עפמש"כ התוס' ביומא ל"ט ע"ב ובמנחות י"ח ע"ב, דגם שנה הכתוב לעכב לא מהני היכא דלא כתב רחמנא בלשון ציווי, וראייתם מבלילה דתנן במנחות שם אם לא בלל כשר, אע"ג דתני ביה קרא תריסר זימני, ובע"כ משום דלא כתיב בלשון ציווי ובללת ע"ש.

אמנם בהכרח לשון ציווי לחוד לא מהני לעכב היכא דבעי שנה הכתוב, דאל"ה לכתוב רחמנא בלשון ציווי ולא מבעי תו קרא אחרינא לעכב, ועפ"ז שתי הסוגיות מובנות, דהתם אע"ג דכתיב לא תקריבו דהוא בלשון ציווי, מ"מ אי לא שנה הכתוב לעכב, היה מקום לאמר דאם הקריב כשר, להכי איצטריך ולנדר לא ירצה, ובסוגיין אע"ג דכתיב במכסת נפשות ללמד שאין הפסח נשחט אלא למנוייו, מ"מ היה מקום לאמר דאם שחטו שלא למנוייו, הוא רק כעובר על המצוה וכשר, להכי שנה הכתוב לעכב, ודוקא בלשון תכוסו שהוא ציווי, וע' ח"ס חא"ח סי' קכ"ד.

שם מאי לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ, ע' פסחים ד"פ ע"ב תוד"ה לאו.

שם לא למעוטי טומאת התהום דזיבה. ע' ברמב"ם וראב"ד פ"ו הי"ח מה' נזירות ובמפרשים שם.

רש"י ד"ה מפני. קס"ד האי טומאת הגוף בבעלים קאמר כו', ע' פסחים ד"פ ע"ב רש"י ד"ה נטמאו בעליו וברמב"ם פ"ד ה"ו מביאת מקדש.

רש"י ד"ה כגון שנטמא, ותנן נזיר ועושה פסח וה"ה לכל קרבנות יחיד כו', ע' ברמב"ם וכ"מ פ"ד ה"ו מביאת מקדש.

רש"י ד"ה טומאת התהום דזיבה, והך טומאת התהום הוא דממעט משום דחמירא דיוצאה עליו מגופו ע"כ, ויל"ד אם מטעם חומרא זו אתי עלה, הו"ל למנקט טומאת התהום דצרעת, דג"כ יוצאה עליו מגופו וחמירא מטומאת זיבה, כדאמרינן בפסחים ס"ז ע"ב, וע"ש בתוד"ה שכן טעון, וכה"ג דייקו התוס' לעיל כ"ב ע"ב בד"ה אי הכי, ועמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה את עון הקדשים פסול קרבנות ירצה ציץ ע"כ. נראה דבא למעט בזה שהציץ אינו מרצה על הטמא להתירו באבילה, אלא להחשיבו כטהור לענין הבשר שיהיה מותר לטהורים וכן בכל הדברים הנוגעים לכשרות ועניני הקרבן, כדהסביר הראב"ד בפירושו לתו"כ צו סוף פרשה ט'.

תוד"ה זקני. וזקני דרום תנאי הוו ופליגי אמתניתין דתמיד נשחט כו', וכן כפלו התוס' דבריהם בתר הכי בד"ה מפני, דזקני דרום תנאי הוו ע"ש, והנה בחידושי לעיל כ"ב ע"ב הבאתי לשון הירושלמי בעירובין פ"ו ה"ד דזקני דרום הוא ר' נתן דרומא, אולם קשה מאד לאמר כן, ראשונה דלא אשכחן בשום מקום ר' נתן דרומא. ועל ר' נתן התנא לא היה אומר עולא תקע להו ר"ל לדרומאי, דהא בב"ב קל"א ע"א אמרינן דאפילו רבי אמר ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הבבלי, ובע"כ דגרסת הרשב"א בתשובה היא נכונה, דבירושלמי שם צ"ל ר' אפס, ומתאמת עם סוגיא דבבלי בעירובין כמש"כ בחידושי שם, ואם זקני דרום הוא ר' אפס קשה לאמר שהוא היה תנא ופליג אמתניתין כמש"כ התוס', דהא אמרינן בפ' הפועלים פ"ו ע"א רבי וד' נתן סוף משנה, וכשמת רבי אמר חנינא בר חמא ישב בראש, אע"ג דר' אפס הוה קשיש מיניה, ורק ר' חנינא לא קיבל משום דר' אפס היה גדול ממנו שתי שנים ומחצה ולהכי יתיב ר' אפס ברישא כדאמרינן בכתובות ק"ג ע"א, ואיך נופל לאמר שהוא היה חולק אסתם משנה דסתים רבי, וצ"ע כעת.

דף כג:

ואיכא דדייק ומייתי הכי עון הקדשים אין עון מקדישין לא כו', ע' ירושלמי פסחים פ"ז ה"ה ובשבועות פ"א ה"ד.

שם ת"ר לעמוד לשרת מצוה כשהוא אומר העומדים שנה עליו הכתוב לעכב. פסוקים אלו הם בפ' שפטים י"ח ה' ז', ויל"ד אמאי דלג על מקרא הקודם בפ' שם י"ז י"ב, דכתיב אל הכהן העומד לשרת ודריש התם בספרי מגיד הכתוב שאין שירות כשר אלא מעומד הא אם ישב ועבד עבודתו פסולה וצ"ע כעת, ועמש"כ בחידושי לקמן כ"ד ע"א.

שם כשהוא אומר העומדים שנה עליו הכתוב לעכב ע"כ, ובזה מדוייק ברש"י יומא כ"ה ע"א וס"ט ע"ב שהביא לשני המקראות ביחד.

שם א"ל רבא לר"נ מכדי יושב כזר דמי ומחיל עבודה אימא מה זר במיתה אף יושב במיתה. והנה בסנהדרין ס"פ הנשרפין סמיך רש"י קושית הש"ס דהכא אקרא דלעמוד לשרת לעמידה בחרתיו ולא לישיבה ע"ש, ועפ"ז יל"ד הלא מהאי קרא הוכיח רבא גופיה בשם ר"נ דיושב מחיל עבודה, א"כ היה מקומו של מסדר הש"ס לסדר קושית רבא על ר"נ מכדי יושב כזר דמי כו' ומ"ש דאפסקיה בהא דת"ר כו', וע' בפרדס דוד לפ' תצוה.

שם אימא מה זר במיתה אף יושב במיתה אלמה תניא אבל ערל אונן יושב אינן במיתה אלא באזהרה. וקשה לעיל ט"ז ע"א דרב משרשיא יליף דזר מיחל עבודה ק"ו מיושב מה יושב שאוכל אם עבד חילל זר שאינו אוכל א"ד שאם עבד חילל ע"ש, ולפי המבואר

בסוגיין, אמאי ל"ק מה יושב שאינו במיתה אם עבד חילל, זר שהוא במיתה א"ד שאם עבד חילל. וי"ל דחומר מיתה שעל העובד, אינו פועל על חילול הקרבן, כדאמרינן בסנהדרין ספ"ב, גבי פרועי ראש, דכי גמרי הלכה למיתה לאחולי עבודה לא גמירי ע"ש. ועוד בקבלה דאיירי במשנתנו גם זר אינו במיתה, לפי שאינה עבודה תמה כדאמרינן ביומא כ"ד ע"א, וע"ל ט"ו ע"ב תוד"ה אתיא ובגבורות ארי לתענית י"ז ע"ב.

רש"י ד"ה וכי ימות, ואין ראוי לקרבנות טהרה עד שיעברו ימי טומאה ויביא כפרת טומאת נזירותו שתי תורים ואשם כו', ע' נזיר י"ח ע"ב ושם י"ט ע"א תוד"ה ת"ל ובש"ק לירושלמי שם פ"ו ה"ו.

רש"י ד"ה עון מקדישים לא טומאת הגוף בין דכהנים בין דבעלים כו', ע' בת' עין יצחק חא"ח סי' ט"ז.

רש"י ד"ה העומדים. רישא דקרא ושרת ככל אחיו הלוים, ויל"ד הרי לשון הכתוב הוא לשרת בשם ה"א, ותניא שם בספרי איזהו שירות שהוא בשם ה' זה ברכת כהנים ע"ש, ובזה מסיק הכתוב העומדים שם, א"כ אין זה ראיה רק לברכת כהנים שתהא בעמידה, ומניין לנו לדרוש האי קרא לעבודה בישיבה שהיא מחוללת, ואולי סמיך אהא דאמרינן בסוטה ל"ח ע"א דאיתקש ברכה לשירות, וע' תענית כ"ו סוף ע"ב ובירושלמי שם פ"ד ה"א ובערכין י"א ע"א ובמש"כ בחידושי שם.

אכן בע"כ חזינן דתלמודא דידן ס"ל דהאי ושרת קאי על עבודת הקרבנות, דהא מהאי קרא ילפינן בב"ק ק"ט ע"ב, דכהן בא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה, אף שלא בזמן משמרתו, הלא בהכרח דהאי קרא קאי אעבודה.

תוד"ה אם עון פיגול. ור"ת מקיים גרסת הספרים דגרסי איפכא כו', ע' בתוס' פסחים ט"ז ע"ב וביומא ד"ז ע"ב ובמנחות כ"ה ע"א ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרק ד' ובפי' הראב"ד וקרבן אהרן ובהתוה"מ שם סי' ל"ב.

תוד"ה אימא. ובשלא רחוץ ידים ורגלים נמי כתיב ביה מיתה ולא ימותו ע"כ, ע"ל י"ח ע"א ובתוספתא מנחות פ"א.

בא"ד דלא ילפינן מיתה מהא דקרייה רחמנא זר, ע"ל י"ז ע"ב תוד"ה אין.

דף כד.

וכל שני כתובים הבאין כאחד א"מ ולמ"ד מלמדין כו', ע' יומא ד"ס תוד"ה תרי ובשעה"מ פ"י ה"ד מכלי המקדש ובנוב"י מ"ת חא"ח סי' קכ"ה.

שם הואיל וריצפה מקדשת וכלי שרת מקדשים מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת אף ריצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הריצפה ע"כ, ואע"ג דדרשינן בסוטה ל"ח ע"א לשרתו ולברך בשמו מה משרת בעמידה אף מברך בעמידה, מ"מ הוצרך ריב"ז לתקן דאין כהנים רשאין לעלות בסנדליהם לדוכן כדתניא בר"ה ל"א ע"ב, אלמא דמה"ת לא פסלה בהו חציצה, וע' ח"ס בהשמטות לחח"מ סי' קצ"א ושם חלק ששי סי' י"ב.

שם ואי אשמעינן בהמה דלאו מינא דאדם הוא כו', ופירש"י והוי מין בשאינו מינו וחוצץ ע"כ. ולפ"ז בהא דמסיק צריכא, כוונתו דאפילו רגלי חבירו דאדם הוא ומין במינו הוא אפ"ה חוצץ, ולכאורה תקשה מסתם משנה דהכא אסתם משנה דבכורות ד"ט דמסקינן שם ע"ב דמין במינו אינו חוצץ, וע' מנחות ד"ז ע"א תוד"ה וכי, וי"ל דהא דקאמר הכא צריכא והוי חציצה, הוא משום דרגל חבירו לא מצי מבטל ליה כדאמרינן ביומא נ"ח ע"א, וע' סוכה ל"ז ע"א תוד"ה כי היכי ותוד"ה דבעינא, או כמש"כ התוס' לקמן ק"י ע"א משום דאינו דרך שירות בכך, וע' מש"כ בחידושי שם ולבכורות שם, וע"ע בברכי יוסף חא"ח סי' ע"ד סק"ה.

שם תניא ר"א אומר רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה כו' רואין כל שאילו ינטל הכלי יכול לעמוד על רגלו אחת ויעבוד עבודתו כשרה ואם לאו עבודתו פסולה, מקור הדברים הוא בתוספתא פ"א דזבחים ופ"א דמנחות, ובדוגמא זו תנן בסוכה כ"ג ע"א זה הכלל כל שינטל האילן ויכולה לעמוד בפ"ע כשרה כו' ע"ש.

והנה בשבת צ"ג ע"ב מביא מהך דהכא ראיה דמסייע אין בו ממש, ולכאורה יל"ד לפ"מ שפירש"י בסוכה כ"ד ע"א ובכ"מ, דניחא ליה טפי להביא ממשנה מלהביא מברייתא, א"כ אמאי הביאו בשבת מר"א דברייתא, ולא מסתם משנה דסוכה, די"ל דענין מסייע שייך רק בבעלי חיים שיש אצלו גם מציאות ההתחזקות, עד שלא יצטרך ג"כ לסיוע דחבירו ובדידיה נופל לאמר מסייע אין בו ממש, משא"כ בדבר גשמי אם יש בכחו לסבול המשא אז אינו דורש לסיוע. ואם לא יוכל בעצמו לסבול בזולת כח אחר מן הצד, אז הכח השני הוא שותף עמו, ואינו בגדר מסייע, וע' ברכות נ"א ע"א ובמג"א סי' קפ"ג סק"ג.

שם נדלדלה האבן ועמד עליה מהו כו' כיון דדעתו לחברה כמה דמחברה דמיא א"ד השתא מיהא הא תלישא ע"כ, ול"ד לזוג ועינבל דגבי טומאה בשבת נ"ח ע"ב, דכי נתפרדו הוי כלי שניטל מקצתו ואע"ג דהדיוט יכול להחזירו כל כמה דלא אהדרי לאו שלם הוא כדפירש"י שם בד"ה הזוג וע"ש בתוד"ה מתיב, די"ל דהתם גם בשעת חיבורן היה כלי המטלטל, וכשנתפרדו עלולים ג"כ להאבד זמ"ז, ולהכי בטל חיבורן, משא"כ הכא דהרצפה קבועה וקיימא, והאבן עומדת עליה ודעתו לחברה, בזה סברא יותר לאמר

דכמה דמחברה דמיא, ועוד דהתם חיבורן הויא רק רשות, וכל כמה דלא מחברי מפורדין הן, משא"כ הכא דלעמוד לשרת הוי מצותיה ע"ג רצפה מחוברת, וג"כ דעתו לחברה, אפשר דהמצוה מועלת לעשות את האבן כמשועבדת למקומה וכמה דמחברה דמיא, דוגמא דס"ל לר"ש כל העומד ליזרק כז"ד וכה"ע לפדות כפ"ד, משום דמצוה לזרוק או לפדות כשמצא אחרת נאה הימנה כדאמרינן במנחות ק"א ע"ב, וע' סוטה כ"ה ע"ב תוד"ה לאו ובכריתות כ"ד ע"ב.

שם מאי קמבע"ל כי קדיש דוד רצפה עליונה קדיש א"ד עד לארעית דתהומא קדיש, ע"ל נ"א ע"ב תוד"ה תן לה בסה"ד ובשטמ"ק שם.

שם ותיבעי ליה כל העזרה כולה לעולם פשיטא ליה דעד ארעית דתהומא קדיש כו'. והנה אהא דאמרינן בפסחים ס"ז ע"ב מחילות לא נתקדשו פירש"י וז"ל מחילות ומערות של תחת העזרה לא נתקדשו בקדושת עזרה, וכה"ד התוס' שם שהקשו מהך דהכא דאמרינן דכי קדיש דוד רצפה עד ארעית תהומא קדיש ע"ש, הרי דס"ל דמחילות לא נתקדשו היינו שתחת העזרה, אולם הבאר שבע בחידושיו לתמיד דף כ"ז ע"ב תמה על דבריהם מהא דאמרינן בכיצד צולין פ"ו ע"א וז"ל דכי קאמר ר' יוחנן מחילות לא נתקדשו ה"מ במחילות שתחת הר הבית כו' א"כ איך פירש"י מחילות של תחת העזרה דהא לא איירי ר' יוחנן במחילות של העזרה אלא דוקא במחילות דהר הבית, וגם על התוס' הקשה מאי מקשו מהא דבסוגיין דזבחים הרי לא א"ר יוחנן על מחילות שתחת העזרה אלא על מחילות שתחת הר הבית ובסוגיין דזבחים קאי על העזרה, ונשאר בצ"ע.

ולעד"נ דגרסא מוטעת נזדמנה לו להב"ש בפסחים פ"ו, בהא דקאמר ה"מ במחילות שתחת הר הבית ע"ש, דלפנינו הגרסא שם כי קאמר ר' יוחנן בפתוחות להר הבית כי תניא ההיא בפתוחות לעזרה ופריך והתניא ר"י אומר מחילות מתחת ההיכל חול ומשני כי תניא ההיא שפתוחות לחול, ופירש"י שמחילות מהלכות מתחת אחת עשרה אמה שאחורי בית הכפורת עד שנפתחות להר הבית מחוץ לעזרה ע"ש, המורם מסוגיא דפסחים ופירש"י דהתם, דפשטא דתלמודא איירי שם במחילות שתחת העזרה והלשכות, רק שני מיני מחילות היו שם, פתוחות לעזרה שהיו קודש, ופתוחות להר הבית שהיו חול, ולפ"ז לא מסתייה דלא תקשה מהתם דף פ"ו אלא אדרבא מהתם תסתעי לפירש"י ותוס' דס"ז, דמפרשי על מחילות ומערות של תחת העזרה דהם לא נתקדשו בקדושת עזרה ע"ש, דטעמם הוא משום סוגיא דפ"ו, דמסקינן כי קאר"י בפתוחות להר הבית, ולהכי לא נתקדשו בקדושת העזרה, וזהו נמי מש"כ שם התוס' לתרץ דלא תקשה אסוגיין דזבחים דדוד קדיש רצפה עד ארעית דתהומא מהא דאר"י מחילות לא נתקדשו,

דבאמת הוא נמי משום אוקימתא דפ' כיצד צולין, דר"י ל"ק רק בפתוחות להר הבית שהוא חול, ובסוגיין קאי על ארעית תהומא דעזרה, וע' יומא ד"ו ע"א תוד"ה מביתו ושם ל"א ע"א תוד"ה וכולן ובשעה"מ פ"ו ה"ט מבית הבחירה.

ולכאורה אכתי איכא למידק בהא דאמרו דמחילות שתחת העזרה הלשכות וההיכל אם פתוחות לחול הם חול, לפי סוגיא דהכא דדוד קדיש רצפה עד ארעית תהומא, האם עובי הקרקע מן הרצפה עד המחילה קודש, ומן המחילה עד ארעית דתהומא קודש, וחלל המחילה שהוא חול מפסיקו, שאין זה סובל לשון הש"ס דקדושת רצפה היא עד ארעית דתהומא.

וצ"ל דזהו כל חידושא דר' יוחנן עם אוקימתות הש"ס דפסחים וזבחים, מחילות לא נתקדשו בקדושת דוד, שקידש הרצפה העליונה עד ארעית דתהומא כוונתם, דתנאי זה התנה דוד בשעה שקידש, שהקדושה אע"ג שהיא עד ארעית דתהומא, מ"מ לא תחול על המחילות שפתוחות לחול, והיינו דקאמר מחילות לא נתקדשו, היינו בקדושת דוד כנ"ל. וע' ת' רדב"ז ח"ב סי' תרצ"א ובמנ"ח מצוה שס"ב.

שם והתניא ר"ש אומר כ"מ שנאמר יד אינה אלא ימין כו', ע' בת' הגרע"א סי' קכ"ב ובח"ס אה"ע ח"ב סי' ע"א.

שם אפשר דעביד ליה אזן לשפת מזרק כו', ע"ל מ"ז ע"ב תוד"ה אף.

רש"י ד"ה לא יהא דבר חוצץ, בקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן כו', ע' עירובין ק"ב ע"ב רש"י ד"ה מחזירין רטיה וברבינו יהונתן שם וביומא נ"ח ע"א תוד"ה מין ובשעה"מ פ"י ה"ט מכלי המקדש.

תוד"ה הואיל הראשון, ומה שפי' בקונטרס שקידשה בשתי תודות ובשיר אינו כן כו' ע"כ, ולע"ד בלא"ה קשה למאי הביא רש"י הכא באיזה דרך קידש דוד הרצפה, הלא בגמרא אמרינן הואיל ורצפה מקדשת, ומשמע דבזה פירש"י הוא כפי' התוס' דמקדשת האדם לעבוד עבודה, דזהו ממש גם לשון רש"י שכ' מקדשת לעמוד לשרת, א"כ מאי נ"מ באיזה דרך קידש הרצפה, הרי אנו מדברים כאן אלא על קדושת האדם, ואם כוונתו היתה לבאר מהיכן תצמח קדושת האדם הרי היא מקדושת הרצפה, ולכן ביאר מקור קדושת הרצפה, הרי לזה יספיק לו כמש"כ באור זרוע הלכות ערב שבת סי' יו"ד שכ' וז"ל הואיל ורצפה מקדשת דכתיב קידש המלך את תוך החצר ע"ש, והצדק עם פירושו דבאיזה אופן היתה הקידוש הרי אינו נוגע להא דבסוגיין. ואפשר לדחוק ע"פ חילופי הגרסאות ברש"י המובאות בשטמ"ק ע"ש וצע"ק.

תוד"ה הואיל השני. וא"ת מדחשיב ליה הכא חציצה כו' אלמא לקיחה ע"י ד"א ל"ש לקיחה ובפ' לולב הגזול קאמר רבא דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה כו', וראיתי להפני יהושע ס"פ מקום שנהגו שכ' דיש לחלק בפשיטות בין חציצה דחולין לחציצה דקדשים דקפיד רחמנא טובא כדמשמע בזבחים י"ט לענין חציצה ויתור בגדים עכ"ל, ולע"ד יפלא דהא בסוכה שם קאמר רבא גופיה מנא אמינא לה דתנן אזוב קצר מספקו בחוט ובכוש וטובל מעלה ואוחז באזוב ומזה אמאי ולקח וטבל אמר רחמנא אלא לאו ש"מ לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה, הרי עצם ראייתו דרבא מקדשים לחולין. ובתוס' שם נמי בעו לאמר דכריך ידיה בשיראי נענש משום בזיון קדשים, וכתבו דלא יתכן פירוש זה מדמייתי עלה ההיא דאזוב שספקו בחוט ע"ש, הרי דאין לחלק בין חציצה דקדשים לשאר מילי, וכה"ד רש"י ביומא מ"ז ע"ב ד"ה ר"פ ובחידושי באר שבע לתמיד ל"ג ע"א, וע' בבאר שבע לכריתות בסופו ובח"ס חי"ד סי' קי"ח ובחידושיו ס"פ לולב הגזול.

דף כד:

במקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי. ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ער"ב ובפ' חוקת סי' י"ב ובטו"א לר"ה ד"ט ע"ב ובחידושי ח"ס ר"פ לולב הגזול.

שם ר"א בר"ש אומר כ"מ שנאמר אצבע בקבלה כו'. ולפנינו הגירסא בתוספתא פ"א כ"מ שנאמר בו מתנת יד כו' ע"ש, ובהגהות הגר"א שם שינה לשון התוספתא וגריס כמו שמובא בסוגיין, ומשמע שהיה נראה לו דגירסא דהכא עיקרית, מהא דמסיק הש"ס והיכא נאמר אצבע בנתינה דכתיב כו' ונתת על קרנות המזבח באצבעך, הרי בהכרח דכוונת הברייתא אהיכא דכתיב אצבע ולא יד, וע' לעיל בסוגיין סוף ע"א ובגבורות ארי ליומא ל"ב ע"א.

שם והיכן נאמר אצבע בנתינה דכתיב ולקחת מדם הפר כו', ע' יומא נ"ב ע"ב תוד"ה שאת.

שם ארבב"ח א"ר יוחנן כ"מ שנאמר אצבע וכהונה כו', בשטמ"ק גריס ריש לקיש במקום ר' יוחנן ע"ש, וגרסתו נכונה עפ"מ דבכה"מ בש"ס הגירסא ר"ל, ובע"כ דהכא היא הגירסא המוטעת.

שם כ"מ שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין ע"כ, ובשולט בשתי ידיו מחלוקת רבי וחכמים היא במשנה דבכורות מ"ה ע"א, ואיטר פסול כדתניא בברייתא שם ע"ב, וע"ש ברש"י ד"ה איטר ברגל וברמב"ן ליבמות ק"ד ולחולין צ"ב ע"א ובמש"כ בחידושי לחולין שם.

שם כי אמרינן או אצבע או כהונה בדבר המעכב כפרה דומיא דמצורע, ע' טו"א לחגיגה י"א ע"א.
שם יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה. ע' חידושי הרשב"א לחולין צ"ב ע"ב ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה והרי. ועופות לא אתו בהיקשא דזאת התורה כו' ע"כ. והא דתניא בתוספתא פ"ז אחת חטאת העוף ואחת עולת העוף באות מן החולין ביום וביד ימנית ע"ש. צ"ל דזהו ידעינן מקרא דואת השני יעשה עולה כמשפט חטאת בהמה כדהביאו התוס' בתר הכי סוגיא דחולין כ"א ועמש"כ בחידושי שם, ונפלאתי ע"ד המנחת בכורים שם על התוספתא, שכ' דזה ידעינן מקרא דזאת התורה ולא הביא לדברי התוס' דהכא, וביותר צ"ע ע"ד התוס' ריש מנחות ולקמן ס"ה ע"א ד"ה בן עוף.

דף כה.

במשנה. נשפך מן הדם על הרצפה ואספו פסול, והנה לקמן ל"ב תנן נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, וכ' באור זרוע לע"ז סי' רע"ט ביאור הענין וז"ל דהיכא שכבר נתקבל וראוי לזריקה כזרוק דמי אבל כשנשפך מן הצואר על הרצפה לא היה עומד לזריקה לאו כזרוק דמי ופסול ע"ש, וקשה דאהא דר"ש סבר כל העומד ליזרק כז"ד אוקמינן נמי בפסחים י"ג דאיירי שנתקבל הדם בכוס, וע' ב"ק ע"ו תוד"ה כל העומד ובחולין ד"פ תוד"ה דכמה. ולפ"ד האו"ז משתי המשניות שלפנינו נמי מוכח הכי דקבלת הדם בכ"ש נחשב כזרוק, א"כ מדוע תלי הא דכה"ע ליזרק כז"ד בדעת ר"ש, הרי סתמא דמשניות נמי ס"ל הכי, ובע"כ דחילוק גדול ביניהם, דלר"ש אם רק נתקבל בכלי נחשב כזרוק אפילו נשפך ולא נזרק כלל כמבואר בפסחים שם, משא"כ במשניות דזבחים קתני ואספו, הלא בהכרח דאסיפת הדם היתה למטרת הזריקה, וא"כ מזה גופה מוכח דבקבלת הכלי לחוד לא הוי כזרוק, ובע"כ דלא הקבלה משוי לזריקה אליבא דמשנתינו, רק האסיפה עם הזריקה ביחד, ואפשר לדחוק בכוונתו, אבל עכ"פ לשון האו"ז בלתי מדוקדק וצ"ע.
שם ת"ר ולקח הכהן המשיח מדם הפר מדם הנפש ולא מדם העור כו', ע' בילקוט ויקרא רמז תס"ט איך שנשתנה הגרסא דבסוגיין, וע' בראב"ד לתו"כ ויקרא חובה פרשת ג' ובמש"כ בחידושי לבכורות ל"ט ע"ב.
שם השוחט צריך שיקבל את כל דמו של פר כו', וכיצד הוא עושה אוחז הסימנים בידו ומוציאן עם הורידין לתוך המזרק, כדכ' בס' האשכול ה' שחיטת חולין סי' יו"ד, וע"ל ע"ו

וע"ע ע"ב תוד"ה אשם, וע"ע בסוגיין ריש ע"ב וברמב"ם פ"ד ה"ח ממעה"ק ובת' חמדת שלמה חי"ד ס"ס יו"ד.

שם מדם הפר דם מהפר יקבלנו כו', מכאן הוא המקור דלא אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין אלא בתחילת התיבה ובסופה, כדפירש"י בב"מ נ"ד ע"ב ובתוס' לקמן ל"ז ע"ב ובמנחות ל"ד ע"ב ובסנהדרין ד' ע"ב ובפסקי הרא"ש ר"ה תפילין, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' רי"ד ובקרבן אהרן לתו"כ שם חובה פרק י"ח משנה ח' ובבאר שבע להוריות ד"ד ע"א ובח"ס בהשמטות לחח"מ סי' קצ"ג.

שם דם מהפר יקבלנו. לכאורה נראה דזהו רק לכתחילה, ובמתניתין קתני נשפך הדם על הרצפה ואספו פסול, ובקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, ומשו"ה דריש בתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' מדכתיב הדם הדם שנתקבל בכלי, וע"ש בפ' הראב"ד ולקמן ל"ד ע"ב תוד"ה למעוטי.

רש"י דיה בא לעובדה בכלי, שזריקה בכלי כו', ע"ל כ"ד ע"ב תוד"ה והרי.

רש"י ד"ה נשפך על הרצפה מצואר בהמה שלא נתקבל בכלי ע"כ. ולכאורה דבריו האחרונים אך למותר הוא, דכיון שהוא מצואר הבהמה פשיטא דהוא כל עוד שלא נתקבל בכלי, ונראה דבזה כייל רש"י אגב אורחיה הא דתנן לקמן ר"פ כל הפסולין דאם נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, וע' לקמן ע"ב רש"י ד"ה אויר, וברמב"ם פ"א הכ"ה מפסוה"מ, והא דתניא בתוספתא מנחות פ"ה דאם נתפזר הקומץ על הרצפה יחזור ויאספנו וכשר, אירי נמי שנתפזר אחר שנתנו לכלי שרת, אבל אם קמץ ונפל מידו על הרצפה פסול, כדכתב הכ"מ בפי"א ה"ה מפסוה"מ, וע' במל"מ פי"ג ה"ב ממעה"ק.

תוד"ה גורעין. וי"ל דדילמא דם סכין גרע משום דנתקבלה בפסול כו', ע' קרבן אהרן לתו"כ ויקרא חובה פרשה ג' מ"ז.

תוד"ה בשפת מזרק, ואין להקשות דגבי הזאה דפרה אמרינן גמר להזות מקנח ידו בגופה של פרה כו', ע' ברש"י לקמן צ"ג ע"ב ובתוס' מנחות ד"ז ע"ב ובהתוה"מ פ' חקת סי' י"ח.

דף כה:

בעא מיניה ר' אסי מר' יוחנן היה מקבל ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא כמונח דמי. והנה בבה"ז ובפנים מאירות בסוגיין ובלח"מ פ"ד ה"ט ממעה"ק והב"ש סי' קל"ט סק"ט מיחסים דין אויר שאין סופו לנוח דהפקר ודגיטין בב"מ י"ב וק"ב ובגיטין ע"ט להא דבסוגיין ע"ש. ולע"ד יל"ד טובא איך יתאימו יחד, הלא בהפקר וגיטין יש בזה קונה ומקנה, ואחרי דגלי רחמנא דחצרו

קונה כמו ידו, ורשות חצרו הוא שלו עד רום רקיע, התם יש מקום לאמר דגם אויר חצרו יקנה לו, כיון דמקור הקנין נובע מטעם הסכמת דעת שניהם, והרי דעתם מסכמת אל הקנין, ומצד מקום הקנין שהוא באוירו ג"כ לא יגרע כיון שהוא שלו כנ"ל, ורק אם אין סופו לנוח יש מקום לאמר דאין אויר חצרו קונה, כיון דמצד הטבע לא ינוח כלל בחצרו, אבל אם סופו לנוח אין מקום כלל להסתפק, דודאי אויר חצרו קונה לו כנ"ל, אבל מה ענין זה למצוה או לאיסור, שהתורה גזרה בדרך זה תעשה או לא תעשה, כהא דבסוגיין דעצם מצות קבלת הדם במזרק שהיא למטרת הזריקה אמרה תורה שתהיה בכלי, ומאן חשוב מאן ספון לאמר שגם האויר הבלתי מוכשר לזרוק ממנו ישתתף לדין הכלי, כמו אויר חצר וגג לדין קנין החצר.

והא ראיה לפ"מ דמסקינן בסוגיין, דר' אסי תרתי בעא מיניה דר' יוחנן, ופשיט ליה מהא דחבית דאויר שאין סופו לנוח לאו כמונח, ואם סופו לנוח כמונח דמי, והשתא תקשה אדפשיט ליה ר' יוחנן מהא דחבית דהיא מתניתא, ולא פשיט ליה ממשנה מפורשת בגיטין ע"ט ע"א בזרק גט מלמעלה והיא מלמטה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף ה"ז מגורשת, ואוקי ר' יוחנן גופיה כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות, משום דאז היה מצד הטבע סופו לנוח, אבל אי לאו הכי היה נחשב לאין סופו לנוח, דאתי זיקא ודחי ליה כדפירש"י, הרי דעת ר' יוחנן גופיה ממשנה דהתם דאויר שאין סופו לנוח לאו כמונח, ואם סופו לנוח הוי כמונח אפילו באיסור אשת איש דאורייתא, ובע"כ דאין לדמות דבר התלוי בדעת קונה ומקנה עם קנין חצר, לקבלת הדם שהיא מצוה.

ושם גופה דבעי ר"ז לאמר אאוקימתא דר' יוחנן כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות דאתי כרבי דס"ל קלוטה כמי שהונחה דמיא, והשיב לו ר' אסי גופיה דבסוגיין, אפילו תימא רבנן ע"כ ל"פ רבנן עליה דרבי אלא לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא קא מנטר ע"ש, הרי ממקומו מוכרע דאיסור חלוק מקנין, וכן מחלק הש"ס בב"ק ד"ע ע"ב כיון דמטיה לחצר ביתו קנה לענין שבת לא מחייב עד דמטיא לארעא, ובע"ז דף ע"א ע"ב אהא דמשני דקא כייל ורמי למנא דנכרי, פריך הש"ס סוף סוף כי מטא לאוירא דמנא קנייה יין נסך לא הוי עד דמטי לארעיתיה דמנא ע"ש.

ואדרבה לפ"מ דבררנו ממקורי הש"ס לחלק בין קנין לאיסור בדין אויר, מעתה מובן בדיוק הא דר' יוחנן פשיט ליה בסוגיין ממתניתא דחבית, משום דמקור שניהם הוא ממצות התורה, ולא מקנינים ואיסורים, כן מצד דמיונם דשוים ממש להדדי, דכמו מי חטאת מצותיה שיבאו מן המעיין מים חיים אל כלי, כמ"כ בקבלה, מצותיה דם מהפר

יקבלנו, וממילא אחרי דחזינן דעת תורה במי חטאת, דאויר כלי הוא כמונח, כמ"כ נפשט בעיא דידך דין אויר כלי בדם הפר, כן היה נלע"ד לולא דבריהם ז"ל.

אחרי זמן רב מצאתי בחידושי הרשב"א ז"ל לגיטין ע"ט, שכתב בהדיא אהא דאויר כלי ככלי דמי דבסוגיין, דלאו לענין קנין אמורה ע"ש, ות"ל שכוונתי לדעתו הגדולה, וע' בת' חו"י סי' קנ"ח.

שם מה"מ א"ר יוחנן משום ר' יוסי בר אבין כו', כ"ה הגרסא בילקוט שמיני סוף רמז תקמ"א, אבל הר"ש במקואות פ"ב מ"ג גריס ר' יוסי בר אבא, ובאור זרוע ס"ס שס"ג הגרסא ר' יוסי בן דהבאי.

שם הוייתן ע"י טהרה תהא, ע' בס' האשכול ה' מקואות סי' סמ"ך ובר"ש מקואות פ"ה מ"ה ובאור זרוע סי' של"ז וס"ס שס"ג ובת' הרא"ש כלל ל"א סי' ד' וסי' ז' ובת' מהר"ם פדוואה סי' ל"א.

שם זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי, ע"ל צ"ב ע"ב וברש"י ד"ה תיפוק.

שם א"ל תרדא כה"ג טובא בש"ס, וע' מש"כ בזה בת' חו"י סי' קנ"ב.

שם א"ר זירא אמר רבי הצורם אזן הפר כו', הב"ח גריס הכא אר"ז אמר ר' יוחנן. ולא ידענא מנא ליה, דהא לקמן כ"ו ע"א הוא בשם ר' זירא סתם, וכ"ה בילקוט ויקרא רמז תס"ט, ובבכורות ל"ט ע"ב א"ר זירא אמר רב, והתוס' שם כתבו דבזבחים הכא הגרסא דתניא, ובדק"ס הביא גרסא מכ"י א"ר שילא אמר רב.

שם הצורם אזן הפר ואח"כ קיבל דמו פסול שנאמר ולקח מדם הפר פר שהיה כבר כו', אולם בירושלמי פסחים ספ"ה דריש מקרא אחרינא, והכי אמרינן התם כתיב והזה ממנו מכולו אמר ר' אבינא ומלבד מזבח שלם, ופי' בפ"מ שצריך שיהא הזבח שלם בשעת הזיית הדם, אולם בק"ע משבש גרסת הירושלמי וז"ל ה"ג כתיב ויז ממנו כו', ולכאורה כוונתו משום דבויקרא ח' י"א כמו שנרשם שם, ליתנייהו תיבות והזה ממנו, רק ויז ממנו, אכן גם זה בלתי מובן, דהאי ויז ממנו לא קאי על הזבח כדרשת ר' אבינא אלא ממנו מן שמן המשחה וצ"ע.

שם בקבלה בהולכה בזריקה מנין ת"ל יהיה כל הוויותיו לא יהיו אלא תם ובן שנה. והנה במכילתא בא פרשה ד' תניא יהיה לכם להביא פסח דורות שלא יביא אלא מן הכבשים ומן העזים דברי ר' אליעזר ר' יאשיה אומר כו' מה ת"ל תקחו שלא יביא פסח דורות אלא מן הכבשים ומן העזים, וכתב בהתוה"מ שם סי' כ"ז דר' יאשיה יסבור שמש"כ יהיה לכם בא ללמד שיהיה תמים בשעת זריקה כדאמרו בסוגיין ע"ש. ויל"ד הלא אפ"ל דדרשתם הכא שכל הוויותיו לא יהיו אלא תם ובן שנה, הוא רק מתיבת יהיה, ודרשת

ר"א במכילתא לדורות הוא מתיבת לכם, דבאמת כל היכא דכתיב לכם מיותר הוא, דודאי למי שמדבר הענין לו ניתן לדעת, ומאי לכם, ולהכי דרשו בביצה כ"ח ובכ"מ לכם לכל צרכיכם, והארכתי בזה בחידושי לחולין קי"ח ע"א ע"ש. ולפ"ז גם ר"א דמכילתא יוכל לדרוש הא דבסוגיין מתיבת יהיה, ומעתה תקשה אפילו לפי סברת הגאון בהתוה"מ דר' יאשיה מבע"ל לדרשה דבסוגיין, עכ"פ להא דרשה יספיק לו תיבת יהיה, ומתיבת לכם יוכל ללמוד לדורות כר"א ומדוע נאיד ללמדו מתיבת תקחו.

שם כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם ע"כ, והנה בתוספתא פסחים פ"ו וזבחים פ"ד הגרסא כזית בשר וכזית חלב, וכ"ה גרסת הש"ס במעילה ט"ו ע"ב, רק התוס' שם כתבו וז"ל או כזית חלב קאמר ע"ש, ומובן דנ"מ אי בעינן נמי כזית לאכילת אדם עם אכילת מזבח, ורש"י לקמן ק"ט ע"ב ובמנחות ד"ט ע"א הורה מקורו מדרשת הש"ס במנחות כ"ו ע"א ופסחים ע"ט ע"א מקרא, דכתיב וזרק הכהן את הדם והקטיר החלב אע"פ שאין בשר זורק עליו את הדם ע"ש, ומזה מוכח דגרסת התוספתא משובשת, רק כגירסא דבסוגיין או כזית חלב.

שם שעות פוסלות בקדשים ע"כ, וכמו בקדשים כמ"כ בבתי ערי חומה בעינן מעל"ע לשעות, וע' ערכין ל"א ע"א תוד"ה מיום ובנדה מ"ז ע"ב תוד"ה כולן, אכן בבתי ערי חומה דכתיב שנה תמימה ס"ל לרבי דמונה שס"ה ימים כמנין ימות החמה וחכ"א מונה יב"ח מיום ליום ואם נתעברה נתעברה למוכר, אמנם אם גם בשעות דקדשים פליגי רבי ורבנן, ע' בר"ה ד"ו ע"ב ובתוד"ה כמנין וביומא ס"ה ע"ב ובת"י שם ד"ה דתניא ושם ס"ו ע"א רש"י ד"ה ואם נתעברה ובס' האשכול ה' פדיון הבן ס"ס מ"א ובח"ס הי"ד סי' שמ"ג ושם ח"ו סי' ט"ו.

רש"י דיה עד שלא הגיע דם לאויר מזרק כו', וכ"ה גרסת השטמ"ק והדק"ס ע"ש, וע' באבני מלואים סי' קל"ט סק"ז.

רש"י ד"ה אויר, שנתקבל בכלי ונשפך דכשר לאוספו כדתנן לקמן ל"ב ע"א כו', כנשפך מן הצואר לרצפה דפסול, כדתנן במשנתנו.

רש"י ד"ה הוייתן. כשאתה מהווה אותם להיות מקוה או קידוש כו' ע"כ, הא דרש"י הוסיף קידוש לטהרה דמקוה, כתבו הר"ש בפרה פ"ו מ"ד ושם במקואות פ"ב מ"ג והר"ן פ"ב דשבועות וז"ל אע"ג דהאי קרא יהיה טהור גבי מקוה כתיב ילפינן מניה כל הויות דהכי משמע הווייתן של מים המטהרין ע"י טהרה תהא כשאתה מהוה אותן להיות מקוה או קידוש כו', ע"ש, וקשה ל"ל האי טעמא תיפ"ל דתחילת המקרא הוא, אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, הלא דקאי נמי על מעין דרישא דקרא, דהוא ג"כ על מי חטאת

כמו על טהרה דמקוה, וכ"כ במרדכי ה' מקואות וצ"ע, וע' בס' האשכול ה' מקואות ס"ס נ' ובאו"ז סי' של"ד.

רש"י ד"ה אשכחן קדק"ד דהאי בפר הע"ד של צבור כתיב, ונרשם עה"ג בפר כהן משיח, ע' מה שהארכתי בזה בחידושי לבכורות דף ל"ט ע"ב.

רש"י ד"ה בשעת שחיטה דכתיב תכוסו על השה דהיינו שחיטה, ע' פסחים ס"א ע"א ולעיל כ"ג ע"א רש"י ד"ה לפי אכלו.

רש"י ד"ה שנשתייר, אם אין בשר אין דם במנחות דף נ"ו, ובדפוסים אחרים כתוב במנחות בהקומץ רבה דף נ"ו, ונרשם עה"ג צ"ל לקמן ק"ד ופסחים ע"ז ע"כ, ולעד"נ דרש"י לא נחית כ"כ ללשון ועשית עולותיך הבשר והדם דפתח ביה, רק לדין דאם אין בשר אין דם, ומשו"ה נאיד מלרשום לקמן ק"ד ופסחים ע"ז, דשם נזכרו מחלוקת ר"א ור"י בברייתא, ובדוקא ציין מקומו במנחות פרק הקומץ רבה. דשם הוא מקורו במשנה, וע"ש רש"י ד"ה כמדת, ולפ"ז הגרסא שלפנינו עיקרית, ורק טעות הדפוס נפל בזה שהראה מקומו בדף נ"ו, שהוא בדף כ"ו ע"א.

רש"י דיה שעות פוסלות בקדשים, מיום שנולד מעל"ע לשנה הבאה כו' ע"כ. והנה הב"ח בהגהותיו ליומא ס"ו ע"א הקשה הלא בר"ה ד"ז ע"ב מבואר דגבי בכור חשבינן שנתו מיום שראוי להרצאה היינו מן יום השמיני ואילך, ותירץ דשאני בכור דאינו ראוי לאכול כלל רק להרצאה לכשהוא תם ע"כ לא חשבינן ליה משעה שנולד אבל בסתם בהמה אע"פ שהוקדש אח"כ מ"מ חשבינן שנתו מיד משעה שנולד, וע' נדה מ"ד ע"ב תוד"ה שלשים.

ולולא דבריו היה נלע"ד דבריה שם לא איירי רק לענין בל תאחר אבל לא למנין שניו, כדכתבו התוס' בערכין י"ח ע"ב בד"ה שנתו, ומאי דמסיק לחלק דבבכור הוי שנתו משעת הרצאה משא"כ בשאר קדשים חשבינן משעה שנולדו, ג"כ י"ל לפמש"א בירושלמי שקלים פ"ג סוף ה"א גבי מעשר בהמה מחוסר זמן ממתינן עד לשנה הבאה להתעשר עם בני שנתו א"ר חייא זאת אומרת ימים שהבכור מחוסר זמן בהן עולה לו לתוך שנתו א"ר מנא א"ר יונה אבא שמע לה מן הדא כל הבכור אשר יולד וגו' הזכר תקדיש הא כיצד משעת לידתו את מונה לו שנה ע"ש, הרי בהדיא דבירושלמי ילפינן בכור ממעשר לענין מנין שנתו משעה שנולד ולא משעת הרצאה, ולא כדמחלק הב"ח ז"ל בין בכור לשאר קדשים, וע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' מילה ס"ס ס'.

בא"ד וילפינן לה מקרא דכתיב בהו בן שנתו שנתו שלו ולא שנה של מנין עולם ואשמעינן הכא דלא תימא מיום ליום הוא דבעינן ולא משעה לשעה אלא אף משעה לשעה כו'

ע"כ. והנה ילפותא זו מקרא דבן שנתו רב אחא בר יעקב יליף לה בנדה ס"פ יוצא דופן, ולפ"מ דרש"י תלה דברי רבא בדרשתו, בדרשת ראב"י, יל"ד בה טובא לע"ד, דדבר כזה היה שייך אי הוה תליא בסברא, אז היה מקום לאמר דרבא הוסיף מסברתו אדראב"י דס"ל דבעינן מיום ליום, ואיהו סבר דאפילו משעה לשעה, ורב אחא ב"י אפשר דפליג על רבא, דדוקא מיום ליום בעי אבל לא משעה לשעה, משא"כ בסוגיין, דרבא הכריח דין דשעות פוסלות בקדשים מקרא דיהיה, דכל הוייותיו לא יהיו אלא תם ובן שנה, וזה לא משכ"ל רק אי שעות פוסלות בקדשים, ולפ"ז גם קרא דכבש בן שנתו תתפרש לרבא למשעה לשעה, דמיום ליום לא יספיק לו אלא דוקא שנתו לשעה, וראב"י בהכרח שיפרש תמים זכר בן שנתו יהיה, שיהיה שנתו מיום ליום, ואפשר דאשכח ברייתא אחריתא דלא ס"ל דכל הוייותיו לא יהיו אלא תם ובן שנה, ולפ"ז בע"כ פליגי אהדדי, וא"כ איך מצא רש"י מקומו הכא, לתלות דרשת רבא בסוגיין מקרא דיהיה, בדרשת ראב"י בנדה מקרא דכבש בן שנתו, וע' ערכין י"ח ע"ב תוד"ה שנתו ומה שהארכתי בחידושי שם, וע' במעין החכמה דפוס רעדלהיים דף ס"ו ע"א, ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' ז' ובת' הגרע"א סי' קצ"ה.

רש"י ד"ה שחט. נפסל דם הרגלים ביוצא כו', ע"ל כ"ו ע"א תוד"ה שחט ובמש"כ בחידושי שם.

בא"ד וכל דמי בהמה יונקים זה מזה כו', וראיתי בס' חיבת הקודש שהעיר ע"ד רש"י מירושלמי עירובין פ"ג ה"ה דאיכא פלוגתא אם אברים יונקים זמ"ז וכתב דצ"ל דס"ל לר' אמי דהכא כרב שם דאברים יונקים זמ"ז ע"ש, ודבריו בלתי מובנים לדעתי, אטו עולא בר ישמעאל דס"ל שם בירושלמי דאין אברים יונקים זמ"ז, האם יכחיש את החוש אשר בעינינו נראה, דבשעת השחיטה יתאספו דם הבהמה גם מיתר האברים לצאת דרך בית השחיטה, רק לדעתי לא זו הדרך בהבנת הירושלמי, אלא דהתם איירי בבהמה של שני שותפים, דאם מיצע בעירוב את התחום אל תזוז ממקומה, ובזה פליגי אם שחטוה ביו"ט, רב אמר אברים יונקים זמ"ז, פי' בין השמשות של עיו"ט זמן קניית העירוב, שאז היתה הבהמה בחיים, ויניקה זו משכו אותה אז לכאן ולכאן, לכן אל תזוז ממקומה, ועולא בר ישמעאל סבר אין אברים יונקים זמ"ז, פי' דבתר השתא אזלינן, וביו"ט לאחר שחיטה וחלוקה הלא אין לאבר אחד שייכות עם חבירו, ומשו"ה כ"א מהשותפים נוטל חלקו ומוליכו למקום שהוא מותר לילך, וע' ביצה ל"ז ע"ב וברש"י ד"ה לעולם ובתוד"ה לאיסור, ובמש"כ בחידושי לחולין ר"פ בהמה המקשה.

וראיתי בהגהות עתים לבינה על ס' העתים סי' מ"ז שהקשה וז"ל לרב דס"ל בביצה שם דינקי תחומין אהדדי, לפ"ז בהקדיש אבר אחד דלא פליגי בתמורה י"א אלא באבר שהנשמה תלויה בו, ולמה לא נימא דינקי אברים אהדדי וכן בסנהדרין קי"ב גבי בהמה חציו של עיר הנדחת וחציו של עיר אחרת דאסור רק משום דבהמה כמאן דלא פליגא דמי ולא אמרינן משום דינקי אברים אהדדי ע"ש.

והנה מהא דסנהדרין בלתי מובן לי קושיתו, דהא בזה גופא דאמרו בש"ס שם דבהמה כמאן דלא פליגא דמי, מתאימים בזה עם סברת ינקי אברים מהדדי ואית בה חיות כללי, וכשבא לחלקה בהכרח דצריך לשוחטה דא"א לכזית בשר בלא שחיטה, וזה גופה הביא איסורה עליה כדפירש"י שם דאפילו שחטה משחט אין בשחיטתו כלום דלא לשחיטה קיימא אלא למיתה ושחיטתה זו היא מיתתה כו' ע"ש, הרי דזהו כל חילוק בהמה מעיסה, דעיסה כמאן דפליג דמי ולהכי מותרת, ובהמה אסורה מפני חיות כלליות אבריה דינקי מהדדי.

ולהא דתמורה ג"כ לא דמיא, דבביצה שם יש צד איסור דתחומין וצד קנין דשותפות הבהמה, שם אתינן לסברת דינקי תחומין מהדדי, דצד הקנין של כל אחד מושך את הבהמה רק למקום שהוא מותר לילך בעירובו, וכל עוד הבהמה בחייה אבריה יונקין זה מזה, והשותפות שולטת בה לשניהם בשוה, משא"כ בתמורה שהבהמה היא של אדם אחד וכל אבריה שייכים רק לו, והוא ע"פ רצונו הפרטי הקדיש ממנה אבר אחד, בזה תחול השאלה רק אי פשטה קדושה בכולה להקריבה למזבח, לכן מצא כל אחד לדרוש מן הכתוב, דר"מ ור"י דסברי אין כולה עולה משום דדרשי ממנו לה' ואין כולה לה', ור' יוסי ור"ש דרשי יהיה קדש לרבות את כולה ע"ש.

תוד"ה זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי וצ"ע פ' המזבח מקדש גבי אויר כבש ככבש דמי עכ"ל, והנה בשנת תר"נ הקשה לי הרב דק"ק שניפעשאק הגאון מהרי"ל ז"ל, הרי חילוק גדול ביניהם דאפ"ל דהא דאמרינן הכא דאויר כלי ככלי דמי, הוא משום דאית ליה לכלי מחיצות אבל בכבש דלית ליה מחיצות, י"ל דאויר כבש לאו ככבש דמי, וחילוק זה מבואר בגיטין ע"ט ע"א וע' שעה"מ פ"ה ה"י מה' גירושין.

ולע"ד לק"מ דבגיטין שם קאי אקושית הש"ס והא לא מינטר דאתי זיקא ודחי ליה, משו"ה הוצרך למחיצות, ודמיא לדופני כלי דבסוגיין שצריכין הדם או המים להשתמר בתוכן, הרי דהמחיצות הן רק לתכלית השמירה ולא מטעם הדין, משא"כ באברים שבכבש הנשמרים גם מבלעדי מחיצות, ואם אויר ככלי דמי יש נמי מקום לאמר דאויר כבש ככבש דמי, תדע דהא לענין אכילת מע"ש בירושלים כתבו התוס' במכות י"ב ע"א

דאויר ירושלים כירושלים, ולא העירו מהא דגיטין, ובע"כ משום דלא שייך לדין וסוג מחיצות כנ"ל.
ול"ד נמי לבעיא דר' ירמיה בפסחים מ"ח ע"ב גבי טבלא שאין לה לבזבזין מהו תוך כלי בעינן והא ליכא א"ד אויר כלי בעינן והא איכא, דהתם היתה שאלתו אליבא דר"א דאמר הסל מצרפן לחלה, אי היתה דעתו דוקא כמו סל עם מחיצות ואז יצטרפו, או שיספיק לר"א גם אויר של מקום מוגבל לחוד לצרפן אפילו אם הוא בלא מחיצות, וע' חולין ד"ע ע"א ובטו"א חגיגה כ"ד ע"א.
אכן יליד על לשון התוס' שהזכירו אויר כבש, הלא שאלת הש"ס שם הוא על אויר מזבח, ובמשנה שם קתני כשם שהמזבח מקדש כך הכבש מקדש, הרי דהכבש טפל למזבח, ובפשיטות הש"ס שם נמי קאמר ואי אמרת אויר מזבח לאו כמזבח אויר כבש נמי לאו ככבש, הלא הזכיר אויר כבש אלא אגב אורחיה לדין מזבח, והו"ל להתוס' להזכיר עיקר הסוגיא דאויר מזבח וצע"ק.

דף כו.

שחט ואח"כ חתך פסולה, ופירש"י שמשנשחטה נפסל דם הרגלים ביוצא כו' ע"כ. וקשה מ"ש יוצא זה מיוצא דאבר של עובר נקבה דנאסר האבר וחלב שלה אסור לשתותו משום שבא גם מאבר אחד האסור, כמבואר ביו"ד סי' י"ד ס"ה, ואפ"ה כתבו שם הב"ח והש"ך דאם יש ששים בבהמה בבשר וגידין ועצמות נגד אותו האבר אז כל החלב מותר ע"ש, ובסוגיין דא"צ ששים רק בטול ברוב כדכתבו התוס' הכא, א"כ אמאי לא יהיה באמת בטל ברובא, הלא כל מילי מדאורייתא בטלי ברובא כמש"כ התוס' לקמן ע"ג בד"ה אלא.
והנה התוס' כתבו דגזרינן גזירה במקדש, משמע מדבריהם דזהו הנתינת טעם אהא דלא שייך כאן דין בטול ברוב, אולם לפמש"כ במרדכי סוף חולין דכל שתחילת ביאתו לעולם בתערובות לא בטיל, וע' מנחות ד"ו ע"א תוד"ה דומיא, לפ"ז בלא"ה ניחא הא דלא בטיל דם אבר היוצא מהעזרה בכלל דם האברים, אולם התוס' אפשר דלא ס"ל הכי, לפמש"כ במרובה ס"ט ע"א בסוגיין דצנועין וז"ל וא"ת כי קאמר כל המתלקט הא לא היה מועיל למה שגדל אח"כ וכתבו דשמא היה בטל ברוב ע"ש, הרי דהם כמסתפקים בדבר הבא לעולם בתערובות אם הוא בטל ברוב, ולכן נקטו ליותר פשיטות דהכא הוא משום גזירה, אבל אה"נ דמדאורייתא היה בטל.
שם והא א"ר זירא הצורם אזן הפר כו', ע"ל כ"ה ע"ב ומש"כ בחידושי שם.
שם שמעת מינה דם המובלע באברים דם הוא כו', ע' חידושי הרשב"א לחולין דף צ"ג.

שם פרכסה ויצתה לחוץ וחזרה פסולה כו', ע' ברמב"ם וכ"מ פ"א הי"ג מפסוה"מ ושם הלכה ל"א ל"ב ל"ג ובמפרשים שם ובלח"מ פ"ז ה"ג ממעה"ק.

שם בעא מיניה אבוה דשמואל משמואל כו', ע' בה"ג סוף ה' גיטין ובתוס' ורא"ש לקידושין ע"ג ובס' האשכול ה' מקואות סי' נ"ט.

שם נתלה ושחט מהו כו', ולכאורה מ"ש מהא דתניא לעיל בסמוך עמד בדרום והושיט ידו לצפון ושחט קדק"ד או עמד בחוץ והכניס ידו לפנים ושחט קדק"ל שחיטתו כשרה ע"ש, דמה לי אם השוחט עמד חוץ למקום שחיטה או נתלה באויר, ולאמר ברייתא לא שמיע ליה הוא דוחק, וי"ל עפ"מ דאביו פשיט ליה בתלה ושחט דשחיטה על ירך וסבר דה"ה לנתלה כדפירש"י, ואחרי דהתורה הקפידה שיהיה על ירך, א"כ יש שפיר מקום להסתפק על אויר העזרה אם הוא כעזרה, כמו דמספקא לקמן פ"ז ע"ב על אויר מזבח וכבש אם הוא כמזבח וכבש, וע"ל כ"ה ע"ב תוד"ה זאת ובמש"כ בחידושי שם, ולהכי פשט לו אביו דהכא גלי רחמנא דשחיטה על ירך ולא שוחט על ירך, וע' ת' רדב"ז ח"ב סי' תרצ"א.

שם נתלה וקבל מהו כו', ע"ל י"ד ע"ב תוד"ה הג"ה.

שם דאויר פנים כפנים דמי כו', ע' שבועות י"ז ע"ב רש"י ד"ה אין אוכלים.

שם בעא מיניה ר' ירמיה מר"ז הוא בפנים וציציתו בחוץ מהו כו', והנה כמו דהכא בעי ר' ירמיה מר"ז על מילתא דלא שכיחא כ"כ בצמצום המקום, כמ"כ בעי הוא גופיה מיניה לעיל ספ"ק בצמצום הזמן, היה מזה ונקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע דם לאויר המזבח כו', ולפ"מ דמבואר בסוגיין ולעיל ספ"ק דר"ז השיב לו מקראי, הרי דבדעת תורה היו מונחים גם ספיקות כאלו הרחוקים מן המציאות יחד עם ההכרעה לכ"א מהספיקות לדינא, ומזה מוכח דיש לנו לדון גם על מציאות הרחוקות מאד, אם רק יצוייר דבזמן מן הזמנים אפשר לעולם שיזדמן, והא דאפקוה לר' ירמיה מבי מדרשא על שאלתו דרגלו אחת בתוך חמשים אמה ורגלו אחת חוץ מחמשים אמה, הוא משום דנגע בשיעורא דרבנן דכל המדדה אינו מדדה כלל יותר משיעור זה, כדעת ר"ת בתוס' ב"ב כ"ג ע"ב ע"ש. **והא** ראיה דבדין זה גופיה דרגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום פליגי ס"פ מי שהוציאוהו גבי תחומין אם יכנוס או לא, ותרווייהו דרשי מקרא דאם תשיב משבת רגלך, אי כדכתיב, או כדקרינן רגליך ע"ש, הרי דלכל חד עכ"פ רמז הנביא ישעיה לאותה מציאות הרחוקה דרגלו אחת כו', כיון דנוגע לדינא דתחומין, הלא דאין מקום לאמר דחטא של ר' ירמיה היתה בשאלתו משום דלא שכיחא, אמנם לר"ת דנגע בשיעורא דרבנן, חטא זה לא על עצמו יצא רק על הכלל כולו, דבזה ירופף כל שיעורי חכמים

כדאמרינן במנחות ק"ג ע"ב גבי ששים נבללין בכלי אחד ששים ואחד אין נבללין, דכל מדת חכמים כן הוא ע"ש, ולכן מצאו חכמי דורו שמגיעו עונש ובזיון כזה.

ומכ"ש לפ"מ דמצינו בהדיא בדברי ר' ירמיה שהיה מזלזל בשיעורא דרבנן, כדאמר איהו לר"ז בר"ה י"ג ע"א, וקים להו לרבנן בין שליש לפחות משליש, ומה מדויק בזה דברי ר"ז שהשיבו, לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא כל מדות חכמים כן הוא בארבעים סאה הוא טובל כו', וכן א"ל ר"ז לר' ירמיה בסוטה ט"ז ע"ב לא תפיק נפשך כו' בצפור דרור שיערו רבנן ע"ש, ותשובת לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא, יתכן רק היכא שהיה לחכמי דורו שיעור מוקדם ומוחלט מרבנן קשישאי, משא"כ בסוגיין ולעיל ספ"ק, דשאלת ר"י היתה בסתם מציאות דבר המצומצם במקום או בזמן, בזה לא הוכיחו ר"ז רק השיב לו בניחותא מקראי כנ"ל.

אולם אף שחכמי הדור מצאו לנכון לענשו, ע"פ ספיקותיו העלולים לקעקע בזה עמודי מדות חכמים ושיעורי דרבנן, בכ"ז לפי ערך גדולת תורתו רצו ג"כ לקרבו בזרוע, ולהכי שלחו לשאול ממנו במה שנסתפקו הם, ולראות דרכי תשובתו, וכאשר השיבם אני איני כדאי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה, מזה הבינו שנטה מדרכו, וקבל מרות חכמי דורו ומכש"כ דורות שלפניהם, ועל דא עיילוה ליה לר' ירמיה בבי מדרשא כדאמרינן בב"ב קס"ה ע"ב.

שם בבואם אל אהל מועד עד שיבא כולו לאהל מועד. וכ"ה גרסת רש"י בד"ה הכניס השני, ומשמע דנדרש מהאי קרא דכתיב גבי בגדי כהונה בפ' תצוה כ"ח מ"ג, דבבואם אל אה"מ דכתיב גבי כיור בפ' תשא ל' כ' ובפ' פקודי מ' ל"ב, מבע"ל למדרש על חיוב פרטיות הזמן שהוא צריך לקדש ידיו ורגליו מן הכיור כדאמרינן לעיל י"ט ע"ב.

אמנם בהא דהרמב"ם פ"א הי"ב מפסוה"מ הביא בזה קרא בבואכם אל אה"מ, הוא ודאי ט"ס, דהאי קרא בפ' שמיני כתיב בשתויי יין, ומבע"ל למדרש דמישתא ומעייל ג"כ אסור כדאמרינן בב"מ ד"צ ע"ב, וע' בהתוה"מ פ' מצורע סי' ק"ט.

רש"י ד"ה הושיט לקמן ילפינן לה אותו בצפון ואין השוחט בצפון, נ"ב הוא לקמן מ"ח ע"ב, וע"ש תוד"ה הג"ה ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה הכניס ראשו ורובו בצפון וקיבל כאילו נכנס כולו כדקיי"ל בכה"ת רובו ככולו ע"כ, ולקמן גבי קדשים קלים דאמרינן הכניס ראשו ורובו כאילו לא נכנס, פירש"י עפ"מ דמסקינן בסוגיין לאו אמרת והביאום לה' עד שתבא כולה לפנים ה"ג בבואם אל אה"מ עד שיבא כולו לאה"מ, ומסיק שם בשטמ"ק וז"ל אבל גבי הכנסת צפון לא בעינן כולו שהרי הוא עומד בעזרה ע"כ, המורם מכל הדברים דכל היכא דכתיב בקרא לשון ביאה,

והוא בא מן החוץ לפנים, אז לא סגי בראשו ורובו כמו בכה"ת דרובו ככולו, רק כולו דוקא, ולפ"ז קשה הלא בנגעי בתים כתיב בפ' מצורע י"ד מ"ו והבא אל הבית יטמא, ושם הרי הוא בא מבחוץ, ואפ"ה תנן בנגעים פי"ג מ"ח ובתו"כ והבא אל הבית כשיכנס ראשו ורובו ע"ש.

רש"י דיה פרכסה. והאי וחזרה לאו דוקא אלא איידי דבעי למיתני סיפא גבי פנים וחוץ וחזרה לאשמעינן רבותא דאע"ג דחזרה פסולה תנא רישא נמי וחזרה ע"כ, ויל"ד מנא ליה לרש"י להקל לדינא מטעם הך דיוקא, הרי לפנינו בתוספתא פ"ו הגרסא והחזירה, כמו ברישא כן בסיפא, ולפי גרסא זו היה מקום לאמר דתרווייהו בדוקא תנינהו ולא מייתרי, דברישא תנא החזירה למימרא דלא מיבעיא אם חזרה מעצמה ודאי דכשרה, אלא אפילו לו החזירה נמי כשרה, ובסיפא אשמעינן דדוקא אם החזירה אז פסולה, אבל אם חזרה מעצמה כשרה, אולם אם לא חזרה אפשר דגם ברישא פסולה, וע"ל צ"ב ע"ב וברש"י ד"ה יצתה לדרום.

ומזה נצמח לנו דין חדש לדעת רש"י, דס"ל דבזה אין נ"מ בין אם הוא החזירה או שחזרה מעצמה, ואפשר נמי דהכרעתו היא בזה גופה, דגרסת והחזירה היא ט"ס, והגרסא העיקרית היא כמו שהיא לפנינו בגמרא, וע' רמב"ם פ"א הי"א מפסוה"מ ובכ"מ שם.

רש"י ד"ה היא בפנים כו' מהו לשוחטה לכתחילה, ע' בשטמ"ק ובתוד"ה חתך.

תוד"ה שחט ואח"כ חתך פסולה, דדם פסול אינו בטל ברוב כדמוכח פ' התערובות ע"ט ע"ב דגזרינן גזירה במקדש ע"כ, פי' כמו דגזרינן התם בנתערב דם כשר בדם פסול או בדם התמצית, אע"פ שאין בפסול ולא בתמצית כדי לבטל את הכשר, משום גזירה דילמא אתי לאכשורי נמי היכא דיש בדם הפסול או בדם התמצית כדי לבטל את הכשר, ה"נ אע"ג דרק רגליה בחוץ, ויש בדם דכל הגוף כדי לבטל דם הרגלים, מ"מ פסול, משום דאי שרית הכי, אתי נמי לאכשורי היכא דכל גופה בחוץ ורק צוארה בפנים, ומצאו מקום לגזירה זו כשיש רוב שוחטין בעזרה, דלא ליתו לשחוט כשחלק מגוף הנשחט הוא בחוץ, משום דעכ"פ לכתחילה מצותה שתהא כולה לפנים, מקרא והביאום לה' כדמסקינן בסוגיין, וע' מל"מ פ"א הי"ד מה' מטמאי משכב ומושב, ומה שהאריכו בדבריו השעה"מ פ"י מה' מקואות סוף כלל ו' ובפלתי סי' י"ד סק"ה ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' נ"ד נ"ה ובגינת ורדים להפמ"ג כלל מ"ז ובבאר יצחק חי"ד סי' ל"א ענף ג' ובעין יצחק חא"ח סי' כ"ב וסי' כ"ו ובמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

תוד"ה חתך. היינו לכתחילה, ע' רש"י ד"ה היא בפנים ובשטמ"ק שם ובלח"מ פ"א הי"ד מפסוה"מ.

תוד"ה ש"מ. דם קודם שנפרש מן האבר דפשיטא דשרי באכילה כו'. ע' פסחים ע"ד ע"א תוד"ה האי ובחולין י"ד ע"א תוד"ה ונסבין ובדף קי"א ע"א תוד"ה וחתוכיה ובמש"כ בחידושי שם ובדף ל"ג ע"א וקי"ב ע"א וקכ"א ע"ב.

דף כו:

אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו כו'. והנה התוס' ביומא כ"ט ע"ב כתבו דכמו הכא פסול הבשר אבל בעלים נתכפרו כמ"כ גם בתוספתא פסחים פ"ד דתניא כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר או שעכבן אחר תמיד של בין הערבים הרי אלו פסולין, פירושו נמי פסול בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו ע"ש.
וביומא שם משמע דעת התוס' דדמיון התוספתא תא להך דהכא הוא לגמרי, היינו כמו פסול בשר דהכא הוא מדאורייתא, כמ"כ פסולין דתוספתא ג"כ מדאורייתא קאמר וע"ש במהרש"א, אולם התוס' במנחות ד"נ ריש ע"א ובעירובין ד"ב סוף ע"א ובפסחים נ"ח סוף ע"ב כתבו דרק מדרבנן מיפסיל, וכ"כ הבאר שבע בחידושיו לתמיד ד"ל ע"ב, אבל רש"י בהוריות ד"ד ע"א בד"ה ספק משחשכה כתב דאין בו שום פסול בדיעבד וע"ש בתוס', ולפמש"כ המל"מ פ"א ה"ג מתמידין גם דעת הרמב"ם הוא כן ע"ש, וזה מתאים יותר עם תירוצא דאביי במנחות מ"ט ע"ב דהוא מצוה בעלמא, וכ"ה בירושלמי יומא פ"ב ה"א, וע' יומא ד"ז ע"א תוד"ה דם ובגבורות ארי שם ובהתוה"מ פ' צו סי' קכ"ג.
שם כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו בעלים. ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' ק"ט, וע"ל ר"פ חטאת העוף תוד"ה למעלה ושם ע"ב תוד"ה ואלא ובמש"כ בחידושי לקמן נ"ב ע"ב ברש"י ד"ה המחטא.
שם והאמר רבא אין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבודה ובמקום הראוי לעבודה. ויל"ד אמאי תלי הא מילתא במימרא דרבא, ומאי חידש רבא בזה, הלא הא דאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה, מתניתין היא לקמן ס"פ ב"ש שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד, ובודאי דהוא כהן כשר, ומקורה מדאורייתא דכתיב המקריב אותו לא יחשב, כדפירש"י שם, והא דאין המחשבה נוהג אלא בדבר הראוי לעבודה, ברייתא היא בתוספתא מנחות סוף פ"ה, ובמקום הראוי לעבודה נמי פשיטא, דכהרצאת כשר כן הרצאת פסול כדלקמן כ"ח ע"ב, והרצאת כשר אינו בנפגם המזבח כדילפינן לקמן נ"ט ע"א מקרא.

ואפשר משום דרבא הוא דמפרש לה במנחות ד"ה ע"ב במי שראוי לעבודה לאפוקי כהן בעל מום כו' כדהביא רש"י בסוגיין, וע' תו"כ צו פרשה ח' ובפי' הראב"ד ובק"א ובהתוה"מ סי' קי"ט.
שם אין מחשבה מועלת כו', עמש"כ בחידושי לקמן ל"ה ע"א.
שם חישב ליתן את הניתנין למעלה למטה כו', ע"ל כ"ט ע"א תוד"ה למקום.
שם לאלתר כשר. ע"ל כ"ז ע"א תוד"ה יצא. תוד"ה אמר. אבל אניתנין ע"ג הכבש לא קאי כו', וכן החליטו במנחות נ"ז ע"ב תוד"ה אין, אבל לא כן דעת הרמב"ם בפ"ב ה"י מפסוה"מ, וע' בתוספתא פ"ז ופ"ט ובירושלמי שבת פ"ז ה"ב ובתו"כ ויקרא ובהתוה"מ שם סי' קמ"ב וביומא מ"ה ע"ב תוד"ה סודרן.
תוד"ה לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר, בעלמא דרשינן לכפרה נתתיו ולא למעילה עכ"ל, לולא דבריהם היה אפ"ל לכאורה, דבתיבת לכפר הוציא הכתוב כל הדברים שהם בזולת הכפרה, דוגמא דאמרינן בירושלמי יומא פ"ה ה"ו גבי אין מעילה בדמים ר' אבהו בשם ר' יוחנן כי הדם הוא בנפש יכפר אין לך בו אלא כפרת נפש בלבד ע"ש, וה"נ כוונת התרצן במש"א לכפר לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר, היינו רק כפרת הנפש, וכאשר ממועטים כל הדברים האחרים, שפיר קאמר כדקאי במעילה לכפרה נתתיו ולא למעילה, ואפשר דכוונת התוס' נמי הכי הוא, דבהא דקאמר בעלמא לכפרה נתתיו ולא למעילה, מתאים עם הא דאמרינן הכא לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר.
תוד"ה ואי. והשתא אמאי יחזור ויתן למטה הרי כבר נתכפר כו', ע"ל פ"א ע"ב תוד"ה הא ותוד"ה נתן.

דף כז.

חוץ למקומו פסול וא"ב כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת למחר פסול חזר וחישב כו'. ע' תוספתא פ"ג ובהגהות הגר"א ז"ל שם.
רש"י ד"ה כאן שנתן. ומתניתין דקתני פסול בנתן במחשבת לאכול בשר חוץ לזמנו, ע' בת' הגרע"א סי' קצ"ה בשולי המכתב.
תוד"ה יצא. וא"ת אמאי איצטריך לקמן לא יחשב לומר שמחשבות מוציאות זו מזו כו', ע' לקמן בסמוך תוד"ה אלא.

דף כז:

זאת היא העולה כו'. פסוק בלשון זה ממש ליתא, רק זאת תורת העולה היא העולה ר"פ צו, אולם תיבות תורת העולה, נדרשו לדרשות אחרות, כמש"כ התוס' בנדה ר"פ יוצא

דופן ולקמן פ"ד ע"א, ועמש"כ בחידושי שם, ומשלש תיבות אלו דריש ר' יהודא הני תלתא מיעוטי.

שם זאת היא העולה הרי אלו שלשה מיעוטין פרט לנשחטה בלילה כו'. כה"ג בשבת צ"ג ע"א תלתא מיעוטי כתיבי נפש תחטא אחת תחטא בעשותה תחטא חד למעוטי כו', ולכאורה יל"ד איך אתו כולהו למעוטי, אדרבא נימא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, וע' תוי"ט ערלה פ"א מ"ב ובתורת חיים לב"ק ספ"ד, די"ל כמו שהביא רש"י בהוריות ד"ג ע"א בשם הירושלמי והל"ב מדות, דרק בתרי מיעוטי אמרינן אין מיעוט אח"מ אלא לרבות אבל היכא דאיכא ג' מיעוטין בזה אחר זה בחד קרא כולהו אתו למעט ע"ש, ובזה ניחא נמי במנחות ד"ט ע"ב דפריך הש"ס ואימא אין מא"מ אלא לרבות ומשני שמאלית אחרינא כתיב, ולפי הנ"ל ה"פ כיון דאיכא שלשה לא אמרינן אמא"מ אלא לרבות, וע' בתוס' הוריות שם וברש"י סנהדרין ט"ו ע"א ד"ה ואימא וברמב"ן לנדה ד"מ ע"א וברי"טב"א שם ובת' פמ"א ח"ב סי' ל"ז ובמה"פ לירושלמי ריש הוריות.

שם מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקדש, ר"ל דהא עצם מחלוקת ר"י ור"ש בסוגיין, וכן כל התנאים שנחלקו לקמן פ' המזבח מקדש באלו דאם עלו לא ירדו, כולם סובבים על האי קרא דכל הנוגע במזבח יקדש, כדפתח ר' יוסי הגלילי בברייתא דתו"כ ולקמן פ"ג ע"ב, וע' ברש"י תצוה כ"ט ל"ז, וזה ג"כ אין סברא לאמר דקאי על נגיעת חולין במזבח או סתם פסולין להקרבה, דודאי דלהכי לא אתי קרא כדכתב בהתוה"מ פ' צו סי' ב', וכיון דקרא אתא לאותן שהיו בקדש, סברא נמי יותר לאמר דאף באלו דאם עלו ירדו, יהיו ג"כ מאותן שהיו פסולן בקדש, ועמש"כ בחידושי לקמן ר"פ המזבח מקדש.

שם קתני מיהא כו' ולמעלה שנתנן למטה ולא פליג ר' יהודא, ע"ל פ"ד בתוס', ובמעילה ד"ב ע"ב תוד"ה ורבה ובנדה ד"מ ע"ב תוד"ה והניתנין ובלח"מ פ"ג ה"ז מפסוה"מ.

במשנה להקטיר אימוריו בחוץ או מקצת אימוריו בחוץ לאכול בשרו בחוץ או כזית מבשרו בחוץ, ויל"ד הלא אכילת מזבח שוה לאכילת אדם לשיעור כזית כדתנן לקמן כ"ט ע"ב, וכ"כ הרמב"ם פי"ד ה"י מפסוה"מ אין אכילה פחותה מכזית ולא הקטרה פחותה מכזית, ולפ"ז גם במקצת אימוריו דקתני תנא, כוונתו נמי דבהאי מקצת הוי כזית, ומ"ש דבאכילה נקט כזית ובהקטרה מקצת, ובתוספתא פ"ב נקט בשניהם כזית, לולא אם נשבש לשון המשנה ולמגרס כזית במקום מקצת וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה זאת. ה"א דהעולה הוי מיעוטא כלומר העולה המיוחדת ולא כולן ע"כ, וכה"ג דרשינן בתו"כ ויקרא נדבה פרק ד' העולה פרט לעולת העוף, דאינו טעון סמיכה,

וע"ש בר"ש משאנ"ץ, ודתניא בתו"כ שם פרק ה' דעולת נכרים טעונה הפשט מדכתיב העולה, התם עצם הריבוי בא מתיבת עולה, כל שהיא עולה, וה"א דהעולה למעוטי אתא כדאמרינן הכא, וע"ל פ"ד ע"א ברש"י ותוס' דיה זאת ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה והלן שלן בשרה חוץ למזבח ע"כ, ע' נדה ד"מ ע"ב רש"י ותוס' ד"ה והלן וברמב"ם פ"ג ה"ז מפסוה"מ.

רש"י ד"ה קטרת זרה קטרת נדבה שלא התיר הכתוב אלא קטרת של צבור שחרית וערבית ע"כ. אין כוונת רש"י במש"כ קטרת נדבה דנדבת יחיד, שלא התיר הכתוב אלא קטרת של צבור, דהא נדבת צבור דקטרת זרה נמי פסול כמו של יחיד. דמדכתיב לא תעלו משמע לרבים קאמר, כדילפינן במנחות ד"נ ע"ב כדפירש"י שם, ובע"כ במש"כ קטרת נדבה כוונתו בין נדבת יחיד בין נדבת צבור, וזהו דמסיק שלא התיר הכתוב אלא קטרת של צבור שחרית וערבית, ור"ל אבל שאר קטרת נדבה בזולת קטרת של צבור דשחרית וערבית הקבועים, פסולים של צבור כמו של יחיד, ושניהם נקראים קטרת זרה, ואפילו אם היחיד או הרבים מסרו את הקטרת לצבור, כדכתבו התוס' במנחות ד"נ בד"ה יכול והכ"מ בפ"ב הי"א מכלי המקדש, אפ"ה אסור לצבור להעלותן על מזבח הפנימי רק בשחרית וערבית בשיעורן הקבוע, וע' בתוס' מעילה ס"פ ולד חטאת ד"ה מותר ובשבועות ד"י ע"ב ד"ה מותר ובמש"כ בחידושי לכריתות ד"ו ע"א.

תוד"ה האי רצפה והאי כלי שרת. ועדיף משאר כלי שרת דלא מקדשי פסולין ליקרב ומזבח פנימי מקדש כצ"ל, וחילוק זה מבואר גם ברמב"ם פ"ג הי"ח מפסוה"מ, וע"ש במל"מ ובת' בית דוד סי' ט'.

דף כח.

סברוה עור אליה כאליה דמי. אע"ג דכו"ע ס"ל דעור אליה הוי כבשר כמש"כ התוס' בד"ה תנינא, מ"מ קאמר סברוה, כמש"כ התוס' והר"ן ריש ב"ב ובנדרים י"א

שם עור אליה כאליה דמי. והנה במשנה ותוספתא ובכל הסוגיא וברמב"ם פי"ד ה"ז מפסוה"מ בכולם הגרסא עור האליה, אולם הכ"מ שם משבש לשון הרמב"ם וגריס בדבריו עור שתחת האליה. ובודאי הוא משום הגרסא במשנה חולין קכ"ב ע"א כמש"כ שם על הגליון, והתוי"ט הרגיש בלשון הרמב"ם והכ"מ ע"ש, ומה מאד קשה לשבש לשון של דייקן גדול כהרמב"ם ז"ל, ומכש"כ לפ"מ דבפ"א ה"ט מאה"ט העתיק לשון המשנה דחולין עור שתחת האליה, ובפסוה"מ העתיק לשון משנתינו עור האליה, סתמא כפירושו בדעתו, דגרסאות שתי המשניות צדקו יחדיו כל אחת במקומה, כן אם כדעת

הכ"מ שמשבש בלשון הרמב"ם, הרי לא רק עליו תלונתו בגרסתו, כי אם על כל ספרי תנאים ואמוראים בסוגיין כנ"ל.

אמנם מדוע תשתנה גרסת משנתינו מגרסת משנה דחולין, ומאיזה מקום לקח הרמב"ם ההכרעה הנכונה שאין שום שיבוש במשנתנו, ואפשר דגם הכא צ"ל עור שתחת האליה כמו בחולין וכמש"כ הכ"מ.

לכן נלע"ד דהרמב"ם דייק וגמיר הכי, מקושית הש"ס ותירוצם בסוגיין, דפריך מאי קמ"ל עור אליה כאליה דמי תנינא ואלו שעורותיהן כבשרן עור שתחת האליה ורב חסדא איצטריך סד"א ה"מ לענין טומאה דרכיך מצטרף אבל הכא אימא למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ולא עבידי מלכים דאכלי הכי אימא לא קמ"ל, דלכאורה כל הדברים מרפסן איגרי, דמעיקרא מאי פריך מאי קמ"ל כו' הלא טובא קמ"ל, דהתם לא קאמר רק עור שתחת האליה, דעלה פירש"י בחולין שם וז"ל עור הזנב מתחת מקום שאין שער מפני שהוא רך ע"ש, משא"כ הכא דקתני עור האליה, דבסתמא הוא אפילו העור שלמעלה דהוא קשה, כן בתירוצם אחרי שבאו לחלק דלענין טומאה נחשב לאוכל משום דרכיך, א"כ מדוע לא יהיה באמת גם מאכל מלכים, ואם גבי טומאה הוא הרך והכא הוא הקשה, הלא החילוק מבואר מעצמו, ול"ל כלל טעמא דלמשחה, והאחרון הכביד בהא דמסיק קמ"ל, הלא רב חסדא גופיה קאמר בחולין קל"ב ע"ב, מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי ואין נאכלות אלא בחרדל מ"ט א"ק למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ע"ש, וכיון דס"ל לדינא קרא דלמשחה, א"כ איך קאמר הכא קמ"ל דלא אמרינן הכי, אימא למשחה דוקא גם הכא, ולאפוקי עור האליה משום דלא עבידי מלכים דאכלי הכי, ובע"כ דהרמב"ם הבין דקושית הש"ס היא, כיון דבעור האליה סתם נכלל גם עור שתחת האליה, וכבר שנינו דגבי טומאה נחשב לאוכל, בודאי דגם גבי קדשים לאוכל יחשב, ומאי קמ"ל במשנתינו, והשתא שפיר משני דזהו כל חידושא דרב חסדא הכא, דסד"א ה"מ לענין טומאה דרכיך, פי' דהתם הוא עור שתחת האליה דרכיך להכי מצטרף לאוכל, אבל הכא תנן עור האליה סתם, דהוא אפילו במקום הקשה, ואית לן קרא דלמשחה דהקפידה תורה על קדשים שיהיו נאכלין בגדולה, ולא עבידי מלכים דאכלי הכי, אימא דהכא לא יהיה נחשב לאוכל, קמ"ל כיון דמקור ושורש פסול ופיגול דקדשים הוא בשביל המחשבה, ואחרי דחשיב לאכול עור האליה, אחשביה לכוליה במחשבתו, וזהו מש"כ הרמב"ם בפיה"מ דמשנתנו, וז"ל ולפיכך אמר מעור האליה לפי שדעתו על עור האליה שאינו כאליה לזה הענין וכשחשב לאכלו כאילו חשב לאכול דבר שדרכו לאכול עכ"ל, הרי בהדיא בדעתו דעור האליה דקתני הכא, הוא דבר שאין דרכו לאכול מפני הצד

הקשה שבו, ונחשב לאוכל רק מפני מחשבתו, ול"ד לטומאה דהתם הוא עור שתחת האליה דהוא גופיה רך כנלע"ד.

שם למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין, בספרי קרח איכא פלוגתא בדרשה דלמשחה ע"ש, וע' בכורות כ"ז ע"א תוד"ה ואתי ובמש"כ בחידושי שם ולחולין קל"ו ע"ב ולקמן ל"ה ע"א.

שם השוחט את העולה להקטיר כזית מעור שתחת האליה, בתוספתא פ"ב הגרסא השוחט את הזבח לאכול כזית מעור האליה כו', וע' מש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

שם מנה"מ אמר שמואל תרי קראי כתיבי מאי היא אמר רבה כו', ע' ביאור הענין בהתוה"מ פ' צו סי' קכ"ב.

רש"י ד"ה לאכול דבר שאין דרכו לאכול כגון אימורים או חוץ לזמנו או חוץ למקומו ע"כ. פי' דבר שאין דרכו לאכול הוא כגון אימורים, ומחשבתו בשחיטתו היתה, לאכלם או חוץ לזמנו או חוץ למקומו.

תוד"ה אמר. וסבר לה כההוא תנא כו' דלר"א הוי בכרת, ע' מנחות י"ח ע"א תוד"ה אלא.

בא"ד אין לחוש אי אגב אורחיה אשמעינן דעור כבשר אע"ג דתנינא כו', ויל"ד לפי הנחת התוס' מאי פריך בגמרא על רב חסדא מאי קמ"ל עור אליה כאליה דמי תנינא ואלו שעורותיהן כבשרן כו', הלא י"ל מילתא אגב אורחיה קמ"ל, ומצאתי בצ"ק שהרגיש בזה, אבל תירוצו אינו עולה יפה לפ"מ שהביאו התוס' במנחות צ"ג ע"א ע"ש.

תוד"ה תנינא. הקשה ה"ר יעקב מאורלייניש טובא קמ"ל דבפ' העור והרוטב אמרינן אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה כו', ע' חולין נ"ה ע"ב תוד"ה בלשון ובביאור הגר"א לאה"ע סי' פ"ג סק"ג ולחו"מ סי' רי"ד סקמ"ב.

תוד"ה בשלמא. תימה דבתוספתא קתני זבח כו', יל"ד קצת ע"ד התוס' בחולין נ"ו ריש ע"א שהביאו להאי איבעית אימא תני זבח דבסוגיין, ולא הביאו להא דתוספתא, וע' בחידושי הרמב"ן שם נ"ה ע"ב.

דף כח:

אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו לענין חוץ למקומו. ע' בתו"כ צו רפי"ג ובפי' הראב"ד ושם בהתוה"מ סי' קכ"ב ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרק ד'.

שם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח כו'. ע"ל ל"א ע"א תוד"ה דכתיב ומנחות י"ז ע"ב תוד"ה דלא ובמש"כ בחידושי לבכורות י"ב ע"ב ולחולין פ"א ע"א.

שם ירצה כהרצאת כשר כן הרצאת פסול כו', ע' בפ' הראב"ד לתו"כ צו סוף פרשה ח'.

רש"י ד"ה במקד"ש. מ' מחשבה ק' קצת ד' דם כו', ע' תוספתא פ"ה.
רש"י ד"ה מבשר זבח שלמיו הקיש זבח לשלמים כו', ע"ל מ"ד ע"א תוד"ה אלא.
רש"י ד"ה מה הרצאת כשר, אף פיגול אינו קבוע עד שיזרק הדם שהיא סוף כל מתיריו. משכ רש"י קביעות הפיגול בזריקת הדם, הוא רק לחייבו עליו כרת, כדביאר דבריו במנחות ט"ז ע"ב ובמעילה ד"ג ע"ב ד"ה א"ר גידל, וכ"כ שם התוס' בד"ה קומץ ומסקו וז"ל אבל שם פיגול חל משעת שחיטה כמו לענין להביא לידי מעילה.
רש"י ד"ה אותו. שהכהן המקריבו לא יחשב עוד בכהונה ויפסל מלכהן כו' ע"כ, וכן פי' הר"ש משאנ"ץ לתו"כ צו פרשה ח', וע"ש בפי' הראב"ד ובהתוה"מ.
תוד"ה מסתברא. ופי' זה תימה גדול דמה סברא היא זו כו', ע' בק"א לתו"כ צו פרק י"ג מ"ב.
תוד"ה ואיפוך. ודוחק לאמר דסבר המקשה אין מוקדם ומאוחר בתורה, נ"ב כדאמרינן בפסחים ד"ו ע"ב.
תוד"ה מה שלמים מפגלין ומתפגלין תימה מהיקישא דזאת התורה נפקא לן כו'. ע"ל מ"ד ע"א תוד"ה נאכל ובדף צ"ד ע"א ובמנחות פ"ג ע"א תוד"ה מה שלמים.

דף כט.

לא יערב בו מחשבות אחרות. ע"ל כ"ז תוד"ה יצא ותוד"ה אלא ובש"ק לירושלמי גיטין פ"ה ה"ה.
שם יהיה מלבד שמצטרפין זה עם זה. ע"ל ל"א ע"א רש"י ד"ה ה"ג בדרב דימי.
שם א"ר אשי אמריתא לשמעתא כו', בילקוט צו רמז תצ"ח הגרסא רבא.
שם אמר ר' אלעזר כוף אזנך לשמוע כו'. ע' במבוא הפרקי דר"א להרד"ל אות ד'.
שם במחשב לאכול מזבחו ביום השלישי. וכ' הראב"ד בפירושו על התו"כ צו ריש פרשה ח' וז"ל הנאכלין ליום אחד שאסור לשחטן על מנת לאוכלם חוץ לזמנם עכ"ל, לכאורה משמע כוונתו דאתא למעט בזה בכור מעשר ושלמים, דאינהו מתאכלי לשני ימים ולילה אחד, ובאמת מדוע יתמעטו, הלא ביום השלישי גם הם נאסרים מלאכול, וממילא צריכה מחשבה של זמן זה לפגלם, ולמה דייק הראב"ד הנאכלין ליום אחד. לכן נראה דהוא בא להניח כוונה בדברי ר' אליעזר, שגם הנאכלין ליום אחד הם במשמעות דבריו, ודלא נימא דא"כ הי"ל לאמר במחשב לאכול ביום השני, לנאכלין ליום ולילה, וביום השלישי לנאכלין לשני ימים ולילה אחד. דהא זמנו של זה לא זמנו של זה, ולהכי כתב הראב"ד דגם נאכלין ליום אחד במשמע, והא דר"א דלג את יום השני והזכיר רק יום השלישי הוא, לפ"מ דבקדשים הלילה הולך אחר היום, דכתיב ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו

עד בקר, אלמא לילה שלאחריו קרוי יום קרבנו עד הבקר כדפירש"י בחולין פ"ג ע"א, ומשו"ה כל הנאכלין ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר ולמה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה כדתנן ריש ברכות, ולפי ערך זמן אכילתן כן הוא זמן מחשבתן לפגל אח הקרבן, וא"כ אם חשב לאכלו בלילה שאחר יום אכילתו לא יתפגל הקרבן, דעדיין הוא זמן אכילתו מדין התורה, ולהכי אי הוה תני במחשב לאכול מזבחו ביום השני, היה אפשר לטעות שאם חשב על אכילתו בלילה שלאחר היום דג"כ נתפגל, כמו במעשה בראשית ובאותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה, וא"כ הלילה שלאחר אכילתו נחשב ליום המחרת, להכי תני ר' אליעזר במחשב לאכול מזבחו ביום השלישי, דמשמע הכי ומשמע הכי, רק החילוק הוא, דבנאכלין לשני ימים ולילה אחד צריכה המחשבה להיות על שעות היום מיום השלישי דוקא, משא"כ בנאכלין ליום ולילה, בדידהו מחשבתו לאכול בלילה שלפני יום השלישי, דבמקום אחר נקרא יום השלישי, ג"כ מפגלת הכא, ואע"ג דמשעות היום מחשבתו דיום השני נמי מפגל שהוא לאחר זמן אכילתו, אמנם שלא תטעה על הלילה שקודם היום, לכן נקט יום השלישי, אבל בנאכלין ליום אחד הוא גם במחשבה בה דלילה שלפניו, והא כדאיתא והא כדאיתא כנלע"ד.

שם א"ל ר"ע הן מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו אף אתה אל תתמה על זה שאע"פ שהוכשר שיחזור ויפסול כו', וקשה מה דמיון הוא זה, הלא התם היא חזקת הגוף העשוי להשתנות מתכונתו, וגם בשעת טהרתה היא דק חזקת טהרה לשעה ולא לעולם, ובשביל זה גופה אמרה תורה ואחר תטהר, והבינו חז"ל בנדה ל"ג ע"ב אחד אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ופירש"י שיהו רצופין טהרתן ע"ש, ובע"כ הוא משום חלישות החזקה שבטהרתה לשעה, מפני שבהכרח טומאתה כרוכה בגופה כמו טהרתה, ולכן יש שפיר מקום לאמר דראייתה תסתור למפרע, דאע"פ שלא היתה הטומאה אז בפועל, אבל עכ"פ היתה בה בכח, משא"כ הכא שהקרבן יצא בהכשר מכל וכל, ולא היה שום כח אחר מעורב בו בשעת הקרבה לבטל כשרותו, וזה שבא ביום השלישי ואכל מזבחו הרי ענין חדש ופנים חדשות באו לכאן, ואיך יוכל לפוסלו בזה למפרע, הגע עצמך בשר קדש או חול שיצא בהכשר, ואח"כ בא אחד וזרק חתיכה מבשר זה בקדירה חולבת רותחת, האם יש לפעולה זו ואיסור זה שום שייכות עם הזמן הקודם לכשרות הבשר או החלב, וע' תוד"ה וכיון, וצ"ע כעת.

שם או אינו המקריב אלא זה כהן המקריב כו', ע' בפי' הראב"ד לתו"כ פ' צו פרשה ח' ובר"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ שם סי' קי"ח.

רש"י ד"ה יהיה, שמצטרפין חצאי שיעוריהן לפסול את הקרבן כו', אולם הרמב"ן בסוף סה"מ בל"ת השכוחות מהרמב"ם לדעתו. כתב במצוה חמישית, דקרא דיהיה אתא להורות שמצטרפין זע"ז, בין לפסול מחשבה בין למלקות באכילתן.
רש"י ד"ה שעיברה שנתו וזהו איחור דכתיב לפני ה' כו', ע' טו"א לר"ה ד"ה ע"ב.
תוד"ה למקום. ובזה לא דק בקונטרס דאכילת בשר מצי משכחת בהיכל כו' ע"כ, ע' בר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו פרק ח' משנה ב'.
תוד"ה וכיון שראו סתרו פי' הקונטרס דזב וזבה שפסקו והתחילו למנות ימי ספורו ומנו ד' או ה' ימים וקשה דאין זה קרוי חזקת טהרה כו', ע' בר"ש משאנ"ץ על הספרא צו פרשה ח' משנה א' ובנוב"י קמא חי"ד סי' מ"א.
תוד"ה נפקא לן מדאחרים תימה הא ר"א נמי דריש שאינו נפסל בשלישי כו', ע' בהתוה"מ פ' צו ס"ס קי"ח.

דף כט:

מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה אף בכור אינו נפסל משנה לחברתה. כ"ה הגרסא לפנינו בכה"מ בש"ס, אולם בתוספתא סנהדרין פ"ג ובספרי ראה גריס מקיש בכור למעשר שני מה מעשר שני נאכל משנה לחברתה אף בכור נאכל משנה לחברתה, וע' ר"ה ד"ה ע"ב תוד"ה מה.
שם לא יחשב לא יערב בו מחשבות אחרות. וכתבו בשטמ"ק ובדק"ס דתיבת אחרות נמחק, ולא ידענא אמאי מחקו דוקא הכא, ולא לעיל ריש ע"א, והתוס' לעיל כ"ז ע"א בד"ה אלא גרסי תיבת אחרות.
שם מנין למחשב בקדשים שהוא לוקה ת"ל לא יחשב. והנה הראשונים ז"ל נסתפקו אי מחשבה דקדשים דנפק"ל מלא יחשב הוא כפשטות הכתוב במחשבה גרידא או דוקא בדבור, וע' ברמב"ן על סה"מ בל"ת רביעית השכוחות לפי דעתו מהרמב"ם ז"ל, ולעיל ד"ד ע"ב תוד"ה מחשבה ובמש"כ בחידושי שם, וע' בתוס' ובשטמ"ק לב"מ מ"ג ע"ב במשנה.
והנה המגיה במל"מ רפי"ג מפסוה"מ הקשה מהך דהכא דאמרינן דלוקה, ואי במחשבה גרידא תליא מילתא מלקות היכא משכ"ל, כדפריך הש"ס ס"פ הנחנקין גבי כובש נבואתו אטו מאן דאכיל תמרי בארבילא לקי מאן מתרי ביה ע"ש, ומחותני הרב הגאון ר' אלחנן וואסערמאן שליט"א תירץ, דלפ"ד ראשונים אלו כוונת הש"ס הוא, דמקרא דלא יחשב משמע דדעת תורה דעכ"פ במחשבה גרידה לחוץ למקומו או לחוץ לזמנו ג"כ נפסל או נתפגל הקרבן, ומכש"כ בדבור, ואם בדבור זה היו ג"כ עדים והתראה אז הוא לוקה.

שוב מצאתי במנ"ח מצוה קמ"ד אות ו' שתירץ כן, וע' בח"ס חאה"ע ח"ב סי' מ"ג ובנחל אשכול לס' האשכול ה' שחיטת חולין ס"ס י"ג.

שם א"ל רב אשי לרב מרי לאו שאין בו מעשה הוא וכל לשאב"מ אין לוקין עליו, והקשה בחק נתן לשיטת התוס' דמחשבה דקדשים היא דוקא בדבור כנ"ל, א"כ איך קרי ליה לשאב"מ הלא בתמורה ד"ג ע"ב א"ל ר' יוחנן לתנא לא תתני ממיר דבדבורו עשה מעשה, ה"נ בדבורו עשה מעשה דנפסל הקרבן, וכן הקשו בפני יהושע לגיטין נ"ד ע"ב ובמנ"ח מצוה קמ"ד אות ז' ונשארו בצ"ע, וכבר הקדימום בשטמ"ק לב"מ מ"ג ע"ב ד"ה ביתר.

ולעד"נ דהא דאמרו בדבורא עשה מעשה, היינו מעשה חיובית, דע"י דבורו מתקדשת התמורה, וע' דש"י תמורה ד"ד ע"ב ד"ה אילימא ובכ"מ סוף ה' תמורה, וכן בעקימת שפתיו דחסמה בקול והנהיגה בקול דב"מ ד"צ ע"ב, דהתם נמי נחסם פי הבהמה ע"י דבורו, דוגמא דחסימה ממשית, או מנהגת בכלאים ע"י דבורו, וע' בתוס' ב"מ שם ד"ה ר"י ובסנהדרין ס"ה ע"ב ד"ה הואיל ובשבועות כ"א ע"א ד"ה חוץ הראשון, וכ"כ התוס' בגיטין ס"פ האומר גבי מיאנה או שחלצה כיון שע"י הדבור נגמר הדבר שע"י כך ניסת לשוק מעשה גמור חשיב ליה ע"ש, משא"כ בפיגול שע"י דבורו אינו נעשה מעשה חיובית רק שלילת ההיתר, ולהעדר ההיתר אין מקום לכנות מעשה, ופעולת שריפת הבשר באה ממילא להיותו נאסר באכילה ומה יעשו בו, הלא טעון עיבור צורה, ולינה היא נמי מידי דממילא בלי מעשה, ולמחר נשרפת כדין נותר, וע' פסחים ל"ד ע"ב ושם ע"א רש"י ד"ה ותעובר, ומש"כ התוס' בהגוזל קמא ד"ק ע"א דבמפגל הדיבור חשיב כמעשה. משום דהתם איירי לענין היזק הבעלים, ולחלק הממון ודאי נחשב כמעשה, דהא הפסידו בדיבורו וצריך להביא קרבן אחר, משא"כ בחלק האיסור שנוגע למלקות בזה חשוב לשאב"מ כנ"ל, וע' תמורה ד"ד ע"ב רש"י ד"ה לשאב"מ ובמעילה ד"ד ע"ב וברש"י ד"ה וא"ל ובד"ה אבל וצע"ק, וע' במגיד משנה פי"ג מה' שכירות ובלח"מ פי"ח מה' סנהדרין ובמעין החכמה דף ל"ה ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' קס"ח ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ב ע"ב ולקמן מ"א ע"ב.

שם ר' יהודא היא דאמר לשאב"מ לוקין עליו ע"כ, ואפילו לדידן דפסקינן דאין לוקין עליו, אבל אלאו מיהא עבר כדפסק הרמב"ם רפי"ח מפסוה"מ ולפ"ד הרמב"ן יש ג"כ עשה, כמו שהביא המל"מ שם, וע' ש"א סי' מ"ג.

במשנה לאכול כזית בחוץ כזית למחר כו', ע' ח"ס חא"ח סי' מ"ט.

שם א"ר יהודא זה הכלל כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום כו', ע' תוספתא זבחים פ"ב ומנחות פ"ב.

שם לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין. ע' תוספתא זבחים פ"ב ובהגהות הגר"א שם ובירושלמי פסחים פ"ה ה"ג.
רש"י ד"ה דלאו. כגון עולה שמכפרת על עשה כו'. ע"ל ד"ז ע"ב ובתוד"ה עולה וביומא ל"ו ע"א ובר"ה ד"ה ע"ב תוד"ה קדשים ובטו"א שם ובבכורות ספ"ג וברש"י ד"ה כיון ובמה שהארכתי בחידושי שם בס"ד.
רש"י ד"ה ר' יהודא היא כו' טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקה המותיר אע"ג דאין בו מעשה ע"כ. ויל"ד בה טובא ל"ל לרש"י להביא מדיוקא דטעמא דבא הכתוב, ובאופן דבדבריו אלו פליג על ריה"ג רביה, דאיהו גופיה קאמר משמיה, דלשאב"מ אין לוקין עליו כדאמרינן במכות ט"ז ע"א, כן פליג על כל חכמי דורות הקודמים, ובתוספתא מכות פ"ד תניא בלשון זה הכלל כל שיש בו מעשה לוקה וכל שא"ב מעשה אינו לוקה, ובגמרא שם דף י"ג ע"ב פריך הש"ס אי הכי לאו שא"ב מעשה נמי ומשני לעשות כתיב, הרי דכולם נקטו מקרא מלא דצריך שיהיה בו מעשה, ועצם טענת טעמא דבא הכתוב בלתי מוכרח אליבא דר' יעקב דפליג על ר' יהודא בשבועות ד"ג שם, וס"ל דלהכי לא לקי על נותר משום דהוי לשאב"מ, וקרא דהנותר ממנו עד בקר באש תשרפו נאמר על עצם מצות שריפת נותר כפשוטו, הלא טוב יותר הי"ל לרש"י להראות מקור הש"ס במכות ד"ד ע"ב, דקאמר מכלל דר' יהודא סבר לשאב"מ לוקין עליו מנא ליה אמר עולא גמר ממוציא שם רע כו' ור"ל אמר יליף מעדים זוממין כו', ושם הלא הראה הש"ס מקור בדעת ר' יהודא אהא דס"ל בנותר גופיה ע"ש וצע"ק.
רש"י ד"ה ר' יהודא אומר כו' אא"כ קדם פסולו לפיגולו דתו לא קרינן ביה כהרצאת כשר ובעבודה אחת נמי פליג כו', ע' תוספתא פ"ב ובהגהות הגר"א שם אות כ"ב ובפ"א שם אות י"ג ובירושלמי יומא ספ"ה.
בא"ד ובעבודה אחת נמי פליג דאית ליה תפוס לשון ראשון, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' צ"ו.

דף ל.

תנן התם הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים כו', ע' ירושלמי דמאי פ"ז ה"ו ובמש"כ בחידושי לתמורה כ"ה
שם ישנה לשחיטה מתוע"ס ומשנתינו דאמר סימן ראשון חוץ לזמנו סימן שני חוץ למקומו. ע' ברש"י ב"ק ע"ב ע"א ד"ה אינה לשחיטה ובפני יהושע שם. וע' ברמב"ם פ"א הי"ח מפסוה"מ ובפ"ד הי"ג מה' שחיטה ובמש"כ בחידושי לב"ק שם ולחולין כ"ט ע"ב ל"ו ע"א קכ"ח ע"א.

שם רב הונא בר נתן מתני כדרבא, ע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' שחיטת חולין סי' י"א.
רש"י ד"ה לחצות מהו את"ל בתמורת עולה ושלמים פשטה קדושה בכולה כו' ע"כ. אע"ג דר"מ ור' יוסי גופייהו פליגי בברייתא דתמורה י"א ע"ב אי פשטה קדושה בכולה ותרווייהו ילפי מקראי, מ"מ פשיטא ליה לרש"י דהכא פשטה קדושה בכולה, משום דקאמר לחצות, ובדבר שהנשמה תלויה בו כ"ע ל"פ דפשטה קדושת עולה בכולה, ועמש"כ בחידושי לבכורות ד"ג ע"א.
רש"י ד"ה ישנה. ומהכא שמעינן דרבא אליבא דר"מ ס"ל אינה לשחיטה אלא בסוף כו' ע"כ, אפשר דרש"י הבליע בזה אגב אורחיה תירוץ לקושית התוס' הכא ובבכורות י"ד ע"א וע"ז ע"א ע"א ובב"מ מ"ח ע"א ובחולין כ"ט ע"ב, וכן הק' שם הרמב"ן בחידושיו אמאי לא חשיב לה רבא ביבמות ל"ו גבי הלכתא כוותיה דר"ל בהני תלת ע"ש. די"ל דהכא לא אמר רבא רק אליבא דר"מ ואפשר דאיהו לא ס"ל הכי, וכ"כ באור זרוע לב"מ דף מ"ח סי' קמ"ו ושם בה' שחיטה סי' שס"ז.
רש"י ד"ה דאמר. וכיון דהני תרתי דיבורי נינהו מקמא איפגלא לה כו', וכן בכל העמוד כתב רש"י תיבת דיבור על מחשבה דקדשים, ובדוקא דייק רש"י הכי, וע"ל ל"א ע"א רש"י ד"ה רב אשי ובדף מ"א ע"ב ד"ה כגון ובמנחות ד"ב ע"ב ד"ה אבל מחשבה ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה אמר ר"י ותוך כדי דבור קטן מודה ר' יוסי דמועיל דיבורו כו', ע' באור זרוע לב"ב דף ק"ל סי' קי"ב ובמש"כ בחידושי לב"ק דף ע"ג.
תוד"ה דבריו. כגון שהפריש לה שני קמצים כו', ע' מנחות י"א ע"ב תוד"ה כגון הראשון ומש"כ בחידושי שם.
תוד"ה סימן. ודוקא סימן אחד דהוי דבר המסויים כו', ע"ל כ"ט ע"ב תוד"ה מחלוקת.
בא"ד וא"ת דמשמע הכא דרבא ס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף והיינו כר"ל כו' ע"כ, והרמב"ם בפ"א הי"ח מפסוה"מ פסק כר' יוחנן, וע' באור שמח וביד המלך פ"ד הי"ג מה' שחיטה, ובמש"כ בחידושי לעיל בסמוך ברש"י ד"ה ישנה.
תוד"ה והרי קמיצה. תימה דלא פריך ממליקה דחטאת העוף דפליגי ע"כ, נ"ב לקמן במשנה ס"ה ע"א ובתוספתא פ"ז, וע' מעילה ד"ט ע"א ובתוד"ה לצדדין.

דף ל:

הכל מודים היכא דאמר תחול זו ואח"כ תחול זה ד"ה לא חיילא כו', ע' ירושלמי דמאי פ"ז ה"ו ובר"ש ותוי"ט ומראה הפנים שם.

שם ר"מ סבר מדהו"ל למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים ש"מ מיהדר קא הדר ביה ור' יוסי סבר כו', ע' מחנה אפרים ה' צדקה סי' ח' ובשעה"מ פט"ז ממעה"ק.
שם הוא שאלני דבר חכמה כ"ה גרסת רש"י ושטמ"ק וכ"ה בדק"ס.
שם דאי בעינא כזית וכזית הא ניחא אי אמר לי כללא כו', כה"ג בכתובות ס"ט ע"א.
רש"י ד"ה מיהדר קא הדר ביה ולחזור אי אפשר. ע' בשטמ"ק ובמה שהארכתי בזה בחידושי לתמורה דף כ"ה ע"ב.

דף לא.

ויקץ כישן הפיגול. מה שחז"ל השתמשו גבי פיגול בלשון זה, ע' בברכי יוסף חי"ד סי' של"ד סקנ"ג ובמש"כ בחידושי לקמן בסמוך בתוד"ה ויקץ.
שם חישב שיאכלוהו כלבים למחר פיגול דכתיב ואת איזבל יאכלו הכלבים כו' אלא מעתה חישב שתאכלהו אש למחר דכתיב תאכלהו אש לא נופח כו'. ול"ד להא דאמרינן בחגיגה ד"י ע"ב ד"ת מדברי קבלה לא ילפינן, דהכא הויא הילפותא רק ממשפט הלשון, וע' ב"ק ד"ב ע"ב וברש"י ד"ה והאי מילף.
שם אי דאפקה בלשון אכילה ה"נ כו', ע' בסמ"ג ל"ת של"ז בסופו ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ד ע"ב ולמנחות ט"ו ע"ב.
שם בעי רב אשי חישב לאכול כזית בשני בני אדם מהו כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' יו"ד ענף ב'.
רש"י ד"ה לטמא. תשובה לדבריך שהאוכל מקבל טומאה בכל שהוא אבל לטמא אחרים צריך כביצה ובריית שלימה בתו"כ כו', ע' שבת צ"א ע"א תוד"ה אי לענין טומאה ובפסחים ל"ג ע"ב תוד"ה לאימת ובמרובה ע"ז ע"א תוד"ה פרה השני ובר"ש טהרות פ"א מ"א ובשעה"מ פ"ו מה' ברכות ובת' ח"צ סי' ק"ז.
רש"י ד"ה רב אשי. אע"ג דחשבינהו לזמן ומקום בחד דיבורא וצירפן בשפתיו לכזית אחד כו', ע"ל ד"ל ע"א רש"י ד"ה דכי לחצות ולקמן מ"א ע"ב ד"ה כגון שנתן ובמנחות ד"ב ע"ב ד"ה אבל מחשבה, ובמש"כ בחידושי שם לעיל ד"ד ע"ב ודף כ"ט ע"ב.
תוד"ה ויקץ כישן הפיגול. לא שייך הכא מצא מין את מינו וניער עכ"ל, ומסיק בשטמ"ק דמחשבות הוויין, ובצ"ק כתב דאין בה ממשות כשאר איסורים רק מחשבה בעלמא, ובחק נתן הסביר דחוץ למקומו וחוץ לזמנו הוי מין אחד דכולו בשר קדשים ואין חילוק ביניהם כ"א במחשבה, ובטהרת הקדש פי' וז"ל דאף למאן דס"ל באיסור דאמרינן מצא

כו' שאין מי שיעכב על ידו שההיתר נעשה עכשיו איסור משא"כ הכא שחצי זית דחוץ למקומו מעכב עליו מאחר דכבר חל שם איסור על מחשבה דחוץ למקומו ואם יהיה ניעור חצי זית דחוץ לזמנו ע"כ יתבטל איסור ממחשבה דחוץ למקומו כו' ע"ש.

ומדברי כולם לא אמצא ביאור נכון לע"ד, בחילוק דמצא מא"מ וניעור דשאר מקומות להא דפיגול, הלא גם טומאה איננה ממשי רק רוחני, ואפ"ה אמרינן בה מצא מא"מ וניעור בבכורות כ"ב ע"א, ובע"כ דדין כזה גזרה תורה, וה"ג הניחה תורה חותם איסור דפיגול ע"י מחשבה, ומדוע לא נימא גם בזה מצא מא"מ כשנתמלא שיעורא דפיגול בכזית, כמו בטומאה בשיעורא דרובא, ומטעם מין אחד הלא גם קרקע הכרמלית משני הצדדים הם מין אחד, והיין והמים הראשונים והאחרונים הם ג"כ מין אחד, ואפ"ה אמרינן בהו בעירובין ד"ט ובע"ז ע"ג ובבכורות שם מצא מא"מ כו', ומה דחוץ למקומו היה עיכוב לשעה, הלא גם בייי"נ היה עיכוב לשעתו מצד המים, ומכש"כ גבי טומאה דאביי גופיה הקשה בבכורות שם אהא דמצא מא"מ וכי טומאה שבטלה חזרה וניעורה, הלא בהדיא דלשעתה בטלה הטומאה ע"י המעכב, ורק ע"י התחזקות מציאות מינה דבתר הכי חזרה וניעורה, ומדוע לא נימא כמ"כ גם במחשבת פיגול אחרי הפסק מחשבת פסול.

לכן לולא כל דבריהם הייתי מסביר לעצמי דברי התוס' והשטמ"ק יחד עם כוונת הש"ס בד"ז, דהנה במיא או חמרא להיותם גשמיים, סוף סוף כשמתקבצים במקום אחד, עליהם נופל לאמר מצא מין את מינו, דבכל אחד מהם מורגש שמצא את רעהו מינו, וכן בכרמלית דשני חלקי הככר יתלכדו במציאות סדנא דארעא של שטח אחד, משא"כ בשני חצאי זיתים דמחשבת פיגול, דלעולם לא יבאו לידי כינוס גשמי, רק עצם מחשבה זו היא דין פיגולם, וא"כ לא ימצא מין את מינו במציאות, אלא במחשבת האדם הנה הנם, ולפ"ז מה נמלצו מליצת חכמי הש"ס באמרם ויקץ כישן הפיגול, דכל החילוק בעצם וראשונה בין ער לישן היא המחשבה, ם כל הדברים והפעולות, דבשינתו תאבד מחשבתו שחשב בהיותו ער, ולכשיקיץ משנתו תשוב אליו מחשבתו הקדומה, כן הדבר בפיגול שהיא רק יליד המחשבה, ובנוגע לענינינו, כשחשב חצי זית חוץ לזמנו, והפסיק במחשבת חצי זית חוץ למקומו, וחזר וחשב שנית בחצי זית חוץ לזמנו, ס"ל לרבא כיון דמקור הדבר היא המחשבה, ובמחשבה הראשונה בצירוף האחרונה לכזית היה בכדי לפגל, להכי מצטרפות, ואי משום ההפסק דחוץ למקומו, זהו לו כאילו היה ישן באמצע מחשבתו. ולכן המליץ בזה ויקץ כישן הפיגול, ורב המנונא סבר כיון דבאמת לא היה ישן, רק כשהוא ניעור חשב בין שתי מחשבות פיגול, מחשבת פסול, לכן נחשב לו לעירוב

מחשבות, וע' בתשובות הרשב"א סי' תש"ל ובמיוחסות סי' קפ"ב ובגבורות ארי ליומא ע"ג ע"ב.

תוד"ה נפלו. למ"ד יש נוגע חוזר ונוגע ע"כ, הוא בר פדא ורב אויא סבא בחולין קכ"ד ע"ב וע"ש תוד"ה והכא.

תוד"ה ואת איזבל יאכלו הכלבים. אלא מאכילת בשר מייתי ראיה, ומסיק בשטמ"ק דסד"א דגבי כלבים לאו אכילה היא עכ"ל, אילה"ק איך ס"ד לאמר כן הלא מקרא מלא הוא בפ' משפטים ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, די"ל דמשם אין ראיה רק דכלבים אוכלים בשר, אבל תיבת אכילה דבשר שם מוסב על האדם, ואכילת הבשר המושלך לכלב אפשר שנקרא אצלו כוסס או באופן אחר, לכן הביא מקרא דאיזבל, אך יל"ד קצת הלא מקרא זה הוא במלכים ב' ט', ומדוע לא הביא ממקרא הקודם במלכים א' כ"א, הכלבים יאכלו את איזבל, המת לאחאב בעיר יאכלו הכלבים, ושם י"ד המת לירבעם בעיר יאכלו הכלבים, ושם ט"ז המת לבעשא בעיר יאכלו הכלבים. וח"א הקשה לי אכתי למה הביא מדברי קבלה ולא מדכתיב בתוכחה דמשנה תורה והיתה נבלתך למאכל לבהמת הארץ, אבל לק"מ די"ל דהתם אשמעינן קרא דקללת התוכחה תגרום דאפילו בהמות דלאו אורחייהו לאכול בשר אדם אפ"ה יאכלום, דוגמת ושן בהמות אשלח בם עם חמת זוחלי עפר, דהביא בספרי האזינו שם מעשה שרחלים נושכים וממיתים, ופעולה זו היא שלא כדרך הטבע, להכי הביא האי קרא דאיזבל דהתם אכילת הכלבים היתה טבעית, ומופת הקללה היתה רק בזה שהכלבים יסחבוה דוקא בחלקת נבות היא חלק יזרעאל, אחז"ר מצאתי קושית הח"א במנ"ח מצוה קמ"ד והוא נשאר בצ"ע.

תוד"ה דכתיב. תימה דלא מייתי קרא דאם האכל יאכל דבשתי אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח כו', לכאורה לפ"מ שהבינו התוס' בראשית דבריהם בחולין פ"א ע"א ד"ה עולה, דרבא ל"ל דרשה דהאכל יאכל כו', רק איהו ס"ל דאכילת מזבח לא שמה אכילה ע"ש, א"כ י"ל דר' אמי דבסוגיין ס"ל כרבא, ולהכי לא מייתי האי קרא, ובזה היה מקום ליישב גם קושית התוס' לקמן מ"ד ע"א בד"ה אלא, שהקשו דקרא דאם האכל יאכל מבע"ל לשתי אכילות דאדם ומזבח, די"ל דסוגיא דהתם ס"ל כרבא בחולין ע"ש, אולם כבר הארכתי בחידושי לחולין שם להוכיח, דרבא גופיה ס"ל לעיל כ"ח ע"ב שתי אכילות מאם האכל יאכל ע"ש, ודרשה זו מקובלת אליבא דכו"ע, ולפ"ז שפיר הניחו התוס' דרשה זו ליסוד כמו הכא כן לקמן דמ"ד, ועמש"כ בחידושי לבכורות י"ב ע"ב.

דף לא:

הא לאכול ולאכול דומיא דלאכול ולהקטיר והיכי דמי בשני בני אדם מצטרף. וקשה אמאי איצטריך ליה להביא מדיוקא, הלא בתוספתא פ"ב תניא בהדיא דאכילה ואכילה הקטרה והקטרה מצטרפות זו עם זו, ואפשר דהתם קאי רק על הצטרפות השיעור דמקום וזמן ביחד, בכדי לפסול הקרבן ולהוציאו מידי פיגול, והכא איירי בהצטרפות שיעורן, היכא דשניהם חוץ למקומו או חוץ לזמנו דומיא דמשנתנו, בכדי להכשיר הזבח לגמרי.
שם א"ר ירמיה הא מני ר' אליעזר היא כו', ע"ל כ"ח ע"א תוד"ה אמר ובמנחות י"ח ע"א תוד"ה אלא ושם דפ"ג תוד"ה הקומץ.

כל הפסולין פרק שלישי

במשנה כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה כו'. ע' במרדכי ריש חולין מה שהביא בשם רבינו ברוך ז"ל,
שם ובנשים. איצטריך למיתנינהו אע"ג דכבר תנא כל הפסולין, משום דשאר עבודות פסולות בנשים ואפילו כהנות, איצטריך למיתני בשחיטה דכשרה ואפילו אינה כהנת, כמש"כ התוס' והרא"ש רפ"ק דחולין.
שם ובעבדים. ע' בת' בשמים ראש סי' שכ"ד וכסא דהרסנא שם ובת' מקום שמואל בחידושי דינים ליו"ד סי' א' ובברכי יוסף שם סק"ג.
רש"י ד"ה לפיכך. הואיל וראוין לעבודה זו מחשבתן מחשבה ע"כ. נ"ב כדאמרינן במנחות ד"ה ע"ב, וע"ל כ"ו ע"ב רש"י ד"ה אלא אימא.
תוד"ה שהשחיטה. בגמרא מוכח דנשים שוחטות אפילו לכתחילה כו', ולכאורה הוא נגד מש"כ בקידושין ע"ו ע"ב בתוד"ה אין, וז"ל אע"ג דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרין מיוחסין ע"ש, די"ל דהתם כוונתם אע"ג דגם לכתחילה כשרות נשים לשחיטה, אפ"ה לא הניחום ב"ד לשחוט והכשירו שחיטתן רק בדיעבד, דוגמא שכתבו התוס' בכתובות כ"ד ע"ב בשם ספר הישר לר"ת גבי הפשט וניתוח ע"ש, וע' בחידושי הרשב"א לחולין ד"ד ע"ב ושם ד"י ע"ב ובקונטרס אחרון לפר"ח יו"ד סי' א'.
בא"ד מכן תשובה למה שכתוב בהלכות א"י, ע' בנחל אשכול לס' האשכול ח"א ה' ברכת כהנים סי' ט"ו, וע' באור זרוע ה' כיסוי הדם סי' שפ"ז ובפלתי סי' א' סק"ב ובברכי יוסף שם.
בא"ד דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה כו'. וכן הביאו התוס' ריש חולין, והנה באגור וכל בו בשם ר"י הובאו ביתה יוסף יו"ד סי' א' נשים שוחטות לעצמן, ופי' בדרישה

דחשידי אלפני עור ולכך רק לעצמן וכל האחרונים דחו לדבריו היכן מצינו זה ע"ש, וכ' הרי"מ בחידושיו לחולין שם וז"ל, ואני מצאתי סמך ברור ביומא פ"ד ע"ב דקאמר בפקוח נפש אין אומרים יעשו דברים הללו ע"י כותים או נשים אבל מצטרפין לדעת אחרת, אמנם גרסת הרי"ף הוא מפני שמצטרפין לדעת אחרת, ופי' הר"ן ז"ל שמא יבאו להרהר הם אין רוצים ומכשילים אותנו דכותים לית להו לפני עור כו' וכן הנשים מפני שדעתן קלות עליהן טועות בכך, וכן פי' הרמב"ן ז"ל בתורת האדם שער הסכנה, הרי להדיא כנ"ל דיש חשש בנשים קלות אלפני עור ובלשון זה עצמו שכ' הלכות א"י שדעתן קלות ומיושב לשון הכל בו כפשטיה וכפי' הדרישה עכ"ד.

ולע"ד קשה על עצם שינוי הגרסא ממה שלפנינו בש"ס אבל מצטרפין לדעת אחרת, ופירש"י כגון שנים אומרים צריך ושלשה אומרים אין צריך ואשה או כותי אומרים צריך מצטרפין למיהוי פלגא ופלגא וספק נפשות להקל עכ"ל, ובתוספתא שבת פט"ו שהוא מקור הדבר, שם לשון הברייתא אלא מצרפין דעת ישראל עמהם, הרי בהדיא כגרסת הש"ס ופירש"י שלפנינו.

ואפילו לפי גרסתם ופירושם, מה ענין חשד דלפני עור שיש בכותים אצל נשים, הלא בכותים היא שיטה מיוחדת דלפני עור לא תתן מכשול קאי רק אמכשול גשמי, משא"כ מכשול רוחני, ומכש"כ לישראל אפשר שהוא ג"כ מצוה לדידהו להכשילו, ולהכי שפיר חשידי, וע' ברש"י חולין ד"ג ע"א ד"ה אפילו כותי, אבל בנשים דהחוש יעיד לכל אחד מישראל שאין בהן שיטה או מדה להכשיל את ישראל, ומה ענין חשד זה לקלות הדעת שבנשים, ולדעת הגרי"מ ז"ל בהבנת הראשונים ז"ל דנשים יש להן בשחיטה דין כותים, הלא הי"ל להורות בשחיטתן כמו בכותים, דחותך כזית בשר ונותן לה ואם אכלה מותר לאכול משחיטתה כדאמרינן בחולין ד"ג שם.

ומה גם להניח כוונה כזו בדעת הר"ן, אחרי דהוא בעצמו כתב בפ"ק דפסחים ד"ד ע"ב ובריש חולין, דמעשים בכל יום שאנו מאמינים לנשים על השחיטה, ועל הניקור ע"ש, הרי דס"ל להר"ן דנשים נאמנות על השחיטה, ולא חייש בהו לחשד העבירה דלפני עור, והר"ן וכל הראשונים מביאים ג"כ מהא דמשמע בכתובות ע"ב, דאשה נאמנת להאכיל לבעלה מעשר וחלה, הלא דלא חייש בהן ללפני עור, וע' בכפתור ופרח פרק כ"ה.

ובכלל איך אפשר להניח כוונה זו בדעת הראשונים ז"ל, לפמש"כ הם טעמא דעד אחד נאמן באיסורין דילפינן מנדה דכתיב וספרה לה לעצמה, וע' גיטין ד"ב ע"ב תוד"ה עד אחד, והשתא מאי ראיה היא זו לכל נאמנות עד אחד באיסורין, דילמא נדה שאני שאינה יכולה להכשילו משום דהיא תהיה נכשלת באותו האיסור, משא"כ עדות אשה

באיסורים אחרים השייכים רק לזולתה, הלא תוכל להכשילו, ובע"כ דבנאמנות באיסורין דין אחד לנשים כמו לאנשים.

לבד זה מה דמיון אומה שלימה של כותים לנשים פרטיות, דכל אחת כורתת ברית לבעלה כדאמרינן בסנהדרין כ"ב ע"ב, ובמגילה י"ב ע"ב מאי האי דשדר לן להיות כל איש שורר בביתו פשיטא אפילו קרחה בביתו פרדשכא ליהוי, ובע"ז ד"ל ע"א אפילו גבי ארמלתא קאמר סירכא דגברא נקיטא, ושם ל"ט ע"א וחבר שמת אשתו ובניו הרי הן בחזקתן כו' מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קושרת לו קשרי תפילין על ידו נשאת למוכס והיתה קושרת לו קשרי מוכס על ידו, ובפסחים מ"ט ע"ב גדולה שנאה ששונאין ע"ה לת"ח כו' ונשותיהן יותר מהן, והאריכות בזה אך למותר, והטיבו אשר דברו המפרשים והב"י בראשם לפרש שם דהא דקאמר שהנשים שוחטות לעצמן, היינו בלא אחר עומד על גביהן, והחוששים לשחיטת נשים, הוא משום עילופי או קלות הדעת, וע' בפרדס דוד לס' נשא ובת' מקום שמואל בחידושי יו"ד סי' א'.

וברמב"ן ור"ן ביומא שהביא הגרי"מ, לע"ד כוונתם, בכותים דלית להו לפני עוד, יהרהרו שישראל יאבו להכשילם, כאשר הם יאבו להכשיל לאחרים, וכן הנשים מתוך שדעתן קלה, ולא ירדו לעומק הדבר, טועות בכך לאמר, שעבירת הנשים לא נחשב בעיני הגברים לעבירה כ"כ כמו של האנשים, ולכן בוחרים הגברים שהנשים יחללו את יוהכ"פ, וזהו מאי דמסיק הרמב"ן למיאנות וטעות, היינו שימאנו לחלל את יום הקדוש בשביל טעות זה.

תוד"**ה** ובטמאים. או כשהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה כו', ע' בנוב"י מ"ק חי"ד סי' ד' ובמ"ת חי"ד סי' י"ב ובמש"כ בחידושי לחולין ל"ו ע"ב ושם ד"ב ע"ב בתוד"ה שמא.

בא"**ד** איך יתכן שיהא כ"כ ארוכה מהר הבית עד עזרת ישראל כו', ע' במפרשים בסוגיין ובתוס' וחידושי הרמב"ן והרשב"א לחולין ד"ב ע"ב.

בא"**ד** לאו דוקא חוץ לעזרת ישראל אלא אף חוץ לעזרת נשים וחוץ לחיל כו', ע' יבמות ד"ז ע"ב תוד"ה וראה ובפסחים צ"ב ע"א תוד"ה טבו"י.

דף לב.

וכולן שקיבלו את הדם חוץ לזמנו וחוץ למקומו אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל כו'. והנה ממילא מובן דאם אין דם הנפש פסול. ובתוספתא פ"ג מבואר כן בהדיא, ולפ"ז היה מקום לכאורה לדייק כדדייק הש"ס ברישׁ עירובין וברישׁ סוכה, מ"ש דגבי סוכה תני פסולה וגבי מבוי תני תקנתא, דהכא נמי הכי הוא, ברישׁא מסיק לפיכך חן פוסלין

במחשבה, ובסיפא תני תקנתא דאם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, דלכאורה לפ"מ דמקבלה ואילך מצות כהונה, הי"ל לסיים לפיכך הן פוסלין, ואמאי נאיד מעצם דין פסלות עבודתן, לתקנתא דיחזור הכשר ויקבל, דמשכחת רק בגוונא דאם יש דם הנפש.
וי"ל לפי הכלל המסור בידנו לעיל כ"ח ע"ב ובכ"מ. דכהרצאת כשר כן הרצאת פסול דמה הרצאת כשר עד שיקרבו כל מתיריו בכשרות כך הרצאת פסול הוא עד שיקרבו כל מתירין כהלכתן, ואם לאו אין בו משום פיגול, וע"פ הנחה זו י"ל דכמו ברישא כן בסיפא בשניהם תני תקנתא, דהא בכל אחד מהם איכא קולא וחומרא, דמשום כשרות דשחיטת פסולין, יכולים להביאו לידי פיגול, ומשו"ה בהא דמסיק לפיכך הן פוסלין במחשבה, אשמעינן אגב אורחיה התקנה להכשר הקרבן, כאילו אומר דאם אך יהיה נזהר הפסול בשעת שחיטתו ממחשבת חוץ למקומו וחוץ לזמנו אז יצא כל הקרבן בכשרות, ובסיפא דאיירי מקבלה ואילך שהוא מצות כהונה ופסלי הפסולין בעבודתן, דמצד אחר אתא נמי לידי קולא, דלא יוכלו לקובעו בפיגול, אבל עכ"פ הקרבן עומד להפסל מצד קבלת הדם של העובד בפסול, להכי אשמעינן תנא התקנה להכשר הקרבן, באם יש עוד דם הנפש שיחזור הכשר ויקבל, ואגב דאיירי בהבאת הקרבן להכשרו ע"י חזרת הדרך הכשר, תנא נמי כל הני בבי דבתר הכי קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר כו'.
שם קיבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו, ע' ירושלמי יומא פ"ב ה"א ושם פ"ה ה"א.
שם נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, בתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' יליף לה מקרא, וע' באור זרוע לע"ז סי' רע"ט ובמש"כ בחידושי לעיל כ"ה ע"א.
שם וכי מאין באתה מכלל שנאמר כו', ע' בהקדמת פנים מאירות לחידושי ב"ק, מה שדקדק בסוגיין על לשון הש"ס והאריך בזה.
שם ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו הכהנים מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם, על סוגיא זו רמזו התוס' בחגיגה ט"ז ע"ב במש"כ דבר"פ כל הפסולין מרבינן נשים לשחיטה כו', אמנם בטו"א שם כ' וז"ל מש"כ התוס' דבפ"ג דזבחים מרבינן נשים לשחיטה ליתא דליכא התם קרא להא, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' ח' בנר מצוה.
ודבריהם מופלאים האם יכחישו סוגיא שלמה שלפנינו, ואפשר דכוונתם כמש"כ המקנה בקידושין ל"ו ע"א ע"ד התוס' בחגיגה, דאכתי אין זה ראיה להכשיר שחיטה בנשים, דהא דקאמר מקבלה ואילך מצות כהונה היינו דהשחיטה כשרה בזרים ע"ש, וגם זה אינו מובן אחרי דבברייתא תניא שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים

ובטמאים, ומסיק מדרשת הכתוב דמקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם, ולפ"ז מה מקום לאמר דנשים אינן בכלל זה.

בר מן דין אף שהתוס' עניים בחגיגה דהתם קיצרו בדבריהם, אבל עשירים הם בריש חולין, דשם ביארו בהדיא דעצם ההוכחה היא מהא דמסקינן בסוגיין, הוא הדין דאפילו לכתחילה ומשום דקא בעי למיתני טמאים דלכתחילה לא שמא יגעו בבשר תנא ששחטו, ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דתנא להו ברישא, אלא ודאי משום דנשים שוחטות לכתחילה אפילו במוקדשין, וכ"כ שם הרא"ש והר"ן, וע"ש ט"ו ע"ב תוד"ה אלא ולעיל ל"א ע"ב תוד"ה שהשחיטה ובמש"כ בחידושי שם.

שם ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם. הא דפתח מקרא דושחט, הוא להורות מה דהתם לא נזכר כהן כמו גבי קבלה, באותו פסוק דכתיב והקריבו ב"א הכהנים, וזהו מאי דפירש"י ומדכתיב בקבלה כהונה ובשחיטה לא כתיב לימד על השחיטה שכשרה בזר ע"כ, ופירושו מבואר בברכות ל"א ע"ב דשמואל הנביא גופיה אמר הכי לעלי הכהן, מי כתיב ושחט הכהן והקריבו הכהנים כתיב מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה שכשרה בזר, ועפ"ז בלתי מובן ביומא כ"ז ע"א דהתם מייתי נמי קרא דושחט את בן הבקר והקריבו, ובכ"ז מסיק וסמך ידו ושחט לימד על השחיטה שכשרה בזר ע"ש, הלא לפי גרסת הש"ס הכא ובמנחות י"ט ע"א ובברכות שם, משמע דקרא דושחט את בן הבקר די למילף מיניה דשחיטה בזר כשרה, מדלא כתיב גביה כהונה כמו בקבלה דבסמוך.

ובאמת אי הוה לן קרא כזה וסמך ידו ושחט, אז הוה עדיפא לן למילף מיניה, דפשטות הכתוב הוה משמע דושחט קאי על מי שהוא סומך היינו הבעלים, וממילא אם הוא אינו כהן נמי כשר לשחיטה, אבל מקרא כזה ליתא במציאות, והוא מביאו מפסוק הקודם דכתיב וסמך ידו על ראש העולה, וחיבר שתי תיבות וסמך ידו מקרא שלפניו, אל הפסוק שלאחריו ושחט את בן הבקר, ובאופן דהוא בעצמו סגי למילף מיניה כנ"ל. וצ"ע כעת.

שם לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם, בסוגיין ובתו"כ דבעי למילף כשרות השחיטה בזרים נשים עבדים וטמאים, שפיר גריס בכל אדם, אבל ביומא כ"ז ובמנחות י"ט דאיירי רק בשחיטה דזרות, שם גריס לימד על השחיטה שכשרה בזר, אכן בילקוט ויקרא רמז תל"ט גריס גם בסוגיין למד על השחיטה שהיא כשרה בזרים.

שם וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים, לשון זה ממש איתא בתוספתא מנחות פ"י כשם שהסמיכה בטהורים כך שחיטה בטהורים, וכ' שם במנחת בכורים וז"ל ה"ג כשם שהשחיטה בטהורין כך הסמיכה בטהורין דטמא לא שחיט

במוקדשין כו' ע"ש, ודבריו תמוהים הלא במה דמהפך גרסת התוספתא לתלות סמיכה בשחיטה הוא דעת רב חסדא דמתני איפכא לקמן בסמוך, אבל ללישנא קמא דתלינן שחיטה בסמיכה, הוה סמיכה עיקר, ושחיטה היא רק מדרבנן שמא יגעו בבשר, ומנין לו לשבש לשון התוספתא.

ועל רב חסדא גופיה נמי קשה במאי דאפיך, אחרי דבתוספתא מבואר כלישנא קמא, אף דלכאורה מסוגיא דמגילה ד"כ ע"ב משמע כר"ח, דאהא דתנן התם דסמיכה ושחיטה ביום, קאמר נמי בש"ס דכתיב וסמך ושחט וכתיב בה בשחיטה ביום זבחכם, הלא דתלי סמיכה בשחיטה, אמנם כבר כתב שם בטו"א, דכוונת הש"ס הוא דמוסמך ושחט נפק"ל דתיכף לסמיכה שחיטה, וכדאמרינן לקמן ל"ג ע"א כל הסמיכות שהיו שם קורא אני עליהן תיכף לסמיכה שחיטה ופירש"י כדכתיב וסמך ושחט וכיון דסמיכה ושחיטה נעשים תכופים זה לזה ושחיטה אינה אלא ביום בהכרח דגם סמיכה היא ביום ע"ש, וכמו דהטו"א כתב שם מסברא לענין הזמן דביום, כן פירש"י בסוגיין ריש ע"ב לענין המקום, דז"ל כיון דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה אין סמיכה מבחוץ ושחיטה מבפנים ע"ש, ומה שכתבו רש"י והטו"א מצד הסברא יש מקום לכוון בתוספתא מנחות שם ובתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד', דבמקום שהזכירו סמיכה ושחיטה דטהורין כנ"ל, סמכו ענין לו לדין דתיכף לסמיכה שחיטה ובמקום שסומכין שוחטין ע"ש, הרי נראה בעליל דדין הטהורים בשניהם, מוכרח מצד תכיפת פעולתן במקומן גם יחד כנ"ל, וכן אהא דתנן במנחות צ"ג ובמקום שסומכין שוחטין ותיכף לסמיכה שחיטה, פריך הש"ס מאי קאמר ומשני ה"ק במקום שסומכין שוחטין שתיכף לסמיכה שחיטה, וע"ש ברש"י וברש"י כת"י ובפי' רגמ"ה, הרי הבינו גם בש"ס דהפעולות של הסמיכה והשחיטה אגודות בקביעות מקומן המיוחד.

שם מדרבנן, ע' קונטרס אחרון לפר"ח יו"ד סי' א' ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' י"א ובברכי יוסף חי"ד סי' א'.

שם מ"ש סמיכה דכתיב לפני ה' כו'. והנה בשעה"מ פ"ז הי"ח מבית הבחירה הקשה לשיטת רש"י בקידושין נ"ב ע"ב דנשים אין נכנסות לעזרה, א"כ אמאי לא פריך על שחיטת נשים דתנן במשנתינו קודם טמאים, איך יכולות לשחוט הלא כתיב לפני ה' ע"ש, ולענ"ד בלתי מובן הלא התוס' בקידושין שם על אתר הקשו על רש"י ממשנתינו, דתנן שהשחיטה כשרה בנשים, וא"כ כבר הורו התוס' על קושית השעה"מ ממשנתינו גופה, דסברי דאין לנשים איסור כלל לכנס לעזרה. ועל מה תחול קושית הש"ס הרי כתיב לפני ה'.

אכן מעבר מזה יל"ד ע"ד התוס', ממעשה רב דחגיגה ט"ז ע"ב, דא"ר יוסי סח לי אבא אלעזר פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים והביאנוהו לעזרת נשים לא מפני שסמיכה בנשים אלא לעשות נחת רוח לנשים ע"ש, ואי כדעת התוס' דנשים יכולות לכנס בעזרה כמו ישראלים א"כ אמאי היו צריכים להכניס העגל לעזרת נשים, הלא תנן במנחות צ"ג ובמקום שסומכין שוחטין ותיכף לסמיכה שחיטה, ומפרשינן בגמ' שם מפני שתיכף לסמיכה שחיטה, ולפ"ז היה טוב להן לכנס במקום שחיטת העגל ולסומכו שמה, ובע"כ כיון דסמיכת נשים אינה אלא רשות, להכי כל כמה שאינן מוכרחות לכנס בעזרה, רק לעשות להן נחת רוח, לכן הביאו את הבהמה בעזרת נשים, ולא דמי לסוטה ונזירה דנכנסת בעזרה להניף כדהביאו התוס' שם, דהתם כך הוא דינה, ואין מביאין ראיה לסתם נשים, כן היה נלע"ד לולא דברי התוס' ז"ל.

שם מ"ש סמיכה דכתיב לפני ה' שחיטה נמי הכתיב לפני ה' אפשר דעביד סכין ארוכה ושחיט. אפשר להסביר קושית המקשן במכש"כ, ניהי דבשניהם כתיב לפני ה' אפ"ה חילוק גדול ביניהם, דסמיכה היא רק שירי מצוה כדתנן במנחות צ"ג, ובדיעבד כיפר אפילו בלא סמיכה, ואי אפשר לקיימה ע"י שליח כדתניא במנחות שם ידו ולא יד שלוחו, רק משום דכל כמה דלא סמיך בעמוד וסמוך קאי כדלעיל ד"ו ע"א, ואפ"ה קפיד רחמנא שתעשה דוקא בטהורים, שחיטה דלא סגי בלא"ה, ואפשר נמי להעשות ע"י שליח, לא כש"כ דמצותה צריכה להיות בטהורים דוקא, דאפשר להעשות ע"י שליח טהור, ומדוע תהיה שחיטת הטמאים מותרת גם לכתחילה מדאורייתא ומשני דאה"נ אי הוה אזלינן בתר בעל הקרבן ודאי דיש לחלק בין סמיכה לשחיטה כנ"ל, אבל אנן בתר פעולותיהן אזלינן, ובפעולת הסמיכה כתיב וסמך ידו, וכתיב נמי לפני ה', להכי מוכרחת פעולה זו להיות דוקא בטהורים, משא"כ פעולת השחיטה תוכל להעשות גם בטמאים, דאפשר דעביד סכין ארוכה ושחיט, וע' נוב"י מ"ת חי"ד סי' י"א.

שם אפשר דעביד סכין ארוכה ושחיט. לכאורה אמאי קאמר בלשון דעביד סכין ארוכה, עשיית הסכין ל"ל להזכיר, והול"ל דשחיט בסכין ארוכה, וי"ל דכבר הרגיש בזה רש"י ביומא ל"א ע"א גבי טבילה דכהן גדול ביוהכ"פ, דקאמר נמי מהו שיעשה סכין ארוכה וישחוט ופירש"י לפטור עצמו מן הטבילה כו' ע"ש, וה"נ סתמא דמילתא אין לו סכין ארוכה כ"כ, ורק אם יש לו נחיצות עשייתה למטרה תכליתית עושה אותה, וכמו דהתם עושה אותה הכהן גדול לפטור עצמו מן הטבילה, כמ"כ גבי טמא במוקדשין עושה אותה כדי דלא יבא לאמשוכי בפנים ושלא יגע עצמו בבשר כשהוא טמא, ומיושב בזה קושית התוס' בד"ה ובטמאים, וביומא שם ובחולין ד"ב ע"ב, אמאי לא גזרינן דילמא אתי

לאמשוכי בפנים ע"ש, דלפמש"כ ניחא כיון דעביד סכין ארוכה, וכל מטרת עשייתו בזה לכתחילה הוא בכדי שלא יגע בבשר ולא יבא לאמשוכי בפנים, א"כ אין מקום לחוש לזה. **והנה** התוס' בד"ה ובטמאים כתבו דשחיטת הטמא בסכין ארוכה היא אוקימתא בגמרא, וכן הבין בלח"מ ר"ה פסוה"מ דמשו"ה הקשה מדוע כתב הרמב"ם דהטמא היה חוץ לעזרה ופשט ידיו ושחט בעזרה דלא כאוקימתא דסכין ארוכה ע"ש.

ולולא דבריהם הייתי סולל לע"ד מסילה חדשה בדעת הרמב"ם, עפ"מ שיל"ד נמי בלשון הש"ס "אפשר דעביד סכין ארוכה", מה ענין זה לאפשרות הפעולה דסכין ארוכה, והיל"ל כמו בכל אוקימתות הש"ס, הכא במאי עסקינן, או כגון ששחט בסכין ארוכה, ומאי אפשר דעביד כו', ולכן היה נלע"ד עפ"מ שיש כלל מונח בש"ס, דכל דבר שיש תקנה לאיסוריה אע"ג דהתקנה לא נעשתה מ"מ הוקל איסור זה מפני אפשרות התקנה, לא מיבעיא באסורי דרבנן כמו בשבת ק"נ ע"ב מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם יש בורגנין הולך, ופירש"י וכיון שהוא דבר שיש לו היתר ע"י תקנה בשבת מותר לאומרו אפילו במקום שאין שם ההיתר, ובגמ' שם קכ"ז ע"ב כיון דאי בעי מפקר לנכסיה, ושם קל"א ע"ב הואיל ובידו להפקירן, ובפסחים מ"ו ע"ב הואיל ואי בעי איתשיל עלה כו' הואיל ומקלעי ליה אורחים, ובביצה ל"ד ע"ב טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן, וע' עירובין דל"ג ע"ב וברש"י ד"ה ונוטלו ולקמן צ"א ע"ב רש"י ד"ה הא ר"ש, אלא אפילו באיסורי דאורייתא אשכחן כה"ג כדאמרינן לעיל ט"ז ע"ב מה לזר שכן אין לו תקנה ופירש"י ואונן יש לו תקנה למחר בעל מום יש לו תקנה כשיעבור מומו, וכן לקמן ל"ד וס"ח שמאל דאית ליה הכשירה ביוהכ"פ, וביומא פ"ג גבי מאכילין אותו הקל הקל דטבל ותרומה מ"ס טבל חמור אבל תרומה חזיא לכהן ומ"ס תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקוניה, ובראש"ש שם הביא בשם הראב"ד דלהכי שחיטה קיל אף שהוא איסור סקילה לאחרים ובאכילת נבילות הוא רק איסור לאו, מפני שהשחיטה אי אפשר שלא יהא קטן אחד בסוף העולם שמותר לשחוט בשבילו, וכן ביבמות ד"ה מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה, ובחולין ס"ט ע"א בהיתר דחלב לשתותו ולא נאסרה משום אבמה"ח משום דאית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה, ועמש"כ שם בחידושי ובדף ק"א שם להוכיח גם ממקומות אחרים להאי כללא, כמו בכל הדברים הנ"ל, דאע"ג דהתקנה לא נעשתה, אפ"ה בשביל מציאות האפשרות של התקנה קיל איסוריה.

וע"פ כלל זה י"ל דהרמב"ם הבין כוונת הש"ס בתירוצם "אפשר דעביד סכין ארוכה ושחיט", דכיון דיש אפשרות התקנה לשחיטת הטמא ע"י שיעשה לזה סכין ארוכה וישחוט בריחוק מקום, משו"ה אע"ג דעייל ידיו ושחט ג"כ שפיר דמי בדיעבד, ולדידיה

לא תקשה קושית הש"ס סמיכה נמי אפשר דמעייל ידיה וסמיך, דלפ"מ דס"ל לדידיה ביאה במקצת לא שמה ביאה, אה"נ דאם סמך הטמא בכניסת ידיו לפנים כשר בדיעבד, כדפסיק להדיא בפ"ג הי"א ממעה"ק, ועמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

שם סמיכה נמי אפשר דמעייל ידיה וסמיך קסבר ביאה במקצת שמה ביאה, והרמב"ם דפסיק ביאה במקצת ל"ש ביאה, שפיר כתב לטעמיה בפ"ג הי"א ממעה"ק דאם סמך הטמא במקצת ידיו לפנים סמך כמו שהסביר שם הלח"מ, ולפמש"כ הלח"מ גופיה בר"ה פסוה"מ דהאי טמא במוקדשין לדעת הרמב"ם לא שחיט בסכין ארוכה רק בפשיטות ידיו לפנים, וג"כ מטעמא דביאה במקצת ליש ביאה, משכחת לדידיה סמיכה ושחיטה בטומאה אף באדם אחד וקרבן אחד, דהיינו שסמך קרבנו בטומאה בפשיטות ידיו לפנים ותיכף לסמיכה שחט אותו ג"כ בפשיטות ידיו לפנים, דהא בתרוויהו אמרינן ביאה במקצת לא שמה ביאה, ולדידיה סמיכה בטהורים לאו דאורייתא אלא דרבנן להכי כשר הקרבן בדיעבד.

רש"י דיה מ"ש סמיכה דבטהורים מדאורייתא דכתיב לפני ה', ע' בכ"מ ולח"מ פ"ג הי"א ממעה"ק ובפי' הראב"ד לתו"כ ויקרא נדבה ריש פרשה ד' ובהתוה"מ שם סי' ל"ד.

רש"י ד"ה דכתיב לפני ה' כו' ואין טמא נכנס לעזרה ע"כ. וכן כל היכא דכתיב לפני ה' בנוגע לקרבן הוא בעזרה, ובמקום דכתיב בית ה' הוא בהר הבית, כדתנן ביכורים פ"א מ"ט ומנין שהוא חייב באחריותם עד שיביאם להר הבית שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' כו'.

תוד"ה ת"ל והקריבו מקבלה ואילך מצות כהונה וא"ת תיפ"ל מהיקישא דסמיכה ושחיטה דמה סמיכה בזרים אף שחיטה כו', ע' בצ"ק ופמ"א וחק נתן ובברכי יוסף חי"ד סי' א' ובח"ס חי"ד סי' שכ"א.

תוד"ה מ"ש. והקשה הר"ר יעקב דאורלינ"ש כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ל"ד.

בא"ד והתם פי' בקונטרס דהיינו קרא דכתיב בפר כהן משיח לפני ה' כו', ע' ר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרק ד' ובקרבן אהרן שם.

דף לב:

סמיכה נמי כתיב לפני ה' אפשר דמעייל ידיה וסמיך. האי אפשר דקאמר בכל הסוגיא הכוונה על אפשרות המציאות שתהיה בשביל זה מותרת בדיעבד, כמש"כ בחידושי לעיל בסמוך, וע' גיטין כ"ח ע"ב תוד"ה והא ולקמן ע"ה ע"א תוד"ה והא בסה"ד ובמנחות ס"ב ע"ב תוד"ה וכן בסה"ד.

שם דתניא ושחט את בן הבקר לפני ה' ולא השוחט לפני ה' שמעון התימני אומר מניין שיהיו ידיו של שוחט לפנים מן הנשחט ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה' שוחט את בן הבקר יהא לפני ה', והנה בפלוגתתם זו מצינו שתי ברייתות דפליגי, דברייתא דלעיל כ"ו ע"א ס"ל כת"ק דהכא דקאמר עמד בחוץ והכניס ידו לפנים ושחט שחיטתו כשרה וע"ל י"ד ע"ב תוד"ה הג"ה, ור' אחייה לקמן מ"ח ע"ב דדריש אותו בצפון ואין השוחט בצפון, בע"כ דס"ל כשמעון התימני, דלת"ק האי אותו מיותר דהא אפילו לפני ה' לא בעי כמש"כ התוס' שם, ועמש"כ בחידושי שם.

אמנם התוס' לעיל י"ד שם יצא לדון דבסוגיין פליגי אי שחיטה עבודה היא, דלת"ק לא הויא עבודה וכשרה בזר ולשמעון התימני הויא עבודה ופסולה בזר, וע' מנחות ד"ה ע"א וביומא מ"ב ע"א תוד"ה שחיטה, וקשה הלא בהאי קרא גופיה דושחט את בן הבקר לפני ה' דמיניה יליף שמעון התימני דרשתו, מסיק והקריבו בני אהרן הכהנים, דמיניה ילפינן בסוגיין דמקבלה ואילך מצות כהונה. ולפ"מ דבעו התוס' לאמר בדעת שמעון התימני דשחיטה עבודה, בהכרח דפליג אדרשתם מוהקריבו הכהנים דמקבלה ואילך מצות כהונה, רק לדידיה מתחלת מצות כהונה משחיטה, אם כן קשה אליבא דשמעון התימני מדוע לא פתח הכתוב ושחט הכהן, כדאמרינן בברכות ל"א ע"ב דשמואל הנביא הקשה הכי, מי כתיב ושחט הכהן, והקריבו הכהנים כתיב מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה שכשרה בזר, ועלי הכהן השיבו מימר שפיר קאמרת ע"ש, ובע"כ דפלוגתתם איננה מטעם לתא דעבודה. אלא דלת"ק דקאמר בן הבקר לפני ה' ולא השוחט לפני ה' ס"ל דהתורה הקפידה רק על הכשר שחיטה דבן הבקר, ולא על מי שהוא שוחט ולא על מקומו שעומד בשעת השחיטה, ולכן אפילו אם השוחט הוא זר ועומד בחוץ יכול לשחוט בסכין ארוכה, וע' יומא ל"א ע"א רש"י ד"ה מהו, ושמעון התימני דריש מהאי קרא דושחט את בן הבקר דשוחט עם בן הבקר יהיו לפני ה', ס"ל דמגזה"כ הוא שיהיו ידיו של שוחט לפנים מן הנשחט, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' ל"ו, ופלוגתא בדרשה כזו הביא רש"י ר"פ נח בקרא דוהנני משחיתם את הארץ, דלחד מ"ד את הארץ עם הארץ כו', וכה"ג ויתהלך חנוך את האלקים, את האלקים התהלך נח, ריבך ריב את רעך, וכהנה רבות.

ואפ"ל נמי עפ"מ דאמרינן בפסחים כ"ב ע"ב ובב"ק מ"א ע"ב דאיכא תנאי דדרשי את ואיכא דלא דרשי, וע' חגיגה י"ב ע"א, ובמנחות י"א ע"ב דריש ר' יהודא את ור"ש לא דריש, וע' מה שהאריכו התוס' שם ובכ"מ, וה"נ י"ל דת"ק לא דריש את ושמעון התימני דריש.

זולת אם נימא דזו גופה היא כוונת התוס' במש"כ דא"כ לשמעון התימני דבעי שיהא ידיו של שוחט לפנים מן הנשחט הוי שחיטה עבודה ע"כ, פי' וזה אי אפשר מהטעמים שכתבתי, ובלא"ה א"כ אמאי לא פליג שמעון התימני במשנה רפ"ג, דמכשיר כל הפסולין לשחיטה אפילו בקדק"ד, ולדידיה דעבודה היא בעי דוקא כהן הרי בעי לאיפלוגי, אלא שהתוס' קיצרו במקום שהיה להם להאריך קצת.

שם טמא שהכניס ידו לפנים לוקה, התוס' בשבועות י"ז ע"א גרסי חייב, וע' ברמב"ם ראב"ד וכ"מ פ"ג הי"ח מביאת מקדש ובקרית ספר למהר"ם מטראנ"י שם.

שם מוטב יבוא עשה שי"ב כרת וידחה עשה שא"ב כרת. ע"ל ל"ג ע"ב תוד"ה לעניין וברפ"פ אותו וא"ב תוד"ה מניין ובפסחים נ"ט ע"א תוד"ה אתי וביבמות ד"ז ע"ב תוד"ה מוטב וברמב"ם ה' ק"פ פ"ו ה"ה וברבינו יונה לברכות סוף פ"ב.

שם טבו"י אל יכנס למחנה לויה, ע' פסחים צ"ב ע"א תוד"ה טבול יום וברי"ש כלים פ"א מ"ח.

שם הואיל והותר לצרעתו הותר לקירויו, ע' בראבי"ה לברכות סי' קי"א ובטו"א למגילה ד"ג ע"ב ובס' גבורות ארי ליומא י"ד ע"א וד"ל ע"ב ובדרוש לש"ש בסוף הספר שם ובמש"כ בחידושי לקמן ד"ק ע"א.

שם מצורע היתירא הוא והואיל ואישתרי אישתרי, ע' בהגה"ה לקונטרס תורת נביאים או דברי קבלה סוף פרק ששי ובעונג יו"ט חי"ד סי' צ"ד ובס' שושנת העמקים להפמ"ג כלל ה'.

שם טומאה דחויה היא מה לי חד דחויא מה לי שתי דחיות. כה"ג בנזיר מ"ח ע"ב, וע' יומא ד"ו ע"ב תוד"ה אמר ובש"א סי' ל"ח ובת' עין יצחק חא"ח סי' ט"ו ובעונג יו"ט חא"ח סי' מ"ה.

תוד"ה ור"י. דר' יוחנן לאו תנא הוא כדמוכח פ"ק דכתובות כו', וע' בתוס' יבמות ד"ז ע"ב פסחים צ"ב ע"א נזיר ס"ה סוף ע"א.

בא"ד ותנן נמי בתמיד דבא וישב לו אצל אחיו הכהנים כו', ע"ש במפרש רא"ש וראב"ד ובאר שבע.

תוד"ה שחדשו. וא"ת מנלן שחדשו מטבו"י אימא שחדשו ממת עצמו או מטמא מת כו', וכן הקשו בפסחים צ"ב ע"א וביבמות ד"ז ע"ב, ולע"ד בלתי מובן קושית התוס', אחרי דטפי יל"ד הלא ר' יוחנן היה הרבה דורות בתר יהושפט, ומנ"ל לר"י לאמר דכזאת וכזאת חידש יהושפט, ומשמע דרש"י ז"ל הרגיש בזה, ומשו"ה כתב בפסחים שם וז"ל והכי

גמר ר' יוחנן מרביה דדבר זה חידש ע"ש, וממילא אין מקום להקשות אימא שחידש ממת עצמו או מטמא מת, כיון דכך היתה הקבלה בידו דדוקא דבר זה חידש וצ"ע כעת. **תוד"ה** א"ל מטונך. משמע דוקא בו ביום דיצא בשעת היתר דצרעת כו', ע' דורש לציון דרוש ד'.

דף לג.

מכלל דתרווייהו ס"ל טומאה דחוייה היא בצבור ע' ש"א סי' ל"ח ובגבורות ארי ליומא ד"ו ועמש"כ בחידושי לקמן בסמוך בתוד"ה הגה"ה.

שם כל הסמיכות שהיו שם קורא אני עליהם כו'. בתוס' סוטה ל"ט ע"א ובטו"א למגילה ד"כ ע"ב גריס בסוגיין כמו שהוא לפנינו, ובשטמ"ק ובדק"ס משנה הגרסא במקצת, וכל הגרסאות אינן מתאימות עם גרסת התוספתא בנגעים פ"ה ששם הוא מקור הדברים, וע' בחידושי באר שבע לסוטה שם ובת' חו"י סי' רכ"ז.

שם הא מני ר' יוסי בר"י דאמר מרחק צפון. ע"ל ל"ב ע"א תוד"ה מ"ש ובעונג יו"ט חא"ח סי' י"ח.

שם א"ד א"ר יוסף כל הסומך ראשו ורובו מכניס מ"ט כל כחו בעינן הילכך לא אפשר. ויל"ד מאי דוחקיה דלישנא קמא לאוקים בפלוגתא, הלא מחלוקת ראשונה שהיתה בחכמי ישראל הזוגות של הנשיאים ואבות ב"ד בסמיכה ביו"ט דתנן בפ"ב דחגיגה, היתה משום דסמיכה בכל כחו בעינן, דאי ס"ד לא בעינן בכל כחו מאי קא עביד לסמוך, כדדייק הש"ס שם ט"ז ע"ב, ובמקום דבעינן כל כחו הטבע מחייב שיכניס לזה ראשו ורובו, ולא נכנס כלל בגדר ביאה במקצת, וע' בתוס' גיטין כ"ח ע"ב ד"ה והא ובפסחים ס"ב ע"א ד"ה ערל.

ואפ"ל דלישנא קמא ס"ל דסמיכה בכל כחו בעינן דאמרינן בחגיגה, היינו כל כחו שיש בשתי ידיו לחוד, והויא רק ביאה במקצת ול"צ להכניס ראשו ורובו, ועי' בת' חו"י סי' רכ"ז, ואיכא דאמרי א"ר יוסף ס"ל דכל כחו דסמיכה הוא כח כל הגוף, ולזה בהכרח שיכניס ראשו ורובו הילכך לא אפשר.

ולפמש"כ מובן מש"כ הרמב"ם בפ"ד ה"ב ממחו"כ דמביא האשם של מצורע עד הפתח ומכניס שתי ידיו לעזרה וסומך עליו כו', ולכאורה הלא איהו ס"ל בפ"ג הי"א והי"ג ממעה"ק דסמיכה בכל כחו בעינן, ואם איתא דכוונתו על כל כחו של כל הגוף, דהוא בהכרח בהכנסת ראשו ורובו, א"כ קשה איך יוכל המצורע לסמוך באופן כזה, הלא איהו פסק בשמיני לששי מה' סוכה דאם לא היה רק ראשו ורובו בסוכה יצא ידי חובתו ע"ש,

א"כ הרי חשיבא להרמב"ם ראשו ורובו ככל הגוף, ואיך יוכל הטמא לסמוך בדרך זה, ולמען יתאימו שתי ההלכות של מח"כ בהכנסת שתי ידיו, ושל מעה"ק דסמיכה בכל כחו, בע"כ דכוונתו כל כחו רק של שתי ידיו כנ"ל, וזהו באמת רק ביאה במקצת ולא שמה ביאה, כדס"ל בפ"ג מביאת מקדש, וכמו שהבאתי לעיל דברי הלח"מ ע"ש.

אכן אם נלך בדרך זה, יל"ד ע"ד הכ"מ בפ"ג הי"א ממעה"ק, שציין מקור הרמב"ם דסמיכה בכל כחו, על א"ד א"ר יוסף כל הסומך ראשו ורובו מכניס מ"ט כל כחו בעינן ע"ש, דלפמש"כ לא זו הדרך דכל כחו של ראשו ורובו, דבאופן זה נחשב להרמב"ם כאילו נכנס כולו ולא ביאה במקצת, רק מקור הרמב"ם דסמיכה בכל כחו הוא מסוגיא דחגיגה ט"ז ע"ב, שהכריחו שם הכי מכלל מחלקותם במשנה כנ"ל, וכוונתו על כחו דשתי ידיו.

בר מן דין בלתי מובן הרכבת דברי הרמב"ם על האיכא דאמרי א"ר יוסף כו', דהא הרמב"ם קאי אדיעבד, עבד, ורב יוסף מתרץ הקושיא דליעייל ידיה ולסמוך דהוא לכתחילה, ועוד דרב יוסף אזיל לפרושי דברי התוספתא דנגעים, דבאשם מצורע לא היה תיכף לסמיכה שחיטה, והרמב"ם פסק בה' מחו"כ שם דגם באשם מצורע היה תיכף לסמיכה שחיטה ככל הסמיכות, משום דס"ל שלא הכניס רק הידים וביאה במקצת ל"ש ביאה לדידיה, הרי דזהו לא כרב יוסף ולא כהתוספתא, וע' לקמן ע"ו ע"ב תוד"ה סמיכה.

שם גזירה שמא ירבה בפסיעות ע"כ, ואע"ג דהוא לצורך מצוה בקום ועשה אפ"ה גזרו, כדהעיר בזה בבאר יצחק חא"ח ס"ס יו"ד וע"ש בחאה"ע סי' ב'.

שם ואי אמרת לאו דאורייתא בטמאין נמי משכחת לה כו', ע' טו"א לחגיגה ט"ז ע"ב.

שם אלא איפוך סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא כו', ע' ירושלמי ביצה פ"ב ה"ד ובגליון הש"ס ובמראה הפנים שם.

רש"י ד"ה טומאה דחויה היא שהציץ מרצה כו ע' בת' עין יצחק חא"ח סי', ט"ו.

רש"י ד"ה הכל בכתב כו' נמסר לי מיד ה' ואין להוסיף על החשבון, ע' בת' שאילת דוד בפתיחה לקונטרס דרישת ציון וירושלים.

רש"י ד"ה תיכף לסמיכה שחיטה כדכתיב וסמך ושחט ע"כ, בתוס' ר"י חסיד ותוס' הרא"ש ושטמ"ק לברכות מ"ב ע"א סמכו הכי ע"ד הירושלמי.

רש"י ד"ה מיתיביה וסמך ושחט, האי דסמכינהו קרא להיקישא סמכינהו כו', ע' ר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרק ד'.

רש"י ד"ה סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא קסבר שאינו בכלל שאר אשמות שהרי אינו אלא להכשיר ע"כ, נ"ב כדתנן לקמן ד"צ ע"ב וע"ש בתוד"ה חוץ ובשטמ"ק ובמנחות ד"ד ע"ב.

תוד"ה הגה"ה. והא דאמר רב תחליפא משמיה דרבא זאת אומרת הותרה היא בצבור בפ"ק דיומא, זאת אומרת וליה לא ס"ל ע"כ, והנה ביומא ד"ו ע"ב תירצו התוס' עוד באופן אחר ע"ש, אולם לפי תירוץ זה, דרבא לגרמיה ס"ל טומאה דחויה היא בצבור, וכסתימת הש"ס דהכא, ולפ"מ דרבא גופיה ס"ל בגיטין כ"ח ע"ב, דלשמא מת לא חיישינן לשמא ימות חיישינן, וא"כ קשיא עליו קושית הש"ס ביומא שם אמתניתין דרפ"ק דיומא, דכל שבעת הימים קודם יוהכ"פ מפרישין כה"ג מביתו כו', דפריך בגמרא עד שאתה מפרישו מטומאת ביתו הפרישהו מטומאת המת, ופירש"י ולא יהיו כל אדם נכנסין ויוצאין אצלו שמא ימות מת עליו ע"ש, דבשלמא כל הני תנאי ואמוראי דס"ל דחויה, אפשר דסבירא להו כתירוצא דרבינא שם, דטומאת מת לא שכיחא כטומאת ביתו, אבל רבא לא ס"ל כרבינא, דאם איתא דס"ל כוותיה, אמאי איצטריך לאוקמיה סתם משנה דהתם בפלוגתא דס"ל טומאה הותרה בצבור, וכיון דלא ס"ל כדמתרץ רבינא, וס"ל לגרמיה דחויה, ושמא ימות חיישינן, א"כ תקשה ליה לנפשיה הפרישהו מטומאת המת וצע"ק,

תוד"ה וליעבד. ומיהו קשה דה"נ אין לך קרא גדול מזה דניעבד פשפש לקיים מצות סמיכה דרחמנא אמר וסמך כו' ומיהו דשמא ירבה בפסיעות גזירה דרבנן בעלמא היא ע"כ, ולכאורה לפי דבריהם תקשה, לפמש"כ הט"ז בחו"מ סי' ב' וביו"ד ר"ס קי"ז ובאו"ח ס"ס תקפ"ח, דכל מה שהתירה התורה בפירוש לא אסרו חז"ל ע"ש, וא"כ מה מקום לגזירה דרבנן דשמא ירבה בפסיעות, נגד הכתוב לקיים מצות סמיכה, דרחמנא אמר כדכתבו התוס'.

וי"ל דהט"ז לא כתב אלא היכא שהתורה התירה בפירוש, משא"כ הכא דהתורה אמרה על סתם סמיכה, אבל בסוגיין אפילו אי אמרינן דסמיכת אשם מצורע דאורייתא, הלא הוא רק מהיקש דכחטאת כאשם, וכן תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא מוסמך ושחט, ובאופן כזה לא נקרא שהתורה התירה בפירוש.

ועוד כיון דגזירה זו היתה דלא ליתו לידי כרת, כדתניא במכות ד"ח ע"ב טמא יהיה לרבות טבול יום טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים, וע' מנחות כ"ז ע"ב ובתוס' נזיר מ"ה ע"א, ובכדי שלא יבא לאיסור חמור כזה שפיר העמידו דבריהם לגזור. וע' ר"ה כ"א ע"ב רש"י ד"ה שבהם שלוחים ובת' חו"י סי' קמ"ב ובשעה"מ פ"ה מיסוה"ת ובפ"ב מה' שופר ובגינת וורדים להפמ"ג כלל ע' ובח"ס חי"ד ס"ס ע"ג וסי' ק"ט ובדורש לציון דרוש ד' ודרוש י"א.

תוד"ה סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא ואמרינן אקפו ידייכו כו', ע' טו"א לר"ה ל"ג ע"א ובח"ס אה"ע ח"ב ס"ס קי"ט,

בא"**ד** וקאתי לאשמעינן דטעון סמיכה מדאורייתא משום ספיקא דשלמים, ע' עונג יו"ט חא"ח סי' י"ד.
בא"**ד** כיון דמדרבנן מיהא טעון סמיכה כו', ע"ל ד"ה ע"א תוד"ה מה ובקידושין נ"ה ע"ב תוד"ה ודילמא אשם הוא ובנדה ד"ע ע"ב רש"י ד"ה שחיטתו ותוד"ה וסמיכה.
תוד"**ה** איפוך. וא"כ נימא מה חטאת טעונה סמיכה ומתן דמים ואימורין לגבי מזבח אף אשם כו', ע' בש"ק לירושלמי נזיר פ"ח ה"ב ובדורש לציון דרוש יוד ובמש"כ בחידושי לקמן מ"ט ע"א.

דף לג:

רבינא אמר לענין מלקות איתמר, ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' ח' ענף ז'.
שם ור' יוחנן אמר אינו לוקה ההוא בתרומה כתיב. ע' בתו"כ תזריע סוף פרק א' ובשבועות ד"ז ע"א ובתוד"ה ואימא ובמכות י"ד ע"ב תוד"ה ההוא.
שם אזהרה לאוכל בשר קדש מניין ר"ל אמר בכל קדש לא תגע כו', ע' רש"י אמור כ"ב ג' ובת' רדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' ק"ו.
רש"**י** ד"ה לענין מלקות. דכי איתקש ביאה לנגיעה לאזהרה איתקש. כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' ח' ענף ב' ובס' שושנת העמקים כלל ה' וכלל כ'.
רש"**י** ד"ה לטמא שנגע בקדש. לא יליף ר"ל מלקות מהאי קרא כו', ע' בת' חו"י סי' רכ"ז.
תוד"**ה** לעניין. והקשה ה"ר חיים דאכתי איכא לאקשויי דאין עשה דוחה ל"ת ועשה כו', ע"ל צ"ז ע"ב ובתוס' שבת כ"ה ריש ע"א ובפסחים פ"ד ע"א תוד"ה ולא ובביצה ד"ח ע"ב תוד"ה סוף ובשעה"מ וטעה"מ פ"ג ה"ו מה' נדרים ובחידושי הגרע"א לפסחים צ"ב ע"א.
בא"**ד** הא בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה ע"כ. וכדעת התוס' הכא כן דעת הרמב"ן והרשב"א בחידושיהם ליבמות ד"ו סוף ע"ב ולב"מ ד"ל ע"א, אבל הר"ן והנמו"י לב"מ שם סברי, דכל זמן שהוא עוסק במצוה נקרא בעידנא, אע"פ שלא הגיע עוד להגמר דעכ"פ מתעסק הוא בזה ע"ש, ובפסקי תוס' לקמן ס"פ דם חטאת כתבו, דאם אי אפשר לקיים העשה בענין אחר לא בעינן בעידנא דמיעקר לאו לקיים עשה ע"ש, ולפי דבריהם אין מקום לקושית התוס' הכא, וע' מה שהאריכו בפרט זה בטו"א לחגיגה ד"ב ע"ב ובקונטרס אבני שהם שם ובש"א סי' כ"ט ל' ל"ב צ"ו ובנוב"י מ"ת חאה"ע סי' קמ"א ובשעה"מ פכ"א מאיסורי ביאה ובחידושי הגרע"א לב"מ שם ובתשובותיו סי' רכ"א רכ"ב ובס' תורת נביאים מהגרצ"ה חיות ז"ל קונטרס הוראת שעה בהג"ה ובבשמים ראש סי' רכ"ז

ובת' עין יצחק חא"ח סי' ט"ו ובת' הגאון מהרי"ל דיסקין זצ"ל בחלק הכתבים סי' נ"ד ובמש"כ בחידושי לקמן צ"ז ע"ב.

בא"ד וי"ל דעשה שי"ב כרת חמור ודחי להו כו', והקשה לי ח"א הלא בשבת קל"ג ע"א אמרינן דלהכי מילה שלא בזמנה אינה דוחה יו"ט משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, ואע"ג דעשה דמילה עשה שי"ב כרת היא, והשבתי דהחילוק הוא פשוט וברור, דכרת דפסח קשורה עם העשה בחובת היום י"ד ניסן דוקא, כדכתיב בפ' בהעלותך והאיש אשר הוא טהור וגו' וחדל לעשות הפסח ונכרתה וגו' כי קרבן ה' לא הקריב במועדו, וע"ז סובב הולך דברי התוס' בסוגיין, משא"כ מילה אף דעשה מונח עליו בכל יום לעשותה, אבל אינה קשורה עם כרת דילה, שהיא דוקא על מניעת כלל המצוה לגמרי, כדכתיב וערל זכר אשר לא ימול וגו' ונכרתה, וע' רש"י ריש כריתות, וע' מש"כ ע"ד תוס' אלו בריי"ט אלגזי לה' חלה סי' ב' ובש"א סי' ל"ג ובשושנת העמקים להפמ"נ כלל ב' ג' ח' ובגינת וורדים להגאון הנ"ל כלל ט'.

בא"ד וי"ל דעשה דמצורע אע"ג דחמיר כיון דליכא כרת לא דחי לתרווייהו כו', ע' בת' הרשב"א סי' קכ"ז וסי' ת"ב ובגינת וורדים להפמ"ג כלל ט' ובנחל אשכול לס' האשכול ה' מילה ס"ס מ' ובחידושי הגרע"א ליבמות ד"ז ע"ב.

תוד"ה ה"נ. דלוקה בתרומה ולא בקדש לר' יוחנן, ע' מל"מ רפי"ב מה' תרומות ובשעה"מ שם.

דף לד.

אף קודש דבר שי"ב נטילת נשמה ואי בנוגע נטילת נשמה מי איכא. ע' בהתוה"מ תזריע סי' ט"ז.

שם טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה ר"ל אמר לוקה ור"י אמר אינו לוקה כו', ולכאורה איך יפרנס ר"ל הא דתניא בתוספתא פ"ה שאין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא אלא לאחר זריקת דמים ע"ש, ואפ"ל עפ"מ שיל"ד עוד, הלא טעמא דר"י הוא כדתני ברדלא אתיא טומאתו טומאתו, וכי כתיב ההוא לאחר זריקה, וא"כ איך פליג אההיא ברייתא, ובע"כ כדאמרינן במכות י"ד ע"ב דר"ל לא גמיר האי גז"ש דטומאתו טומאתו, ושלא לגמור גז"ש בע"כ שהיה צריך לקבלה מתנאים הקודמים, כדכתבו התוס' בשבת צ"ז ע"א, ולפ"ז י"ל דתוספתא הנ"ל ס"ל כהא דתני ברדלא, ור"ל ע"פ קבלתו מתנאי אחריני פליג אשתי הברייתות גם יחד, וע' בלח"מ פי"ט ה"א מה' סנהדרין.

שם דא"ק והבשר לרבות עצים ולבונה דלאו בני אכילה נינהו ואפ"ה רבינהו קרא, פי' לקבל טומאה, אבל חיבת הקדש אינה מכשרת לשויא אוכלא לטמא טומאת אוכלין, כדכתב הרשב"א בתשובה סי' ל"ב.

שם ורבא אמר כו' מ"ט כיון דלא קרינא ביה וטומאתו עליו ונכרתה לא קרינא ביה והבשר אשר יגע כו', ע' שאגת אריה סי' ל"ח ובגבורות ארי ליומא ד"ו ע"ב.

שם ר"ל אמר לוקה טהורה אין טמאה לא ולאו הבא מכלל עשה לוקין עליו ור"י אמר לאו הבא מכ"ע אין לוקין עליו. וקשה לפ"מ דאמרינן ס"פ כל שעה גבי מתפיס תמימים לבדה"ב, דהוא נמי לאו הבא מכלל עשה, דר' יהודא ס"ל דעובר ג"כ בל"ת משום דכתיב לאמר, לימד על כל הפרשה כולה שהיא בל"ת. וע"ש רש"י ד"ה לאו אמור ובתוד"ה לאמר, והשתא לפ"מ דלאו הבמכ"ע דהכא אליבא דתרווייהו, הוא מדכתיב ר"פ ויקרא מן הבקר ומן הצאן, דמשמע טהורה אין טמאה לא כדפירש"י, והתם בראש הפרשה נמי כתיב לאמר, האם נימא דר"י ור"ל פליגי בפלוגתא דתנאי, וע' בהתוה"מ אמור סי' קי"ט.

וזה אין לאמר דר"י ור"ל ל"פ כלל בדר' יהודא ורבנן, רק פלוגתתם היא אי לאו הבא מכ"ע הוא לאו או עשה, דז"א אחרי דבע"כ כתיב בפרשה דבקר וצאן לאמר, והשתא במאי פליגי, ממ"נ אי ס"ל כר' יהודא דהאי לאמר לאו אמור, בודאי לקי, ואי ס"ל כרבנן דלאו הבא מכ"ע הוא רק עשה, בודאי לא לקי, ובהכרח דבזה גופה פליגי, וא"כ מ"ט ל"ק כתנאי או לימא כתנאי, אח"כ נדפס ס' גבורות ארי ליומא ומצאתי שהעיר קצת בזה שם ד"ד ע"ב.

שם אותה תאכלו ולא בהמה טמאה כו', ברייתא זו נשנית בתו"כ פ' שמיני, ולכאורה הלא מבע"ל התם לדרשה אותה תאכלו לרבות את השיליא ע"ש, ובע"כ דתיבת אותה מיותרת שם בתו"כ, ועיקר הלימוד הוא מתיבת בבהמה, אכן ג"ז קשה דשליל ושליא שניהם נתרבו בספרי ראה, מדכתיב התם וכל בהמה וכתיב בבהמה, וכן מבואר בחולין ע"ז ע"א ושם ס"ט ע"א, ועמש"כ בחידושי שם וצ"ע כעת.

שם מותיב רבא אילו נאמר קרבן לה' בהמה הייתי אומר חיה בכלל בהמה כו'. ברייתא היא בתו"כ ויקרא נדבה פרשה ב', וע' נזיר ל"ה וברש"י ותוס' ר"פ כיצד הרגל ד"ה בעירה וד"ה קמ"ל.

רש"י ד"ה אתיא טומאתו. הניתר לטהורים כו', ע"ל ל"ו ע"ב תוד"ה בשר ובדף מ"ו ע"ב תוד"ה אחת ובפסחים כ"ד ע"ב תוד"ה לרבות, ובמש"כ בחידושי לכריתות כ"ג ע"ב.

רש"י ד"ה שקדשו בכלי עצים שחתה אותן במחתת כו' ולבונה שקידשה בבזיכין כו', ע' בתוס' בסוגיין ד"ה שקדש ובחגיגה כ"ד ע"א סד"ה והא.

רש"י ד"ה ההוא למצוה בהמה מצוה להקריב וחיה רשות כו' ע"כ, והנה בפסיקתא דבתי פיסקא את קרבני לחמי משמע קצת כר"ל, דהכי אמרינן התם שמא הטרחתי עליך שתהא מחזיר בהרים ובגבעות שתביא לפני קרבן מאלה שאינה ברשותך והלא לא אמרתי לך שתביא אלא מה שברשותך ומן הגדל על אבוסך ע"ש, ומלשון זה נראה דרק למצוה הוא שיביא קרבן מבהמה שברשותו וגדל על אבוסו, אכן אם ירצה להטריח את עצמו ולהביא מהרים וגבעות חיה לקרבן הרשות בידו.

רש"י ד"ה תרי בקר וצאן כתיבי התם כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרשה ב' ובר"ש משאנ"ץ שם משנה ו'.

תוד"ה והבשר לרבות עצים ולבונה. מהכא נפקא לן דחיבת הקודש מכשרת ומקשינן כו', וכמ"כ הקשו התוס' בחולין ל"ו סוף ע"ב, והוא משום דלטעמייהו אזלו בסוגיין תוד"ה ואפילו ושם ל"ה ע"א בד"ה אין ובכ"מ דילפותא גמורה היא, וחיבת הקדש מדאורייתא, אבל לשיטת רש"י לקמן מ"ו ע"ב דרק מעלה דרבנן בעלמא היא וקרא אסמכתא ע"ש, לפ"ז אין מקום לקושית התוס', וע' מה שהארכתי בזה בחידושי לחולין ל"ה שם.

בא"ד י"ל דחיבת הקדש מהני לשוויי אוכל מוהבשר מידי דדמי לאוכל כגון עצים ולבונה שהוא דבר עב וקשה כעין אוכל כו', וכ"כ התוס' בחולין ל"ו ע"ב ד"ה עצים, ולדעתי הדלה בלתי מובן אטו בעבותו וקשיותו תליא מילתא, והאם גם אבן תהיה נעשית אוכל בחיבת הקודש מפני שהיא עבה וקשה, ולא אשכחן כזאת רק על עצים ולבונה, דנקטו לדרשה גמורה שאלו יהיו מקבלין טומאה מגזה"כ כדכתבו בד"ה ואפילו, ואם נדרוש בזה טעמא דקרא מפני שהוא עב וקשה, הי"ל לאמר דחיבת הקודש מהני לעשות אוכל כל דבר שהוא עב וקשה וצ"ע כעת.

בא"ד ודברי תימה הוא מנלן דאתא לרבות עצים ולבונה כו', וכן נשארו בתימה בחולין שם ד"ה והבשר, ועמש"כ בזה בחידושי פנים מאירות וצ"ק בסוגיין ובמנ"ח מצוה קמ"ה.

תוד"ה ואפילו. משמע שהיא דרשה גמורה ולא אסמכתא כו', וכן האריכו התוס' בכ"מ, וע' ברמב"ם וראב"ד וכ"מ ספ"י מה' טומאת אוכלין ובראב"ד לתו"כ ויקרא נדבה פרק י"ד, ובלח"מ ומל"מ פ"ו ה"ח מאיסורי מזבח.

תוד"ה שקדש. הא קורדום אינו כלי שרת כדמשמע בתוספתא כו', ע' קידושין נ"ה ע"א תוד"ה אין ובב"מ צ"ט ע"א ד"ה וחבירו ובמנחות ק"א ע"א ד"ה אע"ג ובערכין כ"א ע"א ד"ה ה"ג ובמעילה י"ט ע"א ד"ה אין ובמפרשי הרמב"ם פ"ו ה"ד מה' מעילה ובמש"כ בחידושי למעילה שם.

בא"ד אלא ביוה"כ שחותה גחלים לקטרת כו', ע"ל ס"ד ע"א תוד"ה מן ובמפרש לתמיד כ"ח ע"ב ד"ה ופינה את הגחלים ובמש"כ שם בחידושי ולדף ל"ג שם.
בא"ד כמה דלא משפי להו לגיזרין לא מתכשרי כו'. ע' מנחות כ"א ע"א תוד"ה יצאו ובחולין ל"ו ע"א תוד"ה צריד ובמש"כ בחידושי לקמן ס"ב ע"ב.
תוד"ה אותה תאכלו אסיפא סמיך דקתני בתו"כ אין לי אלא בעשה בל"ת מנין ע"כ. ע' מה שנדחקו בדבריהם בשטמ"ק ובגליון מהא דתו"כ ודמכות י"ח ע"ב, ולעד"נ דאדרבה מהתם גופה הכריחו התוס' ביאור דברי ר' ירמיה דמסיק ולאו הבא מכלל עשה עשה, מה דבברייתא גופה דתו"כ ליתא, ודברי התוס' הוא ממש כדפירש"י בסוגיין ממסקנת התו"כ, וכדמסיק נמי מדאיצטריך לא תעשה אחריה לאו אזהרה היא ע"ש, ודברי רש"י הוא ממש ביאור רבא גופיה במכות שם, דקאמר ואי כדקאמרת דלאו הבא מכלל עשה לאו הוא את זה לא תאכלו ל"ל ע"ש.
תוד"ה שאינו, כיון דמרצונו מביא הקרבן אין זה מעביר שהרי תלה בדעתו, ע' מעין החכמה דפוס רעדלהיים דף כ"ח ע"א.
תוד"ה אלא. צ"ע במעילה ד"כ ובפ' אלמנה ניזונת כו' ע"כ, ע' במעין החכמה שם ובהתוה"מ ויקרא ס"ס ט"ז.

דף לד:

פסול מהו שיעשה שיריים כו'. ע' ברמב"ם פי"ד ה"ב מפסוה"מ ובחידושי חק נתן בסוגיין.
שם אין עושה שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו, ע"ל כ"ו ע"ב תוד"ה הכא ובמנחות ע"ט ע"א תוד"ה והדר ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ ר"פ צו.
שם מניין לחטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות ונתן מתנה אחת מזה ומתנה אחת מזה, פי' על ארבע קרנות, וכן מבואר בתוספתא ספ"ח וע' בירושלמי יומא פ"ה ה"ד.
שם נתן ארבע מתנות מכוס אחד כו' הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה כו'. ולענין מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו או הניתנין למטה למעלה אי כוס עושה חבירו דחוי או שיריים ע' בתוספתא פ"ג.
שם ואי אשמעינן שמאל דאית ליה הכשירא ביוה"כ עמש"כ בחידושי לעיל ד"ד ע"א ולקמן ס"ח ע"ב.
שם הא מני חנן המצרי היא דלית ליה דחויין דתניא חנן המצרי אומר אפילו דם בכוס מביא חבירו ומזויג ליה. וילד"ד ניהי דזה ודאי דתנא דמתניתין ר"פ שני שעירי ס"ל דחויין,

כדאמרינן בגמ' שם ס"ד ע"א, אבל חנן דברייתא שם אפשר דלאו משום דלית ליה דחויין קאמר הכי, אלא משום דס"ל כהני אמוראי ביומא ד"נ ע"א בפר ואפילו בדמו של פר, משום דדם איקרי פר דכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר אטו בקרניה מעייל ליה אלא בדמו וקרי ליה פר ע"ש, וה"נ דם שעיר איקרי שעיר, ומשו"ה א"צ לגורל חדש כל זמן דדם שעיר עוד בכוס דהא לא נדחה כלל ושעיר איקרי, ומנ"ל להש"ס לאמר דחנן לית ליה דחויין, ואפשר דרש"י הבליע בזה במה שהביא הני תרי תנאי קמאי, דחד אמר מגריל עליהם בתחילה, וח"א דמביא חבירו שלא בהגרלה, דבע"ח אין נדחין אבל שחוטין נדחין. ועלייהו קאי חנן המצרי ואמר אפילו דם בכוס מזווגו לו אחר, הרי דטעמיה הוא משום דאפילו שחוטין נדחין, ובע"כ דלית ליה דחייה כלל, וממקומו הוא מוכרע דזה הוא טעמיה.

אולם אכתי איכא למידק מדוע דחיק הש"ס בכ"מ לאשכוחי תנא מברייתא דס"ל הכי, ולא הביא ממשנה דלקמן ע"ז ע"ב בתערובות אברי עולות באברין בעלי מומין, דס"ל לר"א דאם קרב ראש אחד מהן יקרבו כל הראשין כו', ובע"כ דס"ל ג"כ כחנן דשחוטין אין נדחין, כדאמרינן לקמן ע"ד ע"א, ועמש"כ בחידושי שם.

שם רב אשי אמר כל שבידו לא הוי דחוי. כה"ג אשכחן הרבה בש"ס ומהם בקידושין ס"ב ע"א כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי, וכבר האריך במקור הדברים בת' חו"י ס"ס פ"א, וע"ל י"ב ע"א תוד"ה הג"ה קדושה ולקמן נ"ט ע"א תוד"ה עד ובמנחות נ"ט ע"ב תוד"ה כל ובסוכה ל"ג ע"א תוד"ה נקטם, ובאור שמח ספ"ח מה' גירושין טרח ליישב קושית התוס' שם, אבל אין דבריו מוכרחים לע"ד.

שם א"ר שייא כו'. במנחות נ"ט ע"ב הגרסא רב אדא.

רש"י ד"ה מהו שיעשה שיריים אם קבל וזרק כו', ע' בראב"ד וכ"מ פ"א הכ"ח מפסוה"מ וברש"י מעילה ד"ה ע"ב ד"ה ה"ג ובטהרת הקדש בסוגיין.

רש"י ד"ה דחזי לעבודת ציבור כגון טמא כו' הילכך גבי יחיד איכא תקנתא בחזרה ע"כ. ההסבר מבואר עפמש"כ בחידושי לעיל ל"ב ע"א, דכל דבר הנמצא בו מציאת היתר, אע"ג דבפרט זה הוא נמנע מן אותה המציאות, אפ"ה יש בו קלות בדין זה, מפני אפשרות המציאות שבו במקום אחר, והיינו דאמרינן הכא, דמשום אפשרות היתר העבודה אל הטמא בקרבן ציבור, הוקל דינו גם בקרבן יחיד, וכן גבי שמאל משום דאית ליה הכשירא ביוה"כ קיל דינו בכל השנה כנ"ל.

רש"י ד"ה שבידו. אבל ההוא דמשתלח אין בידו מי יימר דיהבי ליה אחריני, ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' ט"ו ענף א'.

רש"י ד"ה והלא זה שנשפך לא נתקבל בכלי כו' ע"כ. ובפסחים ס"ה ע"א פירש"י עוד לשון אחר, דקושית הש"ס והלא לא נתקבל בכלי קאי על דם הכוס שהיה ממלא מדם התערובות.

תוד"ה פסול. דהוא הדין בזרק הפסול שיחזור הכשר ויקבל. ע' ברמב"ם פ"ג ה"ב מה' מעילה ובפ"א הכ"ח מפסוה"מ ובתוספתא פ"א ובחסדי דוד שם ד"ה קבל בימינו.

תוד"ה למעוטי. והא דאמר צריך שיקבל כל דמו של פר היינו למצוה, והנה בפירוש הראב"ד לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' הוא כמסתפק לפרש כפירוש התוס', אולם לפמש"כ בחידושי לעיל כ"ה ע"א מוכרח הוא ע"ש.

תוד"ה כל. ענפיו מרובין מעליו אין זה בידו כיון דאין ממעטין ביו"ט, ע' בחידושי הגרע"א לסוכה ל"ג ע"ב ובחידושי ח"ס שם ובת' באר יצחק חא"ח סי' י"ט ובעין יצחק אה"ע ח"א סי' ב' ושם ח"ב סי' מ"ב וסי' נ"ב ובת' מהרש"ם ח"א סי' יוד וסי' ס"ז.

בא"ד כיון דאין מצוה לבטל הדיחוי לא חשיב בידו כו', ע' פסחים צ"ח ע"א תוד"ה ש"מ דחוי ובאבני מלואים סי' י"א סק"א.

בא"ד והפריש קרבן והמיר דת דלעיל פ"ק אין זה קרוי בידו כיון דאין דעתו לחזור ע"כ, הסבר דבריהם, דכל זמן דאיכא גביה התנגדות הרצון אל הפעולה, לא שייך לאמר בזה כל שבידו, כיון דרצונו לא יניחו, ול"ד למש"כ התוס' ישנים ביומא ס"ג ד"ה מחוסר בשם רבינו אלחנן, דבמקום שהוא עומד באיסור כרת ובידו לתקן עצמו לא חשיב כמחוסר מעשה ע"ש, דהתם הוא עומד בנאמנות יהדותו, משו"ה פועל האיסור כרת על רצונו לתקן עצמו ולכן נקרא בידו, משא"כ בהמיר דתו שאין דעתו לחזור, בדידיה שפיר פועלת התנגדות רצונו לאמר דאין זה קרוי בידו.

אמנם יל"ד מדוע צריך כלל לטעמא דאין בידו, הרי בלא"ה גזה"כ הוא מעם הארץ פרט למומר, כדהביא רש"י לעיל י"ב שם מסוגיא דחולין ע"ש, ולאמר דהתוס' יהיב טעמא על דרשת הכתוב בודאי הוא דוחק, ואפשר דלזה כיוונו התוס' בכריתות ד"ז ע"א, במש"כ דהמיר דת לא נקרא בידו דהוי פסול הגוף ע"ש, דזה הוי פסולו בגופו מה שהתורה אסרה קרבנו, ועפ"ז נפלאתי ע"ד הח"ס חי"ד סי' שכ"א שדחה בשתי ידיו לדברי הגאון ר' בונם ז"ל, אהא דאין מקבלין קרבן מן המומר משום דאי בעי הדר ביה כל שעה ע"ש, הרי דברי הגאון ר' בונם הם דברי התוס' בכריתות שם, וע' בנחל יצחק סי' ל"ד סעיף כ"ט ובמש"כ בחידושי לעיל י"ב ולקמן נ"ט.

דף לה.

אף אני לא אמרתי אלא כשנתקבל בכלי כו'. בתוספתא פסחים פ"ד ליתא לתשובה זו, וע"ש בירושלמי פ"ה ה"ח.

שם דתניא דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בכרת כו'. עמש"כ בחידושי לחולין ע"ד ע"ב.

במשנה השוחט את הזבח לאכול דבר שאין דרכו לאכול כו' כשר ור"א פוסל, ע' ר"ש פרה פ"ד מ"ג.

שם השוחט את הזבח לאכול כזית מן העור ומן הרוטב, ע' מל"מ פי"ח סוף ה"ז מפסוה"מ ובבאר יצחק חא"ח סי' ח' ענף ב'.

שם השוחט את המוקדשין לאכול שליל או שיליא בחוץ לא פיגל ע"כ. אע"ג דגבי טומאה אם חישב אפילו על השיליא לאכול, מטמאה טומאת אוכלין כדתנן בחולין ע"ז ע"א, שאני טומאה דסגי מחשבת האכילה אפילו בעד האיש הפרטי שהוא נפש היפה כדתנן התם, אבל בפיגול צריכה להיות ראוי לאכילה לכל אדם, ורובא דאינשי לא אכלי להו כדפירש"י, ולהכי לא תועיל מחשבת המקריב בשעת ההקרבה לפגל לכל העולם כמש"כ בחידושי בסמוך, ודוגמא כזו מצינו במשנתנו שבת ע"ה ע"ב כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו, וכן במצניע כל שהוא דכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעורו כדתנן ר"פ המצניע, ולא אמרינן דנתחייב זה במחשבה של זה.

שם המולק את התורין לאכול ביציהן בחוץ לא פיגל כו'. הנה ברישא דמשנתנו חשיב דבר שאין דרכו לאכול כגון אימורים שהם אכילת מזבח, ובתר הכי תני דברים שאין ראוין לאכילה כמו קיפה ואלל כו', ובסיפא תני שליל ושיליא דלאו גופא דזיבחא הוא, ולפ"ז שפיר סמיך ביצי עוף, דאוכלא דאפרת הוא כדאמרינן ריש ביצה, וכה"ג בב"ק מ"ז תרנגולת שהזיקה אינו גובה מביצתה מ"ט פירשא בעלמא הוא, ולפ"ז דוקא ביצאו לאויר העולם, אולם לפ"מ דתנא ביצי תורין עם חלב המוקדשין ופירש"י חלב שבדידיה, משמע דה"ה בבצים הנגמרות ואע"ג שלא יצאו עוד לאויר העולם, וכמו דמותרות לאכלן בחלב כדאמרינן בביצה ד"ו ע"ב, ומשום דגם אז ביצה היא ולאו בשר כדפירש"י שם, וה"נ דכוותיה. וקצת ראיה לזה, דאל"ה מאי האי דדחקו שם בש"ס כולי האי, אהא דאמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה מאי עם יציאתה נגמרה כו', לימא דאמשנתנו קאי, דהא דתנן המולק את התורין לאכול ביציהן בחוץ לא פיגל, הוא דוקא אם כבר יצאו לאויר העולם, אבל כל זמן שהם במעי התורין כבשר נינהו ונתפגל העוף, דזה לא דמי לשליל ושיליא

דהכא דביצי העוף הנגמרות הנמצאות בעוף בפנים דרכן לאכול כדאמרינן בביצה שם וכנ"ל, ובחישב לאכול מאשכול או משלל של בצים, אפשר לחלק כמו לענין נבלת עוף טהור שם ד"ז וברמב"ם פ"ג ה"י מאבות הטומאות, וע' במנחות ד"ע ע"א וברש"י ותוס' שם וצ"ע כעת.

שם אין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא, ע' בפי' הראב"ד לתו"כ פ' צו פרק י"ב.

שם א"ר אלעזר פיגל בזבח נתפגל השליל בשליל לא נתפגל הזבח. והנה נראה דרש"י ותוס' ירדו להבין מאי קסבר ר"א, אי עובר ירך אמו הוא ושליל הויא גופא דזיבחא, אפילו פיגל בשליל יתפגל הזבח, ואי לא נחשב כגופא דזבחא, אמאי יתחייב על אכילת השליל מפני פיגול הזבח ע"ש.

ולולא דבריהם הייתי מסביר לעצמי דס"ל לר"א דשליל אינו בעמוד והקרב, כדילפינן בתו"כ ומובא בחולין ע"ה ע"א, מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל, וע"ש צ"ב ע"ב תוד"ה אילימא, ולקמן צ"ח ע"א ובמנחות פ"ג ע"א כתבו התוס' דלכך איצטריך ליה קרא למעוטי חלב ושתי כליות מהקרבה משום דקסבר ולדות קדשים במעי אמן הן קדושין ע"ש, ולפ"מ דקיי"ל לעיל כ"ו ע"ב דאין מחשבה מועלת אלא בדבר הראוי לעבודה, לפ"ז ניחא שפיר דאם פיגל בזבח נתפגל השליל, משום דמחשבת הפיגול הי"ל מקום לחול על מידי דבר הקרבה שהוא עצם הזבח, והשליל נתפגל על ידו משום דולדות קדשים במעי אמן הן קדושים והויא כאחד מאבריה, וע' ברמב"ם פי"ח הכ"ג מפסוה"מ ופ"ד ה"ג מה' תמורה, משא"כ פיגל בשליל כיון דאינו בעומד והקרב הויא דבר שאינו ראוי לעבודה, משו"ה אין מחשבה מועלת בו ולהכי לא נתפגל הזבח, וע' שעה"מ פ"ד ה"ג מה' תמורה.

שם ושוין שאם חישב באכילת פרים ובשריפתן לא עשה ולא כלום. בכ"מ פי"ד ה"ח מפסוה"מ תמה על השמטת הרמב"ם דין שריפה ע"ש, וכבר הזכיר דין זה שם פי"ח ה"ז כמו שהעיר בזה במה"פ לירושלמי יומא פ"ו ה"ו.

רש"י ד"ה הייא מהרה ע"כ, נ"ב כמו אשור הייא בשבת קי"ט ע"א וע"ש קל"ד ע"ב ובב"ק פ"ד ע"א.

רש"י ד"ה לא נתפגל. ומיהו אין מחשבתו מפגלת הזבח דדבר שאין דרכו לאכול הוא דרובא דאינשי לא אכלי ליה כו' ע"כ, לכאורה נראה ברור דאין כוונת רש"י ז"ל, דמשום דרובא דאינשי לא אכלי ליה גם הוא לא יאכלנה, ומשו"ה אינו מועיל מחשבתו לפגל, אלא כוונתו דאפילו אם הוא יאכלנה אח"כ כמו שחשב, אפ"ה לא תועיל מחשבתו לפגל, משום דרובא דאינשי לא אכלי ליה, ובטלה מחשבתו אצל כל אדם.

ולפ"ז קשה לכאורה מאי נ"מ הא דרובא דאינשי לא אכלי ליה, כיון דהוא חשב לאכלו ואכל מדוע לא נימא אחשביה כדאמרינן בשבועות כ"ד, וכמ"כ כ' הרא"ש ר"פ כל שעה גבי חרכו קודם זמנו וז"ל ומיירי בנפסל מאכילת כלב, יש שרוצים לאמר דה"ה דמותר באכילה נמי דעפרא בעלמא הוא אבל זה אינו דניהי דבטלה דעת האוכל אצל כל אדם מ"מ כיון דאיהו אכיל ליה אסור וכ"כ הרב הברצלוני ז"ל ע"ש, וכמ"כ כ' הריטב"א במכות י"ז ע"א בשם רבינו מאיר ז"ל, דלהכי ס"ל לר"ש כל שהוא למכות משום דאחשביה לכל שהו כשאוכלו במזיד, וכ"כ בש"א סי' ע"ה גבי יוה"כ דאוכלין ומשקין שאינן ראוין אפילו לרפואה אסור דכיון דאכלן אחשבינהו ע"ש, וא"כ מדוע לא נימא נמי הכא אע"ג דרובא דאינשי לא אכלי ליה אפ"ה אחשבינהו במחשבתו לאכול.

אמנם י"ל דל"ד כלל. דע"כ לא אמרינן אחשביה אלא היכא דבאכילתו זו דחשב עליה נוגע רק לו, בזה יש מקום לאמר דאחשביה הוא לעצמו לאכול, משא"כ במחשבה דחוץ לזמנו דמשויא פיגול לקרבן זה לכל העולם, דמי שיאכל ממנו יתחייב כרת, לא שייך לאמר אחשביה, רק אנו דנין בזה מה שהיא אכילה לכל העולם, וכיון דרובא דאינשי לא אכלי ליה להכי אין מחשבתו מפגלת הזבח, דאטו אם חסר דעת יאכל אפר האם יהיה אפר מאכל לכל אדם ע"י מחשבתו של זה, ובע"כ דאחשביה פועל על דבר שאינו מאכל לעשותו למאכל לעצמו אבל לא לזולתו. ולאמר דגם אצל האוכל הפרטי של הפיגול נמי נימא אחשביה, זה ודאי אינו, דבזה אנו דנין רק על מחשבה קמייתא של העובד לעשותו לפיגול בשעת עבודתו, והיינו דפירש"י ומיהו אין מחשבתו מפגלת הזבח כו', הרי דכונת רש"י רק על המחשבה דההיא שעתא שנעשה על ידו הפיגול, ועמש"כ בחידושי לקמן ק"ח ע"א.

רש"י ד"ה מוראה לא חזי לאכילה דפירשא בעלמא הוא הילכך מחשבה דידה לא מיפגלא ומיהו היכא דנתפגל העוף ע"י דבר אחר כיון דאיכא אינשי דאכלי חייב עליו כרת ע"כ. והנה מוראה זו זפק כדאמרינן לקמן ס"ה ע"א, ועפ"ז כתב אלי בשנת תרנ"ח הגאון הגדול מו"ה יחיאל מיכל ז"ל אבד"ק יאנישאק יע"א בעהמ"ח שפת הים, דלפמש"כ הפר"ח בסי' פ"א סקי"ב גבי שיליא כיון דרובן לא אכלי ליה לא צריך ששים לבטוליה, רק סגי ברוב, כמ"כ אם נפל זפק מעוף טריפה לקדרה לא יצטרכו ס' לבטלו רק סגי ברובא, משום דלאו כו"ע אכלי לה ודמיא לשיליא כדפירש"י הכא.

ולענ"ד לא ברירא כ"כ די"ל אף דלמוראה יש דמיון שיליא להא דרובו לא אכלי להו, היינו רק גבי פיגול דאכילה דידה כתיב בקרא, ובזה י"ל דכוונת התורה היתה על אכילה הראויה לכל אדם, אבל שיליא ומוראה דרובן לא אכלי להו, לא נחשבת לאכילה בדעת

תורה עד דלתחייב עלייהו כרת, משא"כ באכילה דלא כתיב בקרא, רק הוא הסכם העולם, בזה י"ל דע"כ לא כתבו הג"א והפר"ח דלבטל ברובא ולא בעי ס' אלא גבי שיליא, דמשנתנו בחולין ע"ז העידה דרק נפש היפה תאכלנה, אבל זפק הלא איכא אינשי דאכלי נמי, ומשו"ה אם נתפגל ע"י דבר אחר חייב כרת נמי כדפירש"י, בזה י"ל דצריך ס' לבטולה ככל מידי דאכילה.

וראיה לזה דהא גם אקורקבן אמרו בביצה ד"ז דאיכא אינשי דלא אכלי, האם גם בזה נימא דלא בעי ס' לבטוליה, הלא לולא דברי הראשונים והמחבר בסי' ק"א ס"ה, היה מקום לאמר דקורקבן הוא חתיכה הראויה להתכבד ולא בטל כלל, ובע"כ משום דאיכא אינשי דאכלי נמי קורקבן, הלא דמציאות בני אדם דאכלי נמי, מביאים עליו דין ששים כדי לבטלו, ומדוע לא נימא הכי גם גבי זפק.

עוד כתב הגאון הנ"ל ז"ל דדבר זה תלוי בפלוגתת רש"י ותוס', דהתוס' כתבו דהטעם הוא משום דקיימא להשליכה לדישון. ולע"ד גם זה בלתי מוכרח, דהתוס' כתבו בהדיא דאפילו חזיא כשאר בשר אינה מפגלת את העוף דמוראה אבית הדשן ואין בה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח ע"ש. ומלשון דאפילו חזיא כו', משמע דאינם חולקים על רש"י רק דהוא כעין תיפוק ליה דאינה מפגלת משום דקיימא להשליכה לדישון, אבל לא יפלגו אהה דרובן לא אכלי להו, שהיא מציאות הידוע לכל ולא שייך בה פלוגתא.

ומה שהקשה הגאון הנ"ל ז"ל ע"ד התוס' הלא סתם קרבן עוף הוא גם חטאת העוף ובחטאת העוף לא השליכו הזפק, ככר הקדימו בהערה זו בטהרת הקדש בסוגיין.

תוד"ה אין. ודם התמצית זרק ליה לשם מים כו', ע' פסחים ס"ה ע"א תוד"ה שמא ובהעמק שאלה לשאילתות פ' תצא סי' קנ"ד אות ב' בסופו, אמנם על עצם דבריהם אני מתפלא הלא הא דס"ל לר' יהודא לקמן ע"ח ע"א אין דם מבטל דם, הוא בתערובות בדם בהמה חולין או בדם חיה, אבל בדם התמצית גם איהו ס"ל ישפך לאמה, מדלא פליג בסיפא כדכתבו שם התוס' בדף ע"ט ע"ב ד"ה ה"ג ובתוי"ט שם.

תוד"ה פיגל בזבח. דמוראה אבית הדשן כו', ע' בסמוך תוד"ה פיגל באלל ולקמן מ"ו ע"א תוד"ה ולא וביומא כ"א ע"א וברש"י ד"ה מוראה ושם בתוס' נ"ט סוף ע"ב ובשילהי תמורה וברש"י שם ד"ה מוראה וברמב"ם פ"ב ה"ו מה' מעילה וצ"ע.

בא"ד דלמא איצטריך לגופיה למעוטי שיליא מנותר, ובשטמ"ק הגיה שליא ושליל כו', וקשה בשלמא שליל צריך למיעוט, משום דאשכחן ביה ריבוי בחולין קי"ג ע"ב גדי לרבות את השליל, אבל שיליא ל"ל למעט. הלא אמרינן התם דא"צ קרא להוציא את השיליא

דפירשא בעלמא הוא, (וזהו המקור הנכון לדברי הראב"ד בפ"ה הי"ג ממאכלות אסורות, ולא כהמפרשים שם שדרשו מקורו ממקומות אחרים ע"ש).
וי"ל משום דבחולין ע"ז ע"א תנן, השוחט את הבהמה ומצא בה שיליא נפש היפה תאכלנה, ואמרינן בגמ' דת"ר כל בהמה תאכלו לרבות את השיליא, ועמש"כ בחידושי שם ס"ט ע"א ולכאורה אמאי צריך קרא לרבות כיון דפירשא בעלמא היא, ובע"כ דלענין נותן טעם דבב"ח הוי רק פירשא, דאין בכחו לפעול על החלב, משא"כ כשהוא לעצמו, דעכ"פ נפש היפה תאכלנה, ומשו"ה צריך ריבוי, ולפ"ז גם גבי נותר ניחא, הא דאיצטריך ליה למעוטי, כשהשיליא נאכלת לעצמה, וע' בפר"ח סי' פ"א ס"ק י"ב ושם סק"ב.
תוד"ה פיגל באלל, ובעולת העוף איירי שקודר להסיר המוראה בנוצתה. ע' לעיל בסמוך תוד"ה פיגל בזבח וברש"י ד"ה מוראה ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה באכילה. כך פי' בקונטרס ובחנם דחק כו' אבל האי לא שייך ביה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח, כדברי התוס' מבואר בהדיא בירושלמי יומא פ"ו ה"ו וכמש"כ שם בש"ק, וע' מנחות י"ז ע"ב תוד"ה דלא.

דף לה:

הא חישב באימורין נתפגלו אימורין עצמן. וכן צריך לפרש בירושלמי יומא פ"ו ה"ו הא דקאמר להקטיר אימורין למחר פיגל, דכוונתו ג"כ דפיגל האימורין עצמן.
שם פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מועלים בהן משהוקדשו כו', והוא ממשנה מעילה ד"ט ע"א, ועפ"ז בלתי מובן הא דתניא בתוספתא מעילה פ"א, פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כיון ששחטן וזרק דמן מועלין בהן כו' ע"ש. דלפי הנ"ל שחיטה וזריקה מאי עבידתא גבייהו, הלא מעילתן התחילה בהן כבר משהוקדשו.
שם אין חייב עליהם משום פיגול נותר וטמא הא שליל ושיליא חייבים. ע' לעיל ע"א תוד"ה פיגל בזבח ובגליון הש"ס שם.
שם אר"ח בר אבא א"ר יוחנן לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרין בעופות ע"כ, בברייתא דתו"כ פ' צו פרק א' משנה ט' קאמר ר"ע גופיה האי טעמא, וע"ש בר"ש משאנ"ץ.
רש"י ד"ה וכשרין בעופות לכתחילה שאין פוסל בהן אלא חסרון אבר כו' משום הקריבהו נא לפחתיך. וכן פירש"י לקמן ס"ח ע"ב ודף פ"ה ע"ב ובחולין כ"ג ע"א, וכמו הכא כן התם חולקים התוס' על שיטת רש"י בזה.

רש"י ד"ה דוקין. לא נאמרו מומין אלא בבהמה דכתיב תמים זכר בבקר כו', ע' רש"י קידושין כ"ד ע"ב ד"ה ואין תמות ובחולין כ"ג ע"א ד"ה בבהמה ובהגהות הב"ח שם.
תוד"ה וש"מ. תימה דלישני כדמשני לקמן פרק טבול יום דילמא מחשבה לא פסלה לינה פסלה וי"ל משום דלא בעי למיפשט הא דבעי ר' ירמיה שם לינה מהו שתועיל בפרים הנשרפים ע"כ, והנה לקמן ק"ד ע"ב שם, גרסת השט"ק ר' אלעזר במקום ר' ירמיה, וכ"ה בדק"ס שם, ולפ"ז מתורץ קושית התוס' הכא ברווחא, די"ל דהא דמשני התם ודילמא מחשבה הוא דלא פסלה אבל לינה פסלה הוא רק לאביי ורבא שם, אבל לר' אלעזר נשאר הספק במאי דקמבעי ליה, אם לינה מועיל בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפין, והשתא בסוגיין דלר' אלעזר קיימינן. א"כ אין מקום לקושית התוס' דלישני דילמא מחשבה לא פסלה אבל לינה פסלה, דאי איתא דס"ל הכי מאי קמספקא ליה התם.
תוד"ה אלא. דבהדיא דריש לה בקידושין מן העוף ולא כל העוף ע"כ, וכ"ה בתו"כ ויקרא בקרא דואם מן העוף, וע"ש ברא"ם ובלח"מ פ"ג ה"א מאיסורי מזבח וברי"ט אלגזי לבכורות ספ"ו.

דף לו.

במשנה. שיאכלוהו טמאים, ע' תוד"ה שיאכלוהו ולעיל ל"א תוד"ה חישב, ובמש"כ בחידושי לקמן בסמוך ברש"י דיה ה"ג ל"א.
שם ולערב דמו בדם הפסולים. פי' כגון ברובע ונרבע או בנשחט חוץ לזמנו או חוץ למקומו כדפירש"י לקמן ע"ח ע"א.
שם שאין מחשבה פוסל אלא בחוץ לזמנו וחוץ למקומו כו', ע' קונטרס אבני שהם לטו"א מגילה דף כ"א.
שם מ"ט דר' יהודא א"ר אלעזר תרי קראי כתיבי בנותר, בדק"ס נשתנה הכא גרסת הש"ס.
שם ומנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח ת"ל שלמיו, ע' בתוס' לעיל ד"ד ע"א ד"ה בא וד"ט ע"א ד"ה ושלמים ולקמן ל"ז ע"ב ד"ה שמעתי ובפסחים ע"א ע"ב ד"ה לימד ושם צ"ו ע"ב ד"ה ושלמים ובר"ה ד"ה ע"א ד"ה שלמי ולקמן נ"ז ע"א תוד"ה וכי.
שם לחמי תודה וחלות ורקיקים שבנזיר מנין ת"ל קרבנו, ע' ספרא פ' צו פרק י"ב ובהתוה"מ שם סי' קי"ב.
שם א"ר יהודא אי אתם מודים לי שאם הניחו למחר שהוא פסול כו', ע' תוספתא זבחים ספ"ב ומנחות ספ"ב.

שם לערב דמן בדם הפסולין ר' יהודא לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם, ופירש"י וכיון דעירוב לא פסיל מחשבת עירוב נמי לא פסיל ע"כ. וקשה הלא הא דס"ל לר' יהודא אין דם מבטל דם הוא רק בנתערב בדם בהמה של חולין או בדם חיה, כדתנן לקמן ע"ח ע"א. אבל בסיפא שם אם נתערב בדם פסולין ישפך לאמה, בזה לא פליג ר' יהודא, וע"ש ע"ט ע"ב תוד"ה ה"ג ובתוי"ט שם, ולעיל ל"ה ע"א תוד"ה אין, וצ"ע כעת.

שם ר' יהודא לטעמיה דאמר שלא למקומו נמי מקומו קרינא ביה ע' בתוס' לעיל דף כ"ז ריש ע"א ולקמן פ"ד סוף ע"א ובמעילה ד"ב ע"ב תוד"ה ורבה.

שם והתניא ר' יהודא אומר דבר רע ריבה כאן חטאת ששחטה בדרום וחטאת שנכנס דמה לפנים פסולה. ע"ל פ"ד ע"א תוד"ה פרט ובמש"כ בחידושי למעילה ד"ב ע"ב.

רש"י ד"ה ושלמי פסח חגיגת ארבעה עשר, וכן פירש"י לעיל ד"ט ע"א וע' בהתוה"מ ויקרא סי' קע"ט ובקרבן אהרן צו ריש פרק י"ב.

רש"י ד"ה ה"ג ל"א הכהנים טמאים לא ישמעו לו כו' הילכך אין מחשבתו מחשבה בדבר התלוי באחרים ע"כ. ובזה סרה קושית התוס' לעיל ל"א ע"א בד"ה חישב, דמ"ש מחשבה דאכילת כלבים מפגלת ודאכילת טמאים אינה מפגלת, דלפי המבואר הכא ניחא, דאכילת טמאים לאו בידו דלא ישמעו לו, ולהכי מחשבתו בזה לאו כלום היא, משא"כ אכילת כלבים נחשב כבידו, והתוס' לקמן ע"ב דמחלקו דבטמאים מיפסל משעת נגיעה ע"ש, כוונתם בזה דאפילו אם הטמאים ישמעו לו אפ"ה ל"ד להדדי, משום דלא שייך למחשבת אכילה רק דבר אחר גורם לו ע"ש, וצ"ע בדברי הכ"מ פי"ד ה"ט מפסוה"מ.

רש"י ד"ה דבר רע. אלא במחשבת הכנסה דהא בזביחה קאי כו', וכן פירש"י נמי בפ' שופטים, והוא מברייתא דספרי שם מניין לקדשים ששחטן חוץ לזמנם וחוץ למקומם שהוא עובר בל"ת ת"ל כל דבר רע דבר שתלוי בדבור, ומובא בשטמ"ק ס"פ המפקיד, וע' ח"ס בהשמטות לחח"מ סי' ר"ד.

רש"י ד"ה הכניס. הא מזיד פסול בשכיפר בשנתן ממנו על המזבח הפנימי הוא דקפסיל ר' יהודא, ע' מנ"ח מצוה קל"ט.

תוד"ה שיאכלוהו. הלא אם הניח אימורים עד למחר או בחוץ כיון שנזרק דמו כהלכתו לא נפסל קרבן מלרצות כו', כן מבואר בתוספתא ספ"ב, וע' מנחות י"ח ע"א תוד"ה גזירה.

תוד"ה וחטאת. ועוד יש לפרש דדבר רע משמע ליה דבור רע דהיינו מחשבה ע"כ, בספרי שופטים תניא הכי בהדיא ומנין לקדשים ששחטן חוץ לזמנם וחוץ למקומם שהוא עובר בל"ת ת"ל כל דבר, דבר שתלוי בדבור ע"ש, וכי דייקינן הכא בדברי רש"י גופה, נראה

כלולים דרשת הספרי והבנת התוס' ביחד, וע"ל כ"ט ע"ב וד"ד ע"ב תוד"ה מחשבה ובמש"כ בחידושי שם ולקמן מ"א ע"ב.

והנה בס"פ המפקיד גבי שליחות יד תניא, שיכול אין לי אלא הוא אמר לעבדו ולשלוחו מניין ת"ל על כל דבר פשע, ומפרש שם בשטמ"ק בשם הריטב"א וז"ל אמר לעבדו או לשלוחו ושלח בו יד במצותו מניין שהוא חייב דהא קיי"ל בעלמא שאין שלד"ע לחייב השולח ת"ל על כל דבר פשע לחייבו על עסקי דיבורו דרבי רחמנא הכא שתהא שליחות לדבר עבירה וכן הלכה עכ"ל, ועפ"ז יל"ד הלא פיגול ושליחות יד שניהם ילפינן מדכתיב דבר, להורות על עסקי דיבור, ואפ"ה חזינן דבפיגול אין שליחות, ובשליחות יד יש שליחות, מדוע לא נימא כמו דרבי רחמנא בתיבות דבר פשע דיש שליחות לדבר עבירה בשליחות יד, כמ"כ רבי רחמנא בתיבות דבר רע דמיניה ילפינן פיגול, דגם בזה יועיל שליחותו מטעם דגלי קרא, אמנם לא קרב זה אל זה, דפעולת השליחות יד לא תוכל להעשות ע"י עצם הדבור, ואעפ"כ גלי ביה קרא לשון דבר להורות על הדבור, בע"כ הכוונה על עבדו או שלוחו שיעשה ע"י דבורו, משא"כ פעולת הפיגול דכל עצמו היא אשר בפיו ידבר, ובזה גופה נופל מאי דגלי ביה קרא לשון דבור, ומדוע נסובב האי דבור דכתב ביה רחמנא על השליחות שיצוה לרעהו, ולהכי הדרינן בזה לכללא דאשלד"ע.

דף לו:

ר' יהודא אומר יכול חטאת ששחטה בדרום יהא חייב כו'. בספרי שפטים הגרסא יהיה עובר בלא תעשה וכ"ה גם בילקוט שם וע"ש בהתוה"מ סי' ז'

שם תיובתא דר' אבא תיובתא. והנה חתני הגאון הגדול מו"ה יצחק אייזיק הלוי הערצאג שליט"א העיר כי מסוגיא דהכא תתחזק השגת הראב"ד על הרמב"ם פט"ז ה"ו מפסוה"מ, וביחוד הגדיל פליאתו מסוגיין ע"ד הכ"מ שם שכ' דמדר' יהודא נשמע לרבנן, דכי היכי דאשכחן לר' יהודא במחשבת הינוח דאע"ג דלא הוי פיגול מיפסל ה"נ לרבנן דחשב על הדם הניתן כו' אע"פ שאינו פגול מיפסל ע"ש, וזה תמוה דהא כל התיובתא דמסיק הכא בש"ס היא דוקא אליבא דר' יהודא. ולפי דברי הכ"מ מאי תיובתא מנלן דאתיא כר' יהודא דילמא רבנן היא, ופסול משום דשלא במקומו כמקומו דמי, אלא דאינו פיגול משום טעמא דמר זוטרא לעיל כ"ז ע"א זריקא דשריא בשר כו'.

שם א"ר חסדא אמר רבינא בר סילא (בכ"מ גריס שילא) חישב שיאכלוהו טמאים למחר חייב אמר רבא תדע כו', מלשון הש"ס משמע דכל החידוש הוא מאמוראים, ורבא מייתי

סייעתא לדבריהם, וקשה הלא ברייתא היא בתוספתא פ"ב, ומשמע נמי דמשם הוא המקור לדברי הרמב"ם פי"ד ה"ט מפסוה"מ ע"ש.
שם אשר לה' לרבות אימורין קדשים קלים לטומאה כו'. הארכתי בזה בחידושי לכריתות כ"ג ע"ב.
שם ל"א הא אימורין לא חזו ולא היא כו'. ונרשם עה"ג דס"א לא גרסי לה, אכן בכ"מ פי"ח הי"ח מפסוה"מ גריס לה.
רש"י ד"ה דבר רע מום בגלוי שהוא מגונה כו'. וכן פירש"י בבכורות ל"ז ע"ב, אכן בספרי שפטים תניא אשר יהיה בו מום אין לי אלא שנולד תם ונעשה בע"מ נולד בעל מום ממעי אמו מנין ת"ל כל דבר רע, וע"ש בהתוה"מ.
תוד"ה שיאכלוהו טמאים ל"ד לאכילת כלבים כו', ע' לעיל ע"א רש"י ד"ה ה"ג ל"א ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה בשר. היינו בדבר שצריך היתר מזבח כו', ע"ל מ"ו ע"ב תוד"ה אחת ובמש"כ בחידושי לכריתות י"ד ע"ב ודף כ"ג ע"ב.

בית שמאי פרק רביעי

במשנה ב"ש אומרים כל הניתנין על מזבח החיצון שנתן במתנה אחת כיפר כו' ולענין אם עובר בזה על עבירה דבל תגרע כדתנן לקמן ד"פ ע"א, ע' מה שהאריך בקונטרס אבני מלואים לטו"א ר"ה דף כ"ח, וע"ע באור שמח פ"ד ה"ח מה' יבום.
שם וב"ה אומרים אף חטאת שנתן מתנה אחת כיפר, ע' תוספתא פ"ו.
שם לפיכך אם נתן את הראשונה כתיקנה ואת השנייה חוץ לזמנה כיפר, ע' בת' באר יצחק חאה"ע ס"ס י"ב ובעין יצחק אה"ע ח"ב סי' י"ט.
שם כל הניתנין על המזבח הפנימי שאם חיסר אחת מן המתנות לא כיפר, ל"ד להא דתנן במנחות כ"ז ע"א ז' הזיות שעל מזבח הזהב מעכבות זו את זו, דהתם איירי רק בשבע הזיות, והכא איירי גם במתן ד' שעל מזבח הפנימי דמעכבות זא"ז כדמשמע בגמ' לקמן ל"ט ע"א, ובכלל צריך למתני הכא בשביל הא דמסיק עלה לפיכך נתן כולן כתקנן כו', וע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' תפילין סי' ל'.
תוד"ה מניין, לכאורה אתיא כב"ש דב"ה כיון דמכשרי אף בחטאת ויליף לקמן מוכפר אע"פ שלא נתן אלא אחד לא צריך קרא לשאר קרבנות כו' ע"כ, פי' דלא עדיפי מחטאת וכ"כ התוס' בסנהדרין ד"ד ע"א. ונלע"ד דלפי הנחה זו אתיא כולה סוגיא דידן כמין חומר, דהא רב הונא קאמר לקמן ל"ז ע"ב, אהא דב"ש ס"ל דבחטאת שתי מתנות וב"ה אומרים אף חטאת שנתנה במתנה אחת כיפר, דב"ש סברי קרנות קרנות קרנות הרי כאן שש

ארבעה למצוה ושתים לעכב, וב"ה סברי קרנת קרנת קרנות הרי כאן ארבע שלש למצוה ואחת לעכב, הרי דב"ש ס"ל יש אם למקרא וב"ה ס"ל י"א למסרת, ובזה תלוי פלוגתתם במתן דם דחטאת. ואמרינן נמי התם דכל הנך תנאי דמפקי ליה להאי ודם זבחך ישפך לדרשה אחרינא האי כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנה מתנה אחת שכיפר מנא להו ומשני דסברי להו כב"ה דאמרי אף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר וילפינן להו כולהו מחטאת ע"ש, ובסנהדרין שם אמרינן דר"ע ורבי ס"ל נמי כב"ש די"א למקרא, הלא דגם אינהו סברי דבחטאת שתי מתנות, והשתא מנא להו דכל הניתנין על מזבח החיצון דאף במתנה אחת כיפר, בע"כ דילפי כב"ש מקרא דודם זבחיך ישפך, אולם ר' ישמעאל ס"ל בסנהדרין שם י"א למסרת, וע' מנחות ל"ד ע"א תוד"ה כשהוא ובחולין ע"ב ע"א תוד"ה שתי, ולפ"מ דאיהו ס"ל כב"ה, דאף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר, הרי דל"צ קרא לכל הניתנין על מזבח החיצון דכיפר במתנה אחת, דיליף להו מחטאת כב"ה, ואייתר ליה קרא דודם זבחיך ישפך. לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא, אבל ר"ע איצטריך ליה קרא דודם זבחיך, לשאר קרבנות חוץ מחטאת דכיפרו במתנה אחת, ולהכי לא מייתר ליה האי קרא לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא כדס"ל לר' ישמעאל, ומשו"ה ס"ל לר"ע דלא זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה, וכמ"כ רבי דס"ל כב"ש ור"ע די"א למקרא, ואיצטריך ליה האי ודם זבחיך, לכפרת מתנה אחת בכל קרבנות דמזבח החיצון חוץ מחטאת, ולהכי לא מייתר ליה האי קרא לכל הדמים שטעונין מתן דם ליסוד כדס"ל לת"ק דרבי, ומשו"ה יליף איהו מקרא דוהנשאר בדם ימצא.

ולפ"ז מתורץ נמי ברווחא קושית התוס' לקמן ל"ז ע"ב, דמנא ליה לר' ישמעאל דזריקה בכלל שפיכה משום דמייתר ודם זבחיך ישפך, דילמא אתא לכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה אחת כיפר וע' בתוס' שלהי פסחים, דלפמש"כ אין מקום לאמר כן, לפ"מ דאיהו ס"ל י"א למסרת, וא"כ לדידיה גם בחטאת שנתנה במתנה אחת כיפר, ויוכל למילף כולהו מחטאת כב"ה. ולא איצטריך ליה האי קרא דודם זבחיך ישפך להכי, וההיא ברייתא דלקמן נ"ב ע"ב, דילפי מהאי קרא לניתנין במתן ארבע שאם נתנן במתנה אחת שכיפר, בודאי דס"ל כב"ש ואינך תנאי. דאי כב"ה הלא מצי למילף כולהו מחטאת ולא איצטריך קרא להכי כנ"ל.

ובזה מיושב סוגיא דפסחים ע"ז ע"א, דתניא ועשית עולותיך הבשר והדם ר' יהושע אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם ר' אליעזר אומר דם אע"פ שאין בשר שנאמר ודם זבחיך ישפך ופריך ור"י נמי הכתיב ודם זבחיך ישפך כו', ולכאורה מנ"ל להש"ס להקשות בפשיטות כ"כ אדר"י, ודילמא מבע"ל האי קרא לכל הניתנין על מזבח החיצון

שנתנן במתנה אחת כיפר, ור"א נמי אמאי לא מבע"ל להכי, אולם לפי הנ"ל ניחא שפיר, דהא תרווייהו ס"ל בבכורות ל"ד ע"א י"א למסרת, וילפי כולהו מחטאת כב"ה דהכא, ואייתר להו קרא דודם זבחיך ישפך להא דפסחים כנ"ל.

ובעמדנו בהאי עניינא היה מקום לכאורה להעיר עפ"מ שהביאו התוס' בביצה ל"ד ע"ב בשם הירושלמי להקשות מב"ש על ר' אליעזר מפני דר"א שמותי הוא מתלמידי שמאי, וע' שבת ק"ל ע"ב תוד"ה דר"א ובנדה ד"ז ע"ב תוד"ה שמותי ובטו"א לחגיגה ד"י ע"א, וה"נ איכא למידק הלא ב"ש ס"ל י"א למקרא ור"א ס"ל י"א למסרת.

אולם י"ל דתלמודא דידן לא ס"ל הכי, דהא מתניתין דיש אוכל אכילה אחת בכריתות י"ג ע"ב היא כולה באיסור חע"א ובשבועות כ"ד ע"ב אוקמינן למשנה זו כר' אליעזר, הרי דס"ל אחע"א, וביבמות י"ג ע"ב אמרינן דב"ש ס"ל אין איסור חע"א וע' בת' בית אפרים חי"ד סי' ל"ד ל"ה ואכמ"ל, וע' מה שהאריך בסוגיין הגאון ר' דוד טעביל זצ"ל מד"א דק"ק מינסק יע"א בהקדמתו לספרו בית דוד.

דף לז.

מניין לכל הדמים שטעונין מתן דם ליסוד ת"ל ודם זבחיך ישפך כו'. הרבה דרשות נדרשו מהאי קרא בסוגיין ובספרי ראה, ועמש"כ בחידושי לעיל בסמוך, אכן יל"ד הלא בירושלמי פסחים פ"ה ה"ו מבע"ל ישפך שלא יטיף ולא יזה ולא יזרוק ע"ש, זולת אם נימא דברייתא דירושלמי היא רק אליבא דר"ע, דס"ל דזריקה אינה בכלל שפיכה, ואפשר דמהאי קרא דריש, אבל שאר תנאי ס"ל דזריקה בכלל שפיכה כר' ישמעאל שילהי פסחים, ולהכי דרשי מקרא דודם זבחיך ישפך לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא, וע' בשעה"מ פ"ג מה' ק"פ ובהתוה"מ פ' בא בפסוק ולקחו מן הדם.

שם רבי אומר והנשאר בדם ימצה שאין ת"ל בדם כו', ע"ל נ"א ע"ב תוד"ה תן.

שם מניין לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא ת"ל ודם זבחיך ישפך ע"כ, מסוגיין משמע דניתנין בשפיכה שנתן בזריקה לכו"ע לא יצא, והיינו דתניא בתו"כ ויקרא חובה פרשה ג' ישפך ולא יזרק, וע"ש בהתוה"מ סי' רכ"ח ובת' בית אפרים חי"ד סי' ל"ג.

שם סבר לה כר"ע דאמר לא זריקה בכלל שפיכה כו' דתנן ברך ברכת הפסח פטר את של זבח כו', האי תירוצא הוא רק להבבלי שילהי פסחים, דתלי פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע אי פסח פטר של זבח בזריקה בכלל שפיכה ע"ש. אבל להירושלמי שם טעמו דר"י משום דפסח עיקר וזבח טפלה, דאכילת פסח חובה ודזבח רשות, ומשו"ה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה, אבל הזבח לא יכול לפטור את הפסח ע"ש ומדר"י נשמע

לר"ע דס"ל לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו, דטעמו כיון דעכ"פ אוכל את שניהם, וכל אחד קובע ברכה לעצמו, לכן לא מצי חדא לפטור לאידך, אבל לתרווייהו אין זה שייך לזריקה בכלל שפיכה דשאר קרבנות, ושפיר איצטריך קרא דודם זבחיך ישפך, לניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא בשאר קרבנות, כמו עולה ואשם ובכור דכתיב בהו זריקה ושפכן, וצ"ע כעת, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' ר"כ.

שם ר' ישמעאל אומר מתוך שנאמר אך בכור שור וגו' למדנו לבכור שטעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח מעשר ופסח מניין ת"ל ודם זבחיך ישפך כו', ע' ירושלמי פסחים פ"ה ה"ו ושם פ"ז ה"ה ובספרי קרח פסוק אך בכור שור ובספרא ויקרא נדבה פרק כ' ובהתוה"מ שם סי' קע"ח וסי' קפ"ח.

שם ריה"ג אומר דמו לא נאמר אלא דמם כו', ע' בכורות כ"ה ע"א תוד"ה ואידך ובראב"ד לתו"כ ויקרא נדבה פרק כ'.

שם תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל, ע' ספרי קרח ובהתוה"מ שם סי' ל"ט.

רש"י ד"ה בירך. ושנינו בתוספתא דפסחים על הפסח הוא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול את הפסח ועל הזבח הוא אומר אקבו"צ לאכול את הזבח ע"כ, וכ"ה גרסת התוספתא לפנינו, והיא גרסת רשב"ם שילהי פסחים, אבל רש"י כתב שם דברכת הפסח היא על אכילת פסחים ושל זבח על אכילת שלמים ע"ש, ובענין הברכה בלמ"ד או בעל נ"מ לדינא, כמבואר בפסחים ד"ז ע"ב וע"ש ברמב"ן ובר"ן, וכבר האריך בזה בפרדס הגדול כמה פעמים.

רש"י ד"ה תרי תנאי. ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים כו', ע' שעה"מ ספ"ג מה' קרבן פסח.

תוד"ה תרי. אלמא ר' ישמעאל אית ליה תרתי דפסח בשפיכה וזריקה בכלל שפיכה כו', ע' מש"כ בהקדמת ספר בית דוד להגאון ר' דוד טעביל זצ"ל מד"א דמינסק יע"א.

דף לז:

לימד על בכור בע"מ שניתן לכהן כו', ע' ספרי קרח ובהתוה"מ שם סי' מ"ב ובשאילתות ר"פ בא ובהעמק שאלה שם.

שם וכל הני תנאי כו' סברי להו כב"ה כו' וילפינן כולהו מחטאת, הארכתי בזה בחידושי לעיל ל"ו ע"ב.

שם א"ר הונא מ"ט דב"ש קרנות כו', וכ"ה בסנהדרין ד"ד, אולם בילקוט ויקרא רמז ת"ע איתא האי טעמא בשם רבא.

שם קרנות קרנות הרי כאן שש ארבעה למצוה כו', ע' זוה"ק בהשמטות סוף סדר בראשית דף ח' ע"ב.
שם אהני מקרא לטפויי חדא ואהני מסרת לביצורי חדא, ע' בהתוה"מ פ' תזריע סי' י"ט ובגבורות ארי ליומא ל"ב ע"ב.
רש"י ד"ה עברה עברה כל אשר יעבור תחת השבט במעשר והעברת כל פטר בבכור ע"כ. לכאורה נראה דרש"י דייק לכתוב הנלמד קודם מן הלמד, ומשו"ה בסוגיין דלמד מעשר מבכור הביא קרא דמעשר קודם, ולעיל ד"ט ע"א ובב"ק ע"ח ע"א דלמד בכור ממעשר, שם הביא רש"י קרא דבכור קודם, ועפ"ז יל"ד קצת ברש"י תמורה ד"ה ע"ב ובמעילה י"ג ע"א דהתם יליף נמי מעשר מבכור כמו הכא, ואפ"ה הביא קרא דבכור קודם.
רש"י ד"ה אם כשב בשלמים כתיב. ע"ל ד"ט ע"א וברש"י ד"ה והא מדכתיב.
רש"י ד"ה קרנת קרנת קרנות, בשתים כתיב על קרנת חסר והאחד מלא כו', ע' במיוחסות להרמב"ן סי' רל"ב ובנחל אשכול לס' האשכול ח"ב הלכות סדר הסדרים של כל השנה סי' כ' ובתמים דעים להראב"ד סי' רכ"ה מדה שמינית.
תוד"ה אחד. רישא דקרא דבשרם לשון רבים נקט משום בעל מום, ע' בכורות כ"ה ע"א תוד"ה ואידך ובת' הר"ן סי' ז' ד"ה ומאי.
תוד"ה קדש. תימה דבפ"ק דתמורה בין אביי ורבא מוקמי הם לבכור ומעשר שנתערבו בכל העולין שקריבין לגבי מזבח כו', ולע"ד בלתי מובן קושיתם הלא לקמן פ"א ע"ב איכא תנא דדריש כדהכא קדש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה, ואיכא למימר דסוגיין ס"ל כהאי תנא, וכש"כ לפ"מ שהקשו התוס' לקמן שם כיון דבדרשה זו פליגי תנאי אמאי הדר ביה בפ"ק דתמורה כו' ע"ש, ובספרי איכא תנאי דדרשי האי קדש הם לדרשות אחרות וצ"ע כעת.
תוד"ה לטוטפות. ואפילו למאן דלא דריש וי"ו וי"ו למ"ד דריש, ע' בת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים לסנהדרין ד"ד ע"ב.

דף לח.

שאני התם דכתיב כנדתה, והקשו התוס' הכא ובסנהדרין ד"ד אהא דשאלו התלמידים לר' יהודא בן רועץ אקרא אני שבעים ותהא יולדת נקבה טמאה שבעים, והוא השיב להם שבועים קרינן וי"א למקרא, ולפי המבואר בסוגיין אמאי לא השיב להם דכתיב כנדתה ונשארו בקושיא.

ולולא דברי התוס' היה מקום לתרץ, עפ"מ שיש להקשות אהא דבסוגיין, הלא האי כנדתה מבע"ל לדאבוה דשמואל בנדה ל"ו ע"ב, דקושי בימי זיבה רחמנא טהרה מדכתיב כנדתה ולא כזיבתה מכלל דזיבתה טהור ואיזו זו קושי בימי זיבה ע"ש, ובע"כ דסוגיא דידן ס"ל כר"ל שם דמטהר קושי בימי זיבה, מדכתיב תשב על דמי טהרה, ומרבינן דיש לך ישיבה אחרת שהיא כזו, ואיזו זו קושי בימי זיבה וע"ש תוד"ה ואימא, ועפ"ז אין מקום כ"כ לקושית התוס', די"ל דר"י בן רועץ ס"ל כאבוה דשמואל, ומבע"ל האי כנדתה למעט דם קושי בימי זיבה מטומאה, והוכרח להשיב טעמא אחרינא, לפ"מ דס"ל לדידיה דיש אם למקרא ושבועים קרינן.

שם וכפר וכפר וכפר מפני הדין שיכול, וכ' בשטמ"ק תיבת שיכול נמחק ע"כ, וכן פירש"י בסנהדרין ד"ד ע"ב, וע' בבאר שבע להוריות רפ"ב ובהתוה"מ ויקרא סי' רצ"ב.

שם וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת, ע' בתו"כ פ' אחרי פרשה ח' ובפי' הראב"ד שם ובגבורות ארי ליומא ט"ו ע"א.

שם אמר רבא בר אדא מרי אסברא לי א"ק וכפר ונסלח כו', ע' בנחל אשכול לס' האשכול ח"ב הלכות סדר הסדרים של כל השנה סי' כ' ובהתוה"מ ויקרא סי' רנ"ד.

שם וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה, ע"ל נ"ב ע"ב תוד"ה אותה.

שם ההוא כמצליף. כ"ה גרסת הב"ח והוא מלשון רש"י, וכ"ה בדק"ס, והנה ביומא ט"ו ע"א ובמשנה שם נ"ג ע"ב, כתב רש"י כמצליף לא ידעתי לשונו, אולם בערוך ערך צלף, הביא מקורו מתרגום תהלים ע"ד, בפסוק יודע כמביא למעלה דתרגם יצליף בקורנסא.

רש"י ד"ה כמנגדנא. זו למטה מזו בסמוך כו', וכן פירש"י במשנא יומא נ"ג ע"ב ושם נ"ה ריש ע"א, וע' בלח"מ פ"ג ה"ה מעבויה"כ ובמל"מ פ"ה הי"ג ממעה"ק.

תוד"ה התם. לא דמי לקרנות דדרשינן תחילות כו', ע' סנהדרין ד"ג ע"ב ובתוד"ה אין.

תוד"ה דכתיב. ובפ"ק דסנהדרין לא מייתי ליה להאי כנדתה, עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

דף לח:

אמר רבא בר שילא, ביומא ט"ו ע"א הגרסא רבה בר שילא ושם נ"ט ע"א רבה בר רב שילא.

שם כי איתשיל להיתירא איתשיל כו', כה"ג בחולין נ"ב ע"ב וביומא ד"פ ע"ב, וע' בטו"א לחגיגה י"ז ע"א, ושם בקונטרס אבני שהם ריש מס' ר"ה.

שם אמר ר' יוחנן שלש מתנות שבחטאות אינן באות בלילה ובאות לאחר מיתה והמעלה מהן בחוץ חייב, והנה לפירש"י דכל חידושא דר' יוחנן היא, בנוגע אל הכפרה ממתן

האחת בראשונה ופסול הדם משקיעת החמה או חטאת שמתו בעליה ע"ש, קשה טובא מה בא ר"י להשמיענו הלא כולן פשיטא, דאיך יבאו בלילה אחרי דילפינן מקרא לקמן נ"ו ע"א דדם נפסל בשקיעת החמה, ואם כל הדם היה לפנינו היה נפסל כולו, ועכשיו שנוטל חלק מן הכלל, אותו חלק שנתן באותו מתן אחת כבר כיפר, ושלשה חלקים הנותרים, אף שביום היו ראוים לזריקה, אכן משקעה עליהם החמה נפסלו, ופשיטא דאין באות בלילה.

והא דבאות לאחר מיתה ולא נפסלו משום חטאת שמתו בעליה ג"כ פשיטא, דאיך תועיל מיתתו לפסול הדם אחר שכבר נתכפר בקרבנו כל עוד חלקו בחיים, וביותר תקשה דלשון ובאות לאחר מיתה, משמע בתורת חוב להביאן לאחר מיתה, ולפירש"י הוא דלא נפסל ורשאי להביאן.

והמעלה מהן בחוץ חייב, נמי מתניתין היא לקמן ק"י ע"א, הזורק מקצת דמים בחוץ חייב, וע"ש ברש"י ושם ע"ב תוד"ה ומודה, ושם אין נ"מ איזה מקצת דמים זרק בחוץ אם ממתנה ראשונה או אחרונה, וע"ש בטהרת הקדש.

לכן נלע"ד עפ"ד הרמב"ם בפ"ב ה"ד ה' ו' מפסוה"מ, שהוא שינה הצורה והסדר דכל הני תלתא שמעתתא דר' יוחנן, ובזה גופה האיר לנו הדרך בהבנת דברי ר"י, דז"ל שם חטאת שנתן ממנו מתנה אחת ומתו הבעלים ישלים ארבע מתנות לאחר המיתה אבל אם נתן האחת ביום לא יתן השלש בלילה ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ חייב משום מעלה בחוץ עכ"ל, ומזה מוכח שהבין דר' יוחנן סובב הולך על התקשרות השלש מתנות אחרונות עם המתן אחת הראשונה, אע"ג שהיא לעיכובא והן אינן רק למצוה לכתחילה, לכן בהני תלת הלכתא דר"י הניח ליסוד בראשונה, חטאת שנתן ממנו מתנה אחת ומתו הבעלים ישלים ארבע מתנות לאחר המיתה, דלכאורה ארבע מאי עבידתייהו הלא כבר נתן מתנה אחת, וגם ר' יוחנן קאמר שלש מתנות, אלא להורות דנתינת השלש הן להשלמת כלל הארבע, דלכתחילה מצות החטאת בכולן, והשתא אשמעינן טובא, דלא נימא כיון דמטעם המצוה קשורות אלו השלש אל הראשונה, לכן יהיה נחשב הדם כחטאת שמתו בעליה, קמ"ל דמצותן לא בטל, וצריך להשלים אותן השלש מתנות לאחר מיתה אל המתן אחת שזרק בחייו, וכחטאת שמתו בעליה לא הוי, כיון דכבר נתכפר בעליו במתן אחת הראשונה בעודו בחיים, ועלה קאמר בתר הכי, אבל אם נתן האחת ביום לא יתן השלש בלילה, כוונתו, אע"ג דהשלש מתנות אחרונות קשורות כ"כ אל הראשונה עכ"פ למצוה, עד שמחוייב לזורקן אפילו לאחר מיתת הבעלים, מ"מ אינן באות בלילה, דשאני מיתת בעלים שלא הניחה פסול על הדם כנ"ל, להכי מחוייב לקיים

מצותן, משא"כ לילה דשקיעת החמה הניחה פסול על הדם כדנפק"ל מקרא לקמן נ"ו ע"א.
ומסיק נמי ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ חייב משום מעלה בחוץ, היינו ג"כ לפרש הא דחדית ר' יוחנן, מאי דלא שמעינן ממתניתין דלקמן ק"י, דהא דתנן התם הזורק מקצת דמים בחוץ חייב, שם מיירי גם מחטאות הפנימיות, שכל מתנותיהן מעכבות כדפירש"י התם, נמצא דמתנה זו שנתן ממנה בחוץ, היתה ראויה לבא בפנים ופשיטא דחייב, משא"כ הכא דאיירי בדמים הניתנין על מזבח החיצון, כדביאר הרמב"ם שם בריש הפרק, ומכיון שנתן מתנה ראשונה כבר יצא ידי מצוה בדיעבד, ומשו"ה הוה אמינא דבג' מתנות האחרונות לא מחייב בחוץ, קמ"ל דמשום התקשרות פעולות המתנות של כל הארבע ביחד מדין התורה במצוה דלכתחילה, אהני נמי התקשרותן גם על הג' מתנות האחרונות משום מעלה בחוץ.
שם חוץ ולילה כו' כתחילתן. ע' שאגת אריה סי' י"ז.
שם מן הקרן ומן היסוד אינו טעון כיבוס, כ"ה לשון המשנה לקמן צ"ג ע"א, והרמב"ם בפ"ח ה"ו ממעה"ק השמיט תיבות מן היסוד וע"ש בכ"מ, אולם בתוספתא פ"י נקט קרן וכבש ויסוד, ולא ידענא מדוע השמיט במשנה וגמרא תיבת כבש, ועבמש"כ בחידושי לקמן דף צ"ג ע"א.
רש"י ד"ה אמר ר"י, מיהו דם נפסל בשקיעת החמה כו' ע' שאגת אריה סי' י"ז.
תוד"ה וליתנייה. דכן מוכח בתוספתא בהדיא כו', הוא בתוספתא דמכילתין פ"ד ודעדיות פ"ב, אבל בשינוי גרסאות הוא לפנינו שם.

דף לט.

והתניא דמים הטעונין יסוד טעונין כיבוס כו', ע' תוספתא סוף פ"ח.
שם ומחשבה מועלת בהן כו', בעיא היא בירושלמי יומא פ"ה ה"ו, וע"ש בק"ע ופ"מ ובגליון אפרים שם.
שם ת"ר ועשה כאשר עשה מה ת"ל לכפול בהזאתו כו', בדק"ס גריס לכפול בהן וללמד, ובמה שהקשה החק נתן מסוגיא דהכא ע"ד הרמב"ם פ"ב ה"ג מפסוה"מ, דיהיב טעמו דאם חיסר אחת מן המתנות על מזבח הפנימי לא כיפר, משום דהכתוב הקפיד על מניינן שנאמר שבע פעמים, כבר הקדימו הלח"מ שם על אתר, אכן לא העירו מה שיש לדקדק ביותר, מהא דקאמר בסוגיין אין לי אלא מתן שבע שמעכבות בכל מקום כו', דלדברי

הרמב"ם מדוע צריך לדלג מהכא על כל מקום, ולא הכריע ממקומו, לאמר אין לי אלא מתן שבע שהקפיד הכתוב על מניינן שנאמר שבע פעמים מתן ד' מנין כו'.
שם לכפול בהן וללמד שאם חיסר אחת מכל המתנות לא עשה ולא כלום, פי' דאי לאו קרא הוה אמינא דיצא ברוב המתנות שנתן, דרובו ככולו מדאורייתא כדאמרינן בנזיר מ"ב ע"א. ובהוריות ד"ג ע"ב הלשון דבכל התורה כולו קיי"ל רובו ככולו ע"ש, להכי איצטריך הכא קרא, וע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' תפילין סי' ל'.
שם לפר זה פר יוה"כ. ע"ל מ"ז ע"ב תוד"ה אלו ודף מ"ט ע"ב רש"י ד"ה להכי ותוד"ה כאשר ובגבורות ארי ליומא במלואים דף נ"ז ע"א.
רש"י ד"ה מתן ארבע שאין מעכבות בחטאות החיצונה כו' מניין שמעכבות בקרנות הפנימי, ע' ברש"י עה"ת ויקרא ד' כ' ובהתוה"מ שם.
תוד"ה הא. דמה שאמר ר' עקיבא שירי הדם שירי מצוה הן כו', וכ"ה גרסת הש"ס לקמן קי"א ע"א, אולם בתוספתא פי"ב גריס ר' יעקב במקום ר"ע.
תוד"ה ועשה. וקשה לר"ש בסמוך קמיבעי למימר כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' רנ"ב ובקרבן אהרן שם.

דף לט:

כאשר עשה לפר זה פר כהן משיח, ע"ל ל"ח ע"א תוד"ה דנין ובסנהדרין ד"ד ע"ב תוד"ה דנין.
שם החטאת אלו שעירי ע"ז, ע' טורי אבן מגילה ד"ט ע"ב.
שם מרבה אני את אלו שמכפרין על עבירות מצוה ידועה כו', כה"ג לקמן ד"מ ע"ב.

דף מ.

א"ר ירמיה לא נצרכה אלא לר"ש כו', ע"ל ל"ט תוד"ה ועשה.
שם סד"א מידי דהוה אסמיכה ושירי הדם דאע"ג דכתיבן וכפילן לא מעכבי מתן ארבע נמי לא תעכב קמ"ל, פי' לקרא דוכן יעשה, ולכאורה הלא בכ"מ מהני בקדשים הא דשנה עליו הכתוב לעכב, ומדוע לא יועיל הא דכתיבן וכפילן לעכב בסמיכה ושירי הדם, עד דמשו"ה איצטריך קרא במתן ארבע דתעכב, ועוד אי לא מהני הא דכתיבן וכפילן מה יתן ומה יוסיף קרא דוכן יעשה.
ומזה ראיה למש"כ התוס' ביומא ל"ט ע"ב ובמנחות י"ח ע"ב, דכיון דלא כתב בלשון ציווי אע"ג דתנא ביה קרא לא מעכבא מידי דהוה אבלילה דתנן במנחות שם אם לא בלל כשר אע"ג דתנא ביה קרא תריסר זימני אלא משום דלא כתיב ובללת בשמן בלשון ציווי ע"ש,

דע"פ דבריהם ז"ל ניחא גם הכא הא דלא מהני מאי דכתיבן וכפילן, ויועיל לעכב רק משום דכתיב כן יעשה בלשון ציווי, וכה"ג אמרינן בהקומץ רבה י"ט ע"א, אהא דאמר רב כ"מ שנאמר תורה וחוקה אינו אלא לעכב, קא ס"ד תרתי בעיא כדכתיב זאת חוקת התורה והרי נזיר דלא כתיב ביה אלא תורה ואמר רב תנופה בנזיר מעכבא שאני התם כיון דכתיב כן יעשה כמאן דכתיבא בהו חוקה דמי, וכן אמרינן שם כ"ז ע"א דשני מינין דחלות ורקיקין בנזיר מעכבין זא"ז משום דכתיב כן יעשה, וע' יבמות ק"ד ע"ב תוד"ה דאמר ובר"פ כסוי הדם תוד"ה אין, ובמש"כ בחידושי שם ולעיל כ"ג ע"א.

שם מדכסדרן לא מעכבי הזאות נמי לא מעכבי קמ"ל. ע' בגבורות ארי ליומא במלואים לדף נ"ז ע"א ולדף ס"א ע"א.

שם וכלה מכפר את הקדש אם כיפר כילה ואם לא כיפר לא כילה דברי ר"ע, כ"ה הגרסא בכל המקומות בש"ס ובתו"כ פ' אחרי, אולם עה"ג נרשם דבילקוט גריס ר' יהודא במקום ר"ע ובר פלוגתיה הוא ר' נחמיה ע"ש, ונ"ל להביא כעין סמך דגרסא שלפנינו עיקרית, לפ"מ דהכא פליגי אי שיריים מעכבים, ור"ע סבר שיריים אין מעכבים, ואשכחן נמי במשנה נגעים פי"ד מ"י אקרא דוהנותר מן השמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר, דר"ע ס"ל אם נתן כיפר ואם לא נתן לא כיפר ור' יוחנן בן נורי אומר שירי מצוה הן בין שנתן ובין שלא נתן כיפר, ופירש"י לעיל ד"ו ע"ב דריב"ג ס"ל דוהנותר בשמן הוי כשפיכות שיריי הדם דחטאת דלא מעכבי ע"ש, וממילא נשמע דר"ע לטעמיה הכא דשפיכת שיריים לא מעכבי, ואגב אורחין נשמע דגרסת ר"ע דהכא עיקרית.

שם א"ל ר' יהודא מפני מה לא נאמר אם כילה כיפר כו', בתו"כ פ' אחרי הגרסא מפני מה הוא אומר וכלה מכפר אלא ללמד שאם חסר אחת מכל המתנות כאילו לא כיפר. ולגרסת התו"כ צ"ל דבתיבות כל המתנות כלול גם שפיכת שיריים, וע"ש בהתוה"מ סי' מ"ט.

רש"י ד"ח בנגעים בלוג שמן של מצורע והזה מן השמן באצבעו וגו' וכתיב זאת תהיה תורת המצורע וכל הווייה לעיכובא ע"כ, ולכאורה מ"ש דשייר מתן שבע מן דם הצפור במים החיים המוקדם בפרשה ונקיט מתן שבע דשמן המאוחר, דהווייה לעיכובא מקרא דזאת תורת המצורע דפירש"י, נמי לאו אפרטיות דמתן שבע דשמן קאי, דבמנחות כ"ז ע"א ושם י"ט ע"א סמיך האי קרא על ארבעה מינים שבמצורע שמעכבין זא"ז, והם עץ ארז ואזוב ושני תולעת וצפורין, וע"כ כדרב פפא במנחות ד"ה ע"א דאמר שאני הלכות מצורע דכתיבא בהו הווייה, דכתיב זאת תהית תורת המצורע כו' ע"ש, והן הן דברי רש"י בסוגיין שהביא להאי קרא בתורת הנחה לעיכובא לכל דיני מצורע, והשתא לפ"מ

דאשכחן בפרשה מתן שבע דמים קודם למתן שבע דשמן, הי"ל להסמיך על מתן שבע הקודם בפרשה כנ"ל.
וי"ל דרש"י הבין דהא דקאמר בגמרא הכא מתן שבע דמעכבות בכל מקום, כוונתם דומיא דמתן שבע דכהן משיח ופר העלם דבר, דכתיב במתן שבע דמתנות דידהו לפני ה', וכן במתן שבע דפרה כתיב אל נוכח פני אהל מועד, ומפרש נמי בספרי שיהא מתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם, ומשו"ה הוכרח רש"י לנקוט גבי נגעים קרא דמתן שבע מן השמן דכתיב ביה לפני ה', משא"כ מתן שבע מן המים החיים, דנתינתו היא על המטהר, ואינו ענין למתן שבע דמעכבות בכל מקום.
רש"י ד"ה ואם לא. והכי מפרש בסדר יומא דשיריים מ מעכבין איכא בינייהו כו' ע"כ, ע"ל נ"ב ע"ב ובירושלמי יומא פ"ה ה"ו.
תוד"ה לא נצרכה, אור"ת דבהנהו כו"ע מודו שהמקרא והמסורת שניהם משמעותם אחד כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' רכ"ד.
תוד"ה לסמיכה, ותימא להאי תנא סמיכה מנא ליה, ע' בסוגיין תוד"ה אביי בסה"ד ולקמן נ"ב ע"א תוד"ה לימד ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה לא השני, בסה"ד ובמסרת כתב קדמאה כתיב את תנייא לא כתיב את, כ"ה גרסת השטמ"ק ע"ש, ועיינתי במסורה אשר לפנינו בפרשת כהן משיח ומצאתי כתוב בזה"ל, קדמאה וטבל הכהן את אצבעו בדם תניין וטבל הכהן אצבעו מן הדם עכ"ל, ובפרשת פר הע"ד בפסוק וטבל הכהן אצבעו כתוב שם חסר את ע"ש.
ולפ"ז תהיה גרסת התוס' כך, ובמסרת קדמאה כתב את תניינא לא כתב את, ופירושו, ובמסרת, כך נכתב, קדמאה, היינו פרשת כהן משיח, כתב את, תניינא הוא פר העלם דבר, לא כתב את.

דף מ:

אמין שבאצבע. הא דמרבינן אותו מתיבת את הסמוך לאצבעו, להיותו כמו דכתיב עם אצבעו, אשכחן כה"ג ברש"י ר"פ נח בפסוק והנני משחיתם את הארץ עם הארץ שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו ע"ש, וזו היא נמי דרשת שמעון התימני לעיל ל"ב ע"ב, מנין שיהיו ידיו של שוחט לפנים מן הנשחט ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה' שוחט את בן הבקר יהא לפני ה'.
שם בדם שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא, כה"ג גבי מי חטאת תנן בפרה פי"ב מ"ה, כמה יהא במים ויהיה בהם כדי הזייה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה, והיינו דאמרינן

לקמן צ"ג ע"ב ובמנחות ד"ז ע"ב, התם מ"ט דכתיב וטבל במים ה"נ הא כתיב וטבל בדם, וע' מל"מ פ"ד ה"ח ופ"ה ה"ט ממעה"ק.

שם וטבל ולא מספג ואיצטריך למכתב וטבל ואיצטריך למכתב בדם כו', וכן בתו"כ איתנייהו להני תרי דרשות ביחד, משום דשתיהן שלובות ומחוברות דאיצטריך לתרווייהו כדאמרינן הכא.

אמנם יל"ד דהכא דריש להו לאת בדם וטבילה כדכתיבין כולהו בחד קרא, ובתו"כ שם שייר לדרוש אמין שבאצבע מתיבת את. זולת אם נימא דמאן דדריש מתיבת את אמין שבאצבע, בע"כ דס"ל כמאן דדריש את בשרו את הטפל לבשרו, וה"נ את אצבעו את הטפל לאצבעו כדפירש"י, והאי תנא דתו"כ ס"ל כשמעון העמסוני דלא דריש את, וע' פסחים כ"ב ע"ב רש"י ד"ה את לא דריש, אולם להאי תנא יל"ד אם אין לו בכלל שום דרשה להכשיר אמין שבאצבע, ואתיא ההיא דרשה בפלוגתא, וצ"ע כעת.

שם מזבח קטרת סמים ל"ל כו', ע' בגבורות ארי ליומא בקונטרס המלואים לדף נ"ח ע"ב.

שם ומה במקום שלא הושוה קרבן לקרבן כו', ע' טו"א מגילה ד"כ ע"ב. שם מה להנך שכן מכפרין על עבירות מצוה ידועה, כה"ג לעיל ל"ט ע"א ובתו"כ ויקרא חובה פרשה ג' ושם סוף פרק ו', וע"ל נ"ב ע"א תוד"ה ומה ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה את להכשיר אמין שבאצבע כו' דאיתרבי מאת אצבעו את הטפל לאצבעו, עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך. רש"י דיה בדם שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא כו' למעוטי קבל פחות מכדי טבילה בכלי זה ופחות מכדי טבילה בכלי זה ועירבן והכי מפרש לה במנחות ד"ז ע"ב כו', ע' בראב"ד לתו"כ ויקרא חובה פרשה ג'.

רש"י ד"ה מספג מקנח בדופני הכלי כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' רט"ז.

תוד"ה ומה. והאי ק"ו דהכא לא מצי למימר התם כו', ע"ל נ"ב ע"א בשטמ"ק אות ט'.

דף מא.

שהושוו מעשים למעשים, גרסת רש"י שיושוו וכ"ה בדק"ס.

שם חטאתם אלו שעירי עכו"ם שגגתם זה פר העד"ת ש"צ כו', ע' ספרי פ' שלח ובהתוה"מ שם סי' ל"ז.

שם החטאת לרבות שעירי עכו"ם, בשטמ"ק מוחק תיבת לרבות, והוא ע"פ גרסת רש"י דהכא דגריס אלו שעירי עכו"ם, וכ"ה גרסת התוס' במנחות נ"ו ע"א.

דף מא:

ותנא דבי ר' ישמעאל מפני מה נאמרה פרוכת הקדש בפר כהן משיח ולא נאמר בפר הע"ד ש"צ כו', בירושלמי תענית פ"ב ה"א הוזכרה דרשה זו בשם אמוראים.

שם כגון שנתן את הקומץ במחשבה והלבונה בשתיקה קסבר כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה ע"כ, וכן להיפוך אמרינן בחולין ל"ט ע"ב הוכיח סופו על תחילתו, והסברא בזה דכל פעולות האדם הנעשות בדבר אחד, נמשכות ממקור מחשבה אחת אל תכלית מיוחד. רק החילוק הוא דאם תחילת הפעולה היתה מבוררת ע"י דבורו, כמו הכא ובמנחות ט"ז ע"א ובשבת צ"א ע"א, בזה אמרינן דאף אם סוף פעולתו היתה בסתמא, מ"מ כל העושה על דעת הראשונה הוא עושה, ואם להיפוך כדלעיל ד"ב ע"ב סתמא ולשם פסח אז אמרינן יוכיח סופו על תחילתו, וע"ש תוד"ה הא ובמהרי"ק שרש ל"ב ושם קנ"ה ובת' ח"צ סי' מ"א ובשער המשפט סי' צ"ב סק"ה ובת' באר יצחק חאה"ע סי' יו"ד ענף ד'.

רש"י ד"ה כגון. וכל מחשבה דקדשים מוציא בפה הוא כו', וכ"כ רש"י לעיל ד"ל ע"א ודל"א ע"א ובמנחות ד"ב ע"ב, ועפ"ז הטיבו אשר דברו המגיהים בשם מהרש"ל למחוק מדברי רש"י בקידושין מ"א ע"ב תיבות וכן נמי פסול קדשים ופיגול ע"י מחשבה הם באים ע"ש, דלשיטת רש"י לא דמי כלל מחשבה דפסול ופיגול למחשבה דתרומה והקדש, דהם באים ע"י מחשבת הלב כדהביא שם רש"י מקראי, משא"כ מחשבה דפסול ופיגול שהיא באה ע"י דיבורו דוקא בהוצאת פיו כנ"ל, וע' בתוס' מנחות נ"ה ע"א ובכורות נ"ט ע"א ד"ה במחשבה ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ד ע"ב ודף כ"ט ע"ב.

והנה לפ"מ שבררתי דעת רש"י היא בכ"מ דמחשבה דפיגול היא בדבור, וכה"ד התוס' בב"ק ד"ק ע"א והרא"ש בשם רבינו ברוך בה' ס"ת והסמ"ג ס"ס של"ז, אכן לפ"מ דהתוס' גופייהו לעיל ד"ב ע"א וד"ד ע"ב הם כמסתפקים ועמש"כ בחידושי שם, ודעת החינוך מצוה קמ"ד דהוא במחשבה גרידא בלא הוצאה בפה, ולפ"ד המל"מ רפי"ג מפסוה"מ דגם דעת הרמב"ם הוא כן, וע' בת' רדב"ז ח"א סי' קנ"ד.

ולפ"מ שנבאר להלן, יש לכ"א מהשיטות מקור מחכמי התנאים והאמוראים, דלולא דבריהם אמינא לע"ד בפשוטו, דמחלקה קדומה היא גם בין חכמי הש"ס, והכרעת רש"י וסיעתו היא מהספרי דנפק"ל מכל דבר רע דהוא בדיבור, כדהוכיח בש"מ לב"מ ס"פ המפקיד, וע' ברש"י עה"ת ר"פ שפטים וברא"ם שם, והראשונים דס"ל דלא בעינן הוצאה בפה, הוא מדמתני רב מרי בשם ר' ינאי לעיל כ"ט ע"ב, מנין למחשבה בקדשים שהוא לוקה ת"ל לא יחשב, ורב אשי הקשה לו הלא לאו שאב"מ הוא כו', והבאתי שם בחידושי

בשם ראשונים ואחרונים שהקשו, אי הך מחשבה היא בדיבור אמאי קרי לה לשאב"מ, הלא כל היכא דנעשית פעולה ע"י דיבורו נחשב הדיבור למעשה ע"ש, וא"כ י"ל דזהו גופה קשיא להו לראשונים הנ"ל, ומזה הוכיחו דהיינו מאי דחדית ר' ינאי, דעל מחשבה דקדשים לוקה אפילו בלא הוצאה בפה, וע"ז גופה תמה רב אשי הרי מחשבה בלי דיבור הוי לאו שאין בו מעשה, עד דרב מרי הוכרח להעמיד דברי ר' ינאי אלו אליבא דר' יהודא דאמר לשאב"מ לוקין עליו, וראשונים אלו אפילו אי לא סברי כר"י דלוקין על לאו שאב"מ, אבל בהאי פרטא נקטי כרב מרי ורב אשי דנקטו דמחשבה דקדשים היא במחשבה גרידא כנ"ל, וקרא דלא יחשב לא מייתר גם להספרי, דמבע"ל לכדאחרים שם דמחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי, או לאידך דר' ינאי דלא יערב בו מחשבות אחרות, דמחשבת פסול מוציאה מידי פיגול ע"ש.

אכן אפילו להני דסברי דסגי במחשבה גרידא, בע"כ צריך להוציא בשפתיו שעבודתו זו היתה במחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו, ומאז טעון עיבור צורה ושריפה, או מקמי הכי שעתיד לחשוב כזאת, וע"ז התרו בו למען הלקותו וקבל עליו התראה, דאל"ה מנא ידעינן אטו מאן דאכיל תמרי בארבילא לקי. וכקושית המגי"ה במל"מ רפי"ג מפסוה"מ.

ולפי הנחה זו כל המעקשים יהיו למישור, דהראשונים דסברי דהוא בדיבור הוכיחו מהא דתנן לעיל כ"ט ע"ב שחט בשתיקה, זרק בשתיקה, ולעיל כ"ז ע"א כאן שנתן בשתיקה כאן שנתן באמירה. ובדף ל"א ע"א אי דאפקא בלשון אכילה כו', וכן לקמן מ"ב ע"ב, והאומרים דהוא במחשבה גרידא הוכיחו מהא דאמר רבה לקמן מ"ו ע"ב טעמא שלא היה בלבו כלל הא היה בלבו לשם חולין פסול, וכן אמר איהו גופיה במנחות ד"ב ודף מ"ט מחשבה דלא מינכר פסל רחמנא מחשבה דמינכרא לא פסל רחמנא, די"ל דעצם האיסור קרוי מחשבה, היא השולטת בזמן העבודה לפסול או לפגל, ובמקום שהזכירו בזה תיבות לשון, אמירה, או שתיקה, קאי על הזמן הקודם או שלאחריו, שאז גילה לנו בזה מחשבתו שבלבו לשעתו כנ"ל, ואפשר נמי דסוגיות הש"ס דמפרשי ענין מחשבה דקדשים בתיבת לשון, שתיקה, או אמירה, ס"ל כהספרי דבעי דיבור, ואותן סוגיות המכנים אותה במחשבה שבלב, ס"ל כרב מרי ורב אשי כנ"ל.

והנה אהא דב"ק ע"ו ע"א דאוקי ר' יוחנן בשוחט תמימים בפנים שלא לשם בעלים, הקשה בהפלאה לכתובות דף ל"ג וז"ל, קשה הא קיי"ל דהמחשב בקדשים לוקה משום שנאמר לא יחשב וא"כ הו"ל ממון ומלקות דקיי"ל דאינו לוקה ומשלם כו' ע"ש מה שהאריך בזה, ולע"ד נפלאים דבריו, ראשונה במש"כ הא קיי"ל דהמחשב בקדשים לוקה כו', הרי הרמב"ם כתב בפירוש רפי"ח מפסוה"מ דהמחשב בקדשים עובר בל"ת דלא

יחשב, ומסיק ואעפ"כ אינו לוקה שאין המחשבה מעשה ע"ש, ועוד הלא לעיל כ"ט אוקמינן להא דהמחשב בקדשים לוקה כר' יהודא דס"ל לשאב"מ לוקה, ובב"ק שם קאי אליבא דר"ש, ודילמא לא ס"ל לר"ש כר"י, ומכש"כ דר' יוחנן גופיה ס"ל בפ' הלוקין ט"ו ע"ב ובכ"מ דלשאב"מ אין לוקין עליו.

וכבר הקשה השטמ"ק בשם המאירי בב"ק ד"ה ע"א, אמאי חייב מפגל לשלם והא לוקה משום לאו דלא יחשב ואין לוקה ומשלם, ותירץ דהמחשבה שחושב לפגל הוי לשאב"מ ואין לוקין עליו ע"ש, ולע"ד בלתי מובן כלל ההרכבה דחיוב תשלומין דמפגל לחיוב מלקות דידיה, הרי משכחת חיוב ממון היכא דלא אתרו ביה למלקות, ועוד דילמא ס"ל לר' יוחנן בב"ק ע"ו וסוגיא דהתם ד"ה, דהאי לא יחשב אתא שלא יערב בו מחשבות אחרות, או דבמחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי כנ"ל, ומנ"ל לאמר דסוגיות דב"ק ס"ל דוקא כדמתני רב מרי אליבא דר' ינאי, וצ"ע.

דף מב.

כגון ארבעים ושלש של יוה"כ כו', וכ"ה במנחות ט"ז ובירושלמי יומא ספ"ה, וגרסא זו מתאמת עם חשבון רש"י דהכא, וממילא הגרסא בתוספתא זבחים ספ"ד ובמנחות פ"ו ארבעים ושמונה של יום הכפורים הוא ט"ס, והנה אתוספתא דמנחות י"ל דהיינו דפריך בסוגיין והא תניא ארבעים ושמנה, וכמ"כ מצאו ברייתא דתניא מ"ז, ועלה שפיר משני דהך ברייתא ס"ל דאין מערבין לקרנות ושיריים מעכבין. אולם תוספתא דזבחים שהיא היא הברייתא דבדידה איירינן בסוגיין. ושם נשנית ארבעים ושמונה, דלא שייך בזה להקשות והא תניא ארבעים ושבע והתניא ארבעים ושמונה, בזה הוא ודאי ט"ס, וע' גבורות ארי ליומא נ"ז ושם במלואים נ"ז וד"ס

שם וחכ"א אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר, בתוספתא ספ"ד הגרסא וחכ"א אין פיגול בפנים, ואע"ג דלענין פסול בדבר זה שניהם שוים, דהא במאי דאמרי אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר, הכוונה דכרת אין בו אבל פסול מיהא הוי, כדכתב הרמב"ם פט"ז ה"ז מפסוה"מ ור"ש לקמן מ"ג ע"א דקאמר כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול, כוונתו נמי דפסול מיהא הוי כדאמרינן לעיל י"ד ע"א, וע"ש תוד"ה מודה ולקמן מ"ד ע"ב ד"ה בדבר ובמנחות י"ד ע"א ד"ה פיגל ובגיטין נ"ד ע"ב ד"ה דכי. אכן בע"כ בכלל הענין חילוק גדול הוא מן הקצה אל הקצה, דלגרסת התוספתא אין פיגול בפנים, שהוא דעת ר"ש במשנה מ"ג ע"א ור' יוסי בברייתא מ"ד ע"ב, הלא לדידהו

בהחלט אין פיגול בפנים, ואילו לגרסת הש"ס משמע דאם היה מפגל בכל המתיר היה עושה פיגול ואע"פ שהוא בפנים.
שם קתני מיהא פיגל בין בראשונה כו', ע' מנחות ט"ז ע"א תוד"ה קתני.
תוד"ה כגון שפיגל בראשונה, דתניא וכפר את מקדש הקדש זו לפני ולפנים כו', עמש"כ בחידושי לקמן נ"ב ע"ב.

דף מב:

ר"מ אומר פיגול וחייבין עליו כרת מכדי כרת לא מיחייב עד שיקרבו כל מתיריו כו', הנה ממה דקאמר פיגול וחייבין עליו כרת, ומהא דמקשה כרת לא מיחייב כו', משמע דפיגול, וכרת דפיגול, שני דברים נפרדים הם, משום דקושטא דמלתא הכי הוא, כדכתבו התוס' במעילה ד"ג ע"ב בד"ה קומץ, דדוקא לחייבו כרת אינו נקבע עד לאחר זריקה, אבל שם פיגול חל משעת שחיטה כמו לענין להביא לידי מעילה ע"ש, והיינו דפירש"י לעיל כ"ח ע"ב בד"ה מה הרצאת כשר וז"ל, אף פיגול אינו קבוע עד שיזרק הדם כו', ובזה הורה כדברי התוס' במעילה כנ"ל.
שם בקמיצה ובמתן כלי ובהילוך כו', ע' מל"מ פט"ז מפסוה"מ.
במשנה אלו דברים שאין חייבין עליהן משום פיגול הקומץ והקטרת והלבונה כו', והנה בתוספתא פ"ה תניא רש"א הקטרת והלבונה אינם ראוים לאכילה ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא ע"ש, הרי מוכח מדבריו שאין דעתו להוציאם מידי פיגול מפני שאין להם מתירין אחרים רק הם מתירין את המנחה, דא"כ הרי היה קומץ שוה לקטרת ולבונה כדפירש"י, אלא שהוא מוציא קטרת ולבונה מפני שאינן ראוין לאכילה, הלא חזינן דר"ש פליג בקומץ, ולפ"ז יל"ד על מסדר הש"ס אמאי לא קבע אותו בפלוגתא בבבא זו כמו באינך בבי דמשנתנו, וע' בסוגיין תוד"ה והלבונה ובמש"כ בחידושי שם.
רש"י ד"ה משכחת לה. אחת על הקרנות ואחת לטהרו של מזבח כו', ע' ספרא פ' אחרי פרשה ד' וברי"ש משאנ"ק שם משנה ב'.
רש"י ד"ה בד"א כו' בתוספתא דמנחות קתני לה כו', ע"ש פ"ג ופ"ה.
בא"ד בד"א שהמנחה נפגלה בעבודה אחת בקמיצה כו', ע' מנחות י"ג ע"א תוד"ה קמ"ל ושם ט"ז ע"א תוד"ה בין ובתוי"ט שם רפ"ב.
רש"י ד"ה אלו דברים שאין חייבין עליהן כרת באכילתן משום פיגול ע"כ, ואע"ג דאין חייב כרת, אבל מיפסל מיהו ע"י מחשבת פיגול, כדכתבו התוס' ביומא מ"ח ע"ב בד"ה חישב.

תוד"ה הא. צ"ע פ' איזהו מקומן כו' והוה מצי לאתויי הך ועוד מברייתא דלעיל דף ל"ט כו', עמש"כ בחידושי לקמן נ"ב ע"ב.

תוד"ה הקומץ, הקשה בקונטרס בהקומץ זוטא י"ד ע"א ל"ל טעמא דאין מתירין כו', ולע"ד י"ל"ד טובא בפירש"י בקושיתו ובתירוצו, בקושיתו בלתי מובן קביעת מקומה, לפ"מ דבמנחות שם הביא הש"ס דין קומץ דמשנתינו דרך אגב, אהא דהקשו ודם מי מיפגל והתנן אלו דברים כו' והדם ע"ש, ולפ"ז טפי הי"ל לרש"י ז"ל לקבוע קושיתו הכא, על עצם דין המשנה דפתח הקומץ כו', ובתירוצו שכתב כגון שהוצת האור ברובו דחשיב כמאן דקריב המתיר, הרי אהא דאמר עולא קומץ פיגול שהעלו ע"ג המזבח פקע פיגולו ממנו, פריך הש"ס בסוגיין מאי קמ"ל אי דאין חייבין עליו משום פיגול תנינא אלו דברים שאין חייבין עליו משום פיגול הקומץ כו', ופירש"י מאי קמ"ל למאי מיבעי ליה הא פקיעת פיגול אי למימרא דאם אכל ממנו אחר שעלה אין חייבין עליו כרת תנינא דבלאו עלה נמי אין חייבין עליו כו', הלא הבין רש"י גופיה הכא בכוונת הש"ס, דמשנתינו איירי דהקומץ עדיין לא עלה, ואיך תירץ רש"י שם אהא דמשנתינו, דאיירי שהוצתה האור ברובו, דאז בהכרח כבר עלה, וצ"ע כעת.

בא"ד וקשה לפירושו דאי הוצת האור ברובו א"כ פקע פיגולו ממנו כו', ע' בק"א לתו"כ צו פרק י"ג מ"ה.

בא"ד וי"ל דמיירי שחציו העלה ע"ג המזבח וחציו לא העלה כו', ע' מל"מ פ"ג ה"י מפסוה"מ.

בא"ד ומפרש ר"ת דטעמא דקומץ לאו משום דהוא מתיר אלא משום דלא שייך ביה הרצאה כו', ע' מל"מ פי"ח ה"ז מפסוה"מ.

דף מג.

במשנה. והנסכים הבאין בפני עצמן, וכתב הרמב"ם בפיה"מ הם היינות שמביאין בנדר ונדבה כו' ע"כ, ונראה דכש"כ נסכי מי החג, דאילו נסכי יין משכחת לה דיש לה מתיר אפילו לר"מ, היכא דבא עם הזבח כדתניא בברייתא דהכא דף מ"ד ובמשנה דהקומץ זוטא ט"ו דדם הזבח מתירו ליקרב ע"ש, משא"כ נסכי מי החג דודאי אין להן שום מתיר, וכיון דבאין מחמת עצמן אין חייבין עליהן משום פיגול, ולפ"ז בודאי שיבוש הוא הא דתניא בתוספתא דסוכה פ"ג מי החג חייבין עליהן משום פיגול כו', וזה כוונת הגר"א ז"ל שהגי"ה במקום פיגול נותר, לן יוצא, וכמש"כ מוכרח הוא, וע"ש בחסדי דוד. וע"ע בירושלמי סוכה פ"ד ה"ז ובמה"פ שם, אהא דדרשו ונסכיה אחד נסכי מים ואחד נסכי יין.

שם שדם האשם מתירו, לפי גירסת הגר"א בתוספתא פ"ה, צ"ל גם הכא שדם אשם מתירו לבהונות, וכ"ה בברייתא דהכא מ"ד ע"ב ובמנחות ט"ו ע"ב וע"ש בשטמ"ק.

שם פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים דמן מתיר את אימוריהן ליקרב רש"א כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול ע"כ, והרמב"ם פי"ז ה"ד מפסוה"מ פסק לא כר"מ ולא כר"ש רק כר' יוסי דברייתא לקמן מ"ד ע"ב דאינו תלוי בכלליות חטאת הפנימי, רק בפרטיות המחשבה והעבודה, אם היתה המחשבה בחוץ על דבר הנעשה בחוץ, אז יש דין פיגול גם בחטאות הפנימיות, ולפ"ז יל"ד קצת לפ"מ דמשמע בחולין פ"ה ע"א, דאותו שראו דבריו לדינא קבעוהו בלשון חכמים ע"ש, והשתא הכא דלא קיי"ל כר"ש, מדוע קבעו לדבריו בתוספתא מעילה פ"א בלשון וחכמים אומרים אין פיגול בפנים.

שם כל שאינו על המזבח החיצון כשלמים כו', עמש"כ בחידושי לעיל י"ד ע"א.

רש"י ד"ה אין חייבין. דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים ע"כ, וכן העתיק הר"ב בפיה"מ, והתוי"ט הרחיב בזה וכרוכלא חשיב ואזיל כה"מ בש"ס רש"י ורמב"ם ור"ב ז"ל, דברוב המקומות יאמרו עד עשרה ימים, ופעמים עד כמה ימים, וע' ר"ה ד"ל ע"ב תוד"ה ונתקלקלו, ומשמע דלהתוי"ט קשיתיה, אם שיעור העשרה ימים הוא בדוקא כדמשמע לשון הש"ס, מדוע כתבו במק"א בכמה ימים, הלא נ"מ הוא לדינא.

ולעד"נ דבכלל הדברים העתיקו לשון הש"ס עד עשרה ימים, בכ"ז כתבו ג"כ במק"א עד כמה ימים, משום דגם לדידהו לא מכרעא מילתא, דהא בתוספתא זבחים פ"ה הלשון שאדם מביא אשמו היום ולוגו עד עשרים יום, וצ"ע למעשה כשיבנה ביהמ"ק בב"א, אם גם שיעור זה הוא בדוקא ולא בזמן מאוחר.

תוד"ה והלבונה. וא"ת אמאי לא חשיב הכא עצים כי היכי דחשיב לבונה אע"ג דלא חזיא לאכילה כו' ע"כ. לכאורה היה יותר מקום לקושית התוס' ע"ד התוספתא פ"ה, דהתם תניא הקטרת והלבונה אינם ראוין לאכילה ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, והשתא הלא במשנה דלקמן מ"ה ע"ב חשיב עצים בהדי קטרת ולבונה, ואמאי לא חשיב להו בתוספתא יחד עם אלו, שכולן אינן ראוין לאכילה, ומצאתי בתוספתא צוקערמנדל דגריס שם הקטרת והלבונה אם ראוין לאכילה אין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, ובע"כ דה"פ דאם אינן ראוין לאכילה הרי אינן בסוג פיגול כו', אמנם אם הן מין כזה שראוין לאכילה, אפ"ה אין חייבין עליהן משום פיגול כו', ולפי גרסא זו אין מקום למיחשב עצים בתוספתא, דהתם ל"ק אלא על מין קטרת או לבונה הראוין

לאכילה, וחילוק זה לא שייך בעצים, אבל משמע ברמב"ם וראב"ד סוף פי"ח מפסוה"מ, דלפניהם היתה גרסת עצים יחד עם קטרת ולבונה בדברי ר"ש ע"ש.
בא"ד ושמא אע"ג דחייבין על העצים משום טומאה אין חייבין עליהם משום פיגול דלאו קרבן גמור הם לרבנן כו', ע' מנחות ד"כ ע"ב תוד"ה מלמד ושם פ"ה ע"ב תוד"ה בעי רבא ובמל"מ פ"ו ה"ג מאיסו"מ.
תוד"ה ומנחת. במביא זבחו היום ונסכים ביום מחר כו', ע' בתוס' מנחות י"ד ע"א ד"ה מנחת ומ"ד ע"ב ד"ה מנחתם ובר"ה ד"ל ע"ב ד"ה ונתקלקלו ובערכין י"א ע"א ד"ה השיר וי"ב ע"א ד"ה נסכים וד"ה ותסברא.

דף מג:

מהו דתימא ה"מ אבר דמחבר אבל קומץ דמיפרש אימא לא קמ"ל, ע' מל"מ פ"ג ה"ט מפסוה"מ.
שם האי קומץ פיגול דפלגיה מחית אארעיה ופלגיה אסקיה אמערכה כו', ע"ל מ"ב ע"ב תוד"ה הקומץ ובכריתות י"ד ע"א תוד"ה פקע.
שם א"ר יצחק א"ר יוחנן הפיגול והנותר והטמא שהעלן לגבי מזבח פקע איסור מהן א"ר חסדא מרי דיכי מזבח מקוה טהרה א"ר זירא שמשלה בהן האור, והנה בבאר יצחק חא"ח סי' כ"ב הביא בזה דברי רש"י (שאינו לפנינו) דמיירי שמשל האור רק בקצתו, וכתב הגאון הנ"ל דאתיא כהך מ"ד דס"ל במנחות כ"ו ע"ב דסגי במשל האור בקצתו ע"ש, ולע"ד קשה על דבריו בכפלים, ראשונה במה שלא הזכיר שהרמב"ם בפי"ח הכ"א מפסוה"מ כתב בהדיא אהא דבסוגיין שמשל האור ברובן פקע איסורן מהן, והוא כדעתו בפי"ב הי"ג ממעה"ק גבי מנחות, וע' במל"מ פ"ג ה"ט מפסוה"מ, והאחרון הכביד דבסוגיין אוקמינן אליבא דר' יוחנן, ואיהו גופיה הוא מארי דשמעתא במנחות שם, דס"ל משתצית בו את האור ברובו ע"ש, ופירש"י הכא בד"ה אבר דמחבר לא קאי ע"ד ר' יוחנן דהוא נגד שיטתיה כנ"ל, וע' בת' אחיעזר חי"ד סי' כ"ו.
שם וטומאתו עליו מי שטומאה פורחת ממנו כו', ע"ל כ"ח ע"ב תוד"ה מסתברא ובאור שמח פי"ז הכ"ז ממאכלות אסורות.
שם מידי מקוה כתיב. כה"ג בב"ק כ"ה ע"א, וע"ל כ"ז ע"א תוד"ה אלא.
שם וטומאתו עליו כו' כשהוא שלם יצא כו' כשהוא חסר, דרשה כזו אשכחן בנזיר מ"ג ע"ב.

שם ר' יוסי אומר הואיל ונאמרו כו', בשטמ"ק גריס ר' אחיא, אולם בתו"כ צו פרק י"ד גריס ר' חייא, וכ"ה גרסת הראב"ד ובהתוה"מ שם, וע"ש בפ' אמור ובמפרשים שם.
שם אם נאמרו קלות למה נאמרו חמורות כו', ע' תו"כ אמור פרק ד' ובמפרשים שם ושם פ' צו פרק ט"ו ובילקוט רמז תק"ב.
רש"י ד"ה פקע. שאם ירד יעלה ואיסור נותר וטמא להכי נמי פקע שלא יתחייב האוכלו מידי, ע' בהגהות הב"ח, וע' בכריתות י"ד ע"א ובהגהות אור גדול לפיה"מ דמשנתינו.
רש"י ד"ה מרי דיכי בעל השמועה הזאת, ובשטמ"ק הגי"ה בעל השמועה הלזו ע"ש, והגה"ה זו מוכרחת מפירש"י בב"ק מ"ט ע"א, דשם מסיק הלזה מתרגמינן דיכי, וע' ב"מ פ"ו ע"א רש"י ד"ה למרי.
רש"י ד"ה הואיל. וטומאתו עליו בלשון זכר היינו סבורים שבטומאת בשר מדבר, ע' ברש"י פ' אחרי י"ז י"ד, ובמש"כ בחידושי למעילה ד"ה ע"א.
תוד"ה נאמר, כך גרסת הקונטרס ובתו"כ ואית ספרים דגרסי כו', ע' שטמ"ק אות ז' ובילקוט צו רמז תק"א, ובראב"ד לתו"כ צו ריש פרק י"ד גריס כגרסת הספרים, וע"ש בהתוה"מ סי' קל"א, וע"ע בר"ש משאנ"ץ שם משנה ד'.

דף מד.

ת"ל זבח מנין לרבות העופות והמנחות, פי' שאינן מיני זבחים רק במליקה, כמבואר בתו"כ ופי' הראב"ד פ' צו פרק י"ג וברש"י חגיגה ד"ז וע' שילהי מכילתין ולקמן מ"ה תוד"ה ת"ל.
והנה מסוגיין יל"ד אהא דדייק בפדר"א ספ"י אקרא דויראו המלחים יראה גדולה את ה' ויזבחו זבח לה' וכי זבח זבחו והלא אין מקבלים זבח מן עכו"ם אלא זהו דם ברית שהוא כדם זבח ע"ש, ולפי המבואר הכא דזבח כולל גם עולה, א"כ יוכל להיות שהקריבו עולות, דזה מקבלין מהן כדקיי"ל כר"ע במנחות ע"ג ע"ב, וע"ל מ"ה ע"א תוד"ה והשוחטן, ומנ"ל לדרוש דהאי קרא קאי על דם ברית שהוא כדם זבח, וצ"ע כעת.
שם אלא מאם האכל יאכל הני תרי כללי דסמיכי אהדדי נינהו כו', פי' ובזה איכא תנאי דס"ל דאין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעוט וריבה כדאמרינן בבכורות נ"א ובשבועות ד"ה, ומשני רבינא דהאי סוגיא ס"ל כדאמרי במערבא כו'.
שם ונסכין מכן עד עשרה ימים, בתוספתא רפ"ה הגרסא עד עשרים יום, ועמש"כ בחידושי לעיל מ"ג ע"א.

שם אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבאין עם הזבח ע"כ, וצ"ל דטעמייהו דרבנן דאפילו באין עם הזבח, כיון דמצד הדין יוכל להביא נסכיו עד עשרה ימים, אין סברא שדם הזבח יהיה המתיר של הנסכים, וכיון דאין להן מתירין דינן כדם דאין חייבין עליהן משום פיגול, וע' ברש"י דמשנתינו ובפיה"מ להרמב"ם שם.

תוד"ה נאכל. ונראה דהאי תנא לית ליה ההוא היקישא כו', ולולא דבריהם אמינא לע"ד דאית ליה להאי תנא להך היקישא דזאת התורה, רק איצטריך ליה לדרשה דלעיל ד"ד ע"ב, מה שלמים בין שינוי קדש בין שינוי בעלים בעינן לשמה אף כל בין שינוי קדש בין ש"ב בעינן לשמה, וע"ל כ"ח ע"ב ובתוד"ה מה.

תוד"ה אלא. בשתי אכילות הכתוב מדבר כו', עמש"כ בחידושי לעיל ל"א ע"א ולמנחות י"ז ע"ב ולבכורות י"ב ע"ב ולחולין פ"א ע"א.

בא"ד ומיהו ר"א דמוקי לה התם בדרשה אחרינא נפקא ליה הך דרשה בדרשה אחרינא כו' ע"כ, והר"ש משאנ"ץ לתו"כ צו פרק י"ג נשאר בזה בקושיא.

תוד"ה ודונם, דמכלל ופרט לא מרבי אלא הדומה לפרט בכל צדדין, ע' ר"ש משאנ"ץ פ' צו שם.

דף מד:

הרי לוג הבא בפני עצמו, כ"ה גרסת רש"י והשטמ"ק, אבל בדק"ס כתב דבכל הכ"י ובכל הדפוסים הישנים ליתא תיבת הבא.

שם מפני שדם מתירו לבהונות, במנחות ט"ו ע"ב הגרסא מפני שדם אשם מתירו לבהונות, וכ"ה גרסת הגר"א ז"ל בתוספתא פ"ה, וע' בשטמ"ק למנחות שם.

שם אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם, ע' בראב"ד לתו"כ צו פרק י"ג.

שם תניא ר' אלעזר אומר משום ר' יוסי. אבל במנחות י"ד ע"א ליתא תיבת אלעזר, רק רבי אומר משום ר' יוסי, וכ"ה גרסת הגר"א בתוספתא פ"ה כמו במנחות, והשטמ"ק שם הוסיף תיבת אלעזר, ומסתמא הוא משום גרסא דהכא ודתו"כ צו פרק י"ג, וכ"ה גרסת הראב"ד בפירושו שם.

שם פיגל בדבר הנעשה בחוץ פיגל בדבר הנעשה בפנים לא פיגל כו', ע' ירושלמי יומא פ"ו ה"ו ובגליון הש"ס שם.

שם היה עומד בחוץ ואמר הריני שוחט להזות מדמו למחר כו', ע' בתוספתא פ"ב ובהגהות הגר"א ז"ל שם אות י"ט.

שם א"ר יהושע בן לוי מאי קרא כאשר יורם משור זבח השלמים כו', והנה הרמב"ן בשרש ראשון לסה"מ כתב דכל היכא דאמרו מאי קרא אינו אלא אסמכתא ועל העיקרים

אומר שנאמר או מנא לן או מנא הני מילי ולא תמצא שיאמר בעל המימרא בעצמו מאי קראה אבל חכם אחר מסמיך אחריו הדבר לקראי והביא מסנהדרין צ"ז ע"א דא"ר יצחק אין בין דוד בא עד שתתהפך כו' אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן טהור הוא ע"ש, ועפ"ד הרמב"ן סרה קושית התוס' בסוגיין, שהקשו דאיצטריך לקרא דכאשר יורם ליותרת ושתי הכליות כו' ע"ש, דאפ"ל דקושיא כזו נופלת רק היכא דהיא דרשה גמורה, אז שייך להקשות דאיצטריך ליה לדרשה אחרת משא"כ בסוגיין דקאמר בלשון מאי קרא, להורות דהוא אסמכתא, ומכש"כ לפמש"כ התוס' בחולין קי"ז ע"א, דדרשתם שם כאשר יורם וגו' מה פר כהן משיח יש בו מעילה אף שור זבח השלמים י"ב מעילה הויא נמי אסמכתא, ועמש"כ בחידושי לקמן בסמוך בתוד"ה וכי.

אלא שעל עצם דברי הרמב"ן יל"ד קצת, מהא דא"ר יוחנן בכריתות ד"ו ע"ב, אחד עשר סמנין נאמרה לו למשה בסיני א"ר הונא מאי קראה קח לך סמים תרי נטף ושחלת וחלבנה הא חמשה כו' ופריך ואימא סמים כלל נטף ושחלת וחלבנה פרט כו', ופירש"י וז"ל ממאי דקרא לחושבנא אתא דילמא למידרש כלל ופרט וכלל לחוד הוא דאתא ולא למנין י"א, וכה"ג פי' שם רגמ"ה ז"ל ע"ש. הרי דאע"ג דחז"ל השתמשו שם בלשון מאי קראה, אפ"ה נראה דדרשה גמורה היא, עד שרצו להוציא את הכתוב מדרשתו ולאוקמיה בכלל ופרט וכלל, ולא יתכן לשון הש"ס בקושיתם עם דיוק דברי הראשונים ז"ל בפירושם, אם דברי רב הונא מאי קראה היו רק בדרך אסמכתא, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה כל קרבנם. וקדריש להו הכא כל כל דכולהו עכ"ל, נראה דבדבריו אלו נשמר להשוות הא דתני לוי הכא עם ברייתא דספרי בפ' קרח. דלכאורה נראות כסותרות בדרשותיהן ע"ש, אבל האמת הוא דהתם דריש לעצם תיבות קרבנם מנחתם חטאתם ואשמם, ובברייתא דתני לוי דריש תיבת כל דכתיב גבי כל אחד ואחד, והיינו דפירש"י דהכא דריש כל כל דכולהו.

אולם אכתי איכא למידק דהכא מרבה לוג שמן של מצורע מתיבת כל, ובספרי שם מרבה לה מקרא דקדש קדשים, כן הכא מרבינן חטאת העוף מקרא דכל, ומשום דסד"א נבילה היא, ובספרי שם כייל בדרשתו חטאת העוף עם חטאת בהמה, והכא איצטריך כל לרבות אשם נזיר כאשם מצורע, ובספרי כיילינהו עם אשם ודאי ואשם תלוי, וע"ש בפירש"י ובהתוה"מ סי' כ"א ובספרא נדבה פרק י"א ובר"ש משאנ"ץ שם ובהתוה"מ סי' קי"ג.

רש"י ד"ה לרבות לוג שמן שאף הוא נאכל שהרי קרוי קרבן דכתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן אלמא הוא נמי בכלל והקריב והיינו קרבן כו', וכן פירש"י במנחות נ"ח ע"א, ולכאורה יל"ד לפ"ז בתוס' לעיל ד"ו ע"ב ד"ה לא, שהביאו ראיה מהך דהכא דמתן

שמן נמי קרוי קרבן דדרשינן לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ע"ש, הלא טפי הי"ל להביא מקרא גופא דכתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן אלמא הוא נמי בכלל והקריב והיינו קרבן, כדפירש"י להורות מקור נכון מהאי קרא על הדרשה דלכל קרבנם.
ואפ"ל דבזולת דרשת דלכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע, ה"א דהאי והקריב קאי רק על האשם המוקדם וסמוך לו בכתוב, ואולם אחרי דדרשו לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע, בזה גופה גילו דוהקריב קאי נמי על הלוג.
תוד"ה סד"א מן האש תימה לא לכתוב מן האש ולא בעי לכל, וכן הקשו במנחות ע"ג ע"א, וע' בהתוה"מ פ' קרח סי' כ"א.
תוד"ה ואפילו. מדכתיב ובא בכל אות נפשו ושרת, ע"ל ק"ב ע"ב רש"י ד"ה ומה אם, ובשילהי ערכין בד"ה ואיש את קדשיו ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה בדבר. והא דאמר בהנזקין דף נ"ד כהן גדול ביוה"כ יוכיח דכי אמר פיגול מהימן ניהי דפיגול לא הוי פסול מיהא הוי מק"ו וכדאמר לעיל י"ד ומה שלא לשמו כו', וכ"כ התוס' שם ובגיטין שם ובמנחות די"ד, והנה הך שמעתא בגיטין קאי אהאי עובדא דההוא דאמר ליה לחבריה טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אתא לקמיה דר' אמי א"ל שורת הדין אינו נאמן אמר לפניו ר' אסי רבי אתה אומר כן הכי אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי מה אעשה שהתורה האמינתו היכן האמינתו א"ר יצחק בר ביסנא כה"ג ביוה"כ יוכיח דכי אמר פיגול מהימן ומנא ידעינן והכתיב וכל אדם לא יהיה באה"מ אלא לאו משום דמהימן כו', וע"ש בפני יהושע שהסביר דהכתוב קאי בע"כ אהיכא דאמר פיגלתי ולא על הכשר העבודה.
והנה הרמב"ם בפיה"מ דכלים פי"ז מי"ב הניח ליסוד מונח, שכל מה שלא התבאר בלשון התורה נקרא מדברי סופרים ואע"פ שהדברים הן הלמ"מ לפי שמאמר מדברי סופרים יכלול שיהיה הדבר דעת סופרים כמו הפירושים וההלכות המקובלות מן משה מסיני כו', וכן האריך בסה"מ שרש שני דכל דבר הנלמד בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן יהיה מדרבנן ואפילו היה המוציא משה רבינו, ורמב"ן השיג עליו שם באריכות ע"ש, והשתא לפ"מ שהחליטו התוס' בסוגיין ובכ"מ, דהא דאמר בגיטין כה"ג ביוה"כ יוכיח דכי אמר פיגול מהימן, הוא לאו פיגול אלא פסול, והאי פסול הוי מק"ו, ובכ"ז מבואר בגיטין שם דר' יוסי ור' יוחנן ור' אסי ור' יצחק בר ביסנא כולם כאחד אמרו בלשונם שהתורה האמינתו בהא דכתיב וכל אדם לא יהיה באה"מ, הרי בהדיא דעל הפסול שאנו למידין מק"ו אמרו שהתורה האמינתו, והכריחו האי פסול הנלמד מק"ו מקרא.

ולכאורה יל"ד עמש"כ הראשונים, ונפסק למעשה ביו"ד סי' קכ"ז ס"ג דעד אחד אינו נאמן להחמיר, מדוע לא נלמוד מכה"ג ביוה"כ דהתורה האמינתו, וכדגמר לה ר' אסי ושאר תנאי ואמוראי בגיטין שם לדינא להחמיר אפילו בסתם איסורין, והא דהש"ס מסיק שם דילמא דחזיניה בפישפש קשיא, הלא בזה לא איתותבו, רק אם היו אומרים תיובתא, כדהביא הרשב"ם בב"ב נ"ב ע"ב, וע"ש ד"ד ע"א תוד"ה והא. דלפמש"כ התוס' בקידושין ס"ה ע"ב ד"ה נטמאו ניחא ע"ש. ועמש"כ בחידושי לחולין ד"י ע"ב ודפ"ט ע"ב.

בא"ד ולא משמע כן דשלא לשמן לא קרי פיגול כו', וזו היא נמי כוונת התוס' לעיל י"ד ע"א סד"ה מודה, במש"כ ולא נהירא.

תוד"ה וכי. נראה דליה הא דדרשינן בפ' איזהו מקומן מכאשר יורם דאיצטריך ליותרת ושתי הכליות כו' ע"כ, התוס' הכא לא העירו דאיצטריך נמי האי קרא לדרשתם בחולין ס"פ כל הבשר, דמה פר כהן משיח יש בו מעילה אף שור זבח השלמים יש בו מעילה, כמו שהעירו בתוס' לקמן מ"ט ע"ב שם, ובכל המקומות לא העירו דאיצטריך נמי לדרשתם בתו"כ ויקרא חובה פרק ד', מה שלמים לשמן אף זה לשמו מה שלמים מביאים שלום לעולם אף זה מביא שלום לעולם, אך י"ל דתנא דתו"כ לא צריך קרא דכאשר יורם שיהיה לשמו, דס"ל כסוגיא דלעיל ד"ד ע"ב דכל הקרבנות ילפינן מהיקש דזאת התורה דבעינן לשמה.

דף מה.

הלכתא למשיחא א"ל אביי אלא מעתה כל שחיטת קדשים לא ליתני הלכתא למשיחא אלא דרוש וקבל שכר כו', לכאורה אמאי החליטו שניהם דשחיטת קדשים היא רק לכשיבוא משיח, הרי לפי עדותו של ר' יהושע סוף עדיות דקאמר שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית א"כ היו יכולים להקריב אף בזה"ז, והרמב"ם בפ"ו הט"ו מבית הבחירה אחרי שכתב שקדושת העזרה וירושלים לשעתן ולעתיד לבא, כתב וז"ל לפיכך מקריבין כל הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי כו', וע' בכפתור ופרח פ"ו שהביא מש"א רבינו חננאל מפאריז בשנת שבע עשרה לאלף הששי שיבא לירושלים ויקריב קרבנות בזמן הזה, וע' ח"ס חי"ד סי' רל"ו.

ומזה תהיה נמי כעין ראיה למש"כ באריכות גדולה הגאון ר' דוד ז"ל מקרלין, בספרו שאילת דוד בקונטרס דרישת ציון וירושלים, שמצד כמה וכמה דינים אסור לנו להקריב שום קרבן בזה"ז על הר הבית אפילו ירשו לנו העמים, עד אשר יורונו לנו מן השמים בב"א.

ובזה ניחא נמי הא דא"ל אביי לרב יוסף כל שחיטת קדשים לא ליתני ולא הזכיר לו זרעים, הלא שניהם היו בבבל, והיל"ל זרעים ושחיטת קדשים, וע' בב"מ קי"ד ע"ב וברש"י ד"ה בשיתא, ותירוץ דרוש וקבל שכר היה יכול להיות מוסב על זרעים וקדשים ביחד, אולם לפי הנ"ל ניחא דדיני זרעים עלול כל יחיד ויחיד לקיים בהכרח, כשיבוא לארץ ישראל, כל מצות התלויות בארץ, משא"כ מעשה הקרבנות שהן הן דוקא הלכתא למשיחא בב"א.
שם כל שחיטת קדשים לא ליתני הלכתא למשיחא, וקשה הלא אמרינן שילהי מנחות מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם, וע' ב"מ קי"ד ע"ב רש"י ד"ה בארבעה, וא"ל דזהו מאי דקאמר איהו גופיה אלא דרוש וקבל שכר. דהא הקרבת חטאת ואשם אינה ענין לקבלת שכר רק לכפרת עונות. וזהו חיוב על כל אדם מישראל בכל מקום ובכל זמן, כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולפ"ז מצד הדין החוב על כל אחד מישראל לעסוק בשחיטת קדשים במקום מעשה הקרבנות בפועל כנ"ל. ועוד מאי הא דקאמר דמשום דהוא הלכתא למשיחא להכי לא ליתני, הלא אדרבא בשביל זה גופה עלינו ללמוד מעשה הקרבנות דזהו אחד מהעיקרים שנחכה לו בכל יום שיבוא, וצריכים אנו לדעת כל דיני הקרבנות למעשה, כדי לקיימם בפועל בב"א, ומשו"ה תניא בעירובין מ"ג ע"א הריני נזיר ביום שבן דוד בא אסור לשתות יין כל ימות החול דילמא אתי משיחא ע"ש, וה"נ אמרינן ספ"ב דסנהדרין מהרה יבנה בית המקדש ובעינן כהן הראוי לעבודה וליכא, וצ"ע כעת, וע' בכפתור ופרח ר"פ מ"ם.
שוב ראיתי בהקדמת באר שבע שפירש דרוש וקבל שכר, וז"ל כלומר בדרישה תקבל שכר כאילו עשית אותה המעשה בפועל ע"ש, ולפמש"כ למעלה לשון הש"ס דחוק קצת.
במשנה קדשי עכו"ם אין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא והשוחטן בחוץ פטור דר"ש ור' יוסי מחייב, והנה בכ"מ ספי"ח מפסוה"מ נסתפק, אם מחלקותן קאי רק על שחיטת חוץ דסיפא או גם על פיגול נותר וטמא דרישא ע"ש, ולע"ד יפלא מה מקום להסתפק בזה, הלא בברייתא חשיב נמי פיגול נותר וטמא באין חייבין לדעת ר"ש, ור' יוסי קאמר עלה רואה אני בכולן להחמיר שנאמר בהן לה', הרי דעכ"פ פליג בזה בברייתא דלא פליג אמשנתינו, וע' בתוד"ה והשוחטן וברש"ש משאנ"ץ לתו"כ אמור פרשה ד'.
שם אין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא כו' ור' יוסי מחייב ע"כ, אבל על עצם חלות ההקדש מקדושת עכו"ם לא צריך למיתני, דכבר נשנית סתמא דמתניתין ספ"ג דתרומות דהקדישן הקדש.

שם והשוחטן בחוץ פטור דברי ר"ש, וכתב התוי"ט וז"ל לא מצאתי טעם מפורש ואפשר מדכתיב למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם ודרשינן זבחיהם דוקא עכ"ל, ומשמע דעל מדוכה זו ישב בשטמ"ק בשם הר"מ, שכתב וז"ל דכי היכא דדרשינן בשחוטי חוץ בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ולא עכו"ם ה"נ נדרוש גבי הקרבן דדוקא קרבן של בני ישראל חייבין על שחוטי חוץ ולא בקרבן של עכו"ם מהר"פ ע"כ, וע"ל קט"ז ע"ב ובמש"כ בחידושי שם.

ולע"ד יפלא מאי האי דדחקו לדרוש דרשות שלא נמצאו בספרי תנאים ואמוראים, בכדי למצוא טעם על דברי ר"ש, הלא ר"ש גופיה ביאר טעמו בספרי ראה י"ב, מדכתיב השמר לך פן תעלה עולותיך ולא עולת עכו"ם דברי ר"ש, וע"ש בהתוהמ"צ סי' כ"ב, ואע"ג דהאי קרא כתיב גבי העלאה אמנם שחיטה והעלאה אחת היא, אי מדר' יונה דאתיא שם שם או מדר' יוחנן אתיא הבאה הבאה כדאמרינן לקמן ק"ז ע"א, וע"ש ק"ו ע"ב תוד"ה אזהרה.

שם דברי ר"ש ור' יוסי מחייב, כ"ה הגרסא בדק"ס, ובמשנה שבמשניות גריס ר"מ במקום ר"ש, וע' בירושלמי תרומות ספ"ג ובת' רבינו בצלאל אשכנזי סי' א'.

שם ואין מביאין נסכים כו'. סוגיא זו איתא בתמורה ד"ג ע"א ושם היתה גרסא ואין מביאין עליהם נסכים, והוה משמע דאפילו בבאין עם הזבח אין מביאין נסכים, כדכתבו התוס' במנחות ע"ג ע"ב בד"ה אי, אבל רש"י בתמורה שם כתב בהדיא דל"ג עליהן, וע"ש בשטמ"ק במנחות ובתמורה, ובכ"מ ולח"מ פ"ג ה"ה ממעה"ק.

שם אבל קרבנן טעון נסכים דברי ר"ש, וכ' בשטמ"ק וז"ל בספרי כת"י אין כתוב בברייתא זו דברי ר"ש כו' אבל ברש"י גריס דברי ר"ש עכ"ל, והוא ברש"י סוף העמוד בד"ה מ"ט, אולם כ"ז הוא רק בנוגע לגרסא דברייתא, אכן ר"ש לגרמיה בודאי דס"ל הכי כדתנן בשקלים פ"ז מ"ו א"ר שמעון שבעה דברים התקינו ב"ד וזה אחד מהן נכרי ששלח עולתו ממדינת הים ושלח עמה נסכים קרבין משלו ואם לאו קרבין משל צבור, וכ' התוי"ט שם דממדינת הים לאו דוקא וה"ה מא"י ע"ש, וא"כ משנה דהתם הוא ממש דברי הברייתא דהכא דאין קרבנן טעון נסכים, פירוש להצריכו להביא, רק אם הביא קרבין משלו, ומסיק בברייתא אבל קרבנן טעון נסכים, פי' אם לא הביא קרבין משל צבור, וע' ברש"י דבסוגיין ד"ה ת"ל, וכן התוס' בקידושין מ"א ע"ב ד"ה הנכרי גרסי בסוגיין דברי ר"ש.

שם בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין בהן, ולכאורה יל"ד דמיחזי כעין יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא, דקדשי מזבח שמקבלין מהן לכתחילה, ועכ"פ עולות לדעת ר"ע, ומכש"כ לריה"ג אף שאר קרבנות כדתניא במנחות ע"ג ע"ב, ואפ"ה קילא קדושתייהו דעכו"ם דאין מועלין בהן, קדשי בדה"ב דלכתחילה אין מקבלין מהן, ורק אם

הקדישו הקדשן הקדש כדתניא בתוספתא שקלים פ"א, האיך יהיה אלים כח הקדשן עד שימעלו בהן, ועיקרה דהאי דינא דבדה"ב שלא לקבל מעכו"ם, מפורש ע"י עזרא שנאמר לא לכם ולנו לבנות את בית אלקנו כמבואר במשנה שקלים פ"א מ"ה ובירושלמי שם בארוכה, ואף לתירוצא דרבא בערכין ד"ה ע"ב, דהא דלא קבלו בימי עזרא היה שלא ירפו ידי עושי המלאכה, אבל עכ"פ החליטו חז"ל מהאי קרא שלא לקבל מהן לכתחילה, ומכש"כ לפ"מ דאמרינן בסוגיין, דהא דאין מועלין בקדשי מזבח דעכו"ם, הוא משום דגמרינן חט חט מתרומה, ובתרומה כתיב בני ישראל ולא עכו"ם, הרי חזינן בדעת תורה דלא אלים קדושתייהו למעול בהן אפילו בקדשי מזבח שמקבלין מהן לכתחילה, מכש"כ בבדה"ב דלכתחילה אין מקבלין מהן כנ"ל.

ואפ"ל דבאמת מצד הסברא היינו אומרים, דבכל מיני הקדש עכו"ם יש מעילה אחרי דנתקבל מהן לגזא דרחמנא, ורק בקדשי מזבח אית לן האי גז"ש דחט חט מתרומה, למעט בני ישראל ולא עכו"ם, והיכא דגלי גלי.

שם ולא מועלין דגמר מעילה חט חט מתרומה, ע' קידושין מ"א ע"ב תוד"ה הנכרי ובשעה"מ פ"ד הט"ו מה' תרומות.

שם ובתרומה כתיב בני ישראל ולא עכו"ם, ע' מנחות ס"א ע"ב תוד"ה אין ובהתוה"מ ויקרא סי' ז'.

שם דאתי פיגול עון עון מנותר, ע' בפי' הראב"ד לתו"כ ויקרא נדבה פרק ד' ובילקוט שם רמז תע"ה.

שם ואתי נותר חילול חילול מטומאה ובטומאה כתיב בני ישראל ולא עכו"ם, ע' תמורה ד"ג ע"א תוד"ה ויליף.

שם דאיתקש תמורה למעשר בהמה ומע"ב למעשר דגן כו', ע' רי"ט אלגזי לשמעתא קמייתא דבכורות.

רש"י ד"ה הלכתא. לימות המשיח כשיבנה בית המקדש כו', ע' מה שהאריך בזה בזבחי אפרים ובמש"כ בחידושי בסוגיין לעיל בסמוך.

רש"י ד"ה שנאמר. איש מה ת"ל איש איש לרבות את העכו"ם שנודרים נו"נ כישראל, עמש"כ בחידושי למנחות ע"ג ע"ב,

רש"י ד"ה בד"א דאין מועלין בהן אתאן לת"ק ע"כ, ע' ערכין ד"ה ע"ב רש"י ד"ה בד"א וד"ה אבל ובתמורה ד"ב ע"ב ברש"י ותוס' ד"ה בד"א, ומה שהזכירו שם בשם התוספתא, הוא בתוספתא דזבחים פ"ה.

רש"י ד"ה דגמרינן. ובתרומה כתיב בתריה דהאי קרא ולא יחללו את קדשי בני ישראל, ע' מש"כ בזה בטהרת הקדש בסוגיין, ומה שהעיר על דבריו בח"ס חי"ד סי' שכ"א.

תוד"ה הלכתא. מ"מ לאלומי פסקא דמילה פסק נמי גבי פסח הכי, וכ"כ התוס' ביומא י"ג ובשבת קל"ג ע"ש, ואילה"ק א"כ למאי בעי הש"ס למיעבד צריכותא בשבת ובפסחים להנך תרתי דרב יהודא דפסק בשניהם כר"ע, הלא אפ"ל דלאלומי פסקא דמילה קאמר הכי, די"ל דרק בתר דעביד צריכותא וידעינן דמילה אלים מפסח, משום דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות, אז יש לנו מקום לאמר דלאלומי פסקא דמילה פסק נמי גבי פסח הכי, אבל בלא צריכותא ה"א דשוין הן. ולמאי איצטריך לרב יהודא לאשמעינן גם גבי פסח דהוא רק הלכתא למשיחא כנ"ל.

בא"ד ונראה דרב יוסף דוקא אית ליה הכא ובסנהדרין דאין לפסוק הלכתא למשיחא ע"כ, לפמש"כ בחידושי לקמן ס"ב ע"א מוכרח הוא קצת ע"ש, וע' בת' חו"י סי' קכ"ה ובבאר שבע להוריות י"ב ע"ב ולתמיד כ"ו ע"ב.

תוד"ה והשוחטן. וא"ת אי ר"ש ס"ל כר"ע דאין עכו"ם מביאין אלא עולות כו', עמש"כ בחידושי לעיל מ"ד ע"א.

תוד"ה רואה. דאין חייבין מעילה אלא על קדשי בדה"ב כדפריך התם טובא ומשני כולהו מדרבנן, ע' במהרש"א ובלב אריה לחולין קי"ז ע"א ע"ד התוס' ד"ה אמר, מה שנשארו בזה בצ"ע.

תוד"ה ומעשר בהמה למעשר דגן בבכורות אמרינן לא איתקש אלא לענין שנה, ע"ל קי"ט ע"א ובטו"א לר"ה ד"ח ע"א ובס' מחנה דוד אהל ז' ובמש"כ בחידושי לבכורות נ"ג ע"ב.

דף מה:

בד"א ביחיד כו' בין במזיד הורצה. כל זה נמחק בדק"ס, ובזה סרה קושית התוס' במנחות כ"ה ע"א ד"ה אבל ע"ש.

שם במשנה. אבל העצים והלבונה והקטרת אין חייבין עליו משום טומאה, בתוספתא פ"ה לא חשיב ר"ש עצים, וע"ל מ"ג ע"א תוד"ה והלבונה ובמש"כ בחידושי שם.

שם ומה פיגול שהוא בקביעה ובידיעה אחת ולא הותר מכללו כו', עמש"כ בזה בחידושי למעילה ס"פ חטאת העוף.

שם ת"ל אשר הם מקדישים לי, כ"ה גרסת התוס', ורש"י מוחק תיבת לי, אולם בתו"כ אמור פרשה ד' יליף דרשה זו מדכתיב אל הקדשים אשר יקדישו לרבות את כולם, שהוא מקרא שלאחריו שמשם דרשו נמי במעילה ספ"ב, ומצאתי בטהרת הקדש שהבין

מדברי התוס' בשבועות ד"ז ע"א, דהכא גופה היתה להם נמי גרסת התו"כ למילף מקרא דבתריה, וע' בהתוה"מ צו סי' קל"ד.
שם שכן הותר ציץ טהור כו', כ"ה גרסת התוס' לעיל כ"ח ע"ב בד"ה מסתברא.
רש"י ד"ה ולא יחללו דכתיב גבי טומאה, ע' סנהדרין פ"ג ע"א תוד"ה חילול ובמהרש"ל ומהרש"א שם ולעיל רפ"ב תוד"ה אלא ובדף ג' ע"ב תוד"ה לא יחללו ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בק"א לתו"כ אמור פרשה ד' מאי דדייק בדברי רש"י אלו.
תוד"ה אבל. למ"ל קרא בדם למעוטי מנותר וטמא. והק' הגרע"א ז"ל בגליון הש"ס הלא דם שבישלו אינו עובר עליו א"כ צריך קרא לבשלו הדם דפקע איסור דם דמ"מ אינו חייב משום נותר וטמא, ונשאר בקושיא, ונלע"ד לתרץ עפ"מ דפירש"י במנחות כ"א ע"א וז"ל דם שבשלו בין דחולין בין דקדשים ואכלו אינו עובר עליו דהא לא חייביה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבישלו לא חזי למילתיה ונפיק מתורת דם ע"ש, והנה הנך קראי למעוטי דם מנותר וטמא שכ' התוס', הוא מדכתיב הני תלתא קראי בדם, לכם לכפר הוא, חד למעוטי מנותר וחד למעוטי ממעילה וחד למעוטי מטומאה כדאמרינן בסוגיין, ולפ"מ דנפק"ל מלכפר בע"כ בעינן שתהא ראוי לכפרה, ודם שבישלו שאינו ראוי לכפרה ונפיק מתורת דם כדפירש"י, בע"כ בהא לא איירי קרא כלל, ואם בשלו אחר שנתותר פנים חדשות באו לכאן, מפני שהבשול שינה מצבו מכפי שהיה בזמן שהיה ראוי לכפר, ואין עוד אותו הדם שנתותר, ובזה ניחא הא דלא חשיב במשנה דחולין קט"ז בהא דחומר בחלב מבדם, דחלב שבשלו עובר ודם שבשלו אינו עובר, משום דמשנה דהתם נמי איירי היכא דשניהם ראוים לכפר אבל דם שבשלו אינו ראוי עוד לכפר.

דף מו.

בשני חילולין הכתוב מדבר, ע' תמורה ד"ג תוד"ה ויליף ובפי' הראב"ד והר"ש משאנ"ץ לתו"כ אמור פרשה ד' ובהתוה"מ שם סי' ס"ה.
שם מנה"מ אמר עולא א"ק ואני נתתיו לכם כו', בילקוט אחרי רמז תקפ"ב לא נזכר תיבת עולא בדרשה זו רק בשם סתמא דגמרא, אולם צריך להבין ל"ל לכל האמוראים לחפש מקור לזה מכל הני קראי, הלא בברייתא דתו"כ צו פרק ט"ו הביא דרשה זו מקרא דואכל מבשר זבח שלמים פרט לדם, וע"ש בפי' הראב"ד ובקרבן אהרן ובהתוה"מ סי' קל"ד.
שם ר' יוחנן אמר א"ק הוא הוא לפני כפרה כלאחר כפרה, עמש"כ בחידושי למעילה י"א ע"א.

שם אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו, ע' בתוס' ורשב"א לקידושין נ"ז ע"א ד"ה כפרה ובתמורה ל"ג ע"ב תוד"ה הנשרפין.

שם משום דהוה תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבכ"א וכל ש"כ הבכ"א א"מ כו', ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' ס"א.

שם הניחא לרבנן דאמרי והניחם שם מלמד שטעונין גניזה אלא לר' דוסא כו', כ"ה הגרסא בכה"מ בש"ס, אכן בתו"כ אחרי פרק ו' גריס שהם טעונים גניזה ואינם כשרים ליוה"כ הבא ר' יוסי אומר כו', וגרסא זו בלתי מובנת, דבשלמא בדר' דוסא צריך לאמר ובלבד שלא ישתמש בהן ליוה"כ אחר, משום דקאמר דלכהן הדיוט מותרות לכל השנה, אבל לת"ק דקאמר טעונין גניזה, פשיטא דלא ישתמש בהן ליוה"כ אחר, דהיכא אשכחן גניזה לשעה, עד שמצאתי דהגר"א ז"ל מוחק תיבות ואינם כשרים ליוה"כ הבא, וגריס נמי ר' דוסא במקום ר' יוסי דהתם.

אמנם בדק"ס מצאתי דמחק בדר' דוסא תיבות מותרות הן לכהן הדיוט, וגרסא זו בלתי מובנת כלל לע"ד, דבשלמא במקום שנמצא היתר השימוש לכה"ד, שייך בתר הכי איסור השימוש לכה"ג ליוה"כ הבא, משא"כ אם חלק ההיתר אין בגרסתו, מאי שייך ובלבד שלא ישתמש בהן ליוה"כ אחר, עכ"פ הי"ל נמי למחוק תיבת ובלבד.

שם הכא כתיב הערופה התם כתיב ושמו, ע' חולין י"א ע"א תוד"ה הערופה ובמש"כ בחידושי שם.

שם ותלתא קראי בדם ל"ל חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה כו', כ"ה גרסת השטמ"ק, ועמש"כ בחידושי לעיל מ"ה ע"ב בתוד"ה אבל.

שם וחד למעוטי מטומאה וחד למעוטי ממעילה ע"כ, והא דלא אימעוט נמי זרות, ע"ל ט"ו ע"ב תוד"ה אלא ובמנחות ע"ד ע"ב תוד"ה לאו ובראב"ד והתוה"מ לתו"כ ויקרא סוף דבורא דנדבה.

רש"י ד"ה והרי תרומת הדשן, כדכתיב ושמו משמע ששם גניזתו כו' אלמא אסור בהנאה ע"כ, ע"ל ס"ד ע"א תוד"ה דישון וביומא כ"א ע"א תוד"ה נבלעין ובמעילה י"א ע"ב רש"י ד"ה וכתיב ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה ובגדי כהונה ד' בגדים שכהן גדול נכנס בהן לפני ולפנים כו', רש"י ז"ל נשמר בפירושו דלא נימא דקאי על כל בגדי כהונה, דבאמת בסתם כתנות כהונה ניתנו ליהנות בהן, לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת כדאמרינן בקידושין נ"ד ע"א, משו"ה פירש"י דהני בגדי כהונה, הן ד' בגדים שכה"ג נכנס בהן כו', וע' מל"מ פ"ה הי"ד מה' מעילה.

תוד"ה ה"ג. משמע דלא כתיב בנותר חילול דרבים והכא משכחת לה מדתני לוי ע"כ, והנה בהתוה"מ פ' אמור סי' ס"ה תירץ דעיקר דרשת לוי הוא מדכתיב ולא יחללו בכפל למ"ד הפעל שזה מורה שיש עוד חילול ע"ש, ויש לכוון תירוצו ברש"י דבסוגיין ד"ה בשני חילולים, עפ"מ שהגיה השטמ"ק באות ה' ע"ש.

תוד"ה הוא. המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו, ע' תמורה ל"א ע"ב תוד"ה ואפילו, וע' במש"כ בחידושי לחולין ל"ו ע"א.

בא"ד וא"ת דהתם תנן ומייתי בפרק כל שעה דם בתחילה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו וי"ל דמעילה דהתם מדרבנן היא, עמש"כ בחידושי לחולין קי"ז ע"א לתמוה על קושיתם ועל תירוצם.

בא"ד וי"ל דהתם שיש מעילה דאורייתא משום עולה בדילי מיניה כו', ע' מעילה ד"ב ע"ב תוד"ה ומי ובמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה ולא. וא"ת מוראה ונוצה ימעלו עד שיעשו מצוותן שיושלכו אצל מזבח כדישון מזבח הפנימי ובתמורה אמרינן עולת העוף שנתמצה דמה מוראה ונוצה יצאו מידי מעילה וי"ל שאני דישון מזבח הפנימי דהיינו מצותו אבל עולת העוף עבודת דם מתירין מוראה ונוצה עכ"ל, העתקתי כל דברי התוס' בזה, מפני הקושי שיש בדבריהם, כמו בקושיתם כן בתירוצם לפע"ד, לפי המבואר לפנינו בתוספתא מעילה פ"א, דהכי תניא התם עולת העוף שמצה את דמה יצא מידי מעילה הנוצה והמוראה מועלין בה עד שתצא לבית הדשן ע"ש, וא"כ מאי האי דמקשו שימעלו במוראה ונוצה עד שיושלכו אצל מזבח כדישון כו', הלא קושטא דמילתא הכי היא כמבואר בתוספתא בהדיא, ומאי האי דתירצו דעבודת דם בעולת העוף מתירין מוראה ונוצה, הלא דאחרי עבודת הדם אין מועלין בהן, ובתוספתא שם אמרו דמועלין בהן עד שתצא לבית הדשן, משמע משום דאז נעשית מצותן בהחלט, כן עצם לשון הש"ס שילהי תמורה שהביאו התוס' הכא וביומא נ"ט ע"ב. בלתי מובן במה שהעתיקו דברי התוספתא, לא כמו שהוא לפנינו ושקלו וטרו בה ע"ש.

ולכן לולא יראתי היה נלע"ד דהש"ס בתמורה מצאו דלשון התוספתא משובש, ותקנו אותה לפי הבנתם, ושקלו וטרו בה אחרי שתקנוה, ומה שהכריחום לשבש הוא משום דסותרת משנה שלמה במעילה ד"ט ע"א, דהתם תנן עולת העוף מועלין בה עד שתצא לבית הדשן, ולא נזכר בה חילוק בין בשרה למוראה ונוצתה, משמע דמעילתה בכל הדברים תלוי בנעשית מצותה והיא עד שתצא לבית הדשן, לא כדמחלק בתוספתא דגבול המעילה בעצם עולת העוף היא משמצה דמה, ומעילת נוצתה ומוראה עד שתצא לבית הדשן, ובכדי שלא תהיינה המשנה והברייתא כסותרות זא"ז, שבשו לשונה דצ"ל

מוראה ונוצתה יצאו מידי מעילה, ולפ"ז לא פליגי משנה ובריייתא אהדדי, דמשנה איירי בבשרה דעולת העוף, ובה מועלין עד שתצא לבית הדשן, כמו עולת בהמה ושאר קדשי קדשים בדבר שכולו לאשים, שמועלין בהן משנזרק הדם עד שיצא לבית הדשן, כמ"ש הרמב"ם בפ"ב הלכה ב' מה' מעילה, ובריייתא איירי במוראתה ונוצתה דהן יצאו מידי מעילה דאורייתא משנתמצה דמה, כדהסבירו התוס' בסוגיין דעבודת הדם מתירין מוראה ונוצה, ובעי רב פנחס למימר דיצאו מידי מעילה ומותרין, עד דמסיק דיצאו מידי מעילה דאורייתא, אבל אסורין מדרבנן, ובמה דשבשו לשון התוספתא דקאי רק אמוראה ונוצתה, תתפרש אגב אורחייהו משנה דמעילה, דהיא קאי על בשרה דעולת העוף, והרמב"ם לא הביא נמי דברי התוספתא דמעילה כמו שהיא כתובה בעולת העוף, אלא גבי חטאת העוף הביא דין מוראה ונוצה שם ה"ו, והוא ג"כ מסוגיא דסוף תמורה כמש"כ הכ"מ שם. וגם זה פלא דכל דין השלכה דמוראה ונוצה כתיב בעולת העוף, ובהדיא תניא שם בתו"כ נדבה ריש פרק ט' והשליך אותה אותה לא חטאת העוף ופי' הראב"ד אותה ולא מוראת חטאת העוף שאם ירצה כהן יאכל אותו זפק ע"ש. וכן ביומא כ"א ע"א אהא דאמר אביי מוראה ונוצה כו' נבלעין במקומן, פירש"י מוראה ונוצה של עולת העוף וכן פי' המפרש ספ"א דתמיד, משמע דאתו לאפוקי בזה מוראה דחטאת העוף, משום דלזה יש דין בשר דחטאת העוף, דהוי כמו כל החטאות דנאכלות לזכרי כהונה.

תוד"ה משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה ב"כ הבאין כאחד במעילה פרק ולד חטאת מאריך יותר ע"כ, ובזה"ל כתבו התוס' ס"פ כל הבשר, וביומא ד"ס ע"א ביארו דבריהם בהא דבמעילה קאמר דתרומת הדשן ואברי שעיר המשתלח הו"ל ב"כ הבכ"א ואין מלמדין ופריך הניחא אברי שעה"מ אין נהנין מהן אלא למ"ד נהנין מהן מאי איכא למימר ע"ש.

והנה התוס' ישנים ביומא שם הקשו אמאי לא חשיב שחוטה דצפרי מצורע שאסורה ותירצו לפי שאין זה קדשים אלא מעשה חוץ אבל שעיר המשתלח נקדש בפנים ע"ש, אמנם מצפור המשולחת לא הקשו התוס' כלום, משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה כדאמרינן בקידושין נ"ז ע"ב, ועפ"ז אפ"ל נמי דסוגיא דמעילה דבעי למימר משום דהו"ל תרומת הדשן ואברי שעיר המשתלח ב"כ הבכ"א הוה סברה כמ"ד אברי שהמ"ת אסורין, ומשו"ה הו"ל שני כתובין הבאכ"א לאיסור, אולם המקשה השיב לו הלא עכ"פ פלוגתא דרב ושמואל היא, ולמ"ד נהנין מהן הרי אין לנו שני כתובין, וכל הסוגיות בש"ס שלא הזכירו מאברי שעיר המשתלח, ס"ל כהכרעה דרבא ביומא ס"ז ע"ב, דמסיק מסתברא

כמ"ד מותרין לא אמרה תורה שלח לתקלה, ועפ"ז אין לנו שני כתובין לאיסור, כן היה נלע"ד לולא דברי התוס', וע' חולין קט"ו ע"א תוד"ה לא.
תוד"ה עגלה. מדכתיב בה כפרה כקדשים כו', ע' חולין פ"ב ע"א תוד"ה אמר ובע"ז כ"ט ע"ב תוד"ה כפרה ובתוס' יומא ד"ס ע"א ד"ה משום וד"ה עגלה.

דף מו:

אחת לכלל כו', ולכאורה יל"ד אמאי כתבה רחמנא דוקא גבי שלמים, הלא קרא דלא תאפה חמץ הוא ג"כ דבר שהיה בכלל, ויצתה אפייה מן הכלל ללמד גם על לישתה ועריכתה וקיטופה כדאמרינן במנחות נ"ה ע"ב, ומצאתי אח"כ בריטב"א בחידושיו ליבמות ד"ז ע"א, דזה הכלל דשלמים לא יצא ללמד על עצמו כלום, רק היתר על הכלל כולו דקדשי בדק הבית, שאם אכלן בטומאת הגוף אין בו כרת ע"ש, ולפ"ז ניחא דלאו דלא תאפה חמץ הרי בא להורות חיוב על כל הכלל, וע' בס' יראים סי' שצ"ב.
שם לאתויי חטאות הפנימיות סד"א הואיל ואר"ש כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול משום טומאה נמי לא לחייב קמ"ל, וקשה הרי סתמא דמתניתין במעילה ד"ט קבעה דבחטאות הפנימיות איכא דין פיגול נותר וטמא, כדתנן פרים הנשרפין כו' הוזה דמן חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, ורק על פגול יצא ר"ש לחלוק במשנה דלעיל מ"ג ע"א משום דעצם פיגול בשלמים כתיב, אבל חיוב נותר וטומאה כדקיימי קיימי, ומדוע ל"ק דלר"ש אתא קרא לחיוב נותר דחטאות הפנימיות, ומשום דסד"א הואיל ואר"ש כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול, משום נותר נמי לא לחייב קמ"ל, ובאמת נותר הוא בר בקתיה טפי דפיגול ולא טומאה, כדתניא בתוספתא פ"ה חומר בפיגול ובנותר שאין בטמא שהפיגול ונותר בידיעה אחת והטמא בשתי ידיעות פיגול ונותר בקביעה וטמא בעולה ויורד פיגול ונותר לא הותרו מכללן והטמא הותר מכללו ע"ש, ואפילו אי שוין הן כדתני לוי בסוגיין, דקרא ולא יחללו מדבר בשני חילולין אחד פסול נותר ואחד פסול טומאה, ג"כ לא הי"ל לדלג על נותר ולאחוז דטומאה.
ואפ"ל דבזה גופה אשמעינן בחטאות הפנימיות דחייב בטומאה, וממילא חייב בנותר, דכל חיוב נותר גמרינן חילול חילול מטומאה כדלעיל מ"ה ע"א, וע' לעיל סוף ע"א תוד"ה חד ובס"פ כל הבשר תוד"ה חד ובקידושין ד"ג בתוס' סד"ה ואשה.

שם אמר רבא מסתברא כמ"ד כו' מ"ט כיון דלא קרינן ביה וטומאתו עליו ונכרתה לא קרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, והוא כדעתיה לעיל ל"ד ע"א, וע' בסוגיין תוד"ה מחלוקת.

במשנה לשם ששה דברים הזבח נזבח. ע' בריש מכילתין תוד"ה כל וברמב"ם פ"ד ה"י והי"א ממעה"ק ובלח"מ ומל"מ שם ובהתוה"מ פ' ויקרא סי' נ"ח.

שם לשם זבח לשם זובח כו', ופירש"י לשם זבח לאפוקי שינוי קדש כגון לשם זבח אחר לשם זובח לאפוקי שינוי בעלים ע"כ, והנה מפשטות לשון המשנה נראה דכל הששה דברים בכוונתם צריכים שיהיו ביחד באותו הקרבן, ולפ"ז בלתי מובן בירושלמי שבועות פ"א סוף ה"ד שהסב כוונת המשנה לענין אחר לגמרי, דאהא דקאמר ר' יוסי שאין קרבנות הצבור נקבעין אלא בקבועה (היינו למה שנקבע בתחילה) א"ר יודן ותני כן לשם אותו הזבח שהוא קרב לשמו הוא קדש משעה ראשונה ע"ש, ולפ"ז לבד מה דהירושלמי אינו מפרש לשם זבח דמשנתנו דקאי על שינוי קדש ששחט עולה לשם שלמים כדפירש"י בריש מכילתין, אלא דלפי הבנת הירושלמי קאי האי לשם זבח על פרטיות קרבן זה, שיהיה באותו הקביעות שנקבע בשעת הקדשו, עוד שינה הירושלמי כוונת משנתנו בזה שאנו מפרשים דכל הששה דברים הם בקרבן אחד, וא"כ לשם זבח לשם זובח הוא באותו הקרבן שלא יהיו בו ג"כ שינוי בעלים, ומה שייך זה לקרבנות הצבור דאיירי בירושלמי, וע' בתו"כ ויקרא נדבה פרשה י"ד ובמפרשים שם.

שם א"ר יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי ב"ד ע"כ, נראה דר"י לא בא אלא לאמר דהקרבן כשר, אבל בנשיאות עון של הכהנים בזה, לא יפלוג על ברייתא דספרי קרח ר"פ י"ח, דהכי תניא התם ר' יאשיה אומר מנין אתה אומר שאם זרק את הדם כראוי וא"י לשם מי זרקו והקטיר את החלב כראוי וא"י לשם מי הקטירו שהכהנים נושאים עון על כך ת"ל אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש וע"ש בהתוה"מ.

שם אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי ב"ד, והנה בהלכות קטנות להמרדכי רמז תתקמ"ט הביא בשם רש"י ז"ל לענין ס"ת, דאף שהאזכרות צריך להזכיר בפירוש לשמן, אבל שאר ס"ת אם ישראל כתבה סתם כשר דסתמא לשמה קאי, וביאר הטעם דלא גרע מזבחים דבעינן לשם ששה דברים ואפ"ה אם לא אמר בפירוש כשר כדאמר ר' יוסי כו' ע"ש, וע' גיטין מ"ה ע"ב תוד"ה עיבוד.

ולכאורה מי דמי הלא הכא ביאר ר' יוסי טעמו שהוא תנאי ב"ד, והיכא אשכחן תנאי ב"ד בכתיבת ס"ת, וי"ל דבזבחים היה נחוץ התנאי ב"ד, כדאמרינן לעיל ד"ב ע"ב אתנו

ב"ד דלא לימא לשמו דילמא אתי למימר שלא לשמו, וכתבו שם התוס' דאדם השוחט קרבן פעמים שטועה וסבור שהוא קרבן אחר ע"ש, וזה שייך רק בקרבן, אבל כתיבת ס"ת סתמא לשמה קאי דאינו נופל בזה שום טעות.

אמנם אפילו אם דמיון ס"ת שוה לזבחים, י"ל דהתוס' לעיל שם בד"ה קיימו לא ס"ל כהמרדכי, דהא פירשו כוונת ר' יוסי דמשנתינו, דקאמר שלא היה בלבו היינו שלא אמר בהדיא לשם אחת מכל אלו אבל חישב בלבו למה שדינו להיות, הא סתמא פסול ע"ש, וצ"ע.

שם א"ר יהודא אמר רב עולה לשם עולה כו', ברייתא היא בתו"כ ויקרא נדבה סוף פרק ו', ור"י א"ר מפרש כל הני לאפוקי עד דאסיק לכולא ברייתא דהתם.

שם אשה לשם אישים לאפוקי כבתה דלא, כ"ה הגרסא בילקוט ויקרא רמז תמ"ה, וגרסא זו מתאמת עם דרשת הספרי בפ' פנחס בפסוק אשה ריח ניחח אע"פ שאתה נותן לאשים לא ירצה עד שיהא כאשים, וגם שם הכוונה לאפוקי כבבא דבסוגיין, ובדק"ס הביא על תיבת כבבא כמה גרסאות ע"ש, ורש"י הכא פי' כבבא צלויות בגחלים, ומשמע אפילו גחלים לוחשות, וע' רש"י עירובין כ"ט ע"ב ובסנהדרין ד"ע ע"א, וזה אינו מתאים כ"כ עם גרסת כבתה דבילקוט כמו שפי' הראב"ד בתו"כ שם, שכתב גחלים עוממות ולא נצלה כל צרכו נקרא כבבא על שם גחלים כבות ע"ש.

שם א"ר יהודא א"ר חטאת ששחטה לשם עולה פסולה לשם חולין כשרה, הארכתי בזה בחידושי לעיל ד"ג ע"א.

שם א"ל אביי דילמא לא היה בלבו כלל כשר ומרצה הא היה בלבו לשם חולין כשר ואינו מרצה, והנה אע"ג דאביי קאמר בלשון ודילמא, מ"מ פסק הרמב"ם הכי בפט"ו ה"ד מפסוה"מ, וע' בכ"מ פ"א ה"ט מה' פרה אדומה ובש"ק לירושלמי גיטין פ"ח ה"ה.

אולם הרמב"ן במלחמות ספ"ג דר"ה כ' וז"ל דשוחט קדשים לשם חולין כשרין ועולין לבעלים לשם חובה ואפילו חטאת כדאיתא בפ"ק דזבחים ע"ש, ולכאורה תמוה דלא נזכר בפ"ק אדות ריצוי הבעלים רק על כשרות הזבח, והכא דהוא המקור הנכון לדברי רב כדפירש"י לעיל ד"ג ע"א, מבואר דכשר ואינו מרצה, וכן פסק הרמב"ם כנ"ל, ועכ"פ שדא ביה אביי נרגא באמרו, דילמא כו' הא היה בלבו לשם חולין כשר ואינו מרצה, ולחומר הענין היה נלפע"ד ליישב דעת הרמב"ן ז"ל, דאפ"ל דבכוונה מדוייקת מסיק הרמב"ן שם כדאיתא פיק זבחים, ור"ל דלדעתו פליגי הני שתי סוגיות אליבא דרב, שאמר סתמא חטאת ששחטה לשם עולה פסולה לשם חולין כשרה, ולא ביאר טעמו, רק ר' אלעזר בסוגיין קאמר מ"ט דרב ולא יחללו את קדשי בני ישראל קדשים מחללין

קדשים ואין חולין מחללין קדשים ובזה היה מקום להרמב"ן להקשות טובא, ניהי די"ל דמינה גופה דייק רבא לעיל ד"ג. דרק מינה מחריב בה. דלאו מינה לא מחריב בה, אך מ"מ מה מקום להקשות מזבחים אגיטין, ומאי צריך נמי לתרץ מצד הסברא, דבקדשים דל חולין מינייהו הו"ל סתמא וסתמא כשרים כו', הלא בפשוטו ניחא דבקדשים הוא גזה"כ דאין חולין מחללין קדשים, ובגט נמי גזה"כ הוא דכתיב וכתב לה לשמה, וממילא בחסרון הכתיבה לשמה פסולה, ומה לי אם נכתב לשם כותית או לשם ישראלית, כיון דעכ"פ איננה לשמה רק לשם אחרת, ומזה הבין הרמב"ן ז"ל דאמוראי נינהו אליבא דרב, ורבא שם פליג אדר' אלעזר דהכא, וס"ל דלא ילפינן מקרא, רק מסברא דמינה מחריב בה כו', ולהכי שפיר קשיא ליה מגיטין אזבחים, וכיון דלא ילפינן מקרא דולא יחללו, ממילא ליתא נמי לקושית רבה בסוגיין מהא דר' יוסי, דאפ"ל דרב ס"ל כת"ק דמשנתינו דבעי זביחה לשם זבח, ולאפוקי שינוי קדש כגון לשם זבח אחר כדפירש"י, אבל לשם חולין הו"ל כמו לסתמא דכשרים, כדביאר רבא דבריו בהדיא כן לעיל ד"ג, ומדחזינן במשנתינו דריש מכילתין דתנן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, ואמורא הלא צריך לפרש דבריו יותר, ואפ"ה קאמר רב סתמא לשם חולין כשרה, מזה הבין הרמב"ן דעלו לבעלים לשם חובה נמי, כן היה נלפע"ד, א"נ ס"ל להרמב"ן דלא מצינן למילף מקרא דולא יחללו, דהאי קרא גבי טבל ותרומה כתיב, ותירוץ התוס' לעיל ד"ג ע"ב ד"ה לא, דדילמא קדשי מיותר קא דריש כו', משמע ליה לדוחק, וממילא ליתא לקושיא דרבה ופירוקא דאביי בסוגיין כנ"ל, שוב מצאתי להגרע"א בחלק הכתבים שאחרי המערכות דמשבש לשון הרמב"ן ע"ש.

שם חטאת ששחטה לשם חולין כשרה משום חולין פסולה, ע"ל ד"ב ע"ב תוד"ה זבחים וד"ג ע"ב תוד"ה ה"נ ובחידושי הרשב"א לחולין י"ג ע"א.

רש"י ד"ה לפסולא בעלמא ומעלה דרבנן היא כו', ע"ל ל"ד ע"א תוד"ה ואפילו ובחולין ל"ה ע"א תוד"ה אין ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בת' רדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' קצ"ג ובשעה"מ פ"ו מה' ברכות.

רש"י ד"ה לשם זובח לאפוקי שינוי בעלים והא ילפינן להו מקראי כו' ע"כ, והקשה במקנה לקידושין כ"ג מאי קמ"ל ר"ה בריה דרב יהושע בהא דקאמר הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו, פשיטא אחרי דקיי"ל דשינוי בעלים בכל הקדשים כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, ואס"ד דבעינן שליחות דבעלים וכיון ששינה בשליחות, והבעלים צריכים להביא קרבן אחר בטלה שליחותו ולמה כשרים כו' ע"ש, ועמש"כ בחידושי בריש מכילתין.

ולע"ד יפלא מה ענין כשרות הקרבן לשליחות הבעלים, הרי בנוגע לשחיטה דמיא שחיטת קדשים לשחיטת חולין, ואטו אם שחט בהמה גנובה או גזולה, האם תפסל השחיטה מפני חסרון השליחות, הרי משנה שלמה היא בב"ק ד"ע דאפילו בשוחט בהמה גנובה ונמצאת טרפה ס"ל לרבנן דהוה שחיטה ראויה, ובנמצאת כשרה אפילו ר"ש מודה דנקראת שחיטה מדין התורה, וכן אם גנב קרבן חבירו ושחטו תמים מבפנים לשם בעלים, פריך הש"ס בפשיטות שם ע"ו ע"א והרי חזרה קרן לבעלים, ופירש"י הואיל ולשם בעלים נזבחו ע"ש, ואפילו נזבח שלא לשם בעלים דאז לא חזרה להם הקרן מפני שלא עלו לבעלים לשם חובה אפ"ה כשרים ע"ש, ושם ודאי לא עשהו שליח לשחיטה, הרי בהדיא דכשרות הקרבן אין לה שום שייכות אל השליחות.

וממקומו הוא מוכרע בהא דאמרינן בנדרים ל"ה דבעיא אי כהני הוו שלוחי דשמיא או דידן, נ"מ למודר הנאה, ולכאורה הוא דבר היוצא מן המציאות הרגילה אפילו לאחד מאלף, שבעל הקרבן יהיה מודר הנאה דוקא מכהן זה שבאותו משמר העובד בקרבנו, טפי הי"ל הנ"מ לענין כשרות כל קרבנות יחידים. דאי שלוחי דידן נינהו והכהן שינה בשינוי בעלים אז הקרבן פסול, משא"כ אי שלוד"ר נינהו כמש"כ המקנה, ובע"כ דלכשרות הקרבן אין שייכות אי הוה שלוחא דידן או דשמיא, וע' עונג יו"ט סי' קי"ג.

ומאי דמסקו התוס' בקידושין שם דאם הכהן הקריב שלא לדעת הבעלים אי שלוד"ר נמי נינהו הקרבן כשר משא"כ אי דוקא שלוחי דידן ע"ש, התם איירי כדביארו התוס' ביומא י"ט ע"ב, דבעל הקרבן אמר בפירוש לא בעינא דלקרביה כהן שבאותו משמר אלא כהן אחר ע"ש, אמנם אם לא אמר בפירוש רק שחט סתם, לא יופסל הקרבן בשביל חסרון שליחות הבעלים, אף אם נסבור דשלוחי דידן נינהו, והא דאמרינן בנדרים שם הכל צריכים דעת בעלים, זהו בנוגע לכפרת הקרבן, וכדאמרינן בכריתות ד"ז ע"א היכא דאמר לא תקריב כו"ע ל"פ דלא מכפרתו דכתיב יקריב אותו לרצונו, והיינו דתנן בערכין כ"א ע"א שאין מתכפר לו עד שיתרצה כו', אבל לכשרות הקרבן אינו נוגע חסרון רצונו כנ"ל.

ובסוגיא דיומא שם יש להעיר, דאהא דתנן מסרוהו זקני ב"ד לזקני כהונה ואמרו לו אישי כהן גדול אנו שלוחי ב"ד ואתה שלוחנו ושליח ב"ד, פריך בש"ס לימא תיהוי תיובתא דרב הונא בריה דרב יהושע דאמר הני כהני שלוד"ר נינהו כו', ולכאורה מאי דוגמא שליחות דכה"ג ביוה"כ לשליחות דכהנים בכל השנה, הרי כהנים סתם הבדילם השי"ת להקריב קרבנות כל ישראל, לשמור ולעשות כל עבודת המקדש מה שלא הותר לכל השבטים זולתם, הן הם ודאי שלוחי דרחמנא נינהו, והבעיא הוה אי שלוחי דידן נמי הוו קצת, כמש"כ התוס' ביומא ובקידושין, משא"כ הכה"ג הפרטי, שלא נתמנה מפי

הגבורה, רק עדת ישראל בחרו בו, בודאי נחשב שליח הקהל, ולהיותו המכפר גם על אחיו הכהנים, דלא שייך בהו סברת מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד, דכל אחד מהם היה ראוי להיות כה"ג כמהו, ובע"כ חשיבותו היא מטעם הבחירה של הקהל, ולפ"ז ודאי הוה שלוחא דידן, ושפיר קאמרי ליה אתה שלוחנו, ומה דמיון הוא לדר"ה בריה דרב יהושע המדבר בסתם כהנים, ודוחק לאמר דגם הכה"ג אף שנתמנה מן הקהל, מ"מ נחשב כשליח דרחמנא, משום דאפילו ריש גרגותא משמיא מוקמי ליה, וע' יבמות ס"א ע"א וביומא ד"ט ע"א ובמש"כ לעיל י"ח בחידושי ע"ש.

ומהתימה ג"כ על התפארת ישראל ביומא שם שכ' וז"ל דלהכי קאמרי ליה ואתה שלוחנו דאם ישנה אינו כהן גדול שלהם דלהא לא שווינהו שליח וא"כ גם לפי דעת הצדוקים תהיה עבודתו פסולה מדאינו כה"ג כלל ע"ש, דדבריו הם נגד מסקנת הש"ס שם, דלאו מטעם שליחות אמרו לו הכי, רק שתהיה השבועה חלה על דעתם ועל דעת ב"ד וע"ש בתוי"ט.

גם מסברא אין מקום לאמר דמצד בטול שליחות ידברו עמו דברים אלו, דהא אף אם באמת הוא צדוקי, אבל עכ"פ מהפרושים נעלם שהוא צדוקי, כי אם היו יודעים זאת היו מורידים אותו, וכשם שהם בספק עמו, כמ"כ יפול הספק אצלם על כל מי שימנו במקומו לכהן גדול, ועם כולם ידברו כזאת, והאם יבטלו השליחות מכולם, זולת אם נימא דניחו להו שיבטלו את כל עבודות יוה"כ משתתעבד העבודה בצדוקי, ולפ"ז טוב יותר לפרש כמש"א בש"ס, דלאו משום בטול שליחות אמרו לו אתה שלוחנו, רק שידע שמשביעין עליו על דעת ב"ד.

אולם ניהי דאין בדבריהם משום בטול שליחות, אבל עכ"פ הוא שלוחם ע"פ ההתמנות שמינוהו להיות כהן גדול, ושפיר קאמרי ליה אתה שלוחנו, ומ"מ הקשו שפיר ביומא שם לימא תהוי תיובתא דר"ה בדר"י דאמר הני כהני שלוד"ר נינהו, משום דכל עבודות יוה"כ אינן כשרות אלא בו, ודין זה הוא דין תורה, ולגבי כל עבודות יוה"כ נקרא שלוחא דרחמנא.

רש"י ד"ה לשם חטא, לשם חטאו שהוא מביאו עליו עכ"ל, בנעימות לשונו זה הבליע פרטי דינים הרבה, שכולם שייכים לתיבות לשם חטא דמשנתנו שצריך הזובח לכוון, דמלשון המשנה והחטאת והאשם לשם חטא, היה מקום לפרש דאתא לאפוקי רק קרבן נידר ונידב, אבל אם היה מכוון לשם קרבן אחר הבא על חטא לית לן בה, דעכ"פ לשם חטא בא, משו"ה פירש"י לשם חטאו, ועדיין אני אומר אם היו לו שני חטאים של חלב ושל דם, והביא חטאת יצא בכוונתו לשם חטא סתם, להכי מסיק לשם חטאו שהוא

מביאו עליו, והאי עליו פירושו על אותו החטא, וכדתנן בכריתות כ"ז ע"ב דאפילו הפריש על חלב שאכל אמש לא יביאנו על חלב שאכל היום שנאמר קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו, כן נוכל לפרש האי עליו, על החוטא, כדאמרינן לעיל ד"ז ע"א עליו ולא על חבירו שמחוייב כפרה כמותו, ובמש"כ רש"י שהוא מביאו, יש נמי להניח בכוונתו, דאם הפריש חטאתו ומת, לא יביאנו בנו אחריו כדתנן בכריתות שם, וזו היא נמי כוונת הגר"א ז"ל במה שהגיה בתוספתא זבחים ספ"ה וחטאת ואשם לשם החטא, וע' ברמב"ם פט"ו מפסוה"מ ובפ"ג ה"ג משגגות ובספ"ד ממעה"ק.

רש"י ד"ה שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד כו' דכתיב המקריב אותו לא יחשב ע"כ, וזה מתאים עם הא דדרשינן לעיל כ"ח ע"ב מדכתיב המקריב דבהקרבה הוא נפסל, היינו על מחשבת הכהן בשעת הקרבה, וע"ש ברש"י ובתו"כ צו פרשה ח' ובפי' הראב"ד וברש"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ שם ובפמ"ג יו"ד סי' ד' סק"ג ובת' עין יצחק חי"ד סי' י"ט.

רש"י ד"ה אין בהם משום ריח דכיון דצלאן תחילה חוץ למערכה תו לא מסקא ריחא, ע' ירושלמי שבת פ"ב סוף ה"ה ובת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ב.

רש"י ד"ה הנחת רוח. נחת רוח לפני הקב"ה שאמר ונעשה רצונו ע"כ, וכן פירש"י לעיל ד"ב ע"ב דיה לשם ניחח, והוא לשון הספרי בפ' קרח אקרא אשה לריח ניחח לה' י"ח י"ז, וע' בפדר"א ספכ"ג ולעיל שם ברש"י ד"ה לשם השם ובהגהות הב"ח שם.

תוד"ה אחת. לאו כלל ופרט ממש דמרוחקים זה מזה הן כו', ע' בשטמ"ק בסוגיין ובשבועות ד"ז ע"א תוד"ה אחת ובבאר שבע לכריתות ד"ב ע"ב.

בא"ד וא"ת קדשי בדה"ב נמי תיפ"ל מיקרב כו', ע' בר"ש משאנ"ץ לתו"כ צו פרק ט"ו משנה ה'.

בא"ד וא"ת הא דאמר בהקומץ רבה כל טהור יאכל בשר הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה כו', עמש"כ בחידושי לכריתות כ"ג ע"ב.

בא"ד דאי כתב רחמנא כל טהור ולא כתב יקרב הוה אמינא דקודם זריקה חשיב ניתר לטהורים כיון דיכול לזרוק לכתחילה כו' ע"כ, פי' כדאמרינן בקידושין ס"ב כל שבידו לאו כמחוסר מעשה, וכדהסביר הגאון רי"א ז"ל בעין יצחק אה"ע ח"א סי' פ'.

תוד"ה אבל. ועוד תנן במעילה ד"י גבי לבונה וחייבין עליו משום נותר ומשום טמא כו' כצ"ל, ותיבת פיגול נמחק, דליתא בלבונה, כמבואר במשנה שם, ולעיל במשנה מ"ב ע"ב.

דף מז.

מניין למתעסק בקדשים שהוא פסול כו', ע' ירושלמי קידושין פ"א ה"ה ובמה"פ שם ובטו"א לר"ה כ"ח ובעונג יו"ט סי' כ"א.

שם ת"ל ושחט את בן הבקר כו', אע"ג דהאי קרא כתיב בעולה מ"מ פשיט מינה לדר"א דאיירי בחטאת. והרמב"ם כייל נמי דין זה בכל הקדשים בפ"א ה"ג מפסוה"מ, וע' בש"ק לירושלמי גיטין פ"ה ה"ה.

שם לרצונכם תזבחהו לדעתכם זבחו, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' כ"ו ובמש"כ בחידושי שילהי מנחות.

שם א"ר אלעזר ב"ר יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין אמר רבא מ"ט דר"א בר"י דא"ק והקריב המקריב, נראה דלרבא הוא לתת טעם לדר"א בר"י, לפ"מ דרבא אמר לעיל כ"ו ע"ב דאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה כו', ולפ"ז אהא דקאמר ר' יוסי במשנתנו שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד, א"צ לתת טעם לדבריו, דהמחשבה היא בכהן המקריב הראוי לעבודה, אבל דברי ר"א ב"ר יוסי צריך טעם דאיהו קאמר שהבעלים מפגלין, ואינהו הם זרים שאינן ראוין לעבודה, והכהן קבל בשתיקה ואיך תצטרף מחשבת הבעלים עם עבודת הכהן, ולה"ק רבא דגם ראב"י דריש מקרא דכתיב והקריב המקריב קרבנו, אלמא דמקריב קרבנו קרי ליה.

שם השוחט לעכו"ם שחיטתו כשרה ור"א פוסל, ע' ירושלמי ע"ז פ"ב ה"ג ובת' הרשב"א סי' תקכ"ט ובס' האשכול ח"ג סי' ב' ובמש"כ בחידושי לחולין קט"ז ע"ב.

שם דתניא כלל ארשב"א כל שאין כשר להצניע כו', ע' ירושלמי שבת רפ"י ובתוספתא שם פ"ט.

שם ר"א ב"ר יוסי לית ליה דתרווייהו כו' ר"א לית ליה דרשב"א כו', ונראה להסביר עפ"מ שמוסכם בראשונים דכל היכא דאמרו כולהו ס"ל לית הלכתא כחד מיניהו דהו"ל שיטה ולית הלכתא כשיטה, וע' ב"מ ס"ט ע"א ובתוד"ה אלא שיטה ובת' הרשב"א סי' שי"ד ובתמים דעים להראב"ד סי' רכ"ד, והארכתי בזה בחידושי לחולין קכ"ד ומנחות נ"ז, ולפ"מ דהכא קאמר כולהו ס"ל, שפיר דחיק בש"ס לעשות מחלוקת ביניהם, ולאמר דראב"י ל"ל דתרווייהו ור"א ל"ל דרשב"א, בכדי שתהיה אפשרות לפסוק הלכה כוותיה ולא להעמידו בשיטה, וע' באור זרוע ה' שחיטה סי' שפ"ג.

שם ר"א לית ליה דר"ש בן אלעזר כו', וכן בר"פ המצניע סתים מתניתין דלא כוותיה, כדאמרינן התם צ"א ע"א וע' ראבי"ה ס"ס רכ"ג.

שם אבל שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ע' בת' הגרע"א ז"ל סי' ח' ובמש"כ בחידושי לכריתות י"ט ע"ב.

רש"י ד"ה והקריב. אלמא מקריב קרבנו קרי ליה, ע' מש"כ בחידושי לחולין ל"ט ע"ב.

תוד"ה מנין. ואפילו מתכוין לחתיכה כו' כדמוכח פ"ב דחולין כו' ע"כ, ברש"י גופה מבואר הכי, דבחולין שם פירש מתעסק בסכין להגביה או לזורקו, ובשילהי מנחות פירש"י מתעסק בסכין לחתוך דבר אחר כו', ועמש"כ בחידושי שם, וע' בלח"מ פ"א ה"ג מפסוה"מ ובעונג יו"ט סי' נ"ז.

בא"ד ונראה האי מתעסק דקדשים היינו מתכוין לחתיכת סימנין ולא לשם זביחה דבחולין כשר ובקדשים פסול ועוד יש מתעסק אחר כגון משום חולין דהיינו כסבור שהן חולין וכולהו מושחט את בן הבקר נפקי עכ"ל, ובאותו לשון ממש כתבו התוס' בחולין י"ג ע"א ע"ש, והנה ידידי הגאון הגדול מו"ה ר' חיים עוזר שליט"א מווילנא הק' בת' אחיעזר חי"ד סי' ד', א"כ איך הוכיח בש"ס חולין ל"א ע"ב מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים מכלל דשחיטת חולין לא בעי כוונה, הרי לפ"ד התוס' י"ל אפילו אי נימא דשחיטת חולין בעי כוונה לשם זביחה מ"מ איצטריך קרא דמתעסק בקדשים שידע שהוא זביחת קדשים דאם כסבור שהוא חולין דפסול אין זה ענין כלל לכוונה דשחיטת חולין וכיון דתרוויהו משחט בן הבקר נפקא ולא אייתר קרא מנ"ל דשחיטת חולין לא בעי כוונה עכ"ל, והאריך בתירוצו טובא ע"ש, ולדעתי בלתי מובן קושיתו מעיקרא, לפ"מ דאיהו גופיה העתיק כל לשון התוס' דהשני מיני מתעסק נפקא משחט בן בקר, א"כ פריך הש"ס שפיר כיון דרחמנא גלי בשני המינין של מתעסק בקדשים ליפסול, ממילא מזה גופא מוכח דמתעסק דחולין משני המינין ג"כ כשר ולא בעינן כוונה כלל, דהא אין להפריד בין הדבקים, אחרי דבקדשים גלי בהו רחמנא בחד קרא לאיסורא, בע"כ דבחולין תרווייהו להיתירא כנ"ל

איזהו מקומן פרק חמישי זבחים

במשנה. איזהו מקומן של זבחים כו', ע' בה"ג סי' נ"ט.

שם. קדק"ד שחיטתן בצפון כו' וקבול דמן בכ"ש בצפון, ע' זוה"ק פנחס דף רנ"ד ע"ב.

רש"י ד"ה בכלי שרת דכתיב בעולה בסיני וישם באגנות כו' ע"כ, מזה מוכח דרש"י הבין דכלי שרת דמתניתין קאי על הכלי קבול הדרושים למעשה הקרבנות, וממילא מוכח נמי דהא דפירש"י לעיל י"ג ע"א דכלי שרת קאי על בגדי כהונה ע"ש, האי כללא הוא רק כל היכא דקתני בכהן כשר ובכלי שרת, אז דוקא בבגדי כהונה קאמר ע"ש, וראיה נמי ממש"כ התוס' בסוגיין, דרבינו אפרים היה מדקדק מכאן דלא בעינן סכין בשחיטת

קדשים מדלא קתני שחיטתן בכלי שרת בצפון ע"ש, והשתא אם היינו מפרשים דכלי שרת קאי על הבגדי כהונה, מנין היה מוכיח דבעינן סכין כלי שרת ובע"כ כנ"ל, וכתבתי זאת מפני שראיתי שחכם גדול אחד טעה בדברי רש"י שם.

רש"י ד"ה הזיה על בין הבדים עומד בין שני בדי ארון ומזה אחד למעלה וז' למטה כנגד עוביו של כפרת ולא היו נוגעים בו עכ"ל. והנה סוף דברי רש"י הם מברייתא דיומא נ"ז ע"א, דתניא כשהוא מזה אינו מזה על הפרכת אלא כנגד הפרכת, ואע"ג דהתם מסיק א"ר אלעזר ב"ר יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים, וכתב שם בתוס' ישנים דפליגי אהדדי, מ"מ הכריע רש"י כת"ק דלכתחילה א"צ ליגע, וכ"ה בירושלמי יומא פ"ה ה"ד אית תניי תני צריך שיהא נוגע אית תניי תני א"צ שיהא נוגע א"ר לעזר בי ר' יוסי אני ראיתיה ברומי מלאה טיפין של דם אמרתי אלו מן הדמים שהיו מזין עליה ביוה"כ הדא אמרה צריך שיהא נוגע ואפילו תימר א"צ שיהא נוגע ואם נגע נגע ע"ש, אמנם מסקנת התוספתא שם ספ"ב הוא להיפוך, דהכי תניא התם ולא היה מגיע לפרכת אם הגיע הגיע ע"ש, ומש"כ התוס' לעיל ספ"ק דהזאה דפרוכת ובין הבדים דהויא הזאה אע"פ שלא נגע. ג"כ אין כוונתם על דיעבד, רק שהוכיחו דכמו בפרוכת הויא הזאה אע"פ שלא נגע דהא גם לכתחילה א"צ ליגע כדפירש"י בסוגיין, כמ"כ בהזאה דמזבח הוה ס"ד נמי דלא בעינן עד דמטא למזבח דוקא ע"ש.

ומה שהכריחו לרש"י בתור פרשן לסיים ולא היו נוגעים בו, דנראה כאילו הכניס א"ע בפלוגתא דברייתא לדינא, אפ"ל דלשון משנתינו קשיתיה דקתני על בין הבדים, דשני תיבות על בין, הן כתרתי דסתרי, ולהכי מפרש דבין הבדים הוא מה שעומד בין שני בדי ארון, והאי על קאי אהזאה שהוא מזה אחת למעלה וז' למטה כנגד עוביו של כפורת, ודלא נפרש על ממש, הוצרך לסיים בפירושו ולא היו נוגעים בו.

עכ"פ מדברי כולם נלמוד יחד עם הכרעת רש"י ז"ל דלכתחילה א"צ ליגע, ועפ"ז נפלאתי ע"ד המל"מ בפ"ג מעביוה"כ ובפ"ה הי"ב ממעה"ק, שכ' וז"ל לא ביאר רבינו ז"ל אם לא נגע הדם בבדי הארון או בכפורת אם עלתה לו הזיה או לא ומדברי התוס' בפ"ק דזבחים ט"ו מוכח דלא בעינן שיגע הדם בפרוכת ובין הבדים כו' עכ"ל, והוא פלא שלא הביא הא דתניא בבבלי וירושלמי ותוספתא כנ"ל, כן אחרי הכרעת רש"י דלכתחילה בעינן שלא יגע, מה מקום לשאול אי לא נגע אם עלתה לו הזייה, הלא כך הוא דינו שלא ליגע לכתחילה, רק דלא פסלינן בדיעבד אם נגע, ועוד מה שהוא מפרש לדברי התוס' לעיל ספ"ק דכוונתם הוא על דיעבד, ולפמש"כ לעיל הרי גם שם אפשר לפרש אלכתחילה, ודלא פליגי אפירש"י דהכא ומתאימים עם כל הברייתות כנ"ל.

רש"י ד"ה ושעירים הנשרפים כו' הזייה על הפרכת כתיב בהו כו', ע' בראב"ד לתו"כ ויקרא חובה פרשה ג'.

תוד"ה איזהו מקומן, ה"ר אפרים היה מדקדק מכאן דלא בעינן בשחיטה סכין כלי שרת מדלא קתני שחיטתן בכלי שרת בצפון כדקתני גבי קבלה וקיבול דמן בכ"ש בצפון כו', ולכאורה למאי צריך לדיוקים הלא בתוספתא מנחות פ"א תניא בהדיא חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעון כהן וכלי שרת משא"כ בשחיטה קמיצה בכלי ושחיטה אפילו בקרומית של קנה כדהביאו התוס' בסוגיין ובש"מ ע"ש, וי"ל משום דהתוספתא סתרה לכאורה הא דדרשינן לקמן צ"ז ע"ב מקרא דזאת התורה לעולה ולמנחה וגו' מה עולה טעונה כלי אף כל טעון כלי כדהביאו התוס' בסמוך, וע' חולין ד"ג ע"א תוד"ה כגון ובמש"כ בחידושי שם, ולהכריע בין דרשה דלקמן והתוספתא דייק רבינו אפרים ממשנתינו דלא נקט כלי שרת גבי שחיטה כמו גבי קבלה.

והרמב"ם סלל לו מסילה אחרת להשוות דרשת הש"ס עם התוספתא, לכן כתב בפ"ד ה"ז ממעה"ק, דלכתחילה אין שוחטין כל הזבחים אלא בסכין מכלי שרת ובדיעבד אם שחט בכל דבר ששוחטין בו החולין אפילו בקרומית של קנה כשרין ע"ש, ואפ"ה לא תקשה לדידיה קושית רבינו אפרים מדוע לא תנא במשנתינו שחיטתן בכלי שרת כמו גבי קבלה, די"ל דבמשנתינו לא נקט רק הדברים שפוסלין הקרבן גם בדיעבד, ולהכי תנא קיבול דמן בכלי שרת דבדיעבד פסל ג"כ כלי חול, כדפסק בפ"א הכ"ד מפסוה"מ, אבל שחיטתן דבעי כלי שרת לדידיה רק לכתחילה, ובדיעבד כשר גם בסכין של חולין, ואפילו בקרומית של קנה, להכי לא תנא ליה, ואילה"ק כיון דכל משנתינו הוא רק בדברים שפוסלין הקרבן גם בדיעבד, א"כ אמאי צריך למיתני גבי הזייה מתנה אחת מהן מעכבת, די"ל משום דבחטאות החיצוניות סגי במתנה אחת בדיעבד כדתנן לעיל ר"פ ב"ש, להכי דייק למיתני הכא דבחטאות הפנימיות אפי' לא חיסר רק מתנה אחת נמי מעכבת, ועפ"ז מדוייק הא דנקט מתנה אחת מהן, פי' ולאפוקי חטאות החיצוניות, ועוד משום דבעי למיתני בתר הכי גבי שירי הדם, דאפילו לא נתן כלל לא עיכב, משו"ה תנא גבי עיקר המתנות דאפילו חיסר אלא אחת מהן נמי מעכבת.

בא"ד וההיא דאלו דברים דף ס"ו י"ל דכל אחד הקדיש סכינו בערב שבת. פי' דבשבת אסור להקדיש כדתנן בביצה ל"ו ע"ב, וע' בפסחים שם תוד"ה תוחב ובמהרש"א וקרני ראם ובת' ברית יעקב חא"ח סי' י"ח.

בא"ד וההיא קרומית של קנה איכא למימר שתקנה ועשאה כלי כו', ע' דורש לציון דרוש ה'.

בא"ד לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ ומיעוטה בפנים אע"פ שאין הדם בפנים נפסל ביוצא דמקבל במיעוט שבפנים ע"כ. כוונתם אע"ג שאינו נפסל ביוצא, משום דהקבלה היתה בפנים, אפ"ה צריך הכלי להיות לכתחילה כולה בפנים, כדביארו התוס' דבריהם בחולין ד"ג, ולכאורה יל"ד הרי אפילו אם כל הכלי עמד בפנים וקבלו בו את הדם, והוציאוהו אח"כ לחוץ היה נפסל הדם, ועתה ניהי נמי שקבל הדם במיעוט שבפנים, אכן רוב הדם נתפשט ברוב הכלי שבחוץ, מדוע לא יהיה נפסל הדם, ובע"כ משום דפסקינן כר' יוחנן בשבת צ"א ע"ב דאגד כלי שמיה אגד, וכמו דהתם רוב חרדל שבקופה היה בחוץ ומקצתו בפנים. אפ"ה לא נחשב כהוצאה משום אגד הכלי הנשאר בפנים, ה"נ מיעוט הכלי שרת שנתקבל בו הדם העומד עוד בפנים, מציל את רוב הדם שברוב הכלי מאיסור יוצא מפני אגד הכלי.

ובהאי עניינא נתקשיתי במכות י"ט ע"א, דתניא ר' אליעזר אומר בכורים מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים שבחוץ הרי הן כחולין לכל דבריהם שבפנים הרי הן כהקדש לכל דבריהם, וכ' שם הריטב"א ז"ל אפשר דהוא אפילו בשהכל בסל אחד וקסבר כמ"ד במס' שבת דאגד כלי לאו שמיה אגד שהרי אין לנו לחלק בענין איגוד כלים בין זו לשבת ע"ש, דלפ"ז קשיא הלכתא אהלכתא, דהרמב"ם פסק בפי"ב הי"א מה' שבת שהכלי משים כל שיש בו כחפץ אחד, ובפ"ג ה"ב מה' בכורים פסק כר"א במכות שם, ודוחק לאמר דהרמב"ם הבין דר"א איידי דוקא היכא שהבכורים היו בשני כלים, כן לדברי הריטב"א דר' אליעזר ס"ל כחזקיה בשבת, א"כ איך פליג ר' יוחנן על ר' אליעזר, ואם יש אידך תנא דר' יוחנן סמיך עליה, אמאי לא אמר כתנאי או לימא כתנאי, כן יל"ד קצת דר"א גופיה ס"ל בפסחים מ"ח ע"ב הסל מצרפן לחלה, הרי דמתחשב עם התאגדות הכלי וצ"ע כעת.

בא"ד ומיהו יל"ד מהא בתוספתא דמנחות חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעונה כלי כו' וע"כ ליק דלא תיבעי כלי כלל אלא דלא בעי כלי שרת קאמר ע"כ, לפנינו בתוספתא שם הלשון בהדיא שהקמיצה טעון כהן וכלי שרת משא"כ בשחיטה, ולפי גרסא זו הרי אפ"ל דכלי שרת דתוספתא קאי על בגדי כהונה, וכדפירש"י לעיל י"ג ע"א, שהבאתי לעיל ע"ד רש"י דבסוגיין.

דף מז:

שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ואם לא נתן לא עיכב, לכאורה הוא ברור דמשנה זו ס"ל שיריים לא מעכבי, ובירושלמי יומא פ"ה ה"ו מוכיח מהכא כן בהדיא ע"ש, ולפ"מ דסתם משנה ר"ע, שפיר אוקים לקמן נ"ב ע"ב דר"ע ס"ל דלא

מעכבי, אכן לפ"ז צ"ל דמשנתינו לאו כו"ע היא, דהא ר' יהודא פליג עליה לקמן שם וס"ל דמעכבי ע"ש וצ"ע כעת.
שם אשם מצורע שני כהנים מקבלין את דמו כו', ע"ל ע"ו ע"ב תוד"ה אשם.
רש"י ד"ה ולקח. מה נתינה בעצמו של כהן באצבעו דכתיב אצבע כו', והתוס' הכא וביומא הקשו הלא הוא דבר הלמד בבנין אב וחוזר ומלמד בהיקש, כן הרי בחטאת נמי כתיב ולקח ונתן ולא דרשינן כמו הכא ע"ש, והנה פירש"י וקושיות התוס' מוכרחים, רק לפי גרסת הש"ס הכא וביומא ס"א, אבל בתו"כ מצורע פרק ג' הגרסא, ולקח יכול בכלי ת"ל ולקח הכהן ונתן הכהן מה נתינה בעצמו של כהן אף קבלה בעצמו של כהן ע"ש, וא"כ עצם הדרשה היא רק מיתורא דכתיב שני פעמים הכהן, וע"ש בהתוה"מ סי' מ"ט.
רש"י ד"ה כי כחטאת, וכתיב בעולת סיני ויקח משה חצי הדם וישם באגנות, ע' תוד"ה אף ובד"ה מה חטאת ובראב"ד לתו"כ ויקרא חובה פרשה ג' ובהתוה"מ שם סי' רי"ב.
תוד"ה אלו ואלו. דעל כרחין נשרפין אבית הדשן כדי נסבה כו', ע"ל פ"ג ע"א ברש"י ותוס' דיה ונשרפין ובהתוה"מ פ' אחרי סי' ס"ז,
תוד"ה מה חטאת. ותימה הו"ל דבר הלמד בגז"ש כו', ע' בטהרת הקדש.

דף מח.

א"ק ואם מן הצאן וי"ו מוסיף על ענין ראשון כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרשה ה' ובהתוה"מ שם סי' נ"ט.
שם ואם נפש וגו' לחייב על ספק מעילות אשם תלוי דר"ע וחכמים פוטרין, ע' ירושלמי דמאי פ"ז ה"ד ובמש"כ בחידושי למעילה כ"א ע"ב.
שם אר"פ דכו"ע למדין והיינו טעמא דרבנן נאמר כאן מצות ונאמר בחטאת חלב מצות כו', ע' נוב"י מ"ת חי"ד סי' קצ"ו קצ"ז ובהתוה"מ ויקרא סי' שס"ב.
שם ר"ע סבר ואם נפש כתיב וי"ו מוסיף על ענין ראשון כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' שנ"ט.
שם לא דכו"ע דהיקש עדיף, בדק"ס לא גריס לה, אולם ברש"י כריתות כ"ב ע"ב גריס לה ומפרש דכו"ע היקש עדיף שהרי אין משיבין על ההיקש ע"ש, ולכאורה היא גופה טעמא בעי מדוע אין משיבין על ההיקש, ובגז"ש אשכחן במכות י"ד ע"ב גז"ש לא גמיר, הרי דנתבטלה אצל מ"ד זה עצם הגז"ש בזה, ונלע"ד להסביר משום דאין אדם דן גז"ש מעצמו אא"כ קבלה מרבו, ולפ"ז מי שלא קבלה מרבו עליו שפיר נופל לאמר גז"ש לא גמיר, וע' בתוס' שבת צ"ז ע"א וברש"י שם קל"ב ע"א, משא"כ בהיקש דבע"כ הקישן הכתוב והא לפנינו, ואפילו לר' יהודא דלא דריש סמוכין אלא היכא דמוכח או מופנה,

מ"מ בהיקש מודה כדכתבו התוס' בסוכה ל"א ע"א ד"ה ור"י, ומה מאד מדוקדק לפ"ז קושית הש"ס בר"ה ל"ד ע"א האי תנא מעיקרא מייתי לה בהיקישא והשתא מייתי לה בגז"ש כו', וכוונתם הלא היקש עדיף עד דאין משיבין עליו ג"כ, ומדוע איצטריך הגז"ש בתר הכי דגרע מיניה, וע"פ מש"כ מובן מאי דהחליטו בש"ס הכא דכו"ע היקש עדיף, וע' בתורת נביאים להגרצ"ה חיות קונטרס תורת נביאים או דברי קבלה מה שהאריך בזה ובבאר שבע לכריתות ד"ה ע"א ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"א.

שם שלא תאמר לא יהא ספיקו חמור מודאו מה ודאו חטאת בת דנקא אף ספיקו אשם בר דנקא, ע' אבדר"נ פ"ל דהתם תניא רמ"א כל העובר עבירה אחת בספק כו', וברמ"א או"ח ס"ה ר"ה ובמש"כ בחידושי לכריתות כ"ב ע"ב.

שם נפק"ל מזאת תורת האשם תורה אחת לכל האשמות ע"כ, ואפ"ה לא נוכל ללמוד מהאי קרא אשם נזיר ואשם מצורע לכסף שקלים, משום דבאין כבשים בני שנה, או ממיעוטא דהוא כדהביאו מהתו"כ בתוד"ה אשם, ועמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

שם תינח מאן דאית ליה תורת מאן דל"ל תורת מהיכא גמר, ע' בשטמ"ק בהשמטות ולעיל ד"ט ע"ב תוד"ה איתיביה ובמנחות ד"ג ע"ב תוד"ה לר"ש.

שם קרא אחרינא כתיב ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה היכן עולה נשחטה בצפון כו', ע' בתו"כ חובה סוף פרשה ו' ובראב"ד שם ובהתוה"מ שם סי' רס"ט ע"ר.

רש"י ד"ה ולקח הכהן. והך לקיחה קבלה כו', ע"ל י"ד ע"א רש"י ד"ה בחטאות ודף מ"ז ע"ב רש"י ד"ה כי כחטאת ותוד"ה מה חטאת ובת' משיב דבר חא"ח סי' מ"ם.

תוד"ה אשכחן. וסמיכה והפשט ניחא דלא קאמר בן צאן מניין דפשיטא דילפינן תחתון מעליון כו' ע"כ. הא דלא הזכירו התוס' ניתוח נוסף על סמיכה והפשט, ומה שיל"ד ע"ד התוס' מברייתות מפורשות בתו"כ ויקרא נדבה פרק ד' ופרק ה' דאיצטריך ליה קראי לעולת צאן לסמיכה ולהפשט, ולא ילפינן תחתון מעליון כדפשיטא להו להתוס', כבר האריך בזה ברי"ט אלגזי לבכורות פ"ו סי' נ"ח ע"ש, ומהתימה על הר"ש משאנ"ץ בביאורו לתו"כ שם ריש פרשה ה' שכתב דכמו דילפינן צפון לבן בקר שהוא עליון מתחתון מבן צאן כמ"כ יש ללמוד הפשט וניתוח לבן צאן מבן בקר כו', הרי שכתב כדברי התוס' שלפנינו, ולא הרגיש הא דבתו"כ שם איצטריך ליה קראי, כדמתמה הרי"ט אלגזי ע"ד התוס' דבסוגיין וצ"ע.

תוד"ה מה להלן. וי"ל דכי האי גוונא לא חשיב למד בהיקש כו', ע' קרבן אהרן חובה פרשה י"ב מ"א.

תוד"ה דכו"ע היקשא עדיפא וא"ת והא אמרינן בגיטין מ"א דכו"ע גז"ש עדיפא כו', עמש"כ בחידושי לכריתות כ"ב ע"ב.

בא"ד דטוב לעשות גז"ש דתיהוי שטר בשפחה כמו גט דאשה כו' ועיקר, ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"א בסוגיא דכהנים ולוים פטורים מק"ו, ובש"א ס"ס פ"ד ובנוב"י קמא חא"ח סי' כ' ובגינת וורדים להפמ"ג כלל י"ד וכלל מ"ו.

תוד"ה וחטאת בת דנקא פי' בקונטרס לאו דוקא אלא דמים קלים שלא ניתן קצבה והדין עמו כו' וא"ת הא בכריתות ד"י משמע דהוי בסלע גבי האומר הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש שאין לך דבר שקרב בסלע אלא כבש כו' ע"כ, וכמ"כ האריכו התוס' בכריתות שם ובמנחות ק"ז ובב"ב קס"ו ובחגיגה ד"ו וביומא נ"ה וברבינו יונה ריש ברכות ובהוספות השטמ"ק לכריתות ד"י ובבאר שבע שם דף כ"ז.

ולדעתי הדלה בלתי מובן עצם ההרכבה שהביאו התוס' מכריתות להא דבסוגיין, ונקדים בתחילה להבין מש"א בכריתות שם, שאין לך דבר שקרב בסלע אלא כבש, מאיזה מקום לקחו קביעת השיעור סלע לכבש, עד שאין קרבן אחר בשיעור זה, ומדבריהם נראה שהחליטו כעין קביעות לכל הזמנים והדורות, ובע"כ דקאי אמתניתין דמנחות ק"ז, דהתם תנן הרי עלי כבש יביא הוא ונסכיו בסלע, וביאור הענין לע"ד הוא כך, דבתוה"ק לא נמצא מקח קבוע לקרבנות רק לאשם מעילות, דהתם כתיב איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים, ופירש"י שיהא שוה שתי סלעים, ובאשם תלוי ואשם גזילות דלא כתיב כסף שקלים ילפינן בערכך בערכך, ובאשם שפחה חרופה ילפינן באיל איל כמבואר שם בתו"כ ובסוגיין ובכריתות כ"ב ע"ב, ולהכי באשם נזיר ואשם מצורע שהם כבשים, תניא בתוספתא סוף כריתות הביאן בסלע הביאן בשקל הביאן בה' דינרין כשרין ע"ש, ובכל מחוסרי כפרה לא נתנה תורה קצבה כלל למחירו, ופירשו חז"ל בכריתות כ"ז ע"א שמא יוזלו טלאים ואין להם תקנה לאכול בקדשים ע"ש, וכיון דבתוה"ק לא ניתן קצבה לקרבנות דמחו"כ, משום שמא לא תהיה להם תקנה, מכש"כ דחז"ל לא יתקנו קצבה לקרבנו על חטאו מה"ט גופה, ועוד בתר דחזינן בדעת תורה שהקילה גם בקרבן דלות ודלי דלות, רק להקל על החוטא שיוכל להביא קרבנו, בודאי שלא היה מקום בדעת חכמים לקבוע קצבה למחיר הקרבנות שהוא מחוייב.

אולם במשנה דמנחות שם איירי בנודר שאמר הרי עלי מן הקרבנות ולא פירש, בזה שפיר היו מוכרחים לפרש במשנה מה דינו, כשבא לשאול איך יקיים נדרו בהבאת קרבנו, ועל זה תנן התם הרי עלי שור יביא הוא ונסכיו במנה, עגל בחמשה סלעים, איל בשתים, כבש בסלע כו' ע"ש, ופירש"י כך נתפרש דינו בתורה שבעל פה. ופי' הטו"א

בחגיגה ד"ז דכוונתו לשיעורין דהלמ"מ ע"ש, עכ"פ מה הכריחו לרש"י לפרש ככה שלא מצינו במקום אחר, ובע"כ להיות נשמר בזה מקושיות התוס', דבסוגיין דזבחים אמרינן דחטאת בדנקא ובכריתות אמרו בהדיא דלא נתנה תורה קצבה במחו"כ, משו"ה כתב דהתם איירי בסתם קרבנות שמחוייב להביא מדין התורה, שאם יטילו עליו קצבה אתי לתקלה שלא תהיה לו תקנה עי"ז לאכול בקדשים, משא"כ הכא שהוא קבל על עצמו בנדר להביא קרבן ולא פירש, בהכרח שהיה לחכמים לתקן עבורו קצבה בתורה שבע"פ, כדי שיהיה לו תקנה לקיים נדרו.

ומעתה נהירין דברי הברייתא בכריתות ד"י ע"ב, דת"ר האומר הרי עלי בסלע למזבח מביא כבש שאין דבר קרב בסלע אלא כבש, וברייתא זו סובבת אמשנה דמנחות, וזה מאי דאמר שאין דבר קרב בסלע אלא כבש, פי' כיון דלא אשכחן במשנה שיעורא דסלע, היכא דפתח בהרי עלי למזבח רק באומר הרי עלי כבש, כמ"כ אם פתח נדרו בהרי עלי סלע למזבח, אמרינן נמי דנדרו סובב על כבש דזהו קצבתו בסלע, ומאי דמסקו בכריתות ממאי מדאמר רחמנא איל אשם בכסף שקלים מכלל דכבש בן שנתו בסלע מדכתיב כבש בן שנתו, כוונת הש"ס, דתורה שבע"פ שתקנו בעד נודר הקרבן שלא פירש דבריו, ג"כ תקנו לערך לפי דעת תורה, דכתיב איל בשתים גבי אשם מעילות, ובדרך זה אמרו בתקנתם דכמו איל בן שתי שנים שיעורו בשתי סלעים, כמ"כ כבש בן שנתו הוא בסלע, והא דקאמר ממאי, פירושו על איזה יסוד תקנו בתורה שבע"פ, ומפרש דשיעור תקנתם היתה על יסודות הכתובים, אבל אין זה מדין התורה רק מתורה שבע"פ כדפירש"י, עכ"פ המשנה דמנחות ובריתא דכריתות, תרווייהו איירו בנודר, שאמר הרי עלי כבש או הרי עלי סלע כנ"ל, א"כ מה ענין זה לחטאת דמחו"כ, דאפילו התורה גופה לא נתנה בזה קצבה, וצ"ע כעת.

תוד"ה תינח. וה"ג הו"מ למיבעי לרבנן כו' כיון דלית להו זאת תורת ע"כ, ולעד"נ להוסיף דה"נ הו"מ למיבעי להאי תנא בתו"כ צו פרשה ד' דמבע"ל האי תורת האשם, תורה אחת לכל אשמות שיהיה דמם ניתן למטה, וכן לר' יצחק שילהי מנחות, דהאי תורת אתא לכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם, דלפ"מ דמסקינן הכא ניחא. דכולהו גמרי מגז"ש דבערכך בערכך.

תוד"ה גמר. ואי לית להו א"כ אשם גזילות ואשם תלוי בכסף שקלים מנא להו כצ"ל, ומה שהגיה בשטמ"ק אשם שפחה, הוא ט"ס, דאשם שפחה לא ילפינן מבערכך בערכך, רק מגז"ש דאיל איל.

תוד"ה אשם שפחה חרופה באיל איל ובתו"כ יליף אשם שפחה חרופה לכסף שקלים מגז"ש אשם אשם יכול שאני מרבה אף אשם נזיר ומצורע ת"ל הוא, כ"ה בתו"כ ויקרא חובה סוף פרק כ"א, אבל בתו"כ קדושים פרק ה' יליף מגז"ש דאיל איל כמו בסוגיין ובכריתות, ומאי דמסקו התוס' והיינו טעמא כו' עד כדפירש"י, טעם זה גופה הוא נמי בתו"כ ויקרא שם.

דף מח:

וכי מכאן אתה למד והלא כבר נאמר במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כו', והנה בסוטה ל"ב ע"ב א"ר יוחנן משום רשב"י מפני מה תקנו תפלה בלחש שלא לבייש את עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה כו', ובירושלמי שם פ"ח ה"ט וביבמות פ"ח ה"ג סמיך האי מימרא אהאי קרא דבמקום אשר תשחט העולה וגו', ולפ"ז יל"ד מאי האי דקא מקשה בסוגיין וכי מכאן אתה למד והלא כבר נאמר במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, הרי פרשה זו איירי בסתם מקריבי חטאות. ולהכי אפ"ל דבהם הקפידה תורה שלא לביישם, משא"כ הני קראי דמייתי בסוגיין איצטריך לחטאות דלא שייך בהו שלא לבייש, כגון פר ושעיר של יוה"כ ושעירי הרגלים וראשי חדשים, ואפילו בחטאת יחיד כגון של נזיר ושל מצורע דלאו לכפרה מייתי אלא לאשתרויי באכילת קדשים או למיחל עליו נזירות טהרה כדאמרינן בכריתות כ"ו, ואפ"ה בעו צפון, וע' בתו"כ ויקרא חובה פרשה ו' ופרק ח' ובפ' צו פרשה ג' ובמפרשים שם, ובת' פנים מאירות ח"ב סי' קע"ח ובחידושי בר שבע לסוטה שם.

שם רש"א לרבות שעירי עכו"ם לסמיכה שהיה ר"ש אומר כל חטאת שנכנס דמה לפנים טעונה סמיכה, כ"ה הגרסא בילקוט ויקרא רמז תס"ט, והיא ממנחות צ"ב ע"ב, וע"ש נ"ו ע"א תוד"ה לרבות ובסוגיין בהשמטות השטמ"ק אות ג'.

שם סמיכה גופה לישתוק קרא מיניה ותיתי מבנין אב, כ"ה הגרסא במנחות נ"ו ע"א וכן גריס בדק"ס, וברמב"ן לסה"מ שרש שני גריס ותיתי במה מצינו.

שם ר' אחיא אומר ושחט אותו על ירך המזבח צפונה מה ת"ל כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרשה ה'.

שם ומה חטאת הבאה מכח עולה מעכבת כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרק ז' משנה ו' וברי"ש משאנ"ץ שם.

שם כלום מצינו טפל חמור מן העיקר, ע' טו"א מגילה ד"ו ע"ב ושם ד"כ ע"ב ודף כ"א ע"א ובש"א סי' צ"ד וסי' צ"ו ובבאר יצחק חא"ח סי' ח' ענף ו'.

רש"י ד"ה או אינו בא לעכב אלא לכתוב בו אותו דהוא מיעוטא כו'. ע' קרבן אהרן לתו"כ ויקרא חובה פרשה ו' מי"א.

רש"י ד"ה לרבות שעירי עכו"ם לסמיכה משום דמעטינהו ר' יהודא מסמיכה במס' מנחות מהחי דשעיר המשתלח כו', ולכאורה אמאי קבע רש"י דעת ר"י בדברי ר"ש, טפי הי"ל לקבוע בדברי ר"י גופיה הכא, אהא דס"ל לרבות שעיר נחשון לסמיכה, הו"ל לרש"י למימר, ושעירי עכו"ם מעטינהו ר"י מסמיכה מהחי דשעיר המשתלח במנחות צ"ב, ומשמע דהשטמ"ק בהשמטות הבין, דבזה נשמר רש"י אגב אורחיה מקושיתו שם, ל"ל לר"ש קרא לרבות שעירי עכו"ם, בשלמא לר"י איצטריך לשעיר נחשון משום דאינו בא לכפר, אלא שעירי עכו"ם אמאי איצטריך קרא לרבוייהו, משו"ה כ' רש"י בדר"ש, לפי שהיה מקום למעוטינהו מהחי דשעיר המשתלח כדדריש ר"י, להכי איצטריך ליה קרא לרבות ע"ש.

ועוד י"ל דרש"י הבליע בזה קושית התוס' ותירוצם במנחות נ"ו ע"א, שהקשו ל"ל לר"ש קרא לרבות שעירי עכו"ם לסמיכה תיפ"ל מדאיתקש לפר העי"ד ש"צ כדאמרינן פ' ב"ש דף מ"א החטאת אלו שעירי עכו"ם, ותירצו דמהיקישא לא הוה ידעינן, משום דכתיב החי והוה מוקמינן למעוטי שעירי עכו"ם ע"ש, וכיון דכל האי קרא לרבות שעירי עכו"ם איצטריך לר"ש דלא נטעה למעוטי מדכתיב החי, משו"ה פירש"י בדברי ר"ש, דרק ר"י דריש החי למעוטי שעירי עכו"ם מסמיכה, אבל ר"ש דריש החי טעון סמיכה באהרן ואין שעירי עכו"ם טעונין סמיכה באהרן אלא בזקני העדה, ועצם דין סמיכה בשעירי עכו"ם מרבי לה מהכא.

תוד"ה אותו. תימה ל"ל קרא הא אפילו לפני ה' לא בעי כו' י"ל דהכא סבר כשמעון התימני כו', וקשה איך יפרנס לפ"ז ברייתא דלעיל כ"ו ע"א, דברישא תני עמד בדרום והושיט ידו לצפון שחיטתו כשרה, והוא מדרשתם דהכא אותו בצפון ואין השוחט בצפון כדפירש"י שם, ובאותה ברייתא מסיק, עמד בחוץ והכניס ידו לפנים ושחט שחיטתו כשרה, והוא מדכתיב בן הבקר לפני ה' ולא השוחט לפני ה' כדפירש"י נמי התם. ולדברי התוס' אתיא ברייתא דהתם כתרי תנאי, דרישא כשמעון התימני וסיפא כת"ק, וצ"ע כעת. **תוד"ה** אלא. תימה הא נמי מדר' אחיא נפקא כו' ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ס"ד.

דף מט.

והרי מעשר דהוא נפדה ואילו לקוח בכסף מעשר אינו נפדה כו' התם לא אלימא קדושתיה למיתפס פדיוניה, ונלע"ד דלר' בון בר חייה בירושלמי פסחים פ"ב ה"ד לא

ברירא כ"כ פשיטותא דהכא בבבלי, דהא מקושיא ופירוקא דהכא נולד ליה שם בעיא לענין מצה הלקוח בכסף מעשר שני ועבר ופדאו אם יצא בו, מי אמרינן כיון דבעיקר המע"ש יצא מכש"כ בלקוח שהוא הטפל, או דילמא שאני מע"ש דראוי לפדיון אם נטמא, משא"כ בלקוח בכסף מע"ש דיקבר אליבא דר' יהודא ולית ליה פדיון, הרי דהטפל חמור מן העיקר ולהכי אין יוצאין בו, אבל אפשר נמי דלאו משום חומריה הוא אלא משום דלא אלימא קדושתיה למיתפס פדיוניה וע"ש בק"ע ובגליון הש"ס.

שם ואב"א א"ק העולה העולה במקומה תהא, ולכאורה יל"ד קצת דבתו"כ ויקרא נדבה סוף פרק ז' תניא עולה אע"פ שלא הפשיט אע"פ שלא נתח או יכול אע"פ שלא שחט בצפון ת"ל הוא כו' ע"ש, הרי דאית לן לעיכובא קרא אחרינא, ואפשר משום דפתח בסוגיין שחיטה וקבלה לעכב מנלן, ומשו"ה י"ל דחד אתא לשחיטה וחד לקבלה, וע' ברש"י ד"ה דכתיב ומש"כ בחידושי שם.

שם ת"ל כחטאת האשם מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורין לגבי מזבח אף אשם מצורע כו'. ולדרשה זו היתה כוונת הברייתא בתו"כ מצורע ריש פרק ג', בהא דתנא מה חטאת דם מזבח מתירה אף אשם דם מזבח מתירו, והיינו דלא נימא דרק המתן בהונות מתירו, ובאמת דרשה זו בתו"כ שם היא מפני שיצא לדון בדבר החדש כדבסוגיין, ויתר הדרשות שם דכחטאת האשם, שהוא מן החולין וביום ובידו הימנית ובכלי חשיב אגב גררא, דכבר סמכינהו בתו"כ צו פרק ט' לכחטאת כאשם דכתיב התם ע"ש.

והנה התוס' לעיל ל"ג ריש ע"ב הקשו אהא דבסוגיין, אמאי לא קאמר מה חטאת טעונה סמיכה ומתן דמים ואימורים לגבי מזבח אף אשם כו', וקשה הרי בסוגיין איירי לענין שנה עליו הכתוב לעכב, ובמצורע מפני שיש מתן בהונות היה מקום לאמר דלא לעכבי, משו"ה יצא לידון בדבר החדש דגם הכא מעכבי מתן דמים ואימורין לגבי מזבח, משא"כ סמיכה דלא מעכבי בכל הקרבנות, דמשום זה האריכו התוס' בגיטין כ"ח ע"ב ובכ"מ, ומכש"כ למ"ד לעיל ל"ג שם דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא, וע"ל ע"ו ע"ב תוד"ה וסמיכה ושם ע"ה ע"א בתוד"ה הא ובנדה ד"ע ע"ב תוד"ה וסמיכה ובש"ק לירושלמי נזיר פ"ח ה"ב.

רש"י ד"ה והרי, כדילפינן מלא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר וישא משאות ע"כ, דברי רש"י ז"ל הוא לשון הש"ס בב"מ שם ובכה"מ אכן עצם הדרשה בלתי מובנת לע"ד, דאדרשו שאת מן משאות, ידרשו שאת מן שאת דהוא משא, וכדכתיב שם בסמוך בפ' מקץ כאשר יוכלון שאת, ומתרגמינן כמה די יכלין למטען, ובפ' ויגש וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, לשאת את הארון. וכהנה רבות, ואבוהון דכולהו

בירמיה י"ז ולבלתי שאת משא, וביותר דהאי קרא גופיה כי לא תוכל שאתו נדרש בספרי פ' ראה על נשיאת משא כבדה וע"ש בהתוה"מ סי' ק"ז, וע' ירושלמי חגיגה פ"א ה"ג.

רש"י דיה דכתיב במקום כו' העולה. חזר ושנה לימד מקום שקבעתו לעולה לעולם הוא מקומה עכ"ל, והנה בשטמ"ק מחק מדברי רש"י תיבת כו', ולכאורה כיון דאקרא קאי הי"ל לשבש מתיבת כו' על תיבת וגו', ומדוע מחקו לגמרי, ובע"כ דגם לתיבת וגו' אין מקום בזה, ונלע"ד להניח בזה גם כוונה אחרת, דהנה לפ"מ דבש"ס אמרו העולה במקומה תהא, ועל זה בא רש"י להוסיף על הש"ס דכתיב במקום העולה, הרי היתה כוונתו בזה להורות דמקור ההוכחה בש"ס הוא, משום דבאותו פסוק דכתיב העולה שם כתיב נמי במקום, ומזה דרשינן העולה במקומה תהא, והנה בששה מקומות נזכרו בתורה שתי תיבות אלו בפסוק אחד, ובחמשה מהם מופלגות שתי התיבות זו מזו, כמו בויקרא ד' כ"ד במקום אשר ישחט את העולה, וכן שם בפסוק ל"ג, ובפ' צו ו' י"ח במקום אשר תשחט העולה, וכמ"כ שם ז' ב', ובפ' מצורע י"ד י"ג, בכולם נפסקות שתי התיבות זו מזו, והשתא אם נגרוס במקום כו' או וגו' העולה, אז הוה משמע על אחד מהמקראות ששתי התיבות הן מופלגות זמ"ז, ואינו ידוע ג"כ איזו היא, להכי מחק השטמ"ק תיבת כו', להורות דרש"י קאי על הסמוכות זל"ז, וזהו רק במקום אחד ויקרא ד' כ"ט ושחט את החטאת במקום העולה, ושוב אין מקום לטעות על מקום אחר, ועפ"ז תהיה נמי מדוייקת ביותר דרשת התו"כ שם על תיבת ולקח, הסמוכה לתיבות במקום העולה, דקאי על הקבלה שהיא נמי תהיה בצפון ע"ש.

תוד"ה והרי. ובספרי פ' עשר תעשר מפרש טעמא דר' יהודא משום דכתיב הכסף כסף ראשון ולא כסף שני כו' ע"כ, וכ"ה ג"כ בירושלמי מע"ש פ"ג ה"ו, והתוס' בב"מ נ"ג ע"ב כתבו דהאי קרא אסמכתא בעלמא הוא א"נ טרח וכתב לה קרא.

בא"ד תאמרו בלקוח בכסף מעשר שאינו נפדה טהור בריחוק מקום כו', ע' ב"מ נ"ה ע"ב תוד"ה ויחזור וברי"ש דמאי פ"א מ"ב ומע"ש פ"ג מ"י.

תוד"ה לפי. מה שחטאת מצורע טעונה נסכים ושאר חטאות אין טעונין לא חשיב דבר חדש כו', ע' ירושלמי פסחים פ"ה ה"ב ובש"ק ומה"פ וציון ירושלים שם.

בא"ד וכן אוב וידעוני שיש כרת משא"כ בשאר מכשפים מדלא תני בל"ו כריתות כו', ע' מל"מ ר"ה שגגות ובמש"כ בחידושי ריש כריתות.

בא"ד לא קרוי דבר חדש אלא כשסותר כללו כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרק י"ט ובהתוה"מ שם סי' קפ"ד.

בסה"ד ועוד דא"כ היה יוצא לידון בדבר החדש כיוצא בו ללמד על הכלל כולו, ע' בת' מהרשד"ם חא"ח סי' ל"ג.

דף מט:

אבל כללו גמר מיניה כו', ע' בפי' הראב"ד לברייתא די"ג מדות בדרשה זו.
שם כללו גמר מיניה לצפון, וכ' בשטמ"ק תיבת לצפון נמחק ע"כ, אולם בילקוט מצורע רמז תקס"ב גריס לה ע"ש.
שם להכי איצטריך כאשר יורם כו' ולא ניהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש, ע"ל ד"מ ע"ב תוד"ה לא נצרכה.
שם דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש, ע"ל מ"ז ע"ב תוד"ה אלו ותוד"ה מה ולקמן נ"ז ע"ב תוד"ה ואב"א הראשון וברמב"ן לסה"מ שרש שני וברי"ט אלגזי לשמעתא קמייתא דבכורות, וע"ע בחולין כ"א ע"א תוד"ה כמשפט ולקמן ס"ג ע"ב תוד"ה מה ודף נ' ע"א תוד"ה מה.
שם דבר הלמד בהיקש מהו שילמד בגז"ש כו', ע"ל מ"ח ע"א תוד"ה מה ולקמן נ"ו ע"ב תוד"ה לשני ובדף ק"ה ע"ב תוד"ה מה וס"ה ע"א תוד"ה אף ובמנחות צ"ג ע"ב תוד"ה יליף וברי"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ז' משנה ה' וברי"ט אלגזי לבכורות סוף שמעתא א' ובש"ק לירושלמי שבועות פ"א ה"ב ולמכות פ"א ה"א.
שם ואיתקש ראשו לרגל מה להלן פרח בכולו טהור אף כאן פרח בכולו טהור כ"ה גרסת השטמ"ק, וע' ערכין י"ח ע"ב תוד"ה ואי ובילקוט תזריע רמז תקנ"ג ושם בהתוה"מ סי' פ"א.
שם א"ר יוחנן בכל התורה כולה דנין למד מן הלמד, כ"ה גרסות השטמ"ק והדק"ס ע"ש, ולאו דוקא חד למד אלא אפילו טובא כדאשכחן בפסחים ד"ז ע"ב למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות ונרות מנר, ובעירובין נ"א ע"א למדנו מקום ממקום ומקום מניסה וניסה מניסה וניסה מגבול וגבול מגבול וגבול מחוץ וחוץ מחוץ, וע' ב"ק כ"ה ע"ב תוד"ה ש"מ.
שם חוץ מן הקדשים שאין דנין למד מלמד, ע' בגינת וורדים להפמ"ג כלל ט"ו.
שם דבר הלמד מהיקש חוזר ומלמד בק"ו כו', ע"ל מ"א ע"א תוד"ה ואתא האחרון ולקמן נ"ב ע"א תוד"ה ומה.
רש"י ד"ה קדשי קדשים יתירי כתיבי בהו והו"ל גז"ש מופנה משני צדדין ואין משיבין עליה גבי חטאת כתיב תשחט החטאת קדש קדשים הוא ובאשם כתיב זאת תורת האשם

קדק"ד הוא ובתרווייהו כתיב בויקח קרח לכל חטאתם ולכל אשמם אשר ישיבו לי קדק"ד לך עכ"ל, והגיה בשטמ"ק לך הוא הס"ד ע"ש, ולע"ד בלתי מובן כל הדברים מתחילתן עד סופן, איך קרי ליה בש"ס קדשי קדשים יתירי, ואיך פירש"י דגז"ש מופנה משני צדדין כו', הלא כולהו איצטריכו להו לגופייהו, דבפ' צו דריש בתו"כ בין בחטאת בין באשם קדש קדשים לרבות זבחי שלמי צבור שלא תהא שחיטתן אלא בצפון, ובפ' קרח דריש בספרי קדש קדשים זה לוג שמן של מצורע, ואפשר דסוגיין נקטה כסוגיא דמנחות ע"ג ע"א דמרבינן לוג שמן של מצורע מכל קרבנם ע"ש.

כן בלתי מובן מאי דרש"י מסיק תיבת לך, ובשטמ"ק הוסיף עוד לאמר לך הוא הס"ד, הלא אם כוונת רש"י לסיים אגב גררא סוף הפסוק, הי"ל לסיים לך הוא ולבניך, ואם רש"י הביא רק תיבות קדשי קדשים דכתיבי בכל המקראות, מדוע הביא תיבת לך, דזו היא דרשה בפני עצמה במנחות שם, לך הוא ולבניך אפילו לקדש בו את האשה וצ"ע כעת.

תוד"ה אי. כי היכי דילפינן מיניה סמיכה כו', עמש"כ בחידושי לעיל י"א ע"א.

תוד"ה כאשר. א"נ ההיא דכל הבשר כתנא דבי ר' ישמעאל כו' אבל לתנא דבי רב כו' איצטריך כאשר יורם להך דרשה ע"כ, והנה בתו"כ ויקרא חובה פרק ד' תניא כאשר יורם משור זבח השלמים וכי מה מפורש בזבח השלמים שאין מפורש כאן אלא מה שלמים לשמן אף זה לשמו מה שלמים מביאין שלום לעולם אף זה מביא שלום לעולם ע"ש, ומשמע דרש"י עה"ת שם הבין, דסוגיא דהכא דמצריך לקרא דכאשר יורם שאין למדין למד מן הלמד בקדשים, פליג אדרשת התו"כ ע"ש, ולדברי התוס' דהכא נצטרך לאמר, דסוגיין וסוגיא דחולין ותנא דבי ר' ישמעאל ותנא דבי רב דאיצטריכו להא דחולין ודהכא, כולהו פליגי אדרשת התו"כ, ומעתה תקשה מנא להו בפר כהן משיח דין לשמו ושמביא שלום לעולם.

ונלע"ד דהנך כולהו תנאי ילפו שינוי קדש ושינוי בעלים בפר כהן משיח מקרא דזאת התורה כדלעיל ד"ד ע"ב, וס"ל נמי כדרשת התו"כ מקראי בנדבה שם פרק ט"ז, דכל הקרבנות מביאין שלום בעולם, וכיילו בהם חטאות ואשמות, וממילא גם פר כהן משיח בכלל, וע"ל מ"ד ע"ב תוד"ה וכי ובמש"כ בחידושי שם ולמנחות י"ד ולחולין קי"ז.

תוד"ה קדשי קדשים, תימה כיון דילפינן גז"ש מהדדי למה לן היקשות כו', ע' דורש לציון דרוש ד'.

דף נ.

דבר הלמד בהיקש מהו שילמד בבניין אב, ע"ל ד"ח תוד"ה הנך ובשבועות ד"ט תוד"ה הואיל ושם תוד"ה כדאמר ולקמן נ"ז תוד"ה וכי.

שם מה לעולה שכן כליל, כה"ג לעיל מ"ח ע"ב ולקמן ס"ג ע"א ובמנחות ד"ח ע"ב ושם נ"ו ע"א, וע' בתו"כ ויקרא נדבה פרשה ה' ובהתוה"מ שם סי' ס"ד.

שם דבר הלמד בגז"ש מהו שילמד בהיקש, ע"ל י"א ע"א תוד"ה בא ושם כ"ה ע"א תוד"ה והרי.

שם אר"פ תניא וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה למדנו לתודה שבאה מן המעשר מדאשכחן שלמים דאתו ממעשר, ויל"ד מנ"ל לר"פ להוכיח מהכא דדבר הלמד בגז"ש ילמד בהיקש גם לעלמא, דילמא תודה משלמים שאני משום דתודה גופה קרויה שלמים כדכתיב תודת שלמיו, ומה"ט אמרינן לעיל ד"ז ע"א תודה ששחטה לשם שלמים כשרה ע"ש, ועפ"ז שפיר יש מקום להקישם זל"ז, וע"ל ס"ג ע"ב תוד"ה מנחה, ובהכי אפשר נמי ליישב קושית התוס' בד"ה אם, שהקשו הלא שלמים ותודה הן שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין ע"ש, דלפמש"כ דדוקא תודה למדה משלמים משום דהוו כחד כנ"ל, לפ"ז לא נחשבו נמי שני אלו כב"כ הבאין כאחד דעלמא.

שם למד קדש ומלמד קדש, ע' ברי"ט אלגזי לשמעתא קמייתא דבכורות ושם בסוגיא דכהנים ולוים פטורים מק"ו.

שם דבר הלמד בגז"ש מהו שילמד בגז"ש ע' הוריות ד"ה ע"א תוד"ה ילמוד ובטו"א לחגיגה קונטרס אבני שהם ד"ב ע"ב ובהתוה"מ פ' אמור סי' קכ"ד ובמל"מ פ"ד ה"א מה' מלוה.

שם סלת מורבכת למדנו לרבוכה שבאה סלת חלות מנין ת"ל חלות חלות רקיקין מנין ת"ל מצות מצות, ע' תו"כ צו פרק י"א ובפי' הראב"ד ובק"א ובהתוה"מ שם סי' ק"ג.

רש"י ד"ה עולה לגבי חטאת ואשם לא חשיבה כפרת עשה דידיה כפרה ע"כ, פי' דקשיא ליה לרש"י אמאי חשיב חומרא דכפרה דחטאת ואשם כנגד עולה בזה שהם מכפרים, הלא עולה נמי מכפרת על עשה ועל ל"ת הניתק לעשה כדאמרינן ביומא ל"ו ע"א, להכי פירש"י דכפרת עשה דעולה לא חשיבה כפרה נגד הכפרות דחטאת ואשם, ובדברי רש"י מובן הא דאמר רבא לעיל ד"ז ע"ב עולה דורון היא, וע"ש תוד"ה עולה ובבכורות ס"פ הלוקח בהמה ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה למדנו לתודה מכאן בהיקש משלמים שבאה מן המעשר אם פירש בשעת נדרו ע"מ להביאה ממעות מע"ש ע"כ, כוונתו למעוטי בזה היכא דאמר סתם הרי עלי תודה

הרי עלי שלמים, דאז לא יביאו אלא מן החולין, כדיליף מקרא במשנה דמנחות פ"ב ע"א, וע' תו"כ צו פרשה ה' ובפי' הראב"ד שם ובהתוה"מ שם סי' צ"ז.
רש"י דיה כשם שפרשו בקרבו כו' דאיתקש שריפת עורו ובשרו לשריפת קרבו ופרשו, ע' יומא ס"ח ע"א ברש"י ותוס' ד"ה כשם ובקרבן אהרן לתו"כ ויקרא חובה ריש פרק ה' ובהתוה"מ שם סי' רל"ג ובפ' אחרי סי' ס"ט.
תוד"ה לא. דחיצון גופיה לא ידענא אלא מהיקשא דפנימי וי"ל כו' דגילוי מילתא בעלמא היא כו', וכ"כ התוס' בסמוך בד"ה מה ולקמן ס"ג ע"ב תוד"ה מה ובשבועות ד"ט ע"א תוד"ה הואיל, וע' בטו"א מגילה ד"כ ע"ב.
תוד"ה אם. הא שלמים ותודה שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין, עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

דף נ:

דבר הלמד בגז"ש מהו שילמד בק"ו, ע' ירושלמי יבמות פ"ח ה"א ובמה"פ שם.
שם דבר הלמד בגז"ש מהו שילמד בבנין אב, ע"ל ע"א תוד"ה אמר ולקמן נ"א ע"ב תוד"ה תן ובטו"א קונטרס אבני שהם לחגיגה ד"ג ע"א.
שם דבר הלמד בק"ו מהו שילמד בהיקש, ע' יומא ל"ב ע"א תוד"ה מה לבישה ולעיל מ"א ע"א תוד"ה ואתא ובטו"א לחגיגה י"ז ע"א.
שם דבר הלמד בק"ו מהו שילמד בגז"ש, ע' יומא ד"ס ע"א תוד"ה חד.
שם דבר הלמד בק"ו מהו שילמד בק"ו, ע"ל מ"א ע"א תוד"ה הושוו ובק"ע ומה"פ לירושלמי סוטה פ"ה ה"ב ובגינת וורדים להפמ"ג כלל ט"ו.
רש"י ד"ה ופרכינן בן בנו של ק"ו הוא. ודילמא כולו האי לית לן למילף ומיזל, ע' טו"א לחגיגה י"ח ע"א ובגבורות ארי לתענית ד"ב ע"ב.

דף נא.

דבר הלמד בבנין אב מהו שילמד בהיקש ובגז"ש ובק"ו ובבנין אב, ע' בתוס' לעיל כ"ג ריש ובשבועות ד"ט ד"ה הואיל ובמנחות ד"ד ד"ה ליגמר ובגיגת וורדים להפמ"ג כלל ט"ו.
שם מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן באימורין כשר. ע"ל ס"ח ע"ב תוד"ה אמר.
רש"י ד"ה מ"ט. דכתיב בפר כהן משיח אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד יסוד שכנגד הפתח כו', אולם בדק"ס נמחקו בגמרא תיבות אשר פתח אהל מועד, וע' בתוד"ה אשר ובשטמ"ק בהשמטות ובראב"ד לתו"כ ויקרא חובה פרשה ג'.

תוד"ה אשר. דמשמע מטעם שאין מעבירין על המצות כו', ע' יומא ל"ג ע"א תוד"ה אין ובתוס' מגילה ד"ו ע"ב ובמה שהאריך בטו"א שם וע' בת' הרשב"א סי' שפ"ח, שפ"ט, ש"צ ובת' באר שבע סי' ד' ובברכי יוסף חא"ח סי' כ"ה סק"ג ובבשמים ראש וכסא דהרסנא סי' פ"ד.

בא"ד ומיהו הא גופא קשיא דל"ל קרא דפתח אה"מ תיפ"ל דאין מעבירין עה"מ כו', משמע דס"ל להתוס' דהא דאין מעבירין על המצות הוא דאורייתא, ובתורה תמימה ויקרא בקרא דאשר פתח אה"מ הביא מת' רדב"ז החדשות דהוא רק דרבנן, ולפ"ז אין מקום לקושית התוס', וכבר האריכו בזה בריש ס' ארעא דרבנן ובארצות החיים סי' כ"ו.

והנה בשו"ע סי' כ"ה ס"ו פסק דאם פגע בשל ראש תחילה צריך להעביר על אותה מצוה ויניח של יד תחלה ואח"כ ש"ר, וכ' המ"א והט"ז והביאום בש"א ס"ס י"ז טעם הדבר, דאע"ג דאין מעבירין על המצות מ"מ הואיל ורחמנא כתב בהדיא והיו לאות על ידיך והדר ולטוטפות בין עיניך מוטב שיעבור על אותה המצוה משיעבור על מש"כ בתורה ע"ש, ונלע"ד דסברתם היא גמרא ערוכה ביומא נ"ח סוף ע"ב, מדינא בההוא קרן דפגע ברישא בההוא עביד ברישא דאר"ל אין מעבירין על המצות ואמאי לא עביד משום דכתיב ויצא אל המזבח כו' ע"ש, הרי בהדיא דטעמא דאין מעבירין על המצות נדחה מפני דבר דכתיב בקרא, וע' בת' משיב דבר חא"ח סי' מ"ז.

דף נא:

תן יסוד למזבחה של עולה, כ"ה גרסת רש"י בכל הסוגיא וכ"ה בדק"ס, וע' ילקוט ויקרא רמז תס"ט ובתו"כ שם חובה סוף פרשה ג' ובראב"ד והתוה"מ שם סי' רכ"ט.

תוד"ה תן. ועוד קשה דלקמן בסוף פרקין ילפינן יסוד בתחילת מתנות כו', ע' במפרש ריש מס' קנים ובהתוה"מ לס' ויקרא סי' מ"ב.

בא"ד ומיהו קשה לתנא דבריש ב"ש דדריש שפיכה במעשר ופסח מודם זבחיך ישפך מנא ליה יסוד כו', ע' בהקדמה לס' בית דוד מהגאון ר' דוד טעביל ז"ל הגאבד"ק מינסק יצ"ו.

בא"ד שכל תחילת מתן דמים שעל מזבח העולה יהיו כנגד היסוד כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' רכ"ט וסי' רע"ד.

בא"ד וצריך לדקדק לקמן ד"ס ע"א דבעי למימר ר' יהודא אף בדמים שיכול לזרוק על הרצפה כו' וי"ל דקודם דקדיש דוד הרצפה כו' ע"כ, ולכאורה יפלא קדושת רצפה דדוד מאי בעי התם, הרי שם קאי אקדושת רצפה דשלמה במקום מזבח שיוכלו להקריב עליה

קרבנות, וקדושת רצפה דדוד היא רק לעיל כ"ד ע"א שתתקדש בקדושת עזרה ע"ש, ואפשר דכוונת התוס' דבע"כ אתינן לקדושת רצפה דדוד המוקדמת, דאם דוד לא היה מקדש הרצפה לעבוד עבודה, לא היה יכול שלמה לקדשה בקדושת מזבח, וכל קידוש שלמה היתה רק תוספות קדושה על קדושה שקידש דוד.

בסה"ד או לא קדיש עד ארעית תהומא, ובשטמ"ק הגיה אי לא קדיש כו' ע"ש, וקשה הלא לעיל כ"ד ע"א מסקינן דפשיטא דעד ארעית דתהומא קדיש, וא"ל דהראשונים ז"ל הבינו דאפשר דר' יהודא ס"ל דלא קדיש עד ארעית תהומא ורבנן פליגי עליה, ור' אמי לעיל פסיק כרבנן דז"א ראשית מנא להו לעשות פלוגתא דתנאי במקום דסתמא דהש"ס אליבא דר' אמי קאמר דפשיטא דעד ארעית תהומא קדיש, ועוד מאי מקשו התוס' בפסחים ס"ז ע"ב אהא דא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו מהא דמסקינן לעיל דכי קדיש דוד רצפה עד ארעית דתהומא קדיש ע"ש, הלא י"ל דר' אמי ס"ל כרבנן ור' יוחנן ס"ל כר' יהודא, ובע"כ דפשיטא להו להתוס' דמסקנא דלעיל היא אליבא דכו"ע, ועוד מאי האי דמסקינן בפסחים פ"ו ע"א דהא דתני ר' יהודא מחילות מתחת ההיכל חול איירי כשפתוחות לחול ע"ש, הרי לפי הנ"ל אפילו אי פתוחות לקדש נמי המחילות חול, דר' יהודא לטעמיה אזיל דלא קדיש דוד רק רצפה עליונה אבל לא עד ארעית דתהומא, ובע"כ דגם ר' יהודא ס"ל דעד ארעית תהומא קדיש, משו"ה הוכרח הש"ס לאוקים הא דקאמר מחילות מתחת ההיכל חול הוא דוקא כשפתוחות לחול, וע' יומא ד"ו ע"א תוד"ה מביתו ובבאר שבע לתמיד דף כ"ז ובמש"כ בחידושי לעיל דף כ"ד.

דף נב.

דבראי לגואי ודגואי לבראי, משמע קצת דכ"ה נמי גרסת התוס', אבל רש"י מהפך וגריס דגואי לבראי ודבראי לגואי, ולכאורה מה הכריחו לרש"י להפך גרסת הש"ס, ונראה משום דגואי לבראי כתיב בקרא, ואתה בא לאמר דכמ"כ יהיו נמי דבראי לגואי, א"כ בע"כ דגואי לבראי קודם, וע' ברש"י ד"ה ה"נ וד"ה או אינו.

שם א"ר ישמעאל גג יסוד ל"ל קרא ק"ו הוא ומה שירי חטאת שאינה מכפרת טעונה גג יסוד כו', ע' בשטמ"ק ודק"ס איך שמשבשין גרסת הש"ס וע' ירושלמי יומא פ"ה ה"ו ולעיל נ"א ע"ב תוד"ה תן ובהתוה"מ ויקרא סי' רע"ד.

שם ר"פ אמר דכו-"ע שיריים אין מעכבים והכא במיצוי חטאת העוף מעכב איכא בינייהו, וכה"ג אוקים רב חסדא האי דינא דעיכובא במיצוי דחטאת העוף בפלוגתא דתנאי לקמן ס"ה ע"ב, ורב אדא בר אהבה דאוקי הכא פלוגתא דר"י ור"ע בשיריים

מעכבין, לא בעי לאוקים כר"פ ור"ח דתנאי פליגי אי מיצוי חטאת העוף מעכב, דלטעמיה אזיל במעילה ד"ח ע"ב דס"ל דמעכב, משמע דהוא אליבא דכו"ע, ורב הונא משמיה דרב דקאמר התם דאינו מעכב ס"ל נמי דליכא בזה פלוגתא דתנאי, דאל"ה לימא מר הלכה כמר ומר הלכה כמר, וע"ל בתוס' ס"פ קדשי קדשים ובחולין כ"ב ע"א סד"ה ואינו ובמנחות ד"נ ע"א ד"ה מיצה ובכ"מ ולח"מ פ"ז ה"ז ממעה"ק, ובמש"כ יש לדחות קצת מש"כ בחידושי למעילה ד"ח ע"ב ע"ש.

שם ואת כל דם הפר ישפך מה ת"ל הפר לימד על על פר יוה"כ שטעון מתן דמים ליסוד, והנה בפדר"א פכ"ט תניא דאברהם מל א"ע על מקום המזבח ביוה"כ ונשאר דמו ושם נבנה המזבח ולכך נאמר ואת כל דמו ישפך אל יסוד המזבח, ונדחק שם בביאר הרד"ל הלא בקרא דיליף מיניה הכא שפיכת שירי דם פר יוה"כ ליסוד המזבח, כתיב אל יסוד מזבח העולה והוא פסוק אחר ע"ש ונלע"ד משום דשם פל"א קאמר דעקידת יצחק היתה נמי במקום המזבח והוא היה עולה כדכתיב ויעלהו לעולה תחת בנו, ועפ"ז שפיר קאמר אל יסוד מזבח העולה, דמקום עקידת יצחק, הוא היסוד שעליו הקריב העולה ראשונה, ועפ"ז סמיך הפדר"א שפיכת שירי דם פר יוה"כ שהיה במקום שעשה ליסוד המזבח, בזה שמל א"ע ועקד את בנו.

שם א"ר ישמעאל ק"ו ומה אם מי שאינו נכנס דמו לפנים חובה טעון יסוד כו', ע"ל ד"מ ע"ב תוד"ה ומה ובגבורות ארי ליומא מ"ז ע"א.

שם נתקו הכתוב לעשה ועשאו שירי מצוה כו', בשטמ"ק מחק תיבת לעשה וכן רש"י לעיל י"ג ע"א לא גריס לה.

שם וסבר ר' ישמעאל מיצוי חטאת העוף מעכב והתנא דבי ר' ישמעאל והנשאר בדם כו', והנה לפ"ז שפיר מקשים התוס' בשבועות ד"ה ע"א מר' ישמעאל אתנא דבי ר' ישמעאל, אולם במעילה ד"ט ע"א שתי הברייתות נשנו בשם תנא דבי ר' ישמעאל, אכן בילקוט ויקרא רמז תע"ד תרווייהו הן בשם ר' ישמעאל.

רש"י ד"ה ואת כל דם הפר, מה ת"ל הפר ע"כ, משמע דמכל תיבת הפר דמיותר, מרבינן פר דיוה"כ למתן דמו ליסוד, וכ"כ בהתוה"מ ויקרא סי' רכ"ז, והרחיב בדרשה זו בתו"כ שם, ועפ"ז יל"ד ע"ד הק"ע לירושלמי יומא פ"ה ה"ו שכתב דדרשה זו היא מה"א יתירה.

תוד"ה לימד לעיל פרק ב"ש גבי ועשה לפר כאשר עשה דריש סמיכה ושירי הדם בפר יוה"כ מקרא דוכן יעשה כצ"ל. בא"ד ותימה להאי תנא סמיכה מנא ליה ע"כ, ע' מה שתירצו התוס' לעיל ד"מ ע"א בד"ה לסמיכה, ולע"ד בלתי מובן הלא אפ"ל דלהאי תנא אתי קרא דוכן יעשה לסמיכה לבד, כדכתבו התוס' שם אליבא דר' יהודא בסד"ה אבייי.

תוד"ה ומה. תימה מה לפר כהן משיח שכן מכפר על עבירת מצוה ידועה כו' וי"ל דסמיך אהאי דאתי בק"ו משעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים כו', וקשה הלא בתו"כ ויקרא חובה פרשה ג' אהא דדריש וסמך ידו על ראש הפר לרבות פר יוה"כ לסמיכה מבאר שם דמק"ו לא אתי משום דפר כה"מ בא על עבירת מצוה ידועה תאמר בפר יוה"כ שאין בא על עבירת מצוה ידועה לא יטעון סמיכה ת"ל וסמך ידו על ראש הפר לרבות פר יוה"כ לסמיכה ע"ש, ולפ"ד התוס' אמאי לא סמיך נמי התם אק"ו משעירי רגלים ושעירי ר"ח, ואמאי איצטריך קרא לרבות, ובע"כ דלפר יוה"כ יש מעלה נגד שעירי רגלים ור"ח, במה שדמו נכנס לפנים יצאו אלו שאין דמן נכנס לפנים כדביאר בתו"כ שם סוף פרק ו', א"כ מאי האי דמתרצו התוס' הכא, וצ"ע כעת.

דף נב:

ושאינו נשאר לא ימצה כו', עמש"כ בחידושי למעילה ד"ח ע"ב.

שם תרי תנאי ואליבא דר' ישמעאל, ולכאורה לפי תירוץ הש"ס דהכא, מיושב קושית התוס' בשבועות ד"ה ריש ע"א ע"ש, דהתם הקשו נמי מר' ישמעאל אדתנא דבי ר' ישמעאל כמו בסוגיין ובמעילה ד"ט ע"א. זולת אם נימא דאברייתא די"ג מדות דתנא ר' ישמעאל לית בזה שום חולק.

שם אמר רמי בר חמא האי תנא סבר שיריים מעכבי דתניא הכהן המחטא אותה כו', והקשו התוס' לעיל מ"ב ע"ב בד"ה הא, אמאי לא אייתי מברייתא דהתם ודדף ל"ט ע"ש ונשארו בצ"ע, משמע דעצם קושיתם היא מדוע הביא רמב"ח ברייתא דתו"כ ודדחי לה בסוגיין, טפי הי"ל להביא מברייתות המבוארות בש"ס ומוחלטות דס"ל שיריים מעכבין, ועפ"ז יש להעיר לכאורה אמאי לא הביאו נמי מברייתא דיומא ס"א ע"א וכ"מ, דתניא וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים אהל מועד זה היכל מזבח כמשמעו יכפר אלו עזרות, ומסיק עלה בירושלמי שם פ"ה ה"ו מה אית לך כפרה בעזרות לא השיריים ע"ש, והוכיחו מזה דשיריים מעכבין, והוא כפירוש התוס' בשבועות י"ג ע"ב ובמנחות צ"ב ע"ב, דעזרות היינו שירי הדם שהיה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ע"ש, הרי ברייתא מפורשת כמה פעמים בש"ס דשיריים מעכבין, וע"ל מ"ב ע"א תוד"ה כגון שפיגל בראשונה.

ואפ"ל דרמב"ח בעי להביא תנא אחרינא דס"ל ג"כ הכי, אבל ברייתא דעזרות ר' יהודא קאמר לה, ואיהו לטעמיה דס"ל שיריים מעכבין כדכתב הראב"ד בפירושו לתו"כ פ' אחרי פרק ח', א"כ לא היה לרמב"ח בזה שום חידוש, ומשו"ה בעי להביא מברייתא

אחרת, אכן לפ"ז בלתי מובן נמי הא דבירושלמי שם הביא ר' בורקיי בשם ר' יוחנן ראיה זו, כיון דזהו רק לר' יהודה ואיהו הלא קאמר הכי בהדיא.
שם אותה שניתן דמה למעלה ולא אותה שניתן דמה למטה כו', ע' ילקוט צו רמז תפ"ח.
שם וכי מאין באתה מכלל שנאמר ודם זבחיך ישפך כו', ע' ר"ש משאנ"ץ לתו"כ צו פרשה ג' משנה ד' ובהתוה"מ שם סי' נ"ט.
שם ת"ר וכלה מכפר אם כיפר כו', בתו"כ אחרי פרשה ד' נשתנה הגרסא במקצת וע"ש בהתוה"מ.
שם תסתיים דריב"ל הוא דאמר שיריים דמעכבי כו', בירושלמי יומא פ"ה ה"ו מבואר להדיא דריב"ל הוא דקאמר אין השיריים מעכבין ור' יוחנן אמר שיריים מעכבין איכא בינייהו, וע"ל ל"ט ע"א בתוס' סד"ה הא ובד"מ ע"א תוד"ה אבייי.
רש"י ד"ה המחטא. הוא דהואי חיטוי ונאכלת אי לא לא כו' ישפך בשפיכה אחת ונאמר והבשר תאכל ע"כ, נראה ברור דרש"י ז"ל דייק וגמיר האי שמעתא לענין אכילת הקרבן, אבל לכפרה ס"ל כשמואל לעיל כ"ו ע"ב, דשלא במקומו כמקומו דמי ובעלים נתכפרו כיון שהגיע דם למזבח, והוא דעת הרמב"ם בפ"ב ה"י מפסוה"מ, וע"ל ר"פ חטאת העוף תוד"ה למעלה, אמנם מדברי התוס' דהכא משמע דההיא דרשה לענין כפרה איתמר, וס"ל כמ"ד שם דלא נתכפרו נמי דשלא במקומו לאו כמקומו דמי, אולם המעיין במקור הברייתא דתו"כ צו פרשה ג', יראה דדרשה זו מתאמת עם לשון רש"י ושיטתו.
רש"י ד"ה שיריים מעכבי. ולר"ע לא מעכבי כו', עמש"כ בחידושי לעיל ד"מ ע"א.
תוד"ה אותה. וא"ת א"כ היכי פריך לעיל בר"פ ב"ש אימא וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה כו', עפ"מ שהסברתי בחידושי לעיל שיטת רש"י בד"ה המחטא, אין מקום לקושית התוס' ע"ש.
תוד"ה מה. ותימה הא בבהמה נמי כתיב היא ונימא כמ"כ שאם שינה בה פסלה ע"כ, ע' מה שתירץ בזה בקרבן אהרן לתו"כ פ' צו פרשה ג' משנה ד'.

דף נג.

במשנה. ובא לו לקרן דרומית מזרחית כו', ע' זוה"ק במדבר דף ק"כ
שם חטאות הצבור והיחיד כיצד סדר מתן דמים שלהם כו', כ"ה הגרסא בתוספתא פ"ו.
שם ה"ק מצוה בחודה אי עביד אמה אילך ואמה אילך ליתי לן בה ע"כ, וי"ל דלפי מסקנא זו בלתי מדוייק כלל סוגיא דשמעתא מתחילתה, ועצם לשון מחלקותם, דפתח היכי עביד, ח"א נותן, וח"א מחטא, שכל לשונות כאלו סובלים רק עבודה דלכתחילה.

שם דמים העליונים כו' דברי רבי ראב"ש אומר בד"א כו', לעיל ד"י ע"ב לא גריס בדת"ק דברי רבי, רק סתמא דברייתא, וראב"ש אמר עלה בד"א. ובתוספתא פ"ו הגרסא דברי ר' מאיר וחכ"א, והגר"א ז"ל בהגהותיו על התוספתא שם הכריע כגרסא דבסוגיין.

שם תנן התם חוט של סיקרא חוגרו באמצע כו', ע' ירושלמי מעשר שני פ"ה ה"א ובשה"ש רבה פ"ד ובתנחומא פ' לך סי' י"ג ובמש"כ בחידושי לבכורות י"ז ע"ב.

שם קסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון קאי, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ס"ו.

רש"י ד"ה ובא לו. שבה הוא פוגע ראשון כו', ע' ת' אבקת רוכל סי' ט"ו ובהתוה"מ פ' אחרי סי' מ"ז.

רש"י ד"ה לזכרי כהונה דכתיב הכהן המחטא אותה וגו' לאפוקי נשים שאינן ראויות לחיטוי כו' ע"כ, ולכאורה הרי האי קרא מבע"ל לעיל ד"י ע"ב אותה דמה למעלה ולא אחרת דמה למעלה, ועוד הרי קטן ובעל מום דאינן ראויין לחיטוי ואוכלין, ובע"כ משום דכתיב כל זכר, וא"כ מהאי קרא גופיה דמרבינן קטן ובע"מ הזכרים, ממועטין ממילא נשים, וכדהביא רש"י בתר קרא דכל זכר.

וי"ל דדרשה דדמה למעלה ולא אחרת למעלה דלעיל ד"י ילפינן מדכתיב אותה, וע"ל נ"ב ע"ב ברש"י ותוד"ה המחטא אותה ולקמן ע"ב תוד"ה מה, ומהא דכתיב הכהן המחטא יאכלנה, מזה ממעטינן טבו"י ומחו"כ ואונן, משום דאינן ראויין לחיטוי כדאמרינן לקמן צ"ט ע"א וע"ש ק"ב ע"ב, ומזה הבין רש"י דאם אלו נתמעטו מאכילה אע"ג דאינן ראויין לאכילה רק לשעה, מכש"כ נשים שלא תהיינה ראויות לזה לעולם, והא דאיצטריך ליה לרש"י האי טעמא נוסף על הכתוב דכל זכר דמייתי בתר הכי, ע' בצ"ק וח"נ וזבחי אפרים.

רש"י ד"ה ליום ולילה. ובקדשים לילה הולך אחר היום דכתיב לא יניח ממנו עד בקר ע"כ, עיקר כוונתו משום דבהאי קרא פתח ביום קרבנו יאכל ומסיק לא יניח וגו', כדפירש"י בהדיא בחולין פ"ג סע"א.

רש"י ד"ה מחטא ויורד לשון הכתוב הכהן המחטא אותה ע"כ, משמע דלרש"י ז"ל היתה גרסא זו בגמרא דוקנית, אולם בילקוט ויקרא רמז תס"ט גריס בגמרא מחדד ויורד כנגד חודה של קרן, וע' ברש"י יומא נ"ח ע"ב ד"ה התחיל מחטא בסה"ד ובגבורות ארי במילואים שם.

רש"י ד"ה ומר סבר כיון דקרא לאו אקרנות ממש קפיד כו', ונרשם עה"ג נ"א כיון דקרא אקרנות כו' ע"כ, ע' ברש"י תצוה כ"ט י"ב.

רש"י ד"ה חומר לשון נחמרו בני מעיה כו', ע' כ"מ פ"ה ה"ז ממעה"ק.

דף נג:

תנא דבי ר' ישמעאל בדבי ר"ש בן יוחאי זה וזה יסוד מערבי, כ"ה גרסת השט"מ, וביומא נ"ט ע"א הגרסא זה וזה יסוד דרומי, וע' בתוס' בסוגיין וביומא ובדק"ס, ולע"ד אינני רואה שום ספק בדעת ר"ש, אחרי דבתוספתא יומא פ"ג תניא בהדיא ר"ש אומר אלו ואלו ליסוד מערבי.

שם היכי עביד רב אמר נותן וחוזר ונותן ושמואל אמר כו', בילקוט ויקרא רמז תמ"א הגרסא רב ושמואל חד אמר כו' וחד אמר, וע' בגבורות ארי ליומא ט"ו ע"א.

שם וקרן מזרחית דרומית לא הי"ל יסוד מ"ט כו' ע' יומא י"ב ע"א תוד"ה ירושלים ולעיל נ"א ע"ב תוד"ה תן ולקמן ס"א ע"ב תוד"ה ארבע ובזוה"ק בראשית דף ח' ע"א.

רש"י ד"ה כמין גמא זורק נגד הפנה מן הכלי כו', ע' ברמב"ם וכ"מ פ"ה ה"ו ממעה"ק וברש"י תצוה כ"ט ט"ז.

בא"ד והרי הוא כמין גאם אות יונית עשויה ככף פשוטה שלנו עכ"ל, ויל"ד קצת כיון דגם הוא כמין גאם, מדוע שני הכא הש"ס בלישנא מבכל המקומות לקרותו כמין גמא, ולא כמו בעירובין נ"ה ע"א ובפסחים ד"ח ע"ב ובב"ב ס"ב ע"א דבכולן קורא אותו בגמרא כמין גאם, וע' ברש"י סוכה ד"ו ע"ב ד"ה שתים ובמנחות ע"ה ע"א תוד"ה כמין כי.

רש"י ד"ה ונאמר להלן סביב בחטאת המילואין בצו את אהרן ע"כ, וכן פירשו בראב"ד ור"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד', וע' תו"כ אחרי פרק ד' משנה י"א ובהתוה"מ ויקרא סי' מ"ם.

תוד"ה קדק"ד פי' הקונטרס ליפסל ביוצא ובטבו"י ובמחו"כ ומועלין בה ולא הי"ל לפרש לענין טבו"י ומחו"כ שזה הדין נוהג בכל קדשים אפילו קלים כו' ע"כ, לכאורה הי"ל להתוס' להכריח דבריהם מפירש"י גופה במשנה דלקמן נ"ה ע"א שכ' גבי קדשים קלים אין מועלין בהן ע"ש, הרי דלא חשיב פסול דטבו"י ומחו"כ כדכתב הכא, ובע"כ משום דהאי דינא איתא נמי בכל קדשים אפילו קלים, וע"ש רש"י ד"ה קדשי קדשים ומש"כ שם בחידושי.

דף נד.

חופף עליו כל היום לפיכך זכה בנימן הצדיק כו', ע' ב"ר פ' צ"ג סי' ו' ושם פ' צ"ט סי' א'.

שם רב אמר בבנין לוי אמר בדמים כו', ע"ל ס"ב ע"ב ובתוד"ה שיתין ובפמ"א וברכת הזבח וצ"ק שם.

שם היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת, ע' שינוי הגרסא בזה בזוה"ק להשמטות בראשית דף ח' ע"א וע"ש ע"ב, שוב הובא לפני ספר עזרת כהנים על מס' מדות, והראוני דכבר נתעורר במשנה שם ע"ד הזוה"ק הנ"ל.
שם דתני לוי כיצד בונין את המזבח כו', בחילופי הגרסאות בברייתא זו, ע' מש"כ עה"ג ובשטמ"ק ובה"ג סי' נ"ט.
שם ומביא חלוקי אבנים מפולמות, התוס' בסוכה מ"ט ובחולין י"ח והר"ן לקידושין דף ל"א כתבו שהן חלוקי אבנים מן הנחל, והרמב"ם פ"א הי"ד מבית הבחירה כתב דהם מבתולת קרקע או מן הים הגדול, וע"ש במל"מ ובמש"כ בחידושי למדות דף ל"ו.
רש"י ד"ה לוי אומר בדמים. אבל לא נותנין דמים בחלקו של יהודה, ע' בת' שאילת דוד קונטרס דרישת ציון וירושלים מאמר ראשון.
רש"י ד"ה מפולמות לחות. ובחגיגה י"ב ע"א פירש"י מפולמות לשון לחלוח, וע' בפי' הראב"ד לס' יצירה פ"א משנה י"א.
תוד"ה ואי. וי"ל דלא חשיב יסוד אלא לענין דמים הניתנין למעלה מחוט הסיקרא כו', ע' תוספתא זבחים פ"ו.
בא"ד דפריך ממליקה עצמה דבעי בראשו של מזבח כו', ע"ל פ"ז ע"ב תוד"ה עולת ובתוס' ישנים יומא ד"ג ע"ב.
בא"ד ומשני דאוירא דבנימין וקדיש האויר בקדושת מזבח, ע"ל פ"ז ע"ב ובתוס' מכות י"ב ע"א ובמנ"ח מצוה קע"ז אות ד' ושם מצוה שס"ב.

דף נד:

אבנים שלמות כתיב, ע' בהקדמת תקוני זהר דף ח' ע"א.
שם אבנים של קרנות כו', בילקוט זכריה רמז תקע"ח הגרסא אבנים של מזבח ע"ש. ולפ"מ דסמיך הכא אקרא כזויות מזבח, משמע דגרסא דהכא עיקרית, וע' רש"י ד"ה קרנות ובתוד"ה ומלאו.
שם מאי דכתיב וילך דוד ושמואל וישבו בנויות ברמה כו', ע' גבורות ארי ליומא במלואים דף נ"ג ע"ב, וע"ע בתרגום יונתן רש"י ורד"ק לשמואל א' י"ט י"ט.
שם שביהמ"ק גבוה מכל ארץ ישראל. וכתבו התוס' בסנהדרין פ"ז ע"א לאו מכל א"י דאיכא עין עיטם דמידלי מיניה כו' ע"ש, ומה מאד מדוייק בזה דרשת חז"ל בשה"ש רבה פרשה ז' סי' ד', עה"פ אפך כמגדל הלבנון זה ביהמ"ק מה האף הזה נתון בגובהו של אדם כך ביהמ"ק נתון בגבהו של עולם ע"ש, ולפ"מ שהמשיל החכם מכל אדם גובה מקום

המקדש לאף של אדם, בהכרח שיש גבוה ממנו המצח והראש בדמיון עין עיטם דמידלי ממקום המקדש, וע' בכפתור ופרח סוף פרק מ"א.
שם וא"י גבוה מכל הארצות, ע' ספרי ואתחנן בפסוק ההר הטוב ושם ר"פ עקב.
שם לחזי דוכתיה היכא ניהו אייתי ספר יהושע בכולהו שבטים כתיב בהו ועלה הגבול ותאר הגבול כו', כ"ה גרסת הבה"ג סי' נ"ט ובכפתור ופרח פ"ו.
שם סבור למבנייה בעין עיטם דמדלי, ע' יומא ל"א ע"א וברש"י שם ד"ה עין עיטם.
שם ואי בעית אימא גמירי דסנהדרין כו', ברש"י הגרסא ואיכא דאמרי, וכן בילקוט פ' שופטים רמז תתק"י גריס ואית דאמרי, וכ"ה בילקוט יהושע רמז כ"ד.
שם וכתיב זכור ה' לדוד את כל ענותו וגו', ע' ספרי ראה בפסוק לשכנו תדרשו וברש"י פ' נשא בפסוק ויהי ביום כלות משה.
שם הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדה יער באפרתה זה יהושע דקאתי מאפרת מצאנוה בשדה יער זה בנימין דכתיב בנימין זאב יטרף ע"כ, הנה בפסוק זה עם דרשתו, נראה שהיו דוד ושמואל מוכרחים להבין מקום המקדש ע"פ דרשתם מקראי דתורת משה ויהושע, וקשה הרי כתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, וע' חולין פ"ג ע"ב רש"י ד"ה קמוסיף, וברש"י ד"ה א' כ"ח י"ט משמע, דשמואל גופיה היה צריך לדרוש מן הכתובים ע"ש, וי"ל דהיינו דאמרינן בירושלמי מגילה פ"א ה"א מגילה שמסר שמואל לדוד ניתנה להדרש מה טעמא הכל בכתב זו המסורת מיד ה' זו רוח הקדש עלי השכיל מיכן שניתנה להדרש ע"ש, הרי בהדיא דיחד עם המסורת בכתב מיד ה' ברוה"ק, בכ"ז ניתנה להדרש מקראי.
רש"י ד"ה סבור למבנייה בעין עיטם נראה בעיני שהוא מעין מי נפתוח כו', ע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' מקואות סי' ס"ד.
רש"י ד"ה ואיכא דאמרי, גמירי סנהדרין בחלקו של יהודה כדכתיב ומחוקק מבין רגליו ע"כ, והנה הגאון רצ"ה חיות ז"ל בספרו תורת נביאים במאמר תורה שבע"פ כתב, דהאי גמירי דהכא אינה כגמירי דהלמ"מ כדפירש"י בסנהדרין ק"א ע"ב, או כגמירי דיש לו מקור מקרא, רק הוא כעין דאמרינן בפסחים נ"ב ע"ב גמירי דאין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל דפירש"י שם גמירי מסורת מאבותינו ע"ש, ולפ"מ דמבואר הכא הרי פירש"י בסוגיין על אתר דיש לו מקור מקרא דכתיב ומחוקק מבין רגליו.
תוד"ה אבנים. וא"ת ולעביד ע"י שמיר דבבית שני היה שמיר כו', ע' מנ"ח מצוה צ"ה ובת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים לחולין י"ח ובמש"כ בחידושי לתמיד כ"ו ע"ב ולמדות ל"ו ע"א.

בא"ד וי"ל דשמיר אין עושה אותן שלמות שלא תחגור בה הצפורן כו', וי"ל דמהא דתניא בסוטה מ"ח ע"ב שמיר שבו בנה שלמה את ביהמ"ק שנאמר והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה ד"ר יהודא א"ל ר' נחמיה וכי אפשר לאמר כן והלא כבר נאמר כל אלה אבנים יקרות וגו' מגררות במגרה כו' ע"ש, ולפ"ד התוס' מאי הקשה לו ר' נחמיה הרי שתי המקראות מתקיימות כאחד, דאף שנשתמשו בשמיר לבקען ולהסיען מן ההר, מ"מ נשתמשו גם במגרה להחליקן וליפותן מה שלא היה בכח השמיר לעשות כמש"כ התוס', ואף דפשטות פלוגתתם משמע אם נשתמשו בשמיר או במגרה ולא בשמיר, אכן מן הכתוב אין הכרעה לפי תירוץ התוס' כנ"ל, וצ"ע כעת.

בסה"ד ומיהו קשה דבביהמ"ק כתיב אבן שלמה מסע נבנה וקאמר ר' יהודא דהוה שמיר לביהמ"ק, ע' בש"ק לירושלמי סוטה פ"ט הי"ג, וע' בזוה"ק ויחי דף רכ"ג ע"ב ובמדרש שוח"ט סי' ע"ח ובחידושי באר שבע לסוטה מ"ח ע"א ובהתוה"מ ס"פ יתרו, ובמש"כ בחידושי לתמיד דף כ"ו ולמדות דף ל"ו.

דף נה.

וכי חטאת מהיכן למדה מעולה וכי דבר הלמד מהיקש חוזר ומלמד בהיקש, ע"ל נ"ז תוד"ה ואביא ובכ"מ ולח"מ פ"ה ה"ג ממעה"ק.

שם על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קדשי קדשים אף זבחי שלמי צבור קדק"ד מה עולה בצפון אף זבחי שלמי צבור בצפון ע"כ, ואיצטריך האי היקישא משום דלא דמו להדדי, דעולה סתם קרבן יחיד, ובכלייל, ואלו שם שלמים עליהם. וקרבנות הצבור, ונאכלים לכהנים, וע"ל ד"נ ע"א ובתוד"ה לא וברמב"ם פ"ח הי"א מתמידין, מש"ה הקישן הכתוב בחד קרא לאשמעינן, דשניהם קדשי קדשים, ונשחטין בצפון, וקבוע להן זמן, לאפוקי עולת נדבת צבור שאינה טעונה שירה משום דאין זמנה קבוע כדאמרינן בערכין י"א ע"ב, וע"ש בתוד"ה לעולותיכם ובספרי בהעלותך בפסוק ותקעתם בחצוצרות ובתו"כ ויקרא נדבה ריש פרק ד' ובר"ש משאנ"ץ שם, ובתו"כ צו פרשה ד' מפיק מקרא אחרינא, וע"ש בהתוה"מ סי' פ"ב.

שם מה עולה קדשי קדשים אף זבחי שלמי צבור קדק"ד, ופירש"י לענין פסול יוצא, וע' מנחות מ"ח ע"א תוד"ה כיון.

שם ואלא למאי הלכתא איתקש אמר רבא שאם גילח על אחד משלשתן יצא, ע' נזיר כ"ח ע"ב תוד"ה דתנן.

שם אותה במקום קדוש ולא אחרת במקום קדוש, כה"ג לעיל ד"י ע"ב, וע' בהתוה"מ פ' צו סי' ל"ב.
במשנה שלמים כו' לשני ימים ולילה אחד, ע' תענית ד"ל סוף ע"א וברש"י שם ד"ה עד כמה.
רש"י ד"ה קדשי קדשים נפסלין בטבול יום וביוצא ע"כ, ויל"ד מדוע לא חשיב נמי פסול דמחוסר כיפורים ומועלין בה, כשיטתו במשנה דלעיל נ"ג ע"ב, וע"ש תוד"ה קדק"ד ובמש"כ בחידושי שם.
רש"י ד"ה שאם גילח על אחת משלשתן יצא וחטאת הוא דילפא משלמים מה איל נזיר אם הביאו יחידי בלא חטאת ועולה יצא דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין ואמר מר בספרי אחר מעשה יחידי והיינו שלמים שעיקר תגלחתו של נזיר תלויה בשלמיו כו' ע"כ, לכאורה נראה מדבריו דס"ל דסוגיין קאי אליבא דר' יהודא במשנה נזיר מ"ה ע"א דתגלחת הנזיר היא על שחיטת השלמים, וסיפא דהתם אם גילח על אחת משלשתן יצא דקאי גם לר"י יליף חטאת מאיל נזיר, דאילו לר"א דס"ל נמי במשנה שם דאם גילח על אחת משלשתן יצא, הא ס"ל דלא היה מגלח אלא על החטאת שהחטאת קודמת בכ"מ, וזה כבר ילפינן מקרא דוהקריב את אשר לחטאת ראשונה, א"כ בהכרח דההיקש אתא לדידיה למילף שלמים מחטאת, כיון דעיקר דין התגלחת היא על החטאת, ולהכי אמרינן אליבא דר"א כמו שיצא בתגלחתו על החטאת כמ"כ יצא אם גילח על השלמים, ולפ"ז קשה מה לו לרש"י להכניס א"ע במחלוקת ולאמר דסוגיין קאי אליבא דר' יהודא במשנה דנזיר, לימא דלהכי כתיבן עולה חטאת ושלמים בחד קרא לאקשינהו להדדי ולאמר דאם גילח על כל אחד מהן יצא, דבלא"ה צ"ל הכי, דאל"כ בשלמא לר' יהודא ילפינן חטאת משלמים, ולר"א ילפינן שלמים מחטאת, והשתא אכתי אליבא דתרווייהו מנלן דאם גילח על עולה יצא, ובע"כ משום דכולהו כתיבן בחד קרא, ולפ"ז ל"ל לרש"י לפרש כלל הי מיניהו עיקר והי מינייהו אתא בילפותא, וע' ברמב"ם ומפרשים פ"ח ה"ב מנזירות, וצ"ע כעת.
רש"י דיה קדשים קלים אין מועלין בהן, ע"ל בסוגיין רש"י ד"ה קדשי קדשים ובדף נ"ג ע"ב במשנה רש"י ד"ה העולה ובתוד"ה קדק"ד ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה מה חטאת בצפון. אותה דמה למעלה כו', ע' לקמן בסמוך תוד"ה מה חטאת אינה נאכלת ולעיל נ"ב ע"ב תוד"ה אותה ונ"ג ע"ב תוד"ה מה.
תוד"ה שאם. תימה דצריך קרא בנזיר דמשלח שערו תחת הדוד של חטאת תיפוק ליה מהך היקשא, ולולא דברי התוס' היה נלע"ד דללמוד מהיקש נופל רק היכא דליכא קרא

המנגד להילפותא, משא"כ הכא דבפירוש כתיב ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים, ואיך יבא ההיקש לבטל מקרא מלא, ולאמר דמשלח תחת הדוד של חטאת, משו"ה מצאו חז"ל בנזיר מ"ה ע"ב למילף, דוקא מהאי קרא גופיה דכתיב זבח השלמים, דהאי זבח מיותר, ובע"כ אתא לרבות זבח חטאת של נזיר טהור, וזבח אשם של נזיר טמא, דאם שלחו שערם תחת הדוד שלהם ג"כ יצאו, הרי דבמקום דכתיב שלמים, שם גופה גלי קרא דכשרה גם בשל חטאת, משא"כ אי לא הוה כתב זבח, רק תיבת שלמים, איך היה מקום לאמר דההיקש יבטל קרא דשלמים דכתיב בהדיא, וצ"ע כעת.

דף נה:

במאי קא מיפלגי ת"ק סבר כו', בילקוט ויקרא רמז ת"ס נשתנה גרסת הש"ס דבסוגיין, וע' בתו"כ ויקרא נדבה פרק י"ז ובראב"ד שם ובהתוה"מ סי' קס"ד.

שם שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין, פירש"י לקמן ס"א ע"א דשלמים דוקא קאמר משום דכתיב בהו פתח אה"מ ולא יליף שאר קדשים מינייהו, וע"ש תוד"ה קודם ובתוס' נ"ט ע"ב סד"ה עד ובמנחות צ"ה ע"א תוד"ה מר ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה סוף פרשה ד' ובת' מקום שמואל סי' ס"ב.

שם שנאמר ושחטו פתח אהל מועד כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' כ"ד.

שם בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול, וכ' בשטמ"ק וז"ל וא"ת תיפוק ליה דנשחטו קודם התמיד של שחר ואמרינן מנין שלא יהא דבר קודם תמיד של שחר ת"ל העולה עולה ראשונה וי"ל דהיינו למצוה אבל פסול ליכא ע"כ והיא קושית התוס' בכ"מ בש"ס שרמזו עליהם בד"ה שלמים ואחד מן התירוצים שתירצו בזה ועמש"כ בחידושי שם.

והנה בנוב"י מ"ק חאה"ע סי' ע"ז הביא קושיא בשם גאון אחד דאי אמרינן הני כהני שלוחי דידן נינהו איך כשרין הקרבנות שהביאן קודם תמיד של שחר או אחר תמיד של בין הערבים הרי אין שליחות לד"ע, והגאון נוב"י ז"ל דחה לדבריו בשתי ידים וז"ל אני תמה כו' עד כאן לא קאמרו התוס' שכשר אלא אליבא דאמת דשלוחי דרחמנא נינהו אבל איך יפשוט בגמרא האיבעיא מדברי התוס' זה דבר שאין לו שחר ע"כ.

ולע"ד בלתי מובן דבריו האם זו היא גזירה חדשה שנתחדשה בזמן התוס' ולא היה ידוע בזמן הגמרא, ואפילו עצם דברי התוספתא בפ"ד דפסחים דכל הזבחים שהקדימן לתמיד של שחר או שעכבן אחר תמיד של בין הערבים פסול, האם הוא דין חדש שנתחדש בימי ר' חייא ור' אושעיא, הרי הם היו אחרי חורבן הבית, ואם נעשה מעשה כזאת בזמן

הבית והיתה באה השאלה לפני הב"ד של כהנים, הלא לפי הבנת התוס' היו מורים דאף שאין לעשות כן לכתחילה דכתיב העולה עולה ראשונה מ"מ בדיעבד כשר, והשתא תקשה לדידהו אם הכהן המקריב הוא שליח של בעל הקרבן ואין שליח לד"ע א"כ בטלה השליחות ומדוע כשר הקרבן.

ומש"כ הנוב"י ז"ל מי לא משכחת ליה שהקריב הכהן קרבן של עצמו או במחוסרי כפרה שאין צריכין דעת ולא בעי שליחות ע"ש, גם זה בלתי מובן לע"ד, האם זו היא אוקימתא בש"ס שנופל עליה לאמר הכא במאי עסקינן. הלא בתוספתא קאמר כל הזבחים שהקדימן לתמיד של שחר כו', הרי כייל בזה בסתמא אפילו שאינם של הבעלים בעצמן ואינם מחוסרי כפרה, ואם נימא דהתוספתא איירי דוקא באלו ודאי הוא דוחק גדול, ומש"כ לו לחלק דהעולה עולה ראשונה לא שייך אל השחיטה רק אל ההקטרה, כבר מבואר בתוס' גופה ריש עירובין ובכ"מ, עד שמהתימה גם על הגאון השואל שנעלם ממנו חילוק התוס' שם על אתר.

ולעד"נ דגם בלא"ה אין מקום לקושיא זו, דאטו עשאו שליח לשחוט קודם תמיד של שחר, הרי עשאו לכשרות הקרבן. והעבירה עשה מדעתו, וע"ש בנוב"י סי' פ' ובמ"ת חאה"ע סי' קי"ב ובמל"מ פ"ג מגניבה ובקצוה"ח סי' קפ"ב סק"ב ואם היה מקום להרכיב שחיטת הכהן בשליחות הבעלים, מדוע נטר בקושיתו עד הכא, ולא הקשה תיכף בריש מכילתין דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים. הלא הבעלים בודאי לא היו רוצים שקרבנם יושחט שלא לשמן, והויא שינוי בשליחות. והויא כנוחר ומדוע כשר הקרבן, וכקושית המקנה בקידושין כ"ג ועמש"כ בחידושי לעיל ד"ב ע"א, ובע"כ דדעת הבעה"ב דרוש רק בנוגע אל הכפרה, והיינו דתנן בערכין כ"א שאין מתכפר לו עד שיתרצה שנאמר לרצונו, וה"נ אמרינן בכריתות ד"ז דהיכא דאמר לא תקריב כו"ע ל"פ דלא מכפרתו דכתיב יקריב אותו לרצונו ולא קאמר דהיכא דאמר לא תקריב פסול גם הקרבן וממילא דאינה מכפרתו, ובע"כ דדעתם אינו מעכב רק הכפרה אבל הזבח כשר, והא דתניא בתוספתא תענית פ"ד צו את ב"י ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי אי אפשר לאמר כל ישראל אלא מלמד ששלוחו של אדם כמותו ע"ש, התם נמי לא בעינן דין שליחות אל השחיטה, רק המעמדות הוא בנוגע אל הכפרה, וגם שם שליחות המעמדות אל הכהנים אינו מעכב כשרות הקרבנות, דאל"כ עד דוד ושמואל מתקני המשמרות היו הקרבנות נפסלים, ולפמש"כ התוס' בכ"מ והר"ן בנדרים ל"ה דבעיא אי כהני שלוחי דידן או דרחמנא בעו למפשט ממשנה או מברייתא, אמאי לא פשיט ממשנה דתענית כ"ו ותוספתא שם גבי מעמדות, ובע"כ דכל האי דינא שם אינו מטעם שליחות גמורה,

ובכל אופן אינו מעכב הכפרה רק מצוה שיעמדו על קרבנם, וע' סוטה ד"ח ע"א וברש"י ד"ה אקורבנייהו, ובמקום דלא לכפרה אתיא אלא לאישתרויי לאכול קדשים כגון יולדת כדאמרינן בכריתות כ"ו, איהי לא צריכה ג"כ לעמוד על קרבנה רק מביאה מעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים לערב, משום חזקה שליח עושה שליחותו או חזקה דאין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר כדאמרינן בעירובין ל"ב ע"א.

ולפ"ז צע"ק ברש"י שבת נ"ה ע"ב גבי בני עלי שכ' דהנשים לא היו יכולין לסמוך עליהם שיקריבום והיו שוהות שם ולא היו חוזרות אצל בעליהן עד שראו קיניהן קריבין כו', דיל"ד ניהי דחזקה דשליח עושה שליחותו לא היה שם דחשודים היו בעיניהן, אבל אמאי לא סמכו על החזקה דאין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר כנ"ל, ודוחק לאמר דבמשכן שילה לא היה עדיין קביעת הב"ד של כהנים להשגיח על זה.

שם פשיטא מוגף כנעול דמי, ול"ד להא דמסיק בבעיא בירושלמי כתובות פ"ז סוף ה"ו גבי יחוד סוטה אי מוגף כנעול, דהתם כל כמה שהדלת אינה סגורה על מסגר אפשר לבא מן החוץ פנימה ולא הויא סתירה גמורה, א"ד כיון דעכ"פ מוגף הוא הויא יחוד, משא"כ הכא דגזה"כ הוא ושחטו פתח אהל מועד, והבינו חז"ל דקרא קפיד ששחיטת השלמים תהיה בזמן שהוא פתוח, וכיון שהוא מוגף הרי אינו פתוח, וע' ת' רדב"ז ח"א סי' קכ"א ובת' מהרש"ם ח"ב ס"ס ע"ו.

שם א"ר יהודא אמר שמואל אין חייבין משום טומאה כו', האי אין חייבין הוא מלקות כמבואר בירושלמי מע"ש פ"ג ה"ד, והתם הגרסא א"ר יהודא אמר רב.

רש"י ד"ה וחד לפסול צדי צדדין כגון לשכות כו', ע' בפי' הראב"ד לתו"כ ויקרא נדבה סוף פרק י"ז ובהתומ"צ שם סי' קס"ד ובת' פנים מאירות ח"א ס"ס ע"ד.

רש"י ד"ה הוא עצמו וילון עצמו אינו חשוב אלא כפתח פתוח דלצניעותא בעלמא עביד ע"כ, ואע"ג דהתוס' בביצה י"ד ע"ב ובחולין ד"צ ע"ב מחלקים בין פרכת לוילון, וע' בפי' הראב"ד והרא"ש לתמיד כ"ט ע"ב, מ"מ פרכת דבבי שהיו שם אפשר דנחשבים רק כוילון, דגם אינהו לצניעותא עבידי כדפירש"י בכתובות ק"ו ע"א וע"ש תוד"ה שבעה, וע' בס' עזרת כהנים למדות פ"ד מ"ב.

תוד"ה שלמים. מפורש בפ"ק דעירובין ד"ב ובפרק התכלת מ"ט ע"ב ע"כ נוסף על אלו בתוס' פסחים נ"ח ע"ב וביומא כ"ט ע"א וע"ש בתוס' ל"ד ע"א ולקמן פ"ט ע"א ובכתובות ק"ו ע"ב ובתוי"ט תמיד פ"ג מ"ז ובבאר שבע שם.

דף נו.

אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלשים וחמש, ע' בס' עזרת כהנים למדות פ"ב מ"ו ובכפתור ופרח פ"ו.

שם ואוכלין שם קדשי קדשים ושוחטין שם קדשים קלים, פי' משום דבשחיטת קדשים קלים לא כתיב על ירך המזבח, משא"כ קדק"ד דכתיב על ירך המזבח צפונה, בזה נחלקו רבי ור' יוסי ב"ר יהודא וראב"ש בגבול מקום שחיטתן לעיל ד"כ ע"א, וע' בתו"כ ויקרא נדבה פרק ז' וב"ש משאנ"ץ שם.

אמנם יל"ד קצת אמאי לא חשיב נמי בקדושת זה המקום, דהשוחט בתוכה חולין אסורין בהנאה, כדחשיב בתוספתא כלים ב"ק פ"א.

שם בחצר אה"מ יאכלוה התורה ריבתה חצירות הרבה אצל אכילה אחת, ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ל"ב.

שם אלא אע"ג דקא שחיט כנגד הפתח תני אין שוחטין משום דלא קדשי כו', ע' תוספתא מע"ש פ"ב וב"ש שם פ"ג מ"ח ובמה"פ לירושלמי שם ה"ד.

שם והכתיב בשלו את הבשר פתח אה"מ ושם תאכלו אותו קדשי שעה שאני, ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' צ"ד.

שם מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה כו', וה"ה לקמצים ומי כיור שנפסלים ג"כ בשיעור זה, וע"ל כ"א ע"א וברש"י ותוס' ד"ה מי כיור, וע' טו"א לר"ה ד"ט ע"ב ובהשמטות שם ד"י ע"א ובחידושי ח"ס לסוכה ל"ח ע"א, ולדידן נמי נ"מ לענין זמן תפילת המנחה כדכתב רבינו יונה ר"פ תפלת השחר, וע' מג"א סי' רל"ג סק"ג.

שם ביום הקריבו את זבחו יאכל ביום שאתה זובח אתה מקריב כו', ע' מה שהאריך בדקדוק הלשון בזה בהתוה"מ פ' צו סי' מ"ם.

רש"י ד"ה ואוכלין שם קדק"ד דעד הכי הוא דהויא קדוש בקדושת חצר אהל מועד כו' ע"כ, הא דנסיב לקדושת חצר אה"מ, משום דבגמרא תלי בקרא דחצר אה"מ יאכלוה, וכן מסיק אברייתא דהכא בתוספתא כלים ב"ק פ"א והיא היתה חצר המשכן לפנים מן הקלעים שהיו במדבר ע"ש, וע' לקמן בסמוך רש"י ד"ה חצירות ובנוב"י מ"ת חא"ח סי' קכ"ד.

רש"י ד"ה קדשי שעה שאני גזה"כ היתה במילואים אבל קדשי דורות כו', ע' במגילת אסתר לסה"מ שרש שלישי, וע' בסוגיין תוד"ה קדשי ובמש"כ בחידושי שם ולקמן ק"א ולמנחות י"ט ע"ב.

תוד"ה קדשי שעה שאני דתלאו הכתוב באהל מועד דכתיב ומפתח אה"מ לא תצאו שבעת ימים ע"כ, בשטמ"ק כתב מאי דהוקשה להתוס' ז"ל ע"ש, ולולא דבריו היה נלע"ד דלרש"י ותוס' היה מוקשה תירוצא דהש"ס קדשי שעה שאני, דזה ניחא רק לשמואל במנחות י"ט ע"ב דלא ילפינן דורות משעה, אבל לרב דיליף דורות משעה נילף גם הכא ממילואים, ומשו"ה פירש"י דבמילואים גזה"כ היתה, אבל קדשי דורות איתרבו כדאמר התורה ריבתה חצירות הרבה, והתוס' ג"כ נשמרו מקושיא זו, ולהכי כתבו דבמילואים לא היה אפשר באופן אחר, משום שנצטוו שלא לצאת מפתח אה"מ שבעת ימים.

תוד"ה מניין. ותימא הניחא למ"ד אין לינה מועלת בראש המזבח כו', וקשה הלא שם פליגי באברים וחלבים שלנו בראש המזבח, מי הוו כשאר לנים ונפסלים בעמוד השחר, א"ד אין לינה מועלת ולא נפסלו ע"ש, הרי דשם איירו לענין פסול דאברים וחלבים, דהקטרן כל הלילה, ופסולן בלינה דעמוד השחר, כדתנן ריש ברכות, משא"כ הכא איירי לענין דם, ופסולן משקיעת החמה, ויליף לה מקרא, וע"ז סובבים דברי רש"י בפירושו הכא, דלא מהניא ליה לדם הלנה בראש המזבח לאכשורי, וע' ברש"י פ' תשא ל"ד כ"ה ובירא"ם ושפתי חכמים שם ובמש"כ בחידושי לקמן דף פ"ז ע"א.

בא"ד ולמחר מיפסיל בעמוד השחר כאימורים כו', ע"ל פ"ד ע"ב תוד"ה הגה"ה יוצא ובש"א סי' י"ז.

בא"ד ויש לפרש שקיעת החמה היינו תחילת שקיעה כו', ע' במרדכי פרק במה מדליקין רמז תנ"ו ובטו"א לחגיגה ד"ז ע"ב ולמגילה ד"ג ע"א וד"כ ע"ב ובש"א סי' י"ז ובעונג יו"ט חא"ח סי' י"ב.

בא"ד דמפרש ר"ת דמשקיעה משמע תחילת שקיעה שהחמה מתחלת ליכנס בעובי הרקיע כו', ע' מה שהאריך בזה בס' יראים ס"ס ק"ב.

דף נו:

א"כ נימא קרא ביום זבחו כו', בדק"ס נשתנה הגרסא.

שם המחשב לאור שלישי חזקיה אמר כשר ר' יוחנן אמר פסול כו', ע' טו"א מגילה בקונטרס אבני שהם לדף כ"א.

שם ת"ל והנותר עד יום בעוד יום הוא נאכל כו', ע' פסחים ד"ג ע"א תוד"ה ת"ל ובק"א לתו"כ צו פרק י"ב מי"ד וע"ע ברש"י תענית ד"ל ע"א ד"ה מליח ובגבורות ארי שם.

שם ת"ל ביום השלישי באש ישרף ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה, ע' ברמב"ם פי"ט ה"ה מפסוה"מ ובשעה"מ שם.

במשנה הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות, ואוקמינן בגמרא דמשנתינו ראב"ע היא, וכן הא דתנן בפסחים ק"כ הפסח אחר חצות מטמא את הידים, אתא נמי אליבא דראב"ע, דאילו ר"ע הא סבר דאכילת פסחים כל הלילה ע"ש, והנה אהא דתנן ריש ברכות הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר, דייק הש"ס שם ד"ט ואילו אכילת פסחים לא קתני ורמינהו ק"ש ערבית והלל בלילי פסחים ואכילת פסח מצותן עד שיעלה עמוד השחר א"ר יוסף ל"ק הא ראב"ע הא ר"ע כו' ע"ש, ולפי הנ"ל קשה טובא מה מקום לדקדק אמשנה דברכות, אהא דלא קתני אכילת פסחים גבי הקטר חלבים ואברים, ולמידק מינה דראב"ע היא, אחרי דמשניות מפורשות בפסחים ובזבחים דפסח אינו נאכל אלא עד חצות ולאחר חצות מטמא את הידים, וכבר אוקמינן להו כראב"ע, הרי טפי מדוייק ממשנה הנשנית בפירוש, מלמידק ממשנה השנויה בהקטר חלבים ואברים, וחסר להביא שם גם דין פסח.

ועוד דזה נמי קתני במשנה מגילה ד"כ ע"ב דהקטר חלבים ואברים כשר כל הלילה זה הכלל כו' דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה, ואמרינן בגמרא שם דבזה הכלל כייל במשנה אכילת פסחים ודלא כראב"ע ע"ש, ולפ"ז גם קושית הש"ס בברכות שם מיושב בפשיטות, די"ל דברייתא דברכות דס"ל דאכילת פסחים מצותן עד שיעלה עמוה"ש, ס"ל כמשנה דמגילה דכייל להאי דינה בזה הכלל, דבלא"ה פליגי המשניות אהדדי כדכתבו התוס' והראשונים בפסחים ובמגילה וע"ש בטו"א.

והנלע"ד עפ"מ דבירושלמי ברכות פ"א סוף ה"א קאמר הקטר חלבים ואברים ואכילת פסחים מצותן עד שיעלה עמוד השחר אנן תנינן אכילת פסחים אית דלא תני אכילת פסחים מאן תנא אכילת פסחים רבנן ומאן דלא תניא אכילת פסחים ר' אליעזר כו', וכ' שם בפני משה ז"ל אנן תנינן אכילת פסחים היו גורסין במתניתין גם אכילת פסחים שמצותן עד שיעלה עמוד השחר וע"ש בפי' מס' חרדים ובמה"פ, ומעתה מיושב סוגית הש"ס בברכות ברווחא, דלעולם לא היה עולה על דעתם לדייק גבי הקטר חלבים ואברים ואילו אכילת פסחים לא קתני ולתרץ הא ראב"ע הא ר"ע, אחרי דמשניות מפורשות בהדיא ואוקמינן לכל אחת על מקומה כראב"ע ומה לו לדייק מדיוקא, רק לחכמי הש"ס הבבלים היה ידוע נמי דאיכא דגרסי במשנה גופא גבי הקטר חלבים ואברים גם אכילת פסחים דמצותן עד שיעלה עמוד השחר כדגרסי בירושלמי שם, ולפ"ז שפיר העיר המקשה, לפ"מ דבגרסת הבבלי ליתא אכילת פסחים, ש"מ דס"ל לבבלי דמצותו רק עד חצות לילה, וא"כ תקשה אהא דתניא ק"ש ערבית והלל בלילי פסחים ואכילת פסח מצותן עד שיעלה עמוה"ש, ואהא משני רב יוסף כדמשנינן בזבחים ובפסחים

ובירושלמי ברכות שם דתליא במחלוקת דראב"ע ור"ע, ואגב אורחא דסוגיא אשמעינן נמי דיש גרסאות שונות במשנה, ובבבלי נקט דלא גרסינן במשנה אכילת פסחים, כדי שתהיה מתאמת עם המשניות דפסחים וזבחים כמש"כ התוס' בכה"מ, דהני תלתא משניות בחדא שיטה קיימו לפסוק כראב"ע, וע' מכילתא פ' בא בפסוק ואכלו את הבשר ובהתוה"מ שם סי' ל"ז.

שם דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם כו', כ"ה הגרסא ביתר המקומות בש"ס, וע' בס' תשובת שמואל בסוגיא דפסחים.

רש"י ד"ה לילה אחריהם דכתיב בתודה לא יניח ממנו עד בקר כו', ע' פסחים ד"ג ע"א רש"י ד"ה זבחים ובצל"ח שם ע"ד התוס' ד"ה ת"ל.

תוד"ה ת"ל. וה"ר חיים מפרש עד יום הג' ולא הג' בכלל כו', ע' בק"א לתו"כ צו פרק י"ב מי"ג.

דף נז.

ועולה גופה מנלן דכתיב אל יסוד מזבח העולה למד על עולה שטעונה יסוד, כ"ה גרסת הדק"ס, וע"ל נ"א בתוס' ובהתוה"מ ויקרא סי' מ"ב רכ"ט רע"ד ובילקוט קרח רמז תשנ"ה.

שם מנין לבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחת שנאמר ובשרם יהיה לך כו', ע' ספרי קרח וברש"י פסוק זה ובהתוה"מ שם סי' מ"ב וברא"ם שם ובזרע אברהם על הספרי שם פיסקא קי"ח, ודבי רב דדרשו בבכורות כ"ז ע"ב מדכתיב שנה בשנה יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד, הוא שיטת ר' אלעזר בספרי שם, אולם בספרא פ' צו פרק י"ב לא דרשו כנ"ל, רק מקרא דאם זבח קרבנו, וע"ש במפרשים.

שם היה שם תלמיד אחד שבא לביה"מ לפני חכמים תחילה ור' יוסי הגלילי שמו, ע' באר שבע להוריות ד"ח ע"ב.

שם מ"ס הימנו ודבר אחר הוי היקש ומ"ס לא הוי היקש, ע' בת' חו"י סי' ר"ג.

רש"י ד"ה אין מלמדין. דשני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין אפילו בגז"ש כו', ע' העמק שאלה לשאילתות פ' בחקותי סי' קט"ז אות ב' ובשעה"מ ה' עכו"ם פי"ב ה"ג ובגינת וורדים להפמ"ג כלל י"ב.

תוד"ה ואני מקישו לחזה ושוק של תודה משום דלחומרא מקשינן ע"כ, נ"ב כדאמרינן ביבמות ד"ח ע"א ובשאר מקומות.

דף נז:

ואיבעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר, כ"ה גרסת רש"י ותוס' הכא, וביתר חילופי הגרסאות הנוגעות גם לכוונת הש"ס, ע' בדק"ס ובתוס' יומא נ"ז ע"א ובר"ח שם.

שם מאן תנא א"ר יוסף ראב"ע היא דתניא ראב"ע אומר נאמר כאן בלילה הזה כו', גם בברכות ובפסחים הביא רב יוסף דברי ראב"ע, ובמגילה ספ"ב הובאו דבריו בשם סתמא דהש"ס, אולם רישא דברייתא היא במכילתא פ' בא אקרא דואכלו את הבשר בלילה הזה.

שם וממאי דראב"ע ודאורייתא דילמא דרבנן ולהרחיק מן העבירה כו', ע' בחידושי הרשב"א וצל"ח לברכות ד"ט ע"א ובתשובות הרשב"א סי' תמ"ה.

שם א"כ מאי אלא עד חצות אלא כי התם כו', כה"ג דייק ברא"ש פ' ערבי פסחים סוף סי' ה' ע"ד רבינו יונה, וע' בהגהות עתים לבינה על ס' העתים סי' קמ"א ובבשמים ראש וכסא דהרסנא סי' קכ"ה.

רש"י ד"ה כי התם דומיא דלילה ומנוייו וצלי תנייה דהוו דאורייתא, ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' ל'.

תוד"ה ואב"א חוץ. דהוי דבר הבא בהיקשא ואינו חוזר ומלמד בהיקש כו', ע' שבועות ד"י ע"א תוד"ה ואיתקוש ובש"ק לירושלמי שם פ"א ה"ה.

תוד"ה להרחיק. דניכר הוא מתי יהיה שקעה"ח אבל בלילה אינו ניכר, ע' שאגת אריה סי' ד' וסי' י"ד.

תוד"ה ואב"א כי התם. ויש לדקדק דהלכה כראב"ע דסתם לן תנא כוותיה כו', וכ"כ התוס' במגילה ספ"ב, וע' בתוס' פסחים ק"כ ע"ב ושם פ"ט ע"א ד"ה דאילו וברשב"א ורא"ש ותוס' הרא"ש ותוס' רי"ח לברכות ד"ט ובביאורי הגר"א לאו"ח סי' תע"ז סק"ו ובאו"ז ה' פסחים סי' רל"א.

והנה הרמב"ם ספ"ח מה' ק"פ פסק כר"ע וביאר הרב המגיד רפ"ו מה' חמץ משום דהלכה כר"ע מחבירו ע"ש, ומסוגיין יל"ד טובא אהאי כללא דהלכה כר"ע מחבירו, לפ"מ דמסדר המשנה סתים בתלתא דוכתי כראב"ע נגד ר"ע, הכא ובריש ברכות ובשילהי פסחים, כדכתבו הראשונים הנ"ל, ולפ"ז הלא מוכרח מעצם המשניות, כדמסקינן בעירובין מ"ז ע"ב, דהני כללי לאו דברי הכל היא דהא רב לית ליה הני כללי.

אמנם לכאורה היה מקום לדקדק על הרמב"ם, לפ"מ דמסקינן בברכות ובפסחים שם ור"ע האי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא כו' וראב"ע מלא תותירו ממנו עד בקר נפקא ור"ע אי מהתם ה"א מאי בקר בקר שני וראב"ע אמר לך כל בקר בקר ראשון הוא ע"ש, הרי חזינן דממחלקותם בסוגיין נולדה להם מחלוקת חדשה, דלראב"ע

כל בקר בקר ראשון, ולר"ע מוכרחים אנו לאמר דבקר הוא נמי בקר שני, דאל"ה לא מיתוקמי ליה קראי, והשתא לפ"מ דהרמב"ם כתב בפי"א ה"ב מה' שכירות וז"ל שכיר יום גובה כל הלילה ועליו נאמר לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר, הלא דס"ל כברייתא דב"מ ק"י ע"ב דבקר בקר ראשון הוא ע"ש, ואיך יתאים עם דעתו גבי אכילת פסחים דס"ל כר"ע, דמוכרח לאוקים הני קראי דבקר הוא בקר שני, אך ז"א די"ל דמשם אין הכרע, דא"כ גם ר"ע דהכא יהיה מוכרח לחלוק על ברייתא דב"מ, ובאמת משמע גם במשנה שם דס"ל כהברייתא ומדוע לא פליג ר"ע שם, ובע"כ דהתם שאני כיון דכתיב עד בקר אצל לא תלין, התם כו"ע מודים דהוא בקר ראשון, וע' פסחים ע"א ע"ב תוד"ה כל ובהתוה"מ פ' בא בפסוק ואכלו את הבשר בלילה הזה.

בא"ד וצריך ליזהר אמצה משום דקאמר רבא כו', התוס' הוסיפו בדבריהם אלו דלא נטעה לאמר דפלוגתא דראב"ע ור"ע הוא רק בפסח, ומשו"ה כתבו דנ"מ נמי בזה"ז לענין אכילת מצה רק עד חצות, וכ"פ בשו"ע ר"ס תע"ז, ורבא איצטריך ליה לאשמעינן התם אע"ג דכבר איתקש מצה לפסח בחד קרא דעל מצות ומרורים יאכלוהו, משום דאפקיה קרא מהיקישא קמ"ל דכי אהדריה קרא למילתא קמייתא אהדריה כדאמר התם, וע' שעה"מ פ"ו ה"א מה' חמץ ושם פ"ח הכ"ו מה' אישות.

קדשי קדשים פרק ששי

דף נח.

במשנה, קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח ר' יוסי אומר כאילו נשחט בצפון כו', הנה בגמרא קא"ר יוחנן טעמא דר' יוסי אי משום דקסבר כוליה מזבח בצפון קאי או מקרא דוזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך, וברמב"ם רפ"ג מפסוה"מ נקיט האי קרא ע"ש, ויל"ד הלא בתו"כ נדבה סוף פרשה ה' ביאר איהו גופיה טעמיה, דהכי תניא התם המזבח צפונה שהמזבח כולו ראוי להיות צפונה שאם שחט בראשו קדשי קדשים כשרים דברי ר' יוסי ר' יהודא אומר כו', הרי בהדיא טעמו מדכתיב המזבח צפונה, וה"נ תניא בתוספתא רפ"ז ר' יוסי אומר מזבח כולו צפון שנאמר ושחט אותו על ירך המזבח צפונה וצע"ק.

שם ר' יוסי ב"ר יהודא אומר מחצי המזבח ולדרום כדרום מחצי המזבח ולצפון כצפון, וכ"ה גם דעת ר' ראובן באגדה דפסיקתא פיסקא ביום השמיני סי' ד', וע' מכילתא ס"פ יתרו בקרא דוזבחת עליו ובהתוה"מ שם ובפ' תרומה בפסוק ונתתה אותה תחת כרכב המזבח.

שם וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך, ע' תקוני זהר תקונא חד ועשרין דף נ"ט ע"א דפוס ליוורנו ושם שילהי תקונא עשרין וארבע.
שם ר' יוסי סבר כולו לעולה וכולו לשלמים ור' יוסי ב"ר יהודא סבר חציו לעולה וחציו לשלמים כו', בביאור פלוגתתם ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ס"ו.
שם מזבח אדמה תעשה לי שיהא מחובר באדמה שלא יבננו לא ע"ג מחילות ולא ע"ג כיפין, ע' מל"מ פ"א הי"ג מבית הבחירה ובהתוה"מ ס"פ יתרו בקרא דמזבח אדמה ולקמן ס"ב ע"א תוד"ה ולא ובמש"כ בחידושי שם.
שם שלא יבננו לא ע"ג מחילות ולא ע"ג כיפין ע"כ, ושיעור החלל לפסול המזבח בשביל זה הוא טפח, כדכ' הר"ש באהלות פ"ט מט"ו.
שם באומד חמש סאין גחלים ובשבת באומד שמונה סאין כו', במשנה דתמיד כ"ט ע"א הגרסא בעומד בעי"ן, וע"ש במפרש ובמש"כ בחידושי שם.
רש"י ד"ה עצי תאנה יפין, שבו היתה תקנה לאדם הראשון שנאמר ויעשו להם חגורות ע"כ, וכן פי' ג"כ הרא"ש בתמיד כ"ט ע"ש, ואע"ג דלדעת ר' נחמיה גם הקלקול היה בתאנה באכילת עץ הדעת, אפ"ה אזלינן בתר התקון המאוחר, וע' סנהדרין ד"ע ע"ב וברש"י ותוס' שם.
רש"י ד"ה בשבת, שעל מזבח הפנימי אין הקטר אלא לקטרת שחרית וערבית כדכתיב לא תעלו עליו קטרת זרה ע"כ, ע"ל כ"ז ע"ב רש"י ד"ה קטרת זרה ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה קדק"ד ששחטן בראש המזבח. מדאורייתא שוחט לכתחילה כדדרשינן מוזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרבץ גללים ע"כ, וקשה הלא משנה מפורשת היא דקושטא דמילתא הכי הוא, דהכי תנן לקמן פ"ד ע"א עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד שחטה בראש המזבח יפשיט וינתחה במקומה ע"ש, ולפ"ז בדוקא נקיט במשנתינו ששחטן, דכל זמן שהיא חיה דינו להורידה למטה, רק אם שחטה, כשר אפילו להפשט וניתוח בראש המזבח וע"ל פ"ה ע"א.
ולאמר דהתוס' ס"ל דעולה חיה שתרד מראש המזבח הוא ג"כ מדרבנן שמא תרבץ גללים, וכדמשמע שהבין כן בתפארת ישראל שם, זה אינו לע"ד, דהרמב"ם בפ"ג ה"ד מפסוה"מ כתב בהדיא טעמא דתרד שעדיין אינה ראויה ע"ש. הרי שהרמב"ם הבין דמשנה דעולה שעלתה חיה לראש המזבח נמשכת אחרי המשנה הקודמת דר"פ המזבח מקדש, שהניחו יסוד אקרא דהיא העולה על מוקדה מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד כו', הרי דמדאורייתא היא, וכיון שיש מקום לפרש דמדאורייתא תרד

כפי' הרמב"ם, א"כ אף אם נימא דהתוס' ס"ל דתרד מדרבנן, עכ"פ הי"ל להתוס' בסוגיין להביא משנתינו דהמזבח מקדש, ולפרש דגם התם מדרבנן הוא, וצ"ע כעת.

והרמב"ם רפ"ג מפסוה"מ העתיק לשון משנתינו קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח, ואפ"ה לא תקשה עליו קושית התוס', לפמש"כ שם ה"ד עולה שהעלה חיה לראש המזבח תרד שעדיין אינה ראויה, א"כ לא משכחת לדידיה מציאות השחיטה על ראש המזבח רק בדיעבד, ולהכי נקט ששחטן כנ"ל. אמנם לולא דברי התוס' והרמב"ם דאינהו מפרשי איסורא דלכתחילה מדרבנן, ואיהו מפרש דעדיין אינה ראויה, היה מקום נמי לאמר דמשנה דעולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד פליג אתנאי דמתניתין דדרשי עליו עליו ממש, וע"ל נ"ט ע"א תוד"ה וכי ובמש"כ בחידושי שם, דאי אית להו עליו ממש לא הו"ל למיתני תקנתא דירידה, רק היל"ל ישחטנה ויפשיטנה וינתחנה, אלא דמשנה דהתם ס"ל כהמכילתא ס"פ יתרו ומובא ברש"י עה"ת שם וזבחת עליו אצלו כמו ועליו מטה מנשה או אינו אלא עליו ממש ת"ל הבשר והדם על מזבח ה"א ואין שחיטה בראש המזבח ע"ש, הרי דתנא דמכילתא ודאי פליג על ר' יוסי ועל ר"י ב"ר יהודא דמשנתינו כמש"כ שם בהתוה"מ, ולפ"ז י"ל דמשנה דלקמן פ"ד ס"ל כהמכילתא, ושפיר תנא תרד.

בא"ד מדאורייתא שוחט לכתחילה כדדרשינן מוזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שמא תרביץ גללים ע"כ, וראיתי במנ"ח קונטרס קומץ מנחה מצוה קל"ב שהביא להקשות, לפ"מ דחזינן דהש"ס יליף לענין קרבנות מעקידה כמבואר בפ' לא היו כופתין דף ל"א דמעקידין יד ורגל כיצחק בן אברהם וכן בשחיטה שהיא בתלוש ובסכין מדכתיב ויקח את המאכלת כדלקמן צ"ז ע"ב, א"כ אמאי לא נילף נמי בסוגיין דשחיטת קדק"ד כשרין בראש המזבח מעקידה דכתיב וישם אותו על המזבח ממעל לעצים, וכן מאי קמבע"ל במנחות כ"ו ע"ב אי על העצים דוקא נילף מעקידה דכתיב בהדיא ממעל לעצים, וע"ש מה שנדחק בזה.

ולכאורה טפי ה"ל להקשות לפ"ד המכילתא דדרשי וזבחת עליו אצלו כמו ועליו מטה מנשה כדהבאתי בחידושי לעיל בסמוך, וכן מהא דתנן לקמן פ"ד ע"א עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד, ואברהם העלהו לראש המזבח לכתחילה, ובע"כ דהתם עיקר ציווי השי"ת היה והעלהו שם לעולה, וכמאחז"ל המובא ברש"י בקרא דאל תשלח ידך וז"ל א"ל הקב"ה לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה לא אמרתי לך שחטהו אלא העלהו אסקתיה אחתיה ע"ש, ואף שאאע"ה חשב שאח"כ הוא מצווה לשוחטו ג"כ, בכ"ז הרגיש דמצוה ראשונה עליו לקיים כפי שיצא מפי השי"ת והיא מצות ההעלאה על העצים, ואין ללמוד מזה לשאר קרבנות, דהתם כל הצווי מהשי"ת היתה רק ההעלאה ולא השחיטה,

כדדרשינן בתענית ד"ד ע"א ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם, משא"כ בקרבנות שעצם המצוה היא השחיטה, וממילא גם הש"ס הכא לא מצי למילף מעקידה, דהשי"ת פקד עליו בעיקר ההעלאה, שלא רצה בשחיטה רק בנסיון, ואעא"ה היה מוכרח לקיים בדיוק ציווי השי"ת.

ובכלל מחלקת קדומה היא אי למדין מקודם מתן תורה, והארכתי בזה בחידושי לחולין דט"ז ודפ"ה, ולפ"ז י"ל דלא גמרינן מקודם מ"ת רק דברים שלא נאמרו לאחר מ"ת, כמו שחיטה בתלוש ובסכין ועקידת יד ורגל, משא"כ אם נמצא בקרא מפורש אחרי שניתנה תורה לישראל, בודאי לא ילפינן מקודם מ"ת, וכדהקשה רב יוסף ביומא כ"ח ע"ב ואנן מאברהם ניקום ונגמר, ורבא דאהדר ליה תנא גמר מאברהם, הוא ג"כ בזריזין מקדימין למצות, דלא אשכחן אלא באברהם דכתיב וישכם אברהם בבקר, אבל עצם דין מילה שהוא דוקא ביום, זה יליף התם מדכתיב וביום השמיני ימול, וע' שבת קל"ה סוף ע"א וברש"י ד"ה דורות הראשונים ובירושלמי מו"ק פ"ג ה"ה, והדברים עתיקים.

ובמנחות כ"ו ע"ב דחזקיה בעי אם סידר המערכה על סידור האברים, ג"כ אין מקום להקשות דנילף מעקידה דכתיב ממעל לעצים, דהתם נמי בעי למגמר מקראי דלאחר הדיבור, רק דבקראי גופייהו נולד לו ספק, דבחד קרא כתיב על העצים, ובאידך כתיב על המזבח, ומשו"ה בעי אי על העצים דוקא, ואפשר נמי דאידך קרא אתא לגלויי אקרא קמא, דאי בעי הכי עביד ואי בעי הכי עביד, ולמילף מעקידה בהכרעה על הכתובים דלאחר מ"ת נמי לא מצי, דהתם עצם המצוה על אברהם היתה העלאת יצחק על המזבח כשהוא חי כנ"ל, ואין לזה שום שייכות עם סידור אברים של קרבנות למערכה.

תוד"ה משוך. וא"ת הכא משמע דלא מקרי לפני ה' אלא במערב כו', ע"ל ס"ג ע"ב תוד"ה מה ובמנחות ס"א ע"א תוד"ה אבל ושם י"ט ע"ב רש"י ד"ה יכול במערב ובתוס' שם ובהתוה"מ פ' צו סי' כ"ו ובתורה אור שם, וע"ע בכ"מ פ"ט ה"ו ממעה"ק.

דף נח:

ר' יוסי אומר זה סימן כל הניטל בפנים לינתן בחוץ כו', ע' תוספתא יומא פ"ג ובירושלמי שם פ"ה ה"ו ובתו"כ אחרי פרק ג' ובמפרש לתמיד כ"ט ע"א.

והא דר' יוסי קאמר בלשון, זה סימן, אשכחן כה"ג בהוריות י"ג ע"ב דר' יוסי יהיב סימנא, אבל י"ל נמי דהתם ר' יוסי לא אמר אלא שתים ולא שלש, וסתמא דהש"ס מסיק עלה וסימניך קמיצה ע"ש, כדאשכחן כה"ג בב"ב קמ"ז ע"א וביבמות ד"י ע"א ובחולין ס"ב

ע"ב ובנדה מ"ה ע"ב, והוא עפ"מ שאחז"ל בשבת ק"ד ע"א סמ"ך עי"ן סימניות עשה בתורה כו', וע' ברש"י עירובין נ"ד ע"ב ד"ה סימנין.

שם אילימא שירים בהדיא כתיב בהו אל יסוד מזבח העולה כו', ע"ל נ"א ע"א תוד"ה אשר ובמש"כ בחידושי שם.

שם ר' יהודא אומר מזבח ממוצע ועומד באמצע העזרה כו', ע' בפי' הראב"ד לתו"כ ויקרא ריש פרק ז' ובהתוה"מ שם סי' פ"ו.

שם משום דר' יהודא שמענא ליה ממוצע בהדיא, ע' תוס' יומא ט"ז ד"ה הא מני.

רש"י ד"ה ורב שרביא. לר' יוסי סתמא דהוא ר' יוסי בן חלפתא, וכן פירש"י בב"ק ד"ע ריש ע"ב והרשב"ם בב"ב נ"ו ע"ב, וכדבריהם מוכרח במעילה י"ז ע"ב, וע' מכות ד"ו ע"ב ובשבת קכ"א ע"א ובשילהי יומא וע"ע בסוטה ל"ד ע"א ובסנהדרין ד"פ ע"א וברש"י שבת קט"ו ע"א ובבכורות כ"ו ע"א.

תוד"ה ר' יוסי היא וא"ת מי מצית מוקמית לה לסדר תמיד כר' יוסי כו', ע' יומא מ"ה ע"א תוד"ה ר' יוסי.

תוד"ה הא. וא"ת דמשמע הכא דמאן דל"ל כוליה מזבח בצפון קאי כו', ע' בר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה סוף פרשה ד'.

דף נט.

מזבח העולה וגו' מזבח בפתח אהל מועד ולא כיור בפתח אה"מ היכן היה נותנו כו'. ע' מה שהאריכו בביאור ברייתא זו דריה"ג הראב"ד בפירושו לתו"כ ויקרא נדבה סוף פרשה ד' ובהתוה"מ שם סי' מ"ד.

שם ראב"י אומר צפונה שיהא צפון פנוי מכלום, פי' דאיהו מפרש צפונה דקרא אצפונה דעזרה ולא על צפון המזבח, כדכ' הראב"ד בפירושו לתו"כ ויקרא נדבה ריש פרק ז', וע' מש"כ שם הגאון בעל התוה"מ בסימנים מ"ד ס"ז פ"ו.

שם אמר רב מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין מקרא הוא בידנו ושכחנוהו כו', ונלע"ד דלהכי נצטער רב על ששכח מקור הדין מן המקרא, לפ"מ דאיהו לגרמיה ס"ל בע"ח אינן נדחין כדאמרינן בסוגיין, א"כ לאחר תיקון המזבח היו צריכין לחזור להיתירן, כיון דאין האיסור מצד עצמן רק מפני פגימת המזבח, והשתא לאחר תיקונו הרי בטל גורם האיסור, והכי אמרינן בירושלמי יבמות פ"א ה"א כל דבר שהוא בא מחמת הגורם בטל הגורם בטל האיסור ודבר שאינו בא מחמת הגורם האיסור במקומו ע"ש, ולפ"ז רב דפסלינהו לכל הקדשים שנשחטו שם אפילו לאחר תיקון המזבח, בע"כ שאינו

ע"פ שיטתו, אלא ממה ששמע הדין מן הכתוב, ואחרי ששכח המקרא שפיר היה מקום לו להצטער.

שם כי סליק רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי כו', התוס' במנחות כ"ד ריש ע"א הוכיחו מהכא, דכמה פעמים עלה רב כהנא לארץ ישראל, וע"ע בתוס' גיטין פ"ד ובב"ק קי"ז ע"ב, ולולא דבריהם היה נלע"ד עפמש"כ התוס' בקידושין ד"ח ע"א ובכ"מ דתרי רב כהנא הוו, וע' בתשובות באר שבע סי' י"א, א"כ י"ל דהך דהכא רב כהנא אחר הוה.

שם וכי עליו אתה זובח אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר, כ"ה גרסת רש"י בחולין י"ז סוף ע"ב, ובחידושי הרשב"א שם גריס ולא כשהוא פגום.

שם רב סבר בעלי חיים אינן נדחין ור' יוחנן סבר בע"ח נדחין, עמש"כ בחידושי לעיל דף י"ב ולמעילה י"ב ולתמורה כ"ו.

שם נהרס הא איזקין להו כו', ע' שעה"מ פ"ב ה"ו מאיסורי מזבח.

שם מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו. וה"ה אימורין כמש"כ התוס' לקמן ס"א ע"א.

שם דברים ככתבן דברי ר' יהודא, ע' בתוס' לקמן פ"ז ע"א ובמנחות נ"ז ע"ב דיה כבש ובמש"כ בחידושי לקמן ד"ס ע"א.

רש"י דיה כשהוא שלם והאי עליו בגינו ובשבילו קאמר ע"כ, דוגמא לזה הוא לשון הש"ס לקמן ד"ס ע"א, וע"ש רש"י ד"ה בגינו וברש"י חולין י"ז סוף ע"ב וברן שם.

רש"י ד"ה אזקין. ופשיטא דפסולין דגבי מומין קתני להו בבכורות כו', ע' ע"ב תוד"ה הא ובטו"א לר"ה ד"י ע"א ובמש"כ בחידושי לתמורה כ"ח ע"ב.

רש"י ד"ה דברים. לר' יהודא הכי משמע קרא כי מזבח אבנים אשר תחת מזבח הנחשת קטן היה, ע"ל ד"ס ע"א רש"י ד"ה ה"ק ומש"כ בחידושי שם.

תוד"ה פנוי. והני צורך שחיטה נינהו ע"כ, וכ"כ הר"ש משאנ"ץ בפ' ויקרא נדבה ריש פרק ז'.

תוד"ה שיהא. דראב"י ס"ל הכא כוליה מזבח בדרום קאי כו', ע' תוס' יומא י"ז ע"א ובתוספתא זבחים רפ"ו ורפ"ז ובמפרשים שם.

תוד"ה וכי. אע"ג דלעיל דרשינן עליו ממש כו' ע"כ, לפ"ז שלש מחלוקת בביאור דוזבחת עליו, תנאי דמתניתין סברי עליו ממש, ולפי דרשה דהכא האי עליו בגינו ובשבילו כשהוא שלם, דומיא דואכלוה מצות אצל המזבח דלקמן ד"ס ע"א, ולפ"ד המכילתא ס"פ יתרו נדרש האי עליו אצלו כמו ועליו מטה מנשה, וע"ש בפירש"י ובהתוה"מ.

תוד"ה עד. אבל הכא בידו לתקן המזבח ולכך משמע דכו"ע לא הוי דחוי ע"כ, האי לתקן המזבח שכתבו התוס', כוונתם לבנות המזבח, שזה הוא דחוי מעיקרו, ובאופן כזה

שתיקון הדחוי הוא בידו היינו לבנותו, בזה גם ר' יוחנן ס"ל דלא הוי דחוי, והא דס"ל לר' יוחנן אחד זה ואחד זה פסולין, הוא רק בנראין ונדחין, שאז גם התיקון אינו מועיל, ומה מקום לסברא דבידו לתקן, האם יהיה עדיף מהתיקון גופיה, ובהכרח דסברת בידו אליבא דר"י הוא רק בנבנה המזבח, שקודם בניינו היו הקדשים דחויין מעיקרא, ולזה מועיל מה דבידו לבנותו, כן הוא כוונת התוס'.

ועפ"ז נראה ג"כ ליישב דברי הרמב"ם בפ"ג הכ"ד מפסוה"מ, שכ' וז"ל הקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח כשיבנה מקריבין אותן שהדיחוי מעיקרו אינו דיחוי, והק' בלח"מ תיפוק ליה מטעמא דאמר בהלכה הקודמת דבעלי חיים אינם נדחים, וע"ש מה שנדחק בזה, ולכאורה קשה יותר על הרמב"ם, דהכא פסק דדיחוי מעיקרו אינו דיחוי, ובפ"ד ה"ד מק"פ פסק כמשנה דפסחים צ"ז ע"ב במפריש נקבה לפסחו דדייק שם בגמרא ש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי כדהביאו התוס' הכא, וע"ש בכ"מ ולח"מ, אולם לפמש"כ ניחא דהרמב"ם הבין ג"כ כמש"כ התוס', דדיחוי מעיקרא דנבנה המזבח ל"ד לדיחוי מעיקרו דמפריש נקבה לפסחו, דהתם אין בידו לתקן, משא"כ הכא בידו לבנותו, והשתא אם הרמב"ם היה נותן טעם הדבר שאין בע"ח נדחים, או לא היה כותב האי דינא כלל והוה סמכינן על שיטתו דס"ל אין בע"ח נדחין, אז היה המובן בדעת הרמב"ם דגם דין הקרבת הקדשים על המזבח הנבנה שכשרים אחרי בנין המזבח, הוא רק לרב דס"ל בע"ח אין נדחין, אבל לא אליבא דר' יוחנן, להכי פלגינהו הרמב"ם לשתי הלכות פסוקות נפרדות, וכתב מתחילה שקדשים חיים שהיו בעזרה כשנפגם המזבח לא נפסלו, אלא כשיבנה המזבח יקריבו שאין בע"ח נדחין, וזהו ודאי רק אליבא דרב דפסק כוותיה גם במק"א, ואח"כ כתב בהלכה בפ"ע הקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח, כשיבנה מקריבין אותן, ומסיק שהדיחוי מעיקרו אינו דיחוי, ולשון שהדיחוי משמע בפרטיות על דיחוי זה, אינו דיחוי, והטעם מפני שהוא גם בידו, וממילא אתיא הלכה זו גם אליבא דר' יוחנן וכמש"כ התוס' בסוגיין, ואגב אורחיה נשמר בזה שלא תקשה ממה שפסק הכא על מה שפסק בפ"ד מק"פ כמשנה דפסחים צ"ז כנ"ל, משום דדיחוי מעיקרו דמפריש נקבה לפסחו לאו בידו הוא לתקן, משא"כ הכא בידו לבנותו, וע' ברמב"ם ספ"י משגגות ובלח"מ שם פ"ג ה"ח ובמעה"ק פט"ו ה"ד.

בא"ד מידי דהוה אמחוסר זמן בגופו ובבעלים כו', ע' יומא ס"ג ע"א תוד"ה שלמים ושם ס"ד ע"א תוד"ה התם.

בא"ד ופריך ונשחטינהו משחט ופ' בקונטרס משום שחוטי חוץ לא מחייב דמיירי בקדשי בדה"ב כו', ע' בת' אגודת אזוב סי' י"ד.

בא"**ד** דהיינו מדרבנן משום קנס כו', ע' בהתוה"מ פ' בחקתי סי' ס"ז ובחוט המשולש בחלק התשובות של הגאון ר' הלל ז"ל סי' ד'.
בא"**ד** דר' יוחנן דמחייב לקמן מעלה בחוץ מיירי בהעלאת קטרת כו', ע' בס' התרומה ה' ארץ ישראל.

דף נט:

והלא כבר נאמר אלף עולות יעלה שלמה כו', ע' תנחומא ס"פ תרומה ובמכילתא ס"פ יתרו בקרא דמזבח אדמה ובהתוה"מ שם.
שם אלא מהו קטן מהכיל כאדם האומר לחבירו פלוני ננס הוא ופסול לעבודה כו', ע' זוה"ק תרומה דף קל"ח ע"ב ובב"ר פ' ל"ו ז' ובתו"כ פ' צו פרק ב' משנה ט' ובר"ש משאנ"ץ שם.
שם ר' יהודא אומר נאמר כאן רבוע ונאמר להלן רבוע מה להלן מאמצעיתו היה מודד כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' פ"ו.
שם נאמר כאן רבוע ונאמר להלן רבוע מה להלן גובהו פי שנים כארכו כו', ע' בהתוה"מ תרומה כ"ז א' ושם פ' תצוה ל' ב'.
שם מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות ואומר קלעים חמש עשרה אמה כו', ע' בהתוה"מ תרומה כ"ז ט"ז ושם פסוק י"ח.
רש"**י** דיה אלף עולות. ובמזבח שעשה שלמה היה מקום המערכה כ' על כ' לר' יוסי כו', ע' בפירש"י מלכים א' ח' ס"ד וברד"ק ורלב"ג ומלבי"ם שם ובעזרת כהנים למדות פ"ג מ"א ד"ה עד שנמצא.
רש"**י** ד"ה ונאמר להלן רבוע בשל יחזקאל כו', בילקוט תרומה רמז שע"ג גריס בגמרא גופה ונאמר להלן רבוע בבית עולמים.
תוד"**ה** והלא. הא ג' מזבחות הוו כדאמר לקמן של נוב ושל גבעון וגדול היה וי"ל כו', ע' עזרת כהנים למדות פ"ג מ"א ד"ה א' מתחילה.
תוד"**ה** ואומר. ועוד דשער חצר לא הו"ל צורת הפתח כו', וכ"כ התוס' בעירובין ד"ב ע"ב בד"ה ואב"א, וע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' קמ"ט.

דף ס.

ומה ת"ל ה' אמות כו', בילקוט תרומה רמז שע"ג הגרסא הא מה אני מקיים וקומה חמש אמות כו'.

שם אלא לר' יהודא מאי קטן ה"ק מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת קטן הוה. דרשה זו הביא רש"י לעיל נ"ט סוף ע"א, וכאן פירש דהאי תחת חילופו הוא, כוונתו דתיבת תחת יש לפרש לשון תחתית, כמו תחת רגליו, ומשמע נמי תחת לשון חליפין, כמו ישלם תחת השור כדפירש"י בשבת קי"ג ע"ב, ולפ"ז גם הכא היה מקום לפרש מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחושת, פירושו, דבכל המקומות שנזכר במזבח דשלמה מזבח נחושת, כמו בד"ה ב' א' ו', ושם ד' א', ושם ז' ז', היה באמת מלמעלה נחושת ומתחתיו אבנים, וזהו מאי דקאמר בסוגיין מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת, כאשר באמת פי' הרלב"ג הכי במלכים א' ח' ס"ד ע"ש, ומשו"ה פירש"י דהאי תחת אין כוונתו למטה ותחתית, רק כמו ישלם תחת השור והוא חליפין.

ובאמת דברי הרלב"ג תמוהים דהא בשבת נ"ה ע"א תמה הש"ס בפשיטות מזבח הנחשת בימי שלמה מי הוה, וע"ש ברש"י ותוס' ובסוגיין תוד"ה ה"ק, והרד"ק במלכים שם פי' כדפירש"י הכא, וע' במלבי"ם לד"ה ב' ד' א', ובהתוה"מ יתרו בפסוק מזבח אדמה.

שם אמר רבא מודה ר' יהודא בדמים, צ"ל בכוונת רבא דדמים דוקא בעי מזבח, אבל בזיכי לבונה וקומץ אע"פ שמתירין הלחם והשירים כדם המתיר את הבשר, מ"מ כשרים לר' יהודא אפילו על הרצפה, כדמשמע לרבא גופיה אליבא דר' יהודא לעיל י"ד ע"א וע"ש בפירש"י.

ונ"מ נמי להא דתניא בתוספתא מנחות פ"ה נתפזר הקומץ על הרצפה יחזור ויאספנו וכשר ואם עד שלא אספו חישב עליו בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו אין בו משום פיגול ואם משאספו חישב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת ע"ש, ולפי הנ"ל צ"ל דהא דאין מועלת מחשבה על קומץ מפוזר מן הכלי על הרצפה, הוא רק לרבנן, אבל לר' יהודא דרצפה מקודשת כמזבח מועלת בזה מחשבה, משא"כ בהא דתנן לעיל ר"פ כל הפסולין נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר ע"ש, והשתא אם חישב עד שלא אספו אינה מחשבה לר' יהודא כמו לרבנן, דהא מודה ר"י בדמים, זולת אם נימא דגם לר"י אספו דוקא משום דזריקה מכח אדם בעינן כדמסקינן הכא גבי שפיכה דפסח, משא"כ בקומץ ודאי מועלת מחשבה לר' יהודא אף אם לא אספו כנ"ל.

שם א"כ נשקליה ונשפך לה אדוכתיה, ע"ל ס"ד ע"א תוד"ה מפני.

שם מזבח שנפגם אין אוכלין בגינו שירי מנחה כו', ע' עונג יו"ט חי"ד סי' פ'.

שם וכי אצל המזבח אכלוה, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' פ"ו ובפ' שמיני סי' מ"ד וסי' מ"ו.

שם אמר אביי אתיא מדרשא דר' יוסי כו', בילקוט שמיני רמז תקל"א הגרסא אמר רבא אתיא ממדרשו של ר' ישמעאל דתניא ר' יוסי אומר כו'.

רש"י ד"ה ולר' יהודא, והוא עצמו ג' אמות כו', נ"ב כדאמרינן בעירובין מ"ח ע"א, וע"ש בתוס' ובמש"כ שם עה"ג ובחגיגה י"א ע"א תוד"ה ברוב ובב"ב ד"ק ע"ב תוד"ה והכוכין וביומא ל"א ע"א תוד"ה אמה.

רש"י ד"ה מודי ר"י בדמים דאע"ג דאר"י כל העזרה מקודשת ה"מ להקטיר חלבים כו', אע"ג דלשון זה גופיה חזר רש"י לעיל י"ד ע"א, מ"מ כוונתו גם לבשר עולות, דהא ר' יהודא יליף לעיל נ"ט ע"א מקרא דשלמה דקידש תוך החצר כי מזבח שעשה משה קטן מהכיל דברים ככתבן, ושם הלא הקריבו עולות על הרצפה כדפירש"י לעיל בד"ה דברים, וכן מוכח מקושית התוס' לעיל י"ד ע"א ולקמן פ"ד ע"א ובנדה ר"פ יוצא דופן ד"ה זאת, שהקשו לר' יהודא דעזרה מקדשת היכי משכ"ל בפסולים דאם ירדו לא יעלו ע"ש, הרי בע"כ דרצפת העזרה נתקדשה גם לבשר הקרבן.

רש"י ד"ה וכי אצל המזבח אכלוה והלא כל העזרה כשרה לכך, ע' מנ"ח מצוה תצ"ב.

תוד"ה ה"ק. מזבח הנחשת מי הוה כו', עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

תוד"ה מודה ר' יהודא בדמים תימה מאי קס"ד מעיקרא והא קרן וכבש ורבוע יסוד שמעכבין עכ"ל, נ"ב כדאמרינן לקמן ס"ב ע"א ובסוכה מ"ט ע"א ובתוספתא שם פ"ג ובירושלמי יומא פ"א ה"ה, והאי קרן וכבש ויסוד ורבוע כמו דמעכבין בכלל המזבח, כמ"כ מעכבין נמי זה את זה כדתניא בתוספתא מנחות פ"ו.

אמנם יל"ד הא תניא בתוספתא שילהי זבחים דאין קרן וכבש ויסוד ורבוע בבמה קטנה, וע' ירושלמי שקלים פ"ד ה"ב, וא"כ בע"כ האי עיכובא אינו אלא במזבח, וכדאמרינן לקמן ס"ב ע"א כל מקום שנאמר המזבח לעכב וע"ש רש"י ד"ה שכל מקום, וא"כ אדמקשו התוס' מעיכובא דקרן וכבש ויסוד ורבוע שהם רק פרטים בדיני המזבח, טפי תקשה להו איך הקריב על הרצפה ועקר דין מזבח הכתוב בתורה, ובע"כ דשלמה קידש הרצפה משום ריבוי הקרבנות שהיו בהאי יומא, ואפשר נמי שדרש מהאי קרא דכתיב ויאמר דויד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל, וכמו דבבית שני דרשו להאי קרא על מדת המזבח דמה בית ששים אמה אף מזבח ששים אמה, כמ"כ דרש איהו דעכ"פ להוראת שעה שהקרבנות מרובים כ"כ מותר להקריב על כל הששים אמה כמו על המזבח, וזהו מש"כ רש"י לקמן ס"ב ע"א דשלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו ע"ש, והכוונה דהם הבינו לדרוש האי קרא על מדת המזבח היותר אפשרות, ושלמה דרש אותו על ההקרבה על הרצפה לשעה, אכן היתה רק הוראת שעה, כמו שהיתה אז הוראת שעה שלא עשו ישראל באותו שנה יום הכפורים כדאמרינן במו"ק ד"ט ע"א, ומש"כ ביום ההוא קידש המלך תוך החצר, היה ביום ההוא דוקא משום דנפישי קרבנות, ורק

האי יומא ותו לא, וע"ל נ"ט ע"א רש"י ד"ה אלא מהו אומר, ולפ"ז י"ל דהא דקאמר ר' יהודא דברים ככתבן ג"כ כוונתו שהתיר רק ביום ההוא, וכיון דעל האי יומא היה היתר גמור שהרצפה תהיה במקום מזבח, ממילא אין מקום גם לכבש ויסוד ורבוע דזהו דוקא על בנין המזבח, משא"כ האי יומא דאפיקתיה ממזבח.

ואף דדברי התוס' סובבים על דברי רבא ואיהו בע"כ סבר דכוונת ר' יהודא בקדושת הרצפה דשלמה היתה גם אח"כ, וקדושתה נתפשטה מביום ההוא שקידש, דהא הביא ראיה ממה שאמר ר' יהודא גבי פסחים דכוס אחד היה ממלא מדם התערובות ו ושופכו ע"ג מזבח כו', ואס"ד סבר ר' יהודא כולה עזרה מיקדשא הא איתעבידא ליה מצותיה כו', והשתא אי דעת ר' יהודא בקדושת רצפה דשלמה היתה רק הוראת שעה, מאי ראיה מדברי ר' יהודא שאמר בפסחים דלדורות, אולם זהו גופא קשיא מנ"ל לרבא להרכיב דברי ר' יהודא דאמר גבי פסחים על דברי ר' יהודא דאמר בקדושת רצפה דשלמה דברים ככתבן, הלא אפשר לחלק דבקדשי דורות בהכרח דצריך לדמים מזבח, ובדמים שעל הרצפה לא איתעביד מצותיה, אבל לא דמי כלל לקדושת רצפה שקידש שלמה דאז היתה רק הוראת שעה כנ"ל.

ולכאורה היה מקום לאמר דכוונת רבא דאם רק קידש שלמה הרצפה לשעה נתקדשה ממילא לדורות דקדושת הגוף לא פקעה בכדי, אבל ז"א דלא אמרינן הכי רק בדבר שהוא שלו ויכול להקדיש לשעה, אז אמרינן דתפסה קדושתה אף בתר הכי כדאמרינן בנדרים כ"ט ע"א שור זה עולה כל ל' יום ולאחר ל' יום שלמים דהוה עולה גם לאחר ל' יום אם לא אמר לדמי, משא"כ ברצפת עזרה שלא היתה לשלמה בה קנין פרטי רק קנין כללי לכל ישראל לדורותם, וא"כ מה ענין זה לקדושה פרטית, ונופל לאמר על קדושת שלמה את תוך החצר להקרבה, שהיא היתה אז רק כעין היתר לשעה, וע"פ דרשתו מקרא כעין שדרשו בבית שני כנ"ל, וממילא לא היתה בזה חלות לקדושת הגוף עד שתצטרך הפקעה מקדושתה.

דף ס:

ר' ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מע"ש לירושלים ויאכלנו בזה"ז כו', ע' ספרי ראה ובהתוה"מ שם סי' ק"ו.

שם מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית, ע' בכ"מ ומל"מ רפ"ב מה' מעשר שני.

שם מאי קסבר אי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא אפילו בכור נמי, ופירש"י אפילו בכור יקריב ויאכל דהא מאן דאית ליה קידשה לעתיד לבא אית ליה שמקריבין אע"פ שאין בית כדאמרינן במגילה ד"י ע"כ, והנה מזה ראיה ברורה לדעת הרמב"ם בפ"ו הי"ד וט"ו מבית הבחירה דקדושה ראשונה שקדשה שלמה שהוא קידש העזרה וירושלים קידשן לשעתן וקידשן לעתיד לבא לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית כו', ולא כהראב"ד שכתב שם שאפילו לר' יוסי דאמר קדושה שניה קדשה לעתיד לבא לא אמר אלא לשאר ארץ ישראל אבל לירושלים ולמקדש לא, והכ"מ שהראה מקורים לדעת הרמב"ם לא הראה מהא דבסוגיין, דסתמא דהש"ס פריך בפשיטות דלמ"ד קדשה לעתיד לבא יקריב את הבכור ויאכל, וע"פ שיטה זו פסק הרמב"ם לטעמיה ס"ה מעה"ק מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלם חוץ לעזרה חייב מפני שהוא ראוי לקרב בפנים שהרי מותר להקריב אע"פ שאין בית כו'.

וגם רש"י הכא דס"ל כהרמב"ם כנ"ל, לטעמיה בע"ז י"ג ע"ב גבי אין מקדישין בזה"ז ואם הקדיש כו' בהמה תיעקר ופריך ונשחטיה משחט ופירש"י משום שחוטי חוץ ליכא דמיירי בבדק הבית ולא מחייב ע"ש, והשתא אי ס"ל לרש"י לדינא דק"ר לא קדשה לע"ל א"כ בלא"ה לא מחייב בזה"ז אשחוטי חוץ, ומדוע צריך לדחוק וליישב דמיירי בקדשי בדה"ב, וע"ש תוד"ה ונשחטיה ולעיל נ"ט תוד"ה עד וביומא ס"ג ע"א תוד"ה שלמים, אולם לפי שיטת רש"י הכא דק"ר קדשה לע"ל גם להקרבה, לכן אי הוו קדשי מזבח ודאי דהוה חייב משום שחוטי חוץ, וכדתלי הרמב"ם שני הדינים זב"ז כנ"ל, ורק משום דמיירי בקדשי בדה"ב ושחיטת קדשים בזה"ז מותר מפני ק"ר דקדשה גם לע"ל, ומשו"ה פריך הש"ס בפשיטות ונשחטיה משחט, וע' בכפתור ופרח פ"ו שהביא מעשה רב שרבינו חננאל ז"ל מפריש אמר לבא בירושלים בשנת י"ז לאלף הששי להקריב קרבנות, וע' בר"ש ידים פ"ד מ"ג ובס' התרומה ה' ארץ ישראל ובס' יראים סי' שכ"ה ובתשב"ץ ח"ג מסי' קצ"ח עד סי' ר"ג ובביאור הגר"א ליו"ד סי' של"א סק"ו ובת' בשמים ראש סי' קס"ב ובטו"א לר"ה ד"ט ע"א ולחגיגה ד"ג ע"ב ולמגילה ד"ג ע"א וד"י ע"א.

שם אמר רבינא לעולם קסבר לא קידשה כו', הטעם בזה מבואר בערכין ל"ב ע"ב, וע' בכפתור ופרח פ"ג דשם גריס רבא.

שם דתניא בשעת סילוק מסעות קדשים נפסלין כו', ע' בתוספתא זבחים פי"ג ובכלים ב"ק פ"א ובירושלמי יומא ספ"ד.

רש"י ד"ה קדשים, וקס"ד מפני סילוק המזבח כו', ודייק הגרע"א ז"ל בגה"ש על לשון קס"ד דהא זה קיימא גם לפי האמת ע"ש, כה"ג אשכחן ברש"י ב"ק כ"ב ע"א ד"ה משום ממונא וע"ש במהרש"א.

תוד"ה מאי. אי נמי אפילו קסבר לא קדשה ה"מ קדושת הבית אבל קדושת הארץ לא בטלה ונתחייבו בתרומות ומעשרות כו', לכאורה מתאים תירוץ זה עם סברת הראב"ד ספ"ו מבית הבחירה, דאפילו מאן דסבר קדושה שניה קדשה לע"ל לא אמר אלא לשאר א"י אבל לירושלים ולמקדש לא אמר ע"ש, והוא כמש"כ התוס' דסברא יותר שתבטל קדושת הבית משתבטל קדושת הארץ, וע' בטו"א למגילה י"ד ע"א.

בא"ד כדאשכחנא כשחרב שילה שבטלה קדושת הבית ולא בטלה קדושת הארץ ע"כ, ולע"ד יל"ד טובא הלא חילוק גדול הוא דחורבן שילה היה חורבן פרטי בחלקו של יוסף, כדכתיב בתהלים ע"ח ויטוש משכן שילה וגו' וימאס באהל יוסף ויבחר את שבט יהודא את הר ציון אשר אהב, וע"ל קי"ח קי"ט, וזה מובן שפיר דבשביל בטול חלק הפרטי מארץ ישראל לא בטלה קדושת הארץ הכללית, ובטול קדושת הבית דשילה היתה הכרחית משום שלא היו יכולים שם עוד להקריב מפני חורבן המקום שהחריבוהו פלשתים, אבל מה ענין זה לבטול קדושת הבית וקדושת הארץ בזה"ז, דחילוקם מבואר ברמב"ם פ"ו הט"ז מבית הבחירה, דקדושת מקדש וירושלים נשארה גם לעתיד לבא דקדושתם הן מפני השכינה ושכינה אינה בטלה והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אע"פ ששמומין בקדושתן הן עומדין אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כיבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכיבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל כו' ע"ש.

בא"ד לכך נראה כמו גרסת הספרים כו' אמר רבינא לעולם קסבר קדשה כו' ע"כ, וכ"כ בס' התרומה ה' ארץ ישראל דרוב הספרים גורסין כן.

בא"ד אבל אחר ירושלים לכו"ע לא הותרו הבמות כו', ע' מגילה ד"י ע"א תוד"ה ומ"ט ובת' שאילת דוד בפתיחתו לקונטרס דרישת ציון וירושלים.

בא"ד וי"ל דאי לא קדשה לא מחייב דאינו ראוי לפתח אה"מ כו'. עי' טו"א מגילה ד"י ע"א.

בא"ד דאפשר אפילו לא בטלה קדושת הבית קדושת הארץ בטלה כו', מאי דמספקא להו להתוס' במש"כ דאפשר כו', פשיטא ליה להרמב"ם ספ"ז מבית הבחירה ויהיב לזה טעמא ע"ש, וע' מה שהאריכו בזה התוס' ביבמות פ"ב ע"ב ובשבועות ט"ז ע"א ובמכות י"ט ע"א ובמגילה ד"י ע"א ובריטב"א שם ובסמ"ג ל"ת של"ב של"ג ובחינוך מצוה קפ"ו ובטור ושו"ע יו"ד סי' של"א ובמג"א סי' תקס"א ובתשב"ץ ח"ג סי' ר"א.

דף סא.

ואיב"א הא והא בקדשי קדשים ומאי בשני מקומות כו', בילקוט שמיני רמז תקל"א נשנית אוקימתא זו בשם רבינא, ותירוצא דרבינא לעיל דאידי ואידי בקדשים קלים כו' היא מסתמא דהש"ס.

שם ומאי בשני מקומות קודם שיעמידו לוים את המשכן ולאחר שיפרקו הלוים את המשכן, ולכאורה איכא למידק מדוע שינו בש"ס מלשון התו"כ בויקרא נדבה סוף פרשה ד', דהכי תניא התם אשר פתח אהל מועד ולא בזמן פירוקו ולא בזמן שגללה הרוח את היריעה ע"ש, וע' בתוספתא זבחים פ' י"ג, ואז לא היה מקום לכל מה שדקדקו ברש"י ותוס' בזה, די"ל דלפ"מ דמסקינן דכל חידושא דברייתא הוא דלא איפסיל להו ביוצא ומטעמא דכתיב ונסע אהל מועד אע"פ שנסע אהל מועד הוא. ואם נגללה הידיעה מן הרוח זה אין לו שייכות לנסיעת אהל מועד דהמשכן והמזבח עמדו במקומם, ולהכי נקטו בש"ס קודם שיעמידו לוים את המשכן, דבזה נמשכו בגרסתם בתר סוגיא דלעיל נ"ח ע"ב ע"ש.

רש"י ד"ה וחד. וקודם שיעמידו לוים את המשכן דנקט הכא לאו דוקא כו', עה"ג נרשם גרסת הצ"ק בדברי רש"י אלו, וע' בשטמ"ק ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' משנה י"ד.

בא"ד וההיא דאיזהו מקומן שלמים דוקא קאמר משום דכתיב בהו ושחטו פתח אה"מ כו', וכן פירש"י בנזיר מ"ה ע"א, וע' בתוס' לעיל נ"ט ע"ב ובמנחות מ"ט ע"ב ושם צ"ה ע"א וביומא כ"ט ע"א ובתוס' ישנים שם ושם ס"ג ע"א ובסוגיין תוד"ה קודם ובמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה קדשים. אבל לגבי קדשים קלים ודאי לא מיפסלי ביוצא משום מסע המחנות כו', ע' מנחות צ"ה ע"א תוד"ה מר ובתוספתא כלים ב"ק פ"א ובזבחים פי"ג ובמנחת בכורים וחסדי דוד שם.

תוד"ה קודם. אלמא ילפינן שאר קרבנות שאין שוחטין משלמים, והנה בתוי"ט פ"ג מ"ז דתמיד כ' וז"ל מצאתי כתוב דלמדין בגמ' אל פתח אה"מ עד שתהא פתוח ומשם למדין לכל הקרבנות, והעיר על דבריו בתורע"א הלא כן כתוב להדיא בתוס' יומא כ"ט ע"א ע"ש, ובת' מקום שמואל סי' ס"ב תפס ג"כ ע"ד התוי"ט מדברי התוס' שלפנינו, כן תירץ בתשובה הנ"ל אגב אורחיה קושית התוי"ט ע"ד הרמב"ם שכ' שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין ולדברי המצא כתוב הרי כל הקרבנות כן, וכ' שם דהרמב"ם אזיל בשיטת רש"י דשלמים דוקא נקט ע"ש, ובלא"ה גם התוס' מסכימים

לדעת רש"י בכ"מ בש"ס כמש"כ בחידושי לעיל בסמוך ע"ד רש"י ע"ש, וע' במנ"ח מצוה קט"ו.
בא"ד דהא בהיקשא דזאת התורה נילף לפסולא משלמים כו', ע"ל ד"ד ע"ב ודף כ"ד ע"ב תוד"ה והרי, כ"ח ע"ב תוד"ה מה, מ"ד ע"א תוד"ה נאכל ולקמן צ"ח ע"א ובמנחות פ"ג ע"א וביבמות ד"ע ע"ב תוד"ה דפסח ובמה"פ לירושלמי שם.
בא"ד ודמי לקדק"ד ששחטן בדרום בפ"ק דמעילה ד"ב דכמאן דחנקינון דמי כו', ע"ש תוד"ה חוץ לזמנו ובמש"כ בחידושי שם.

דף סא:

ולאחר שיפרקו לוים את המשכן כו', ע"ל בתוס' קי"ז ריש ע"א.
שם א"ק ונסע אה"מ אע"פ שנסע אהל מועד הוא, ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' צ"ד.
שם א"ר חסדא אמר רב מזבח של שילה של אבנים היה תניא נמי הכי רבי אומר כו', כ"ה הגרסא בילקוט יתרו רמז ש"ו ובילקוט דברי הימים רמז אלף פ"ד ע"ש, ובמקום מתיב רב אחא בר אמי, גריס שם רב אחדבויי בר אמי.
שם מה ת"ל אבנים ג' פעמים כו', ע' במכילתא ס"פ יתרו בקרא דואם מזבח אבנים ובהתוה"מ שם.
שם אש שירדה מן השמים בימי משה כו', זה היה בר"ח ניסן שמיני למילואים כדתניא בשבת פ"ז ע"ב ובספרא ר"פ שמיני ובספרי נשא בפסוק ויהי ביום כלות משה.
שם עד שבא מנשה וסילקה, ע' תו"כ ויקרא נדבה סוף פרק ה' ובפי' הראב"ד שם.
שם הוא דאמר כר' נתן כו', בילקוט יתרו שם הגרסא ר' יוסי, אכן במכילתא שם בקרא דמזבח אדמה משמע כמו שהוא לפנינו בגמרא, וע"ש בהתוה"מ.
שם מ"ט א"ר יוסף משום דלא ספיק כו' כי אתא רבין אר"ש בן פזי שיתין הוסיפו, ע' עזרת כהנים למדות שם.
שם מעיקרא סבור מזבח אדמה שהוא אטום באדמה ולבסוף סבור כו', ע' בהתוה"מ ס"פ יתרו בפסוק מזבח אדמה.
רש"י ד"ה לא נסתלקה שבשעת המסעות כופין עליו פסכתר כו', האי פסכתר היה של נחשת כדפירש"י בפ' במדבר ד' י"ג וע"ש בשפתי חכמים, אמנם זהו רק לדעת ר' יהודא בתו"כ פ' צו בפסוק אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה אף במסעות, ור"ש ס"ל שבשעת המסעות נסתלקה האש, וע"ש בהתוה"מ ובפרקי דר"א פרק נ"ג ובביאור הרד"ל שם.

רש"י ד"ה אלא בימי שלמה שנסתלקה משם למזבח אבנים שעשה שלמה ע"כ, ע' תו"כ ויקרא נדבה פרק ה' משנה יו"ד וברא"ש משאנ"ק ובהתוה"מ שם סי' מ"ט.
רש"י ד"ה גמא גימל יוונית עשויה כמין כף פשוטה שלנו כו', ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' כ"ח.
רש"י ד"ה הכא במקדש שני אין אש של שמים מסייעתן כדילפינן בפ"ק דיומא וארצה בו ואכבד מחוסר ה' אלו ה' דברים שחסר מקדש שני ואש אחד מהן ואמרינן התם מיהוו הוו סיוע לא מסייעו ע"כ, רש"י הוכרח להביא הס"ד והמסקנא ביומא שם, משום דגם לפי הס"ד היה מקום לפרש לשון הש"ס דהכא אין אש של שמים מסייעתן, משום העדר מציאותן במקדש שני, דוגמא דאמרינן במקדש ראשון דאש שמים מסייעתן מפני מציאותן, להכי הביא רש"י גם המסקנא דהתם להורות אהא דבסוגיין, דגם הכא הכוונה דבאמת הוה, וממילא תתפרש אין אש של שמים מסייעתן סיוע ממש כמסקנא דהתם.
ובהני חמשה דברים הואיל דאתא לידן, יש להתפלא ע"ד הפרדס הגדול סי' רפ"ג, שהביא מאמר זה בהלכות ספר תורה דאין עניינם להתם וצ"ע.
תוד"ה לאחר. תיפוק לי משום פגימת מזבח ואי חזרו והעמידו בו ביום ואז יאכלוהו הא כיון שנדחה
אינו חוזר ונראה לאכול כו', וכ"כ התוס' בדבור שאח"ז, והגרע"א ז"ל הביא על הגליון דברי תוס' אלו לעיל ע"א בתוס' ד"ה קודם ע"ש, אמנם בשטמ"ק מחק דבור זה בתוס' ע"ש. ולכאורה משמע דגם הרמב"ם לא ס"ל כדעת התוס' דהכא, דהא כתב בספ"ג מפסוה"מ דאין אוכלין קדק"ד וקדשים קלים על מזבח פגום עד שיבנה ע"ש, משמע דתיקון מועיל בזה וחוזרין ונראין ע"ש, וכ"כ התוס' בפ' הזהב נ"ג ע"ב דלא אמרינן במזבח פגום ונבנה דאין חוזרין ונראין רק בזבחים שעושין מהם עבודות אבל בשר זבח לאחר העבודה או שירי מנחה חוזרין ונראין ע"ש, והכא הרי קיימינן על האכילה דלאחר העבודה, ויל"ד קצת מדוע לא מחק השטמ"ק סברא זו גם בתוס' ד"ה אע"פ כדמחק הכא.
תוד"ה אע"פ, אפילו לחם הפנים שהוא קדשי קדשים לא מיפסיל כו', ע' בהתוה"מ פ' פקודי מ' כ"ג.
בא"ד ואיך יאכלוהו הא כיון דנדחה שוב אינו חוזר ונראה, ע' לעיל בסמוך תוד"ה לאחר ומש"כ בחידושי שם.
בא"ד א"נ אפילו בשעה שנשאן בכתף מזבח הוא כו', ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' כ"ח.

תוד"ה ארבע. וגרס ר"ת מן הצפון מן המערב כו' ע"כ, וכ"ה גרסת הבה"ג בה' זבחים. וכ"ה הגרסא במשנה דמדות רפ"ג, אבל הרא"ש והשטמ"ק התם גרסי מן הדרום כגרסת רש"י דהכא.

דף סב.

שהגיעו לסוף מדותיו כו' מה בית ששים אמה אף מזבח ששים אמה, ע' מדות פ"ג מ"א וברמב"ם פ"ב ה"ה מבית הבחירה ובמנ"ח מצוה צ"ה סוף אות א'.
שם בשלמא בית מינכרא צורתו אלא מזבח מנא ידעי, ע' מהרש"א ובעזרת כהנים למדות פ"ג מ"א בד"ה זהו היסוד השני ובת' שאילת דוד קונטרס דרישת ציון וירושלים.
שם ראו מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו, ע' מהרש"א ובחגיגה י"ב ע"ב ובשילהי מנחות ושם בתוד"ה ומיכאל.
שם אפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום, הנה אפר יצחק בא לכפרה בכל הדורות כדפירש"י בפ' וירא כ"ב י"ד אפרו של יצחק צבור ועומד לכפרה, וכה"ג בתענית ט"ז ע"א כדי שיזכור לנו אפרו של יצחק, ואע"ג שיצחק לא נעשה אפר אבל קאי על תמורתו הוא אפרו של האיל, כדמשמע בברכות ס"ב ע"ב דקאמר אפרו של יצחק ראה שנאמר אלקים יראה לו השה, וע' בביאור הרד"ל לפרקי דר"א פל"א אות נ"ט, אכן צ"ע מהא דתניא בפדר"א שם דאפרו של איל הוא יסוד שעל גבי מזבח הפנימי, והכא הלא איירי במזבח החיצון וע"ש בביאור הרד"ל אות ע"א.
שם ארבב"ח א"ר יוחנן שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה אחד שהעיד להם על המזבח ואחד שהעיד להם על מקום המזבח ואחד שהעיד להם שמקריבין אע"פ שאין בית במתניתא תנא ראב"י אומר שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה אחד שהעיד להם על המזבח כו', ולכאורה אחרי דברי ראב"י ור' יוחנן שאמרו מעשה שהיה כך היה דחגי זכריה ומלאכי העידו להם על מקום המזבח ומדתו, א"כ מה מקום לרב יוסף ור' יצחק נפחא ור' שמואל בר נחמני לחפש טעמים מאין ידעו בימי עזרא מקום המזבח וכ"א יאמר סברתו, אחרי מעשה רב של מציאות עדותן דנביאים אלו.
והנה אהא דרב יוסף דקאמר קרא אשכחו ודרוש מצינו כה"ג דאיצטריך קרא לאלומי דברי הנביא אם הוא נוגע לדינא, כדאמרינן בקידושין מ"ג ע"א באומר לשלוחו צא והרוג את הנפש הוא חייב ושולחיו פטור שמאי הזקן אומר משום חגי הנביא שולחיו חייב שנאמר אותו הרגת בחרב בני עמון ע"ש, הרי דאיצטריך קרא גם לדברי נביא אם נוגע

לדינא כדהביא ראיה זו הגאון מהר"ץ חיות ז"ל בספרו תורת נביאים סוף קונטרס דברי קבלה ע"ש, אולם על ר' אלעזר ור' יצחק נפחא ור' שמואל בר נחמני קשה כנ"ל.

והנראה ג"כ ע"פ יסודו של הגאון מהר"ץ חיות ז"ל שם בקונטרס חקת עולם שדקדק בסוגיין, מאי האי דקאמר אחד העיד כו' ואחד העיד כו' אמאי לא קאמר ניבא להם או אמר להם, ועדות זו מה טיבה, ובע"כ הכוונה כמו כל עדיות שנזכרו בבחירתא, כן לשון העיד על המזבח היינו שזוכר היה מקומו של מזבח, דהרי היו אצלם כמה אנשים שזכרו את בית שלמה כמבואר בעזרא, וכמ"כ העדות על התורה שתכתב אשורית דבסוגיין, ג"כ אינה נבואה רק קבלה איש מפי איש הלכה מסיני דבשעת נתינת התורה התיר הקב"ה שכתב זה יכול להשתנות ע"ש, ולפי הנחה זו בע"כ גם האחד שהעיד שמקריבין אע"פ שאין בית, היא נמי עדות כדהעיד ר' יהושע הכי סוף עדיות, ואפ"ה בעי הש"ס לאמר בשבועות ט"ז ולקמן ק"ז ובמגילה ד"י דר"א פליג עלה, ובע"כ מפני שלא היה לו קבלה זו מרבו, ומשו"ה יש לו מקום שלא לקבל אע"ג דאנו רואים דגם אחד מהשלשה נביאים העיד ג"כ עדותו של ר' יהושע כדאמרינן הכא, ועפ"ז אפ"ל נמי גבי עדותן של הנביאים על מקום ומדות המזבח, דאע"ג דר"א בן יעקב ור' יוחנן קבלו עדות זו, מ"מ יתר האמוראים לא קבלוה, ומשו"ה אמרו ע"פ עצמם או ע"פ קבלתם הם טעמים אחרים.

ואם נאחז את דברינו להנחה צודקת, שפיר י"ל דתרווייהו אזלי לטעמייהו, דר' יוחנן משום דאית ליה הקבלה דמקריבין אע"פ שאין בית, לכן ס"ל לקמן ק"ז ע"ב דקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל, וכן אמר איהו גופיה בשבועות ט"ז ע"א ע"פ נביא נאכלת וע"פ נביא נשרפת, ופירש"י חגי זכריה ומלאכי היו שם ועל פיהם ברוח הקדש עשו ואין טעם בדבר ע"ש, וכוונתו דאחרי דסמכינן על הקבלה אין לנו לחפש טעמים יותר, ורב יוסף דדריש מקרא ומשום דל"ל הקבלה דמקריבין אע"פ שאין בית, להכי קאמר ליה אביי לטעמיה לעיל מ"ה ע"א ובסנהדרין נ"א ע"ב כל שחיטת קדשים לא ליתני הלכתא למשיחא, היינו לפ"מ דל"ל הקבלה דמקריבין אע"פ שאין בית, בע"כ דאין אנו יכולים להקריב שום קרבן עד דאתא משיחא, וע"ל פ"ז ע"א תוד"ה הלכתא.

ובדרך זה מיושבים כמה וכמה קושיות התוס' בש"ס, שהקשו הלכתא למשיחא ונשארו בקושיא, כמו לעיל שם ובסנהדרין שם ובמנחות ס"פ התכלת וביומא י"ג ע"א ובשבת קל"ג ע"א ובפסחים ס"ט ע"ב, די"ל דקושית הש"ס הלכתא למשיחא היא רק לרב יוסף או לכל מאן דל"ל הקבלה, אבל כל הני דהקשו התוס' אליבייהו, אפשר דס"ל הקבלה דמקריבין אע"פ שאין בית, ולדידהו לאו הלכתא למשיחא היא, דמצינו נמי להקריב אף בזה"ז, וע' תשב"ץ ח"ג סי' ל"ז ובמש"כ בחידושי לעיל מ"ה ע"א.

ואף דלדידן נ"מ בין קדושת הבית לקדושת הארץ כדכתבו התוס' בד"ה ואחד ועמש"כ בחידושי שם, מ"מ ר' יוחנן לגרמיה כמו דס"ל הקבלה דמקריבין אע"פ שאין בית, כמ"כ ס"ל דלא בטלה קדושת הארץ כדאמרינן ביבמות פ"ב ע"ב, דאיהו ס"ל כר' יוסי דירושה ראשונה ושניה יש להן ושלישית אין להן, והיינו דא"ל איהו לר"ל שם פ"א ע"א מי סברת תרומה בזה"ז דרבנן, וכן קאמר ר' יוחנן בירושלמי חלה פ' שתי נשים רבותנו שבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות, משום דאיהו ס"ל דקידשה לע"ל, וע' בתוס' חולין ד"ז ריש ע"א ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בנחל אשכול לס' האשכול ח"א ה' בית הכנסת ושם ה' תפילת מנחה.

שם ואחד שהעיד להם על מקום המזבח, בילקוט דברי הימים רמז אלף פ' הגרסא מקום המקדש.

שם ואחד שהעיד להם על התורה שתכתב אשורית, והנה גם מהכא מוכח כמש"כ בחידושי לעיל בסמוך דאע"פ ששמעו כן מפי הנביא מ"מ הוצרכו ג"כ למצוא סמך מן הכתוב בפ' שופטים משנה תורה, ודרשינן בסנהדרין כ"ב ע"א כתב הראוי להשתנות וכ"ה בתוספתא שם פ"ד ובספרי שם, וע' ירושלמי מגילה פ"א ה"ט ובסוטה פ"ז ה"ב וברשב"א וריטב"א דיש מגילה ובת' הרדב"ז ח"ג סי' תמ"ב ומש"כ בזה הגאון ר' טעביל ז"ל ממינסק בחלק הדרשות לספרו בית דוד דרוש ו'.

והנה אע"ג דבכל עדותן קאמר בלשון אחד שהעיד להם כו', ולא פרט מי היה המעיד ועל איזה דבר, מ"מ זה קרוב לאמר דהעדות על התורה שתכתב אשורית העיד מלאכי, לפ"מ דתניא במגילה ט"ו א"ר יהושע בן קרחה מלאכי זה עזרא, ור"נ קאמר שם מסתברא הכי, וע' יבמות פ"ו ע"ב תוד"ה מפני ובכתובות כ"ו ע"א תוד"ה בתר, ובסנהדרין כ"א ע"ב אמרינן דאע"פ שלא ניתנה התורה ע"י עזרא נשתנה על ידו הכתב, וע"ש כ"ב ע"א רש"י ד"ה וכתב ובד"ה את משנה התורה.

שם מה"מ א"ר הונא א"ק המזבח כו', בילקוט תרומה רמז שע"ד הוא בשם סתמא דהש"ס ולא בשם רב הונא.

שם שכל מזבח שאין לו קרן וכבש ויסוד וריבוע פסול, ברמב"ם ספ"ב מבית הבחירה מסיק שארבעתן מעכבין ע"ש, ואינו מבאר אם ארבעתן ביחד או כ"א מהארבעה מעכב, אמנם בתוספתא מנחות פ"ו תניא בהדיא קרן וכבש ויסוד וריבוע מעכבין זה את זה ר' יוסי ב"ר יהודא אומר אף הסובב, וכ"מ נמי בתו"כ ויקרא נדבה סוף פרשה ד' דהתם תניא המזבח סביב בזמן שהוא סביב ולא מזמן שניטל קרנו של מזבח הא אם ניטלה קרנו של מזבח ועבד עליו עבודתו פסולה ע"ש, הרי דבחד מינייהו סגי לפסול.

שם איזהו כרכוב בין קרן לקרן כו', ע' ברש"י תרומה כ"ז ה'.
רש"י ד"ה לאו היינו. להם נגלה מקום המקודש למזבח ע"כ. בעזרת כהנים למדות פ"ג מ"א הביא בשם ילקוט חדש דבאותו המקום שנמול אברהם אבינו ונשאר דמו שם נבנה המזבח ולכך נאמר ואת כל דמו ישפך אל יסוד המזבח ע"ש, ולפנינו מבואר הכי בפדר"א פכ"ט, וע"ש ס"פ ל"א ובביאור הרד"ל שם.
רש"י ד"ה אלא אמר רב יוסף. ושלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו כו', ע' במפרשים ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ס ע"א בתוד"ה מודה.
רש"י ד"ה מה בית ס' אמה. עד ששים אמה יש לו מקום ראוי ומקודש אם ירצו, כ"ה גרסת השטמ"ק, ובזה נשמר רש"י מקושית התוס' בד"ה מדת.
רש"י ד"ה שכל מקום. כי היכי דחשיב צד מזרחית פני אהל מועד מחמת שהפתח שם, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' מ"ד ובפ' חקת סי' י"ד, וע' ברש"י יומא נ"ג ע"א ד"ה שחיסר ובגבורות ארי במלואים שם.
רש"י ד"ה אותו היום שניסך כהן צדוקי מי החג על רגליו ורגמוהו כל העם כדאמרינן בסוכה מ"ח ע"ב עכ"ל, לשון הברייתא שם ורגמוהו כל העם באתרוגיהן, וכן העתיק הר"ש משאנ"ץ ז"ל בביאורו לתו"כ ויקרא נדבה סוף פרשה ד' אשמעתא דהכא וז"ל ורגמוהו באתרוגים ע"ש, והוא פלא דלעד"נ דבכוונה שייר רש"י הכא תיבת באתרוגיהן, דבסוכה שם פירש"י נמי נפגמה קרן המזבח ע"י אבנים שזרקו בו ע"ש, ולכאורה הלא שם גופה צריך ביאור, אבנים מאי בעו התם, הלא בברייתא תניא שרגמוהו באתרוגיהן, ובע"כ דרש"י הוכרח לפרש הכי משום סוגיא דיומא כ"ו ע"ב דהתם דייק מהך ברייתא דאין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר, משום דהא דתנא באתרוגיהן הוא רק ללמדנו שניסוך המים אינו אלא בשעת נטילת לולב וע"ש רש"י ד"ה באתרוגיהן, הרי בהדיא דהרגימה לא היו באתרוגים, ולהכי שייר רש"י הכא תיבת באתרוגיהן. ובסוכה שפיר פי' באבנים.
רש"י ד"ה דילמא מקום מערכה קאמר דהוי אמה שבין הקרנות כו', ע' בהתוה"מ לפ' תרומה כ"ז א'.
תוד"ה ולא ע"ג מחילות בור של שיתין לא היה חשוב מחילה כיון דהוה צורך מזבח ע"כ, לפמש"כ בהתוה"מ ס"פ יתרו בפסוק מזבח אדמה שאין אסור רק אם המחילה פתוחה למזבח שאז אינו מחובר באדמה אבל אם כל המזבח מחובר באדמה ותחתיה מחילה שאינה פתוחה למזבח אז נקרא מחובר לאדמה ע"ש, לפ"ז אין מקום לקושית התוס'

דהכא, וביותר לפמש"כ רש"י לעיל ס"א ע"ב דהבור היה כרוי אצל המזבח, א"כ עצם המזבח בודאי היה מחובר באדמה וצ"ע.
תוד"ה אחד. תימה קרא כתיב ביחזקאל כו', ע' בעזרת כהנים למדות פ"ג מ"א ד"ה מלמד.
תוד"ה ואחד. דקדושת בית קידשה לשעתה ולעתיד ול"ד לקדושת הארץ דקיי"ל דבטלה ע"כ, החילוק מבואר ברמב"ם ספ"ו מבית הבחירה, ועמש"כ בחידושי לעיל ד"ס ע"ב.
תוד"ה מדת אף מזבה ששים היינו שיהא קדוש עד ששים אם ירצו להרחיבו כו' ע"כ, וכן מבואר ברש"י ד"ה מה בית.

דף סב:

א"ר ירמיה באמה גדומה א"ר יוסף ולאו היינו דתניא על העצים כו' שלא יהו עצים יוצאין מן המזבח כלום, פי' ואמה גדומה ל"ל אלא אמה מצומצמת כדפירש"י, אולם בירושלמי שקלים פ"ו ה"ד גרסינן איפכא, דהתם אמרינן לפי שלא היה מקום המערכה אלא אמה על אמה לפיכך לא היה בו אלא אמה גדומה ע"ש, ועכ"פ משמע התם דאמה גדומה היא אמה מצומצמת, ומשום שלא יהו עצים יוצאין מן המזבח כלום, וע"ש בק"ע ובגליון אפרים.
והנה הראב"ד בפירושו לספרא בחוקותי פרשה ד' כתב אהא דתניא התם דאין עצים נפדים וז"ל ואע"פ שלא קדשו קדושת הגוף כגון שהעצים לא נשתוו למדת המערכה שהיו צריכין להיות אמה אורך ואמה רוחב כדאיתא בזבחים עכ"ל, ומשמע דהוא ז"ל הבין נמי דזהו כוונת הש"ס במנחות ק"א ע"א, בהא דאמרינן עצים כמה דלא משפייה להו לגזירין לא מיתכשרי.
שם שיהא ירך בצפון ופניו בדרום אימא ירך בצפון ופניו בצפון אמר רבא רמי גברא אאפיה כו', ביאור הענין ע' בראב"ד ור"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ לתו"כ נדבה פרשה ה' סי' ס"ה.
שם כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח כו', ע' תרומת הדשן סי' ק"ו ובמהרי"ק שרש קפ"ג ובתוי"ט לסוכה פ"ג מ"ט ובבאר שבע לסוטה דף ט"ו ובט"ז או"ח סי' תרנ"א סקי"ג ובמג"א שם סקכ"א ושם ס"ס תרע"ו ובמפרשים שם ובת' רדב"ז ח"א בלשונות הרמב"ם סי' כ"ה ובח"ב שם בלשונות הרמב"ם סי' רל"ג ובחידושי באר שבע לסוטה ט"ו ע"ב ובח"ס חא"ח סי' קפ"ז.
שם ההוא מבע"ל לגופיה א"כ פונים פונים ל"ל, ע' יומא י"ז ע"ב תוד"ה והא ובחידושי הרשב"א לסוכה דף מ"ח ע"ב.

שם א"ל ואתה אי אתה אומר כן והלא כבר נאמר ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה כו', הנה עצם תיבות הבשר והדם מבע"ל לכדתניא בספרא ויקרא נדבה סוף פרק ו' ובספרי ראה, מכלל שנאמר והקטיר הכהן את הכל לרבות את העצמות ואת הגידים והקרנים והטלפים יכול אפילו שפירשו ת"ל ועשית עולותיך הבשר והדם כו' הא כיצד בזמן שהם מחוברים יעלו פירשו אפילו בראשו של מזבח ירדו וע"ל פ"ה ע"ב ובר"פ גיה"נ ובמש"כ בחידושי שם, עכ"פ הבשר והדם איצטריך לגופייהו דרק הם נשארו להקרבה אם העצמות והגידים כו' כבר פירשו, מ"מ מצאו חז"ל בשני תיבות אלו גם היקש להקישן זל"ז, לרש"י בסוכה ל"א ע"א היה להם ההיקש בקבלה, ולתוס' שם אפשר נמי דמצד הסברא הקישום זל"ז, והנה עצם פלוגתתם בהיקש זה הוא לקמן ק"ד ע"א ובתוספתא פ"ד ובספרי שם ובפסחים ע"ז, דהיקשא דבשר לדם דבזריקה הוא דעת ר"א, אבל ר' יהושע אקשינהו להדדי דאם אין בשר אין דם ואם אין דם אין בשר ע"ש, והנה לפ"מ דמוכח בהדיא בברייתא דתו"כ נדבה פרשה ד' דדרשת מה דם בזריקה אף בשר בזריקה בסוגיין מקרא דועשית עולותיך הוא דוקא אליבא דר"א כדכתבו שם הר"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ סי' מ"ב ע"ש, א"כ קשה מאי האי דמתמה ד' יוסי כולי האי ואמר ואתה אי אתה אומר כן והלא כבר נאמר ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה, הרי אפ"ל ניהי דהאי היקשא מוכרח כנ"ל, אבל לדרוש דוקא בדרך זה הוא רק לר"א, ואפשר דאיהו דריש כר' יהושע דאם אין בשר אין דם כו'.

ומצאתי בלח"מ פ"ו ה"ד ממעה"ק שהקשה דבהאי דרשה להקיש בשר לדם פסק הרמב"ם כר"א וכר"י והוי כמזכה שטרא לבי תרי ותירץ דהך דרשה דר"א דריש נמי ר' יהושע ומביא ראיה מסוגיא דהכא ע"ש, ופלא שלא הביא ברייתא דתו"כ נדבה פרשה ד' הנ"ל, דהתם מוכח בפירוש כהר"ש משאנ"ץ והתוה"מ דהאי ברייתא המובא בסוגיין היא דוקא אליבא דר"א ע"ש, וע' בלח"מ פ"א ה' ל"ד מפסוה"מ.

שם שני כבשים קטנים יוצאין מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב כו', ע' בשטמ"ק בסוגיין ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ נדבה פרשה ז' משנה ח' ובהתוה"מ שם סי' פ"ג ושם בפ' תרומה כ"ז ד'.

שם ואי כתב רחמנא רבוע ה"א דאריך וקטין כתב רחמנא סביב, וקשה הלא האי סביב איצטריך לדרשת התו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' המזבח סביב בזמן שהוא סביב ולא בזמן שנטלה קרנו של מזבח הא אם ניטלה קרנו של מזבח ועבד עליו עבודתו פסולה, וע"ש בר"ש משאנ"ץ ובק"א ובהתוה"מ סי' מ"ג ובת' מהרש"ם סי' ע"א.

שם הכבש והמזבח ששים ושתים כו', ע' בעזרת כהנים למדות פ"ה מ"ב.

רש"י ד"ה ומעלותיהו. שתמיד כבש מעלותיו כו', גרסת הצ"ק שתעמוד, ובשטמ"ק גריס שתעמיד, כבש שיהו מעלותיו, ותיבת שתמיד נמחק עכ"ל, ובת' אבקת רוכל סי' ט"ו אינו מרגיש שום קושי בגרסת רש"י וגורס שתמיד כמו שהוא ברש"י שלפנינו.
תוד"ה באמה גדומה, חסירה ובערוך פי' גרומה בריי"ש כו', וכ"ה נמי גרסת הר"ש משאנ"ץ בביאורו לתו"כ ויקרא נדבה פרק ו' משנה ה'. וע' בש"ק לירושלמי שקלים פ"ו ה"ד.

דף סג.

אמר רמי בר חמא כל כבשי כבשים ג' אמות לאמה כו', ע' ירושלמי עירובין פ"ז ה"ב ובש"ק ומה"פ שם ובבה"ז ופמ"א וצ"ק בסוגיין ובת' חו"י סי' קע"ג.
במשנה המנחות היו נקמצות בכל מקום בעזרה, אילה"ק לר' אלעזר דאמר בסוגיין קמיצה בהיכל נמי כשרה, אמאי קתני במתניתין בעזרה, די"ל דבמשנתינו אשמעינן דלכתחילה, ור"א קאמר מנחה שנקמצה דמשמע דיעבד, וכן מוכח ברמב"ם פי"ב הי"ב ממעה"ק.
ובהכי מיושב נמי מה שיל"ד על ר"א גופיה דיליף כשרות קמיצת המנחה בהיכל מסילוק בזיכין, והתם הוא לכתחילה ומדוע קאמר מנחה שנקמצה דהוא רק דיעבד, די"ל דאיהו גופיה נמי דייק ממשנתינו דאיירי בלכתחילה וקתני בעזרה, משמע דלכתחילה מצותה בעזרה, אלא דאיהו חדית כיון דמצינו סילוק בזיכין שהיא כעין קמיצה והיא בהיכל, מזה מוכח דנחתינן חד דרגא דעכ"פ בדיעבד גם קמיצה שבהיכל כשרה.
אולם לפי הנחה זו בלתי מובן דברי רש"י בסוגיין בגמרא ד"ה אלא להכשיר, במש"כ וז"ל כל מקום דריסת רגלי ישראל כשר לקמיצה וכל שכן עזרת כהנים והיכל ע"ש, דמלשון כש"כ משמע דהיכל יש לו עדיפות הכשר לקמיצה ממה שיש לעזרה, ולפמש"כ הלא מוכח בהדיא בין מלשון המשנה ובין מלשון ר' אלעזר דלכתחילה הוא דוקא בעזרה, וכשרות ההיכל הוא רק בדיעבד, וא"כ עכ"פ תסובב מהך ברייתא קושיא על ר"א מאידך גיסא, דאיהו אמר דאפילו בהיכל כשרה, ומהברייתא מוכח דבהיכל ודאי כשרה וקרא איצטריך להכשיר גם העזרה, וכדפירש"י הכא פי' נמי בויקרא ב' ב'.
שם וקמץ משם ממקום שרגלי הזר עומדות כו', ברייתא היא בתו"כ נדבה פרשה ט', וע"ש בראב"ד ור"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ סי' ק"ד.
שם סד"א הואיל וכתיב והגישה אל המזבח והרים ממנו בקומצו מה הגשה בקרן מערבית דרומית אף קמיצה בקרן מערבית דרומית קמ"ל, הנה ב' פסוקים אלו ביחד

כדגרסינן הכא ליתנייהו, רק בויקרא ב' ח' ט' גבי מנחת מרחשת כתיב והגישה אל המזבח והרים הכהן מן המנחה, ולא נזכר שם קמיצה, ובפ' צו ו' ח' דכתיב והרים ממנו ממנו בקומצו, התם ליתא להאי קרא והגישה אל המזבח, ובמנחות ד"ח ע"ב הגירסא סד"א הואיל וכתיב והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח וקמ"ל כו', וכ"ה גרסת הר"ש משאנ"ץ בביאורו לתו"כ נדבה פרשה ט' משנה ה' ע"ש, וגם גירסא זו בלתי מתאמת עם לשון הכתוב דגבי והקריבה והגישה הסמוכים בויקרא ב' ח' ליתא התם תיבת וקמ"ץ.

לכן נראה כגרסת הילקוט בויקרא רמז תמ"ח דגריס סד"א הואיל וכתיב והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח והרים מה הגשה בקרן מערבית דרומית אף קמיצה נמי בקרן מערבית דרומית קמ"ל, ולפי גרסא זו מובנת הסוגיא עפ"מ דאמרינן במנחות ס"א ע"א והרים יכול בכלי ת"ל והרים ממנו בקומצו מה הרמה האמור להלן בקומצו אף הרמה האמור כאן בקומצו ע"ש, ולפ"ז הלא מורה האי והרים דפ' צו על והרים דפ' ויקרא שהוא בקומצו, ומשו"ה סד"א משום דוהגישה אל המזבח והרים כתיבי גבי הדדי, לכן היה מקום לאמר דמה הגשה בקרן מערבית דרומית אף הרמה שהיא קמיצה תהיה נמי בקרן מערבית דרומית קמ"ל, אך לפי גירסא זו אכתי איכא למידק קצת ל"ל לאתויי ראשית המקרא דוהקריב אל הכהן, הרי בוהגישה אל המזבח והרים, נמי סגי לדרוש הכי.

שם שלמים ששחטן בהיכל כשרים שנאמר ושחטו אותו פתח אהל מועד ולא יהא טפל חמור מן העיקר ופירש"י מדתלה הכשר עזרה לשלמים בפתח אה"מ ש"מ אה"מ עיקר ועזרה טפל, וקשה הלא בין לת"ק ובין לר"א לעיל נ"ה ע"ב מסקינן דקרא אתא דניבעי פתח אהל מועד ולמעוטי דאם אין שם פתח כגון קודם שיפתחו דלתות ההיכל וקודם שיעמידו לוים את המשכן ולאחר שפירקוהו לא היה שוחט, וע' ברמב"ם פ"ה ה"ה ממעה"ק ובכ"מ שם ה"ד, וא"כ לאו משום עיקר וטפל הוא, וצ"ע כעת.

שם ר' יהודא בן בתירא אומר מנין שאם הקיפו עכו"ם את כל העזרה שהכהנים נכנסין להיכל ואוכלין כו', ופירש"י הקיפו עכו"ם למלחמה ויורים חיצים ואבני בליסטראות לתוך העזרה, וכן פירש"י נמי במנחות ד"ח ע"ב וכ"כ בהתוה"מ בפ' קרח אדרשת ר' יהודא בן בתירא בספרי שם שהתיר לאכול ע"פ הכתוב דבקדש הקדשים תאכלנו דוקא בשעת האונס ע"ש, אמנם הרמב"ם פ"י ה"ג ממעה"ק השמיט הא דאונס, רק במקום שכתב דדין קדשי קדשים להיות נאכל בעזרה, מסיק ואם נאכלו בהיכל נאכלו שנאמר לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם בקדש הקדשים תאכלנו ע"ש, וצ"ע כעת וע' מנ"ח מצוה קפ"ד.

שם ת"ל בקדש הקדשים תאכלנו, לקמן צ"ז ע"ב נדרש האי קרא לדרשה אחריתא, וע' בהתוה"מ פ' צו סי' פ"ד ובפ' קרח סי' כ"ב.

שם הכי השתא התם עבודה דאדם עובד במקום רבו כו', אכילה דאין אדם אוכל במקום רבו כו', וראיתי בביאורי הרד"ל לפדר"א פ"א אהא דר"א לא רצה לאכול כשא"ל ריב"ז לסעוד אצלו, עפ"מ דאמרינן הכא דאין אדם אוכל במקום רבו ע"ש, ולע"ד בלתי מובן ההרכבה של שני העניינים, דאף די"ל התם שהיה מורא רבו. אבל אין זה ענין להא דבסוגיין, דהכא איירי באכילה דעבד במקום אדונו, דוגמת עבודה דאדם עובד במקום רבו דהכא, אמנם היכא אשכחן דתלמיד לא יאכל במקום רבו, אדרבא חזינן בברכות מ"ו ע"ב רב ור' חייא הוו יתבי בסעודתא קמיה דרבי כו', ושם מ"ז ע"א תניא שנים ממתינין זה לזה בקערה כו' ואם בא לחלוק כבוד לרבו כו' וע' במס' ד"א רבה פ"ז, ובפסחים ק"ח ע"א איבעיא להו תלמיד אצל רבו אי בעי נמי הסיבה, והאריכות הוא למותר.

רש"י ד"ה היו נקמצות בכל מקום ואין טעונות צפון עכ"ל, בתוספתא פ"ז הלשון מנחות היו נקמצות בכ"מ בעזרה אפילו בראש של מזבח ע"ש, ולפ"ז היה מקום לכאורה לפרש גם במשנתינו דהאי בכ"מ בעזרה אתא לרבות ראשו של מזבח, אמנם לפ"מ דמפרשינן בגמרא דחידושא דכ"מ בעזרה דמשנתינו הוא, או משום דמנחה היא קדשי קדשים כעולה להכי תטעון צפון כעולה, אי נמי מפני שהיה מקום לאמר שתהיה הקמיצה דוקא בקרן מערבית דרומית כמו ההגשה ולהכי קמ"ל דנקמצת בכ"מ בעזרה, ועכ"פ לפי אוקימתת הש"ס בע"כ כוונת התנא לרבות כל שטח העזרה שבכ"מ ממנו נקמצת, ולהכי שפיר פירש"י ואין טעונות צפון, וארווחנא נמי להבין לפ"ז הא דקתני בתוספתא בכ"מ בעזרה, דהתם אתא נמי לרבות כל שטח העזרה ודלא תטעון דוקא צפון, והא דמסיק שם אפילו בראשו של מזבח היא בבא אחריתא ולאשמעינן דגם זה כשר.

תוד"ה כל. עד דמשתיירי ל"ב אמה לכבש כו', ע' בהתוה"מ תרומה כ"ז בפסוק ונתתה אותה תחת כרכב המזבח ובפ' ויקרא סי' פ"ו.

תוד"ה חוץ. ולא דק בקונטרס דאין גבוה אלא חומש אמה חסר משהו ע"כ, בצ"ק משבש גרסת התוס' וגריס נמוך, במקום תיבת גבוה, וכדבריו משמע בתוס' מנחות צ"ז ע"ב וע' פמ"א, אולם בת' מהר"ם ב"ב סי' רל"ט גריס כי אינה אלא חומש אמה חסר משהו.

דף סג:

ומקיפין ויורדין דרך שמאל כו', והיינו דתנן לעיל נ"ג ע"א עלה בכבש ופנה לסובב כו' וביומא מ"ג ע"ב בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו כו', וע' תוספתא זבחים פ"ז ובפסיקתא פיסקא ויהי המקריב.

שם חוץ מן העולה לג' דברים אלו שהיו עולין ויורדין על העקב. והיינו דתנן בסוכה מ"ח ע"א עלה בכבש ופנה לשמאלו.

שם לפני ה' יכול במערב כו', ע' ברש"י ותוס' למנחות י"ט ע"ב ושם ס"א ע"א תוד"ה אבל ובהתוה"מ פ' צו סי' כ"ו ובתורה אור שם, וע"ע בפי' הראב"ד שם ובפ' מצורע פרשה ג'.

שם קסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון קאי, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' ס"ו.

שם בכל מקום היתה כשרה למליקתה אלא זה היה מקומה להזאתה, ע' בראב"ד ורז"ה וחק נתן ריש קנים ובמש"כ בחידושי שם.

שם מלקה בכ"מ במזבח כשרה, ובשטמ"ק גריס מליקה במקום מלקה, ובודאי שינה גרסת הש"ס דהכא משום הגרסא דלקמן ס"ז ע"א ומנחות ד"ב ע"ב, וגרסא זו נ"מ נמי לדינא, דמלקה משמע רק דיעבד ומליקה היא לכתחילה, ומסוגיין נמי משמע דגרסת מליקה עיקר, דהא קאמר תנינא להא דת"ר וקאי על דברי רב אשי דאמר בכ"מ היתה כשרה למליקתה, ומזה פסק הרמב"ם בפ"ז ה"ט ממעה"ק במש"כ וכ"מ מן המזבח כשר למליקתה, ולשון זה משמע לכתחילה. ולפ"ז יל"ד קצת ע"ד הגר"א ז"ל בתוספתא פ"ז, דהתם תניא מלקה בכ"מ בעזרה כשרה, והגיה הגר"א ז"ל דצ"ל מלקה בכ"מ במזבח, ובודאי הוא מהא דבסוגיין, ובכ"ז לא חש להגיה ולכתוב מליקה במקום מלקה, דנ"מ נמי לדינא כנ"ל וצ"ע.

רש"י ד"ה ומקיפין. שמאל לעולים במזבח כו', בשטמ"ק גריס שמאל העולים למזבח, ובת' אבקת דוכל סי' ט"ו גריס שמאל לעולין במזרח.

תוד"ה מה. וא"ת מנחת חוטא חלוקה משאר מנחות כו' הו"ל למיתני במתניתין כו', והרמב"ם פי"ב הי"ב ממעה"ק שכ' בסתם הקמיצה בכל מקום בעזרה, והוא כסתימת המשנה לעיל ע"א, משמע דס"ל כרש"י דכל המנחות באין יוצא מן הכלל אינן טעונות צפון.

דף סד.

שאם היזה ולא מיצה כשרה כו', והא דאמרינן במנחות ד"ג אמרי דילמא מיצוי דבתר הזאה הוא ע"ש, היינו לכתחילה דעכ"פ למצוה ודאי בעינן לכו"ע, והכא איירי לעיכובא

דיעבד דמיצוי לא מעכב, אולם זהו רק בנוגע למיצוי, אבל עצם ההזאה ודאי מעכבא אפילו דיעבד, דהזאה דעוף קיימא במקום זריקה דבהמה, כדפירשו רש"י ותוס' במעילה ר"פ חטאת העוף, ונ"מ נמי לענין דאם מלקה ולא יצא ממנה דם, דכה"ג בשחיטה כשרין כדתנן בחולין ל"ג אבל הכא פסולה דבעינן שיהא ראוי להזות, ועמש"כ בחידושי למעילה ד"ח.

שם ופינה את הגחלים אילך ואילך וחתה מן המאוכלות הפנימיות כו', הארכתי בזה בחידושי לתמיד דף ל"ג ע"א.

שם מ"ט א"ר יוחנן נסכים שמא יתעשנו, ע' ח"ס חא"ח סי' קפ"ז.

רש"י ד"ה מבית הדשן. וכתיב גבי מוראה ונוצה והשליך כו', ע' מעילה י"א ע"ב תוד"ה דישון ובמפרש למשנה דתמיד ספ"ק ובתוי"ט ובאר שבע שם.

רש"י ד"ה צבר בסה"ד, והיינו דפריך ליה טפי מתלתין וחדא הויין ומשנינן מקום גברא לא קחשיב והוי להו טפח יותר משלשים כ"ה גרסת השטמ"ק, ולכאורה לפי חשבון זה אין להוסיף בזה מאומה, ותמוה על אשר מאמר זה גופה דר' יוחנן הכא, אמר ר' חנינא במדרש סוף קהלת עה"פ והתעותו אנשי החיל אלו הכהנים כו', ושם מסיק גבורתם של הכהנים שהיו זורקין המוראה לאחורי הכבש ל"ב אמה לאחורי ידיו, וכ"ה בפתיחתא דאיכה רבה סי' כ"ג ע"ש, והיה מקום לאמר דחשבון רש"י הכא לפ"מ דמקום גברא לא קחשיב, ושם חשיב ר' חנינא מקום גברא נמי, ופורתא לא דק, אכן רש"י בקהלת שם נשמר מזה, והעתיק לשון המדרש שלשים אמה ע"ש, ואפשר שהוא משום חשבון דהכא, או שהי"ל גרסא כזאת במדרש שם.

תוד"ה שאם. דמצי למימר הא מני תנא דבי ר' ישמעאל היא דאמר אינו מעכב לעיל פ' איזהו מקומן נ"ב ע"א ע"כ, וכתירוץ התוס' צ"ל נמי לפי אוקימתא דרב חסדא לקמן ס"ה ע"ב, דהא מני ראב"ש דס"ל מיצוי חטאת העוף לא מעכב.

תוד"ה מפני. דהא אמר לעיל גבי מודה ר' יהודא בדמים כו', ע' בברה"ז וצ"ק ופמ"א וחק נתן בסוגיין ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ס ע"א.

תוד"ה מן המאוכלות הפנימיות כו' דהכא חשבינן להו דשן כו', וע' במפרש לתמיד ספ"א ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ צו פרק ב' משנה ד', ולולא כל דברי הראשונים ז"ל היה נלע"ד דזה תלוי בשתי הגרסאות ביומא ובתמיד שם, אי גרסינן המאוכלות באל"ף או המעוכלות בעי"ן. דאף דהתוי"ט ביומא פ"ד מ"ג כתב דאל"ף מתחלף בענין זה בעי"ן ע"ש, ולע"ד חילוק גדול הוא, דתיבת מאוכלות נגזרה מלשון אכל דכתיב גבי אש, אשר תאכל האש את העולה, אש יצאה מחשבון אכלה ער מואב, שני קצותיו אכלה האש, ומעוכלות בעי"ן

הוא לשון הש"ס, כדתנן בברכות נ"א ע"ב כדי שיתעכל המזון שבמעיו, ובברייתא לקמן פ"ו ע"א עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות, ומעתה ניחא, דגחלים מאוכלות באל"ף פירושו שעדיין תאכל בהם האש, רק שפסק מהם השלהבת אלא שלוחשות, ועל כגון אלו אמרינן בברכות נ"ג ע"ב ה"ד לוחשות א"ר חסדא כל שאילו מכניס לתוכן קיסם ודולקת מאיליה, ובזה מובן סוגית הש"ס בפסחים ע"ה ע"ב גבי גחלי יכול עוממות כו', וע' בראב"ד לתו"כ פ' אחרי פרק ג', משא"כ לפי הגרסא מעוכלות בעי"ן, הנהו כבר נתעכלו והוו דשן כדכתבו התוס' ושאר הראשונים כנ"ל.

ובמש"כ מיושב ברווחא השגת הראב"ד על הרמב"ם בפ"ג ה"ה מתמידין שכ' ונוטל מן הגחלים שנתאכלו במערכה שניה, וכ' הראב"ד אין זה נוסחא המדוייקת לענין קטרת אלא לענין תרומת הדשן, ועמש"כ בזה התוי"ט ליומא פ"ד מ"ג, ולפמש"כ ניחא שפיר דהרמב"ם דייק לכתוב גבי קטרת גחלים שנתאכלו באל"ף, והיינו כשהן לוחשות, ובתרומת הדשן ודאי שהיה בגרסתו שנתעכלו בעי"ן, ואלו כבר נתעכלו עד דהוו דשן.

תוד"ה צבר את הגחלים משום דאמר ושמו שלא יפזר, עמש"כ בחידושי שילהי תמורה.

תוד"ה דישון, ור"ת אומר דתרומת הדשן לא היה נבלע כו', וכ"כ המפרש לתמיד ספ"א, וע' בהתוה"מ לתו"כ נדבה פרק ט' סי' פ"ז ובבאר שבע לתמיד שם.

דף סד:

אמר רבא דיקא נמי דקתני נתנו לו יין לנסך כו', ע' בפי' הרא"ש שילהי מס' תמיד.

שם והזה מדם החטאת מגופו של חטאת כו', כ"ה הגרסא בתוס' ובשטמ"ק ובדק"ס וע' ילקוט ויקרא רמז תע"ד.

שם מי כתיב ימצה ימצה כתיב, בנוגע לניקוד האותיות בזה, ע' בשטמ"ק וברה"ז וח"נ ובראב"ד ורא"ש בפירושיהם ריש מס' קנים ובפי' הראב"ד לתו"כ נדבה פרשה ז' ושם חובה פרק י"ח ובהתוה"מ שם סי' של"ה, ובעצם דיוק כזה בש"ס אשכחן בסנהדרין ד"ד ע"ב חלב וחלב יראה יראה, וישלם ישולם דב"ק ד"ז ע"א, וע' רש"י ותוס' כתובות ס"ט ריש ע"ב וברש"י קידושין י"ד ע"ב ד"ה מכרוהו.

שם א"ר זוטרא בר טוביה אמר רב כיצד מולקין חטאת העוף אוחז שני גפיה בשתי אצבעות כו' במתניתא תנא ציפרא מלבר אוחז גפיו כו', ויל"ד בשלמא במתניתא דתני ציפרא, אפשר דכייל בזה גם עולת העוף, אולם רב זוטרא מ"ש דקאמר חטאת העוף, הרי במאי דחלוק עולת העוף מחטאת העוף להבדלה ושאר דברים כבר נשנו במשנתינו, וכמו בברייתא כן רב זוטרא לא באו רק להורות דרכי אחיזת העוף בשעת המליקה, ובזה

אין חילוק בין חטאת העוף לעולת העוף כדתניא בתוספתא פ"ז, וגם הרמב"ם העתיק לשון רב זוטרא וכתב כיצד אוחז חטאת העוף בשעת מליקה, וצ"ע כעת.
במשנה עולת העוף כיצד היתה נעשית כו' בא לו לקרן דרומית מזרחית כו' ע"כ, ואע"ג דבעולת בהמה כתיב ושחט אותו על ירך המזבח צפונה ובחטאת בהמה כתיב ושחט את החטאת במקום העולה, מ"מ בעוף לא בעינן צפון בשניהם כדתניא בתו"כ נדבה פרשה ט'.
שם והסיר את המוראה כו', זהו דוקא בעולת העוף, אבל בחטאת העוף אינו משליכו, שאם ירצה כהן יאכל אותו זפק, כדכתב הראב"ד בפירושו לתו"כ נדבה פרק ט'.
שם הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פסול, ע' לקמן ס"ה ע"ב תוד"ה הבדיל ובמש"כ בחידושי שם.
שם מיצה את דם הראש ולא מיצה את דם הגוף פסולה דם הגוף ולא מיצה דם הראש כשרה, יל"ד אמאי קתני ברישא ולא מיצא את דם הגוף, פשיטא דאם היה מיצה דם הגוף אז אפילו לא מיצה דם הראש כלל נמי כשרה, כדמסיק בסיפא, ובע"כ כי קתני פסולה אמיצה דם הראש בלבד, ובאמת בתוספתא פ"ז הלשון מיצה מן הראש פסול מן הגוף כשר וצע"ק.
שם חטאת העוף שמלקה שלא לשמה כו' פסול עולת העוף כשרה ובלבד שלא עלתה לבעלים לשם חובה, והנה מה מאד מדוייק לפ"ד משנתינו דרשות התו"כ, דבחטאת העוף כתיב ויקרא ה' ט' חטאת הוא, ובעולת העוף נמי כתיב שם א' י"ז עולה הוא, ומ"מ חלקינהו התו"כ, דבחטאת דריש חטאת שיהיה כל מעשיה לשם חטאת הוא פרט לשמלקו שלא לשמו ע"ש, הרי דאית ליה תרי קראי חד לכתחילה וחד לפסול דיעבד, ואילו בעולה תניא התם עולה לשם עולה, אבל לעכב ולפסול דיעבד לית ליה קרא, דהאי הוא דכתיב גבי עולה, מבע"ל למיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש, דדוקא אז כשרה ולא להיפוך, משום דרוב דמים בגוף שכיחי כדמסקינן בשילהי פרקן ע"ש, וא"כ הרי קראי מוכיחים לפי דרשות התו"כ כדין משנתינו, ומעתה תפול הספק אליבא דבן עזאי דפוסל עולה שנשחטה שלא לשמה כפסח וחטאת כדתנן לעיל י"א ע"ב, ומסקינן שם י"ג ע"א דלית ליה מקרא או מי"ג מדות, רק גמרא גמיר לה הכי מפי ע"ב זקנים ע"ש, דלפ"ז אפשר דקבלתו היתה גם בעולת העוף שנמלקה שלא לשמה, שתהא דינה ג"כ כחטאת העוף, והא דלא פליג גם במשנתינו, משום דסמיך אהא דקבע האי דינא בעולת בהמה להיות כחטאת בהמה מפי הקבלה וה"ה לעופות, א"ד שאני עופות דבדידהו מורים הכתובים לפסול בחטאת ולא בעולה כנ"ל, משו"ה לא פליג דס"ל כתנא דמתניתין וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה בהמה. המחטא אותה אותה דמה למעלה ואין אחרת דמה למעלה, לשון הש"ס לפנינו לעיל ד"י ע"ב אותה דמה למעלה ואין דמו של אחר למעלה, אבל בתוס' לעיל נ"ב ע"ב ונ"ג ע"ב הוא כגרסת רש"י דהכא.

תוד"ה חטאת. משום דדם חטאת קודם לעולה כו', נ"ב כדתנן לקמן פ"ט ע"א, וע' לעיל ד"ז ע"ב תוד"ה ריצה.

תוד"ה מגופה של חטאת מדכתיב והזה מדם החטאת ולא כתיב ולקח דמשמע בכלי ע"כ, ולפ"ז יל"ד הלא בקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, והכא נובע כל האי דינא רק מדלא כתיב ולקח, ומטעם זה הרי היה די להצריכו לכתחילה, ובתוספתא ספ"א מסקינן אהאי דינא, כולן שקבלן ביד והזה בכלי בכלי והזה ביד הרי אלו פסולין וצ"ע כעת, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' של"ד.

דף סה.

במשנה. חטאת העוף שמלקו שלא לשמה כו', במחשבה זו פסולה ואין בו כרת כדתניא בתוספתא פ"ז, והיינו דפריך הש"ס לעיל ט"ו אלא חטאת העוף דפסיל בה מחשבה כו', וע"ש ברש"י ותוס'.

שם לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין, ע' מנ"ח מצוה קמ"ד.

שם והקריבו מה ת"ל לפי שנאמר כו', כל הברייתא נשנית בתו"כ נדבה פרשה ז' וע"ש במפרשים.

שם ומלק והקטיר מה הקטרה בראש המזבח אף מליקה בראש המזבח, וכ"ה בתו"כ שם דילפינן מליקה מהקטרה, אכן בירושלמי יומא פ"א ה"א הגרסא מה מליקה בראש המזבח אף הקטרה בראש המזבח.

שם ונמצה דמו כולו, ע"ל ס"ו ע"ב תוד"ה ואלא ובסוגיין תוד"ה דמו.

שם וכי תעלה על דעתך לאחר שהקטיר חוזר וממצה, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' פ"ג.

שם אם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה, ע' תוספתא פ"ז.

שם עושה מערכה על גבי סובב איכא בינייהו, ע"ל נ"ד ע"א תוד"ה ואי ובגבורות ארי ליומא מ"ה ע"ב במלואים.

שם והסיר את מוראתו זו זפק, ע' ברמב"ם פ"ו הכ"א ממעה"ק ופי"ד ה"ז מפסוה"מ ובכ"מ שם.

שם אבא יוסי בן חנן אומר נוטלה ונוטל את קורקבנה עמה, כ"ה הגרסא הנכונה, ובש"ס ווארשא תרכ"ח נדפס נוטלה ואין נוטל קורקבנה עמה והוא טעות, ובתוספתא פ"ז

הלשון אבא יוסי בן דוסתאי אומר קרקבנין היה זורקן על גבי הדשן, וע' בלח"מ פ"ו הכ"א ממעה"ק וברש"י ויקרא א' ט"ז ובמזרחי והתוה"מ ותורה תמימה שם.

תוד"ה והקריבו. וא"ת דבפ"ק דחולין כ"א ע"ב דריש לדרשה אחרינא כו', ע' מה שתירץ בזה בשטמ"ק, וכ"כ הר"ש משאנ"ץ בביאורו לתו"כ נדבה פרשה ז', וע' בחידושי הרמב"ן והרשב"א לחולין שם.

תוד"ה עוף. וא"ת קמיצה תוכיח כו', וכן הובא בר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרשה ז' משנה ב'.

תוד"ה בן עוף. דמעיקרא סמיך אהקישא דזאת התורה כו', ע' בתוס' ריש מנחות ולעיל כ"ד ע"ב ד"ה והרי.

תוד"ה ת"ל. דאדרבה נקיש בהיקשא דזאת התורה לעולה דבעיא כלי ע"כ, ע' בתוספתא פ"ז ובמנחת בכורים ושם בתוספתא פ"א וצ"ע.

תוד"ה אף. דעולה לא ילפא אלא מהיקשא דהקטרה כו', ע' חולין כ"ב ע"א רש"י ד"ה השתא ובתוס' ורא"ש ריש קנים ד"ה עולת העוף ובמש"כ בחידושי שם.

דף סה:

ת"ר ושסע אין שיסוע אלא ביד כו', וכ"פ הרמב"ם בפ"ו הכ"ב ממעה"ק, וע' בתוספתא פ"ז ובהגהות הגר"א ז"ל שם.

שם וכן הוא אומר וישסעהו כשסע הגדי ע"כ, וזה אין ענין להא דאמרינן בחגיגה ד"י ע"ב ובנדה כ"ג ע"א דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן, דהכא הוא רק כעין גילוי מילתא על תיבה זו שמשתמשת בלה"ק בדרך זה, ובכעין זה אמרינן בב"ק ד"ב ע"ב והאי מילף הוא גילוי מילתא בעלמא הוא דנגיחה בקרן ופירש"י לא גמרינן מדברי קבלה לא חיוב ולא פטור אלא גילוי מילתא הוא דכל היכא דכתיב נגיחה בקרן הוא ע"ש, וה"נ אתא קרא דוישסעהו דמסיק ומאומה אין בידו, להורות דגם ושסע האמור בתורה ביד הוא, ומצאתי בפ"ה לקונטרס תורת נביאים או דברי קבלה להגאון מהר"ץ חיות ז"ל שהביא לזה הרבה דוגמאות ע"ש, וה"מ להביא גם מהא דאמרינן בחולין ס"ו ע"ב אהא דסנפיר וקשקשת ממאי דקשקשת לבושא הוא דכתיב ושריון קשקשים הוא לבוש, ועמש"כ בחידושי שם.

שם א"ר אלעזר ב"ר שמעון שמעתי שמבדילין בחטאת העוף כו' וראב"ש סבר מיצוי חטאת העוף לא מעכב כו', ולכאורה יל"ד בהא דקאמר שמעתי ולא קאמר ממי שמעה, ומה מאד קפיד ר' יוחנן על ר"א דלא אמרה לשמעתיה משמיה דר' יוחנן, כמבואר ס"פ האשה רבה ובירושלמי שקלים ס"פ שני, ואפילו ספיקי דרבוותא דייקי לאמר כדאשכחן

בכל הש"ס, וכ"כ רש"י בברכות ל"ג ע"ב דכולהו אמוראי נמי דייקי לאמר דבר בשם אומרו. וע' חולין ק"ד ע"ב, והאריכות בזה למותר, ולאמר דשמע ושכח ממי שמע בודאי הוא דוחק גדול.

ונלע"ד עפ"מ דתניא במנחות ד"ב ע"ב רש"א כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות ועלו לבעלים לשם חובה שאין המנחות דומות לזבחים שהקומץ מחבת לשם מרחשת מעשיה מוכיחין עליה כו' אבל בזבחים אינו כן שחיטה אחת לכולן כו' ופריך א"כ עולת העוף שמיצה דמה למעלה לשם חטאת העוף תרצה דמעשיה מוכיחין עליה כו' ומשני דאמרי אינשי דילמא מיצוי דבתר הזאה הוא דאמר מר מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה, וכ' שם התוס' ד"ג ריש ע"א אע"ג דכתיב בה יסוד כו' האמרינן בפ' חטאת העוף דמיצוי לא מעכב אפילו לא מיצה כלל ע"ש, והשתא לפ"מ דמוכרח מהתם דר"ש ס"ל כר"א בריה בסוגיין דהכא דמיצוי לא מעכב דאל"ה תקשה שם קושית הש"ס, ולפ"ז י"ל דהא דר"א שמע שמבדילין בחטאת העוף, שמע רק מאביו ר"ש, וקאמר להאי דינא משום דאיהו לגרמיה נמי ס"ל כאבוה, כדאמרינן הכא, ובכ"ז לא רצה להזכיר שם אביו בעל שמועה זו, בשביל שידע דכל חכמי דורו חולקים בזה, ויהיה בדעתו לדינא כיחיד נגד רבים, ולא לכבוד יהיה לאביו במה שיזכור דעה זו בשמו.

וע"פ הנחה זו מתורץ קושיא חמורה במנחות שם, עפמש"כ התוס' הנ"ל דסוגיא דהתם ס"ל דמיצוי לא מעכב אפילו לא מיצה כלל, הלא פלוגתא היא במעילה ד"ח ע"ב, ואנן פסקינן כרב אדא בר אהבה דמיצוי מעכב, א"כ איך מוקים סוגיא דהתם דלא כהלכתא, אכן לפמש"כ ניחא שפיר, דהתם קאי אליבא דר"ש, ואיהו ס"ל הכא דלא מעכב, דהא קאמר דמבדילין בחטאת העוף, ולדידיה שפיר משני אע"ג דלכתחילה בעי מיצוי אליבא דכו"ע, אבל כיון דבדיעבד לא מעכב, יש עכ"פ מקום לטעות בזה כמש"כ התוס' שם.

שם א"ר חסדא מיצוי חטאת העוף מעכב איכא בינייהו כו', וכה"ג אוקי ר"פ לפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע לעיל נ"ב ע"א ועמש"כ בחידושי שם, וע"ע במנ"ח מצוה קמ"ד.

שם רבא אמר שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא בינייהו כו', ע' מנ"ח סוף מצוה קט"ו ובת' משיב דבר ח"ב סי' פ"ט ובת' דבר אברהם סי' ב'.

שם חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר כו', ע' לח"מ ספ"ו ממעה"ק ובט"ז יו"ד סי' כ"ז ובחמדת שלמה חי"ד סי' י"ב.

שם דא"ר שמעון בן אליקים כו', בילקוט ויקרא רמז תע"ד נשתנה בזה הגרסא.

רש"י ד"ה וכן הוא אומר בשמשון והתם מפרש דביד הוה עכ"ל. בילקוט ויקרא רמז תמ"ז משמע, דבגמרא גופה היתה הגרסא וישסעהו כשסע הגדי ומאומה אין בידו.

רש"י ד"ה שדרה חוט השדרה ע"כ, וכ"כ בס' האשכול ה' טומאת כהנים סי' נ"ד דלא מצינו טרפות בשבירת עצם לחוד בלא החוט, וע"ש בנחל אשכול ושם ה' שחיטת חולין סי' ט'.

תוד"ה הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פסול, בחטאת ניחא כדדרשינן בתו"כ חטאת היא כו' אבל בעולה קשה מנלן כו', לולא דברי התוס' היה מקום ליישב, עפ"מ שדרשו בב"ר פ' לך סי' מ"ד ואת הצפור לא בתר הראה לו הקב"ה שמבדילים בעולת העוף ואין מבדילים בחטאת העוף ע"ש, דאף לפמש"כ המפרשים שם דדייקו מדלא כתיב ואת הצפורים לא בתר אלא הצפור אחד שהיא העולה לבד ע"ש, עכ"פ לדרוש כזאת ולאמר הראה לו הקב"ה כו', בודאי שהיתה להם קבלה קדומה לדרוש כן, ומכיון דעל שינוי בחטאת אשכחן בתו"כ לפסול כמש"כ התוס', ממילא אתא לן הקבלה להורות אקרא דהצפור לא בתר, דקאי על הצפור השני היא העולה, דאם שינה בה נמי פסולה.

בא"ד כדדרשינן בתו"כ חטאת היא שאם מלקה שלא לשמה פסולה וה"ה דכל ששינה בה פסולה אבל בעולה קשה מנלן ע"כ, ולכאורה קשה הרי גם בעולת העוף כתיב בויקרא א' י"ז עולה הוא, רק מתיבת הוא ממעטינן לקמן שילהי פרקין מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף, משום דתיבת הוא מורה יותר על הגוף דרוב דמים בגוף שכיחי, אבל עכ"פ דרשינן מתיבת עולה בתו"כ שם שיהיה לשם עולה, והשתא תקשה כמו דבחטאת העוף נקטו התוס' דמשום דאיכא קרא לפסול בה מליקה שלא לשמה ה"ה דכל ששינה בה פסולה, מדוע לא נימא הכי לפסול בעולת העוף גם שאר שינוי מדרשת דעולה לשם עולה.

וי"ל לפ"מ דהתוס' מהדר אפסול דהבדלה למילף משלא לשמה, ומשו"ה ל"ד כלל דמליקת חטאת העוף שלא לשמה פסולה אף דיעבד, ודעולת העוף כשרה בדיעבד, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה כדתנן במשנתינו, ועמש"כ בחידושי שם, ובע"כ הא דדרשינן בתו"כ עולה לשם עולה קאי רק אלכתחילה, כהא דאמרינן לעיל מ"ו ע"ב גבי לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח כו', ואמרינן שם בגמרא עולה לשם עולה לאפוקי לשם שלמים, ובע"כ דהוא רק לכתחילה, דעולה לשם שלמים כשרים בדיעבד כדתנן בריש מכילתין.

בא"ד וכן קשה ממליקה עולה שעשאה למטה כיון דעשאה למעלה מהקטרה ילפא דון מינה ומינה כו', בתוי"ט לקמן פ"ז מ"ב הקשה ע"ד התוס', מאי קשיא להו דון מינה ומינה, הא קיי"ל דון מינה ואוקי באתרא, ובחק נתן בסוגיין ובשילהי מנחות האריך לאמר, דבהיקש וגז"ש אמרינן דון מינה ואוקי באתרא ולא אמרינן דון מינה ומינה אלא

בריבויא ע"ש, וע' במהרש"ל ומהרש"א לב"ק כ"ה ע"ב, וכבר האריכו בזה בחו"י סי' ר"ג וביבין שמועה סי' ק"ד ובבאר יעקב קונטרס חידושי כללות הסוגיות כלל ל' ובשושנת העמקים להפמ"ג כלל יו"ד ע"ש, אולם בירושלמי יומא רפ"ק קאמר בהדיא אהיקשא דומלק והקטיר מה מליקה בראש המזבח אף הקטרה בראש המזבח, ובכ"ז מסיק מליקה מעכבת אין הקטרה מעכבת ע"ש, הרי דלא אמרינן בזה דון מינה ומינה.

תוד"ה קעביד מעשה עולה בחטאת מה שזה למעלה וזה למטה לא חשיב ליה שינוי עכ"ל, ול"ד להא דמנחות ד"ב ע"ב דהש"ס פריך עולת העוף שמיצה דמה למעלה לשם חטאת העוף תרצה, הרי דחשיב ליה שינוי בעבודה, די"ל דהתם קאי על המעשה שתהיה הוכחה לעין הרואה, ובודאי כאשר יראה איזה שינוי בטח ישפוט את הענין לפ"מ שיראה בעיניו, משא"כ הכא דאיירי בנוגע לדינא, ולדבר זה כתבו התוס' דלא חשיב שינוי.

תוד"ה וראב"ש. והיינו יכולין לפרש אחוז הראש בגוף מזה אם ירצה קאמר כו' אבל קשה מברייתא לעיל מינה דקתני כו', וכן הרשב"א בחידושיו לחולין כ"ב ע"א דחה לסברא זו כמש"כ התוס', אולם הרמב"ן בחידושיו שם והראב"ד בפירושו לתו"כ ויקרא חובה סוף פרק י"ח נקטו כתירוץ התוס' בלא שום דיחוי, וע' בחידושי פמ"א בסוגיין.

בא"ד וי"ל דרב הונא יעמיד מתניתין כו' ואפילו כראב"ש וסוגיא דשמעתא דקאמר מתניתין דלא כראב"ש אתיא כרב אדא בר אהבה כו', לפ"ז י"ל קצת במעילה ד"ח ע"ב שם, גבי פלוגתא דרב הונא ורב אדא בר אהבה, אמאי ל"ק כתנאי או לימא כתנאי, ועמש"כ בחידושי למעילה שם ולריש מס' קנים.

דף סו.

ומאי לא יבדיל אין צריך להבדיל, ע' ברמב"ן ומגילת אסתר לסה"מ ריש שרש ראשון ובחידושי הרשב"א לחולין דף כ"ט ובשעה"מ פ"י מה' ק"פ ובמה שהארכתי בזה בחידושי לחולין י"א

שם אלא מעתה גבי בור דכתיב ולא יכסנו ה"נ דא"צ לכסות כו', ע' בסה"מ שרש ח' וברמב"ן ומג"א שם ריש השרש.

שם יכול אע"פ שמיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף ת"ל הוא, עמש"כ בחידושי לעיל ס"ה ע"ב בתוד"ה הבדיל.

שם אמר רבינא מסתברא רוב דמים בגוף שכיחי, בילקוט ויקרא רמז תמ"ז הוא בשם רבא, וע' תו"כ נדבה פרק ט' ובראב"ד ור"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ סי' צ"א.

תוד"ה אלא מעתה גבי בור דכתיב ולא יכסנו כו' מכל לאוין שבתורה כגון לא תחסום לא תאכלו כל נבילה לא תלבש שעטנז לא קשיא ליה למאי כתבינהו אם לא ללאו אבל הא דמסברא ה"א דמבדיל לפי שצריך לדם כו' וגבי בור נמי מסברא ה"א דחייב לכסותו כו', לולא דברי התוס' היה מקום לאמר לע"ד, דהמקשן בגמרא לא נחית כלל להקשות מקרא דבור אהבדלה בחטאת העוף משום דדמיין תרווייהו בסברא, כן אין זה ענין לכל לאוין שבתורה דחשבינהו בתוס', דבכל לאוין אלו, תיבת לא, היא פתיחת הכתוב, לא תחסום, לא תאכלו, לא תלבש, וכל לשון הכתוב בדרך זה ודאי ללאו אתא לכו"ע, רק בסוגיין הבין המקשן בדעת ראב"ש, דגמר קבלתו דרק אינו צריך להבדיל בחטאת העוף מדכתיב ולא יבדיל, אינו אלא משום דהאי לא, כתיב בוי"ו ולא, ובאמצע הפסוק, ולכן אף דכל החכמים מפרשים האי ולא ג"כ בתורת איסור ככל לא הכתוב בתורה, מ"מ קאמר איהו, שמעתי בקבלה דהאי ולא יבדיל, להיותו כתוב בוי"ו ובאמצע הפסוק, לכן סובב הולך אראשית המקרא דפתח ומלק את ראשו ממול ערפו, ועל זה סיים ולא יבדיל, היינו דאינו צריך להבדיל, ול"ד ללא יבדיל דעולת העוף דכתיב נמי באמצע הפסוק, דהתם כתיב לא בלא וי"ו אבל הכא כתיב ולא בוי"ו, ועפ"ז שפיר תפס המקשן להביא לו דוגמא דוקא מהאי קרא דגבי בור, דכתיב נמי בוי"ו ובאמצע הפסוק ולא יכסנו, ה"נ דא"צ לכסות, וא"כ מוכרח מהתם שאינו סובל פירוש זה, א"כ יגיד עליו רעו דגם הכא אי אפשר לפרשו בתורת אינו צריך, ואדרבה משם ראיה לדעת כל חכמי ישראל, דמפרשי האי ולא יבדיל בתורת איסור ככל לאוין שבתורה, ולהכי דחי ליה התרצן וקאמר הכי השתא, התם כיון דכתיב בעל הבור ישלם כו' אבל הכא מכדי כתיב והקריבו כו', הרי דמענייני המקראות מוכח דאין לדמות שני הכתובים זל"ז, ושפיר אפשר לפרש האי ולא יבדיל דא"צ, וצ"ע כעת, וע' בקרבן אהרן לתו"כ חובה פרק י"ח מ"ז ובהתוה"מ שם סי' של"ג ושל"ז ובמנ"ח מצוה קכ"ה אות ב'.

חטאת העוף פרק שביעי

במשנה חטאת העוף שעשאה למטה, ע' בביאורי הגר"א ריש קנים ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה כמעשה חטאת מליקה בסימן אחד ע"כ, זה לא קאי על תיבת למטה הקודם, דמליקה בכל מקום במזבח כשרה בין למעלה בין למטה, כדתניא לעיל ס"ג ע"ב ועמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה למעלה. והיינו באכילה אבל בעלים נתכפרו לשמואל דאמר לעיל כו', ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' ק"ט ובמש"כ בחידושי לעיל נ"ב ע"ב ברש"י ד"ה המחטא.

תוד"ה למטה. בסוף פרקין דלעיל ס"ה ע"ב פרשתי דלא ידעינן מנא ליה עיכובא בעולה עכ"ל, ע"ש תוד"ה הבדיל ובמש"כ בחידושי שם.

דף סו:

דשני במאי אילימא דשני במליקה נימא דלא כראב"ש דאמר שמעתי שמבדילין בחטאת העוף כו' לא דשני בהזאה כו', ועפ"ז מובן קושית הש"ס במנחות ד"ב ע"ב, דפריך עולת העוף שמיצה דמה למעלה לשם חטאת העוף תרצה מעשיה מוכיחין עליה כו', ולא פריך דשני בהבדלה דמליקה, משום דבזה אין מעשיה מוכיחין עליה, דהרואה יחשוב דהאי כהנא דעביד עבודה זו ס"ל כראב"ש שמבדילין בחטאת העוף, ועמש"כ בחידושי לעיל ע"א ולחולין דף י"א ע"א.

שם רישא וסיפא במליקה ומציעתא במיצוי, ע"ל פ"ד ע"ב תוד"ה הניתנין ובתוס' נדה מ"א ריש ע"א.

במשנה חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, וכ' התוס' במעילה ד"ג ע"א וז"ל האי חוץ מחטאת לא קאי אלא אמועלין בהן כו', ולע"ד בלתי מובן לשונם דמאי קמ"ל פשיטא, דאיך נוכל כלל להסב האי בבא אטומאת בגדים בבית הבליעה, הלא דין זה הוא דוקא בנבלת עוף טהור, וזו כשרה היא ולא נבילה, ובע"כ דהאי בבא קאי רק אמעילה וצ"ע כעת.

דף סז.

תניא א"ל ר"א לר' יהושע אשם ששחטו בצפון כו', ע' בתוספתא פ"ז ובהגהות הגר"א ז"ל שם.

שם כיון דאמר מר מליקה בכל מקום במזבח כשרה, כ"ה הגרסא לעיל ס"ו ע"ב ובכה"מ, ועמש"כ בחידושי לעיל ס"ג ע"ב.

תוד"ה והרי, דק"ו דאורייתא היא, ע"ל ס"ט ע"ב וברש"י ותוס' סוכה ל"א ע"א.

תוד"ה לדבר. כדאמר בפ"ק ד"ט ע"ב לשם חטאת יולדת לשם חטאת נזיר פסולה הני עולות נינהו ע"כ, אע"ג דחטאת יולדת ג"כ לאו לכפרה אתיא אלא לאשתרויי באכילת קדשים כמו חטאת מצורע, וחטאת נזיר נמי למשרייה נפשיה ביין או למיחל עליו נזירות בטהרה כדאמרינן בכריתות כ"ו ע"א וע' סוטה ט"ו ע"א תוד"ה סבר הראשון, מ"מ אין כן הגרסא לפנינו לעיל ד"ט כמש"כ התוס', רק חטאת נזיר וחטאת מצורע הני עולות נינהו, וכ"ה גרסת התוס' בסוגיא דהתם לעיל ד"ז ע"א בד"ה אמר.

תוד"ה בשינוי. אשם מצורע שקבל כל דמו בדרום בכלי לשם שלמים כו' ושינה מעשיו דצריך קבלה ביד כו' ע"כ, אע"ג דזה לא הוה רק חסרון בפעולת עבודתו, דגם באשם מצורע צריך קבלה בכלי כמו בשלמים, מ"מ הבינו התוס' דזה חשיבא ליה להש"ס שינוי במעשה, משום דבאשם מצורע צריכה הקבלה להיות נמי ביד, או משו"ה חשיב ליה שינה מעשיו, דבשלמים הויא הקבלה בכהן אחד, ובאשם מצורע צריכים שני כהנים אל הקבלה אחד ביד ואחד בכלי, זה שקבלו בכלי בא לו אצל מזבח וזה שקבלו ביד בא לו אצל מצורע, ואין לך שינה מעשיו יותר מזה.
תוד"ה חטאת. דאמרינן יומא מ"א אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן, עמש"כ בזה בחידושי לקנים ספ"א ולתמורה ד"ל ע"א.

דף סז:

ת"ש חטאת לזו ועולה לזו עשה שתיהן למעלה מחצה כשר ומחצה פסול, ופירש הראב"ד בקנים שם דקסבר האי תנא בע"ח אינן נדחין כו' ע"ש, ולעד"נ דבלא"ה מוכרח כן, לפ"מ דהכא איירי אליבא דר' יהושע, ובסוגיין מסקינן דסתם קינין ר' יהושע היא כדפירש"י, ואיהו הלא סבר במשנה פסחים צ"ו ע"ב בע"ח אינן נדחין גבי תמורת פסח קריבה כדפירשו שם המפרשים, וע' מה שהארכתי בנוגע לסוגיין בחידושי לקנים שם.
רש"י ד"ה חטאת ועולה סתומה ומפורשת כו' שתי נשים שלקחו ג' קינין כו'. ע' במפרש לקנים פ"ג מ"ד.

דף סח.

אימר דאמר ר' יהושע לאפוקה מידי מעילה למיסק ליה לחובה מי אמר, מציאות כזו, אשכחן בריש מכילתין, גבי זבחים שנזבחו שלא לשמן דכשרים לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין ואפ"ה לא עלו לבעלים לשם חובה, וע' תפארת ישראל לקנים פ"ג מ"ג ובמש"כ בחידושי שם, ועפ"ז בלתי מובן לע"ד בתוד"ה אימר, שנדחקו לחפש דוגמא כזו לסברת הש"ס דהכא ממקומות אחרים ע"ש וצע"ק.
במשנה מלק בשמאל או בלילה כו', ע"ל כ"ד ע"ב תוד"ה והרי.
שם מלק בסכין כו' מטמא בבית הבליעה, והנה מהכא הקשו בש"ס חולין כ"ח ע"א, למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה, וכ' שם התוס' דכל הקושיא היא אליבא דר"מ דס"ל במשנה לקמן ס"ט ע"א דמליקה מטהרת מידי נבלה משא"כ לר' יהודא במשנה דלקמן ע"ש, וקשה א"כ בחולין ד"כ ע"ב דקאמר זעירי נשברה

מפרקת ורוב בשר עמה נבלה, ואמר רב חסדא עלה אף אנן נמי תנינא מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת טרפה הויא מליקתה זו היא שחיטתה תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה כו' ע"ש, ולפ"ד התוס' הלא קושיא זו במחלוקת שנויה שהיא רק לר"מ, אבל לר' יהודא אין מקום להקשות כזאת, א"כ מה שייך אף אנן נמי תנינא, ומכש"כ לפ"מ דאמרינן בעירובין מ"ו ע"ב ר"מ ור"י הלכה כר"י, ויש נמי לדון בזה לפ"ד המהרי"ק דבקדשים ליתנייהו להני כללי דעירובין ובמ"א הארכתי בזה ואכ"מ, עכ"פ לפ"ד התוס' לא שייך לאמר אף אנן נמי תנינא.

לכן לולא דברי התוס' היה נלע"ד עפמש"כ באור זרוע ה' בכורות סי' תק"ד דבהא דקתני במשנתנו מלק בסכין מטמא בבית הבליעה, בזה גופה סתים לן רבי בסתם משנה כמ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת ע"ש, ומכש"כ לפ"מ דחזינן דרבי לגרמיה ס"ל הכי בחולין כ"ח ע"א שם, ולפ"ז תתוקם קושית הש"ס לאו דוקא אליבא דר"מ כדכ' התוס', אלא מטעם דדינא הכי כסתם משנה, וא"כ גם בדף כ' ע"ב שם, שפיר קאמר רב חסדא אף אנן נמי תנינא דסתם משנה היא, וראיה חזקה היא להביא ממנה סיוע לדברי זעירי כנלע"ד.

רש"י ד"ה מלק בסכין ומליקה לא הויא דבעצמו של כהן בעינן ושחיטה לא הויא כו', ואילה"ק ל"ל לרש"י לאמר מצד הסברא הלא בתו"כ ויקרא נדבה פרק ט' משנה ו' ממעטינן מלקו בסכין מדכתיב אותו. הלא דאית לן קרא יתירא לזה כדביאר בהתוה"מ שם סי' צ', די"ל דקרא אתא לפסול את הקרבן, ומשום דכתיב שם בעולת העוף לא יבדיל ואפ"ה כשר בדיעבד אם הבדיל משום דכתיב והקטיר, ה"נ נימא אע"ג דלכתחילה בעינן מליקה שתהא בעצמו של כהן מ"מ אם מלקו בסכין נמי כשר, להכי איצטריך קרא דאותו לפוסלו ע"ש, אולם במשנתינו אשמעינן דבשביל פסלות הקרבן מטמא נמי בבית הבליעה, בזה שפיר מצא רש"י לנחוץ לפרש מדוע הויא נבילה, משום דמליקה לא הויא ושחיטה נמי לא הויא.

תוד"ה נתנתן. בחנם דחק הקונטרס לאוקמה בשקבעה נדרה עם חובתה כו', אבל המפרש הראב"ד והרא"ש בקנים מפרשי כפירש"י דאיירי בקבעה.

תוד"ה כשהוא. ועוי"ל דחצוצרות דקנים ודע"ז היינו שופר כו' ע"כ, תירוץ זה נקט הרז"ה בפירושו סוף קנים, ושאר מפרשים נקטו שם כתירוץ ר"ת דהכא.

תוד"ה אימר. וי"ל דכי האי גוונא אשכחן פ"ק דמנחות כו', עמש"כ בזה בחידושי לעיל בגמרא.

בא"ד וצ"ל דקסבר ר' יהושע אין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא כו', ע' מה שהאריך בזה בדורש לציון דרוש ד', וע' בת' אחיעזר חי"ד סי' כ"ה אות ס'.

תוד"ה מלק. פי' בקונטרס דמחליד לפי שנועץ ראשו של סכין כו' ואי אפשר לומר כן בפ"ק דחולין כו', ע' בר"ש משאנ"ץ לתו"כ ויקרא נדבה פרק ט' משנה ו'.

דף סח:

במשנה. תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן כו', ע' ביו"ד סי' ה' ס"ב ובש"ך שם סק"ח.

שם זר נמי אית ליה הכשירה בשחיטה שחיטה לאו עבודה היא, וקשה אפילו אי הויא שחיטה עבודה אבל בעבודה זו הרי לא כתיב כהן, ואדרבה בהא גלי קרא דזר כשר בה, דכתיב והקריבו בני אהרן הכהנים להורות דרק מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשירה בכל אדם כדאמרינן לעיל ל"ב ע"א וע"ש ברש"י ד"ה ה"ג וד"ה והקריבו, משא"כ במליקה דכתיב בהדיא דהיא עבודת הכהן, ואיך נתיר עבודתה בזר אפילו בדיעבד וצ"ע כעת.

שם והא א"ר זירא שחיטת פרה בזר פסולה כו' שאני פרה דקדשי בדה"ב היא, עמש"כ בחידושי לעיל י"ד ע"ב.

שם ונילף מבמה, לכאורה לפ"מ שפירש"י לעיל ט"ז ע"ב דזר בבמה לא נקרא הותר מכללו שלא נאסר שם מעולם וע"ש תוד"ה שכן א"כ מאי פריך הכא דנילף מבמה, ואפ"ל דפירש"י דהתם הוא ג"כ ע"פ תירוץ הש"ס דבסוגיין מבמה לא יליף, ומה שפירש"י הכא דה"ט דלא ילפינן מבמה דבמה כחול היא לגבי מקדש, כוונתו נמי בשיטתו שם דבבמה לא נאסר מעולם משא"כ במקדש.

רש"י ד"ה שנסמית עינה דהו"ל מחוסר אבר והקריבהו נא לפחתיך כו', וכן פירש"י בחולין כ"ג ע"א ולעיל ל"ה ע"ב ולקמן פ"ה ע"ב ועמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה ביוה"כ נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו ע"כ, ולכאורה מי דמי הלא התם גזה"כ הוא לעבוד בהבאה אחת ולא בשתי הבאות כדאמרינן ביומא מ"ז ע"א, ולהכי בע"כ הוא מביאו בשמאל, משא"כ הכא דאפשר לו למלוק בימין, לפ"ז שפיר יש מקום לאמר דאם מלק בשמאל נבילה נמי הויא ומטמא בבית הבליעה, וי"ל עפמש"כ התוס' שם מ"ח ע"ב ד"ה הולכה. דכיון דכתב רחמנא הבאה אחת בקטרת ואי אפשר לעשות בהבאה אחת אלא אם כן יוליך הכף בשמאלו אלמא הולכה בשמאל כשרה ע"ש, ולפ"ז גם בסוגיין כוונת הש"ס שמאל דאית ליה הכשירא ביוה"כ, פי' דמהא דגלי רחמנא התם בהבאה אחת וא"א רק ע"י שמאל, מזה גמרינן לכל עבודה בשמאל להכשירה עכ"פ בדיעבד, ועמש"כ בחידושי לעיל ד"ד ע"א.

תוד"ה ושניסמית. וממעטינן לה בפ"ק דקידושין מדכתיב מן העוף ולא כל העוף פרט לשיבש גפה ולא כמו שפי' בקונטרס משום הקריבהו נא לפחתך ע"כ, וכן השיגו התוס' על רש"י בכה"מ בש"ס שכתב דבריו אלו כמו שציינתי ע"ד רש"י בסוגיין.

ולכאורה יל"ד כמו לפירש"י כן לדברי התוס', הלא פרטי מומי עופות כמו יבש גפו כו' דפסולין להקרבה אינם כתובים לא בפרשת ויקרא בקראי דמן העוף ולא בדברי הנביא מלאכי, רק בפ' אמור מבוארים המומין גבי קרבנות בהמה שהם בבל תקריבו, והבינו חז"ל בתמורה ד"ו ע"ב דהאי בל תקריבו בל תקדישו הוא, ומעתה יל"ד גם בדברי הנביא אם בתוכחתו הוא בא רק על בהמות שהם מקדישין בע"מ, כדאמר ויש בעדרו זכר ונודר וזובח משחת, דאילו בעופות אין תמות וזכרות, א"כ מאי האי דקאמר הקריבהו נא לפחתך כאלו הוא רק מצד הסברא, הרי מקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות כדתניא בתמורה שם, ולוקה על זה ארבע מלקיות כמבואר ברמב"ם ר"ה איסורי מזבח, ועוד האם לית ליה למלאכי הא דדרשו בתו"כ ותניא בקידושין כ"ד ע"ב מן העוף ולא כל העוף פרט ליבשה גפה נסמית עינה נקטעה רגלה, ובע"כ דרק האי קרא דיש בעדרו זכר מוסב על בהמות בע"מ, ואפשר דהיו פרוצים ביותר להקדיש בהמות בע"מ שהם ביוקר, אבל כלל התוכחה בודאי סבב גם על עופות בע"מ, דגם איהו סבר כדרשת התו"כ וברייתא דקידושין כנ"ל, וממילא קרא דהקריבהו נא לפחתך קאי נמי על עופות מחוסרי אבר.

והא דקאמר בהאי לישנא דנראה כמו מצד הסברא כנ"ל, נלע"ד דכשהוכיח לכלל העם נשמר בדבריו, שלא יקשו עליו שומעי התוכחה כדהקשו בש"ס תמורה ד"ז ע"א, אמאי יהיה אסור הקדש כזה ולקי נמי על הקדש בע"מ מעיקרו, הלא לא חיילא עליה קדושת מזבח כלל דדיקלא בעלמא הוא ולא אקדיש ליה אלא לדמי, ועל זה משני בגמרא שם דלא דמי דדיקלא לאו זילא מילתא מין עצים הוא אבל בעל מום מעיקרא זילא מילתא, כיון דשביק תמים ואקדיש בעלי מומין מיחייב, וע' בכורות י"ד ע"א תוד"ה כל, ועפ"ז ממש בדברים אלו הוכיחם הנביא, אפילו למאן דלא ידע דרשת חז"ל, דהאי בל תקריבו דכתיב בבהמה בעלת מום בל תקדישו הוא, אמנם מצד שכל האנושי היה לכם להבין דבזיא מילתא, הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, כן לשון הש"ס דקאמר כיון דשביק תמים ואקדיש בעלי מומין מיחייב, מסיק נמי הנביא באמרו ויש בעדרו זכר ונודר וזובח משחת וגו', וכבר ביארתי בחידושי לתמורה ד"ז ע"א בהתכת הכתובים הנ"ל, מדוע אמר הנביא ויש בעדרו זכר, ולא קאמר תמים או טוב, היפוך המשחת ע"ש.

ועכ"פ מכל האמור נראה בעליל, דעצם דרשת התו"כ מן העוף ולא כל העוף למעט מחוסר אבר, סובב על חסרון אבר דכתיב בפ' אמור גבי מומי בהמה, וממקומו בפ' ויקרא בלתי מוכרע כלל, דאף אם נאחז בדרשת מן העוף ולא כל העוף, אפשר דאתא למעט תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן, הגע עצמך כי ישאלך המקדיש עוף מחוסר אבר מהיכן דנתני למלקות, הלא בהכרח שתראה אליו דין מחוסר אבר בפ' אמור ורק משום דהתם לא נזכר עוף לכן תוסיף לו אח"כ להורות לו הקבלה מקרא דמן העוף ולא כל העוף דקאי על מחוסר אבר, וכן מוכח מדרשת התו"כ שם על אתר בויקרא פרשת עולת העוף ובברייתא דקידושין, דהכי תניא התם ואם מן העוף עולה קרבנו מן העוף ולא כל העוף לפי שנאמר תמים זכר בבקר בכבשים ובעזים תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף יכול שיבש גפה ושנסמא עינו ושנקטעה רגלו ת"ל מן העוף ולא כל העוף ע"ש, הרי בהדיא דפתיחת הדרשה נסמכה אקרא דתמים זכר בבקר וגו' שהוא בפ' אמור, כן המומין דנסמא עינו נקטעה רגלו הוא ג"כ בפ' אמור כדכתיב עורת או שבור וגו'.

ולפ"ז מה מקום לקושית התוס' על רש"י ז"ל הלא מחוסר אבר בעוף ילפינן מקרא דמן העוף ולא כל העוף, אטו מומין בהאי קרא דויקרא כתיב, הרי בע"כ האי מיעוטא מורה על המומין דכתיבין בפ' אמור, אבל בההיא פרשה לא נזכר עוף, משו"ה בחר לו רש"י האי קרא דדברי קבלה, דהנביא מלאכי בתוכחתו ודאי קאי על הכתובים דפ' אמור כל אשר בו מום לא תקריבו, ויחד עם זה כייל הקבלה דמן העוף ולא כל העוף דקאי למעט מחוסר אבר, דבהא דקאמר הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, בודאי גם מחוסר אבר דעוף בכלל, דהא נמי בזיא מילתא כנ"ל, ואפילו לא שחטו נמי לקי רק על ההקדש משום בל תקריבו כמבואר בתוספתא מכות פ"ד, ומשו"ה גם במשנתינו נקראת שלא היה פסולה בקדש ולהכי מטמא בבית הבליעה.

בא"ד וא"ת ל"ל קרא למחוסר אבר הא אפילו לבני נח אסור כו', ע' מנ"ח מצוה רפ"ו.

תוד"ה אמר. וזר וסכין דמטמאין דירדו לר"ש דכיון דאירע פסול קודם שחיטה כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ב.

בא"ד ור' יוחנן דאמר מליקת זר אין מטמאה משום דאית ליה הכשירה או בשחיטה או בבמה, ע' ברש"י ד"ה ור' יוחנן ולקמן ס"ט ע"א תוד"ה וליטעמיך.

בא"ד דלא אשכחן כהן בעל מום שכשר לעבודה אפילו בבמה כו', ע' בתוספות ומנחת בכורים לתוספתא זבחים ספ"ז.

תוד"ה דאית ליה הכשירה ביוה"כ הוה מצי למימר בהולכת אברים (פי' דזה כשר בשמאל כדתנן בתמיד ל"א ע"ב הרגל של ימין בשמאלו וע"ל כ"ד ע"ב) אלא כיון דמשכח

יוה"כ בעבודה דמעכב כפרה נקטיה עכ"ל, אין כוונת התוס' דעבודה דלא מעכב כפרה לא חשיב ליה בסוגיין, דא"כ איך קאמר בגמרא ולילה אית ליה הכשירה באברים ופדרים, הרי עבודה זו גמי אינה מעכבת הכפרה וע' מנחות כ"ה ע"א תוד"ה ואימא עון שמאל, אלא כוונתם דטפי ניחא להו למינקט דבר דמעכב כפרה, ובהכשר לילה לא מצאו דבר כזה להכי נקטו בע"כ אברים ופדרים.

אמנם קשה איך עלה כלל על דעת התוס' לאמר דמצי לאמר בהולכת אברים, הלא לעיל י"ד ע"ב קאמר הש"ס בפשיטות דהולכת אברים לכבש הויא עבודה שאפשר לבטלה, ולפ"ז י"ל דמשו"ה כשרה בשמאל משא"כ מליקה,

דף סט.

רישא לאתויי שחיטת קדשים בפנים סיפא לאתויי מליקת חולין בחוץ, ע' בנוסחאות רש"י כת"י ולעיל ס"ח תוד"ה אמר בסה"ד.

שם תניא כוותיה דר' יוחנן מלקה זר מלקה פסול הפיגול והנותר והטמא אין מטמאין בבית הבליעה, לכאורה סתמא דמשנתינו ס"ל כברייתא זו דתנן כל הפסולין שמלקו אינו מטמא בבית הבליעה, ואפ"ה לא קשיא לרב די"ל רב תנא הוא ופליג, אבל לא צריכינן לזה, דבתוספתא זבחים ספ"ז תניא מלק הזר ומלק הפסול מטמאין בבית הבליעה הפיגול והנותר אין מטמא בבית הבליעה ע"ש, הרי דברייתא זו ס"ל כרב, אולם לפ"ז יל"ד קצת מדוע ל"ק בש"ס גופה תניא כוותיה דרב ותניא כוותיה דר' יוחנן, כמו בכה"מ בש"ס דאשכח ברייתא לכל חד דס"ל כוותיה.

שם א"ר יצחק שמעתי שתים אחת קמיצת זר ואחת מליקת זר אחת תרד ואחת לא תרד ולא ידענא הי מנייהו. בחידושי לחולין מ"ט ע"ב ציינתי כה"מ בש"ס הנמצא כעין זה.

שם הא נמי נבלה היא אלא ת"ל טרפה מה טרפה שוה בפנים כבחוץ אף כל שוה בפנים כבחוץ יצא שחיטת חולין בפנים וקדשים בין מבפנים בין מבחוץ הואיל ולא שוו בפנים כבחוץ אין מטמאין בגדים אבית הבליעה, וקשה הלא צירוף טרפה לנבלה בהאי קרא מבע"ל לאמר נבלה שיש לה טרפה למעוטי עוף טמא שאין במינו טרפה כדאמרינן לקמן ע"ב, וי"ל דזהו רק למ"ד איסור חל על איסור, אבל לר' יהודא דס"ל אין אחע"א איהו דריש את שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבלה אלא משום בל תאכל טמא כדאמרינן לקמן ע"ב ובחולין ד"ק ע"ב, וממילא אייתר ליה טרפה לדרשה דהכא, אולם אכתי איכא למידק הרי לר' יהודא מבע"ל האי נבלה לטרפה ששחטה שמטמאה כנבלה, וע' במפרשי התו"כ פ' אחרי פרק י"ב.

שם אמר רבא אם הועילה לו שחיטת חוץ לחייבו כרת לא תועיל לו לטהרה מידי נבלה, ע' נוב"י מ"ת חי"ד סי' ט'.
שם ואין דנין דבר שלא בהכשרו מדבר שבהכשרו, עי' בפי' הראב"ד לתו"כ פ' אחרי פרק י"ב ובר"ש משאנ"ץ שם.
במשנה מלק ונמצאת טריפה רמ"א אינו מטמא בבית הבליעה כו', ע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' טומאת כהנים סי' נ"ד.
רש"י ד"ה אף נבילה. יצא נבילות הבא לה ע"י מליקת פנים בהכשר הואיל ומתיר את האיסור שבחייה לא היתה ראויה לקרב לגבוה והותרה במליקה זו עכ"ל, אולם בנוסחאות רש"י כת"י פי' דקאי אמליקה פסולה ומתרת את האיסור בזה שאם עלתה לא תרד, וכ"פ נמי הר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' אחרי פרק י"ב משנה יוד, וע"ש בפי' הראב"ד ובהתוה"מ שם ס"ס קכ"ו.
תוד"ה וליטעמיך בסה"ד. ואי הוה מפרשינן בטעמא דר' יוחנן משום דיליף משחיטה אע"ג דלאו עבודה היא הוה ניחא, ע"ל ס"ח ע"ב תוד"ה אמר ובמש"כ בחידושי בגמרא שם.
תוד"ה מליקת זר לא תרד לר"ש אבל לר' יהודא תרד כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ב.
תוד"ה יכול. אבל איסורי הנאה הכשר אכילתן בשחיטתן כו', ע' בת' בית אפרים הי"ד ס"ס ט"ל.
תוד"ה ואין דנין. וי"ל כיון דאם עלה לא ירד הכשירו קרינן ביה, ע' בת' מהרש"ם ח"א סי' ל"ד.

דף סט:

במשנה. ר' יהודא אומר מטמא בבית הבליעה, ע"ל ד"נ ע"ב תוד"ה ר' יהודא ובחולין נ"ו ע"א תוד"ה נבילות.
שם אד"מ ק"ו אם נבלת בהמה שמטמא במגע ובמשא כו', ע"ל ד"נ ע"ב תוד"ה מה נבלת.
שם והא דיו דאורייתא הוא דתניא מדין ק"ו כיצד ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה כו', פי' שאלמלא בא ללמד שדורשין ק"ו, למה לאדכורי נזיפת אביה כלל, אלא ודאי לאגמורי לשכינה ארבעה עשר יום, ומדמסיק נמי תסגר שבעת ימים, גמרינן נמי דדרשינן דיו כדפי' הראב"ד בברייתא דר' ישמעאל, וע' ברש"י סוכה ל"א ע"א ובתוס' שם ד"ה ור"י ובשאילות שלום לשאילתות משפטים סי' ס'.

שם בהמה מטמא במגע ובמשא ועוף אינו מטמא במגע ובמשא עוף מטמא בגדים אבית הבליעה בהמה אינה מטמא בגדים אבית הבליעה, וכ"ה בחולין כ"ז ע"ב, ואיני יודע מדוע השמיט חילוק זה האחרון בה"ג ס"ה שחיטת חולין.

שם ור' יהודא מ"ט אמר רבה קרא אשכח ודרש נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה, כ"ה גרסת השטמ"ק ודק"ס, וע' בפה"מ להרמב"ם פ"א מ"א דטהרות ובילקוט שמיני רמז תקמ"ז.

שם א"ר יהודא טריפה למה נאמרה כו' אלא להביא טריפה ששחטה שמטמאה כו', ע' ירושלמי נזיר פ"ו ה"א ובש"ק שם ובהתוה"מ פ' אחרי סי' קכ"ו.

שם והא"ר יהודא אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא וכי ימות מן הבהמה כו', עמש"כ בחידושי לחולין ע"ד ע"א.

שם עוף טמא לר' יהודא מנבלה נפקא ליה כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח ס"ס ט'.

שם דתניא ר' יהודא אומר יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בגדים אבית הבליעה כו', עמש"כ בחידושי לחולין ד"ק ע"ב.

שם יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבלה אלא משום בל תאכל טמא כו', ע' בס' האשכול ה' טרפות סי' ט"ו ובנחל אשכול שם.

רש"י ד"ה אינו דין. וכיון דקיי"ל בשחיטה מק"ו ילפינן מליקה דקדשים מינה בבנין אב כו', וקשה הלא זהו רק למאי דבעי השׁ"ס לעיל ד"נ ע"ב להוכיח לכתחילה ממשנתינו, דילפינן בבנין אב מדבר הלמד בק"ו. אבל לפי המסקנא שם לא יליף ר"מ כלל מבנין אב, אלא מהיקש דוזאת התורה והעוף כדאמר בסוגיין ר"מ קרא אשכח ודרש כו', ואפילו אי גמר מבנין אב הוא משום דמליקה בקדשים גמר משחיטה דחולין דהו"ל מלמד דחולין, וע"ש ברש"י דנ"א ריש ע"א ושם ד"נ ע"ב תוד"ה מה נבלת וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה הלא תכלם לשון תימה הוא ולשון ק"ו ע"כ, אולם לפ"מ שהבאתי לעיל בגמרא דברי הראב"ד בברייתא דר' ישמעאל, א"צ לכל זה, רק משום דכל המשל של נזיפת האב דקאמר רחמנא בלתי מובן, ובע"כ דהוא אלא ללמד דין ק"ו, ודמסיק תסגר שבעת ימים הוא להורות דדרשינן דיו, ודשניהם דאורייתא כנ"ל.

רש"י ד"ה אם טרפה חיה פלוגתא היא באלו טרפות איכא למ"ד טרפה חיה ואיכא למ"ד אינה חיה ע"כ, מכאן ראיה למש"כ התוס' בחולין נ"ז ע"ב ד"ה ודילמא דלא גרסינן ע"ד ר' יהודא יולדת, דהא התם מסקו התוס' בד"ה סימן דאם יולדת בידוע שאינה טרפה, וכ"כ התוס' בע"ז ד"ו ריש ע"א דמאן דאית ליה טרפה יולדת כש"כ דאית ליה נמי טרפה חיה ע"ש, ואם איתא דס"ל לר' יהודא טרפה יולדת, מאי מספקא ליה לר' יהודה בסוגיין

דקאמר אם טרפה חיה כו' ואם טרפה אינה חיה, הרי ס"ל דיולדת נמי ומכש"כ דחיה, ואפ"ל דקאמר הכי לאוקמי קרא אפילו למאן דלא ס"ל כוותיה, מ"מ עכ"פ מוכח דהאי קרא אתא להורות על טרפה ששחטה דמטמאה.

רש"י ד"ה אלא האי טרפה. לא תדרשיה להכי דמבע"ל למעוטי טמאה דאין חלבה טהור כו', ע' ח"ס חי"ד סי' ס"ז.

תוד"ה ק"ו. אור"ת דנקט י"ד יום משום דאמרינן בפ' המפלת דשלשה שותפין באדם שהקב"ה נותן בו עשרה דברים כנגד אביו ואמו כו', עמש"כ עה"ג הכא ובב"ק כ"ה ובב"ב קי"א ובחידושי הרמב"ן שם, וע"ע בירושלמי כלאים פיח ה"ג ובשאילתות יתרו סי נ"ו ובתמים דעים להראב"ד סי' קס"ב ובאבודרהם בברכת אשר יצר את האדם בחכמה.

בא"ד וכלשון הזה איתא בפרקי דר"א ק"ו לשכינה שתי הסגרות ע"כ, לפנינו ליתא בפדר"א כלשון הזה, וע"ש סוף פרק נ"ד ובביאור הרד"ל ושם במבוא הפדר"א אות ז'.

תוד"ה וכי. וי"ל דכל מילי דרשינן דהיקש הוא ואין היקש למחצה, ע' בשטמ"ק בסוגיין ובתוס' חולין כ"ז ע"ב ד"ה באיזה ובדורש לציון דרוש ח' ובת' מהרש"ם ח"ב סי' ק"ל.

תוד"ה אי טריפה חיה. ור"מ נמי אשכחן פ' אלו טרפות נ"ז ע"ב דאמר טריפה אינה חיה דקאמר סימן לטריפה ל' יום ע"כ, לפנינו הגרסא שם רבי, וע' מה שהאריך בזה בח"ס חא"ח סי' פ"ו ובחי"ד סי' ל"ה ושם ח"ו סי' ס"ד ובאור שמח פ"א ה"ה מה' יבום.

דף ע.

האי נמי תיפוק לי מוחלב נבלה כו', ע' בדקדוקי סופרים.

שם הואיל וטמאה אסורה מחיים וטרפה אסורה מחיים, ע' חולין ל"ז ע"א תוד"ה השתא ובחידושי הרמב"ן והרשב"א שם.

שם התורה אמרה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב, ע' מכות ט"ז ע"ב תוד"ה ריסק ובכריתות כ"ג ע"א תוד"ה ומי ובת' הרדב"ז ח"א סי' ל"ה ובנוב"י מ"ת חא"ח סי' קי"ז ובהשמטות שם ובאור שמח רפ"ז ממאכלות אסורות. שם ור"מ חד למעוטי שחיטה שהיא לפנים וחד למעוטי עוף טמא ור"י מנבלה נפקא ליה, ע' שעה"מ פ"ד ה"ב ממ"א.

שם חד לשיעור אכילה בכזית וחד לשיעור אכילה בכדי אכילת פרס, ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' קכ"ו.

שם אתה אומר בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר או אינו אלא בחלב בהמה טמאה כו'. ע' בריש העמוד רש"י ד"ה האי נמי ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה האי נמי. דמהיכא תיתי לטהרה מהאי קרא דיעשה לכל מלאכה האי לאו בטמאה כתיב דהא כתיב ואכול לא תאכלוהו לחלב עכ"ל, והנה לפ"ז יל"ד בברייתא דלקמן בסמוך, דתניא וחלב נבלה וחלב טרפה בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר אתה אומר בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר או אינו אלא בחלב בהמה טמאה כו', והנה הראב"ד והר"ש משאנ"ץ בברייתא זו השנויה בתו"כ צו פרשה יו"ד מפרשי, דהאי או אינו אלא בחלב בהמה טמאה קאי רק על טמאה ולא על טהורה, ובהתוה"מ שם סי' קל"ח פי' דקאי גם על טמאה יחד עם הטהורה ע"ש, בכל אופן קשה לע"ד איך אפשר לאמר כן, הלא אלו מהמדות שמנה בברייתא דר' ישמעאל דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו, והכא פתח הכתוב כל חלב שור וכבש ועז, ומסיק ואכול לא תאכלוהו, דרש"י שלפנינו הבין דזה מורה דוקא על טהורה ולא על טמאה, ולפ"ז מה מקום להסתפק בברייתא לאמר דכוונת פרשה זו היא על טמאה, הרי כמו דבר הלמד מענינו כן מדבר הלמד מסופו מוכח, דהאי חלב נבלה וחלב טרפה דכתיב באמצע, קאי דוקא על טהורה ולא על טמאה, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה ועוד ממשמעותא דקרא נמי תקשה לן דלא בחלב חיה קאי כו', ע' נוב"י מ"ת חא"ח סי' קכ"א.

תוד"ה אלא. ור"ת גריס אלא למעוטי חיה כו', ובדק"ס גריס הכי בגמרא.

תוד"ה יבא. תימה למאן דאית ליה איסור מוסיף ל"ל קראי, משה"ק הגרע"א ז"ל הכא בגליון הש"ס חזר בתשובותיו סי' קס"ט, וע"ש סי' ק"ע ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' מ"ד, וע"ע בס' האשכול ח"ג סי' כ"ו ובנחל אשכול שם, וע"ע ברמב"ם פ"ז ה"ב ממ"א ובמ"מ ולח"מ שם ובשעה"מ פי"ז ה"ח מא"ב ובפמ"ג ליו"ד סי' ס"ד סק"א במשבצות.

בא"ד שאני הכא דאיסור חלב קל הוא דהותר מכללו ולכך אתי איסור נבלה וחייל עליה, וכ"כ התוס' בחולין ק"ג ע"א ד"ה דאיסור ובשבועות כ"ד ע"ב ד"ה מיגו וביבמות ל"ג ע"ב ד"ה אמר, ויל"ד לע"ד אמאי נקטו התוס' מקלות דחלב דהותר מכללו, ולא כתבו משום חומרא דנבלה וטרפה, דנבלה מטמאה וטרפה אסורה מחיים, וע' חולין קי"ג ע"ב בד"ה ושאני ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' י"ג ובשעה"מ פי"ז ה"ח מאיסורי ביאה,

דף ע:

כשבאת בדרך זו היא טמאה כשבאת בדרך זו היא טהורה, כ"ה גרסת הדק"ס.

שם כפרה כתיב בה כקדשים, ע' ירושלמי סוטה פ"ט ה"ה ובש"ק שם ובמש"כ בחידושי לחולין י"א ע"א.

שם ירידתה לנחל איתן אוסרתה, ע' בת' הגרע"א סי' ג'.
רש"י ד"ה ירידתה, ובקידושין יליף לה דנאסרה מחיים, ע' ברמב"ם וכ"מ פ"י ה"ו מה' רוצח ובבאר שבע לסוטה מ"ז ע"א.
תוד"ה כפרה כתיב בה כקדשים וקשה משילהי אותו ואת בנו, ע' בצ"ק ובמהרש"ל ומהרש"א ופני יהושע לקידושין נ"ז ע"א ובעונג יו"ט חא"ח סי' ו'.

כל הזבחים פרק שמיני

במשנה כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות כו', בתמורה ר"פ כל האסורין הגרסא כל הקדשים, ועמש"כ בחידושי שם.
שם שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפילו אחת בריבוא ימותו כולן, הא דלא חשיב במשנתינו צפורי מצורע, משום דעופות לאו זבחים נינהו כדלעיל מ"ד ע"א וע' חגיגה ד"ז ע"א וברש"י שם דיה בזבחים, אכן לפ"מ דבתמורה כ"ח ע"א גרסי במשנתינו כל הקדשים קשה, וכמ"כ יל"ד אמאי לא תני נמי שעיר המשתלח דעכ"פ חשיב ליה במשנה דע"ז ע"ד ע"א דתערובתו אוסר בכל שהוא, וע' בכ"מ פט"ז ה"ז ממאכלות אסורות.
רש"י ד"ה אפילו. שנתערבו בחטאות המתות חמש חטאות מיתות נינהו כו', ע' שעה"מ פ"ד ה"א מפסוה"מ.
רש"י דיה נתערבו זבחים כשרים בשור שנעבד בו עבירה אחד באחד ומפרש ואזיל מאי היא כגון שהמית את האדם כו' ע"כ, ולפ"ז יל"ד טובא לע"ד הלא במשנה קתני בשור שנעבדה בו עבירה או שהמית כו', ולפירש"י דהאי שהמית הוא פירושא דנעבדה בו עבירה, א"כ מאי או דקתני, ולולא פירש"י היה מקום לפרש, לפ"מ דאמר רבא בתמורה ד"ל ע"ב ולד הנרבעת אסורה היא וולדה נרבעו ולד נוגחת אסורה היא וולדה נגחו, ולפ"ז י"ל דהאי בשור שנעבדה בו עבירה קאי על וולדות אלו שאמותיהן נגחו או נרבעו כשהיו מעוברות כדביאר הרמב"ם בפ"ג הי"ב י"ג מאיסורי מזבח, ועל אלו נופל שפיר הלשון שנעבדה בו עבירה, שהוולדות עצמם אינם פועלי העבירה רק הנפעלים עם העבירה, ובתר הכי חשיב שהמית את האדם כו' שהן גופייהו עשו את העבירה, ומשנתינו חשבינהו בזו ואצ"ל זו וצ"ע כעת, וראיתי אח"כ בתוי"ט שהוא ישב על מדוכה זו וכ' ז"ל ותיבות או או נ"ל לפרשם כמו בין בין וע"ש בתפארת ישראל, שוב מצאתי בדק"ס דכל תיבת או במשנה לא היו בכ"י ישנים וגרסא זו נקטה רש"י ז"ל ע"ש, ולמה שהיה נלע"ד לפרש כנ"ל, יש מקום ע"פ הגרסא שלפנינו.
תוד"ה כל. וא"ת תנינא חדא זימנא כו', ע' מה שתירץ בזה בחידושי הרי"מ לזבחים.

תוד"ה אפילו. אבל נתערב בשוורים מעליא היה אומר ר"ל ניכבשינהו דניידן כו' ומתניתין דהכא דקתני ימותו כולן בנתערב בזבחים מיירי ולגבוה כו', ע' פלתי סי' נ"ז סק"ו ובסי' ק"י סקי"ד ובנחל אשכול לס' האשכול ח"ג סי' כ' צד נ"ד אות כ"א ובחידושי באר שבע לחולין דף פ"ב ובפר"ח ליו"ד סי' ק"י סקכ"ו ובח"ס חי"ד סי' ש"ז ובאור שמח פט"ז ה"ז ממאכלות אסורות.

בא"ד וגזירה שמא יבאו עשרה כהנים בבת אחת ומסקו מן הקבוע למזבח אבל בעלמא אמרינן ניכבשינהו דנדיין ע"כ, ע' שאילתות ויקרא סי' ס"ח ובהעמק שאלה שם ובאור זרוע ה' טריפות סי' ת"כ.

בא"ד ומטעם זה היה אומר ר"ת דנראה לו להתיר דרוסת הזאב ברוב כו', ע' ת' רדב"ז ח"א סי' שע"ג ובת' פנים מאירות ח"א סי' ק"ו ובעונג יו"ט חא"ח סי' ל"ג.

בא"ד ותירץ דלא אזלינן בתר רובא להחמיר כיון שנהרג בלא"ה במיתה אחרת, ע' בש"ק לירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ה ובשער המשפט סי' ק"א סק"ב ובעונג יו"ט חא"ח סי' ד'.

בסה"ד ועוד גזירא שמא יקח מן הקבוע כו', ע' בשאילתות ויקרא סי' ס"ח ובתוס' חולין צ"ה ע"א ד"ה ה"נ ובס' האשכול ח"ג סי' ל' ובת' הרא"ש כלל כ' סי' י"ז.

דף עא.

שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים, פי' ע"פ עד אחד ובעלים שתקי, או ע"פ הבעלים בלא שום עדים כמבואר בקידושין ס"ו ומהתם נמי מוכח דאיירי שכבר עמד בדין ולא עמדו להעיד עליו רק הבעלים או עד אחד, אבל קודם גמר דינו, אפילו היו בזה שני עדים ג"כ מותר להדיוט, כמבואר בספרי ראה בפסוק וכל בהמה מפרסת פרסה, וע"ש בהתוה"מ ושם בפ' שמיני סי' ס"ז.

שם ברובע ונרבע כו', ע' בכורות מ"א ע"א רש"י ד"ה ושנעבדה בו עבירה וברי"ט אלגזי שם.

רש"י ד"ה שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים כו' וליכא למימר ימותו שהרי מותרין להדיוט כו'. וכן מסיק רש"י לענין מוקצה ונעבד דמותרין להדיוט, ומקור ההיתר שכ' רש"י נדרש בספרי ראה משור שה כבשים ושה עזים תאכלו ע"ש, פי' ולהכי איצטריך קראי דמן הבהמה להוציא רובע ונרבע כו', דאי הוו אסירי להדיוט לא הוה צריך קרא למעטינהו מהקרבה, דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל כדאמרינן בתמורה כ"ט ע"א, וע"ש כ"ח ע"א תוד"ה טול ובמל"מ פ"ג ה"ו מאיסורי מזבח ובמש"כ בחידושי למנחות ד"ה וד"ו.

בא"ד כדאמרינן בתמורה כ"ח מן הבהמה להוציא את הרובע והנרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנוגח כו', אכן איכא נמי התם ברייתא אחריתא דדריש מכי משחתם בהם מום בם, ודרשה זו נקט הרמב"ם בפ"ג ה"ו מאיסורי מזבח, וע' ב"ק ד"מ ע"ב תוד"ה מן, אולם בירושלמי פסחים פ"ט ה"ה תניא מן הצאן להוציא מה שחלקה לך התורה רובע ונרבע ומוקצה ונעבד ע"ש, ולפ"ד הירושלמי צ"ע הני קראי אחריני מאי דריש בהו.

תוד"ה על. וכן פי' בקונטרס במכות דאין אדם נהרג ע"פ עצמו מטעם קנס כו', בחק נתן כתב דלא מצא רש"י כזו במכות, ובטהרת הקדש נדחק בזה ע"ש, ולענ"ד נראה דאיזה שיבוש נפל בלשון התוס', וכוונתם הוא ע"ד רש"י בתמורה כ"ח ע"א ד"ה אבל הני דמתניתין, דשם מבואר הכי בהדיא, וכ"מ בתוס' ב"ק מ"א ע"ב ד"ה על פי.

תוד"ה ברובע. וכן משמע בר"פ בתרא דכריתות כ"ד דא"ד יוחנן שור הנסקל שהוזמו עדיו כל המחזיק בו זכה אמר רבא מסתברא טעמיה דר"י כגון דאמרו ליה נרבע שורו ואי לא ליתסר בהנאה אמאי מייאש הלא העור מותר בהנאה והבשר לכלבים ע"כ, הנה האחרונים נחלקו בכוונת ר' יוחנן דכריתות שם, דלדעת הקצוה"ח בסי' רנ"ט וסי' ת"ו הא דאמר שם כל הקודם בו זכה הוא מטעם הפקר וכן משמע מלשון הרמב"ם, והגאון ר' שניאור זלמן ז"ל בתשובותיו סי' י"ד הנספחות לשו"ע חו"מ כתב דהוא מטעם יאוש ע"ש, וחילוק גדול הוא בין הפקר ליאוש כמש"כ התוס' בב"ק ס"ו ע"א ד"ה כיון, ומהירושלמי ג"כ אין ראיה ברורה, דבב"ק פ"ד ה"ח ובסנהדרין פ"י ה"ז גרסינן שור שהיה יוצא ליסקל ונמצאו עדיו זוממין ר' יוחנן אמר כל הקודם בו זכה ר"ל אמר יאוש טעות הוא, אמנם בסנהדרין פ"ה ה"ב הגרסא בדר"ל הפקר טעות הוא ע"ש, אולם מדברי התוס' שלפנינו נראה ברור דנקטו בכוונת ר' יוחנן דהוא מטעם יאוש, ועמש"כ בחידושי לכריתות שם.

אמנם לעד"נ דאף אם נחליט כהקצוה"ח, דסוגיא דכריתות הוא מטעם הפקר דוקא, אפ"ה יש לדון בדבריו, במש"כ שם דאיסורי הנאה אית להו בעלים אבל אינם ברשותו לאפקורי והא דשוה"נ שהוזמו עדיו כל הקודם בו זכה היינו דכיון שהוזמו עדיו הרי מעולם לא היה מאיסורי הנאה וכיון דבעלים הפקירו הרי הפקירן הפקר ע"ש, ולע"ד לא יתכן לצרף הזמן שאחרי ההזמה מן המאוחר אל המוקדם, ולאמר שבשביל ההזמה המאוחרת של פסק דין השני, איגלאי מילתא למפרע על זמן של הפס"ד הראשון דלא היה מעולם איסורי הנאה, דהא מאן משוי ליה להאי תורא איסוה"נ הלא הגמ"ד, והוא משנה ובריייתא בב"ק מ"ד ע"ב מ"ה ע"א דאם הקדישו בעליו או מכרו אחר גמר דין אינו מוקדש ואינו מכור ובשרו אסור, ואם עד שלא נגמר דינו מוקדש ומכור ובשרו

מותר, והכי אמרינן נמי בערכין ספ"ק דגמר דינה דבהמה אוסרתה וע"ש רש"י ד"ה אלא אר"נ, וכל ענין יאוש או הפקר דכריתות סובב הולך על הזמן שאחרי גמ"ד הראשון, ולפי עדותן של הראשונים בודאי שהיה הפסק דין לשעתו אמת ונכון, וממילא נאסר אז ג"כ בהנאה, ועפ"ד הגאון הנ"ל בעצמו לא הוה השור אז ברשותייהו דבעלים לאפקוריה, והא דבאו המזימים אח"כ והזימו לעדים הראשונים, נולד אז אל הב"ד דין חדש ע"פ המזימין, וממילא הותר האיסור מכאן ולהבא, אבל אין מקום לאמר על זמן של הפס"ד הראשון דמשום שאפשר במציאות זוממין להכי יתבטל הדין, דא"כ בכל עדות שבעולם נימא הכי, ואדרבה בב"ב קל"ה ע"א אמרינן לאו היינו דר"ח דאמר עדים בצד אסתן ותאסר, ואע"ג דמסקינן התם דחשו לה, הוא משום דאמרו בפירוש דאיכא עדים במדינת הים דידעי דאית ליה אחי, משו"ה חשו עד שתתברר, אבל מסתמא ודאי דהוי קם דינא, ולא הוה חיישינן כלל דילמא יבאו עדי הזמה.

וראיה נמי מכריתות גופא שם, דאמר רבא אהאי דינא דר' יוחנן דאי אמרו רבע שורו הוא בעצמו מידע ידע דלא רבע וטרח ומייתי עדים ולא מפקר ליה ע"ש, הרי דפועל ידיעתו רק לעצמו שלא יפקירנו בשביל ידיעתו, אבל במה שצווח דאית ליה סהדי להזימם אינו מועיל לבטל הדין, וכל כמה דלא אתו המזימים קם דינא.

ומש"כ הקצוה"ח ליסוד דאיסוה"נ אית להו בעלים, ולהפקיר לא יוכל בעליו דאיסורי הנאה אינן ברשותו וטרח למצוא ראיות לדבריו ע"ש, גם זה בלתי מובן, דלע"ד אף אם בשאר איסוה"נ היה הדין נותן דלית להו בעלים, כדעת המהרש"א בביצה ל"ח ע"ב וע' בפמ"ג ליו"ד סי' ק"ט סק"א במשבצות, מ"מ בשור הנסקל בעליו הוא בע"כ, דמשועבד הוא למצותו המוטל עליו להורגו, וע' ב"ק צ"א ע"ב וברמב"ם פ"ז הי"ג י"ד מה' חובל ובמג"א סי' תרמ"ט סק"כ ובח"ס חח"מ סי' קס"ה, ואפ"ה להפקירו אז לא יוכל דמשועבד הוא לקיומי ביה ובערת הרע מקרבך, כדאמרינן בחולין קל"ט ע"א וע"ש רש"י ד"ה ובערת הרע ובח"ס חא"ח סי' ק"פ.

בא"ד ואי לא ליתסר בהנאה אמאי מייאש הלא העור מותר בהנאה והבשר לכלבים ע"כ, ולכאורה לפ"מ דכל דיוקא של התוס' הוא אליבא דר' יוחנן, ואיהו קאמר בפסחים כ"ד ע"ב הניח חלב של שור הנסקל ע"ג מכתו פטור, א"כ אכתי תקשה אליביה, אמאי מייאש אפילו אי אסור בהנאה, הלא מצי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו, וכדהקשו התוס' בקידושין נ"ו ע"ב אהא דתנן המקדש בערלה אינה מקודשת, הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו ע"ש, וכן הקשו ר"פ השוכר את הפועל.

וי"ל כיון דשוה"נ טעון קבורה, ונקברין אפילו אפרן אסור, ולהכי דייק בפסחים לאמר שאם הניח חלב של שוה"נ כו', והיינו בדיעבד, שעבד על שורת הדין ולא קברו או חפרו מן הקרקע ליהנות מחלבו' וקושית התוס' בקידושין ובע"ז היא על ערלה ושאר דברים דמצותן בשריפה, והנשרפין אפרן מותר כדתנן סוף תמורה וע"ש ל"ג ע"ב תוד"ה הנשרפין.

עוי"ל דלהכי מייאש משוה"נ, כיון דעכ"פ מדרבנן אסור שלא כדרך הנאתו, כמש"כ התוס' בשבועות כ"ב ע"ב בד"ה אהיתירא ושם כ"ג ע"ב ד"ה דמוקי, וכה"ד הרמב"ן בתורת האדם שער הסכנה וכ"כ הר"ן בפסחים כ"ה ע"ב, ומכש"כ לפ"מ דקיימינן אליבא דר' יוחנן, דמבאר דבריו בפסחים שם דלהכי במניח חלב של שוה"נ ע"ג מכתו פטור, לפי שכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן, ובירושלמי שם פ"ב ה"א הלשון בדר' יוחנן שאין לא תעשה שבו מחוור, משמע בהדיא דאתי בזה למעוטי רק חיובא דמלקות, אבל איסורא מיהא איכא גם מדאורייתא, ולהכי שפיר מייאש, וע' במל"מ ושעה"מ פ"ה מה' אישות ופ"ה מיסוה"ת.

אמנם התוס' סתרו א"ע במש"כ בשבועות שם דשלכד"ה אסור מדרבנן, דמסתימת קושיתם בקידושין ובע"ז שם משמע דשלכד"ה מותר לכתחילה, וכ"כ להדיא בפסחים כ"ו ע"א בד"ה בישלה, ועמש"כ הגרע"א ז"ל בחידושיו לפסחים דף ה' ע"ב ובחידושי הרי"מ שם דף כ"א ע"ב.

אמנם צריך להבין עצם הענין דנהנה שלא כדרך הנאתו, מדוע הוא חלוק מהנהנה כדרך הנאה, והאם בשביל שהקערה נבראת לאכול ממנה, והוא כפה אותה על הנר שלא יאחוז בקורה, או נשתמש בביצה לכסות בה את הכלי, וספסל לסמוך בו קורה שנשברה כמובא בשבת מ"ג, האם לא להנאה נחשבת לו בשעה זו, אדרבה הסברא מחייבת דכשהוא מתיירא שהנר לא יאחוז בקורה, והוא שבת, ואין לו טצדקי אחריתא להנצל מפחד וסכנה כזו רק ע"י כפיית קערה זו ע"ג הנר, הרי בודאי בהאי שעתא מטיא ליה הנאה טפי במה שלא ישתמש בה כדרך הנאתה, הרבה יותר מדרך הנאתה, ולפ"ז גם גבי חלב אף דעצם ההנאה היא ממנו בהבערה ומשיחת עורות כדפירש"י בפסחים כ"ד ע"ב, אכן אם יש לו מכה, וחלב זה מסי, הרי יש לו הנאה מרפואה זו יותר מן הבערתו ומשיחתו בו, ואמאי קאמר ר' יוחנן שם שאם הניח חלב של שור הנסקל ע"ג מכתו פטור, ובע"כ כדהסביר הוא גופיה טעמיה דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן, ולדידיה משמע שלא כדברי הראשונים הנ"ל דשלכדה"נ אסור מדרבנן, אלא דאפילו איסורא דאורייתא נמי איכא בשלכדה"נ כנ"ל, ולא אתא לאפוקי רק ממלקות, וכל זה

טעמא בעי, ומכל זה מוכח דאי הוה אזלינן בתר ניחותא של המשתמש בדבר הנאסר, אז ודאי דהוה דמי נהנה שלכדה"נ לנהנה כדרך הנאתו, כיון דעכ"פ זו היא הנאתו בדרך שהוא נהנה למטרתו הדרושה לו, רק הענין תלוי בדעת תורה שאסרה את הדבר לכלל העולם, אם אסרה את תשמיש המקרה כמו שאסרה את תשמיש העצם.

והנה במקום שהתורה אסרה את ההנאה כמו חמץ בפסח, אז נחשב גם ההנאה לעצם כמו האכילה, רק לר' אבהו כלולה ההנאה בלשון אכילה דכתיב בקרא, ולחזקיה משום דקרינן לא יאכל חמץ בקמץ, וזה מורה שלא יהא בו היתר אכילה כדאמרינן בפסחים כ"א ע"ב, ולהכי כתב בש"ג בשם ריא"ז שם דכל איסורי הנאה ש שמכרן לעכו"ם או האכילן לכלבו הוי דרך הנאתו בכך ולוקה עליהן ע"ש, אכן כ"ז משום דגם ההנאה הויא כדרכה לכלל העולם, אולם אנן קיימינן בתשמיש המקרה הנאותה לו בפרטיות לשעה, והיא שלא כדרך ההנאה הרגילה לכלל האנשים, אם הנאת מקרה כזו נאסרה כמו העצם.

ואין לעשות סמוכין לחקירה זו מהא דבעי בירושלמי נדרים הנודר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו, ולדעת הרשב"א והר"ן בנדרים ל"ה ע"א היא בעיא דלא איפשטא, וע"ש בשטמ"ק בשם הריטב"א, דהתם נמי זימנין דנהנה האיש הפרטי מחימום זה, היא הנאת המקרה יותר מאכילתה בעצם, די"ל דהתם נחית הירושלמי לכוונת הנודר, אם היתה דעתו בשעת הנדר גם על הנאה המקרה של החימום, ואין זה ענין לנהנה מאיסור תורה שלכדה"נ, והא ראיה דלהניח חלב ע"ג מכתו קרי ליה בפסחים כ"ד ע"ב שלכדה"נ, וגבי מודר הנאה ללעוס חטים וליתן ע"ג מכתו, תלי בנדרים ל"ג ע"א באם אמר הנאת מאכלך עלי או הנאה המביאה לידי מאכל עלי, ומה שהוא שלכדה"נ אינה מעלה ומוריד להיתר נדרו.

ומהא דכפה סאה וישב עליה תרקב וישב עליה לא מטמא במושב הזב, נמי אין ראיה דמדין התורה אזלינן דוקא בתר תשמיש העצם, ולא משגחינן על הנאת המקרה, די"ל דבטומאת הזב גזה"כ היא, כדהסביר רש"י בשבת נ"ט ע"א וז"ל מדלא כתיב גבי משכב אשר שכב וגבי מושב אשר ישב וכתיב ישכב ישב משמע שישכב עליו תמיד וישב עליו תמיד במיוחד לשכיבה ולישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתינו ע"ש, ואם יחד כופת שאור לישיבה בטלה מתורת חמץ ואינו עובר עליו בפסח משום שאור לא ימצא בבתיכם ומטמא מכאן ואילך משום מושב הזב דאורייתא, כדמסקינן בחולין קכ"ט ע"א שהרי אין אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתינו, הלא דגזה"כ במושב הזב דוקא דצריכה להיות מיועדת ומיוחדת לתשמיש העצם, ובאופן אחר לא מטמא.

ונלע"ד דהראשונים דס"ל דשלכדה"נ אסור מדרבנן, דעתם בעצם ההנאה כר' אבהו בפסחים כ"א שם, דכ"מ שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע, וכ"פ הרמב"ם בפ"ה הט"ו ממ"א וע"ש בלח"מ, ואיסורא דשלכדה"נ היא גזירה מדרבנן, דלא ליתו לאיתהנויי כדרך הנאתו, ככל גזירה מדרבנן, וחכמים העמידו דבריהם בזה כדי שיבא הדבר הנאסר בהנאה לכליון דשריפה או קבורה, כדינייהו במתניתין דשילהי תמורה, וע' שבת כ"ה ע"א רש"י ד"ה מצוה לשרוף ובתוד"ה כך ובע"ז ס"ב ע"ב ובתוד"ה ולקברינהו.

אולם ר' יוחנן דקאמר בפסחים שם דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן, ומשמע דרק מלקות ליכא על שלכדה"נ, אבל איסורא דאורייתא מיהא איכא, לשיטתו אזיל עפמש"כ הרב המגיד בפ"ח הט"ז ממ"א דשלכדה"נ דין חצי שיעור אית ליה, ור' יוחנן הלא ס"ל ביומא ר"פ יוה"כ דחש"ש אסור מן התורה, וע' במל"מ פ"ה מיסוה"ת ובדו"ח מהגרע"א ז"ל לפסחים כ"א.

והנה בפסחים כ"ו ע"א תניא אמרו עליו על ריב"ז שהיה יושב בצלו של היכל ודורש כל היום כולו, ובעי אביי למידק מינה דלא אפשר ומכוין שרי ודחי רבא שאני היכל דלתוכו עשוי ופירש"י ואין הנאת צלו נאסרה דאין זה דרך הנאתו ע"ש, והבינו האחרונים בדעת רש"י שהוא מטעם שלא כדרך הנאתו, ודייקו כן גם מדברי התוס' ע"ש, ולע"ד יל"ד קצת בלשון רש"י במש"כ ואין הנאת צלו נאסרה, ולא כתב ואין הנאת צלו אסורה.

אולם לפע"ד היה נראה להסב לשון הש"ס עם פירש"י לכוונה אחרת לגמרי לולא דברי האחרונים ז"ל, דאיסור הנאת בית המקדש אינה דומה לשום איסור הנאה אחרת, דיש מקום לאמר בהן דמה"ת או מדרבנן נאסרה הנאה בשביל אכילה או שלכדה"נ אטו הנאה, משום דעשר קדושות המפורשות ספ"ק דכלים, כל אחת מקדושתה מוגבלת בצמצום מקומה בלי תוספת ומגרעת כלל, ומה גם בקדושות מקומות המקדש דכתיב ביה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכות התבנית ד"ה א' כ"ח, וכיון דלדוד היתה הקבלה על תבנית האולם ואת בתיו וגנזכיו ועליותיו וחדריו הפנימיים ובית הכפרת, ואשר דיבר פי ה' אליו להיות מסומן כל אחד בסמניו ומצריו, לכן לא שייך בזה להרבות גזירות וסייגים, רק היכא דנתקדש ע"פ ה' נאסר לנו מזמן הבנין כל אחד לפי מעלות קדושתו, וע' מנחות כ"ז ע"ב, ומשו"ה כדבעי אביי להביא ראיה מריב"ז שהיה יושב בצלו של היכל כו' על איסורים אחרים, דחי רבא שאני היכל דלתוכו עשוי, ר"ל דבתחילת קדושתו לא נתקדש רק תוכו, וזהו מאי דפירש"י ואין הנאת צלו נאסרה, כוונתו דלא נאסרה מתחילת הבנין רק תוכו ולא חוצה לו, ומסיק נמי דאין זה דרך הנאתו, ר"ל דדרך

הנאתו אינה שוה לשאר איסורי הנאה דשייך למגזר המקרה בשביל העצם, דאין כן בקדושת המקדש.
בא"ד וכן נמי משמע בפ' האיש מקדש נ"ז ע"ב דפריך והרי רובע ונרבע בעדים דאסירי מחיים להדיוט ע"כ, ע"ש תוד"ה הרי בסה"ד.
בסה"ד וא"ת ומנלן הא כי כתיב קרא בנוגח כתיב ולא ילפי מהדדי כדאמרינן בב"ק ד"מ שיש בנוגח שאין ברובע כו', הארכתי בקושית התוס' בחידושי לתמורה כ"ח ע"ב.

דף עא:

במשנה. בכלאים ובטריפה וביוצא דופן ירעו עד שיסתאבו כו', הא דלא מני נמי חסרון זמן, משום דלתערובות כזו, אפשר בתקנה עדיפא, להמתין עד שתצא מספק חסרון בזמן ויקרבו כולם, ויתום שנולד אחר שנשחטה אמו לא תני, דזה נכלל ביוצא דופן כדכתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס ז"ל בפ"ג הי"א מאסו"מ, והראב"ד שהשיג שם הוא משום שהרמב"ם נחית לחשוב מנין ארבעה עשר האסורין למזבח, להכי הקשה הוא הרי ט"ו בהמות הן וע"ש בלח"מ.
שם תנינא חדא זימנא כל האסורין לגבי מזבח אוסרין בכל שהן כו', עמש"כ בחידושי לתמורה ר"פ כל האסורין.
רש"י ד"ה נתערבו בחולין. הרי כולן קדשים של מין אחד אלא שאין ידוע כל אחד של מי הוא כו', לכאורה מאי דוחקיה ליה לרש"י ז"ל לאמר דהתערובות היתה עם שוורים של אנשים אחרים, הלא במשנתינו סתמא תנן נתערבו בחולין תמימים ימכרו החולין לצרכי אותו המין, ובתוספתא רפ"ח הלשון יקדישום לשום אותו הזבח, וכן בתו"כ נדבה פרשה ג' דתניא מנין אתה אומר נתערבה עולה בעולה עולה בתמורה עולה בחולין יקרבו ת"ל יקריב יקריב וע"ש בהתוה"מ סי' כ"ה. עכ"פ מדברי כולם לא משתמע דאיירי שהתערובות היתה דוקא בחולין של אחרים, אלא אפילו בחולין שלו, מפני שיכול להקדישם בעצמו או למכרם לאחרים, ובלבד שיקדישום לשם אותו הזבח.
ומזה מוכרח כגרסת השטמ"ק במשנה גופה ימכרו החולין לצורכי אותו המין ויקרב זה לשם מי שהוא ע"ש, ומזה מובן נמי דמאי דמסיק רש"י בא"ד ויקרבו כולן כל אחד ואחד לשם מי שהוא כדקתני מתניתין, אין זה פירושו מדברי עצמו, רק להורות בזה דכן הוא הגרסא במשנה גופה, וע' בנוסחאות רש"י כת"י ובדק"ס, ולפי גרסא זו בע"כ איירי במתניתין דהתערובות היתה בשוורי חולין של אחרים, אבל אם התערובות היתה בשוורי חולין של עצמו, ברייתא היא במנחות ק"ח ע"ב ובתוספתא שם פי"ג שור בשוורי

הקדש וכן שור של הקדש שנתערב באחרים הגדול שבהן הקדש וכולם ימכרו לצורכי עולות כו' ע"ש.

רש"י ד"ה מין בשאינו מינו עולה בשלמים שאין מתן דמן ואימוריהן שוין ע"כ, ותמוה הלא במתן דמן שוין שתי מתנות שהן ארבע בשניהם, שוב מצאתי בטהרת הקדש שנשאר בזה בצ"ע, וכתב דאיזה שיבוש הוא ברש"י ולא כתב מהו השיבוש, ולע"ד צ"ל בחטאת במקום בשלמים שכן הוא בנוסחאות רש"י כת"י, או דצ"ל פסח במקום שלמים, וכ"מ קצת בתו"כ נדבה פרשה ג' משנה י"ד וע"ש בר"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ שם סי' כ"ה.

רש"י ד"ה וימכרו. ולי נראה דלא גרסינן וימכרו כו', וצע"ק דבתוספתא הכא רפ"ח ובתמורה ספ"ג גריס וימכרו, ולפירש"י צריך למחוק תיבה זו בכה"מ, וע' ברמב"ם פ"ו מפסוה"מ ובחסדי דוד לתוספתא דמכילתין שם.

רש"י ד"ה נתערבו זבחים כגון עולה בבכור או במעשר בהמה כו' או אפילו הוא שלמים זה טעון מתן ארבע וזה מתן אחת וכן סמיכה ונסכים עכ"ל, ע' עירובין ד"נ ע"א רש"י ד"ה והרי ובתוד"ה עשירי ובתוס' שילהי בכורות סד"ה והא ובשעה"מ פ"ג הי"ג ממעה"ק וע' פסחים פ"ט ע"א וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה אבל הני דלהדיוט נמי לא חזי לפדייה כו', ע' מחנה אפרים ה' מאכלות אסורות פט"ז דין כ"ט.

תוד"ה ובטריפה. ולכלבים לא אפשר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כו', ע' פלתי סי' ק"א סק"ב ובאור שמח פט"ז ה"ז ממאכלות אסורות ובת' משיב דבר ח"ב סי' נ"ז נ"ח.

בא"ד דאפילו ודאי דרוסה יש לה בדיקה כו', ע' בברה"ז ובצ"ק בסוגיין ובפלתי סי' נ"ז סק"ו.

בא"ד אבל למ"ד בולד טריפה קשה ע"כ, דבריהם הם ע"פ שיטתם בתמורה ד"ל סע"ב דלר"א ולד טריפה אסור אפילו להדיוט באכילה, ודלא כפירש"י דדוקא להקרבה כמש"כ בברה"ז ע"ש, וע' תמורה ל"א ע"א תוד"ה למ"ד ובמש"כ בחידושי שם.

בא"ד א"נ כי אמרינן אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ה"מ היכא דלא חזו אלא לכלבים כו', ע' בס' המאיר לעולם ח"א סי' י"ד.

בא"ד אבל היכא דחזי לדידיה אישתרי לגמרי דאיתקש לצבי ואיל, ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"א ובשעה"מ פ"א הי"א מאסו"מ.

בא"ד איצטריך שור ולא אדם דהוה מחייבנא באדם דחשיב המת שלו משום עור דשרי בהנאה כו' ע"כ, לפי גרסת התוספתא בב"ק פ"ו ממעטינן אדם שאין הנאה ממנו, מקרא דומכרו את השור החי וחצו את כספו וגם את המת יחצון, וע' בת' עונג יו"ט חי"ד סי' צ"ה. **בא"ד** דחשיב המת שלו משום עור דשרי בהנאה מדאורייתא ולא אסור אלא משום גזירה שמא יעשה עורות אביו ואמו שטיחין כו', ביאור דבריהם דמת אסור מדאורייתא דגמרינן שם שם מעגלה ערופה כדאמרינן בע"ז כ"ט ע"ב, וע' ב"ק ד"י ע"א תוד"ה שהשור וברשב"א ושטמ"ק שם ולדף נ"ג ע"ב ולשבת צ"ד וע"ש בר"ן ובתוס' ערכין ד"ד ע"א ד"ה נפשות ובמש"כ בחידושי שם, ובחולין קכ"ב ע"א תוד"ה עורות ובמש"כ בחידושי שם, והיינו דכתבו התוס' הכא, דזהו רק בבשר המת אבל עור המת אינו אלא משום גזירה דרבנן.

אמנם לתירוץ הראשון בתוס' נדה נ"ה ע"א ד"ה שמא משמע דאין לחלק בין עור לבשר המת ושניהם אסורים דאורייתא דלא כמש"כ הכא, וע' סנהדרין מ"ח ע"א תוד"ה משמשין ובמה שהאריכו בזה המל"מ בפי"ד הכ"א מה' אבל ובשעה"מ פ"ה מה' אישות ובמה"פ לירושלמי ב"ק פ"א ה"א.

ובעצם קושית התוס' הכא אמאי איצטריך שור ולא אדם כו', תירצו התוס' בב"ק ד"ט ע"ב וד"י ע"א דאיצטריך לעבד ולנכרי הקנוי לישראל שנפל לבור דההוא שרי בהנאה, ובברה"ז בסוגיין הביא דעת הב"י ביו"ד סי' שמ"ט דל"ש בין מת עכו"ם למת ישראל, (והב"י סתר א"ע ממש"כ בכ"מ פ"ה הי"ז מה' ערכין ע"ש) והברה"ז הביא ראיה לשיטת התוס' מסנהדרין י"ט ע"ב, אהא דדוד קידש למיכל במאה ערלות פלשתים, דדוד סבר חזי לכלבא ושונרא וש"פ ומקודשת, ואם איתא דמת עכו"ם אסור בהנאה א"כ לא שרי למיתן לכלבא ושונרא ולא הוי ש"פ, והפלשתים נהרגו כדמתרגם יונתן וקטל דוד, והמל"מ פי"ד הכ"א מה' אבל שהאריך בענין זה דחה גם ראיה זו, וכ"כ בצ"ק בסוגיין דאפשר שחתך דוד הערלות בעודם בחיים ע"ש, וקצת משמע הכי מלשון הכתוב דכתיב בשמואל א' י"ח כ"ה ושאול חשב להפיל את דוד ביד פלשתים, ולא אשכחן נמי ששאול צוה עליו להרגם, ומזה מובן שכוונת שאול היה רק על כריתת הערלות לבד, למטרה נפילת דוד בידם, שיותר קשה לחתוך ערלותיהם כשהם חיים מלחתוך לאחר מיתתם.

אולם גם בזה יש להתבונן. דאם אך לאחר מיתה אסור בהנאה, ולפ"ד התרגום יונתן דקטל דוד, אפשר דאסורים בהנאה אפילו מאותם שנשארו מזמן חיותם, ומר' יוחנן דאמר בברכות ד"ה ע"ב דין גרמא דעשיראה ביר, הרי נהנה מן השן להתנחם ולנחם למרי נפש כדכתב הרשב"ם בב"ב קט"ז ע"א, לאו ראיה, דאפשר דשן שאני דכמו שאינו

מטמא כדתנן באהלות פ"ג מ"ג, כמ"כ אינו נאסר בהנאה דלא נחשב מגופיה דמת, משא"כ בערלות פלשתים אם מת עכו"ם אסור בהנאה ואם יש לערלה דין בשר, אפשר דאסור הנחתך מחיים גם כשהביאם לפני שאול שהיה לאחר מיתתם, והא דאמרינן בכתובות ד"כ ע"ב שהיו קוברין אבר מן החי שנפל או נחתך, וכן מצינו גבי יפתח שמת בנשילת אברים וכל אבר ממנו היו קוברין במקום שנישל כדאמרינן במד"ר חיי שרה ובס"פ בחקותי ובתנחומא שם ובמדרש קהלת פ"י פסוק ט"ו, אפשר דהוא רק להציל מן הטומאה, כדהבין בנוב"י מ"ת חי"ד סי' ר"ט וכ"מ ברש"י כתובות שם, אבל אין זה נוגע לאיסור הנאה, וע' רמ"א יו"ד סי' ע"ט ובש"ך וט"ז שם סק"ג ובפר"ח סק"ו ואכמ"ל.

ואם אך נניח דמחלוקת הראשונים היא אם מת עכו"ם אסור בהנאה. וגז"ש דשם שם מעגלה ערופה היא רק לישראל דומיא דמרים, א"כ י"ל דבזה גופה היתה פלוגתא דשאול ודוד, הכלול בדברי הש"ס, דשאול סבר לא חזי ולא מידי, כוונתו דמת עכו"ם אסור בהנאה, ודוד סבר חזי לכלבא ושונרא, דס"ל כדעת הראשונים דמותר בהנאה, ולפמש"כ בת' אבן שהם (המובא בפ"ת סי' שמ"ט ואינו ת"י) דאיסור של מת עכו"ם אינו אלא מדרבנן, א"כ י"ל דבימי שאול ודוד לא היתה עדיין הגזירה, ושאול רצה לגזור על זה איסוה"נ, ולהכי סבר דאינו ש"פ, ודוד סבר חזי לכלבא ושונרא, כיון דעד השתא עדיין לא נגזרה, רק לחובתו, ירצה לגזור, דומיא דאמרינן ביבמות ע"ז ע"א, כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו, ולפ"ז ניחא גם דברי התוס' ושאר הראשונים בב"ק שם, שכתבו דאיצטריך קרא לעבד ולנכרי הקנוי לישראל שנפל לבור דההוא שרי בהנאה, פי' מדאורייתא שרי בהנאה דלא נאסר אלא מדרבנן, ולהכי איצטריך קרא, וע' בברכי יוסף חי"ד סי' שמ"ט ובח"ס חי"ד סי' רי"ט ובחידושיו לע"ז דכ"ט ע"ב ובת' מהרש"ם ס"ס מ"ג.

דף עב.

דאי מהתם הוה אמינא להדיוט כו', ע' בשטמ"ק ובדק"ס בהשתנות הגרסאות דבסוגיין.

שם וניבטלו ברובא כו', ע' בחידושי הרמב"ן ור"ן לע"ז דף ע"ד ובר"ן ס"פ גיד הנשה ובמרדכי ביצה רמז תרמ"ו ובתשובות הרשב"א סי' רע"ב וסי' תכ"ה וסי' תרע"ח ובר"ש תרומות פ"י מ"ח.

שם וכי תימא חשיבי ולא בטלי הניחא למ"ד כל שדרכו למנות שנינו כו', ע' בתוס' יבמות פ"א ע"ב ובחידושי הרשב"א שם.

רש"י ד"ה כל שדרכו למנות. ואע"פ שיש בני אדם מקפידין על כך ומוסיפין יתירה כו', ע' ברכי יוסף חי"ד סי' ק"י סק"ד ובמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

תוד"ה וליבטלו ברובא דמטעם בריה אין לאמר דלא בטל דאע"ג דאבר מן החי חשיב בריה כו', כבר פי' בפמ"א דכוונת התוס' דשור שלם הרי לא גרע מאבר אחד מן החי ואם אבר אחד לא בטל מטעם בריה כש"כ שור שלם ותירצו דאיסור תערובות לאו משום אבמה"ח כו' ע"ש, ולולא דבריהם היה מקום לע"ד ליישב קושית התוס' ברווחא ע"פ האי כללא שהניח הרשב"א ז"ל בחידושיו לחולין צ"ט ע"ב שאין קרוי בריה אלא דבר שאיסורו מתחילת ברייתו כגון גיד אבל צפור טהורה במיתתה לא כו' ע"ש, וה"נ זבח זה לא היה עליו איסור מתחילת ברייתו רק תערובות זו גרמה לו האיסור, ובדברי הרשב"א הנ"ל שהאריך שם סרה ג"כ קושית התוס' שם צ"ו סוף ע"א, וע"ש ק"ב ע"ב רש"י ד"ה טמאה ובת' חו"י ס"ס ק"ס.

שוב מצאתי בשטמ"ק שכוונתי ת"ל הרבה במש"כ ובמה שרמזתי בדברי, אבל הוא לא הביא לדברי הרשב"א ז"ל, שבדבריו נדחין ג"כ מה שהעיר בתר הכי.

ואח"כ מצאתי באשכול ח"ג סי' כ"ט שכ' בפירוש דמשו"ה לא משני הכא בריה לא בטיל דלא נקרא בריה שאין איסורו מתחילת ברייתו, וע"ש בנחל אשכול, וע"ע באור זרוע ה' גיד הנשה סי' תנ"ח ובס' התרומה סי' נ' ובת' רדב"ז ח"א סי' רי"ט.

וראיתי בת' עין יצחק חא"ח סי' כ"ו שהקשה מאי פריך הש"ס דניבטיל ברובא הלא בעת התערובת לא היה אז דין ביטול דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וה"ז בכלל איסורין אין מבטלין זא"ז, ותירץ הוא דבידו לתקן ולשחוט לה ע"כ לא מקרי זה בשם איסור ע"ש, ולע"ד יפלא מה ענין זה לאין איסורין מבטלין זא"ז, האם באנו לדון דחזקת איסור בחייה תבטל לאיסור דחטאת המתה או שור הנסקל וכן להיפוך, הרי הש"ס פריך דכל האיסורין הנמצאים באותה בהמה שנתערבה יבטלו בהיתר, כדין דאורייתא אחרי רבים להטות וע"ל ע"ג ע"ב תוד"ה אלא, וכמו דלהמבוטל יש חזקת איסור דחיים כמ"כ בהמבטלים, ומי עדיפא מקושית התוס' שהקשו דלא יבטל מטעם בריה ואבמה"ח ותרצו דאיסור תערובות דהכא לאו משום אבמה"ח אלא שלא ישחוט ויאכל משום חטאת המתה ושור הנסקל וכי שחיט לה אזלו כולהו איסורי ע"ש, וכיון דמצד ביטול לאחר שחיטה אתינן עלה, ליכא עוד חזקת חיים ולא פגע ונגע לאיסורין מבטלין זא"ז, וע' בירושלמי חלה פ"א ה"א ובפלתי סי' צ"ח סקי"ב ובעין יצחק אה"ע ח"א סי' פ'.

תוד"ה אלא למ"ד את שדרכו למנות שנינו מאי איכא למימר תימה מי גרע שור גדול מאת שדרכו למנות הא אפילו חתיכה בעלמא חשיבא את שדרכו למנות משום דחשובה

להתכבד לפני האורחים כדאמרינן בפ' גיה"נ ד"ק כו' ע"כ, לולא דברי התוס' היה נלע"ד דלפי ערך תכליתן של השור והחתיכה, חילוק גדול ביניהם, דחתיכות דרכן לחלקן במכירה או במתנה לאחדים, משא"כ שוורים נמכרים הרבה ביחד לאדם אחד משו"ה אין לנו להתחשב עם גודל השור רק עם אופן מכירתו, ושני הדברים ביאר רש"י ז"ל, דבחולין פי' דלהכי קבעוה חז"ל לחתיכה בדרכה למנות, דאדם עשוי למנות חתיכותיו למנין אורחים שזימן, משא"כ שוורים אי אפשר לחשבן בדרכן למנין, דכשמוכר הרבה בהמות ביחד יש שמוסיפין ללוקח יתרה או מוכרין כל העדר בלא מנין כדפירש"י הכא. **אלא** דאכתי קשה כמו לפירש"י כן לדברי התוס' שהבינו דתערובות שור הנסקל דמשנתינו איירי בשור שלם, הרי לכאורה משמע בסוגיין דשתי המשניות דהכא ודשילהי ע"ז בחדא גוונא מיתוקמי, רק מתניתין איירי בקדשים והתם בחולין, ולפ"ז קשה הלא בירושלמי שם פ"ה הי"ב קאמר ר' יוסי בשם ר' חנינה בעי איסורי הנאה מהו שיבטלו בצירוף (אם צרף מהן חתיכות קטנות וטרפן מהו שיבטלו, פ"מ,) ופריך והתנינן שור הנסקל ומשני תיפתר בחתיכות, ופי' בפני משה דקס"ד דאפילו שאינו חשוב ממנו אינו בטל וקאמר דמהא לא תיפשוט דתיפתר בחתיכות חשובות משור הנסקל שנתערבו בחתיכות ע"ש, והשתא לפ"מ דאכתי לא ידע המקשה בסוגיין מתירוצא דרב אשי בעלי חיים חשיבי ולא בטלי, א"כ אפשר דגם בסוגיין ס"ל להמקשה כאוקימתא דירושלמי בע"ז דשור הנסקל דמתניתין איירי בחתיכות, ומנא להו לרש"י ותוס' לפרש דאיירי בשור שלם וצ"ע כעת, וע' בר"ש ערלה פ"ג מ"ז, ובפלתי סי' ק"י סקי"ג ושם סי' ק"א סק"א. שוב עיינתי בר"ן ע"ז שם ומצאתי שכתב אהא דשור הנסקל דבסוגיין דאם מת הוא מיירי בחתיכה ממנו שנתנבלה וראויה להתכבד לפני האורחין, ועמש"כ בחידושי לקמן ע"ג ע"א.

בא"**ד** ואע"ג דקתני במתניתין זבחים ועוף לאו בכלל זבח הוא כו', ע' שעה"מ פ"א ה"א מה' חגיגה ובמש"כ בחידושי לקמן קי"ט ע"ב.

בא"**ד** משום דיין נסך נפקא לן מדברי קבלה ולא כתיבא איסורא באורייתא כו', וכ"כ הר"ש פ"ג מ"ז דערלה, וצ"ע מפסחים ד"ל ע"ב וכבר העיר בזה בנחל אשכול לס' האשכול ה' יין נסך.

בא"**ד** וציפורי מצורע מיירי בצפור דרור גדולים וחשיבי, ע' בברה"ז מש"כ ע"ד התוס', וע' ברמב"ן ומהר"י אבוהב פ' מצורע בפסוק שתי צפרים חיות ובמהרי"ק שרש קנ"ח ובמל"מ רפי"א מטומאת צרעת ובמש"כ בחידושי לחולין ס"ב ע"א.

בא"ד ומיהו הוה מצי למיתני אברי שעיר המשתלח, למאן דאסר ביומא ס"ז וחתיכה של עיר הנדחת ושער של מת דאסרינן כו', לכאורה ע"פ קושית התוס' יל"ד נמי אהא דמסיק רבא ביומא שם מסתברא כמ"ד מותרין לא אמרה תורה שלח לתקלה, אמאי צריך להוכיח רק מצד הסברא, ולא הוכיח נמי ממשנה מפורשת בע"ז דלא חשבינהו באיסורי הנאה, ובע"כ דלפי סוגיא דע"ז דלא חשיב שם במשנה אלא הנך דאית להו תרתי לחשיבותא דבר שבמנין ואיסורי הנאה וכדהביאו התוס' בדבריהם לעיל, לפ"ז אין מקום לא לקושיא ולא לסייעתא, דבאברי שעיר המשתלח וחתיכה של עיהנ"ד ושער מת לא שייך דבר שבמנין, וע' בתשובות הרשב"א סי' נ"ג ובהגהות הגר"א במשנה ע"ז שם וברדב"ז על הרמב"ם פט"ז ה"ז ממאכלות אסורות ובס' האשכול ח"ג סי' כ"ט ובנחל אשכול שם.

בא"ד מאן דתני דברי ר"מ אית ליה עשרה דברים מקדשין כו', ע' ר"ש ערלה פ"ג מ"ז ובמה"פ לירושלמי שם פ"ג ה"ב.

תוד"ה נתערבו. ר"ת ל"ג בשום מקום ואחרות באחרות כו', ע' בת' חמדת שלמה חי"ד סי' י"ח.

בא"ד דמ"ט נקט רימוני באדן והא אפילו כל שדרכו מקדש כו', ע' ת' רדב"ז ח"א סי' ת"ב ובשעה"מ פ"א ה"כ מה' יו"ט ובפלתי סי' ק"י סקכ"ד.

דף עב:

שהיה ר"מ אומר כל שדרכו, כ"ה הגרסא הכא וביבמות פ"א ע"ב וכן העתיק הר"ן בחידושיו לחולין ס"פ גיה"נ וכ"ה גרסת הברה"ז, אבל בשטמ"ק וצ"ק גרסי כלשון המשנה בפ"ג דערלה ובש"ס ביצה ד"ג ע"ב את שדרכו.

שם וקלחי כרוב, כ"ה גרסת רש"י, אבל במשנה ערלה הגרסא וקולסי כרוב.

שם ר"ע מוסיף אף ככרות של בעה"ב, ע' בשטמ"ק ובתשובות הרשב"א סי' ל'.

שם הראוי לערלה ערלה כו', ביבמות הגרסא הראויין לערלה, אבל במשנה ובביצה ובע"ז ע"ד הגרסא כדהכא.

שם רשב"ל אמר כל שדרכו למנות שנינו, ע' ר"ש ערלה פ"ג מ"ז ובכלים פי"ז מ"ה.

רש"י ד"ה באחד ומאתים. וכיון שכפל את האיסור שאיסורו איה"נ כפל את העלייה הכי תניא לה בספרי גבי מכל חלבו את מקדשו ממנו כו', הרמב"ם בפיה"מ ערלה פ"ב מ"א הביא דרשה זו, וסיים וז"ל ואיני זוכר עתה לחכמים אסמכתא שסמכו עליו זה הדין ע"ש, אולם דרך אגב נראה משטחיות לשונו שהבין מדרשת הספרי המובא הכא ברש"י שהיא

רק אסמכתא כדעת התוס' ביבמות ע"ג ובב"מ נ"ג ובנדה מ"ז ע"ש, וכ"מ בירושלמי ערלה פ"ב ה"א דקאמר אי מה כאן מאה אף כאן מאה לפי שכפל הכתוב איסורו שינו חכמים חיובו, וע' פסחים מ"ח ריש ע"א וברש"י שם דיה מכאן לערלה.

רש"י ד"ה פרך ובדן מקומות הן, ע' בתוד"ה ה"ג אגוזי ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בפר"ח ליו"ד סי' ק"י סק"ג.

תוד"ה כולן ידלקו וא"ת מ"ש הכא דקתני ידלקו כשנתערבו וכן בכל האיסורין השנויים שם במס' ערלה ולא פליג ר"א דלימא יוליך הנאה לים המלח כו', ע' בבעה"מ מלחמות וראב"ד פ"ב דפסחים וברמב"ן ור"ן לע"ז מ"ט ובריטב"א שם וברי"ש ותוי"ט ערלה פ"ג מ"ו ובשעה"מ פ"ז הי"ב מה' ע"ז.

בא"ד ובירושלמי פריך לה ומשני דחיישינן בכולהו אם ימכרו לנכרי שמא יחזור הנכרי וימכור לישראל אבל בי"נ ליכא למיחש כו', הוא בירושלמי ערלה פ"ג ה"א ובע"ז פ"ג הי"ג וע"ש בבבלי ספ"ג תוד"ה ארג ושם ס"ה ע"א תוד"ה טעמא.

תוד"ה ה"ג אגוזי פרך על שם שנפרכין כדאמר בפסיקתא כו', והתוס' ביבמות פ"א ע"ב והר"ש סוף ערלה מביאים נמי פסיקתא זו, וע' שה"ש רבה פ"ו בפסוק אל גנת אגוז ובילקוט שם.

תוד"ה אף. ואפה בו את הפת כו', וח"א הקשה לי הא הבלוע אינו דבר חשוב ואמאי לא בטל, אמנם טעות הוא דאין זה ענין לבלוע, רק גחלי האיסור עשה לעיסה פנים חדשות, ואחרי שנתהווה לפת היא כבריה חדשה, ומשו"ה קראו חז"ל בפסחים כ"ו ע"ב יש שבח עצים בפת, וכן פירש"י שם גבי תנור, שהרי ע"י היסק זה של ערלה נגמר ומתקיים כולו, וכן דייק הרמב"ם בפיה"מ ערלה שם מ"ד לכתוב, לפי ששבח ערלה בתבשיל.

תוד"ה הראוי לערלה ערלה בירושלמי מדקדק אמאי לא תני נמי הראוי לתרומה תרומה כו', והנה בפמ"א תירץ עפמש"כ התוס' לקמן ע"ג ע"א בד"ה ר"מ דקדושת ארץ בטלה ותרומת תאנים הוי תרי דרבנן דמדאורייתא אינו חייב אלא דגן תירוש ויצהר א"כ אין מקום לקושית הירושלמי דחביות סתומות י"ל דמיירי ביין תפוחים א"כ בכל ששה דברים לא הוי תרומה אלא מדרבנן ובזמן הזה דהוי תרי דרבנן מודי דבטלי ודוקא נקט ערלה וכה"כ דהוי חד מדרבנן ולכך לא בטלי כו' ע"ש.

ולעד"נ דיש מקום להירושלמי להקשות הכי, עכ"פ לשיטתייהו רפ"ק דמעשרות, כדעת הספרי ר"פ עשר תעשר דתרומת פירות דאורייתא, וזו היא שיטת הרמב"ם כמש"כ הכ"מ רפ"ב מה' תרומות וע"ש ובראב"ד ורדב"ז פ"א ה"ט מה' מעשר, ודעת הירושלמי דפירות האילן דאורייתא נשנית במס' ערלה פ"א סוף ה"ב, וא"כ גם בתרומת פירות הוי חד דרבנן

כמו בערלה, והדרא קושית הירושלמי לדוכתא אמאי לא תני נמי הראוי לתרומה כדקתני הראוי לערלה, והתוס' לקמן שכתבו דתרומת פירות הויין תרי דרבנן הוא ע"פ שיטתם הם, דס"ל בכ"מ דתרומת פירות דרבנן, כן התוס' הם כמסתפקים בכוונת הירושלמי, כדכתבו בבכורות נ"ד ובר"ה י"ב ובע"ז נ"ט ובחולין ד"ז, וע' בתוס' שבת ס"ח ע"א ד"ה דאית ובד"ה ואילו, אבל פשטות הירושלמי מורה דס"ל דהוא דאורייתא, וע' כפתור ופרח פ"ג ופ"ה ובמש"כ בחידושי לקמן ע"ג ע"א.

דף עג.

כל דבר שיש בו מנין אפילו בדרבנן לא בטיל, ופירשו רש"י ותוס' דתרומת פירות דרבנן דמדאורייתא לא מיחייב אלא דגן תירוש ויצהר ע"ש, ושיטתם זו נקטו בכ"מ דבזה תתבאר להם כל הסוגיות בברכות ל"ו ובביצה ד"ג וד"ד ובעירובין ל"ב וביבמות פ"א ובכתובות כ"ה ושם נ"ו ובקידושין ד"ג ושם ס"ט ובב"מ פ"ט, וכה"ד הרמב"ן בפ' ראה וע' בחידושיו ליבמות פ"ב ובקונטרס אחרון שם וכ"ה דעת הראב"ד, אכן דעת הרמב"ם רפ"ב מה' תרומות ובפ"א ה"ט מה' מעשר ובפ"א ה"ג מה' מעשר שני דכל פירות האילן חייבים בתרו"מ מה"ת, והוא ע"פ הברייתא דספרא ס"פ בחקותי, דדרשינן מפרי העץ לרבות כל פירות האילן, וכה"ד הספרי בפ' עשר תעשר ובירושלמי רפ"ק דמעשרות, וע"ש במה"פ ובציון ירושלים.

ואפ"ל נמי דהרמב"ם הבין הא דאמרינן בסוגיין ובעלמא גבי תרומת פירות כל דבר שי"ב מנין אפילו בדרבנן לא בטיל, הכוונה להיותם בזמן הזה וכדעתו בספ"א מה' תרומות, וע' בסוגיין תוד"ה ר"מ וברמב"ם ספ"ו מבית הבחירה ובתוי"ט עדיות פ"ח מ"ו ובת' מקום שמואל סי' ל"ז ובשעה"מ ה' מע"ש פ"א הי"ב ובמש"כ בחידושי לעיל דף ע"ב סוף ע"ב ולחולין ד"ז ע"א.

שם ליטרא קציעות שדרסה כו', ע' ירושלמי תרומות פ"ד ה"ז ובמה"פ שם.

שם בעלי חיים חשיבי ולא בטלי, פי' דהוי כאילו הוא בעין כדהסביר הגר"א ז"ל בביאורו ליו"ד סי' ק"י סק"י. אמנם כיון דחסרון הביטול מתחיל מזמן שהיה בעל חי, משו"ה כמו דלא נתבטל בשעת חיותו להיות נהנה בו מחרישתו, דשור הנסקל נאסר מחיים, כמ"כ אם נתערב חתיכה ממנו לאחר מיתתו שנתבשלה עם אחדות, והיא חתיכה הראויה להתכבד לפני האורחין, ג"כ לא בטלה כדכתב הר"ן בע"ז ע"ד ע"א ע"ש, וטעם הדבר כדכתבו התוס' לעיל דף ע"א ע"א, כיון דגמר דינו דמחיים גורם לו להיות חל עליו האיסור. משו"ה אפילו עבדיה כעין בשר דשחטיה אסור.

שם בעלי חיים חשיבי ולא בטלי ונמשוך חד חד מינייהו וניקרב ונימא כל דפריש מרובא פריש כו', ולכאורה דין בטול ברוב וכללא דכל דפריש מרובא פריש, מקור שניהם הם מקרא דאחרי רבים להטות, והשתא ניחזי אנן הלא מדאורייתא גם בעלי חיים בטלים ברובא כדכתבו התוס' לקמן ע"ב בד"ה אלא ע"ש, ובכ"ז החליטו חז"ל על כמה דברים ומהם בעלי חיים שלא יתבטלו מפני חשיבותם, וא"כ בתר דרב אשי משני בע"ח חשיבי ולא בטלי, הרי דחז"ל נאדו מפשטות הכתוב דאחרי רבים להטות, בכדי לעשות חיזוק לתורה דאלו לא יתבטלו מפני חשיבותם, לפ"ז מה מקום להקשות בתר הכי דנימא כל דפריש מרובא פריש, הלא גם האי כללא נפל בבירא, דאף איהו נובע מקרא דאחרי רבים להטות.

וי"ל דתירוצא דבע"ח חשיבי ולא בטלי, היינו כל זמן שתערובות האיסור הוא בתוך ההיתר, ונצטרך לאמר שהאיסור יהיה נתהפך להיתר, בזה החמירו חז"ל לאמר דבע"ח חשיבי ולא בטלי, ואדרבה כולם אסורים, משא"כ בהא דפריך דנמשוך חד חד מינייהו ונקרב, הרי בדרך זה לא נגענו כלל באיסור רק הנחנוהו בתערובתו, ואנו דנין אלא על הפרט הנמשך מן הכלל, בזה שפיר י"ל כל דפריש מרובא פריש.

שו"ר דאפשר להעמיס קושיתי ותירוצי בדברי השטמ"ק בסוגיין, שכ' וז"ל כל דפריש מרו"פ וא"ת הא אמרינן בע"ח חשיבי ולא בטלי וי"ל דהיינו דוקא כי שקלינן כולם או רובם אז ודאי לא יועיל המשכה אבל אם משך כל אחד מהם בפ"ע נימא שפיר כל דפריש מרו"פ ע"ש, ולכאורה תירוץ זה אינו מתאים עם דעת התוס' בביצה ד"י ע"ב, גבי זימן שנים ומצא שלשה אסורים משום דאיכא חד דמיערב בהו, שהקשו דלבטול ברובא ותירצו דבע"ח חשיבי ולא בטלי ע"ש, ולפי הנ"ל לא יספיק תירוצם רק אם ירצה לשחוט כולם כאחד, אבל אכתי יוכל למשוך חד חד לשחוט ביו"ט, ועל כל אחד הרי נוכל לאמר כל דפריש מרו"פ, היינו אחד מהשנים שזימן, וא"ל דהתם משום דאיכא נמי ספק על כל השלשה ביחד דילמא אחריני נינהו, דהא דברי התוס' סובבים על האופן דאיכא חד דמיערב בין המזומנים, כמו במתניתין דאפשר שהיה רק שור הנסקל אחד מעורב בשני זבחים כשרים.

תוד"ה ר"מ. וא"ת אם תרומה בזה"ז דרבנן א"כ בטלה קדושת הארץ א"כ כלאי הכרם נמי דרבנן כו', ע' פלתי סי' ק"ט סק"א.

בא"ד אבל הכא תרתי דרבנן חד דבטלה קדושת הארץ ועוד דתרומת תאנים מדרבנן כו', ע"ל ע"ב ע"ב תוד"ה הראוי ובפמ"א ובמש"כ בחידושי שם.

בא"ד א"נ כלאי הכרם כיון שיש בה איסור הנאה כו' חמור כמו דאורייתא, ע' בנחל אשכול לס' האשכול ח"ג סי' כ' צד נ"ד אות כ"א.
בא"ד היכי בעי למימר דקסבר ר"א ק"ר קידשה לשעתה וקידשה לע"ל ועוד דר' יהושע גופיה קאמר התם בהדיא הכי אלמא קסבר לא בטלה קדושת הארץ כו', ע' ביצה ד"ה ע"ב תוד"ה ובקש ומה שנרשם שם עה"ג ובמש"כ בחידושי לערכין דף ל"ב.
תוד"ה ר' יהודא. בפ' הניזקין נפלו ונתפצעו כו', ע' תוס' מנחות כ"ב ע"ב.
בא"ד ואור"ת דלא א"ר יהודא מין במינו בכל שהוא אלא בדבר לח כו', התוס' לשיטתייהו ביבמות פ"א ע"ב ובדף פ"ב ע"א ובמנחות כ"ב ע"ב דדוקא בדבר לח ומתערב אית ליה לר' יהודא דמב"מ לא בטל אבל דבר יבש בטל שפיר, וכ"ה דעת הרשב"א בחידושיו לחולין צ"ח ע"ב, אבל דעת רש"י ביבמות פ"א ע"ב דבכל דוכתא ס"ל לר' יהודא דמב"מ לא בטל, וע' בס' האשכול ח"ג סי' כ"ח ובת' באר יצחק חי"ד סי' יו"ד ובת' מהרש"ם ח"ב סי' ק"פ ובאגודת אזוב ס"ס ח'.
בא"ד דכל איסורין שבתורה במינו בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך כו', ע' בס' התרומה סי' קס"ח ובס' המכריע חי"ד סי' כ"ד.
בא"ד וחזר בו ר"ת דודאי אין חילוק בין לח ליבש כו', ע' בס' יראים סי' קל"ט.
בא"ד ובעודה לתרומה ביד בעלים דאפשר לאיתשולי עלה כו', ע' נדרים נ"ט ע"א ובשעה"מ פט"ו ה"ד ממ"א.
בא"ד דאית ליה לר' יהודא נבלות ושחוטות בטלות זו בזו כו', ע' ראב"ן סי' כ' וסי' שי"א.
בא"ד וה"ר יצחק הלבן תירץ הא דידיה הא דרביה כו', ע' ר"ן לע"ז ע"ג ע"ב.

דף עג:

וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ע' פמ"ג יו"ד סי' ק"י בשפתי דעת סקי"ד ובאור שמח פ"ח הי"א ממאכלות אסורות ובמש"כ בחידושי לבכורות די"ט ע"ב וד"כ ע"ב.
שם ניכבשינהו דניניידו ונימא כל דפריש מרובא פריש אמר רבא גזירה שמא יבאו עשרה כהנים בבת אחת ויקריבו, וכ' התוס' לעיל ריש פרקין ובהנשרפין ד"פ ע"א דהך גזירה אינה אלא למזבח אבל בעלמא אמרינן דניכבשינהו דניניידו ע"ש, ולפ"ז יל"ד טובא לע"ד מאי מקשו התוס' בחולין צ"ה ע"א גבי נמצא ביד נכרי מותר, אמאי לא אסרינן משום גזירה שמא יקח מן הקבוע כדאמרינן הכא ע"ש, הלא כל הגזירה היא רק לגבי מזבח אבל לא להדיוט, ונמצא ביד נכרי עדיף טובא דלא צריכינן נמי לטצדקי דנכבשינהו דניניידו.
אמנם לשיטת השאילתות בפ' ויקרא סי' ס"ח דאינו מחלק בין קדשים להדיוט, רק הוא הבין בתירוצא דרבא בסוגיין, דאי שרית ליה למיכבשינהו דניניידו איכא גזירה לשמא

יקח מן הקבוע, וגזירה זו היא נמי בהדיוט, אבל אי ניידו מנפשייהו ופריש חד ודאי אמרינן כל דפריש מרובא פריש וע"ש בהעמק שאלה, לפ"ז אין מקום לקושית התוס' בחולין שם, דנמצא ביד נכרי לא גרע מניידו מנפשייהו ולא שייך בזה גזירה, וע' בחידושי הרמב"ן והרשב"א לחולין וברא"ש שם סי' כ"א ובשעה"מ פ"ב ה"ו מה' יו"ט ובח"ס חי"ד סי' ש"ז ובחידושי ח"ס לביצה ד"י ע"ב ובנחל אשכול לס' האשכול ח"ג סי' כ' צד נ"ד אות י"ז ובת' משאת בנימן סי' ל"ז ובת' אא"ז כנסת יחזקאל ס"ס כ' ובפר"ח ליו"ד סי' ק"י ובשעה"מ פ"ב ה"ו מה' יו"ט ובשב שמעתתא שמעתא ד' פ"ב.

שם גזירה שמא יבאו עשרה כהנים בבת אחת ויקריבו כו', ע' יומא ס"ה ע"ב תוד"ה ומשום ובמפרש ורא"ש לקנים פ"ב מ"ג ובחידושי הגרע"א ליומא שם.

שם אלא מעתה מגיסא אסירא, כ"ה גרסת רש"י והשטמ"ק, ועה"ג נרשם נ"א אטו, וכ"ה הגרסא בתשובות הרשב"א סי' תש"ל, וע' בס' האשכול ח"ג סי' ל"ד.

שם אמר רבא השתא דאמרי רבנן לא נקריב אי נקריב לא מרצה, ולכאורה איכא למפשט מהכא מה שנסתפקו האחרונים בדעתיה דרבא בתמורה ד"ד ע"ב דס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תיעבד אי עביד לא מהני, אם דעתיה הכי גם בדרבנן, והסמ"ע בחו"מ סי' ר"ח הביא מהא דאמר רב יוסף בכתובות פ"א ע"ב כיון דאמור רבנן לא ליזבין אע"ג דזבין לא הוה זביניה זביני, וראיה זו דחה בפנים מאירות ח"א ס"ס ל"ד דהתם הוא הפקעת זכותא דאחרינא וכיון דחסו חז"ל ואמרו שלא להפקיע זכותא גם דיעבד לא מהני, וסברא זו נקיט בת' הגרע"א סי' סי' קכ"ט וסי' קע"ד, וקצת סמוכין לדברי רב יוסף דכתובות, יש להביא מרב יוסף דנדרים ד"כ ע"א. דאמר הואיל ואמור רבנן אין נזקקין לו בי דינא דמזדקקי לא עבדי שפיר ע"ש, אמנם מהא דהכא לכאורה ראיה גמורה היא, דרבא גופיה אמרה להא שמעתא דמשום דאמור רבנן לא נקריב אי אקריב לא מרצה, הרי דבדרבנן נמי אמר דבדיעבד לא מהני.

ואפשר דגם הכא אלמוהו רבנן לגזירתם דלא תרצה גם בדיעבד, כיון דמקור האיסור הוא מדאורייתא מטעם הקביעות, ואז הלא עדיין לא חזו עד דניידו, ולהכי שפיר גזרו רבנן הואיל דבשעת הקביעות נדחו שוב אין חוזרין ונראין, משא"כ בעלמא אפשר דבדרבנן אי עביד מהני גם אליבא דרבא, וע' רש"י ד"ה אי מקריב ובברה"ז שם.

אולם על עצם דברי רבא שהניח ליסוד מוסד, דמשום דאמרי רבנן שלא ליקרב לכתחילה משו"ה אינו מרצה גם בדיעבד, הרבה להקשות בת' ברית יעקב חי"ד סי' פ' ממשניות מפורשות ודוכתי טובא דאסור לכתחילה ודיעבד כשר, דלקמן ע"ח ע"א תנן נתערב בדם פסולין ישפך לאמה כו' אם לא נמלך ונתן כשר, וכן שם ע"ט ע"ב בניתנין למטה שנתערבו

בניתנין למעלה ר"א אומר כו' וחכ"א ישפך לאמה ואם לא נמלך ונתן כשר, ובדף ק"ד ע"א תניא נטמא בשר כו' ר"א אומר יזרוק ר' יהושע אומר לא יזרוק ומודה ר"י שאם זרק הורצה, ובמנחות כ"ג ע"א תנן נתערב קומצה בשיריה כו' לא יקטיר ואם הקטיר עולה לבעלים, ושם מ"ח ע"א תניא כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן כו' הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק הורצה להקטיר אימורין לערב, ושם כ"ה ע"א דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה ואר"י ב"ר חנינא ביבמות ד"צ ע"א מאי לא הורצה דקאמר להתיר בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו, ובביצה ד"כ ע"ב קאמר רבא גופיה דלמ"ד נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט אפ"ה אם עבר ושחט זורק את הדם ע"מ להתיר בשר באכילה ונשאר בצ"ע, וכן הקדימו בזה בטו"א לר"ה בקונטרס אבני שהם לדף כ"ח ע"א וגם הוא נשאר בקושיא ע"ש.

ולעד"נ לתרץ עפמש"כ בהשמטות שטמ"ק בסוגיין בשם הר"ר מנוח ז"ל, דהכא הטעם משום דהפקר ב"ד הפקר ואפקעוה רבנן לממוניה מיניה ולהכי אינו מתכפר בו כיון שאינו שלו כו' ורבנן אין יכולין להפקיע ההקדש כי אם קודם שחיטה משא"כ בהרצאת דם שהיא לאח"ש לא שייך הפקר ב"ד כיון דהשחיטה היה בהכשר ע"ש, ולפ"ז ניחא דבכל המקומות הנ"ל הוא בזריקת הדם דלאחר שחיטה ולא שייך גבייהו הפקר ב"ד, וכן ל"ק מההיא דמנחות כ"ג גבי נתערב קומצה בשיריה, דקומץ היינו שוחט כדאמרינן לעיל י"ג ע"ב ובהקומץ זוטא י"ג ע"ב, וע' תוס' גיטין נ"ה ריש ע"ב וברשב"א שם ובתוס' כריתות י"ג ע"ב ד"ה ארבע וצ"ע כעת.

שם חטאת שנתערבה בעולה ועולה שנתערבה בחטאת כו', הארכתי בזה בחידושי לקנים פ"א.

שם במה דברים אמורים בכהן נמלך כו', ע' בפיה"מ להרמב"ם ושאר מפרשים לקנים רפ"ג ובכ"מ פ"ח ה"ב מפסוה"מ.

שם הא כמ"ד בע"ח נדחין הא כמ"ד בע"ח אין נדחין. ע' בשעה"מ פ"ד ה"ה מה' ק"פ ובס' המאיר לעולם ח"א סי' י"ד ובמש"כ בחידושי לעיל די"ב ודנ"ט.

רש"י ד"ה ובבת אחת מי משכחת לה בשלמא זריקה והקטרה אפשר לצמצם ואיכא למימר בבת אחת (כ"ה גרסת השטמ"ק וע' לעיל בסמוך רש"י ד"ה אמר רבא) אבל לקיחה כיון דכבשינהו ונידי כלום אפשר לצמצם לקיחתן דלא צריך לרדוף ולהשיג כל אחד וע' בשטמ"ק אות ט"ו, והנה הכא נראה ברור דעת רש"י כמש"כ התוס' בחולין כ"ח ע"ב ובכ"מ, דבידי אדם אפשר לצמצם ובידי שמים א"א לצמצם, אולם לה"ר שמעיה שהביאו התוס' בעירובין ד"ו ע"א (ובמקומות אחרים הגרסא בתוס' ה"ד שמעון) דבידי אדם נמי

אי אפשר לצמצם, תקשה איך יפרנס הא דאמרינן הכא בזריקה והקטרה דאפשר לצמצם, וביותר לפמש"כ התוס' בסוכה ט"ו ובכ"מ. דרבא סבר דאפילו בידי שמים אפשר לצמצם ע"ש, וסוגיין הא קאי אליבא דרבא דמבואר דעתו דבידי שמים א"א לצמצם כמו שהבין רש"י הכא, דאפ"ל דאינהו מפרשי לפי המסקנא דהכא דרבא הדר ביה. ומסיק דהגזירה היא משום קבוע, וע' בתוס' בכורות י"ז ע"ב ובעירובין ט"ו ע"ב וביבמות כ"ח ע"א ובחולין ל"ח ע"ב וברש"י מנחות ל"ז ע"א ד"ה עשר סלעים.

תוד"ה ונכבשינהו. וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום קבוע כו', ע' בש"ס בסוגיין ובפסחים ד"ט ע"ב תוד"ה היינו תשע ובס' האשכול ח"ג סי' ל' ובנחל אשכול שם ובסי' ל"ג ובמיוחסות סי' קפ"א ובת' הרא"ש כלל כ' סי' י"ז ובס' התרומה ה' איסור והיתר סי' נ"א ובפר"ח ליו"ד סי' ק"י סקכ"ו ובצל"ח לביצה ד"י ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' ח'.

תוד"ה אלא. דכל מילי מדאורייתא ברובא בטלי כו' ע"כ, והוא מדברי הש"ס בגיטין נ"ד ע"ב דמדאורייתא חד בתרי בטיל וע"ש רש"י ד"ה לא יעלו ובחידושי הרמב"ן ליבמות דף ע"ג ובר"ש טבו"י פ"ב מ"ג.

והנה אהא דתנן סוף מעילה נפלה פרוטה של הקדש בתוך כיסו כו' כיון שהוציא את הראשונה מעל דר"ע, הקשו התוס' שם דליבטל האי פרוטה של הקדש שנפלה ותירצו דמטבע חשיב ולא בטיל, ותמה הפר"ח ביו"ד סי' ק' דהא דלא בטיל בדבר חשוב אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא כל מילי בטלי ברובא כמש"כ התוס' הכא וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאיך מייתי קרבן מספק לר"ע והלא פרוטה של הקדש כבר נתבטלה ע"ש, וע' בקונטרס הספקות סי' י"ח הנספח לתפארת ישראל על ה' נדה מהגאון בעל כרו"פ.

ולעד"נ עפ"מ שמבואר בתוספתא סוף מעילה ובירושלמי רפ"ז דדמאי כיון שהוציא את הראשונה מביא אשם תלוי והשניה מביא אשם ודאי ע"ש, ומזה מובן הכוונה גם במשנה דמעילה שם דתנן כיון שהוציא את הראשונה מעל הוא להביא אשם תלוי, ומשום דר"ע לטעמיה בכריתות כ"ב דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי כמש"כ התוס' שם, ולפ"ז ניחא שפיר דהא דמדאורייתא בטיל ברובא ובדבר חשוב מדרבנן לא בטיל, היינו בנוגע לדין בטול האיסור, אכן עכ"פ כל פרוטה ופרוטה מידי ספיקא לא נפקא דילמא זו היא של הקדש, וכיון דהוא ספק משו"ה מביא אשם תלוי מן התורה כמו על כל ספק, וע' בשטמ"ק לב"מ ד"ו ע"ב ובמה שהארכתי בחידושי למעילה שם ולערכין ד"ד ולחולין י"א ע"א ושם קט"ו ע"א.

בא"**ד** ולא שייך כל קבוע אלא בדבר הידוע כו' שההיתר והאיסור ידועים במקומם ע"כ, וכ"כ התוס' בגיטין ס"ד סוף ע"א ובנזיר י"ב ריש ע"א ובס' האשכול ח"ג סי' ל' ובנחל אשכול שם, וע' פר"ח ליו"ד סי' ק"י סקי"ג.

דף עד.

הוא דאמר כחנן המצרי כו', ע' טו"א לר"ה בקונטרס אבני שהם דף כ"ח ובשעה"מ פ"ד ה"ה מה' ק"פ ובמש"כ בחידושי לעיל ל"ד ולדף ע"ג

שם טבעת של עכו"ם שנתערבה במאה טבעות ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כולן, וכה"ג לקמן ע"ב חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות כו', ובגמרא שם עביד צריכותא, והרמב"ם בפ"ז ה"י מה' עכו"ם ובפט"ו ה"ב מה' תרומות פסק כתרווייהו, ויל"ד מ"ש דבתרומות העתיק כלשון הש"ס שנתערבה במאה חביות, ובה' ע"ז כתב בהאי דינא שנתערבה בכמה טבעות, ובדק"ס הגרסא שנתערבה בשאר טבעות, וע' במיוחסות סי' קנ"א ובפר"ח ליו"ד סי' ק"י סקכ"ו.

שם הך דנפל היינו דאיסורא, ע' בב"י יו"ד סי' ק"י ובת' פנים מאירות ח"ב סי' י"ד.

שם א"ל רב דאמר כר"א דתנן ר"א אומר אם קרב ראש אחד מהן יקרבו כל הראשין כולן כו', וכתב בברה"ז וז"ל וצ"ע לפ"ז למה פסק הרמב"ם כסתם מתניתין דכל הזבחים פסולין שנתערב אחד מהם בריבוא ימותו כולן כדכ' בפ"ו מפסוה"מ כיון דפסק בפ"ז מה' ע"ז כרב בטבעת שנפל אחד מהם לים הגדול הותרו כולם ומתניתין לא ס"ל כרב כו', וע' בראב"ד ונו"כ הרמב"ם בה' ע"ז שם ה"י ובביאור הגר"א ופלתי ביו"ד סי' ק"י ובצ"ק וח"נ בסוגיין ובהעמק שאלה לשאילתות פ' ויקרא סי' ס"ח אות כ"ה ובנחל אשכול לס' האשכול ח"ג צד נ"ד אות כ"ב.

ולעד"**נ** עפ"מ שנדקדק עוד ל"ל לר"א לאשמעינן האי דינא דאם קרב ראש אחד מהן יקרבו כל הראשין גבי תערובות אברי עולות תמימים באברי בעלי מומין, ולא קבע דין זה בריש פרקין גבי תערובות שור הנסקל או אחד מחטאות המתות בזבחים כשרים דאם אחד מהן מת תלינן איסוריה ביה והשאר מותרין למזבח, כן ל"ל לרב להמציא דינו בתערובות טבעת עכו"ם במאה טבעות ונפל אחד לים הגדול דהותרו כולן, לימא דהלכה כר"א, או לחדש דבריו אמשנתינו דריש פרקין דתערובות שוה"נ בזבחים, דאע"ג דלכתחילה ימותו כולן, מ"מ אם ברח אחד מהן תלינן איסוריה ביה, דמ"ש מטבעת של ע"ז דתלינן איסורא באותה שנפלה לים הגדול.

אמנם לפי אוקימתת הש"ס דבסוגיין ניחא שפיר, דהא אוקמינן דמשנתנו ס"ל כמ"ד בע"ח חשיבי ולא בטלי, וכמ"ד בע"ח נדחין, ומשו"ה אין חוזרין ונראין אפילו מית חד מינייהו, ולהכי ימותו כולן דלית להו תקנתא לרצות אפילו בדיעבד, אולם הרמב"ם ע"פ שיטתו דס"ל בע"ח חשיבי ולא בטלי וס"ל דאין בע"ח נדחין, עשה פשר בהאי דינא, דלכתחילה כולן ימותו דבע"ח חשיבי ולא בטלי, ואם הקריב הורצה שאין בע"ח נדחין כדכתב בהדיא רפ"ו מפסוה"מ, ובכדי דלא ליהוי כקבוע הרי עכ"פ צריך שינודו כולם כמש"כ הלח"מ שם, ולפ"ז א"צ נמי דלהוי חד מינייהו מית רק כולם הורצו בדיעבד, דלא דמי לאברים ולטבעות דצריך שיהא אחד חסר דליהוי במה לתלות, דהכא כל חד וחד בע"כ מרובא פריש.

אולם ר' אליעזר הרחיק ללכת, לפ"מ דאיהו ס"ל כחנן המצרי דאפילו בשחוטין לית ליה דחייה, משו"ה לא הוה חידושא אליבא דידיה למיפלג אהא דמשנתנו דאי מית חד מינייהו אז הותרו האחרים, דהא מאן דאית ליה בע"ח אינן נדחין הותרו כל האחרים בדיעבד אפילו בלא חסרון האחד כנ"ל בשם הרמב"ם, להכי קבע ר"א דינו בתערובות אברי תמימין באברי בע"מ, להורות דאין דין דחייה אפילו בשחוטין, זולת דבזה צריך שיהיה קרב ראש אחד מהן ויהיה במה לתלות האיסור אז הותרו האחרים, והשתא רב דס"ל כוותיה דר"א בהני תרתי מילי, דלית ליה דחייה בבע"ח כדאמרינן ביומא ס"ד ע"א, ושצריך שיהיה קרב ראש אחד מהן תחילה, בכדי שיהיה במה לתלות האיסור דרק אז הותרו האחרים, להכי מצא הוא לחדש דינו דוקא גבי טבעת של ע"ז שנתערבה במאה טבעות ונפלה אחד לים הגדול הותרו כולן, דהוא כדעת ר"א בתערובות אברי תמימים באברי בע"מ, דרק אם קרב אחד מהן אז הותרו כולן, ומ"מ לא יוכל לאמר דהלכה כר"א, משום דר"א ס"ל דאפילו בשחוטין אין דין דחייה, ורב סבר אין בעלי חיים נדחין אבל שחוטין נדחין כדאמרינן הכא, וגם כמשנתנו לא ס"ל לרב, דמתניתין ס"ל דבע"ח נדחין ואין חוזרין ונראין אפילו מית חד מינייהו ולהכי כולן ימותו, ולרב דס"ל אין בע"ח נדחין הלא בדיעבד מותרין כולם אפילו לא מת אחד מהם וכמש"כ הרמב"ם, ולהכי המציא הוא ציור חדש בדבר דלא בטיל אפילו באלף כמו במשנתנו, ושיצטרך במה לתלות האיסור כדעת ר"א, והוא בטבעת של ע"ז שנתערב במאה טבעות של היתר ונפלה מעצמה אחת לים הגדול הותרו כולן.

לפ"ז יצא לנו דאף דרב לא ס"ל כר"א בדחייה דשחוטין, אבל ר"א ס"ל כרב בטבעות, ורב לא ס"ל נמי כמשנתנו בדחייה דבע"ח, אבל משנתנו ס"ל נמי כרב בהאי דינא דטבעות, ולפ"ז סרו כל קושיות הראשונים והאחרונים, ודברי הרמב"ם צדקו יחדיו, דהא דפסק

כמשנתנו דימותו כולן משום דס"ל בע"ח חשיבי ולא בטלי, ובדיעבד פסק כרב ושיטתו בכ"מ דבע"ח אין נדחין ומותרין כולן, ובטבעות בודאי פסק כרב, דהא כמו ר"א כן משנתנו כו"ע ס"ל, דבאינה בע"ח ויש במה לתלות האיסור, תלינן, והנשארות מותרות, כנלע"ד.

ואילה"ק א"כ מאי פריך רבא אהא דרב ממתניתין דקתני אפילו אחת בריבוא ימותו כולן, ואצטריך לשנויי ליה רב דאמר כר"א, הלא משנתינו ס"ל בע"ח נדחין משו"ה אין נראין עוד וימותו כולן, משא"כ רב הא ס"ל כמ"ד אין בעלי חיים נדחין ולפ"ז הרי פליג אמשנתינו, די"ל דאם רק מטעמא דאין נדחין הרי א"צ נמי שיהיה מת חד מינייהו כדלעיל בשם הרמב"ם, ורב גבי טבעות קאמר דנפלה אחת מהן לים הגדול, משו"ה איצטריך לשנויי ליה דרב ס"ל כר"א אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשין, הרי דמוכרח לדידיה חסרון האחד בשביל להתיר הנשארים, וע' פלתי סי' ק"י סקכ"א וסקכ"ג.

שם אנא נמי תרתי קאמינא, ע' ביו"ד סי' ק"י ס"ב ובמפרשים שם ובפמ"ג שם סי' נ"ז סקכ"ח בשפ"ד ד"ה ודע דאי אירע ובת' אחיעזר חי"ד סי' י"ג.

שם טבעת עכו"ם שנתערבה במאה טבעות ופרשו ארבעים למקום אחד וששים למקום אחר כו', ע' פר"ח סי' ק"ז סק"א ובפלתי שם,

שם כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי הנח לע"ז שספיקה וספק ספיקה אסורה כו', ע' נמו"י ליבמות דף פ"א.

שם ר' יהודא אומר רימוני באדן אוסרין בכל שהוא כו', בתוספתא תרומות פ"ה נשתנית הגרסא, וע' בתוספתא כלים ב"מ פ"ו ובביאור הגר"א שם ובר"ש ותוס' רע"ק במשנה שם פי"ז מ"ה ובר"ש ערלה פ"ג מ"ז ובכלים פי"ז מ"ה.

שם שמואל דאמר כמאן אי כר' יהודא כו', ע' בחידושי הרמב"ן והר"ן לע"ז דף מ"ט ע"ב ובטעם המלך פ"ז מה' ע"ז ובתוס' ורשב"א לביצה ד"ג ע"ב ובשעה"מ וטעם המלך פ"א ה"כ מה' יו"ט.

רש"י ד"ה ואמאי ימותו כולן מכיון שמת אחד מהן ליתלי ביה ונימא דאיסורא מית והנותרים יקרבו, ע' בהעמק שאלה על השאילתות פ' ויקרא סי' ס"ח אות כ"ה ובהקדמת כרתי ופלתי מבן הגאון המחבר.

רש"י ד"ה תרתי תרתי קאמינא שימכור הטבעות שנים שנים ע"כ, אבל הרמב"ם בפ"ז ה"י מה' ע"ז הבין דהא דאמר ר"נ אנא נמי תרתי קאמינא, היינו שנפלו שתי טבעות לים הגדול, ונראה דזה תלוי בחילופי הגרסאות המובא בדק"ס, דרש"י גריס תרתי תרתי וכ"ה בשטמ"ק, והוא דומיא דלא התיר ר"א אלא שנים שנים, דבודאי קאי על ההקרבה

של הנשארים כדפירש"י לקמן ע"ז ע"ב, וה"נ הני תרתי קאי על מכירת הטבעות שיהיו שנים שנים, והרמב"ם נקיט הגרסא בגמרא אנא נמי תרתי קאמינא, וקאי על שתי הטבעות שנפלו לים, ולקמן דף ע"ז פי' הרמב"ם ג"כ בפיה"מ, דלא אמר ר"א אלא שנים ר"ל אם הקריב שני ראשים מן הראשים המעורבים ע"ש. שוב מצאתי שכבר ישבו על מדוכה זו הלח"מ בפ"ז מה' ע"ז והחק נתן בסוגיין, ואינהו אמרי הכי מצד הסברא, אולם כשהם לפנינו שתי הגרסאות בדקדוקי סופרים, בודאי דזה תליא בחילופי הגרסאות שהיו לפניהם, אולם נפלאתי על הרשב"א ז"ל דנראה בפירושו כמזכי שטרא לבי תרי, דבתוה"ב הארוך בית ד' שער ב' פי', כמו בר"א דמתניתין דלקמן כן בסוגיין כדפירש"י, ובתשובותיו סי' שכ"ה פי' כהרמב"ם, וע"ש סי' רע"ג וצ"ע כעת, וע' בת' הרא"ש כלל עשרים סי' י"ז ובת' הרדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' קצ"ד ובפלתי סי' ק"י סקכ"ב.

רש"י ד"ה פירשו ששים. דכיון דאיסורא ברובא איתיה הוי כולהו ספק עכו"ם, ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"ב סי' א'.

תוד"ה ונפלה, ודוקא נפלה ממילא אבל הפילה אפילו שוגג קנסינן אטו מזיד ע"כ פי' דבמזיד אסור להפיל אחד מהן מצד הדין, כיון דעי"ז הותרו האחרים ואין מבטלין איסור לכתחילה, ומשו"ה אסרו שוגג מטעם קנס אטו מזיד, וע' באור זרוע ה' גיד הנשה סי' תנ"ח ובה' פסחים סי' רנ"ו ובת' פנים מאירות ח"ב סי' קס"ג ובת' באר שבע סי' ח' ובפר"ח יו"ד סי' צ"ט סקי"ב.

בא"ד ודוקא לים הגדול שאינה בעין אבל פירש לא כו', טעם הדבר ביאר הרשב"א ז"ל בתוה"ב הארוך בית ד' שער ב' וחזר בתשובותיו סי' שכ"ה, ורמז ג"כ על סברא זו בסי' רע"ג וז"ל, דכל שישנה בעין ואתה צריך לדון עליה ועל השאר מפני מה נאמר בזו האחת שהיא היא האסורה אדרבה יש לנו לאמר שהאיסור נשאר בתוך הרוב אבל בשנפלה לים או שנאכלה או שנאבדה אז אין אתה צריך לדון על אותה שכבר הלכה ואין בפנינו לדון אלא על אלו הנשארים אז אנו אומרים אותה היא שנאבדה היא אסורה והשאר מותרים, וע' בס' האשכול ח"ג סי' ל' ובנחל אשכול שם ובסי' ל"ג ובמיוחסות ס"ס קפ"ב ובת' פנים מאירות ח"א סי' ק"ה וביד המלך פ"ט ה"י מה' עכו"ם.

בא"ד שמעינן ליה לר"א בפ"ה מ"ב דתרומות דאמר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה כו', עמש"כ בחידושי לקמן ע"ז ע"ב.

תוד"ה רב. תימה הא טעמיה דר"א משום דכתיב מום בם הוא דלא ירצו כו', ע' ביד המלך ה' עכו"ם פ"ט ה"י ובת' חמדת שלמה חי"ד סי' י"ט, ובמש"כ בחידושי לקמן ע"ז ע"ב.

בא"**ד** וי"ל דהא דאיצטריך לן קרא לא לחד בתרי איצטריך דבלאו קרא ברובא בטיל כו', ע' פלתי סי' ק"י סקכ"א.
תוד"**ה** פירש. אבל ריבוא שני אפילו נהנה מכולם בבת אחת ספק ספיקא הוא ושרי כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"ב וע"ע בתשובות הרשב"א סי' ת"א וסי' תש"ל ובס' האשכול ח"ג סי' ל"ג ובפר"ח ליו"ד סי' ק"י סקל"ח ובפלתי סי' ק"י סקכ"ה וסקכ"ו ובח"ס חי"ד סי' ש"ז ובחידושיו למס' ביצה ד"ג ע"א.

דף עד:

מ"**ש** שלשה דאיכא רובא שנים נמי איכא רובא כו', ע' פלתי סי' ק"י סקכ"ד.
שם חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהן לים המלח, והנה בלשון זה העתיק הרדב"ז בפט"ו ה"ב מה' תרומות והכ"מ בפ"ז ה"י מה' ע"ז, אולם בשטמ"ק בסוגיין כ' דצ"ל הגדול ע"כ, והנה מלבד מה דגרסא זו מתאמת יותר עם גרסת ים הגדול דגבי טבעות לעיל ע"א, עוד מוכרחת גרסא זו, לפ"מ דהכא איירי בחבית סתומה, ובשלמא אי נפלה לים הגדול, אז נאבדה הימנו ומשו"ה הותרו כולן, אבל אי נפלה לים המלח דשם לא נטבעה, ונשארת צפה על פני המים כדאמרינן בשבת ק"ח ע"ב, א"כ הוי כאילו פירש למקום אחד דלא מהני פרישתה להתיר השאר, כדכתבו התוס' לעיל ע"א בד"ה ונפלה ועמש"כ בחידושי שם.
שם ואיצטריך דר"נ ואיצטריך דר"ל כו', ע' פלתי סי' ק"י סקכ"ד.
שם דאי מדר"נ ה"א ה"מ עכו"ם דאין לו מתירין אבל תרומה דיש לו מתירין לא, ע"ל דף ע"ב ע"ב תוד"ה כולן ובמחנה אפרים פט"ז ממאכלות אסורות ובשעה"מ פ"ז הי"ב מה' ע"ז.
שם אמר רבה לא התיר ר"ל אלא חבית כו', וכן העתיק הרשב"א בתוה"ב בית ד' שער ב' וכן בתשובותיו סי' שכ"ה גריס רבה, אבל בדק"ס הגרסא רבא וכ"ה בר"ן לע"ז דף ע"ד וברדב"ז על הרמב"ם פט"ו ה"ב מה' תרומות וע"ש בכ"מ.
שם א"ר אלעזר חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות פותח אחת מהן כו', ע' בת' הרשב"א ס"ס שכ"ה ובר"ן ס"פ גיה"נ ובת' הרא"ש כלל פ' סי' י"ז וביד המלך ה' מאכלות אסורות פ"ה הי"א.
שם א"ר אושעיא חבית של תרומה שנתערבה במאה וחמשים חביות כו', ע' ירושלמי תרומות פ"ד ה"ז ובמה"פ שם ובס' האשכול ח"ג סי' כ"ט ובפר"ח ליו"ד סי' ק"ז סק"א.

שם אמרי דבי ר' ינאי הב"ע כגון דאיערב נקובת הקוץ בדרוסת הזאב, ע' בנחל אשכול לס' האשכול סדר י"ח טרפות צד נ"ד ובש"ך סי' נ"ז סקל"ו ובפר"ח שם סקל"ט ובת' באר יצחק חי"ד סי' ו'.

שם ר"ל אמר כגון דאיערב בנפולה כו', ע' רש"י תמורה ר"פ כל האסורין ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בנוב"י קמא חי"ד סי' נ"ז ובמש"כ הש"ך בסי' ק"י בכללי דיני ס"ס אות ס"ו ובמה שהשיג עליו בפלתי בקונטרס בית הספק.

שם קסבר עמדה צריכה מעל"ע, ונרשם עה"ג דבתוס' חולין נ"א ע"ב גרסי הכא עמדה אינה צריכה מעל"ע ע"ש, אמנם בחידושי הרמב"ן רשב"א ור"ן שם גרסי בסוגיין כגרסא דהכא, וע' בס' האשכול ה' טרפות סי' י"ח ובנחל אשכול שם ובפר"ח סי' נ"ח סק"ט.

שם כולהו כר' ינאי לא אמרי כו', מה שיל"ד בסוגיין מדוע לא אוקים הש"ס גם בדרכים שונים, ע' תוס' חולין נ"ג ע"ב ד"ה ספק ובמה שהאריכו בזה בברה"ז ובפמ"א ובחק נתן ובהגהות מלא הרועים בסוגיין, ובדגול מרבבה ליו"ד סי' ל"ב ובפלתי שם סי' נ"ח סק"ה וסי' מ"ז סק"ה וסי' נ"ז סק"ו וסי' ע"ט סק"ב ובת' הגרע"א ס"ס פ"ג ובתוס' חדשים ותפארת ישראל רפ"ו דתמורה.

שם כר"ל לא אמרי קסברי עמדה אינה צריכה מעל"ע הלכה אינה צריכה בדיקה, והנה בב"ק ד"נ ע"ב גבי ההיא תורא דנפל לאריתא דדלאי דקאמר ר"נ אם שהתה מעל"ע כשרה, הוא נמי משום דסבר כמסקנא דהכא, דשם איירי שלא הלכה, ולפ"ז הוי צריכה בדיקה כדמסקינן בסוגיין, וע"ש תוד"ה אם ובחולין נ"א ע"ב תוד"ה עמדה וברשב"א שם ובת' באר יצחק חאה"ע סי' י"ח.

שם והא בעי סמיכה א"ר יוסף בקרבן נשים, ויל"ד טובא בשלמא בגיטין כ"ח ע"ב אמשנה דשולח חטאתו ממד"ה כו', דהש"ס פריך והא בעי סמיכה ורב יוסף משני בקרבן נשים, ניחא, דהתם ליכא אחר בהדיה, משא"כ הכא מאי דוחקיה לאוקים משנתנו בגוונא דחיקא דאיירי דוקא בקרבן נשים, טפי הו"ל לאוקמי אפילו בקרבן אנשים, והכא במאי עסקינן שהאחד נתן חלקו לחבירו, ובאופן כזה יעשה גם לכתחילה באנשים שכל אחד יוכל לסמוך, כדהורה הרמב"ם בפ"ו ה"ד ממעה"ק ע"ש.

ותו איך יפרנס רב יוסף הא דתניא בתוספתא כריתות פ"ב בתערובות שתי חטאות על שני חטאים דזו תשחט לשום מה שהיא וזו תשחט לשום מה שהיא, והתם נמי תקשה והא בעי סמיכה, ואי אפשר לתרץ בקרבן נשים, דהא קאי אריש דברייתא דפתח שנים שהביאו חטאותיהם, ובאור הגנוז שם הגרסא שנים שנתערבו חטאותיהם, עכ"פ לא קא

תני שתים, ולפ"ד הרמב"ם דכל אחד יוכל ליתן חלקו במתנה לחבירו וסומך ניחא, אבל לפי תירוצו של רב יוסף קשה, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה תרומה יש לה מתירין ימכרם כולם לכהנים ע"כ, נ"ב כדתנן בתרומות פ"ה מ"א ולכאורה כיון דהיא עוד ביד ישראל הא יש לה מתירין דאי בעי מתשיל עלה כדאמרינן בנדרים נ"ט ע"א, אולם לפי מסקנת הש"ס שם כיון דלאו מצוה לאיתשולי אתרומה להכי חשיב כדבר שאין לו מתירין, משו"ה נקיט האי תקנתא דמשנתינו כנ"ל, ועוד דתקנה זו היא כל זמן שהיא בתרומתה, משא"כ אם ישאל עליה אז בטלה מדין תרומה ויצאה לחולין, להכי בחר רש"י בתקנה דמכירה לכהנים, וכ"ז בתרומה ביד ישראל אבל עכו"ם ביד ישראל אינה בטלה לעולם כדאמרינן בע"ז מ"ד ע"א, ולהכי חשיבה זו אין לה מתירין, ועמש"כ בחידושי לעיל בסמוך בגמרא להעיר מדברי המחנה אפרים והשעה"מ.

רש"י ד"ה אלא טרפה. כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, הארכתי בזה בחידושי לבכורות נ"ח ע"ב ולמנחות ד"ו ע"א.

רש"י דיה מנא ידע מעיקרא שזו המעורבת טריפה היתה ע"כ, מהכא מוכח כמש"כ הד"מ ביו"ד ר"ס ל"ח דאין לסמוך על הסימנים המובאים שם בשם סופרים וספרים לידע כשהבהמה חיה אם היא טרפה ע"ש, דלפי הסימנים שם אמאי איכפלו כל הני אמוראי דבסוגיין על קושית הש"ס מנא ידע מעיקרא שזו היתה טרפה ע"ש, ואפשר דהסימנים לא היו פועלים בזמנים ומקומות של חכמי הש"ס, דעכשיו נשתנו הטבעים כמש"כ התוס' במו"ק ספ"ק וביומא ע"ז ע"ב ובש"מ.

רש"י ד"ה נפולה מן הגג. וכיון דאיתחזק בה ספק טרפות אין מכניסין אותה לעזרה לשוחטה משום הקריבהו נא לפחתיך, עמש"כ הש"ך בסי' ק"י דיני ספק ספיקא סי' ל"ה סקס"ו ובפר"ח ובפלתי שם קונטרס בית הספק ובשעה"מ ה' מקואות פ"י ה"ו כלל ג'.

רש"י ד"ה נפולה נבדקה אם תעמוד ותלך כשרה לגמרי כו', ע' בת' עונג יו"ט חא"ח סי' מ"ד.

תוד"ה ואבע"א. נראה כל"א שפי' בקונטרס דר"ש סבר לה כר"א כו', ע' ת' רדב"ז ח"א בלשונות הרמב"ם סי' כ"ו.

תוד"ה דאיערב. אפילו למ"ד היא וולדה נרבעו לא אמרינן היא וולדה נטרפו דעובר יש לו חיות בפ"ע ואינו נטרף עם האם ע"כ, וכ"כ התוס' בב"ק מ"ז ע"א ובסנהדרין ד"פ ע"ב ובחולין נ"ח ע"א ובתמורה ל"א ע"א ועמש"כ בחידושי שם.

אמנם כ"ז הוא בשאר טרפות אבל בדרוסה אם נוגע טיפת הדריסה להעובר שבתוכה הניח הט"ז ס"ס ע"ט בצ"ע בשם מ"כ וע"ש בפר"ח, ופליאה שלא הביאו לדברי הפסקי

תוספות ס"פ הנשרפין שכ' וז"ל בכל מקום עובר ירך אמו הוא בר מלענין טרפות או טרפה ארי עכ"ל, הרי דאין לחלק בזה בין דרוסה לשאר טרפות, והוא ג"כ דלא כהבית יעקב דמחלק בין דריסת ארי לשאר דריסות כדהביא הבה"ט בסי' נ"ז סק"י וע"ש בפ"ת סק"ד, והס' בית יעקב אינו ת"י לעיין בו.

תוד"ה והא. וא"ת הא דתנן במס' שקלים כו' בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר כו', ע' שעה"מ פ"ו הי"ח מפסוה"מ.

בא"ד דכל הני נמי דאין יכולין לסמוך מטעם ספק חשיב שפיר אין ראויין לבילה, ע' בת' באר יצחק חי"ד סי' ו' ובעין יצחק אה"ע ח"ב סי' ס"ו.

בא"ד דדרשינן בתו"כ מזובו ולא מנגעו כו', וכ"כ התוס' בכ"מ ודבריהם תמוהים, וראיתי בזה הערה נחמדה בהתוה"מ מצורע סי' נ"ט.

דף עה.

קרבן יחיד שנתערב בקרבן יחיד כו', עמש"כ בחידושי לעיל ע"ד

שם שנתערבו שחוטין כעין חיים כו', ע"ל צ"א ע"א תוד"ה דשחטינן.

רש"י ד"ה קרבן יחיד שנתערב כו', בכולהו גרסינן קרבן ע"כ, אבל ברש"י כת"י גריס חטאת במקום קרבן, וע' בשטמ"ק ובטה"ק ובחק נתן מש"כ בזה, הנה כולם הביאו רק דברי התוספתא שלפנינו הכא בפ"ח דשם הגרסא חטאת, ולא הביאו לשון התוספתא בכריתות פ"ב דגם התם הלשון חטאת, ואם יבאו לשבש לשון התוספתא האם בשני המקומות ישבשו, כן הסתירה מגרסת רש"י שלפנינו לגרסתו בכת"י, ואפשר משום דרש"י בעי לפרושי נמי אפשרות התערבות קרבן יחיד בקרבן צבור כגון עולה בעולה ע"ש, להכי כתב למגרס קרבן, הכולל גם שאר קרבנות לבד מחטאת, וטעמו ברור משום דבתוספתא זבחים שם מסיק וכן בתודות וכן בעולות וכן בשלמים ע"ש, הרי דכייל בזה גם שאר קרבנות, אבל אינו בא בזה לבטל גרסת חטאת ולגרוס במקומו קרבן כנלע"ד.

דף עה:

לדבריו דר"א קאמר ואב"א כו', בירושלמי יומא פיה סוף ה"ד מבואר בהדיא דטעמא דרבי לגרמיה בהאי דינא, משום דס"ל יש שיעור למתנות וע"ש במה"פ.

שם התפיס בכור לבדה"ב מהו שישקול בליטרא כו', ע' רי"ט אלגזי ל לבכורות פ"ד סי' כ"ד.

שם ת"ש נתערבו בבכור ובמעשר ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כבכור וכמעשר לאו למימרא דאינו נשקל בליטרא, פי' דזה אין לאמר דמשנתינו לא קאי אמשקלות אלא על

עצם האכילה דבכור נאכל לכהנים ומעשר לכל אדם, וזהו דתנן ויאכלו כבכור וכמעשר, היינו דאם התערובות היתה בבכור יאכל רק לכהנים כבכור ואם במעשר יאכל כמעשר לכל אדם, דז"א משום דבמשנה גופה מסיק ירעו עד שיסתאבו ויאכלו, ואכילת בכור במומו הוא אפילו לעכו"ם כב"ה ור"ע בבכורות ל"ב ע"ב, והיינו דפירש"י שם ר"פ כל פסולי המוקדשין דבשר בכור נאכל לכל אדם וכן מעשר וקדושתן היא רק מה דאין נוהגין בו מנהג חולין למוכרו באיטלז ולשוקלו בליטרא, וכן פירש"י בפסחים צ"ח ע"ב אהא דקאמר רבא דאכיל להו בתורת בכור בע"מ, וע' בתוספתא פסחים פ"ט ובתוספתא תמורה ספ"ג ובמפרשים שם.

שם איכא שעיר נשיא כו', ע' ברה"ז וצ"ק ופמ"א וח"נ, וע' תו"כ ויקרא נדבה פרשה ג' ובר"ש משאנ"ץ שם משנה י"ד.

במשנה אשם שנתערב בשלמים ירעו עד שיסתאבו, כ"ה הגרסא במשניות וע"ש בתוי"ט ובלקוטים ובתפא"י.

שם אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול, בתו"כ צו פרשה ד' הביא מקודם הא דאמרו לו והלא שלמים טעונין תנופה אמר להם ומה בכך ויניף אשם כו', ואי משום סמיכה מיירי בקרבן נשים, או שנתערבו אחר סמיכה כדכ' בהתוה"מ שם סי' ע"ט.

שם אין מביאין קדשים לבית הפסול ע"כ, ור"ש ס"ל דמביאין כדמוכח בגמרא, וטעמו דמוטב למעט בזמן אכילתן מלנתקן לרעייה כדפירש"י בפסחים צ"ח ע"ב, וע' בש"ק לירושלמי נזיר פ"ח ה"ב ובחידושי הרשב"א לקידושין נ"ח ע"ב ובת' ח"צ סי' כ"ג.

שם אמרוה רבנן קמיה דרבה הא דלא כר"ש דאי כר"ש האמר מביאין קדשים לבית הפסול, וקשה הלא בסתמא ל"ק ר"ש דמביאין קדשים לבית הפסול, אלא היכא דהבאה זו מונע מענין אחר שיכול לצמוח איזה תקלה, כדהבאתי לעיל בסמוך מפירש"י בפסחים צ"ח ע"ב, דסברת ר"ש דמוטב למעט בזמן אכילתן מלנתקן לרעייה ע"ש, וכוונתו דכשהוא לרעייה אפשר דאתא לתקלה דגיזה ועבודה, ובדרך זה תתפרש נמי סוגיא דשילהי בכורות ועמש"כ בחידושי שם, אבל מה ענין זה לתרומה הנקחת משביעית דממעט באכילתה ואינה ממעטת תקלה לצד שכנגדה, זולת אם נימא דזהו ג"כ כוונת רבה במאי דאהדר להו אפילו תימרו ר"ש ה"מ דאיערוב אבל לכתחילה לא, והיינו משום דמפני התערובות היה מוכרח להביאו לרעייה, להכי בחר ר"ש טפי להביא קדשים לבית הפסול, אבל למעט באכילתה לכתחילה בלא שום מטרה, כמו בתרומה הנקחת משביעית, י"ל דר"ש ס"ל נמי דאין מביאין קדשים לבית הפסול, וע' תוספתא זבחים פ"י.

רש"י ד"ה לאו למימרא, דלא מזלזלינן בבכור כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ד סי' ל' ושם פ"ה סי' נ"א.
רש"י ד"ה כלום הקנה, וכיון דאצלו לא הותר לישקל בליטרא אין יכול להקנות כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"א.
תוד"ה בכור. ואי לענין דלא בעי למיתבא לכהן הא תנן בהדיא בתמורה כו', ע' מנ"ח מצוה י"ח אות י"ד ובת' משיב דבר ח"ב סי' נ"ז.
בא"ד הא כיון דלאו מתנות כהונה היא לא שייך בה למשחה, הנה לדברי המל"מ בפ"י ה"י ממעה"ק גם דעת הרמב"ם הוא כדעת התוס' ע"ש, אבל אין כן דעת רש"י בפסחים פ"ו ריש ע"א, ועמש"כ בחידושי לבכורות כ"ז ע"א ולקמן בסמוך בתוד"ה שביעית.
תוד"ה התפיס, אי האי דאמרינן אינו נשקל בליטרא הוי דרבנן ניחא אבל בהדיא מוכחי בחלק קי"ב ובפ"ק דתמורה ד"ח שהוא דאורייתא כו' ע"כ, והתוס' כפלו ושלשו שיטתם זו גם בבכורות כ"א ע"ב ושם ל"א ע"א, ובשטמ"ק בסוגיין מסיק דודאי אסור לשקול בליטרא לכו"ע מדאורייתא כו' ע"ש, ושיטת רש"י הכא בד"ה ופרכינן, דאיסורא לשקול בליטרא הוא דרבנן, וכה"ד הרמב"ן והרא"ש ר"פ כל פסולי המוקדשין.
והנה ראיית התוס' הוא מסנהדרין ומתמורה דדריש בהמתה מי שנאכל בתורת בהמתו יצאו בכור ומעשר שאינן נאכלין בתורת בהמתו דתנן כל הקדשים נשחטין באטליז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר ע"כ, ומזה הבינו התוס' דהא דתנן בכור ומעשר אין נשקלין בליטרא הוא מפני דרשת הכתוב בתיבת בהמתה, ולע"ד בלתי מובנת הגרסא בתמורה שם, מה צריך להביא דתנן כו' להורות על הכתוב, שהוא כיהודא ועוד לקרא, הרי לשיטת התוס' דדרשה גמורה מדאורייתא היא, היה די מה שאמרו בש"ס בהמתה מי שנאכל בתורת בהמתה יצאו בכור ומעשר שאינן נאכלין בתורת בהמתה, ובאמת בסנהדרין ליתנייהו תיבות דתנן כו', ומה נאמנו דברי רש"י לשיטתו הכא שהוא דרבנן, במה שפירש בסנהדרין וז"ל דדרשינן לקרא הכי בהמתה למי שנאכל לבעלים בתורת בהמתה יצאו אלו שיש להם שם לווי שאין נאכלים בתורת בהמתם שאין אומרים בהמת עיר הנדחת אלא בהמת בכור ומעשר של עיר הנדחת עכ"ל, הרי שיטת רש"י בזה ברורה, לפי שאין העולם קוראים לאלו בהמת עיר הנדחת רק בכור ומעשר, להכי נפקעו מלשון הכתוב דכתיב בהמתה, אבל מה ענין זה לדין דאין נשקלים בליטרא לאמר שבשביל זה הוא דאורייתא, ועל כולם נפלאתי שלא הביאו לשון הירושלמי במו"ק פ"ב ה"ג שאמרו, כלום אסרו בשר בכור להשקל בליטרא לא כדי שיהו מוכרין אותו בזול והן מערימין ומוכרין אותו ביוקר ע"ש, הרי בהדיא דאיסורא דרבנן הוא וצ"ע.

תוד"ה הפדו, וי"ל דמיירו בבכור בע"מ מעיקרו כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' ל"ז.
בא"ד דבשאר פסולי המוקדשין יש בדמיהן צורך גבוה משא"כ בדמי בכור ומעשר, עי' די"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"ג.
תוד"ה איכא. לאו דוקא בת שתי שנים אלא בת שלש וארבע דמינכר שפיר, ע' בת' בית אפרים חי"ד סי' ג'.
תוד"ה שביעית. וא"ת תרומה קודם לפסח יהא אסור לחמצה משום דקא ממעט באכילתה וי"ל דהכי עדיפא ליה ושרי משום דכתיב למשחה, ולכאורה סתרו א"ע במש"כ בראשית העמוד בד"ה בכור, דבדבר שאינו מתנות כהונה לא שייך בה למשחה, ועמש"כ בחידושי שם, ועכ"פ בבכורות כ"ז ע"א יהיו התוס' כמסתפקים, דשמא לא שייך גדולה אלא בבשר אבל לא בתרומה ועמש"כ בחידושי שם, ודבריהם הכא לא יתכנו רק לשיטת רש"י בפסחים פ"ו ע"א דבכל מתנות כהונה כתיב למשחה וכ"כ רש"י במנחות נ"ח ע"א, וע' בתוספות על המרדכי לערבי פסחים דף קי"ז ובת' מהרש"ם ח"א סי' יוד.

דף עו.

ובכולן הכהנים רשאין לשנות באכילתן, כ"ה הגרסא במשנה לקמן ד"צ וע' ירושלמי שביעית פ"ח ה"ז ובגליון הש"ס והגהות הגאון ר"א מגריידץ שם.
שם אין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני מפני שממעט באכילתה ור"ש מתיר, ע' טו"א חגיגה דף י"ט ע"ב.
שם התם אית ליה תקנתא ברעייה כו', ע' שעה"מ פ"ו הי"ח מפסולי המוקדשין.
שם חתיכה שבחתיכות לית ליה תקנתא כלל, ע' ש"ק לירושלמי נזיר פ"ח ה"ב בד"ה אבל דברי חכמים.
שם האי אית ליה תקנתא בסחיטה ורב יוסף היכי ניסחוט כו', ע' בת' באר יצחק חי"ד סי' ט'.
רש"י ד"ה אין לוקחין, שממעט באכילתה במקום אכילתה, דמעכשיו לא יאכלנה אלא בירושלים ע"כ, לא ידענא מדוע נקיט רש"י דוקא מיעוט אכילה זו ולא שאר גווני מיעוטי אכילה המבואר בירושלמי מע"ש פ"ג ה"ב, וע' בתוד"ה אין לוקחין ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה אין לוקחין, פי' בקונטרס דמתחילה שריא לאונן כו' ומתוך המשנה משמע שאין הקפידה משום תרומה אלא משום מעשר כו', ובשטמ"ק כ' וז"ל ולא נהירא דאי קאי אתרומה כו' ע"ש, הנה ברש"י שלפנינו ליתא להאי טעמא כלל מה שהביאו התוס', רק

הוא מפרש שממעט באכילתה במקום אכילתה דמעכשיו לא יאכלנה אלא בירושלים ע"כ, אולם בירושלמי מע"ש פ"ג ה"ב מפרש בהדיא דקאי האי מיעוט באכילה אתרומה ואמעשר ביחד, וגם טעמא דתרומה מותרת לאונן מעשר אסור לאונן וטעמא דרש"י שלפנינו דתרומה אינה טעונה מחיצה מע"ש טעון מחיצה הביא שם.
תוד"ה למחרת, ותימה למה לא הזכיר בקרבנות תגלחת רביעית כו', ע' ש"ק לירושלמי נזיר פ"ח ה"ב ד"ה ומונה ל' יום.

דף עו:

ואם לאו אשם זה של שלמי נדבה, כ"ה הגרסא גם בנדה ד"ע, וע' ירושלמי נזיר פ"ח ה"ב.
שם אי קודם מתן שבע כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו, הנה לפ"מ דסוגיא זו קאי אליבא דר"ש, תקשה לכאורה אהא דרש"י פי' בסוטה כ"ג סוף ע"א דר"ש לית ליה כל שממנו לאישים. וע' בש"ק לירושלמי שם פ"ג ה"ו.
שם כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו, ע' בלשונות הרמב"ם להרדב"ז ח"ב סי' פ"ז ובהתוה"מ ויקרא סי' קל"ו.
רש"י ד"ה ואי קודם. והנך הזאות במקום הקטרה קיימי, ע' בגבורות ארי ליומא במלואים דף נ"ז ע"ב.
תוד"ה וסמיכה למ"ד סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא כו', עמש"כ בחידושי לעיל דף ל"ג.
תוד"ה ונאכל, ובלחם אי אפשר לעשות תקנה ע"כ, וכ"כ התוס' במנחות ק"ה ע"ב, וע' בש"ק לירושלמי נזיר פ"ח ה"ב.
תוד"ה לוג ותימה ליזיל ליקדש ליה קדושת דמים על תנאי כו', ע' מל"מ פ"ב ה"ג מה' שחיטה.
בא"ד ותימה לי האיך נותן מתן שבע ועל הבהונות מההוא פורתא כו', ע' בת' אחיעזר חי"ד סי' י"ב.
תוד"ה חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו משנה זו במס' נגעים פרק בתרא עכ"ל, והנה כה"ג ציינו התוס' מקום המשנה בר"ה ד"ו ע"א, והבין הגרע"א ז"ל שם בגליון הש"ס דהתוס' ציינו ציון זה בשביל איזו כוונה ע"ש, ולענד"נ דבשלמא במנחות ד"ט ע"א דהתוס' ציינו למשנה זו גופה, נראה דכוונו למאי דסתמו בתר הכי שלא היה יודע רשב"ל משנה מפורשת, אבל להניח כעין כלל דבכה"מ בש"ס שציינו התוס' מקום המשנה תהיה לאיזו כוונה קשה לאמר, כמו הכא, דאין להעמיס הכוונה בציון זה כמו במנחות שם, ואשכחן

ציונים טובא כאלו בתוס', כמו לקמן ע"ט ע"ב ובמנחות ד"ז ע"ב, כ"ט ע"א, צ"ד ע"א, צ"ז ע"א, שם ע"ב, צ"ט ע"ב, ובסוכה י"ד ע"א, ט"ז ע"א, י"ז ע"ב תוד"ה הבגד ותוד"ה כדתנן, ובחולין ק"י ע"ב, ובערכין ד"ג ע"א תוד"ה והאמר ותוד"ה תרי ותוד"ה הכל.

דף עז.

אי גואי קא מעייל חולין לעזרה, ע' מל"מ פ"ב ה"ג מה' שחיטה ובמש"כ בחידושי לחולין ק"ל ולתמורה כ"ג ולמנחות דמ"ח ודק"ו, וע"ע בת' אחיעזר חי"ד סי' י"ב.
שם והא"ר שמעון אין מתנדבין שמן, קושית הש"ס היא משום דסוגיא זו קאי אליבא דר"ש, אבל לדינא הא קיי"ל כר"ט במשנה דלקמן צ"א ע"א דמתנדבין שמן וע"ש ע"ב.
במשנה אברי חטאת שנתערבו באברי עולה כו', לשון המשנה עם סוגית הש"ס מועתק בילקוט ויקרא רמז תנ"ד, ובמה שחזר ברמז תקע"ה בפ' אחרי, שם אראה בדבריו עירוב פרשיות ע"ש.
שם ר"א אומר יתן למעלה ורואה אני את בשר החטאת מלמעלה כאילו הן עצים ע"כ, ועפ"ז ר' אליעזר לשיטתו בתוספתא מנחות פ"ד, דס"ל בתערובות קומץ בשירי מנחה אחרת או במנחה שלא נקמצה דיקרב לכתחילה (ע"ש בתוספתא צוקרמנדל), משום דהוא רואה התערובות כאילו הן עצים, והא דבמשנה שם דכ"ג ע"א סתים מסדר המשנה דלא יקטיר ואם הקטיר עולה לבעלים והכא תנן סתמא וחכ"א תעובר צורתו ויצא לבית השריפה, דהכא שכבר קרבו האימורין חל על הבשר דין כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו, משא"כ התם דהתערובות היתה במתיר עצמו הוא הקומץ.
ובמה שהק' הש"א בסי' כ"ט נהי דאית ליה לר"א רואין כאילו הן עצים אבל הרי עובר על לאו דכלאים שלא במקום מצוה ע"ש מה שהאריך בזה, כבר תירצתי בחידושי לערכין ד"ג ע"ב.
שם ורבנן מיעט רחמנא אותם כו', האי מיעוטא הוא רק לענין הקרבה כדמסיק אותם הוא דאי אתה מעלה, אבל לענין רחיצה בתערובות פסולין איצטריך מיעוטא אחרינא בתו"כ נדבה פרק ו' כדכ' שם הר"ש משאנץ משנה ו'.
שם א"ר יהודה לא נחלקו ר"א וחכמים על אברי חטאת שנתערבו באברי עולה שיקרבו כו', כה"ג לקמן פ"א ע"א בתערובות דם חטאת בדם עולה, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' נ"ה.
שם ברובע ונרבע שלא יקרבו על מה נחלקו על אברי עולה תמימה שנתערבו באברי בעלת מום שר"א אומר יקרבו כו' וחכ"א לא יקרבו, מבואר מזה דללשון המשנה לקמן ע"ב אברין באברין בעלי מומין ר"א אם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשין כו', ה"ה

לדידיה לאברי רובע ונרבע ושאר פסולין דהא לא מפליג, וע' מה שהאריך בזה בהעמק שאלה לשאילתות פ' ויקרא סי' ס"ח אות כ"ה.
רש"י ד"ה ורואה אני את בשר חטאת שהוא בבל תקטירו כו', ויל"ד לפ"ז מ"ש דנקט במשנתינו דוקא אברי חטאת, הרי כל הקרבנות כן כדתניא במנחות נ"ז ע"ב מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדק"ד ומקדק"ל וממותר העומר וממותר שה"ל ומלחה"פ ומשירי מנחות שהוא בל"ת ת"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' כל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו ע"ש, ודוחק לאמר משום דחטאת היא ראשונה בברייתא דמנחות שם להכי נקטה, או משום דשניהם קדק"ד וכיוצא, דהא בתוספתא פ"ח הלשון א"ר יהודא מודים חכמים לר"א באברי הזבחים שנתערבו באברי עולה שיקרבו כו' ע"ש, הרי דלא נחית לדייק דוקא חטאת משום דבאמת בכל הזבחים הוא כן.
תוד"ה ורבנן, הך סוגיא כר' אלעזר דאמר בפ' כל המנחות באות מצה כו', ע' ברמב"ם וכ"מ פ"ה ה"ד מאסו"מ.

דף עז:

א"ר הונא בדוקין שבעין ואליבא דר"ע כו'. אוקימתא זו נשמטה בילקוט ויקרא רמז תנ"ד.
שם אלא טעמיה דר"א מום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובות ירצו, ע"ל ע"ד ע"א תוד"ה רב.
שם מום בם הוא דלא ירצו הוא עבר מום ירצו, עמש"כ בחידושי לבכורות דף מ"ג ע"א ושם נ"ז ע"א ולתמורה כ"ו ע"ב.
שם אי הכי רואה הא רחמנא אכשריה לדבריהם קאמר להו כו', ע' סוכה כ"ד ע"א תוד"ה ר' יהודא ובעירובין ל"ה ע"א תוד"ה אי ובחולין צ"ו ע"א תוד"ה מ"ט.
במשנה אברים תמימים באברים בעלי מומין (כ"ה הגרסא ביומא ס"ד ע"א ובר"ש דמאי פ"ז מ"ד) ר"א אומר אם קרב ראש אחד מהן יקרבו כל הראשין כו', והנה אהא דתנן בתרומות פ"ה מ"ב סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורים ר"א אומר תירום ותשרף שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה כו', קאמר עלה ר' סימון בירושלמי שם ה"א ר' ליעזר כדעתיה כמה דו אמר תמן כל הפסולין עלו בידו כן הוא אמר הכא כל הטמאים עלו בידו ר' זעירא בעי או נאמר לא אמר ר' אליעזר אלא מפני גדירא כו' ע"ש, וקשה מה דמיון להא דמשנתינו הלא הא דמתיר הכא להקריב הנותרים הוא משום דיליף מקרא בסוגיין וביומא שם מום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובות ירצו, והשתא

אם איתא דטעמיה הוא משום דכל הפסולים עלו בידו, הלא אבדו האברים שם תערובות וע"ל ע"ד ע"א תוד"ה רב, וגם על ר' זעירא בירושלמי שם קשה דקאמר דר"א אמר שם דתישרף רק משום גזירה, הלא ר"א גופיה ביאר דבריו במשנה שם ואמר שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה, הרי אמר בפירוש דכל הטמאים עלו בידו כדאמר ר' סימון, וע' בר"ש תרומות שם מ"ב ובבכורות כ"ב ע"ב כ"ג ע"א ובפלתי סי' ק"ט סק"ג ובסי' ק"י סקכ"ב.

שם א"ל ר' ירמיה בר תחליפא אסברא לך מאי אחד זוג אחד ע"כ, בהאי לישנא גופיה השיב איהו לר' ירמיה כדקבל מר' יעקב רביה לקמן ד"פ ע"א, ומשום דחייב אדם לאמר בלשון רביה כדתנן בעדיות פ"א מ"ג, ועמש"כ בחידושי למנחות דפ"ג ע"ב.

במשנה דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר, ע"ל ע"ט ע"א רש"י ד"ה והיכא ובמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה הכא. לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרין בעופות, עמש"כ בחידושי לקמן פ"ה ע"ב ולבכורות ט"ז ע"א.

בא"ד דלא פסל בעופות אלא מחוסר אבר כדדרשינן בתו"כ ובפ"ק דקידושין יכול נקטעה רגלה ונשברה גפה ע"כ, פי' דמסקינן מן העוף ולא כל העוף ע"ש, וכוונתם בזה להוציא מפירש"י דפסול מחוסר אבר הוא מהקריבהו נא לפחתיך, כמש"כ לעיל ל"ה ע"ב ובדף ס"ח ע"ב ולקמן פ"ה ע"ב ובחולין כ"ג ע"א, ובכה"מ חולקים התוס' אפירש"י בזה ועמש"כ בחידושי שם, ואגב אורחיה הבליע התוס' דעתיה גם הכא כדס"ל בכה"מ.

תוד"ה הא עבר מום ירצו אע"ג דדרשינן בבכורות ל"ז בכלל ופרט דמום עובר מרצה מום עובר דמוקדשין איצטריך דהוה אמינא כיון דנדחה שוב אינו נראה ע"כ. נלע"ד להסביר כוונתם עפמש"כ התוס' בפ' הזהב נ"ג ע"ב דלדין נראין ונדחין אין חוזרין ונראין יש מקום רק לזבחים שעושין מהן עבודות אבל מעשר או בשר זבח לאחר העבודה או שירי מנחה חוזרין ונראין ע"ש, חזינן מדבריהם דלענין חוזר ונראה יש שני מיני קדושות בקדשים, האחת שעושין מהן עבודות כלשון התוס', היינו שנתקדשו עוד להעשות, ומכיון שקדושתן באה רק ע"י הקדש פיו, ובאה אל ההקדש מניעה מן הצד לקיום עבודתו, באלו אפשר לאמר מכיון דקדושתה נתבטלה לשעה אולי לא תשוב עוד ואינה חוזרת לקדושתה, אבל אין כן מעשר או בשר זבח לאחר העבודה או שירי מנחה. דבאלו כבר שלטה הקדושה בגופה, והמניעה הבאה מן הצד אין לה מקום למנוע רק כל זמן שעמדה, ומכיון שנסתלקה חוזרת ונראה ממילא לשוב לקדושתה העצמית, וה"נ בבכור דחותם הקדושה מונח עליו להיותו קדוש מרחם, אמנם כל זמן שיש בו מום, עומד המום

למונע מצד התורה, דבפרשת כל הבכור כתיב וכי יהיה בו מום לא תזבחנו, דברים ט"ז כ"א, ולכן אע"ג דבבכור ידעינן מכלל ופרט דמום עובר מרצה, מ"מ היה מקום לאמר דוקא בו מרצה, משום חזקת קדושתו העצמית ששבה ממילא אחרי אשר סרה סיבת המום, משא"כ שאר מוקדשין דאפשר לאמר בהם כיון שנדחה שוב אינו נראה, להכי איצטריך קרא למוקדשין, כנלע"ד הסבר דבריהם, וע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ו סי' נ"ג.

תוד"ה ורבנן, אבל בם בהם לא דריש כו', ע' יומא ס"ד ע"א תוד"ה ואידך.

בסה"ד ועוד דאפילו עולין נראה דלרבנן מדאורייתא מבטלין זה את זה כו', ע' בת' הגרע"א ז"ל סי' ק"ע.

תוד"ה רואין, דאם יש בו מראית דם דקתני היינו מראית דם גמור ולא חזותא בעלמא, עמש"כ בחידושי לחולין קי"ד ע"א.

דף עח.

ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם, לא פליג על ת"ק דאית ליה רואין, דבסוגיין בגמרא משמע דר' יהודא נמי אית ליה רואין וע"ל ל"ה תוד"ה אין. רק כוונתו דאפילו בלא טעמא דרואין כשר, משום דאין דם מבטל דם דמב"מ לא בטיל, וע' בר"ן נדרים נ"ב ובתמים דעים להראב"ד סי' קמ"ו.

שם נתערב בדם פסולין ישפך לאמה, זהו המקור הנכון לדברי הרמב"ם בפ"ב הכ"ג מפסוה"מ, ולא כהכ"מ שם שהורה מקורו ממשנה דלקמן ע"ט ע"ב דנתערב דם תמימין בדם בע"מ, וע' לעיל ל"ו ע"א ובמש"כ בחידושי שם.

שם בדם התמצית ישפך לאמה ר' אליעזר מכשיר, הנה לחד תירוצא בתוס' לעיל ל"ה ע"א ס"ל לר' יהודא בזה כר' אליעזר ע"ש, ולפ"ז יל"ד קצת על מסדר המשנה, שהי"ל לסדר בבא דדם התמצית במציעתא דמשנתינו גבי תערובות דם קדשים בדם חולין, כיון דמה דס"ל לר"י שם אין דם מבטל דם בהכרח דס"ל נמי דם התמצית כשר לזריקה לפ"ד התוס'.

שם אם לא נמלך ונתן כשר. ע' טו"א לר"ה דף כ"ח בקונטרס אבני שהם ובת' ברית יעקב חי"ד סי' פ'.

שם ל"ש אלא שנפלו מים לתוך דם אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל, ע' שעה"מ פ"ד סוף ה"ה מה' ק"פ.

שם אר"ל הפיגול והנותר כו', ומסקינן ופליגא דר"א כו', ולכאורה אמאי השמיט לדר' יוחנן רביה דר"א הלא בירושלמי חלה פ"א ה"א קאמר דאיתפלגון הפיגול והנותר

ששחקן ר' יוחנן אמר לא ביטלו זה את זה ורשב"ל אמר ביטלו זה את זה כו' ע"ש, והרמב"ם בפי"ח ה"כ מפסוה"מ פסק כר"י לגבי ר"ל, וע' בפר"ח ליו"ד בקונטרס אחרון סי' צ"ח ובת' מקום שמואל סי' מ"ט ואפשר משום דכל השקלא וטריא דבסוגיין היא דוקא לר"ל, אבל לר' יוחנן הכל ניחא, וע' כו"פ סי' צ"ח סקי"ב.

שם והנותר והטמא כו', עה"ג נרשם מכה"מ דלא גרסי והטמא ע"ש, אולם בתוס' שבת פ"ט ע"ב ד"ה אסורין ובת' הרשב"א סי' תש"ל ובחידושיו לחולין צ"ט ובת' הרא"ש כלל כ' סי' ב' וברי"ש ערלה פ"ב מ"י ובב"י יו"ד סי' צ"ח גרסי תיבת והטמא, וכ"ה באור זרוע לע"ז סי' קע"ו וסי' ע"ר וסי' תשע"ט.

שם אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו, ע' בקונטרס אחרון להרמב"ן בחידושי יבמות דף פ"ב ובת' הרשב"א סי' תש"ל.

אכן יל"ד בשלמא לפי גרסת והטמא שפיר קאמר אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו, דנגד כל אחד ישנם שני מינים ובטל כל אחד בהשנים, אבל להני דגרסי רק הפיגול והנותר, הוה כל אחד חד לגבי חד ואיך קאמר אי אפשר כו', וע' בת' באר יצחק חא"ח סי' י"א.

שם וש"מ התראת ספק לא שמה התראה, ע' אור זרוע ה' חלה ס"ס רי"ד וביד המלך על הרמב"ם קונטרס כל נדר וכל שבועה ושם סוף ה' סנהדרין.

שם מתיב רבא עשה עיסה מן חיטין ומן אורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואע"ג דרובא אורז כו'. וקשה איך מקשה רבא על ר"ל הלא בתוספתא חלה רפ"ב פליג רשב"ג על משנה זו, ואיהו ס"ל עד שיהא בדגן כשיעור ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח עד שיהא בה כשיעור, ובירושלמי שם פ"ג ה"ה פסק ר"ל גופיה כרשב"ג, וע' בראב"ד ומפרשי הרמב"ם פ"ו הי"א מה' בכורים וברי"ש חלה פ"ג מ"ז ובחידושי הרשב"א לחולין צ"ט ע"ב.

בר מן דין הלא סוגיא דמנחות כ"ג ע"ב אתיא נגד סוגיא דידן כדכ' התוס' שם בד"ה אלא, ואיך מקשה מינה בפשיטות לר"ל, וע' ברמב"ן ה' חלה וברי"ט אלגזי שם סי' י"ג וצ"ע כעת, וע' בת' מקום שמואל סי' מ"ט ובשעה"מ פ"ו ה"ה מה' חמץ ובבאר יצחק חא"ח סי' ח'.

שם ואע"ג דהוי רובו אורז, ע' בס' התרומה ה' איסור והיתר סי' מ"ט ולקמן ע"ט ע"א תוד"ה אמור ובמש"כ בחידושי שם.

שם אימא סיפא אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, ע' בחידושי ח"ס לע"ז דף ס"ז ובת' באר יצחק חי"ד סי' ל"ג.

רש"י ד"ה בדם הפסולין כגון ברובע ונרבע, ע' בת' עונג יו"ט חי"ד סי' צ"ה.
רש"י ד"ה לפי. דלא שייך דיחוי אלא בדבר קדושה, הארכתי בזה בחידושי לחולין פ"ז ע"א.
רש"י ד"ה שבללן זה בזה כזית מזה וכזית מזה ונתנן לתוך פיו כו', והקשה בשטמ"ק כיון שהוא בעין ונותן טעם ויש בו כשיעור ליחייב וי"ל כיון דנעשה פירורין ונבלל יחד חשוב כנבלע המיעוט ברוב ע"ש, ולכאורה זה אינו מעלה ארוכה ללשון רש"י כנ"ל, אמנם לשון הירושלמי בחלה פ"א ה"א הפיגול והנותר ששחקן כו', ולפי לשון זה משמע שהיו שיעורי הזיתים שחוקין קודם שנתנן לתוך פיו, וע' בפמ"ג יו"ד שער התערובות ח"ג.
רש"י ד"ה וש"מ נותן טעם. נהי נמי דרבה מין על חבירו מ"מ טעמא יהיב כו', ע' בת' פני יהושע סוף ח"ב מה שהשיב לתלמידו הגאון בעל הש"ך ז"ל.
תוד"ה הפיגול. ואע"ג דמסקנא אחד מיניהו עבר בשעת התראה מיהו ספק הוא בכל אחד אם יעבור עליו ואם לאו והת"ס לאו התראה היא כו', ע' בס' תפארת ישראל על ה' נדה סי' קפ"ה ס"ד.
בא"ד דאפילו היתר לא מצטרף לאיסור כש"כ איסור לא מצטרף לאיסור כו', ע' בתשובות הרא"ש כלל עשרים סי' ב' ובפמ"ג ליו"ד שער התערובות חלק שלישי פרק ה' ובמה"פ לירושלמי נזיר פ"ו ה"א.
בא"ד ואכולהו ליפטר דכל אחד הוי בטל ומבטל כו', ע' ריט"ט אלגזי ה' חלה סי' י"ח.
בא"ד ויי"ל דהתם בדלא מיערב אבל הכא דמיערב בטל כו', וע' ר"ש ערלה פ"ב מ"י ובת' אחיעזר חי"ד סי' יוד.
תוד"ה מתיב. תימא דלא מקשה ליה מכה"ת כולה דקיי"ל טעם כעיקר, במה שהעיר בזה הגרע"א ז"ל בגליון הש"ס, ע' ג"כ בצ"ק ובחק נתן בסוגיין ובת' מקום שמואל ס"ס מ"ט וביד המלך פ"ו ה"ה מה' חמץ.
תוד"ה אלא. דהתם חוזק המרירות הוא דמבטל טעם מצה כו', וכ"כ התוס' בהקומץ רבה כ"ג ע"ב בד"ה אלא, וע' לקמן בתוס' דע"ט סוף ע"א ובמש"כ בחידושי שם ולקמן ד"צ ע"ב, וע"ע ברש"י לקמן ע"ט סוף ע"א ובמנ"ח מצוה ו'. וע"ע בס' לבוש מרדכי לזבחים מש"כ בסוגיין סי' ט"ו.

דף עח:

אלא מין בשאינו מינו בטעמא כו', עי' ריט"ט אלגזי ה' חלה סי' י"ג.
תוד"ה הא דרביה. וא"ת אמאי דוחקיה לשנויי הא דרביה לימא דברייתא כרבנן דמתניתין כו'. דוגמא לזה הקשה הגאון בעל ש"א בספרו גבורות ארי לתענית ד"ד ע"ב.

בא"ד מ"ש גבי קדשים וטומאה ומקוה אמרינן רואין הכא ובמכות וגבי איסורא לא אמרינן רואין כו', ע' פלתי סי' צ"ח סקי"ב.

דף עט.

הא דידיה הא דרביה, ע"ל ע"ג בתוס' סד"ה ר' יהודא ובחידושי הרמב"ן לע"ז סוף דף ע"ג ובר"ן שם.

שם אמר רבא אמור רבנן בטעמא כו', וכ' התוס' דמדאורייתא איירי כו', ואפ"ה לא תקשה מהו הלשון אמור רבנן, משום דאין שיעורין אלו מפורשים בכתוב, ויש בשיעורים של איסורין מחלוקות רבות בגמרא בטעם כעיקר ובאכילת פרס וכיוצא בהן, שעיקרן מן תורה ופירושם מדברי סופרים שנו לשון אמור, כמש"כ הרשב"א בתשובה סי' תרע"ח, וע' בחידושיו לחולין דף צ"ט ע"א ובפר"ח ליו"ד סי' צ"ח סק"ז בד"ה ומעתה כל הני.

שם דא"ר אלעזר כשם שאין מצות מבטלות זו את זו כך אין איסורין מבטלין זו את זו, בירושלמי חלה פ"א ה"א הובא מאמר זה בשם ר' אלעזר גופיה, ושם נאמר להיפך כשם שאין האיסורין מבטלין זה את זה כך אין המצות מבטלות זו את זו, וקשה בשלמא לפי גרסת הבבלי ניחא, דהא ר"א ס"ל כהלל הזקן שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן, והאי הוא דיליף מקרא דעל מצות ומרורים יאכלוהו, נמצא דאית ליה מקור אהא דאין מצות מבטלות זא"ז וע' רש"י ד"ה כשם, ועפ"ז שפיר יש לו מקום לאמר דאיסורין כמצות, אבל לפי גרסת הירושלמי דמצות כאיסורין הלא תלי תניא בדלא תניא, דמצות כבר ידע מקרא כדדריש הלל, ואיסורין אי מבטלין זה את זה הלא עדיין בפלוגתא ואיך תלי מצות באיסורין, ובע"כ דגרסת הבבלי עיקר, וע' פלתי סי' צ"ח סקי"ב.

שם אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן משום שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו, הנה בפסחים קט"ו ע"א בברייתא דחולקים עליו חביריו על הלל, קתני יכול לא יצא בהן ידי חובתו אא"כ כורכן בבת אחת ואוכלן כדרך שהלל אוכלן ת"ל על מצות ומרורים יאכלוהו אפילו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ע"ש, ויל"ד דבכ"מ שחולקים החכמים, מר דריש מהאי קרא ומר מהאי קרא, משא"כ הכא דמהאי קרא גופיה דהלל דריש לשלשתם ביחד דוקא, אתו חביריו ודרשי ביה דגם כ"א בפ"ע ולא שלשתם ביחד.

ועוד הלא כתוב זה כתיב בחומש הפקודים גבי פסח שני, ופרשה זו נאמרה ע"י מעשה שהיו טמאים לנפש אדם, ואיך הוו עבדי בפסח ראשון אז ובפסח מצרים, ולדעת רבינו יצחק בתוס' יבמות ע"ב ריש ע"א עשו פסחים כל מ' שנה שהיו במדבר, איך נהגו אז לפ"ד התוס' בפסחים שם דרבנן פליגי אהלל, ובע"כ שעשו ע"פ ההוראה בפ' בא האמורה

בפסח ראשון, ומדוע לא מצאו הלל וחביריו להוציא משם איזו הכרעה, וכן נשאר הספק בפירושא דהאי קרא דפסח שני, הנוגע למעשה עד סוף כל הדורות כדמסקינן בפסחים שם, ואמאי לא נאמר למשה בדין פסח ראשון איך לעשות לכתחילה וצ"ע.

והנה בירושלמי חלה פ"א ה"א הלשון הלל הזקן היה כורך שלשתן כאחת א"ר יוחנן חלוקין על הלל הזקן והא ר' יוחנן כורך מצה ומרור כאן בשעת המקדש כאן שלא בשעת המקדש כו', ומפרש בפ"מ וז"ל כאן בשעת המקדש חלוקין הן על הלל לפי ששלשתן מדאורייתא ומבטלות זא"ז כאן שלא בשעת המקדש היה ר' יוחנן אוכל משום שמרור בזה"ז דרבנן ולא אתי דרבנן ומבטל למצה שהוא דאורייתא אף בזמן הזה עכ"ל, ופירוש זה הוא לכאורה נגד סוגיא ארוכה בפסחים שם, דאמרינן אפילו למ"ד מצות אין מבטלין זא"ז ה"מ דאורייתא בדאורייתא או דרבנן בדרבנן אבל דאורייתא ודרבנן אתי דרבנן ומבטיל ליה לדאורייתא, והסביר ברמב"ן לסה"מ וז"ל מפני שהוא אצלם כדבר של רשות דמבטל מצוה ע"ש, ולפ"ז אפילו אי ס"ל לר"י מצות אין מבטלין זא"ז איך היה כורך מצה ומרור כיון דמרור בזה"ז דרבנן, ודרבנן מבטל לדאורייתא כסוגיא דפסחים, וע' כו"פ סי' צ"ח סקי"ב ובמה"פ לירושלמי נזיר פ"ו ה"א וביד המלך ה' חמץ ומצה פ"ו ה"ה ומה שנדפס שם בסוף הספר בהשמטות ובח"ס חא"ח סי' ק"מ.

שם שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן משום שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו, וכ"ה נמי בפסחים קט"ו ע"א, והנה האי קרא כתיב בפ' בהעלותך גבי פסח שני, וי"ל דאמאי לא הביא קרא המוקדם דכתיב בפ' בא גבי פסח ראשון ומצות על מרורים יאכלוהו, וכה"ג איכא למידק בקידושין ל"ז ע"ב ובפסחים ד"צ ע"א ושם ק"כ ע"א.

רש"י ד"ה אין דם מבטל דם אצל זריקה ואצל כיסוי ע"כ, יל"ד קצת מ"ש דרש"י נקיט דוקא אלו, הלא הכי ס"ל לר' יהודא בתוספתא דטהרות רפ"ה גם לענין דם טמא שנתערב בדם טהור ובנדה ע"א ע"ב לענין דם תבוסה, ובכולהו חד טעמא הוא דס"ל מב"מ לא בטיל וצע"ק.

רש"י ד"ה ואין מי רגלים טהורים מבטלים מי רגלים של זב מלטמא כו', ע' ר"ש טהרות פ"ד מ"ו.

רש"י ד"ה ורבנן הוא דגזור שיטבלנו יפה דאי אמרת דסגי לי בטבילת גבו דילמא חייס עלייהו כו', ע' ר"ש פרה פי"ב מ"ח ובטו"א ר"פ חומר בקדש.

רש"י ד"ה והיכא דאיכא חזותא, כגון לענין טבילת מקוה בחזותא ע"כ, וי"ל דאמאי נאיד רש"י כ"כ לענין טבילת מקוה, ולא הורה להא דתנן במשנתנו דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר, הרי דאזלינן בתר חזותא, ומשכ"ל גם בזה"ז לענין כיסוי הדם דתלוי

במראית דם, כדתנן בחולין פ"ז וע"ש כ"ו ע"א ובמש"כ בחידושי שם, וכן בשינוי מראה יין לנסכים כדכתב בתשב"ץ ח"א סי' כ"ט. וע' בפר"ח ליו"ד סי' ק"ב סק"ה ובת' באר יצחק חי"ד סי' י"ג.

רש"י ד"ה הלל. ולא אתי טעם מרור ומבטל ליה לטעם מצה, ע"ל ע"ח ע"א תוד"ה אלא ובמנ"ח מצוה ו'.

תוד"ה אמור רבנן בטעמא ומדלא נקט בששים או במאה משמע דמדאורייתא איירי שהוא בטעמא, וקשה הלא רבא גופיה מפרש דבריו הכא מין בשא"מ בטעמא, ואיהו גופיה ביאר בחולין צ"ז ע"ב דמין בשא"מ אי דהיתירא הוא בטעם עצמו, ודאיסורא בטעמא דקפילא ארמאה, ודין ששים הוא רק במין בשא"מ דאיסורא וליכא קפילא, והכא דקאמר אמור רבנן בטעמא הלא כוונתו בדאיכא למיקם אטעמא, וא"כ ששים מאי בעי, וטפי הי"ל להתוס' לסבב דבריהם אהא דקאמר בתר הכי מין במינו ברובא, ובחולין שם קאמר רבא גופיה דמין במינו דליכא למיקם אטעמא בששים, ובזו עולים יפה דברי התוס', ומדלא נקט בששים או במאה משמע דמדאורייתא איירי, ואפ"ל דבתר תיבות אמור רבנן בטעמא, חסר בתוס' תיבת כו', ואז היתה כוונתם על מין במינו ברובא כנ"ל, וע' באור זרוע חלק התשובות סי' תשנ"ו אות ב' וביד המלך ה' מאכלות אסורות פט"ו ה"ו.

בא"ד וכן משמע לעיל דטכ"ע דאורייתא דאמר באורז שיש בו טעם דגן דחייב בחלה כו', ע' בת' חמדת שלמה חי"ד סי' י"ז ובת' באר יצחק חא"ח סי' ח' ענף ב' ג'.

בא"ד דא"ר יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו היינו במינו כו', ע' ירושלמי נזיר פ"ו ה"א ובערלה פ"ב ה"ה ובתשובות הרשב"א סי' תקס"ט.

בא"ד ומיהו סוגיא דירושלמי מוכחא דבנתינת טעם איירי, ע' בת' חמדת שלמה חי"ד סי' ט"ו.

בא"ד וא"ת אי טעם כעיקר דאורייתא מאי פריך בפ' אלו עוברין כו' וי"ל דהתם במינו, ע' בת' פני יהושע סוף ח"ב מה שהשיב לתלמידו הגאון בעל הש"ך ז"ל.

תוד"ה אמרו. וא"ת ומנלן דקסבר אין מצות מבטלות זא"ז דילמא היה לוקח הרבה מכל אחד ואחד דבכה"ג לא מבטל כדפרישית לעיל עכ"ל, כוונתם ע"ד התוס' בדף ע"ח סוף ע"א שכ' דכשאוכל הרבה לא מבטל ליה מרור למצה ע"ש, ולכאורה קשה הלא בע"כ נטל הלל כשיעור מכל מין ומין בכריכה, ואנן סהדי מן המציאות והנסיון, דחוזק המרירות עולה על טעם מצה וכדכתבו התוס' לעיל שם בא"ד, והרשב"ם כתב בערבי פסחים קט"ו ע"ב דאף אם בלע מצה יצא מ"מ לכתחילה טעם מצה בעינן ע"ש, וא"כ איך לא חשש הלל על מה שנתבטל בפיו טעם מצה מפני חוזק המרירות של המרור, ומה מאד טרחו התוס'

בפסחים שם בד"ה אלא מברך ובבעל המאור ור"ן שם, איך הוה עבדינן בזה"ז אי הוה קיי"ל כהלל ע"ש, ועצתם אמונה רק בתר דקיי"ל מרור דרבנן ומצות כריכה כהלל דרבנן, אולם להלל גופיה דשלשתן דאורייתא כדכ' התוס' הכא, איך הוה עביד דלא להתבטל בפיו טעם מצה, וא"ל שהמרור היה רפוי קצת, באופן שגם טעם מצה יהיה מורגש בפיו, דא"כ איך מוכיח הש"ס דס"ל להלל מצות אין מבטלות זא"ז, דילמא בעלמא מבטלות ושאני הכא דהמצות לא היו יכולות להתבטל זו מפני זו, מפני שבחוש היו נרגשים בפיו כל אחד בפני עצמו בטעמם, ומשו"ה לא יוכלו להתבטל זו מפני זו גם במצותן, משא"כ בשאר מצות.

וי"ל כיון דבדיעבד יצא אף בלא טעם מצה כדקיי"ל שם בלע מצה יצא ואחרי דלדעת הלל גלי קרא, דרק ע"י אופן כריכתן הוא קיום המצוה, כמבואר במגיד כן עשה הלל כו' היה כורך פסח מצה ומרור ואוכל ביחד לקיים מה שנאמר כו', נמצא דלדידיה באופן כזה הוא קיום מצותן אף לכתחילה, ולפ"מ דס"ל מצות אין מבטלות זא"ז, לא חשש אף אם ע"י כריכתן לא הרגיש טעם מצה, דכן הוא דין התורה לדידיה גם לכתחילה, ומש"כ הרשב"ם דלכתחילה בענין טעם מצה, הוא רק לפ"מ דלא ברירא לן השתא דלא אתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן כדאמרינן התם, לדידן ודאי בעינן לכתחילה טעם מצה כנ"ל, וע' בסוגיין דש"י ד"ה הלל.

ומדי דברי בזה זכור אזכור מה שיש להעיר בסוגיא דפ' כל שעה מ"א ע"א, בהא דס"ל לר' יוסי אין יוצאין ברקיק מבושל, ופירש"י דבישול מבטל מתורת לחם, וכ"כ הרמב"ם בפ"ו ה"ו מחו"מ שהרי אין בה טעם פת, וכ"כ הר"ש בחלה פ"א מ"ה, אמנם התוס' בפסחים שם כתבו דפסולה משום מצה עשירה ע"ש, ותמוה הלא דברי רש"י וסיעתו הוא ש"ס ערוך בברכות ל"ח ע"ב, בהא דפליגי אי על שלקות מברכין בפה"א או שהכל, ובעי הש"ס לאמר דתליא בפלוגתא דר"מ ור' יוסי, דר"מ דסבר יוצאין ברקיק מבושל ס"ל דמבושל קאי במילתיה, ור"י סבר דלא קאי במילתיה, ומסיק ולא היא דע"כ ל"ק ר' יוסי התם אלא משום דבעינן טעם מצה וליכא כו' ע"ש, ואילו כדברי התוס' היה צ"ל ע"כ ל"ק ר"י אלא משום דבעינן לחם עוני וליכא, דזהו הפסול של מצה עשירה כדאמר בפסחים ל"ו ע"א, וע' ברא"ש ומעדני יו"ט לברכות שם ואכמ"ל.

דף עט:

חרסן של זב וזבה כו', כ"ה הגרסא בתוספתא טהרות פ"ה, וע' בתוספתא תרומות פ"י ובירושלמי שם פי"א ה"ד ובר"ש טהרות פ"ד מ"ד ומ"ו.

שם ראב"י אומר שלישי אע"פ שלא נתן לתוכו מים טהור, ע' ראב"ן סי' שי"א ובריקאנטי סי' ר"ט ובאור זרוע לע"ז סי' ק"ע וסי' רס"ו.
שם במאי קמיפלגי א"ר זביד בגוזרין גזירה במקדש קמיפלגי דמ"ס גוזרין ומ"ס לא גוזרין ר"פ אמר דכו"ע גוזרין כו', והנה התוס' לעיל כ"ו ריש ע"א נקטו כר"פ ע"ש, ומזה הק' בס' חה"ק אהא דכ' רש"י בפשיטות במעילה י"א ע"א שאין גוזרין גזירות במקדש ע"ש, הלא לר"פ ס"ל לכו"ע דגוזרין, ולרב זביד דפליגי תנאי, אסיק הש"ס בסוגיין בקשיא, ונשאר בצ"ע שם ובמעילה ע"ש.
ולדעתי לא פגעו ולא נגעו הני שתי סוגיות אהדדי, דלכאורה תקשה טפי, לפ"מ דקיי"ל אין שבות במקדש, הרי שבטלו גם שבות דמדינה רק שלא להפריע במקדש עבודות הקדשים, מכש"כ שאין מקום לגזור במקדש איזו גזירה, ובע"כ דודאי כל מה שנוכל לעשות תקנות וסייגים במקדש, לאלומי מעשה הקרבנות ועבודות ביהמ"ק, שיהיו נעשים על הסדר וכדין התורה עבדינן, וגזרינן אפילו אם נעבור עי"ז על איסור דרבנן שיש במדינה, אמנם בסוגיין פליגי היכא שכבר שחטו איזה קרבן והוא עוד קודם הזריקה, אם עושין סייג כזה בקדשים להרחיק מן העבירה, בשעה שמפסדינן עי"ז קדשים אלו שלא יזרקו הדם והקדשים נפסלין, וקאמר ר"פ דאפילו בכה"ג ס"ל לכו"ע דגזרינן, ולא משגחינן על הפסד הקדשים של זה הפרט, כיון שתצמח מגזירה זו טובה לקדשי המקדש בעתיד לדורות, ולרב זביד משמע ליה דלדעת ר"א במשנתנו מוכח, דאע"ג דכל כמה שנוכל למגזר לטובת המקדש בכלל גזרינן, וכדס"ל לר"א גופיה ר"פ אלו דברים, דהרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו שהן משום שבות דוחין את השבת, הרי דאין אנו משגחינן אפילו לעבירת השבות רק לקיים מעשה הקרבנות כדין, אולם אם מגיע לשעה הפסד קדשים בשביל הך גזירה, לא עבדינן לגזירה בהאי שעתא, אמנם ת"ק ס"ל אפילו אליבא דרב זביד דגזרינן אף בכה"נ, ולעיל דף כ"ו ע"א גבי היא בפנים ורגליה בחוץ ושחט ואח"כ חתך, דדם הרגלים הפסולים מטעם יוצא, מועטים נגד כלל דם הבהמה, והוא כמו תערובות דהכא, דדם פסול ותמצית לא יוכלו לבטל הכשר, ואפ"ה גזרינן לפסול בכדי דלהבא יביאו את כל הבהמה בפנים, ולא משגחינן על פסול קדשים שלפנינו, לכן הטיבו אשר דברו בתוס' שם להורות על סוגיא דהכא דגזרינן בכה"ג, דאפילו לרב זביד רק ר"א ס"ל דחיישינן להפסד קדשים, אבל ת"ק ס"ל דגזרינן, ומכש"כ לר"פ ס"ל לכו"ע דגזרינן, אכן כ"ז הוא בנוגע לגזירה לתיקון מעשה הקרבנות בעתיד, משא"כ לענין מעילה בדם קדשים, שאין לזה שייכות לתיקון קדשי המקדש, ומצד דין התורה אין מעילה בדמים בין לפני כפרה בין לאחר כפרה כדאמרינן

במעילה י"א שם, וכל המעילה מדרבנן דגזרו בזה, מפני שהיה נמכר לגנות ודמיו הקדש, משו"ה לא גזרו בו רק לאחר שיצאו לנחל קדרון, אבל במקדש אין גוזרין גזירה כזו, שאין נוגע לשום תיקון במעשה הקרבנות לעתיד, ומכש"כ לפמש"כ התוס' בברכות ל"א ע"א בד"ה המקיז, דבמעילה איירי לאחר זריקה, וא"כ בודאי דלא שייך לגזור במקדש, משא"כ בהפסד קדשים דהכא שהוא עוד לפני זריקה, דעכ"פ יש מקום לגזור.

בר מן דין אין לאמר כלל מונח על כל הגזירות במקדש, כמו שלא הניחו כלל שהתירו כל השבותים במקדש, כדכ' התוס' במנחות צ"ז ע"א ובשבת צ"ה ע"א ושם קכ"ג ע"ב ובעירובין ק"ב ע"ב וע"ש בריטב"א, והמהרש"א בשבת דף מ"ב כ' דאין שבות במקדש הוא רק באיסורי שבת אבל בשאר שבותים ליכא לפלוגי בין מקדש ובין גבולין ע"ש, ואפשר דעל כל הנ"ל היתה כוונת ר' יוסי בי ר' בון בירושלמי עירובין פ"י הי"א דקאמר לא כל שבות התירו במקדש, ובשבות דשבת גם במדינה לא כל השבותים שוין, כדכ' במיוחסות סי' קכ"ז ואכמ"ל.

שם אלא לרב זביד ליערבינהו וליתנינהו קשיא, ויל"ד טובא אדמקשה מדיוקא הלא בתוספתא פ"ח מבואר הכי בהדיא, דהכי תניא התם נתערב בדם פסולין ישפך לאמה או בדם התמצית אומר לו שלא יתן ואם נתן רואין אותו כאילו הוא מים אם בטלו מראיו פסול ואם לאו כשר ר' אליעזר מכשיר בדם התמצית ע"ש, הרי בהדיא כרב פפא דר"א לא פליג אלא אדם התמצית, ממילא דבדם פסולין מודה ר"א לת"ק, כן לפי המבואר שם לא מצי הת"ק למיערב ולמיתני, דהא בדם הפסולין מחליט דישפך לאמה, ובדם התמצית תנא תקנתא דאומר לו שלא יתן ואם נתן כו', הרי בהכרח דדם פסולין ותמצית לא מצי למיתני כחדא.

במשנה כוס בכוסות ר"א אומר כו', בתוספתא פ"ח הלשון כוס אחד במאה כוסות כו', לא ידענא מאי קמ"ל בהאי מניינא ואמאי לא סגי ליה כדתנן במשנתינו, ולעיל ע"ד ע"א דרב קאמר טבעת של עכו"ם שנתערבה במאה טבעות, אפשר דנקיט לשון התוספתא גבי כוסות וצע"ק.

שם רא"א יתן למעלה כו' ע' ספרא נדבה פרשה ד' ובר"ש משאנ"ץ שם משנה ח'.

רש"י ד"ה פעם ראשון ושני כבסו ב' פעמים טמא כו', ע' ווי העמודים לס' יראים סי' קל"ט אות ח' ובת' הריב"ש סי' כ"ו.

רש"י ד"ה שאני רוק דקריר. נכנס בפשתן בחזקה וקשה לצאת, ע' בת' מהרש"ם ח"א סי' קל"ג.

תוד"ה שלישי. אבל כוסות של עץ או של כסף כו'. בהגהות מיימונית פי"א הי"ח ממ"א כתב רק של עץ, ובתוס' ע"ז ל"ג ע"ב ד"ה כסי כ' עץ או של מתכת וזכוכית ע"ש, ונראה דהא דהשמיט הכא זכוכית, דפשיטא דסגי בפעם אחת דאינו בולע כדתניא בשילהי אבות דר"נ, וע' ברכות כ"ה ע"ב תוד"ה גרף.

תוד"ה ראב"י אומר כו' מכאן ראיה לר"ת דמב"מ בטיל דקיי"ל משנת ראב"י קו"נ ע"כ, וכ"כ בס' האשכול ח"ג סי' כ"ח וע"ש בנחל אשכול.

תוד"ה אף. ולאשמעינן דאינו יוצא מטומאה ע"י שרייה אפילו במים טובא כו' ע"כ, וכ"כ הראב"ן סי' כ"ד.

תוד"ה במאי, וא"ת מאי קשיא ליה במאי קמיפלגי לימא דפליגי ברואה אני כו', ע' בהעמק שאלה לשאילתות פ' תצא סי' קנ"ד אות ב' בסופו.

תוד"ה ה"ג. אלא הכא גזרינן דילמא אתי לאכשורי דם הפסולין לזריקה בעינייהו וכן דם התמצית והך גזירה שייכא אפילו לר' יהודא, עמש"כ בזה בתוי"ט ובתוס' הגרע"א, וע"ל ל"ה ע"א תוד"ה אין דם ובדף ל"ו ע"א רש"י ד"ה אין דם.

תוד"ה ר"פ אמר דכו"ע גוזרין כך כתוב בספרים כו', ע' גבורות ארי ליומא במלואים דף נ"ט ע"ב.

תוד"ה אמר. ור"א שהשיבו לפי דבריו של ר' יהושע השיבו כו' ע"כ, והנה כן פירש"י נמי לקמן ד"פ ע"א במשנה דטעמא דר"א דאמר ינתנו במתן ארבע משום דאית ליה רואה אני המתנות היתירות כאילו הם מים ע"ש, אולם בעירובין ד"ק ע"א פירש"י דלהכי ס"ל לר"א ינתנו במתן ארבע דקסבר קום עשה מצוה עדיף אע"ג דבהאי מצוה איכא צד עבירה דעבר אבכור אבל תוסיף אתי עשה דחטאת דכתיב ונתן על קרנות ודחי לבל תוסיף דבכור ע"ש, ולפי פירוש זה קשה מאי מהדר ליה ר' יהושע הרי עבר על בל תוסיף, כיון דמצד עשה דוחה ל"ת אתינן עלה, דר"א סבר בזה עשה דוחה ל"ת, וממילא צ"ל דר"י סבר כמש"כ התוס' שם דלא דמי לכלאים בציצית דהכא ע"י פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו וע' בטו"א לר"ה כ"ח ע"ב, וא"כ אין זה ענין לתשובת ר"י במתניתין הרי הוא עובר על בל תוסיף, ומאי האי דר"א השיבו הרי הוא עובר על בל תגרע, כיון דפליגי במילתא אחריתי לגמרי, וא"ל נמי כמש"כ התוס' דר"א השיבו לפי דבריו של ר' יהושע, הלא לפירש"י שם דהתערובות היתה בחטאת, ור"י ס"ל כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר, הרי בזה בע"כ תרוויהו הכי ס"ל, דהא טעמא הוא משום דיש אם למסרת כדאמרינן לעיל ר"פ ב"ש, והשתא כמו דר' יהושע ס"ל הכי כדאמרינן בבכורות ל"ד ע"א ור' יהושע תרומתי כתיב, כמ"כ ס"ל לר"א שם ובקידושין

י"ח ובכריתות י"ז, ולפ"ז אין מקום נמי לאמר כמש"כ התוס' דר"א השיבו לפי דבריו של ר' יהושע וצ"ע כעת, וע' ח"ס אה"ע ח"ב סי' צ' ובת' עונג יו"ט חי"ד סי' צ"ה.
תוד"ה תנן. חומרא דמי חטאת הוא דמאורייתא בטל ברובא, ע' ת' מהרש"ם ח"ב ס"ס ד'.

דף פ.

במשנה. הניתנין במתנה אחת שנתערבו ערבו בניתנין במתנה אחת כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרשה ג' ופרשה ד' ובראב"ד ור"ש משאנ"ץ ובביאור המלוקט על התו"כ להגה"צ בעל חפץ חיים זצ"ל שם.
שם א"ל ר"א הרי הוא עובר על בל תגרע כו', והנה בטו"א קונטרס אבני מלואים לר"ה כ"ח כתב דדוקא הכא שייך בל תגרע דבמתן ד' כשר בדיעבד דכל הניתנין על מזבח החיצון אם נתנן במתנה אחת כיפר אבל היכא דמגרע ביטל מצותה לגמרי ופסול אפילו בדיעבד כגון שמגרע מארבע פרשיות בתפילין ומד' מינין בלולב הלא גם הג' שעשה אינו כלום ואין כאן מצות תפילין ולולב אינו עובר על בל תגרע אלא שחיסר מצוה והאריך בזה טובא ע"ש.
ולע"ד יל"ד טובא גם על יסודו של הטו"א שכ' בטעמו דהכא שייך בל תגרע משום דבדיעבד כשר, הלא אדרבה אטו משום דגלי רחמנא דבדיעבד כשר יוגרע עי"ז כחו עד דיעבור בשביל זה בבל תגרע, א"כ בכל הדברים שאינם מעכבים בדיעבד כגון סמיכה ותנופה שהם מצות, ובדיעבד אינן מעכבות כדתניא במנחות צ"ג ע"ב. האם נימא נמי אם לא סמך והניף אע"ג דלא מעכב מ"מ עובר על בל תגרע, וזה ודאי לא ניתן להאמר, דא"כ כדמסיק במנחות בברייתות דסמיכה ותנופה שאם עשאן שידי מצוה מעלה עליהן הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר, ובעי עלה למימר בזבחים ד"ו כיפר עשה דקודם הפרשה לא כיפר סמיכה דהו"ל עשה דלאחר הפרשה ופריך בתר הכי אימא כיפר גברא לא כיפר קמיה שמיא ופירש"י דלא עבד מצוה מן המובחר ע"ש. ולפי הנ"ל הומ"ל ברווחא טפי, כיפר דבדיעבד אינן מעכבין, לא כיפר דעבר על בל תגרע כנ"ל.
ובכלל מה מאד קשה להבין ענין בל תוסיף ובל תגרע, הרי לכתחילה כשהמצוה עומדת לפניו ולא יחפוץ לקיים העשה מכין אותו עד שתצא נפשו וע' ברש"י חולין ק"י ריש ע"ב, ובדיעבד הוא רק חיסר מצוה, ובל"ת אם היתה בעדים והתראה חייב מלקות מן התורה, ולא אשכחן דילקה נמי על בל תגרע למאן דס"ל לשאב"מ לוקין עליו, וע' במה שהאריכו במצות אלו בטו"א שם ובמנ"ח מצות תנ"ד תנ"ה.

לכן נלע"ד דשפיר עביד הגאון ר' צבי הירש חיות ז"ל בספרו תורת נביאים מאמר בל תוסיף, שהחליט דשיטת הרמב"ם בפ"ב ה"ט מה' ממרים דכל ענין דבל תוסיף ובל תגרע הוא רק אזהרה לב"ד שלא יוסיפו ולא יגרעו במצוות התורה. ובמשנתנו מדיינים ר"א ור"י שאם אתה אומר שלא יתנו רק מתן אחת, היינו שהב"ד יחליטו כן הדין, הרי עוברים בהוראה זו על בל תגרע, והוא השיב לו דבל תגרע הוא רק כשהוא לעצמו ועוקרים כל הדין, משא"כ הכא דהמצוה על עמדה תעמוד היכא שלא היתה בתערובות, והוא השיב לו נמי דגם בל תוסיף הוא רק כשמוסיפים מצוה חדשה לעצמה, אבל לא כשעושה לשם תקנת הקרבן ע"ש ודפח"ח, וע' ביד המלך פ"א הט"ו מה' ציצית ובחידושי הגרע"א לכתובות ד"מ ע"א.

שם א"ל ר"א לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו כו', ע' ר"ה כ"ח ע"ב בשני דבורי התוס' ד"ה לא נאמר ובטו"א שם ובת' עונג יו"ט סי' קע"ט.

שם ועוד א"ר יהושע כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך כו', בתוספתא פ"ח מבואר דהא דר"י הוסיף על דבריו לאמר כשנתת עברת כו', הוא מפני חסרון ההכרעה עה בדברי שניהם, דלזה עובר על בל תוסיף ולזה בבל תגרע, ולכן א"ל ר"י אני אכריע כשאני עושה בידי נמצאתי עובר על ל"ת והרי הוא בידי כשאני מניחה כמות שהיא נמצאתי עובר על ל"ת ואינה בידי ע"ש, ויל"ד אמאי חסרה ההכרעה בראשית דבריהם, מי לא ידעו דבבל תוסיף איכא מעשה ובבל תגרע ליכא מעשה, ועל לאו שי"ב מעשה לקי לכו"ע, משא"כ באין בו מעשה אפילו לר"י דלקי הרי מסקינן בפ' הלוקין ט"ז ע"א דתרי תנאי אליבא דר' יהודא, או הא דידיה הא דרביה ע"ש, ומדוע קאמר בתוספתא דבלשון בל תוסיף ובל תגרע חסרה ההכרעה.

ועוד לפ"מ שפירשו רש"י ותוס' דעצם פלוגתתם דלר"א דאית ליה רואין המתנות היתירות כאילו הם מים ואין זה בל תוסיף, ולר"י אין זה בל תגרע דכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר, וזה ילפינן לעיל ר"פ ב"ש מקרא, ולאמר רואין הוא רק מסברא, וילפותא מקרא ודאי עדיף מסברא. דאפילו לר' אלעזר בסנהדרין פ"ח ע"א דאפילו הוא אומר מפי השמועה והן אומרים כך הוא בעינינו נהרג, הוא רק כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל, אבל בסתם עדיף מפי השמועה מכך הוא בעיני, וכש"כ ילפותא מקרא דאלים מסברא ומדוע לא היתה בדבריהם הכרעה וצע"ק, וע' באור שמח פ"ד ה"ח מה' יבום.

שם כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך, בירושלמי שילהי עירובין ובפסחים פ"ג ה"ג מביא הא דמשנתנו בין

שאר דברים דאשכחן במשנה דמוטב לעבור על ל"ת שלא באת לידו ממצות ל"ת שבאה לפניו ע"ש, ואע"ג דהכא אין זה עיקר הטעם רק עצם פלוגתתם היא כדפירשו רש"י ותוס' דר"א אית ליה רואין המתנות היתירות כאילו הם מים ואין זה בל תוסיף, ור' יהושע קאמר במתנה אחת משום דכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר, אפ"ה כיון שלא היתה להם הכרעה אחרת כמבואר בתוספתא שהבאתי לעיל בסמוך, רק ההכרעה היא בזו דלעבירת בל תוסיף איכא נמי מעשה בפועל משא"כ לעבירת בל תגרע, ממילא דמיא הך דהכא לאינך להתם, וע' בנוב"י סוף חלק ראשון ובעונג יו"ט חא"ח סי' א' וסי' ל"ח ובחי"ד סי' פ"ח.

שם לא הכשיר ר"א אלא שנים שנים כו', ע"ל ע"ד ע"א רש"י ד"ה תרתי ובמש"כ בחידושי שם.

שם א"ל ר' יעקב לר' ירמיה בר תחליפא אסברא לך כו', עמש"כ בחידושי לעיל ע"ז ע"ב.

שם והזאה צריכה שיעור ואין מצטרפין להזאות, ע' יומא י"ד ע"א תוד"ה למזה ובגבורות ארי שם.

שם רבא אמר לעולם יש בילה והזאה אין צריכה שיעור וקנסא הוא דקנסו רבנן כו', ומקשים לפ"מ דמי חטאת מטהר טמאים ומטמא טהורים כדאיתא ביומא י"ד, וכיון דטהור בהזאה ראשונה היכא קנסו רבנן להזות פעם שנית הלא בהזאה שניה מטמאין אותו, ותירץ בצ"ק דהך סברא דמי חטאת מטמא טהורים ר"ע ס"ל התם אבל חכמים פליגי שם על ר"ע ומסוגיא דנדה ד"ט ע"א מוכח דר' אלעזר כחכמים ס"ל וסוגיא דהכא קאי אליבא דר"א דלא ס"ל הך סברא ע"ש, ולע"ד שגגה היא דבנדה ר' אלעזר הוא, ובסוגיין הוא ר' אליעזר בן הורקנוס כדכתב הראב"ד בעדיות פ"ז מ"ה, וע"ל דף צ"ג ע"א מש"כ על הגליון, ור"ע היה תלמידו של ר' אליעזר כמבואר בפסחים ס"ט ע"א ובע"ז מ"ו ע"ב ובס"פ ארבע מיתות, וסברא יותר לאמר דר"ע ביומא שם כרביה ס"ל.

ובפנים מאירות תירץ וז"ל כיון דלא הזה בפעם ראשון כשיעור אף דא"צ להשלים מ"מ אין איסור אם משלים מידי דהוי אם מזה מתחילה כשיעור ועוד י"ל שאין מטמאין עד שיהיה בזה שיעור הזאה והכא מזה פחות מכשיעור עכ"ל, וגם דבריו בלתי מובנים לע"ד הלא רבא קאמר בהדיא הזאה אין צריכה שיעור נמצא דלדידיה הבלתי שיעור לשיעור שלם נחשב כדכ' הרמב"ם רפי"ב מה' פרה אדם שנטמא במת והזה עליו כיון שנגע כל שהוא ממי הנדה כו, עלתה לו הזייה כו' ע"ש, ומטהרה נלמד לטומאה, למ"ד דמטמא טהורים כדמטהר טמאים, דג"כ אין צריכה שיעור, דמנלן לחלק ביניהם.

ולולא דבריהם היה נלע"ד דלא אמר ר"ע דמטמא טהורים אלא בטהור דעלמא שנפלה עליו הזאה אז טמאתו, משא"כ כשהוא עסוק לטהר את הטמא באותה פעולה נתזה על הטמא הזאה יתירה אפילו במתכוון, ואע"ג דבזולת ההזאה היתירה היה ג"כ טהור, מ"מ אין מקום לחלק את הפעולה המאוחדת. ולאמר עד כאן היה מטהר את הטמא ובאמצע הפעולה התחילה לטמא את הטהור כיון דבפעולה אחת נעשית וע' תוד"ה כגון. דוגמא לזה פירש"י בחולין ד"כ ע"ב דבכל השוחטין משנקב הוושט יש כאן מעשה טריפה וכי גמר שחיטתו מיתכשר אם לא שהה שיעור שהייה ע"ש, הרי דפעולה אחת לא מחלקינן אע"ג שהיה מקום בסברא. וה"נ דכוותיה, הגע עצמך לפמש"כ הרמב"ם ה' פרה שם. דהזאה כל שהוא ממי הנדה בכל מקום שנגע מעור בשרו של הטמא עלתה לו הזייה אפילו נפלה ההזאה על ראש אצבעו או על ראש שפתו ע"ש, והשתא אם כל שהוא מן ההזאה נפלה על שפתו למשל, וחלק מן ההזאה נפלה לו אח"כ תיכף על חלק אחר מן הגוף, האם נימא דחלק קמא טיהר את הטמא וחלק בתרא טימא את הטהור, ואם יזה פעם שלישית באותו מעמד של הזאה ראשונה חזר אותו הטמא להיות טהור, ובע"כ דאין לחלק בפעולה אחת, ואע"ג דנטהר משיעור הזאה ראשונה, ולכן אם מצאו חכמים לקונסו בשביל שהרבה מי חטאת במים פסולין, לא נטמא מן ההזאה היתירה, להיותן שתי ההזאות בפעולה אחת כנלע"ד.

שם רבי אומר לדברי ר"א הזאה כל שהוא מטהרת כו', ע' תוספתא פרה פ"ט ובביאור הגר"א שם.

שם הזאה כל שהוא מטהרת הזאה אין צריכה שיעור, ע"ל ע"ה ע"ב תוד"ה הזאה וברי"ש פרה פי"ב מ"ה.

רש"י ד"ה ר"א אומר ינתנו במתן ארבע ורואה המתנות היתירות מדם הבכור כאילו הם מים ואין זה בל תוסיף במתנה אחת, משום בל תוסיף וידי עולה יצא דכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר ע"כ, וכן נקטו התוס' לעיל ע"ט סוף ע"ב ובשילהי בכורות ע"ש, וקשה א"כ נפל פיתא בבירא מאי קאמר ליה ר"א הרי הוא עובר על בל תגרע, הרי אפ"ל דבל תגרע שייך רק במקום דמעכב גם בדיעבד, משא"כ בנתן מתנה אחת דרחמנא גלי דיצא בדיעבד כדאמרינן לעיל ר"פ ב"ש, ומאי קמהדר ליה ר' יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף, דלפ"ד ר"א דרואה אני כאילו הם מים, בל תוסיף מהיכא, וע' בהעמק שאלה לשאילתות פ' תצא סי' קנ"ד סוף אות ב'.

עוד יל"ד אם נתן מתן ד' במתן אחת אע"ג דגלי קרא דבדיעבד כיפר ובכ"ז עובר על בל תגרע כנ"ל, א"כ אמאי לא הביא אביי ראיה לדבריו מהכא ברישׁ תמורה דכל מה דא"ר

לא תיעבד אי עביד מהני, אכן לפ"מ שהבאתי לעיל בסמוך דבל תוסיף ובל תגרע אינן דומין לכל הלאוין שבתורה, להיותן קשורין בהוראות הב"ד ע"ש, לפ"ז אין להן שייכות עם סוגיא דתמורה.

רש"י ד"ה מי יימר. שמא רוב שתיהן מן השאובין כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' י"ב ושם חי"ד סי' כ"ח ענף ה'.

רש"י ד"ה רב אשי אמר הגרסא משובשת בספרים כו', ע' בדקדוקי סופרים.

תוד"ה רב אשי בסה"ד, האיך יוכל להיות שלא יוכלו לחלוק הכל שהוא לשתים ע"כ, כוונתם דכל היכא דקתני כל שהוא, בע"כ דאיכא ביה שיעורא כדי חלוקה קצת, וע' ב"ב קמ"ט ע"ב ובחולין קל"ז ע"ב ובעירובין ד"פ ע"א ובשבת צ"א ע"א וע"ש ס"ג ע"ב תוד"ה אריג ובביצה ט"ז ע"ב רש"י ד"ה לא דאית ביה כזית ובבכורות י"א ע"א רש"י ד"ה פשיטא.

דף פ:

והתחתונים עלו לו ואי אמרת אין בילה כו', ע"ל עמוד א' תוד"ה בשלמא ובטו"א למגילה ד"ו ע"ב.

שם הכא במאי עסקינן כגון דאיכא רובא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד ע"כ, ע' בשערי תשובות למהר"ם ב"ר בדוך ז"ל סי' רכ"ה מה דלמד מהך דהכא לדין הפרשת חלה מעיסה פטורה המעורבת במחוייבת, וע"ל ע"א תוד"ה בשלמא ובשערי תשובות למהר"ם ב"ב הנ"ל ח"ב סי' נ"ט.

תוד"ה ועוד. והא דלא פריך ממתניתין ניחא ליה לאקשויי מברייתא כו', ע' בהעמק שאלה לשאילתות פ' תצא סי' קנ"ד סוף אות ב'.

תוד"ה בל תוסיף. ואי עביד עוד שיריים בשביל עולה אין בכך כלום כו', ע' שושנת העמקים להפמ"ג כלל ג'.

דף פא.

ר' אליעזר אומר ינתנו במתן ארבע וכ"ת ה"נ בשנתערבו ארבע באחת כו', כ"ה הגרסא בדק"ס.

שם אלא אמר רבה בבלול לא פליגי כי פליגי בכוסות כו', ע' בקונטרס אבני מלואים לטורי אבן ר"ה דכ"ח ובהעמק שאלה לשאילתות פ' תצא סי' קנ"ד.

שם א"ר יהודא לא נחלקו ר"א וחכמים על דם חטאת שנתערב בדם עולה שיקרב כו', כה"ג גבי תערובות אברים לעיל ע"ז ע"א, ובשתי הברייתות נשתנו הגרסאות בתוספתא פ"ח.

שם ארשב"ל ל"ש אלא תחילת חטאת ועולה אבל סוף חטאת ועולה כו', משמע דדבריו סובבים על משנתנו דתערובות דם, ובילקוט אחרי רמז תקע"ה הרכיב מימרא זו על משנה דלעיל ע"ז ע"א אברי חטאת שנתערבו באברי עולה כו'.

שם דברי הכל מקום עולה מקום שיריים ר' יוחנן ואיתימא ר"א אמר עדיין היא מחלוקת, ע' בראב"ד לתו"כ ויקרא חובה סוף פרשה ג'.

שם ומאי קמ"ל דאין עולין מבטלין זה את זה האי מולקח מדם הפר ומדם השעיר נפקא, פי' דמהאי קרא נפק"ל בברייתא דיומא נ"ז ע"ב שיהיו מעורבין וכ"ה בתו"כ פ' אחרי שם, והא דבירושלמי יומא פ"ה ה"ד אמרינן מנין שהוא זקוק להערות ת"ל ונתן מדם הפר ומדם השעיר בזמן שהן מעורבין ע"ש, כוונתו נמי על מקרא זה, דבאמת לא אשכחן כתוב כזה המובא בירושלמי שם, רק הכי כתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב, נמצא דהאי ונתן קאי על דם הפר ודם השעיר דלקיחה, ועליו כוון בירושלמי, וע' בשעה"מ ספ"ג מה' גירושין ובת' הגרע"א סי' קכ"ט ובדו"ח מערכה י"א.

שם תנאי היא איכא דנפקא ליה מהכא ואיכא דנפק"ל מהכא, בזה מיושב מה שיל"ד לכאורה לפמש"כ התוס' ביומא נ"ז ע"ב בד"ה תניא, דר' יהודא סבר מערבין לקרנות ע"ש, ובהכרח דלזה צריכינן קודם לדעתו דאין עולין מבטלין זא"ז, וזה מנא ליה לפ"מ דר' יהודא מבע"ל להאי קרא למין במינו שאינו בטל כדאמרינן במנחות כ"ב ע"ב, אולם לפי המבואר הכא ניחא, דאיהו דרש כתנא דהכא מקרא דקדש הם דאין עולין מבטלין זא"ז, וממילא מצי סבר דמערבין לקרנות.

שם מתיב רבא והקריבו בני אהרן כו', ע' בשטמ"ק ובדק"ס.

רש"י ד"ה שר"א. דדריש מום בם לא ירצו לכם בעיניה משמע הא ע"י תערובות ירצו, נ"ב כדלעיל ע"ז ע"ב וע"ש תוד"ה ורבנן.

דף פא:

ת"ל דם דם, ע' מנחות כ"ב ע"ב תוד"ה ור' יהודא וביומא נ"ח ע"א תוד"ה ר' יונתן.

שם שיכול אין לי אלא אלו שנתערבה בתמורתה כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרשה ד' ובראב"ד ור"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ שם סי' ל"ט.

שם אפילו למ"ד שיריים מעכבין חסרו אין מעכבין, ע' ירושלמי יומא פ"ה ה"ו ובש"ק שם.
שם א"ל רבא תוספאה לרבינא, וכ"ה נמי בשבת צ"ה ע"א ובסוכה ל"ב ע"א ובב"ב ס"ד ע"א וביבמות ע"ה ע"ב ושם ד"פ ע"ב, רק התוס' בנדה כ"ז ע"א ד"ה אלא גרסי שם רבה, אולם בברכות ד"ג ע"א הגרסא רבה תוספאה וכה"ג במו"ק ד"ד ע"א ובב"ק קי"ט ע"א, ואפשר דרבא תוספאה ורבה תוספאה תרי גברי הוו, ותרווייהו בימי רבינא.
במשנה נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים כשר, ע' תוספתא פ"ח.
שם שר"ע אומר כל דמים שנכנסו לכפר בהיכל פסולין וחכ"א חטאת בלבד, ע' מה שהאריך בזה במעין החכמה דפוס רעדלהיים דף ל"ג ע"ב.
שם ר"א אומר אף האשם שנאמר כחטאת כאשם, ר"א לטעמיה בדרשתו בזה לעיל רפ"ק, וע"ש ד"י ע"ב ובתוד"ה הרי ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה ואין, תימה כיון דתנאי היא אמאי הדר ביה בפ"ק דתמורה כו', ע' בנחל אשכול לס' האשכול ח"ג ס"ס כ"ח ור"ס ל"ב ובת' חמדת שלמה חי"ד סי' יו"ד.
תוד"ה נתן. וכגון דיהיב דמים הפנימים בחוץ לשם מים כו', ע"ל כ"ו ע"ב תוד"ה ואי ובמנחת בכורים על התוספתא זבחים פ"ח.

דף פב.

וניתיב לפנים והדר ניתיב לחוץ כו', ע' בגבורות ארי ליומא ספ"ב.
שם משל דר"ע למה"ד לתלמיד שמזג לו רבו בחמין כו', כה"ג בתו"כ ויקרא נדבה פרשה ב', ובביאור סוגיא דהכא ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ע"ב.
שם קדשים קלים מנין ת"ל וכל חטאת דברי ר"ע א"ל ריה"ג כו', ע' בה"ג סי' ע"ג.
שם אמר להם הן לא הובא לדבריו דר"ע קאמר, ע' ירושלמי פסחים פ"ז ה"ט ובמפרשים שם ולעיל ט"ז ע"ב תוד"ה והיכן, וע"ע בשעה"מ פי"ט ה"א מפסוה"מ.
במשנה שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא ע"כ, דוקא על היוצא דדם אינו מרצה גם בדיעבד, וכן ביוצא דקומץ כדתנן במנחות כ"ה ע"א, אבל ביוצא דבשר מרצה הציץ בדיעבד, וע' פסחים ל"ד ע"ב רש"י ד"ה אי אמרת ובתוד"ה שאם ובלח"מ פ"א הלכה ל"א מפסוה"מ.
תוד"ה מכדי. תימה דילמא ר"ע סבר לה כמ"ד קדק"ד טעונין מריקה ושטיפה כו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ע"א.
תוד"ה ת"ל כל חטאת צ"ע ברישׁ אלו עוברין דפליגי בדרשה דכל, ע' במעין החכמה דפוס רעדלהיים דף ל"ד ע"א.

תוד"ה אין לי, תימה כיון דכבר ריבה חטאת צבור איתרבי ליה חטאת זכר כו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ע"ב.
בא"ד זכר כגון שעיר דר"ח ע"כ, ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו ריש פרק ח' הלשון כגון שעיר נחשון.

דף פב:

ת"ר פנימה אין לי אלא פנימה היכל מנין כו', ע' בהתוה"מ פ' שמיני סי' נ"ו ושם פ' אחרי סי' ז'.
שם ויאמר קדש ואל יאמר פנימה אמר רבא בא זה ולימד על זה מידי דהוה אתושב ושכיר כו', ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' ז' ושם פ' אמור סי' פ"ו ובגבורות ארי ליומא מ"ד ע"ב.
שם אמר רבא בא זה ולימד על זה, ונרשם עה"ג דצ"ל רבה, אפשר משום דכעין זה קאמר רבה בקידושין ד"ד ע"א, אולם בילקוט שמיני רמז תקל"ד הגרסא רבא.
שם לא נצרכה אלא לדרך משופש א"ל רבא והא הבאה כתיב ביה, ע' בגבורות ארי ליומא ספ"ב.
רש"י ד"ה לא נצרכה. ומשופש מקום כך שמו בהקומץ רבה ע"כ, לפנינו לא נמצא שם מקום בשם זה, וגם התם טרחו המפרשים בפירוש דרך משופש, וע' הכא והתם בשטמ"ק, ובפירש"י בש"ס ווילנא החדשה נכתב תחת תיבת מקום, עקום, ובדק"ס כתב דבכ"י לא נמצא כלל תיבת משופש רק משובש, ובילקוט שמיני רמז תקל"ד ליתא תיבת משופש רק משופע.
תוד"ה דמה, לקמן דרשינן דמה של זו ולא דמה של אחרת, ע"ל י"א ע"ב ולקמן צ"ג ע"א רש"י ד"ה מדמה.
תוד"ה כיון, דאיכא תנא דלא דריש התם ובשר בשדה לענין יוצא, ע' חולין מ"ב ע"א רש"י ד"ה ובשר ושם ס"ח ע"א רש"י ד"ה ובשר ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה לא נצרכה, תיפוק ליה דרך גנין מדכתיב ואל יבא משמע דרך ביאה כו', ע' מנחות כ"ז ע"ב תוד"ה למעוטי ובשבועות י"ז ע"ב תוד"ה וטמא ובמל"מ פי"א ה"ד מה' שגגות.

דף פג.

תניא ר"א אומר נאמר כאן לכפר בקדש כו', בתו"כ פ' צו פרק ח' משנה ד' נשתנה קצת הגרסא וע"ש במפרשים.
שם א"ר ירמיה תניא ממשמע שנאמר ואת פר החטאת כו', בתו"כ פ' אחרי פרשה ה' ובילקוט שם רמז תקע"ז נשתנה גרסת הברייתא.

רש"י ד"ה והוציאו. אלא בין המזבח לפתח לצד המזרח, ע' יומא נ"ח ע"ב רש"י ד"ה ת"ר ובגבורות ארי במלואים שם.
רש"י ד"ה ונשרפין אבית הדשן כדי נסבה כו', ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' ס"ז.
תוד"ה נשרפין אבית הדשן פי' בקונטרס כדי נסבא כו' ולא דק כו', ע' מה שנרשם עה"ג. וע"ע בבאר שבע להוריות י"א ע"ב.
המזבח מקדש פרק תשיעי
במשנה ר' יהושע אומר כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד שנאמר היא העולה ר"ג אומר כו', וכמ"כ דרשו כמה תנאי בתו"כ ר"פ צו מקרא דהיא העולה כל אחד לפי דרכו ע"ש, וי"ל מנא להו לכולהו תנאי הנ"ל לדרוש דרשתם מכתוב זה, דילמא אתא האי קרא להורות דהיא העולה שהיו בני נח מקריבים כדדריש ר' לוי בירושלמי מגילה פ"א הי"א וכ"ה במד"ר בכמה דוכתי ומהן בב"ר פרשה כ"ב ע"ש.
ואפ"ל דר' לוי שם ס"ל כהאי תנא דלקמן קט"ו ע"ב דהכל קרבו עולות, וכל הני תנאי דמשנתנו ודת"כ ס"ל דשלמים הקריבו ב"נ, ור"א ור"י בר חנינא דלקמן קט"ז ע"א דחד אמר קרבו שלמים ב"נ וח"א לא קרבו רק עולות פליגי בפלוגתא דתנאי ע"ש.
רש"י ד"ה ר' יהושע. הני תנאי פליגי בפירושא דאת הראוי לו כו' רבי סתם מתניתין את הראוי לו כו', וכ"כ התוס' דר"י ור"ג אתו לפרושי הך רישא ע"ש, וקשה הלא משנתנו וכולה פרקן סובב על הכתוב דפ' תצוה כ"ט ל"ז כל הנוגע במזבח יקדש, דר' יהושע אומר דקאי על הראוי לאישים אם עלה לא ירד, ור"ג סבר כל הראוי למזבח כדפירש"י בפ' תצוה שם, ולפ"ז י"ל"ד טובא על מסדר המשנה דפתח המזבח מקדש את הראוי לו, ובתר הכי הביא מחלוקת ר"י ור"ג לפרש דברי עצמו, ולא הניח להנחה את לשון הכתוב כל הנוגע במזבח יקדש, ואח"כ מחלקותם לפרושי להאי קרא, כדפתח בברייתא בגמרא ובתו"כ ר"פ צו, מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי ת"ל כו' ומפרש שם מחלקותם דכל הני תנאי וע"ש בהתוה"מ, הרי מוטב להביא מחלקותם לפרש כוונת הכתוב, מלהביאם לפרש דברי עצמו וצ"ע כעת, וע' בפי' הראב"ד והר"ש משאנ"ץ לתו"כ שם.

דף פג:

דאמר עולא אימורי קדק"ל שהעלן לפני זריקת דמן כו', ע' בתוד"ה למעוטי קמצים ובמש"כ בחידושי שם.

שם ור"ג נמי הכתיב עולה על מוקדה ההוא לאהדורי פוקעין הוא דאתא ואידך לאהדורי פוקעין מנ"ל כו' ע"כ, וכמ"כ איצטריך קרא גבי פרה אדומה בספרי פ' חקת ושרף את הפרה וגו' להביא את הפקיעים, וע' לעיל פ"ו ע"א תוד"ה עיכולי ובדף ק"ט ע"א תוד"ה כמאן ובבה"ז ובפמ"א ובחק נתן שם.

שם ריה"ג אומר מתוך שנאמר כו', בילקוט תצוה רמז שפ"ד הגרסא ר' יוסי סתם, אך גרסא דהכא עיקרית דבסנהדרין ל"ד ובתו"כ ר"פ צו בכולהו הגרסא ריה"ג.

שם עולת העוף פסולה איכא בינייהו, ע' במעין החכמה דפוס רעדלהיים דף מ"ג ע"ב.

רש"י דיה ר' עקיבא אומר עולה בהאי קרא כתיב, ובשטמ"ק הגיה כתיב עולה, וברש"י סנהדרין ל"ד ע"ב, הלשון, עולה בההוא קרא נמי כתיב ע"ש, ובאמת בהאי קרא לא נזכר עולה, ובע"כ כמש"כ רבינו חננאל בסנהדרין שם וז"ל ר"ע אומר עולת תמיד, וכ"כ הגאון מלבי"ם ז"ל בהתוה"מ לתו"כ ר"פ צו, דקאי אקרא עולת תמיד לדורותיכם ע"ש, ועפ"ז צריך לשבש בכל השלשה מקומות, בגמרא צ"ל עולת תמיד כדגרס הר"ח, ובפירש"י בסוגיין ובסנהדרין, במקום בהאי קרא כתיב, צ"ל בפרשה זו כתיב.

תוד"ה הנסכין כשרין והזבח פסול אי אפשר להיות לנסכין כשרין גמורין כיון דהזבח פסול אלא כלומר כשרין מפסול עצמן וע' בשטמ"ק, ונראה דדבריהם מבוארים ברש"י לעיל סוף ע"א, וע' מנחות פ"ט ע"ב תוד"ה שאם, וגם בהא דרש"י מסיק דבטלה תורת הקרבה מהנסכין, כוונתו לתורת ההקרבה עם זבח זה, אבל יודה למש"כ התוס' דכשרין מפסול עצמן, והכשרות תועיל לתתם לזבח אחר, כדתנן במנחות ע"ט ע"א הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול אם יש זבח אחר יקריבו עמו, וכן שם בתוספתא פ"ו הביא נסכיו לעולה ונטמא זבח או שנפסל יתנם לשלמים הביא נסכיו לשלמים ונטמאו זבח או שנפסל יתנם לעולה ע"ש, ומיירי כגון שהיה זבח זבוח באותה שעה כדתני מתתיה בן יהודא במנחות אמתניתין דהתם, וע"ש ט"ו ע"ב תוד"ה אפשר.

תוד"ה למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי לכאורה משמע דאפילו אליבא דר"ש קאי דאמר לקמן בנשפך דמה דלא ירד חדא כו', לכאורה ל"ל להתוס' להביא ראיות דגם אליבא דר"ש קאי, והלא מה ענין זה להא דר"ש, דקמצין שלא קדשו בכלי מונח החסרון על הדבר הדרוש אל ההקטרה, ושפיר נופל בו לאמר שאינו ראוי למזבח, משא"כ בנשפך הדם דהחסרון אינו בדבר העולה לאישים, דהבשר מצד עצמו ראוי לאישים זולת החסרון מצד אחר הוא שפיכת הדם, ומכש"כ לפ"מ דר"ש גופיה קאמר נשפך דמה ויצא דמה חוץ לקלעים לא ירדו, הלא דס"ל דלא אגידא כ"כ זריקת הדם בהקטרת הבשר לענין ירידת הבשר מן המזבח, ודוחק לאמר דקושית התוס' היא רק על דברי רב פפא ובטרם

שהקשה רבינא מ"ש מדעולא כו' ומשני הנך לא מיחסרו מעשה בגופייהו כו', דא"כ הו"ל להתוס' לפרושי הכי וצע"ק.

בא"ד דההיא דעולא אתיא כר"ש דלר' יהודה ירדו כו' ע"כ, הנה לקמן פ"ה ע"א בשטמ"ק אות ב' כתב דעולא אמר לא ירדו אפילו לר"י ע"ש. אמנם לשיטת התוס' דהכא דעולא קאי דוקא אל יבא דר"ש, אם כן ל"ל לעולא לתלות טעמיה דלהכי לא ירדו האימורי קדק"ל שהעלן לפני זריקת דמן משום קליטת המזבח כדהסביר רש"י במעילה ד"ז ע"ב ע"ש, תיפ"ל דר"ש הא סבר כל העומד לזרוק כזרוק דמי, ול"ל לקליטת המזבח, וא"ל דחידושא דעולא אליבא דר"ש הוא אפילו קבליה סמוך לשקיעת החמה דלא הוה שהות ביום למיזרקיה כדאמר במעילה ד"ו ע"א, או שהעלה האימורין קודם שנתקבל הדם בכלי, וע' ב"ק ע"ו ע"ב תוד"ה כל ובחולין ד"פ ע"ב תוד"ה דכמה, דז"א דפשטא דמילתא משמע דעולא סתמא קאמר וצ"ע כעת, ועי' בסיום התוס' דהכא.

בא"ד ולר"ש משכ"ל שאין ראוי לו כגון לבונה קודם קמיצת הסלת כו', עמש"כ בחידושי למנחות כ"ו ע"א.

תוד"ה ההוא, ומ"מ לתרווייהו צריכי מאשר תאכל האש כו', ע"ל פ"ו ע"א תוד"ה עיכולי ובדף ק"ח ע"ב תוד"ה כמאן בסה"ד ובהתוה"מ פ' צו סי' י"ג.

תוד"ה ואי, עיכולי לבונה לא ממעט דמהדרינן להו כו' ע"כ, וכן עיכולי קומץ כדכתבו התוס' במנחות כ"ו סוף ע"ב.

דף פד.

נסכים הבאים בפ"ע לדברי כולן ירדו לדברי ר"ג ור"ש לא ירדו, הנה כולם מודים דנסכים הבאים בפ"ע לא הוו לאישים, ור"ג ור"ש דס"ל לא ירדו נמי ס"ל הכי, רק ר"ג סבר לא ירדו משום דראוי למזבח ולר"ש לא ירדו משום דבא בגלל עצמו, אבל גם אינהו ס"ל דלא הוו לאישים, ואתא פסק הרמב"ם בפט"ז הי"ד ממעה"ק אליבא דכו"ע, ולשון המל"מ שם בלתי מדוקדק ע"ש, וע' בספרי פ' שלח בפסוק ויין לנסך שלישית ההין ובהתוה"מ שם ובמש"כ בחידושי לקמן דצ"א ולמנחות דע"ד

שם מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום כו', ע' גבורות ארי לתענית כ"ו ע"א.

שם מנחתם ונסכיהם בלילה כו', ע' ירושלמי סוכה פ"ד ה"ו ובד"ה ד"ל ע"ב תוד"ה ונתקלקלו ובטו"א שם.

במשנה אלו אם עלו לא ירדו הלן והיוצא והטמא כו', ע"ל פ"ז ע"א תוד"ה כלי שרת ובמנחות ד"ז ע"א תוד"ה אין ובנוב"י קמא חאה"ע סי' ע"ז.

שם ר' יהודא אומר שנשחט בלילה כו' אם עלתה תרד רש"א לא תרד, ע' בתוס' לקמן ק"ח ע"א.

שם לא היה פסולו בקדש אין הקדש מקבלו ואלו שלא היה פסולן בקדש הרובע והנרבע כו', ואלה"ק ניהי דממעטינן מקראי בב"ק ד"מ ע"ב מן הבהמה להוציא רו"נ מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה, אבל בקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, ומהיכא תיתי כאן למימר דגם בדיעבד אם עלו ירדו, די"ל דר"ש דיליף בגמ' למעט את אלו מקרא דזאת, נחשב לו מיעוטא דזאת, כמו שנה עליו הכתוב לעכב.

והנה התוי"ט דייק מדוע לא תני נמי שהמית את האדם ע"ש, ושפיר דייק דמהאי קרא גופיה דילפינן מוקצה ילפינן נמי נוגח, כדאמרינן שם ומן הצאן להוציא את הנוגח ע"ש, ושם משמע דר"ש גופיה דהכא נמי מסכים להאי דרשא ע"ש. ולע"ד יש עוד לדקדק אמאי לא תנא ג"כ זקן וחולה ומזוהם דאינהו נמי לא היה פסולן בקדש, ובמשנה דבכורות מ"א ע"א נקיט להו ביחד, וכמו דממעטינן בגמ' שם ובתמורה כ"ח ע"ב מן הבהמה רובע ונרבע, כמו כן ממעטינן התם מקרא דמן הצאן מן הכבשים ומן העזים זקן חולה ומזוהם, וצ"ע כעת.

ודע דהאי כללא דכל שפסולו בקדש הקדש מקבלו לא היה פסולו בקדש אין הקדש מקבלו, דבמשנתינו הוא בשם ר"ש, תניא בברייתא דתו"כ פ' צו פרק א' משנה ט' בשם ר"ע, כן דיוקא דר' יוחנן בגמרא פ"ה ע"ב, לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרין בעופות, הוא ג"כ בברייתא גופא דהתם, וע"ש בר"ש משאנ"ץ ובתוי"ט מנחות פ"ז מ"ג.

שם עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד שחטה בראש המזבח יפשיט וינתחה במקומה, והנה התוס' לעיל ר"פ קדק"ד דייקו אמאי תנא קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח דמשמע דיעבד ותירצו דמדאורייתא שוחט לכתחילה כדדרשינן מוזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרבץ גללים, וסברא זו נקט בתפארת ישראל הכא והתם ע"ש, ולפ"ד יל"ד מדוע דקדקו התוס' שם על לשון ששחטן, ולא דקדקו טפי על עצם דין משנתינו דתרד, אמאי תרד הא וזבחת עליו כתיב, ולתרץ כדתירצו התם דהוא מדרבנן, עוד יל"ד בפיה"מ להרמב"ם שכ' אהא דמשנתינו וז"ל ומה שאמר עולה שעלתה חיה היא עולה כשרה לדברי הכל ולא בא ללמדנו אלא שהמזבח ראוי להפשט וניתוח אם עבר ושחט בראש המזבח עכ"ל, והוא מהש"ס דלקמן פ"ה ע"א דקאמר סיפא אתאן לכשרה ומאי קמ"ל דיש הפשט וניתוח בראש המזבח ע"ש, אמנם לפמש"כ התוס' לעיל שם, טובא קמ"ל בהאי דינא אפילו כל זמן שהיא חיה בהא דתרד, דמדאורייתא שוחט

לכתחילה בראש המזבח כדדרשינן מוזבחת עליו, והא דתרד הוא מדרבנן שלא תרביץ גללים, ולפ"ז עצם הדין דמדרבנן תרד הוה חידושא במשנתינו.

לכן נלע"ד דהרמב"ם לטעמיה בפ"ג ה"ד מפסוה"מ, דטעמא דעולה שהעלה חיה לראש המזבח תרד שעדיין אינה ראויה ע"ש, ודין דאינה ראויה לאישים אם עלתה תרד, כבר ידענו מקרא דהיא העולה על מוקדה מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד אף כל כו', ודעה זו נקט הרמב"ם שם בהלכה הקודמת ע"ש, והשתא אין לך יותר אינה ראויה לאישים מעלתה חיה, ולכן כתב הרמב"ם דכל דין דעולה שעלתה חיה הוא פשוט וכשר לדברי הכל וכל האי דינא דאשמעינן הוא רק בשביל הפשט וניתוח בראש המזבח אם עבר ושחט, וכדברי הרמב"ם מדוייק בתוספתא פ"ט, דהכי תניא התם העלו חיים מורידן ושוחטן למטה אין לך שמקדיש במזבח החיצון אלא את הראוי לו ע"ש, הרי בהדיא כדברי הרמב"ם, ולדבריו אין מקום נמי לקושית התוס' לעיל נ"ח ע"א במאי דתנא קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח, דדוקא בדיעבד, אבל לכתחילה תרד דאינו ראוי לאישים, וע' במש"כ בחידושי שם.

שם זאת היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין כו', ע"ל ס"ח ע"א תוד"ה מלק בשמאל ועמש"כ בחידושי לעיל כ"ז ע"ב ולדף פ"ג ע"א.

שם פרט לשנשחטה בלילה, וקשה ל"ל קרא למעוטי, הא מקרא מלא הוא ביום זבחכם, וילפינן מזה במגילה ד"כ ע"ב דסמיכה ושחיטה ביום, ואפ"ל דה"א דזהו דוקא לכתחילה, אבל אם שחט בלילה ועלו לא ירדו, דהא אברים ופדרים שלא נתעכלו מביום מקריבין מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה, ומשו"ה יש מקום לאמר דזה הוי ראוי לאישים ואם עלו לא ירדו, להכי איצטריך האי מיעוטא, וע' תמורה י"ד ע"א וברש"י ד"ה דברים ובהגהות הגר"א שם ולעיל י"ב ע"א ובתוד"ה יום ולקמן קי"ד ע"ב תוד"ה היתר ובמש"כ בחידושי שם.

שם יכול שאני מרבה הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד ואתנן ומחיר וכלאים וטריפה ויוצא דופן ת"ל זאת, אע"ג דמחד מיעוטא מעטינהו לכולהו, מ"ט בפרטיהם אינם דומים זל"ז, דרובע ונרבע משכחת נמי דאקדשינהו מעיקרא והדר רבעו כדאמרינן לקמן קי"ד ע"א, ומוקצה ונעבד ע"כ מקמי דאקדשינהו הו"ל מוקצה ונעבד כדפירש"י שם, ואתנן ומחיר אין לאמר לאחר שהוקדשו, דהא בתמורה ד"ל דרשינן לכל נדר פרט לנדור, כדהביאו התוס' לקמן שם, וע' בר"ש משאנ"ץ לתו"כ צו פרק א' משנה ח'.

רש"י ד"ה נסכין הבאין בפני עצמן כגון המתנדב יין בלא זבח כו' ע"כ, הנה משום דאיתנייהו נסכים ממין זה ג"כ, להכי הוכרח רש"י בערכין י"ב ריש ע"א לפרש נסכים

הבאין בפני עצמן כגון שהביאו היום קרבן צבור ולא הביאו נסכים עמו והביאום למחר כו' ע"ש, משום דהתם איירי לענין שירה, ועל נסכים דיחיד כדאיירי בסוגיין אין אומרים שירה כלל, וע"ש בתוד"ה נסכים ובר"ה ד"ל ע"ב תוד"ה ונתקלקלו ובטו"א שם ובת' הרשב"א סי' ע"ט.

רש"י ד"ה נסכים הבאים בגלל זבח, ונפק"ל מהא דאמר מר ומנחתם ונסכיהם יתירי דכתיבי בקרבנות החג כו', ע' מנחות מ"ד ע"ב תוד"ה מנחתם השני ובהתוה"מ אמור סי' קפ"ט.

רש"י ד"ה כשם. כך אם ירדו לא יעלו עוד עכ"ל. ולשון הרמב"ם בפ"ג ה"ח מפסוה"מ כך אם ירדו לא יעלו שנייה שהרי פסולין הם ע"ש, ואפשר ששניהם כוונו בדבריהם על המבואר בתוספתא פ"ט דאם העלה שנית לאחר שירדו, אז ירדו נמי ע"ש.

תוד"ה וחוץ. וי"ל פסול דשלא במקומו חמיר טפי מפסול דשלא לשמו כו', ע"ל ס"ח ע"ב תוד"ה אמר ובמעילה ד"ב ע"ב תוד"ה אליבא ותוד"ה ורבה.

תוד"ה זאת. ותורת הוי ריבויא לר' יהודא לאינך פסולין דאם עלו לא ירדו כ"ה גרסת השטמ"ק, והנה התוס' במנחות כ"ו ע"ב בד"ה תורת הקשו דזאת תורת העולה איצטריך לדברים שדרכן ליקרב ביום שמעלן עם בא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה ע"ש, ולולא דבריהם היה נלע"ד עפ"מ דאמרינן בסנהדרין פ"ו ע"א סתם ספרא ר' יהודא, ובתו"כ נדבה פרק ו' משנה ח' תניא והקטיר אע"פ שפסול אע"פ שיוצא אע"פ שפגול אע"פ שנותר אע"פ שטמא יכול כשהן למטה ת"ל המזבח כשהן בראש המזבח אמרתי ולא כשהן למטה, וע"ש בר"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ סי' נ"ז, ולפ"ז אין מקום לקושית התוס' דלר' יהודא אתא האי תורת לדרשתם במנחות שם, דלדידיה לא איצטריך להנך פסולין דאם עלו לא ירדו, דכולהו ילפינהו מקרא דוהקטיר כשיטתו בספרא שם.

בא"ד והיכי משכ"ל פסול בפיגול ונותר וטמא כו', ע"ל י"ד ע"א תוד"ה הג"ה ובנדה ר"פ יוצא דופן תוד"ה זאת ובבאר שבע להוריות ד"ג ע"א.

תוד"ה פרט. וא"ת קדק"ד ששחטן בדרום דקאמר בריש מעילה תרד לר' יהודא הא לית ביה מיעוט רביעי ע"כ, ויל"ד מנא להו להתוס' להקשות בפשיטות כ"כ מדר"י אדר"י, הלא לעיל ס"פ כל הפסולין הקשו בש"ס אהא דתניא ר' יהודא אומר דבר רע ריבה כאן חטאת ששחטה בדרום (והביאו התוס' כאן בסמוך) הלא בברייתא דספרי תניא ר' יהודא אומר יכול חטאת ששחטה בדרום יהא חייב ת"ל לא תזבח וגו' כל דבר רע על דבר רע אתה מחייבו ואי אתה מחייבו על חטאת ששחטה שחטה בדרום, ומשני תרי תנאי אליבא דר' יהודא, ועמש"כ בחידושי שם, ולפ"ז שפיר י"ל דסוגיא דמעילה ס"ל כהך

תנא אליבא דר' יהודא דמחייב על חטאת ששחטה בדרום, ואליביה תרד נמי כדהבינו התוס' הכא, ובברייתא דבסוגיין דלית ליה מיעוט רביעי, ס"ל כתנא דספרי דאינו חייב על חטאת ששחטה בדרום, וכיון דלית ליה מקור בדאורייתא לפוסלו, משו"ה אם עלתה לא תרד, ומנא להו להתוס' להקשות בפשיטות כ"כ מדר' יהודא אדר' יהודא, וצ"ע כעת.
בא"ד וי"ל משום דדרשינן לעיל דף ל"ו ע"א כל דבר רע ריבה חטאת ששחטה בדרום כו' ואע"ג דקרא ללאו שמעינן נמי דאם עלתה תרד ע"כ. וקשה הלא אם יש מקום לאמר דהאי קרא דכל דבר רע יוכל לרבות פסולין כאלו גם לענין שאם עלו ירדו, א"כ ל"ל כלל הני ג' מיעוטין דזאת היא העולה, הרי לשון כזה, כל דבר רע, סובל כל אלו שהיה פסולן בקדש וצ"ע כעת, ועמש"כ בחידושי לעיל ס"פ כל הפסולין ולעיל בסמוך ולמעילה ד"ב ע"ב.
תוד"ה הניתנין. ומיהו צ"ע כי שמא בנשפך הדם ונאבד קודם קבלה לא יאמר ר"ש לא ירדו כו', ע' בת' אחיעזר חי"ד סי' כ"ט אות ד'.

דף פד:

מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש כו', עמש"כ בחידושי לעיל דכ"ז ע"ב.
שם מפני מה אמרו לן בדם כשר כו', ע' בתוס' ורמב"ן לנדה ד"מ.
שם וכי דנין דבר שלא בהכשרו מדבר שבהכשרו, ע' שאגת אריה סי' נ"ב.
רש"י ד"ה דחזו לעבודת צבור כגון טמא, אמנם בנדה ד"מ ע"ב פירש"י וז"ל ושקבלו פסולין את דמו וזרקוהו כגון בעל מום או שאר פסולין, וכ' שם הריטב"א ע"ד רש"י וז"ל ונ"ל דאישתמיטתיה למרן ז"ל הא דאוקימניה בפ' המזבח בהנך פסולין דחזו לעבודת צבור כגון טמא דבהא אית להו הכשרה במקום אחר וי"ל דההיא אליבא דר' יהודא אמרי לה לאמר דבכי האי גוונא מודה אבל לר"ש דמכשיר אף בראשונות אתיא בכל הפסולין כפשוטה ע"ש, ונלע"ד דעפ"ד הריטב"א ז"ל מיושב קושית התוס' במנחות ד"ו ע"ב בד"ה וכיון, שהקשו אהא דבסוגיין מדוע לא פריך הכא כיון דקרא סתמא כתיב מה לי חזו ומה לי לא חזו ע"ש, אולם לפי המבואר בריטב"א ניחא, דעצם הילפותא מקרא דזאת תורת העולה ריבה תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו, רק ר"ש יליף הכא והתם, ולדידיה ודאי דכל הפסולין שוין בזה כדפירש"י בנדה שם, וזהו גופה הטעם כיון דקרא סתמא כתיב מה לי חזו מה לי לא חזו, וכל האי טעמא בהנך פסולי דחזו לעבודת צבור כגון טמא ר' יהודא הוא דקאמר לה בסוגיין, וקרא אליבא דידיה הוא רק לאסמכתא למילתיה כדפירש"י הכא, ועיקר הלימוד לדידיה הוא בבנין אב, כדאמר מפני מה אמרו

לן בדם כשר שהרי לן כשר באימורין כו', ולפ"ז אין מקום להקשות אליבא דידיה כיון דקרא סתמא כתיב כו', כיון דלא יליף כלל מקרא כנלע"ד.

רש"י ד"ה סמיך ליה לאסמכתא למילתיה. ע' ברש"י מנחות ד"ו ע"ב ודמ"ט ע"א ד"ה תנא ולעיל נ"א ע"א רש"י ד"ה זאת תורת ובבה"ז וצ"ק שם ובדס"ח ע"ב תוד"ה וכי ובשטמ"ק שם.

רש"י ד"ה השוחט, ואפילו לר' יהודא דאמר אם עלתה בפנים תרד כו' חייב ע"כ, ע"ל פ"ה ע"א תוד"ה לא ובמה שתמה שם על דבריהם בצ"ק ובמש"כ שם בחידושי.

תוד"ה ד"ה ומוציא, וי"ל דאיירי בקדשים קלים ואליבא דריה"ג דאמר ממון בעלים הוא כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ו סי' נ"ח.

בא"ד וקסבר וולדות קדשים בהוייתן הן קדושים כו', ע' נדה מ"א ע"א תוד"ה קסבר ובכ"מ ולח"מ פ"ד ה"ג מה' תמורה.

בא"ד והתם בפ' יוצא דופן מ"א ע"א פי' בקונטרס דל"ג בהוייתן הן קדושים ולפ"מ שפירשתי ניחא כו', והנה בשטמ"ק משנה גרסת התוס' ולא גריס לפ"מ שפירשתי ע"ש, ונראה בכוונתו דקשה לו אחרי אשר התוס' ראו דברי רש"י בנדה הרי ראו ג"כ דברי רש"י בד"ה הסמוך תיכף שם, שכל לשון התוס' אשר דברו עד עתה כתוב שם ברש"י, וא"כ לא שייך לאמר לפ"מ שפירשתי, ולעד"נ דבמקום שפירשתי צ"ל שפירש"י, שכל דבריהם דהכא לקוחים מדברי רש"י דהתם ע"ש.

דף פה.

לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ, לכאורה מאי קמ"ל ר' יוחנן, לפ"מ שפירש"י דהא דקאמר חייב, הוא רק משום מעלה בחוץ, הלא עצם השחיטה בלילה כשרה בחוץ, כדביאר הרמב"ם פי"ח הי"ז ממעה"ק, וגם מטעם שחיטת לילה בפנים לא נפסלה, דהא לר"ש לא תרד נמי אם עלתה, ולר"י הלא צריך קרא למעטה מדין הקטרה, ובודאי דשחיטה כזו לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ, אלא דהתם חייב תרתי בשביל שחיטה ובשביל העלאה, והכא חייב חדא רק משום העלאה בחוץ, ולר' שמעון בודאי חייב, וכל חידושיה הוא אליבא דר' יהודא כדפירשו הכא רש"י ותוס', והשתא מהיכא תיתי דלר' יהודא תגרע שחיטת פנים משחיטת חוץ לענין שחוטי חוץ, ובע"כ משום דר' יהודא ס"ל אם עלתה תרד, להכי קמ"ל ר' יוחנן דאפ"ה חייב משום מעלה בחוץ, ובזה תקשה להיפוך מנ"ל לר' יוחנן באמת לחדש כזאת, אטו פליג ר' יהודא אהא דהקרבן צריך להיות מתקבל בפנים לענין שחוטי חוץ, הלא לקמן ק"ט דרשינן מקרא ואל

פתח אה"מ לא יביאנו כל הבא אל פתח אה"מ חייבין עליו בחוץ, ועל ציר זה סובבים כל המשניות דפרק השוחט והמעלה, דאם אינו מתקבל בפנים פטור משום מעלה בחוץ, וגם לר' יהודא הכי הוא, וע"ל קי"א רש"י ד"ה שחיטת לילה, כן אם ר' יוחנן ס"ל דלר' יהודא פסולה שחיטת לילה בפנים, ומשו"ה גופה בא המיעוט לאמר דאם עלתה תרד, א"כ קשה מאי האי דקאמר לא תהא פחותה משוחט בחוץ, הלא ודאי פחותה ופחותה, דשוחט בחוץ כשר אפילו בלילה כנ"ל בשם הרמב"ם, ולהכי חייב משום שחוטי חוץ, משא"כ שחיטת לילה בפנים דפסולה לר' יהודה עד שאם עלתה תרד, א"כ אינה מתקבלת בפנים, ואיך חייב על העלתה בחוץ, וע' בראב"ד וכ"מ פי"ח הי"ז ממעה"ק.

שם אמר עולא אימורי קדק"ל שהעלן לפני זריקת דמן לא ירדו כו', ע' בשטמ"ק הכא ולעיל פ"ג ע"ב תוד"ה למעוטי קמצים ובמש"כ בחידושי שם.

שם ונתח אותה אמר רחמנא אותה כשרה ולא פסולה, ע' בתו"כ נדבה פרק ה' ופרק ז' ובהתוה"מ שם סי' מ"ז ובמש"כ בחידושי לחולין דף י"א ע"א.

רש"י ד"ה פשיטא דירדו דהא חוזרין ועולין לאחר שחיטה כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ב.

תוד"ה לא. דהכא קאמר אפילו לר' יהודא, וכ' בצ"ק וז"ל ותמיה נשגבה בעיני דלקמן דף ק"ח ע"א ד"ה שחיטת לילה כ' תוס' בהדיא דע"כ ס"ל לר"י דאמר אם עלתה תרד שחט בלילה בפנים והעלה בחוץ פטור ונשאר בצ"ע, וע' בפמ"א ובחק נתן, ולע"ד קשה ע"ד הצ"ק אמאי נטיר עד הכא הלא רש"י בסוגיין דף פ"ד סוף ע"א כתב ממש כמש"כ התוס' הכא, ולקמן קי"א ע"ב בד"ה שחיטת לילה כ' רש"י כמש"כ התוס' בדף ק"ח שהביא בצ"ק ע"ש.

דף פה:

בעי ר' יוחנן אימורי קדק"ל שהעלן לפני זריקת דמן ירדו או לא ירדו א"ל ר' אמי ותיבעי לך מעילה א"ל מעילה לא קמיבעי לי דזריקה הוא דקבעה לה במעילה כי קמיבעי לי ירידה כו', וקשה לפ"מ דלא אסיק אדעתא דר' אמי דזריקה קבעה לה במעילה, א"כ מאי אקשה ליה לר"י ותיבעי לך מעילה, הלא אפשר דגם בעיא דמעילה תלוי בזה, דאם נימא ירדו בודאי לית בה מעילה, ואם לא ירדו הרי הם לחמה של מזבח וממילא יש בה מעילה, והא דמסקינן לא ירדו ואין בהן מעילה, הוא רק בתר דידעינן דקביעת מעילה היא ע"י זריקה.

לכן נלע"ד בהבנת הסוגיא דלר"י מבע"ל חדא ולר' אמי תרתי. דהא דפשיטא ליה לר"י דזריקה קבעה במעילה, גם בזה ספוקי מספקא ליה לר' אמי, דאולי קביעותא דמעילה תלויה בזה אם הוא לחמה של מזבח, ואפשר נמי דזריקה הוא דקבעה לה במעילה, ובזה מספקא ליה ג"כ כדקא מספקא ליה לר"י אי ירדו או לא ירדו, ומשו"ה גופה קא"ל ותיבעי לך מעילה, היינו דע"י תשובת ר"י תתברר הני שני ספקות ביחד, דאם ר"י ישיב לו דמעילתה תלויה בלחמה של מזבח, אז ישיב לר"י א"כ מאי תיבעי לך אי ירדו או לא, נחזי אנן אם יש בה מעילה פשיטא משום דלחמה של מזבח הוא, והשתא אם איתא דירדו הרי אינה לחמה של מזבח, ומזה גופה פשיטא דלא ירדו, ואי קביעותא דמעילה לא תלי כלל בירידתה רק בזריקה, הלא אז ישיב לו ר"י הכי, ועכ"פ תפשוט ליה חדא בעיא, ומסקנא הכי הוה דהכי אהדר ליה ר"י, מעילה לא קמיבעי לי דזריקה הוא דקבעה לה במעילה כי קמבע"ל ירידה כו', וכה"ג אשכחן לעיל דף ל' ע"ב ובכ"מ, איבעי מיניה חדא דשמענא תרתי ע"ש.

שם דזריקה הוא דקבעה להו במעילה ע"כ, והטעם דאז הוברר חלק גבוה, וכן לאפוקינהו מידי מעילה בקדק"ד ולברר חלק הכהנים, כדאמרינן לקמן פ"ו ע"א אתאי זריקה ושרתינהו אפילו למיעבד מינייהו קתא דסכיני, ובזה מובן הא דהתוס' בכריתות י"ג ע"ב נתנו גבול לשאול על הקרבן עד שעת הזריקה ע"ש, ולפי הנ"ל ניחא דהא אמרינן בנדרים נ"ט ע"א דתרומה ביד כהן לא מצי מיתשיל עלה ע"ש, וה"נ דהזריקה היא המבררת חלק הכהנים, וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בה כדתנן ריש מעילה וע"ש תוד"ה קדק"ד, ולפ"ז בהכרח קשור זמן היתר השאלה בשעת הזריקה.

אמנם אי משום לתא דתרומה ביד כהן היה לנו לאמר, דגם בקרבן משבא ליד הגזבר, ועכ"פ משבא ליד הכהן להקריב תו ליתא בשאלה, כמש"כ התוס' בחולין כ"ב ע"ב דכיון שבא ליד הכהן יצא ידי נדרו, ולשיטת רש"י שם קל"ט ע"א בד"ה דמיחסר ובמעילה י"ט ע"א ד"ה עד שיצא, הוי סילוק חיוב האחריות משיביאנו לעזרה ועמש"כ בחידושי שם, ומכיון שנסתלקה בעלותו מן הקרבן שפיר יש מקום לאמר דלא יוכל נמי לשאול עליו.

והנה חזינא ביני עמודי דבי מדרשא, דדבר זה כבר נפתח בגדולים, דבת' חות יאיר סוף סי' ק"ל נשאר בצ"ע אם יועיל התרה גבי קרבן באומר הרי זו דתיכף הוי בבי גזא דרחמנא וכתרומה המסורה לכהן ע"ש, ומאי דמספקא ליה להגאון בעל חו"י פשיטא ליה להרי"ט אלגזי בספ"ד דבכורות, שכ' דאין שום ספק בזה דאפילו בנדבה דאמר הרי זה הקדש כל שהוא ביד המקדיש מהני שאלה עד דאתא ליד הגזבר ועכ"פ משמסרם ליד הכהן להקריב תו ליכא למימר אי בעי מיתשיל ע"ש, והגאון בעל טו"א לר"ה כ"ח ע"ב בהשגתו

ע"ד התוס' בכריתות הנ"ל כ' דאפילו לאחר זריקה נמי איתא בשאלה, ולכאורה יש מקום לסברתו, לתרומה ביד כהן, דאז כבר נפקא מרשותו של בעל התרומה לגמרי, משא"כ בקרבן הלא אכתי אגידא ביד בעל הקרבן כדאמרינן בחולין מ"א ע"א כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמיא ע"ש, וה"נ קניא בשר הקדשים קלים לבעלים לאכילה.

ואפשר דטעם האומרים דליתא עוד בשאלה משעת מסירתו לכהן או לעזרה, דאם ישאל על קרבנו אחרי שחיטתו וזריקתו נמצא למפרע שהביא חולין בעזרה, או משום הפסד קדשים, ולע"ד היה מקום קצת להביא דוגמא למחלוקת התוס' בכריתות והאחרונים הנ"ל, מהא דפליגי ר"ע וחכמים במשנה נזיר כ"ח ע"א, דתנן נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר ר"ע אומר אפילו נשחטה עליה אחת מכל הבהמות אינו יכול להפר, ומפרש טעמא דר"ע בגמרא שם משום הפסד קדשים, פי' דיהיה אסור בזריקה ואין הבשר נאכל כדפירשו רש"י ותוס', וע"ש ע"א תוד"ה ר"ע. ומהפרת הבעל אפשר דיש לפשוט לענין שאלה בהיתר החכם, ואכמ"ל.

שם א"ר יוחנן לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרים בעופות, לעיל ע"ז ע"ב תוד"ה הכא, הקשו הרי איכא כמה מומי דלא פסלי ואמאי נקיט דוקין שבעין, ולטעמייהו אזלי דכבר כתבו גם לעיל ל"ה ע"ב ובדף ס"ח ע"ב ובקידושין כ"ד ע"ב דלאו דוקא דוקין שבעין דה"ה שאר מומין שאינן מחוסרי אבר אינן פוסלין בעופות ע"ש. ולפ"ז שפיר הקשו אמאי נקיט דוקין שבעין, וקושיתם תתחזק יותר עפ"מ דתניא בתוספתא פ"ט אהאי כללא דמשנתנו שאמר ר"ש, דכשלא היה פסולו בקדש אין הקדש מקבלו חוץ מבעל מום, מסיק שר"ש אומר משום ר"ע בעל מום בעוף כשר ע"ש, הרי בהדיא בתוספתא אהאי דינא גופה דכל מום הכשיר ר"ע.

שם בעי ר' ירמיה יש נרבע בעופות או אין נרבע בעופות כו', לכאורה אמאי קבע מסדר הש"ס בעיא דר' ירמיה לענין אם עלו ירדו, הלא חלות הספק אצלו הוא, משום דקרא דמן הבהמה דממעטינן רובע ונרבע, המציאות משכחת בשניהם, משא"כ עוף דלא שייך בו רובע, והאי קרא כתיב בעצם דין ההקרבה, ולפ"ז הי"ל לקבוע בעיא זו בתמורה ר"פ כל האסורין לגבי מזבח, או לעיל ר"פ התערובות, ששם מקומה לעצם דין הקרבתם, די"ל משום דבעי למיפשט ממשנתנו דתנן ר"ע מכשיר בבעלי מומין ואם איתא נכשיר נמי בעופות.

שם מי אמר מן הבהמה להוציא את הרובע ונרבע כל היכא דאיתיה ברובע איתיה בנרבע כל היכא דליתיה ברובע ליתיה בנרבע א"ד הרי נעבדה בו עבירה ע"כ. לכאורה קשה איך עלה ע"ד ר' ירמיה שנבטל מציאות נרבע שיש בעוף, מפני העדר המציאות דרובע

דליכא גביה, הרי עכ"פ נרבע הוא ואסור, וי"ל דאין כוונת ר' ירמיה לבטל מציאותיה דאיכא גביה או איסורא דעביד, רק לפ"מ דמעטינהו רחמנא לרובע ונרבע כחדא במיעוט דמן הבהמה, א"כ אפשר דבע"כ הקישן הכתוב בהיקישא חדא דומיא דבהמה, והוי כעין גזה"כ למעט עוף משום דאינו דומה בזה לבהמה מכל צד, או דילמא בתר דידיה אזלינן והרי נעבדה בו עבירה.

דוגמא לזה אשכחן בכריתות ד"ז ע"ב גבי שפחה, דאיצטריך לאשמעינן במשנה שם דאם הפילה מביאה קרבן ונאכל, דקאמר התם סד"א כי אמרינן כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה ה"מ בדבר ששוה בין איש ובין אשה אבל יולדת דבנשים איתא באנשים ליתא אימא לא תחייב שפחה אהכי תנא שפחה ע"ש, והתם נמי קשה איך ס"ד לאמר דיגרע מצות הבאת הקרבן בשפחה, דדין זה שייך לה, ולפי המציאות הנמצא באשה, מפני העדר מציאות זה באנשים, ובע"כ משום דחיוב המצוה בעבדים ושפחות ילפינן בגז"ש חדא לה לה מאשה, משו"ה היה מקום לאמר דמדין התורה נתקשרו בחיובן, והשפחה חייבת רק בדברים שהעבד חייב, ועמש"כ בחידושי לכריתות שם.

ועדיין יל"ד לכאורה בסוגיין, דקאמר דאפשר למעט עוף נרבע משום דליתיה ברובע, לפ"מ דעצם הילפותא דרו"נ הוא מן הקרא דמן הבהמה, הלא עצם דין כלאים דהרבעה בעוף לא הוה ידעינן אלא מהא דילפינן בהמתך בהמתך משבת כדאמרינן ס"פ הפרה, ולא אמרינן דמשום דעוף אינו ברובע דומיא דבהמתך משו"ה לא יאסר גם בנרבע, די"ל דהכא דכתיב מן הבהמה וכל מן להוציא כדלעיל ד"ט ע"א, ומזה הבינו דהאי מן הבהמה דגבי הקרבה אתא להוציא בהמת רובע ונרבע, הכא שפיר נופלת השאלה בנרבע דעוף משום דליתיה במציאות דרובע כמו בבהמה, משא"כ הרבעה דכלאים דלא אשכחן שם איזה מיעוט למעט, רק כן היה להם הגז"ש דבהמתך בהמתך משבת, וכמו דגבי שבת חיה ועוף כיוצא בהן כדמפרש התם מקראי, אף בהרבעה חיה ועוף כיוצא בהן.

אך קשה איך עלה ע"ד ר' ירמיה לאמר דעוף נרבע יהא מותר לגבוה הלא בעינן ממשקה ישראל, ועוף נרבע אסור אף להדיוט, עד דמקרי שחיטה שאינה ראויה ופטור מכסוי הדם כדתנן בחולין דפ"ה, ורבי ראה דבריו של ר"ש בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים כדאמר התם, וי"ל דחיה ועוף הנסקלין דתנן בחולין, מיירי בשנגמר דינן ושחטן כדפירש"י בחולין שם, והני ודאי שחיטה שאינה ראויה היא אף להדיוט, ובעיית ר' ירמיה הלא סובב אקרא דמן הבהמה להוציא רובע ונרבע, והאי קרא מוקמינן בתמורה דכ"ח ברובע ונרבע ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים, דליתנייהו במיתה ומותרין להדיוט ואסורין לגבוה, ועמש"כ בחידושי לחולין שם.

אכן יל"ד עפ"מ דבעו התוס' בסוכה ד"ל ע"א להקשות דלולב של אשירה יהיה פסול משום מצוה הבאה בעבירה ע"ש, א"כ אמאי איצטריך קרא דמן הבהמה לפסול רובע ונרבע למזבח, תיפ"ל דהוה. מהב"ע, ועמש"כ בחידושי לקמן פ"ח ע"א, אולם אם נימא כמש"כ התוס' בסוכה ד"ט ע"א דמהב"ע הוא דרבנן ניחא, ובזה מתורץ נמי קושית המג"א ס"ס תרמ"ח שהק' ל"ל קרא דכלאים פסול לקרבן תיפ"ל דנעבדה בו עבירה, וע' ח"ס ח"ו סי' י"ז, ואילה"ק על עצם הילפותא דמן הבהמה להוציא רובע ונרבע, הלא האי קרא מבע"ל בחולין ד"ה ע"א להביא בני אדם שדומין לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה, ובתדב"א ח"א פ"ו הגרסא בשביל להכניסן תחת כנפי השכינה ע"ש, די"ל דפושעי ישראל נתרבו מתיבת בהמה, ורובע ונרבע ממועטין מתיבת מן דכתיב גבי בהמה, וע' ברש"י חולין שם ובבכורות מ"א ע"א רש"י ד"ה מן הצאן.

שם ת"ש ר"ע מכשיר בבעלי מומין ואם איתא נכשר נמי בנרבע הואיל וכשר בעופות ש"מ אר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא הנרבע והמוקצה כו', וקשה הלא לפי האמת דנרבע אסור, א"כ אמאי צריך להוכיח ממשניות, ולא הוכיח טפי מקרא דמן התורין למעוטי נרבע, וכמו שהביאו התוס' בד"ה יש, ואף אם נימא דמהאי קרא ליכא כ"כ הוכחה, דאפשר דאתא למעוטי מוקצה כדכ' התוס' שם, אמנם לשיטת רש"י הכא ובכ"מ דמחוסר אבר ממועט מקרא דהקריבהו נא לפחתיך, ולא מן העוף, כמש"כ התוס' לעיל דל"ה ודס"ח, א"כ הי"ל למעט נרבע בעוף מקרא דמן העוף ולא כל העוף דמייתר הוא, וגם לכתחילה ל"ל להביא רובע ונרבע דעוף ממיעוטא דמן הבהמה, ולהסתפק משום דעוף אינו ברובע, מה דאין מקום לחול ספק כזה אם היה ממעטם מקרא דמן העוף וצע"ק.

במשנה הצמר שבראשי כבשים כו', ע' רש"י חולין כ"ז סוף ע"א ובחידושי רמב"ן ורשב"א שם.

שם והעצמות והגידים כו' שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה. והנה בברייתא בגמרא הכא ובחולין ד"צ ע"א סמיך נמי אהאי קרא לרבות העצמות והגידים כו', ושייר צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים דתנן ברישא דמשנתינו ובתו"כ נדבה סוף פרק ו' אבל בתוספתא רפ"ט ובספרי ראה י"ב, הוא כמו בברייתא דהכא ודחולין ע"ש.

רש"י ד"ה הואיל וכשרין בעופות דכתיב תמים זכר בבקר בכבשים תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות ע"כ, לכאורה לפ"מ דאיירי הכא בדוקין שבעין, ובמנחות ע"ט ע"א פירש"י דזה הוי מום עובד ואינו ניכר, וע"ש בפירש"י כת"י וברש"י בכורות ט"ז ע"א, ולפ"ז ל"ל לרש"י הכא להביא האי קרא דתמים זכר עם דרשתו דאין תמות וזכרות

בעופות, ובע"כ דרש"י בסוגיין נמשך אחר פירושו לעיל ל"ה ע"ב שכתב דדוקין שבעין הוי מום גמור, ולהכי איצטריך ליה להביא כמו התם כן הכא, קרא דתמים זכר בבקר עם דרשתו דאין תמות וזכרות בעופות, עכ"פ דברי רש"י הן כסותרות זא"ז, ועמש"כ בחידושי לבכורות ט"ז ע"א וצע"ק.

בא"ד ומיהו מחוסר אבר לא משום הקריבהו נא לפחתך, וכ"כ רש"י בחולין כ"ג ע"א, והרמב"ם בפ"ב ה"י מאסו"מ הביא מהאי קרא דהקריבהו נא לפחתך דטריפה פסולה למזבח, והקשה הכ"מ הלא טריפה ילפינן דאסורה למזבח מקרא דמן הבקר הרי דמן התורה הוא ומאי צריך למילף מדברי קבלה ע"ש, וכעין קושיתו ע"ד הרמב"ם, הקשו התוס' ע"ד רש"י דהכא לעיל דל"ה ע"ב ודס"ח ע"ב, אמאי צריך רש"י למילף מדברי קבלה הלא בקידושין כ"ד ע"ב ילפינן מדכתיב מן העוף ולא כל העוף ע"ש, וקושיתם תתחזק טפי עפ"מ שיל"ד עד דאתא מלאכי מנא ידעינן, ועוד דבכל הש"ס לא אשכחן שיביאו להאי קרא דהקריבהו נא לפחתך, אלא בדברים שאין להם מקור מן התורה, וכדי שלא לאומרם מצד הסברא סמכוהו טפי אהאי קרא, כמו לעיל ע"א נקרבינהו בפרתייהו כו', ובמנחות ס"ט ע"א חטין שבגללי בקר למנחות, ובסוטה י"ד ע"ב למנחת סוטה בכפיפה מצרית במקום כלי שרת, ולענין יין ומים מגולין דפסולין לגבי מזבח ס"פ לולב וערבה, וכן דלקידוש פסולין בב"ב צ"ז ע"ב, אבל בדברים המבוארים בתורה מה מקום ללמדם מדברי קבלה, והנביא מלאכי כשאמר בתוכחתו הקריבהו נא לפחתך, אמרה כדי שיבינו אפילו עמי הארץ שלא ידעו מן הכתוב, דעכ"פ היה להם להבין גם מצד שכל האנושי, כדהארכתי בחידושי לתמורה ד"ז ע"א וצ"ע.

רש"י ד"ה דוקין לשון הנוטה כדוק שמים והוא לשון דק כו', ע' ברש"י בכורות ט"ז ע"א וברמב"ם פ"ז ה"ה מביאת מקדש ובת' הרשב"א סי' שכ"ו.

רש"י ד"ה עוף לא שייך בו רובע, וכ"כ רש"י בתר הכי בד"ה ה"ג ובחולין כ"ג ריש ע"א וע"ש פ"ה ע"א רש"י ד"ה חיה ועוף ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה וטומטום, ור"א פליג עליה בבכורות כו' ע"כ, וכ"ה ג"כ בתוספתא זבחים ספ"ז, וע' תוס' יבמות פ"ג ע"ב.

רש"י ד"ה הצמר שבראשי הכבשים, שהראש אינו בכלל הפשט וקרב עם עורו כו', ע' חולין י"א ע"א ושם כ"ז ע"א תוד"ה מניין ובשבת ק"ח ע"א תוד"ה ואס"ד.

תוד"ה יש. אבל את"ל דאין נרבע בעופות לא תוקמיה אלא למעוטי מוקצה עכ"ל, בחידושי הרמב"ן והרשב"א לחולין כ"ג ע"א העירו נמי למש"כ התוס' הכא, ומסקו דאיצטריך למעוטי נעבד ע"ש, ובגמרא גופה שם קאמר כי איצטריך קרא למעוטי נרבע

ונעבד, ויל"ד אמאי דלגו על מוקצה הקודם בלשון הש"ס בכ"מ, וכמש"כ התוס' הכא למעוטי מוקצה וצע"ק.

דף פו.

פירשו אפילו הן בראש המזבח ירדו דברי ר' אליעזר וחכ"א כו', כ"ה הגרסא בילקוט ויקרא רמז תמ"ה, וע' בביאור הרד"ל לפדר"א ס"פ ל"א אות ע'.

שם מאן תנא דשמעת ליה דאמר פירשו ירדו רבי היא כו', ע' אור שמח ה' מאכלות אסורות פ"ח הי"ד בהגה"ה.

שם דא"ר יוחנן משום ר' ישמעאל כו', ע' ילקוט צו רמז תצ"ב.

שם עצמות קדשים כו', בתוספתא מעילה פ"א הגרסא העצמות והגידים והקרנים והטלפים שפרשו מקדשין לפני זריקת דמים מועלין בהן לאחר זריקת דמים אין מועלין בהן, וע' בסוגיין תוד"ה ופליגא שכתבו דלאחר זריקה התרתה זריקה ולפ"ז ניחא סוגיא דחולין ר"פ גיה"נ די"ל דקאי על גידין דלאחר זריקה, ומשו"ה אם רק אין בגידין בנו"ט גם איסור מוקדשין ליכא, וסרה קושית הגאון בעל עונג יו"ט בחי"ד סי' ע"ה ע"ש, ועמש"כ בחידושי לחולין שם.

במשנה וכן גחלת שפקעה מע"ג המזבח לא יחזיר, וכ' התוס' לקמן צ"א ע"ב דמשו"ה לא יחזיר משום דאיתעבידא לה מצוותה, ועפ"ז הקשו אהא דאמר לקמן שם המוריד גחלת מע"ג המזבח וכיבה חייב, אמאי חייב הרי איתעבידא לה מצוותה כו' ע"ש, ולע"ד בלתי מובן קושיתם, הלא לפ"מ דאוקמינן התם דליכא אלא האי גחלת דאל"כ הא כיבוי במקצת לא שמיה כיבוי, וא"כ י"ל דלא שייך כלל לאיתעבידא מצוותה, דאטו יש מצוה על הגחלת הפרטי, רק המצוה היא דאש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, והתם כיון דליכא אלא האי גחלת וכיבה אותו, הרי בטל מצות דלא תכבה ולהכי חייב, משא"כ בגחלת דפקעה מע"ג המזבח דמשנתינו, דסתמא דמילתא איירי כשנשארו עוד הרבה גחלים על המזבח גם זולתו, וכיון דאש המזבח תוקד עליו ולא בטל מצותו להכי לא יחזיר, דוגמא לסברא זו כתבו התוס' בשם השר מקוצי במעילה ד"ט ע"ב בד"ה וכולן.

עוד יש להעיר במשנתינו, דבבבא שאחר זו תנא אברים שפקעו מע"ג המזבח קודם חצות יחזיר ומועלין בהן לאחר חצות לא יחזיר ואין מועלין בהן, ואילו לענין מעילה בגחלת לא קתני, רק בתוספתא דמעילה פ"א תניא העצמות והגידים והקרנים והטלפים שפרשו מקדשין לפני זריקת דמים מועלין בהן לאחר זריקת דמים אין מועלין בהן אבל גחלת שפקעה מעל המזבח בין לפני חצות בין לאחר חצות הרי זה לא יחזיר אין נהנין

ולא מועלין בהן ע"ש, וגם שם תמוה לכאורה דהוא נגד משנה ובריייתא בביצה ל"ט ע"א דבגחלת של הקדש מועלין בהן, וכ"ה בירושלמי שם פ"ה ה"ה ובירושלמי ברכות פ"ח ה"ו, ולכאורה היה מקום לחלק דוגמת חילוק התוס' הכא בד"ה וכולן, גבי אברים, דחילוק הוא בין פקעו מאליהן דאז לא נהנין ולא מועלין, ובין הורידן הוא דאז מועלין בהן, דעדיין אינתקו למצותן, אולם מדברי הרמב"ם פ"ב הי"ג מה' מעילה משמע שעשה פשרה אחרת, דבתוספתא אייריי בגחלת המזבח שפקעה ובההיא לא נהנין ולא מועלין, ובביצה שם אייריי בגחלת דקדשי בדק הבית דבזה מועלין וע"ש בכ"מ, ועדיין העני עומד בחוץ איך יהיה לדעת הרמב"ם בגחלת מזבח שהורידה בידים, וצ"ע כעת, וע' שעה"מ פ"ג הי"א מה' חמץ.

שם אברים שפקעו מע"ג המזבח קודם חצות יחזיר ומועלין בהן לאחר חצות לא יחזיר ואין מועלין בהן, והנה בריש ברכות אהא דתנן כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוה"ש, כתב שם רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל בשטמ"ק דלא קאי הא דאמרו שם כל מה שאמרו חכמים עד חצות אהא דמשנתינו דאברים שפקעו מע"ג המזבח קודם חצות יחזיר לאחר חצות לא יחזיר אלמא דעונת הקטרתן עד חצות דהכא אשמעינן רק דאי אוקדו ע"ג המערכה עד חצות הרי הוא כמו שנתעכלו לגמרי, והחליט שם דלא מצינו בשום מקום אחר שאמרו חכמים בהקטר חלבים ואברים דעונת הקטרן אינה אלא עד חצות רק במשנה ריש ברכות ע"ש, ולעד"נ דעצם חידושו דלא אשכחן במקום אחר שיאמרו חכמים בהקטר חלבים ואברים דזמנן עד חצות, כתב רש"י שם על אתר דז"ל למה אמרו חכמים עד חצות בק"ש ובאכילת קדשים כו' והקטר חלבים דקתני הכא לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל עכ"ל.

אולם לע"ד בלתי מובן איך יעלה כלל על הדעת לאמר דיש שייכות למשנתנו דזבחים עם מה שאמרו חכמים ריש ברכות, הלא במשנתינו הקביעות הוא דעד חצות יחזיר לאחר חצות לא יחזיר. ואילו התם קתני מצותן עד שיעלה עמוד השחר, ועוד דפלגינהו במשנה, דמקודם תנא כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוה"ש, והדר תנא בבא אחריתא הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר, הרי דאין לו שייכות עם הבבא הקודמת, ובע"כ דשתי משניות חלוקות הן בשני דינים נפרדים, דהתם קתני דין הקטרת חלבים ואברים דזמן מצותן עד שיעלה עמוה"ש, והכא קתני גבול הזמן להחזיר אברים שפקעו מע"ג המערכה שהוא רק עד חצות, ולא פגעו ולא נגעו הנך שתי המשניות זו בזו, וע' יומא ד"כ ע"ב תוד"ה אלא ובמגילה כ"א ע"א תוד"ה ולהקטר וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה מה אשם עצמותיו מותרין שהרי אף בשרו מותר כו', ע"ל צ"ח ע"א ברש"י ותוס' ד"ה מה אשם.
תוד"ה עיכולי. כי היכי דלא נפק"ל מאשר תאכל האש משום דאיצטריך למעוטי עיכולי קטרת כו', ע"ל פ"ג ע"ב תוד"ה ההוא ובהתוה"מ פ' צו סי' י"ג.
תוד"ה אתיא זריקה ושריתינהו אפילו למיעבד בהו קתא דסכינא והא דאמר פ' ראוהו ב"ד שופר של עולה לא יתקע פי' רבינו דאיירי שהפרישו לדמי עולה כו', וכ"כ התוס' בבכורות כ"ו ע"א, וקשה הרי לולא טעמא דמצות לאו ליהנות ניתנו ס"ל נמי לרבא בר"ה שם דתוקע בשופר של עולה לא יצא ע"ש, ולדידיה מאי נ"מ אם הקדישו לגופו או לדמיו, הרי עולה זכר הוא, ורבא גופיה ס"ל בבכורות י"ד ע"ב הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף, וע"ש תוד"ה הקדיש ובתמורה י"ט ע"ב תוד"ה זאת, ואין לחלק נמי בין אם אמר יקדש השור לדמיו או אמר דמי שור זה עלי עולה, דבשניהם גוף השור הקדש, כמש"כ התוס' בערכין ד"כ ע"ב בד"ה אמר ובד"ה והא מדסיפא ע"ש, ולאמר דמיירי שהקדיש רק הראש לדמי, הלא בעיא היא בערכין ד"ה ע"א אי נחתא לה קדושת הגוף ע"ש וצ"ע.
בא"ד דהא איכא לאוקמה בפירש מחיים או פירש קודם זריקה ע"כ, באמת כן פירש"י בר"ה כ"ח ע"א שם, וע' בטעם המלך פ"ח מה' לולב ובת' שבות יעקב ח"ג חא"ח סי' ל"ח ובת' משיב דבר ח"ב סי' נ"ח.
תוד"ה ופליגא דר' אלעזר דאר"א פירשו לפני זריקה מועלין בהן לעולם כך גרסת הקונטרס ע"כ, וכ"ה גרסת הילקוט בפ' צו רמז תצ"ב.
בא"ד ופירש רבינו דהתם מיירי בעצמות קדשים הנאכלין דומיא דתרומה כו', ע' ר"ש תרומות פי"א מ"ה ובהעמק שאלה לשאילות פ' מטות סי' קל"ז אות י"ט.
תוד"ה וכולן, פי' בקונטרס דקאי בין אפסולין בין אגידים ועצמות כו' ואם היינו מפרשים דכולן לא קאי אפסולין כו', ע' ברש"י ותוס' מעילה ד"ט ריש ע"ב ובתוספתא מעילה פ"א.

דף פו:

מה"מ אמר רב כתוב אחד אומר כל הלילה והקטיר וכתוב אחד אומר כל הלילה והרים כו', ע' יומא ד"כ ע"ב תוד"ה אלא ובמש"כ בחידושי למעילה ד"י ע"א, וע"ע בפי' הראב"ד לתו"כ צו פרק א' ופרק ב'.
שם ביוה"כ משום חולשא דכהן גדול כו', ע' ירושלמי יומא ספ"א ובש"ק ותורתן של ראשונים שם.

רש"י ד"ה בשרירי קשין שנתקשו מחמת האש בכולן ונשרפו אלא שלא נעשו פחם כו' ע"כ, לכאורה מלשון ששלטה האש בכולן ונשרפו משמע דמשלה בהן האור, אולם התוס' לעיל סוף ע"א הבינו דשרירי דהכא היינו שלא משלה בהן האור רק נתעכלו קצת ע"ש, אכן לפ"מ דהשטמ"ק משבש בפירש"י אלו, אפשר שיהיה מתאים עם פי' התוס' ע"ש, וע' בהתוה"מ פ' צו סי' י"א.

רש"י ד"ה ה"ג ואי. ל"ג והיכי מאחרינן, א"ר יוחנן גרס ול"ג אלא, ע' יומא ד"כ ע"ב תוד"ה היכי וד"ה אלא ובקרבן אהרן לתו"כ צו פרק ב' משנה ה'.

תוד"ה וחציו. דמאי מן המאוכלות היה נוטל הנהו דלית בהו מששא כו', ע' יומא ד"כ ע"ב תוד"ה אלא ובחידושי באר שבע לתמיד רפ"ב.

תוד"ה אלא. דכל הלילה כשר להקטיר כשאין מעוכלין, ע' זוה"ק פ' צו דף כ"ח ע"ב ובפ' בהר דף ק"ט סוף ע"ב.

תוד"ה משום. דתרומת הדשן לא היה בכהן גדול כו', ע' יומא ד"כ ע"ב תוד"ה משום ובתוס' ישנים שם ובמאור ומלחמות ליומא דף כ"ו ובמה שהאריך בזה בבאר שבע להוריות י"ב ע"ב.

דף פז.

רבה אמר חצות שני עוכלתן רב חסדא אמר עמוד השחר עוכלתן, ע' בפנים מאירות ובחק נתן מש"כ בהסבר פלוגתתם, אולם בטהרת הקדש ראיתי שכ' בטעמא דרב חסדא, דהא דחצות עושה עיכול שאותה שעה היא הגורמת לכך מפני שרוח צפונית מנשבת בחצי הלילה, וכיון שחצות לילה הראשון לא היה בכחו לפעול פעולתו, גם חצות השני לא יוכל לפעול עליו כו' ע"ש, ולע"ד הוא תמוה דבגמרא בעו עלה דמשנתנו מנא הני מילי דבחצות תליא מילתא, ומסקו דכמו לרב כן לר' יוחנן ילפינן לה מקראי, הלא דגזה"כ הוא.

שם איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן, כ"ה הגרסא בדק"ס.

שם לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת כו', ע"ל נ"ו ע"א תוד"ה מניין ובתוס' מנחות מ"ט ע"ב ובר"ה ד"ל ע"ב תוד"ה ונתקלקלו ובטו"א שם וביומא כ"ט ע"א תוד"ה אלא ובפסחים נ"ט ע"א רש"י ד"ה מעלה ובמל"מ פ"א מה' תמידין ד"ה ומעתה נבאר ובמעין החכמה דף מ"ג ע"ב ובמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

שם דאיתמר אברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה לנו בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם ירדו רבה אומר יעלו רבא אומר לא יעלו ע"כ, והוא תמוה דפתח דאיתמר

כו' ובאמת כל הדברים יחד עם דעת רבא הכל מבואר בברייתא דתוספתא פ"ט, וגם מה שיש להסתפק בדברי רבא דקאמר אם ירדו לא יעלו, דהיינו לכתחילה, איך הדין אם עלו אחרי שירדו, אף זה מבורר שם, דמסיק אהא דאם ירדו לא יעלו ואם עלו ירדו ע"ש, כן בהא דמחדש במל"מ פ"ג הי"א מפסוה"מ, עפ"ד התוס' ביומא מ"ה ריש ע"ב אהא דאיתמר בגמרא הכא לנו בראשו של מזבח, דה"ה אם לנו בכבש, ג"ז מבואר בתוספתא שם וצ"ע.

שם לן בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם ע"כ, ואפשר דזהו מאי דתניא במכילתא משפטים בפסוק דלא ילין חלב חגי עד בקר אם למדת על החלבים שהם נפסלין בלינה ע"ג הרצפה אף אברים נפסלין בלינה ע"ג הרצפה יכול יהיו נפסלין בלינה על גבי המערכה ת"ל על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר הא למדת על חלבים ואברים שאין נפסלין בלינה ע"ג המערכה, וע"ש ברש"י ורא"ם ובש"ח ובמה שהאריך בזה במל"מ פ"א ה"ז מה' ק"פ.

ועכ"פ לפי המכילתא ובריייתא דהכא מדוייק דברי רש"י ריש ברכות, אהא דתנן הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר שכ' וז"ל מצותן להעלות כל הלילה ואינן נפסלין בלינה עד שיעלה עמוה"ש והן למטה מן המזבח דכתיב לא ילין לבקר עכ"ל, והנה במאי דרש"י הביא קרא דלא ילין לבקר ע"ש בצל"ח, אכן מדוע הוסיף בדבריו והן למטה מן המזבח, פשיטא דפסול לינה של חלבים ואברים הן כשלנו על רצפת העזרה, אכן לפי המבואר הכא ניחא, דרש"י הטיל בזה תנאי דאימתי נפסלין בעמוד השחר ע"י הלינה, דוקא כשהן למטה מן המזבח, ואתא לאפוקי בזה ראשו של מזבח, וכדאמרינן הכא לן בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם.

ומשה"ק הצל"ח בברכות שם ע"ד רש"י שהביא קרא דלא ילין לבקר דבפ' תשא ולא קרא המוקדם בפ' משפטים ולא ילין חלב חגי עד בקר דמיניה יליף הש"ס בפסחים ע"א ע"א דאימורי חגיגת ט"ו נפסלין בלינה והתוס' כתבו שם דמהכא נפק"ל בכל האימורין ע"ש, נפלאתי הרי רש"י בפ' תשא שם על אתר כ' וז"ל זבח חג הפסח אימוריו ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים ואברים ע"ש, ובברכות סובב הולך ע"ד המשנה הקטר חלבים ואברים, וע"פ שיטתו שפיר הביא להאי קרא.

שם ירדו רבה אמר יעלו רבא אמר לא יעלו, והנה הרמב"ם בפ"ג הי"א מפסוה"מ פסק כרבא דלא יעלו משום דלינה מועלת בראשו של מזבח, אולם דעת רש"י בפ' תשא ל"ד כ"ה דאין לינה מועלת בראשו של מזבח, וע"ש ברמב"ן ובראב"ם וש"ח, ובזה מיושב קושית התוס' דעיל נ"ו ע"א בד"ה מניין שהקו' ע"ד רש"י ע"ש, דלפי הנ"ל ניחא שפיר,

דרש"י בחדא שיטה אזיל, וכמו דס"ל דראש המזבח אינו מועיל לפסול לחלבים ואברים, כמ"כ אינו מועיל להכשיר הדם לזריקה, ועמש"כ בחידושי שם, וע' בתוס' יומא מ"ה ריש ע"ב ובגבורות ארי ליומא שם במלואים.

שם ת"ר הנוגע במזבח אין לי אלא מזבח כבש מניין ת"ל את המזבח, כ"ה הגרסא שלפנינו, ובדק"ס גריס ת"ר כל אשר יגע במזבח יקדש אין לי אלא מזבח כבש מנין ת"ל כל אשר במזבח יקדש ע"כ, והנה פסוק הנוגע במזבח הוא בפ' תצוה כ"ט ל"ז, ופסוק את המזבח דרש"י כ' ומשחת את המזבח, דלשון זה ליתא, אפשר דמשו"ה הורה בשטמ"ק על הגרסא בדפוס ווניציא דגרסי אל המזבח והגאון ר' בצלאל אשכנזי הגיה לא יעלו ע"ש, ופסוק זה הוא בויקרא ב' י"ב, ולע"ד אפשר דהוא שבוש ברש"י, ובמקום ומשחת, צ"ל וימשח את המזבח, ופסוק זה הוא בפ' צו ח' י"א, אמנם פסוקים כאלו שהביא בדק"ס, כל אשר יגע במזבח, וכל אשר במזבח יקדש, לא אדע מקומם.

רש"י ד"ה שאינו. דכתיב לא ילין חלב חגי עד בקר הא כל הלילה ילין ע"כ, הוא לשון הש"ס בפסחים נ"ט ע"ב וע"ש ע"א ע"א ובתוד"ה מניין ובצל"ח שם, ובחידושי לעיל בסמוך הבאתי דברי המל"מ פ"א מה' ק"פ והצל"ח ריש ברכות שהאריכו בזה, אכן לא הביאו הסתירה בדברי רש"י, דבמשנה רפ"ק דברכות הביא קרא דלא ילין לבקר דפ' תשא, והכא הביא קרא דלא ילין חלב חגי דפ' משפטים וצ"ע כעת.

תוד"ה אמרי בי רב מ"ט דרב חסדא אע"ג דאמרי בי רב רב הונא ורב חסדא תלמידו כו' ע"כ, משמע דהתוס' הכא ג"כ אינם מפרשים הא דמסקינן ספ"ק דסנהדרין אלא רב המנונא, דרב המנונא הוא אמרי בי רב, וכבר האריכו בזה התוס' בכ"מ, ועמש"כ על הגליון הכא ובסנהדרין י"ז ע"ב, וע' בחידושי הרשב"א לחולין ד"ל ע"ב ובמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה הילכתא, ולא שייך למפרך הלכתא למשיחא כו', הארכתי בזה בחידושי לעיל מ"ה ע"א ובדס"ב ע"א.

תוד"ה כבש. וי"ל דשמא הא דעזרה מקדשת כמזבח היינו כשרין להקטיר עליה אבל פסולין לא ע"כ, ובזה מתורץ נמי קושיות התוס' לעיל י"ד ע"א בד"ה הג"ה ובדף פ"ד ע"א ד"ה זאת ובנדה ר"פ יוצא דופן ד"ה זאת ע"ש.

תוד"ה כלי שרת. ש"מ דאין מקדשין ליקרב פשיטא ליה ע"כ ע' תוספתא מנחות פ"א ובמנחות ד"ז ע"א תוד"ה אין ובתוס' כריתות כ"ד סוף ע"ב ובראב"ד לתו"כ ויקרא דבורא דחובה פרק כ"א ובהתוה"מ שם סי' שס"ח וברמב"ם פ"ג הי"ט מפסוה"מ ובלח"מ שם ובכ"מ שם ה"כ.

דף פז:

אויר מזבח כמזבח דמי או לא ת"ש כו' אויר כבש נמי לאו ככבש דמי כו', לכאורה היה נראה לאמר דכמו דכבש תלוי במזבח לענין אויר, כמ"כ כלי שרת אינן מקדשין כמזבח וכבש, לפ"מ דקאי הש"ס השתא, דהא במשנתינו תנן כשם שהמזבח מקדש כך הכבש מקדש וכשם שהמזבח והכבש מקדשין כך הכלים מקדשין, ובאמת לא דמו כלים למזבח וכבש, לא מיבעיא לפ"מ דמספקא ליה להפמ"א לאמר דשאלת אויר מזבח אי הוה כמזבח, היא ג"כ בעיא דר"ל מר"י, וממילא האי ת"ש הוא מדברי ר' יוחנן, ואיהו קאמר לעיל כ"ה ע"ב דאויר כלי ככלי דמי, ואפילו לפי גרסת השטמ"ק דגריס איבעיא להו אויר מזבח כמזבח דמי או לא, מ"מ י"ל דכלי שאני משום דאית ליה מחיצות, וכמו דמחלקינן בגיטין ע"ט ע"א לענין אויר בין אית לה מחיצות לדלית לה מחיצות, וכן אמרינן נמי לענין קנין בע"ז ע"א ע"ב כי מטא לאוירא דמנא קנייה, וכ"כ הרמב"ם בפ"ד ה"ט ממעה"ק דאויר כלי הוא ככלי, וע"ל כ"ה ע"ב תוד"ה זאת ובמש"כ בחידושי שם.

שם הא לא קשיא תיפשוט, ע' כריתות י"ד ע"א תוד"ה תפשוט ובמש"כ בחידושי שם.

שם עולת העוף דפסלה במחשבה היכי משכ"ל הא קלטה מזבח, ע' מנ"ח מצוה קמ"ד.

רש"י ד"ה אויר המזבח אם תלה אברים פסולים באויר ראש המזבח כו' ע"כ, ל"ד להא דתלאו באויר תנור דלקמן צ"ה ע"ב, דהתם נוגע לדין בשר החטאת, והשאלה היא אם על בישול ובלוע קפיד רחמנא א"ד על בישול בלא בלוע, משא"כ הכא נוגע לדין המקום שבשר האברים מונח עליו הוא המזבח, והשאלה היא אם אוירו נחשב כמזבח עצמו.

תוד"ה עולת, תימא מאי קשיא ליה הא אמרינן בפ' קדק"ד שאם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה כו', התוס' בקושיתם הכא אזלו לשיטתייהו לעיל ס"ה סוף ע"א, דאע"ג דכתיב ומלק והקטיר ונמצה לא בעי מקום הקטרה ממש, וע"ל נ"ד ע"א תוד"ה ואי ובירושלמי יומא פ"א ה"א.

דף פח.

במשנה, כלי הלח מקדשין את הלח ומדות יבש מקדשות את היבש כו', משנתינו מישך שייכא לסוף המשנה דלעיל פ"ו דקתני כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן כך הכלים מקדשין, והטעם דבכלי שרת נמי כתיב כל הנוגע בהם יקדש כדתניא לעיל בברייתא פ"ז ועל זה סובב הולך תנא דמשנתינו, באיזה אופן מקדשת הנגיעה בהכלי שרת, דוקא כלי לח בלח ומדות יבש ביבש, וגם באופן זה אינה פועלת הקדושה ליקרב, רק דלא יהיה לו פדייה כדכתב הרמב"ם בפ"ג הי"ח מפסוה"מ וע' בתוס' רע"ק למשנתנו,

ולפ"ז הא דמסיק התנא ואין כלי הלח מקדשת את היבש ולא יבש מקדש את הלח, הכוונה דאפילו פדייה לא צריך, דהא דכתיב בכלי שרת כל הנוגע בהם יקדש היינו נגיעה בראוי להם, וע' ירושלמי נזיר פ"ה ה"א ובש"ק שם, ואין זה נוגע להא דמקדשין ליפסל כדאמרינן לקמן בסמוך כדביאר הרמב"ם שם להדיא ע"ש.

שם ל"ש אלא מדות אבל מזרקות מקדשין שנאמר שניהם מלאים סלת, כ"ה הגרסא הכא, אבל במנחות ד"ח ע"ב גריס שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה, וכ"ה הגרסא בילקוט נשא רמז תשי"ד, וכן גריס בתשובות הרשב"א סי' ל"א וסי' תקפ"ב ע"ש, ומשמע דגרסא דהתם עיקרית, דהא בעי להוכיח ו דכלי הראוי ללח וליבש מקדש גם יבש, לפ"ז מוכרח להביא קרא שנכתב בו כלי הנמצא בו סלת ושמן, והיינו שהוא משותף מן לח ויבש, וע' במנחות שם רש"י ד"ה שניהם ובתוד"ה אבל.

שם כלי שרת אין מקדשין אלא מלאין, ע' אור שמח פי"א ה"ט ממאכלות אסורות.

שם א"ר אסי א"ר יוחנן ל"ש אלא שאין דעתו להוסיף אבל דעתו להוסיף ראשון ראשון קודש, ואין לדקדק דלפי אוקימתא דר"פ במנחות ע"ח ע"ב הלא ס"ל לר' יוחנן דכלי שרת מקדשין שלא מדעת, די"ל היינו דוקא התם כדביאר בש"ק לירושלמי נזיר פ"ה ה"א, וע' ברי"ט אלגזי לבכורות פ"ח סי' פ"א.

שם אין מביאין מנחות ונסכים כו', בתוספתא ספ"ח דמנחות וספ"ק דמעילה נשתנה צורת הברייתא, והרמב"ם בפ"ה ה"ט מאיסו"מ שינה ההלכה משלשתן ע"ש, ושתי התוספתות ג"כ לא דמו להדדי, דבמנחות סמכו ענין לו לדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, ותנו בלשון מכאן אמרו אין מביאין מנחות ונסכים כו', ובמעילה סמכו ענין לו להא דאין מחליפין הקדש בהקדש ומסיק נמי מכאן אמרו אין מביאין מנחות ונסכים כו', וע' עונג יו"ט חא"ח סי' יו"ד וסי' כ"ט.

שם ומנחת בהמה, היינו מנחת נסכים כדפירש"י במנחות ד"ה ע"ב ושם ס"ח ע"ב.

שם וביכורים, ע' טורי אבן מגילה דף כ' ע"ב.

שם ואין צ"ל מערלה וכלאי הכרם. לשון זה ממש כתב הרמב"ם בפ"ה ה"ט מאיסורי מזבח, וכ' המל"מ וז"ל נראה דטעמא דפשיטא ליה בהני הוא לפי שאסורים בהנאה כו', והוא בעצמו דחה אח"כ לפירושו, לפ"מ שכ' התוס' בחולין דף ק"מ דבקרבנות לא שייך הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו ע"ש, ולא ידענא ל"ל להמל"מ לחפש ביאורים על זה, הלא דברי הרמב"ם הוא ממש לשון הש"ס דהכא, ופירש"י ואצ"ל מערלה שאסורה אף לכהנים, ולפי' רבינו חיים בתוס' הכא דמפרש מדומע מעורב בערלה וכה"כ בודאי

דשפיר מסיק ואצ"ל מערלה וכה"כ גופה דודאי אסורה, וע' בש"א סי' צ"ו ובמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.

שם ואם הביא לא קידש א"ר ואיתימא רב אסי לא קדש ליקרב אבל קדש ליפסל, ע' ברמב"ם פ"ה ה"ט מאסו"מ ובברה"ז ובצ"ק בסוגיין ובש"א סי' צ"ו ובת' עונג יו"ט חי"ד סי' צ"ה.

שם ואיתימא רב אסי. בר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו פרק א' משנה י"ב גריס רב אמי.

שם כלי קדש שנקבו אין מתיכין אותן כו', ע' שבועות י"א ע"א תוד"ה מכל ובמל"מ פ"א הי"ד מכלי המקדש, וע"ע בר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו פרק א' משנה י"ב.

שם סכין מטרפת היה במקדש ונמנו עליה כהנים וגנזוה, ע' בס' חסידים סי' תתצ"ד.

שם אמר אביי ה"ק הוגעו למים כו', כ"ה הגרסא בשטמ"ק הכא ובתוס' סוטה ט"ו ע"ב, אבל בילקוט תצוה רמז שפ"א גריס הוגעלו במים מכבסין אותן בנתר ואהל הוגעלו בנתר ואהל אף במים אין מכבסין אותן.

רש"י ד"ה א"ר אשי לעולם בעיא מיהא לא תפשוט כו', כוונתו דבעיא דבעי למימר דתלינהו בקניא, וממילא היכא דגברא קאי בראש המזבח ונקיט בידיה שפיר תפשוט דבכה"ג אויר מזבח כמזבח דמי, וכהבנת הכ"מ בפ"ג הי"ב מפסוה"מ דמאוקימתא זו הוכיח הרמב"ם דעתו דאויר מזבח כמזבח.

והנה מהא דפסחים פ"ה ע"ב דקאמר רב גגין ועליות לא נתקדשו, אינו ענין לכאן, דהתם הוא משום הפסק התקרה, תדע דהרי התוס' במכות י"ב ע"א החליטו דאויר ירושלים כירושלים ע"ש, ובע"כ בהא דגגי ירושלים לא נתקדשו לאכילת קדשים קלים, הוא מפני התקרה המפסקת מן הקרקע, וכה"ג גגי לשכות העזרה לאכילת קדשי קדשים, וממילא לא שייך לאויר מזבח דהכא.

אולם אמאי לא הביאו מהא דאמרינן לעיל נ"ד ע"א אימר כך התנו אוירא דבנימן קרקע דיהודא, וכ' שם התוס' דמשו"ה קדיש האויר בקדושת מזבח, וע' במל"מ פי"א ה"ד משגגות.

עוד יש להעיר קצת מהא דלעיל כ"ו ע"א דבעי מיניה אבוה דשמואל משמואל תלה ושחט מהו א"ל כשרה א"ל אשתבשת בעינא שחיטה על ירך וליכא, משמע דאי לאו גזה"כ דשחיטה על ירך הוה כשרה השחיטה גם באויר כמו בקרקע, די"ל דהתם אי לאו גזה"כ דירך המזבח לא הוה ידעינן כלל דקרא קפיד שהשחיטה תהיה על קרקע העזרה דוקא, וממילא גם באויר העזרה כשרה, משא"כ בנוגע למזבח דודאי דלא סגי בלא קרקע המזבח, בזה ודאי חל הספק אי גם אוירו קדוש בקדושת מזבח.

בא"**ד** דהנחת גופו בראש המזבח כהנחת קרבן דמי ע"כ, וכה"ג אמרינן בשבת ד"ג ע"א דהטעינו חבירו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ חייב, משום דגופו נייח ע"ג קרקע ולהכי נחשבת לעקירה, הרי דהחפץ הטעון בגופו נחשב למונח ע"ג קרקע שהגוף עומד עליו.

רש"**י** ד"ה מדות. להכי נקט גבי יבש מדות כו', כמו רש"י כן הרמב"ם בפיה"מ בתור פרשנים לא נטו מלשון משנתנו, וביארו כוונת התנא בשינוי לשונו מכלי למדה, אכן הרמב"ם בספר היד שינה לשונו מלשון המשנה משום קושית רש"י ותוס' דבסוגיין ובמנחות ד"ח ע"ב, וכ' בפ"ג הי"ט מפסוה"מ וז"ל אין כלי הלח מקדשות את היבש ולא כלי היבש מקדשות את הלח בד"א במדת הלח והיבש כו', הרי שקרא לשניהם או כלים או מדות, וע' תוד"ה מדות ובמש"כ בחידושי שם.

רש"**י** דיה אלא שלמים לאפוקי נקבו ואין מקדשין אלא מלאין כלומר שיהא בהן שיעור שלם הצריך לדבר כו' ע"כ, וכ"מ שהרמב"ם מפרש הכי עפמש"כ בפ"ג ה"כ מפסוה"מ ע"ש, ופירושם מוכרח מהתוספתא ספ"ט ע"ש, ועפ"ז בלתי מדוקדק הא דאמרינן בתר הכי תניא נמי הכי מלאין אין מלאין אלא שלמין וע' מנחות ד"ח ע"א, ואע"ג דבזה מפרש התנא לשון הכתוב דכתיב שניהם מלאים סלת, אכן לפ"מ דבסוגיין הם שני דברים נפרדים, מלאים לאפוקי חסר שיעור, ושלמים לאפוקי נקבו, להכי קשה הלשון אין מלאין אלא שלמין, וביותר קשה לשון הטו"א בחידושיו לחגיגה כ"ג ע"ב שכ' וז"ל אין כלי שרת מקדשים אלא שלמים פי' כשיעור שצריך לאותו דבר כו' ע"ש, והוא דלא כפירש"י ורמב"ם הכא וצע"ק.

רש"**י** ד"ה מנחות. ואע"פ שמותר לכהנים דבעינן מותר לכל ישראל שנאמר ממשקה ישראל מן המותר לישראל ע"כ, והנה לפ"מ דהוא מפרש מן המדומע דתרומה דהוא טבל, מפרש נמי דמקור האיסור הוא ממשקה ישראל, וכל דבריו מבוארים בש"ס פסחים מ"ח ע"א ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מביאין נסכים מן הטבל ע"ש, וכבר הקשה הש"א בסי' צ"ו ע"ד הרמב"ם בפ"ה ה"ט מאיסו"מ דיהיב טעמא על כל אלו השנויין בברייתא דהכא דאסורין לקרבן משום מצוה הבאה בעבירה שהקב"ה שונאה, וכי כעורה זו ששנו בגמרא משום ממשקה ישראל, ובסי' צ"ט שם תמה עוד ע"ד הרמב"ם. דלא אמרינן מהב"ע אא"כ המצוה נעשית ע"י העבירה כגון ע"י גזל או ע"י אכילת איסור, אבל הא דמביא נסכים ומנחות מן הטבל לאו ע"י העבירה שנעשית בו נעשית מצות נסכים ומנחות, ומביא סמוכין לדבריו מדברי התוס' בסוכה ד"ל ע"א, ומדברי הירושלמי גבי הקורע בשבת דיצא ידי קריעה, ואמרו הטעם דלא דמי למצה גזולה שאינה יוצא בה, משום דתמן גופה עבירה ברם הכא הוא עביד איסורא, וע' בת'

הגרע"א סי' קע"ד, והגר"ש בהגאון נוב"י במ"ת חא"ח סי' קל"ד דחה לדברי הש"א, וכ' דמש"כ הרמב"ם מהב"ע לא כתב על טבל וחדש, דאיזו עבירה נעשה בהם הא איסורן בא ממילא ומותרין בהנאה, והרמב"ם שכ' מהב"ע כוונתו על ערלה וכה"כ, אולם בק"א להש"א הביא בשם ת' פני אריה דמש"כ הרמב"ם מהב"ע אטבל נמי קאי ע"ש, ולשון הרמב"ם מצד עצמו מורה דאכולהו קאי, ובכלל בלתי מובן איך נחלק בין גזל לטבל לענין מהב"ע, הלא גם בטבל מונח חלק הכהן והלוי והעני, וכ"כ התוס' בסוכה ל"ה סוף ע"א ובפסחים ל"ח ריש ע"א דטבל אינו שלכם, והתוס' בסוכה ד"ל ע"א סד"ה משום כתבו בהדיא דטבל הוי מהב"ע, וכן פירש"י בברכות מ"ז ע"א גבי דמאי הא לא חזו להו דהוי לה ברכת זימון הבאה בעבירה, ובהדיא תנן ר"פ שלשה שאכלו דאם אכל טבל אין מזמנין עליו, ואם שלשתם אכלו טבל אין חייבין לזמן דאכילת טבל לאו שמה אכילה דלא חזיא אף לכהן, והביאו התוס' שם ראיה דעל טבל אין מזמנין, מברייתא דב"ק צ"ד, דתניא הרי שגזל סאה של חטין כו' אין זה מברך אלא מנאץ, הרי דהתוס' כיילי טבל וגזל בסוג אחד, וכן כיילינהו כחדא הר"ן בפ' כל שעה, אהא דתנן אינו יוצא ידי חובתו בטבל ובמע"ר כו' וז"ל טעמא דכל הני משום דהוי"ל מהב"ע וגרסינן בירושלמי תנא מצה גזולה אסור לברך עליה א"ר אושיעא על שם ובוצע ברך נאץ ה' כו' ע"ש, הרי דטבל וגזל שניהם הם משום לתא דמהב"ע.

ואף לפי דעת הרמב"ן שהביא הר"ן בפ"ג דסוכה גבי אתרוג של דמאי דב"ש פוסלין וב"ה מכשירין, דלהכי מכשרי ב"ה דשל טבל קרינן ביה לכם כיון דיכול לסלק הכהן והלוי באתרוג דעלמא שיפריש על זה ומובא דבריו בש"א שם סי' צ"ז ע"ש, הנה מלבד שהר"ן גופיה שדא ביה נרגא ע"ש, ולפ"ז אפשר דגם הרמב"ם לא ס"ל כהרמב"ן, ומה גם שהרמב"ם כ' בהדיא גבי טבל שהוא מהב"ע, הרי דלדידיה הוי טבל בחדא דרגא עם גזל, אכן לע"ד עצם דברי הרמב"ן שגבו ממני, דהא הר"ן רפ"ג דסוכה והרב המגיד בפ"ח ה"ט מה' לולב הביאו דעת הרמב"ן דלולב הגזול פסול משום מהב"ע ולהכי פסול אפילו ביו"ט שני ע"ש, ולפי שיטתו נימא נמי בלולב הגזול שיהיה נקרא לכם משום דיכול הגזלן להתפשר עם הנגזל לתת לו דמים או חפצים מרובים עד כדי פצוי בשביל הלולב הגזול, כמו התם שיתפשר עם הכהן בעד הטבל עד כדי שיהיה נקרא לכם, ודוחק לחלק דבגזול אפשר שלא יתפייס בשום אופן אפילו בסך גדול עד כדי שיתעשר ויוכל לעשות הרבה מצות אחרות ויקנה בזה גם לולב אחר לצאת מצותיה, ובע"כ דכמו בגזול לא משגחינן על מציאות ההתפשרות, רק באשר הוא שם גזול, כמ"כ גבי טבל, ועוד דאהא דתנן בברכות אכל טבל ומע"ר כו' אין מזמנין עליהן, פריך הש"ס שם מ"ז

ע"ב טבל פשיטא ומשני לא צריכא בטבל טבול מדרבנן ה"ד בעציץ שאינו נקוב וכ"ה בכ"מ בש"ס, ולדברי הרמב"ן מאי פשיטותא היא זו דפריך פשיטא, ואמאי איצטריך לאמר מדרבנן ולאוקמי באוקימתא דחיקא כזו של עציץ שאינו נקוב, הלא מצינן לאוקמי בטבל גמור ומדאורייתא, רק כיון דמצי להפריש ממקום אחר ולסלק הכהן והלוי וכדעת הרמב"ן, הוה אמינא דהוה כדידיה ומזמנין עליו, ובע"כ דמציאות ההתפשרות עם הכהן והלוי אינה מוציאה מאיסורא דטבל ודברי הרמב"ן צע"ג, ועכ"פ לפ"מ שהוכחתי מדברי הראשונים דטבל הוי מהב"ע כמו גזל, לפ"ז אין מקום לחלק ביניהם כמש"כ הש"א, ושפיר כתב הרמב"ם בה' אסו"מ, על כל אלו דחשיב בברייתא דהכא לפסול אותן מהקרבה משום מהב"ע, וקאי גם על טבל, ודלא כמש"כ הגר"ש בהגאון נוב"י ז"ל דלא קאי אלא על ערלה וכה"כ כנ"ל, ובכלל יל"ד הרבה מאד בדברי הגאונים הנ"ל שם לכל מעיין בדיוק.

ולכן לולא דמיסתפינא מכל אשר קדמוני, הייתי סולל לעצמי מסילה חדשה בדעת הרמב"ם, ודוקא ע"פ קושיתם הם, דהש"א הק' מאי מהב"ע איכא בזה, הרי העבירה היא העדר ההרמה של חלק הכהן, ואינו נוגע למצות ההקרבה, ול"ד כלל לגזל כנ"ל, והגר"ש הק' הלא טבל מותר בהנאה, ומההקרבה אין לו רק הנאה ומאי עבירה איכא, ובכלל הלא מצות לאו ליהנות ניתנו, ובשביל זה האריכו למעניתם כ"א ע"פ דרכו בקדש, ולולא כל דבריהם היה נלע"ד, דהרמב"ם לא פליג כלל על רש"י שכ' דהאיסור הוא משום משקה ישראל, רק הוא הבין דרשה זו, דכמו לאכילת אדם איכא עבירה לאכול ולהאכיל דבר איסור כמ"כ לאכילת מזבח, אסור להאכיל למזבח דבר האסור לעצמו, וזהו מה שאמרו דאינו יכול להאכילו אלא מן המותר לישראל, והוא שהאכילו טבל או שאר דבר איסור, ואצ"ל ערלה או כה"כ שאין היתר לשום אדם, שאסורים אף לכהנים, עשה בזה עבירה שהאכיל למזבח דבר כזה שאינו ממשקה ישראל, ובשביל זה קרא הרמב"ם לקרבן כזה מצוה הבאה בעבירה, ומסיק שהקב"ה שונאה, פי' דמשום זה אסרה גם לאכילת אדם, ובמה שנשתמש בלשון זה, ביאר שם קודם בהלכה ז', שכ' הגונב או הגוזל והקריב הקרבן פסול והקב"ה שונאו שנאמר שונא גזל בעולה ע"ש, וע' ח"ס חא"ח סי' ק"פ ובאור שמח פי"ז הכ"ז ממא"ס ובת' אחיעזר חי"ד ס"ס י"ב ובת' דבר אברהם סי' ל'.

רש"י ד"ה סכין מטרפת שהיתה רכה ליפגם פגימות דקות תמיד ומטרפת את הקדשים עכ"ל, והנה בת' הגאון מאור הגולה מהר"ל דיסקין זצ"ל סי' מ"ב הק' לרב חסדא בחולין ד"י ע"א דשוחט בסכין ונמצאת פגומה כשרה דתלינן דבעצם המפרקת נפגמה אמאי גנזוה כו' ע"ש, ותמיהני האם הכא איירינן בהיתר או באיסור של הקדשים שנשחטו

כבר, באלו ודאי החליטו כרב הונא או כרב חסדא, רק הכא דנו את הסכין העלול תמיד להטריף מפני רכותו כדפירש"י ולהכי גנזוהו, ולא אאמין אם דברים אלו יצאו מפה קדוש הגאון הנ"ל ז"ל, ובודאי ידי זרים שלטו בכי"ק.

רש"י ד"ה הא במים, כש"כ דכי לא מחוור להו שפיר גריעי טפי ע"כ, בדק"ס משמע דבדפוסים הישנים היו תיבות אלו בגמרא גופה, גבי הא במים מכבסין.

תוד"ה מדות היבש פי' בקונטרס דלהכי קרי ליה ליבש מדה וללח כלי שאין שום כלי במקדש ליבש אלא שתי מדות עשרון וחצי עשרון ותימה והאיכא ביסא כו' ע"כ, ולע"ד תמיה על תמיהתם, ואולי גרסא מוטעת ברש"י נזדמנה לפניהם וזה גרם להם לתמוה עליו, הלא ברש"י לפנינו לא נזכרו תיבות "וללח כלי" כמו שהעתיקו בתוס', ולפ"ז אין מקום להקשות רק אם רש"י היה כותב דמדות היבש קאי על העשרון העומד למדידת סלת למנחה, וכלי הלח קאי על מדות ההין והלוג למדוד יין ושמן, אז היה מקום לדקדק הלא שניהם כאחד מדות הן למדידה, מ"ש דקרי ללח כלי וליבש מדה, כן הלא ישנם עוד כלים המשמשים ליבש, משא"כ השתא דגבי יבש פירש"י דקאי על מדות העשרון וחצי עשרון למדידת כל המנחות, וגבי לח לא פי' דקאי על מדות ההין והלוג, רק בפירוש כתב דקאי על קערות ומזרקות לדם וליין ושמן, וכן בפיה"מ להרמב"ם כ' וז"ל וכלי הלח הכלים שמקבלים בהם הדם והיין או המים והשמן ומדות היבש מן המדות שמודדין בהן הסלת למנחות ע"ש, ולפ"ז אין מקום כלל לדקדק, דהא קושטא דמילתא הכי הוא דביבש הוו מדות, ובלח אינן מדות רק כלים, ולכן שינה התנא בלשונן, ואדרבה דברי רש"י מאירים כשמש, דרש"י לא בא כלל לפרש מדוע קרי ללח כלי כמו שהעתיקו התוס' דהא בע"כ כלי הוא ולא מדה, רק למה נקט גבי יבש מדה, ומשו"ה כ' וז"ל שאין כלים מיוחדים ליבש אלא אלו, כוונתו על עשרון וחצי עשרון שזכר מקודם, ומסיק נמי דכלי שנותנין בו מנחה, ר"ל אחרי מדידת העשרון הלא שם כבר נתון השמן כדתנן במנחות ע"ד ע"ב בכל המנחות מתן שמן בכלי קודם לעשייתן ע"ש, וממילא כלי לח הוא, שמזרקות וקערות ראוין לכך עכ"ל, וכוונתו דאז בודאי נתקדש גם היבש בכולל עם השמן שהרי לכך הן ראויין, ועל אלו לא איירי תנא ברישא דמתניתין רק על מדות העשרון וחצי העשרון שנשתמשו רק בעודן ביבש, ולאלו בהכרח קרי להו התנא מדות, וכל זה פירש"י אלא אריש דמשנתינו ולא אסיפא, ובסיפא כ' רש"י וז"ל וכן כלי לח מקדשות את היבש בגמרא מתרגם לה אמדות הלח עכ"ל, וזהו מאי דשמואל מפרש בגמ', וגם לפי אוקימתא דשמואל אין לדקדק מדוע קרי התנא למדה כלי, דלפ"מ דאיהו דייק מקרא דשניהם

מלאים סלת וגו', קאמר דמשנתינו בע"כ בהכי איירי, ודברי התוס' הכא ובמנחות ד"ח ע"ב צ"ע.

בא"ד ופי' ר"ת דלהכי קרי ליה ליבש מדה ולא כלי לפי שיבש יכולין למדוד מחוק או גדוש בכל ענין שירצה אבל דבר לח לא שייך מדה גביה כו' ע"כ, ויל"ד טובא דפירושו היה עולה אם גבי לח לא היה נזכר שם מדה בשום מקום רק שם כלי, אז היה טעם לשבח מדוע לא אשתמט התנא בשום מקום לקרא לו בשם מדה אלא בשם כלי, משום דלא שייך מדה בזה וכדמפרש ר"ת, אבל אחרי דחזינן במשנה מנחות פ"ז, דהתנא תנא שבע מדות של לח היו במקדש, כדקתני ברישא שתי מדות של יבש היו במקדש, ושם ד"צ שנינו מדות הלח בירוציהן קדש ומדות היבש בירוציהן חול, ובע"כ דגם בלח שייך שם מדה לפי קצבתה בתורה, וכפי שהיא נמדדת בגבול מדתה, כמו שהיבש יכיל בגבול מדתו, והדק"ל מ"ש דוקא הכא קרי התנא ליבש מדה וללח כלי, ומשמע דהתוס' במנחות ד"ח ע"ב הרגישו קצת בזה, אבל לא ביארו בזה פירוש לפירושו של ר"ת, ועוד קשה לפיר"ת דדוקא ביבש שייך מדה ולא בלח, הלא במנחות פ"ח ע"א ילפינן שבע מדות הלח שלא יחסר ולא יותיר מקרא דשניהם מלאים סלת שהוא מדת יבש, וע"ש רש"י ד"ה מלאים וברש"י כת"י שם וצ"ע כעת.

תוד"ה מן המדומע פי' בקונטרס מדומע דתרומה ורבינו חיים פי' מעורב בערלה וכה"כ כו', עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

בא"ד ופי' בקונטרס צ"ע איך יתיישב ממשקה ישראל כיון דשרי לכהנים ע"כ, קושית התוס' צריכה ביאור לע"ד, דהא רש"י גופה הקשה ממש קושית התוס' ותירץ דלא סגי במה שמותר לכהנים רק בעינן שיהיה מותר לכל ישראל ע"ש, ואם בזה גופה נחלקו וס"ל להתוס' דהיתר לכהנים בלבד ג"כ נקרא ממשקה ישראל, א"כ לא בדרך צ"ע על רש"י היה להם להתחיל ולהחליט, הלא שיטת רש"י נראה בעליל, אלא עליהם להביא ראיה דהיתר לכהנים בלבד נקרא ממשקה ישראל, ולא להקשות על רש"י במידי דלא ס"ל להדיא, וע' בת' באר יצחק חא"ח סי' ט' ובמש"כ בחידושי לחולין ד"צ ע"ב.

בא"ד אלא יחדה ושמרה בטהרה ליקח ממנה רביעית אחר שיתרום. ע' טו"א לחגיגה כ"ד ע"ב ובחולין ל"ה ע"ב תוד"ה ואם ובמש"כ בחידושי שם.

דף פח:

שאין עניות במקום עשירות, ע' במפרש לתמיד דף כ"ט ע"א ד"ה בעומד ובבאר שבע שם דף ל"ג ע"א ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בת' עין יצחק חא"ח סי' ה' וסי' ז'.

שם ת"ר מעיל כולו של תכלת היה כו', בענין המעיל וכל בגדי כהונה ע' בס' מאור עינים חלק אמרי בינה מן הפרקים מ"ו עד נ"א.
שם ועושה אותן כמין רמונים שלא פיתחו פיהן כו', ע' בהתוה"מ פ' תצוה כ"ח ל"ג.
שם א"ר עיניני בר ששון, בילקוט וישב רמז קמ"ב הגרסא עינוני בר ששון, ובשאילתות פ' מצורע סי' פ"ח ג"כ אסוגיא דהכא עינוני בר סיסין, ומסתמא היינו האי רבי ענני בר ששון המוזכר בשבת ס"ד ע"ב ובמו"ק כ"ד ע"ב.
שם ר' דוסא אומר משום ר' יהודא ל"ו כו' כמחלוקת כאן כך מחלוקת במראות נגעים דתנן מראות נגעים ר' דוסא בן הרכינס אומר ל"ו, ע' במה שהאריך בזה הגאון רד"ל בפתיחתו לפדר"א קונטרס בית צדיק אות ד' להקשות איך שייך לאמר דר' דוסא אזיל לשיטתו, הרי ר' דוסא שאמר משום ר' יהודא היה בדורות האחרונים כבגיטין פ"א ע"א, ור' דוסא בן הרכינס היה בימי חגי הנביא כדאמרינן ביבמות ט"ז ע"א ע"ש, ולע"ד לא בתורת לשיטתו מר' דוסא על ר' דוסא אמר הכי כמש"כ הגאון הנ"ל ז"ל, רק כמו סימניות עשה לתורה אמר להזכיר שר' דוסא זה האחרון, אמר בענין זה מספר ל"ו, דוגמא כמו שר' דוסא בן הרכינס מדורות הראשונים אמר בענין אחר ג"כ מספר זה, וביותר י"ל דקושית הרד"ל קשיתיה לר"ת הכא בתוד"ה כמחלוקת כאן כך מחלוקת במראות נגעים, ומפרש דתלי האי בהאי משום דמעיל מכפר על לשון הרע וכן נגעים באים על לה"ר ע"ש, פי' ולא אדם אחד אמרן אלא ר' עיניני בר ששון סמיך את ר' דוסא מן הראשונים לד' דוסא מהאחרונים מהאי טעמא כנ"ל.
שם מה קרבנות מכפרים אף בגדי כהונה מכפרין, ע' מו"ק כ"ח ע"א.
שם כתונת מכפרת על שפיכות דמים, במד"ר צו פרשה יו"ד הלשון הכתונת לכפר על לבושי כלאים וכ"ה נמי בירושלמי יומא פ"ז ה"ג, ושם מסיק אית דבעי מימר על שופכי דמים, וכ"ה בשה"ש רבה פרשה ד' בפסוק מבעד לצמתך, ובילקוט צו רמז תקי"ג הגרסא על זורעי כלאים, וניכר שהוא ט"ס וצ"ל על לבושי כלאים, וע' בהתוה"מ פ' תצוה ברמזי בגדי הקדש.
שם לשון הרע אלה"ר נמי ל"ק הא בצינעא הא בפרהסיא, ע' ערכין ט"ז ע"א ובשאילתות פ' מצורע סי' פ"ח ובהעמק שאלה אותיות כ"ט ל' ובשאילות שלום סי' צ"ד ובגבורות ארי ליומא מ"ד ע"א.
רש"י ד"ה מראות נגעים, ושל נגעי בתים ובגדים, ע' בתוד"ה שבעים ובשבת ד"ב ע"ב תוד"ה מראות ובשבועות ד"ב ע"א תוד"ה מראות ובר"ש נגעים פ"א מ"ד.
תוד"ה כמחלוקת. דמעיל בא לכפר על לשון הרע כו', עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

תוד"ה מכפרים. דכתונת שמכפרת על שפיכות דמים אין מכפרין על ההורג אלא על ישראל שערבין זה בזה כו', ע' ערכין ט"ז ע"א רש"י ד"ה אהני.
כל התדיר פרק עשירי

דף פט.

במשנה. כל התדיר מחבירו קודם את חבירו מוספי שבת קודמין למוספי ר"ח, ע' ירושלמי שקלים פ"ח ה"ד ובפ"מ וש"ק שם ובירושלמי סוכה פ"ה ה"ו ובגליון הש"ס שם ובסוכה נ"ד ובתוד"ה ואמאי ובברכות כ"ז וכ"ח ובשבת כ"ג ובת' חו"י סי' ט' יו"ד י"א ובמש"כ בחידושי בסמוך.
שם התמידין קודמין למוספין, ע' טורי אבן לר"ה ד"ז ע"א ולמגילה ד"כ ע"ב ובגבורות ארי לתענית כ"ו ע"א וביומא שם ט"ו ע"א.
במשנה כל המקודש מחבירו קודם את חבירו דם חטאת קודם לדם העולה כו', לכאורה נראה דהאי דם החטאת כו', וכן שאר בבי דבתר הכי מפרשים לרישא דכל המקודש כו', ודכוותה בריש פרקין התמידין קודמין למוספין ואינך מפרשי לרישא דכל התדיר מחבירו קודם את חבירו, וע"ל ד"צ סוף ע"ב וברש"י ד"ה תדיר ומקודש, ובאמת אינו כן, דהא בהוריות י"ב ע"ב קאמר מנלן דכל המקודש מחבירו קדים ומשני מדתנא דבי ר' ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון כו', הלא דקאי נמי אריבוי קדושת כהונה דלא תנא במשנתינו, וכן בכל התדיר מחבירו כו', הביא בברכות כ"ז וכ"ח לענין תפילת מנחה ומוספין, ושם נ"א ע"ב לענין ברכת היום וברכת היין ושאר דברים כאשר רמזתי בחידושי ריש פרקין, וע"ל צ"א ע"א ובטו"א למגילה ד"ו ע"ב, ובע"כ דכמו רישא דכל התדיר כמ"כ סיפא דכל המקודש, תרוויהו נשנו במשנה לכלל הדברים כל אחד לכל מה דשייך ביה, והא דמפרש הכא בתר הכי, הוא רק בנוגע למעשה הקרבנות כדעסיק בקדשים, וע' ש"א סי' כ"ב ובספרו גבורות אדי ליומא מ"א ע"ב.
שם אברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהוא כליל לאישים, ע' תו"כ פ' מצורע סוף פרק ג' ושם בראב"ד ובהתוה"מ סי' ס"ב ובפ' אחרי סי' ק"ב ובטו"א לחגיגה ד"ו ע"ב.
שם תודה ואיל נזיר קודמים לשלמים כו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' י"ט.
שם השלמים קודמין לבכור מפני שהן טעונין מתן ד' כו', ע"ל ד"ב ע"א במשנה וברש"י ד"ה בכור ובת' ח"צ סי' מ"ה.
רש"י ד"ה כאלה, כתיב כאלה תעשו משמע כסדר שאמרתי לך כאלה של מעלה ששם התדיר קודם כך סדר מוספין כו' ע"כ, וקשה הא מבע"ל לכדתניא בספרי שם שלא נאמר

הואיל וחג טעון חגיגה ופסח טעון חגיגה מה החג פוחת והולך אף הפסח פוחת והולך ת"ל כאלה תעשו ליום שלא להוסיף ושלא לגרוע ע"ש, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה מגופיה דקרא דמלבד עולת הבקר שמעינן דמוספין תדירין יקדמו ע"כ, מפירש"י דהכא משמע דאביי אתא לפרושי סיפא דמוספין ובהוריות י"ב ע"ב מוכח בהדיא דאביי מפרש רישא דמשנתנו דכל התדיר מחבירו קודם את חבירו, וממילא מוכח גם לכל התדירין דמוספין.

רש"י ד"ה אשר לעולת התמיד ל"ל פשיטא דעולת הבקר עולת תמיד היא כו', ובהתוה"מ פ' פנחס סי' מ"ם דייק מדכתיב עולת בלשון יחיד ודאי דקאי על עולת השחר,

תוד"ה כל התדיר. תימא דבפ' ת"נ אמרינן מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד שנאמר העולה עולה ראשונה ל"ל תיפוק לי מהכא כו', ע' בש"א סוף סי' כ' ובבאר שבע לתמיד ד"ל ע"ב ולהוריות י"ב ע"ב ובקרבן אהרן לתו"כ פ' צו פרק ב' משנה יו"ד ובת' מקום שמואל סי' ס"ב ובמש"כ בחידושי לעיל נ"ה ע"ב.

בא"ד וכ"ת דההוא לנדרים ונדבות והאי למוספין כו', ע' בפנים מאירות לב"ק קי"א ע"א.

בא"ד וליכא למימר נמי דאיצטריך קרא דהכא לצבור שאין להן תמידין ומוספין אלא כדי אחד מהם דמתניתין לאו בכה"ג איירי כו' ע"כ, אמנם לפמש"כ באבודרהם סדר תפלת חנוכה, דכל האי דינא דתדיר קודם הוא רק כשאפשר לקיים שניהם אבל היכא דאי אפשר לקיים שניהם אז מתחשבין אלא עם חשיבות המצוה ע"ש, לפ"ז אם אין אלא כדי אחד מהם אין שייכות לתדיר קודם, וצ"ע כעת,

דף פט:

שיכול שתהא חטאת קודמת לכל מעשה עולה כו', בתו"כ ויקרא חובה פרק ג' נשתנה הגרסא, ועמש"כ בזה בהתוה"מ שם סי' ר"ח ובפ' בהעלותך ח' ח'.

שם איברי עולה כו' ואימא מתנה קמייתא כו', והנה משמע דהאי איברי עולה היא פיסקא דמשנתנו, ו ועלה קאי קושית הש"ס, ובאמת שתי הנקודות הנדפסות בש"ס ווילנא קודם תיבות איברי עולה מיותרות, דכולה ברייתא חדא היא הא כיצד דם חטאת קודם לדם עולה מפני שמרצה איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהן כליל לאישים, וכ"ה מבואר בתו"כ שהבאתי לעיל בסמוך ובתוספתא פרה פ"א ובילקוט בהעלותך רמז תש"כ.

שם הואיל והתחיל במתנות גומר, ע' מה שהוכיח מזה באור זרוע ה' קריאת ארבע פרשיות סי' שפ"ט, וע' בת' ח"צ סי' מ"ה.

שם איבעיא להו תודה ואיל נזיר איזהו מהן קודם כו' ת"ש זו קודמת לזו כו', ויל"ד קצת הלא תוספתא מפורשת היא ריש פ"י, והכי תניא התם תודה קודמת לאיל נזיר מפני שהתודה טעונה ארבעה מיני לחם ואיל נזיר טעון שני מיני לחם ע"ש, ואף אם נימא דהאי ת"ש דקפשיט ליה זו קודמת לזו, היינו האי ברייתא דתוספתא זו. אע"ג שאינה בלשון זה, מ"מ לא שייך הלשון איבעיא להו בדבר המבורר בברייתא.

שם בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת דמים ר' יוחנן אמר כשר ר"ל אמר פסול כו' ע"כ, פי' אפילו נכנס אח"כ קודם זריקת הדם ונזרק הדם אפ"ה פסול כמבואר בירושלמי יומא פ"ו ה"ו, משום דעדיין לא הגיע זמנן לצאת וע"ש בפ"מ ובמה"פ.

שם ר' יוחנן אמר כשר הואיל וסופו לצאת ר"ל אמר פסול עדיין לא הגיע זמנו לצאת, לכאורה אפילו לפ"מ דר"י קאמר טעמיה הואיל וסופו לצאת, מ"מ מוכרחים אנו לאמר דר' יוחנן ס"ל כר"ע דזריקה מועלת ליוצא וכדמסקינן בסוגיין, דבלא זריקה אינה עומדת כלל לצאת בעיר לאכילה, ומעתה קשה הלא מסקינן ספ"ק דמעילה דכי אר"ע זריקה מועלת ליוצא לשריפה אבל לאכילה לא מרצה ע"ש, וא"כ אין סופו לצאת כלל. וע' ברמב"ם פ"א הלכה ל"ב מפסוה"מ ובלח"מ פ"ז ה"ג ממעה"ק.

ועוד קשה לפי ההנחה דר' יוחנן בע"כ ס"ל בזה דזריקה מועלת ליוצא, הלא איהו גופיה קאמר במעילה ד"ו ע"ב דכי אר"ע זריקה מועלת ליוצא שיצא מקצתו דמיגו דמהניא זריקה למקצת שבפנים מהני נמי להההוא מקצת שיצא, אבל יצא כולה לא אמר ר"ע דמהניא דכמו דליתא לבשר דמי ע"ש, ומסתימת הלשון דבסוגיין בשר קדק"ל שיצא לפני זריקת דמים, משמע דאפילו יצא כולה, ואיך הוא כשר לר' יוחנן, ור"ל נמי מדוע צריך לטעמא דעדיין לא הגיע זמנו לצאת, תיפ"ל כיון דיצא כולה אין לזריקה על' מה לחול כדעתיה דר' יוחנן גופיה, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה יש לו קצבה, אבל חטאת כל דהו, ע"ל מ"ח ע"א רש"י ד"ה דנקא ובתוד"ה וחטאת ובטו"א לחגיגה ד"ו ע"א.

דף צ.

ר"ע אומר מועלין בהן כו' מאי לאו בדהדר עיילינהו פליגי ובהא פליגי דמ"ס מיפסלי ביוצא ומ"ס מיפסלי ביוצא ומ"ס לא מיפסלי ביוצא כו', וקשה מאי טרחו כולי האי לאשכוחי במאי פליגי ר"א ור"ע, הלא בתוספתא מעילה פ"א מבואר בהדיא דפלוגתתם היא דר"ע סבר הציץ מרצה על היוצא ומשו"ה מועלין בהן כו', וממילא ר"א דסבר אין מועלין בהן הוא משום דקסבר אין הציץ מרצה על היוצא, ואע"ג דסתם משנה היא

במנחות כ"ה דאין הציץ מרצה על היוצא, אבל בדבר זה חזינן לדעתייהו בפירוש דבהכי פליגי, וצ"ע כעת.

שם א"ר פפא בדהדר עיילינהו כו"ע ל"פ. ע"ל כ"ו ע"א תוד"ה דילמא.

שם דת"ר והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה ת"ל כו', בילקוט ויקרא רמז תע"ד ובפ' שלח רמז תשמ"ח נשתנה הגרסא דבסוגיין.

שם זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן כו' ע"כ, וריש דדריש טעמא דקרא מבאר לעיל ד"ז ע"ב דמיון זה לפרקליט שנכנס ריצה פרקליט נכנס דורון אחריו, וע' בתו"כ ויקרא חובה פרק ג' ובהתוה"מ שם סי' ר"ח.

שם פרים קודמין לאילים ואילים קודמין לכבשים כבשים לשעירים. ע' בהתוה"מ פ' אמור סי' קע"א.

שם כבשים לשעירים, ע' במשנה כריתות כ"ח ע"א וברש"י שם ד"ה כבשים ובפסחים ס"פ מקום שנהגו ד"ה כבשים.

רש"י ד"ה ומשום טומאת הגוף, הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה כו', ע' פסחים כ"ד ע"ב תוד"ה לרבות ובכריתות כ"ג ע"ב תוד"ה אשר ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה למקראה הקדימה הכתוב שתהא נקראת בענין תחילה כו', וכן פירש"י בערכין כ"א ע"א וע' בסוגיין תוד"ה למקראה ובראב"ד לתו"כ תזריע סוף פרק ד' ובהתוה"מ שם סי' ל"ח ובפ' בהעלותך ח' ח'.

תוד"ה חטאת העוף. קשה קצת הלשון דמאי קאמר וקיי"ל כו', ע' בבאר שבע להוריות י"ג ע"א ובהתוה"מ ויקרא סי' של"א.

תוד"ה למקראה. והא דתנן וכן בהקדשה מתניתין לא מיירי ביולדת כו' ע"כ, ולפירושם צריכינן לדחוק כמ"כ גם בלשון התוספתא פ"י ע"ש, וע"ל ד"ה ע"א תוד"ה עולתה ובקידושין י"ג ע"א תוד"ה האשה ובפסחים נ"ט ע"א תוד"ה זה ובמנ"ח מצוה קס"ח.

דף צ:

פרים קודמין לאילים שכן נתרבו בנסכים וכן אילים לכבשים, והנה בתוספתא פ"י אהא דפרים קודמין לאלים ואלים קודמין לכבשים מסיק אימתי בזמן שבאו כאחד אבל הבא ראשון קרב ראשון הבא אחרון קרב אחרון ע"ש, ולפי טעמא דגמרא דחשיבות האחד על השני הוא משום צד ריבוי דמזבח דאיכא גביה, והכא כיון דע"כ שניהם עומדים לפנינו מאי נ"מ אם הוא בא ראשון, הלא מן האחרון לא בטל חשיבותא דאית ביה ריבוי למזבח טפי, ואפשר היתה בזה כעין תקנת חכמים למען השלום.

שם כבשים קודמין לשעירים שכן נתרבו באליה, בתוספתא פ"י נשמטה כל האי בבא דכבשים קודמין לשעירים, וע' בס' תשובת שמואל בחידושיו לסוגיא דפסחים.
שם פר ע"ז קודם לשעירי ע"ז ואע"ג דפר ע"ז עולה ושעירי ע"ז חטאת כו', ע' בהתוה"מ שלח ט"ו כ"ה סי' ל"ז.
שם פרים דחג נמי כמשפטם כתיב בהו, ע' בהתוה"מ אמור סי' קע"ב.
שם חטאת העוף ועולת בהמה ומעשר איזהו מהן קודם כו', ע' טו"א מגילה ד"ג ע"ב.
במשנה כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות, פי' לא רק בשחיטתה וזריקתה כי אם גם בכל מעשיה, כדמשמע בירושלמי נזיר פ"ו ה"ז וע"ש בק"ע.
שם חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא להכשיר, הנה דין זה הוא ג"כ לעיכובא כדתניא בתוספתא נגעים ספ"ח הקדים חטאתו לאשמו תעובר צורתו ויצא לבית השריפה, ומפרש ר"פ במנחות ד"ה ע"א משום דבהלכות מצורע כתיב בהו הוייה, ולפ"ז יל"ד ל"ל לתנא דמשנתנו לתת טעם מפני שהוא בא להכשיר, תיפ"ל דגזה"כ הוא דהוייה עיכובא, וע' מנחות י"ט ע"א ושם כ"ז ע"א רש"י ד"ה תהיה ולעיל ד"ה ע"א תוד"ה עולתה.
שם כל האשמות שבתורה באין בני שתים, פי' לא פחות מי"ג חודש ויום אחד, ולמעלה בזקנה אין להם שיעור, חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע שהן באין בני שנתן, פי' משמיני ללידתו עד י"ב חודש, וזמנים אלו הם לעיכובא דאי לאו הכי אפילו בדיעבד פסולין כמבואר בתוספתא כריתות פ"ד.
שם שלמים של אמש חטאת ואשם של היום שלמים של אמש קודמין דברי ר"מ וחכ"א חטאת קודמת מפני שהיא קדש קדשים, בתוספתא פ"י תני דעת ר"מ דמשנתנו בסתמא ודעת חכמים בשם ר"ש.
שם ובכולן הכהנים רשאין לשנות באכילתן לאכלן צלוין כו', הנה מלשון רשאין משמע דצריך היתר, ואהכי בעי בגמרא מ"ט ומשני א"ק למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין, וכה"ג בסוטה ט"ו ע"א גבי שירי מנחה קאמר ורשאין הכהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש מ"ט א"ק למשחה כו' ע"ש, ונראה משום דאכילת קדשים היא מ"ע כדכ' הרמב"ם רפ"י ממעה"ק וע"ש במל"מ. וכ"כ רש"י בפסחים נ"ט ע"א וביבמות ד"צ ע"א, וע' בס' המצות מצוה פ"ט ובש"א סי' ל"ג, ולפ"ז היה מקום לאמר דתערובות אחרת במתנות כהונה תהיה אסורה, כדאמרינן בפסחים קט"ו ע"א לא ניכרוך אינש מצה ומרור בהדי הדדי וניכול משום דאתי מרור דרבנן ומבטל למצה דאורייתא, וכ' שם התוס' דכש"כ דאי לא הוי מרור אפילו מדרבנן דמבטל להמצה ע"ש, וא"ל דהתם משום חוזק המרירות דמרור כדכ' התוס' בהקומץ רבה כ"ג ע"ב, דז"א משום דמתנות כהונה נמי נאכלות

בחרדל דהוא דבר חריף כדאמרינן בחולין קל"ב ע"ב, ומשו"ה איצטריך קרא דלמשחה, ומדוייק לשון המשנה דהכא והברייתא בסוטה דנקטו בלשונם רשאין הכהנים כו', וע' חולין קל"ב ע"ב תוד"ה אין ובר"ן שם.

שם לתת לתוכו תבלי חולין, ואילה"ק איך מותר להכניס חולין בעזרה דכבר האריכו בזה הראשונים ז"ל בכ"מ, וע' בתוס' ורשב"א חולין ק"ל ע"ב וברש"י ותוס' תמורה כ"ג ע"א ובמה שנרשם שם עה"ג ובמש"כ בחידושי שם.

שם ותבלי תרומה דר"ש רמ"א לא יתן לתוכו תבלי תרומה, והנה הרמב"ם פ"י ה"י ממעה"ק פסק כר"מ, ותמה שם הלח"מ למה פסק כר"מ לגבי ר"ש וע"ש במל"מ, ולעד"נ דממקומו הוא מוכרע דהא ר"מ ביאר טעמו במשנתנו שלא יבא התרומה לידי פסול, והלכה כר"מ בגזרותיו כדאמרינן בכתובות נ"ז ע"א וכ"כ התוס' לקמן ק"ד ובכ"מ דקיי"ל הכי.

שם איבעיא להו תדיר ומקודש איזה מהם קודם כו', ע' ירושלמי יומא פ"ב ה"ב ובמה"פ וגליון הש"ס שם ובטו"א לחגיגה ד"ו ע"ב ובנחל אשכול לס' האשכול ה' תפילין סי' ל' ובש"א סי' כ"ח וסי' ס"ב ובק"א שם סי' י"ט ובספרו גבורות ארי ליומא דף ל"ג ובת' באר יצחק חא"ח סי' כ' ובת' הגאון מהרי"ל דיסקין זצ"ל בחלק הכתבים סי' י"ט.

רש"י ד"ה שכן נתרבה באליה לענין אימוריו ואע"ג דהשתא בעולה קיימינן שכולה כליל כו' ע"כ, ע' במשנה כריתות כ"ח ע"א וברש"י שם ד"ה יכול ובספר תשובת שמואל קונטרס סוגיא דפסחים.

רש"י ד"ה פר כהן משיח קודם לפר הע"ד מפורש טעם בהוריות י"ג כאשר שרף הפר הראשון ראשון יהא לפר העדה לכל מעשיו ע"כ, רש"י נקט האי טעמא דדריש מקרא, ושביק טעמא דברייתא שם ודתוספתא הכא פ"י דדין הוא שיקדום המכפר למתכפר כו' ע"ש, דזהו רק מצד הסברא, ואפשר דהברייתא הביא האי טעמא אף אליבא דר"ש דדריש טעמא דקרא, וע"ל מ"א ע"ב וברש"י ד"ה ואם רובה וצ"ע.

רש"י ד"ה עיילא בה. ומגזה"כ החטאת קודמת ואע"פ שהוא מין זבח, ע' בת' פנים מאירות ח"ג סי' ל"ח.

רש"י ד"ה מפני שהוא בא להכשיר את המצורע לקדשים ולביאת מקדש הילכך חשיבות הוא לגביה כו' ע"כ, ולכאורה הלא חשיבות כזאת איתא נמי בחטאת יולדת שמכשרתה לאכול בזבחים כדתנן בכריתות כ"ה ע"א, וע"ש כ"ו ע"א וברש"י מנחות ד"ד ע"ב ותוד"ה מכשירין ובפי' הראב"ד לקנים ספ"ב ובמש"כ בחידושי שם, ולפ"ז צ"ע אם נזדמן לו קרבנות של חטאת יולדת ואשם מצורע דשניהם באים להכשיר איזה מהם קודם,

וע' לעיל ד"ה ע"א תוד"ה עולתה ובמל"מ פ"ט ה"ח מתמידין ובמש"כ בחידושי לעיל במשנה.

תוד"ה שלמים. פי' בקונטרס דזלזול הוא כו' ועל חנם דחק אלא היינו טעמא דשלמים של אמש אין להם היתר אכילה אלא עד הלילה כו', ביאור מחלוקת רש"י ותוס' והכרעת הרמב"ם בזה ע' בלח"מ ספ"ט מתמידין.

תוד"ה צלויין. מ"מ שליקה הוי טפי מבישול, ע' רש"י ותוס' רי"ח לברכות ל"ח ע"ב ובתוס' פסחים ל"ט ע"ב ושם פ"ד ע"א רש"י ד"ה בשליקה וברש"י רא"ש תוס' ור"ן נדרים מ"ט ע"א ובחולין ע"ז ע"א רש"י ד"ה ששלקו ושם בתוס' ק"י סוף ע"ב ושם קי"א ע"א רש"י ד"ה שלוקה ובש"ך סי' ע"ג סק"ח וסק"י.

דף צא.

ת"ש ד"א ברכת היין תדירה כו' אע"ג דברכת היום קדישה, ע' טו"א מגילה ד"ו ובש"א סי' ס"ב.

שם דא"ר יוחנן הלכה מתפלל אדם של מנחה ואח"כ של מוספין, ע' ש"א סי' י"ט ובת' באר יצחק חא"ח סי' כ'.

שם מצוי קאמרת תדיר קא מיבעיא לן מצוי לא קא מיבעיא לן, ע' ש"א סי' כ"א ובת' חו"י סי' רל"ז ובת' הגרע"א סי' ט'.

שם מילה לגבי פסח כי תדיר דמיא, ע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' תפילין סי' ל' ושם ה' מילה סי' מ' ובש"א סי' כ"ח ובת' ח"צ סי' קנ"ב ובת' חו"י סי' נ"ט ובת' דבר אברהם סי' ל"ג.

שם דכיון דאתא כמאן דשחיטי תרווייהו דמי, ע' בת' ח"צ סי' מ"ה מה שהביא בשם תרומת הדשן.

שם מתניתין נמי דיקא דקתני עד שיזרק הדם ולא קתני עד שישחוט ויזרוק הדם ש"מ, ע' שאגת אריה סי' י"ז וסי' כ' ובנוב"י מ"ת חא"ח סי' י"א.

שם ובכולן כהנים רשאין כו' מ"ט א"ק למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ע"כ, והוכיחו התוס' מהכא ביומא כ"ה ע"א דכהנים מותרין לאכול קדשים בעזרה מיושב דאל"ה מאי גדולה היא, וע' מה שהאריך בזה בבאר שבע לתמיד דף כ"ז ע"א, וע"ל ט"ז ע"א תוד"ה ומה יושב שאוכל ובשטמ"ק שם ובמה שהארכתי שם בחידושי, אבל רש"י ביחזקאל מ"ד ג' כתב שהכהנים אכלו בלשכות, ואפשר ס"ל לרש"י כר' יצחק בספרי

פ' קרח דדריש לך נתתים למשחה ולבניך דקאי על שמן המשחה שאף הבנים נמשחו וע"ש בהתוה"מ.
רש"י ד"ה ואע"ג דמוספין קדישי מוספין שם שבת עליהן שהם באים חובה לה כו', ע' בת' עין יצחק חא"ח סי' ט"ו ענף ח'.
רש"י ד"ה תדירי שהן מצויין מתוך שבאין בנדר ובנדבה מצוי קאמרת שאין תדירותו חובה כו', ע' ש"א סי' כ"ח.
רש"י ד"ה ולא אוציא את המילה שהיא תדירה ת"ל אשר לא תעשנה כו', ע' בת' עין יצחק חא"ח סי' ט"ו.
רש"י ד"ה מותר רקיקי, וא"ר שמעון במנחות דף ע"ה ע"א מושחן כמין כ"י ושאר השמן נאכל לכהנים עכ"ל, הא דרש"י הביא הברייתא דהתם ודלג על לשון המשנה שם ע"ד ע"ב דקתני נמי מושחן כמין כ"י ושאר השמן נאכלין לכהנים ע"ש, משום דשם בברייתא איכא פלוגתא, ולדעת ת"ק מחזירו לחלות, פירוש לבלילה, דמשיחת רקיקין קודם לבלילת החלות כדפירש"י בכ"י שם, ורק ר"ש ס"ל בברייתא דשאר השמן נאכל לכהנים ואינו מחזירן לחלות ע"ש, ולפ"מ דמשנתינו ר"ש קאמר לה, להכי דיוקי דייק רש"י בלשונו לאמר וא"ר שמעון כו', ר"ל דר"ש לשיטתו קאמר, וע' במל"מ פי"ג ה"ה ממעה"ק, ועפ"ז הא דתניא בתוספתא מנחות פ"ח דר"ש ס"ל במנחה שהיתה באה מחצה חלות ומחצה רקיקין דמושח את הרקיקין כמין כ"י ושאר השמן נותן לחלות ע"ש, בודאי שבוש גמור הוא דאיהו ס"ל בהדיא דנאכלין לכהנים כנ"ל.
תוד"ה ת"ש. בכל הני ת"ש צריך טעם מאי קס"ד מאחר דכבר שני אטו שבת כו', ע' שבת מ"ג ע"א תוד"ה כופה ושם קכ"ג ע"ב תוד"ה איתיביה ובע"ז מ"ב ע"א תוד"ה ה"נ ושם ס"ה ע"ב תוד"ה איתיביה ובצ"ק וחק נתן בסוגיין, ובבאר שבע להוריות ד"ד ע"ב ובחוט המשולש חלק הת' להגאון ר' אליעזר יצחק דף ק"מ.
בא"ד וצריך לדקדק בפ' התכלת דף מ"ט ע"א כו', וכן הקשו התוס' במנחות שם, וע' בפמ"א ובחק נתן בסוגיין ובת' ח"צ סי' ק"ו ובקצוה"ח סי' ק"ד סק"ב ובארצות החיים סי' כ"ה ובברכי יוסף חא"ח סי' צ' סק"ג.

דף צא:

א"ק קרבן מנחה מלמד שמתנדבין שמן, ע' תו"כ ויקרא נדבה פרשה ה' ובמפרשים שם.
שם וכי מנחה מה מנחה קומצה ושיריה נאכלין אף שמן קומצו ושיריו נאכלין ע"כ, וזו אתיא כמ"ד לקמן בסוגיין דון מינה ומינה ע"ש, ובזה תתישב במה שילה"ק דהרמב"ם

סתר א"ע, דברפי"ד ממעה"ק פסק כר"מ דמתנדבין שמן בפני עצמו וע"ש בכ"מ בשם הר"י קורקוס ז"ל, ואיך כתב שם פי"ז הי"ד וז"ל ואין מתנדבין ולא נודרין פחות מלוג שמן שאין לך מנחה פחותה מעשרון והיא צריכה לוג אחד שמן עכ"ל, והשתא לפ"מ דס"ל דמתנדבין שמן בפני עצמו מנחה מאי עבידתיה הכא, אולם לפי המבואר בסוגיין ניחא, כיון דכל הילפותא דמתנדבין שמן היא ממנחה כנ"ל דמה מנחה מתנדבין אף שמן מתנדבין, משו"ה שפיר יהיב הרמב"ם טעמא ותלי במנחה, דלהכי אין מתנדבין ולא נודרין פחות מלוג שמן, שאין לך מנחה פחותה מעשרון והיא צריכה לוג אחד שמן, פי' ולהכי בנדר או נדבה של שמן בפני עצמו ג"כ לא יהא פחות מלוג, כנלע"ד.

שם כתנאי שמן לא יפחות מלוג רבי אומר שלשת לוגין, והנה אהא דתנן בחגיגה כ"ד ע"ב ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן פירש"י רביעית לוג שמן, ובטו"א שם הק' וז"ל מאי פסקא רביעית הלוג לנסכים אפילו לרבי הא ס"ל בזבחים המתנדב לא יפחות מלוג אלא האי רביעית הוא רביעית ההין שהן שלשה לוגין והוא פחות שבנסכים לנסכי כבש כו' ע"כ, והנה שותא דמר לא גמירנא דחזינא ביה עירוב פרשיות, דרש"י כתב בחגיגה שם רביעית לוג שמן, והוא למנחות, ובטו"א כ' רביעית הלוג לנסכים דהוא ביין, ואם כוונתו ליין כדמסיק דרביעית ההין שהוא ג' לוגין הוא פחות שבנסכים לנסכי כבש, א"כ מאי האי דהביא מהא דרבי סבר בזבחים דמתנדב לא יפחות מלוג, הא רבי איירי בשמן, ות"ק ס"ל לא יפחות מלוג ורבי סבר שלשת לוגין ועוד דלהטו"א דמפרש רביעית ההין שהן שלשה לוגין והכניס עצמו בפלוגתא דרבי ורבנן, מדוע החליט בפירושו כרבי דוקא, הלא לת"ק דיו בלוג.

ובעצם קושיתו ג"כ אינני מבין לע"ד, דלפי פירושו דהאי הפרשתי לתוכה רביעית קדש הויא הפרשה זו להבאת הקרבן, קשה הלא אין מביאין נסכים מן המדומע, דבחגיגה שם מדומע האי רביעית קדש עם התרומה, ובע"כ כדפירשו התוס' לעיל פ"ח ע"א וכ"ה נמי כוונת התוס' בחולין ל"ה ע"ב בד"ה ואם, דבחגיגה שם אין מקדיש הרביעית ואין קורא שם על התרומה בעוד שהיא בחבית אלא יחדה ושמרה בטהרה ליקח ממנה רביעית אחר שיתרום ויעשה ממנה תרומה ע"ש, ולפ"ז לא פגע ולא נגע להא דבסוגיין ולכל הסוגיות דמנחות דאיירי בנדר ונדבה להבאת היין והשמן למעשה הקרבנות בפועל, משא"כ הכא לפמש"כ התוס' וכנ"ל.

אמנם על רש"י גופיה קשה לכאורה:

דלשון המשנה בחגיגה הוא, עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין של תרומה לא יקבלנו ממנו אבל מניחה לגת הבאה ואם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית קדש

נאמן, הרי דאיירי ביין ואיך נאיד רש"י לפרש רביעית לוג שמן, ואיך שייך לאמר הפרשתי לתוכה היינו לתוך החבית של יין רביעית לוג שמן, ובע"כ דלרש"י קשיתיה קושית הטו"א מאי בעי ליין של קדש שיעורא דרביעית, להכי הוכרח רש"י לפרש על שמן, דברישא שם איירי נמי בשמן, לפ"מ דאשכחן ביה שיעורא דרביעית שמן לכל חלה וחלה דחביתי כהן גדול, דהוו שלשה לוגין שהם שנים עשר רביעיות לי"ב חלות, דמשו"ה נמשחה רביעית בכלי המקדש כדאמרינן במנחות פ"ח ע"ב ולהכי נקט האי שיעורא.

שם בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרא איכא בינייהו כו', עי' ח"ס חי"ד ס"ס שט"ז ובשושנת העמקים להפמ"ג כלל יו"ד.

שם אי תניא תניא, ע' פסחים ל"ג ע"א תוד"ה ומינה ובמנחות ס"ב ע"ב תוד"ה ר"פ ושם ק"ז ע"א תוד"ה אי תניא ובגליון הש"ס שם.

שם כיבוי במקצת לא שמיה כיבוי כו' איבעית אימא כיבוי דמצוה שאני, לפי האי תירוצא משמע דאפילו לא היתה כיבוי במקצת רק נתכבה כולה נמי ל"ש משום דהוא כיבוי דמצוה, והוא תימה דהא אש המזבח הוא עשה ול"ת, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ואפילו היתה ניסוך כזה מצוה, ובאותה שעה היה מכבה לא הוה דחי לל"ת ועשה, מכש"כ הכא דלא הוי אפילו עשה, רק הוא יין הבא בפני עצמו מיחיד שרצה להתנדב ככה, איך אפשר רצון נדבתו לבטל עשה ול"ת, וע' בברה"ז צ"ק וח"נ מה שהאריכו בסוגיין, וע"ע במנ"ח מצוה קל"ג.

שם והא א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה המוריד גחלת מע"ג המזבח וכבה חייב, חידושיה דר"ג הוא משום דבקרא כתיב אש תמיד תוקד על המזבח, והכא הרי הורידה מקודם, ואפ"ה אם כיבה חייב, וצ"ע לר' יוסי דס"ל בשבת ק"כ ע"ב גרם כיבוי אסור גבי שבת, א"כ היה צריך להתחייב לדידיה אפילו על ההורדה גופה, דהא גרם להתכבות מאליה, להיותה גחלת יחידית, ונראה דלפמש"כ הרמב"ם בפ"ב ה"ו מתמידין, דהאי חייב על הכבייה הוא חיובא דמלקות, לפ"ז נחית חד דרגא דעל ההורדה לחודה דליכא רק גרם כיבוי איכא עכ"פ איסורא לכו"ע, שוב מצאתי במנ"ח מצוה קל"ג שהביא בשם ספר מוצל מאש שחקר מדוע לא יהיה חייב על ההורדה לחודא, ולפי שהס' הנ"ל אינו ת"י לעיין בו לא אוכל להאריך בזה, וע' בהתוה"מ פ' קרח י"ז ב'.

שם דתנא דבי ר"א בן יעקב כלפי שנתנה תורה רשות לתרום כו', כ"ה הגרסא בילקוט שלח רמז תשמ"ו.

שם ל"ק הא ר"י הא ר"ש, ע' במערכה עשירית להגרע"א ז"ל ובס' המאיר לעולם ח"א סי' א'.

רש"י ד"ה יין כדברי ר"ע וה"ה לר"ט ביין כו' ע"כ, לפי גרסת אור הגנוז בתוספתא דמנחות פי"ב מבואר שם הכי בהדיא, וע' מנחות צ"א ע"ב תוד"ה דמייתי ובשעה"מ פ"ו הי"ח מפסוה"מ.

רש"י ד"ה בדון מינה כו' כל דבר שאתה למד מחבירו בגז"ש או בהיקש כו', ע' בס' שושנת העמקים כלל יו"ד מה שהעיר בזה ע"ד המהרש"ל ומהרש"א לב"ק כ"ה ע"ב ובמש"כ בחידושי לעיל ס"ה ע"ב.

רש"י ד"ה כנסכים. כדנפ"ל במנחות דף ע"ג ע"ב אזרח מלמד שמתנדבין יין עכ"ל, ציון זה לדף ע"ג הוא ט"ס, דהתם תניא אזרח מביא נסכים ואין העכו"ם מביא נסכים, ולשון ברייתא זו במנחות המובא ברש"י, הוא שם דף ק"ז ע"א.

רש"י ד"ה הא ר"י. הילכך עקר ליה למשמעותיה דאשה למידרשיה נחת רוח כו', ע' בת' מהרש"ם ח"א סי' קל"ה.

בא"ד והכי מסיק לה לברייתא בספרי ע"כ, הוא בפ' שלח ט"ו ז', וע' בהתוה"מ שם סי' י"א ובכ"מ ומל"מ פט"ז הי"ד ממעה"ק.

רש"י ד"ה הא ר"ש. וא"ת פסיק רישא ולא ימות הוא אפשר דמזלף ליה בטיפין דקות מאד הילכך אי נמי מכבה בטיפים גסות דבר שאין מתכוין הוא ע"כ, הנה תירוצו דרש"י דמזלף בטיפין דקות כתבו ג"כ התוס' בשבת ק"ג ע"א וביומא ל"ה ע"א, רק רש"י הכא הוסיף, דמשום מציאות ההיתר בטיפין דקות אפשר נמי בגסות, ונ"מ הוא לדינא דלהתוס' דוקא בדקות ולרש"י גם בגסות, וכה"ג פירש"י בשבת ק"ג ע"ב גבי מותר לאדם לאמר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם יש בורגנין הולך, וז"ל כיון דהוא דבר שיש לו היתר ע"י תקנה בשבת מותר לאומרן אפילו במקום שאין שם ההיתר ע"ש, ובחידושי לעיל ל"ב ע"א גבי אפשר דעביד סכין ארוכה ושחיט הבאתי הרבה דוגמאות כאלו, דמשום אפשרות מציאות בדבר, נולד קלות בכלל דין זה, לעשותו אפילו בזולת אפשרות המציאות, ושם הבאתי דאפילו בדאורייתא אשכחן כזאת ע"ש, ועפ"ז שפיר פירש"י גם בסוגיין, דמשום אפשרות זילוף בטיפין דקות מאד מותר גם בגסות, וע' בת' עונג יו"ט חי"ד סי' צ"ד ובת' מהרש"ם סי' קכ"ב.

עוד תירצו התוס' בשבת וביומא שם אהא דבסוגיין, דאפשר דמזלפו ע"ג האברים באופן שלא יכבה האש ע"ש, ולכאורה לפי תירוצם מאי מקשה בסוגיין והא קא מכבה, וכעין שהקשה הפנים מאירות על תירוץ רש"י דמזלפו בטיפין דקות כו', דז"א דהא אפילו אם מזלפן על העצים והאברים, בע"כ שיבא היין על האש, דזהו עיקר מצותן כדאמר שמואל מביא ומזלפו ע"ג האישים, וע' רש"י ד"ה או אינו אלא לאישים, ולפ"ז בהכרח דבזילוף

זה הוי עכ"פ כיבוי במקצת, והשתא ניחא תירוץ התוס' ואין מקום גם לקושית הפמ"א, דכל קושית הש"ס והא קא מכבה, הוה כל כמה דלא פסיקא להש"ס דכיבוי במקצת ל"ש כיבוי וסברי דשמיה כיבוי, שפיר פריך והא קא מכבה, משא"כ בתר דשנינן דכיבוי במקצת ל"ש כיבוי, אז אף אם יצאו היין מעצי המערכה והאברים ואפילו הטיפין על האש גופה נמי ל"ש.

כן בזה דהפמ"א דחה לפירש"י לא נהירא, שכ' וז"ל אלא נראה ברור דאף בטיפות דקות נמי הוי כיבוי אלא משום דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה בהאי כיבוי ע"ש, דמלבד שלא הביא לדברי התוס' בשבת וביומא הנ"ל לא הביא נמי לשיטת הערוך המובא ברא"ש פ' שמונה שרצים והאריכו בזה בקרבן נתנאל שם ובברה"ז וצ"ק ובח"נ בסוגיין, דהא דלא אסר ר"ש פסיק רישא דלא ניחא ליה הוא דוקא גבי שבת, אבל בשאר איסורים לא, ומייתי ראיה מסוגיין, דהש"ס פריך והא קא מכבה אע"ג דלא ניחא ליה, וע' בראבי"ה לשבת סי' קצ"ד כלל א' ובאור זרוע ה' שבת סי' נ"ט ושם סי' פ"ד אות כ"ה ובת' מהרש"ם ח"ב סי' רכ"ט.

רש"י ד"ה גחלת. ואיסורא דרבנן הוא דאיכא ובמקום היזק דרבים לא גזור רבנן ע"כ, כה"ג ברש"י שבת קכ"א סוף ע"ב ד"ה דילמא.

תוד"ה א"ל. ל"ל מה מצינו כיון דיליף הכא מקרא מדכתיב קרבן, מלשון התוס' משמע דקושיתם סובבת על שמואל, דיהיב טעמא בדברי ר"ט מדכתיב קרבן, ור"ט גופיה הלא אמר מתורת מה מצינו, ואם איתא להא דשמואל דילפותא דידיה היא מקרא, ל"ל למימר מה מצינו טפי הי"ל לר"ט גופיה להורות לר"ע מקרא, והוא פלא דהא בתו"כ ויקרא נדבה פרשה ח' הכי תניא, ת"ל קרבן דברי ר"ט א"ר טרפון מה מצינו ביין כו', הלא נראה בהדיא דדרשת קרבן לא קבל ר"ע, עד שר"ט הוכרח לאמר לו מה מצינו, א"כ מה מקום לקושית התוס' על שמואל, שוב ראיתי בהתוה"מ שם סי' צ"ד ובברה"ז וצ"ק ובטהרת הקדש בסוגיין שהאריכו בדברי התוס' מברייתא דתו"כ בדרכים אחרים, וע"ש בק"א על התו"כ.

תוד"ה המודיד. ושמא יש חילוק בין הורידה לפקעה, ע' תוס' יומא מ"ו ע"ב ד"ה כי ובמנ"ח מצוה קל"ג, וע"ע בר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו פרק ב' משנה יו"ד ובמש"כ בחידושי לעיל פ"ו ע"א.

תוד"ה הא ר"י. וי"ל דתרי תנאי אליבא דר"ע ע"כ, וכן הביא הר"ש משאנ"ץ בביאורו לתו"כ נדבה פרשה ח' בשם הרב רבינו חיים כהן ז"ל.

דף צב.

ואי ס"ד כר"ש ס"ל אפילו גחלת של עץ נמי כו', ע' בכורות ל"ד ובהעמק שאלה על השאילתות פ' אמור סי' ק"ה אות ה', והנה ביראים ה' שבת במלאכת הצד כ' וז"ל היינו טעמא דבגחלת של עץ ליכא היזק רבים דכמה דלא כביא אית בה סומקא וחזי ליה אבל גחלת של מתכת אע"ג דאזיל סומקא קליא ואתי לאיתזוקי ביה ע"ש, ולפ"ז קשה מאי פריך הכא אפילו גחלת של עץ נמי, הרי חלוקין בטבען כנ"ל, וצ"ע כעת.

שם א"ר הונא נסכים שנטמאו עושה להן מערכה בפני עצמן ושורפן משום שנאמר בקדש באש תשרף תניא נמי הכי כו', בילקוט צו רמז תצ"א מובא האי קרא בברייתא גופה.

רש"י ד"ה מערכה על הרצפה בעזרה ע"כ, ואין כן דעת הרמב"ם שהוא כתב בפ"ו ה"ה מאיסו"מ וז"ל וכל הנסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפני עצמן ושורפן במזבח, וע"ש בלח"מ.

בא"ד בבית הדשן שהיה בעזרה שבו שורפין פסולי קדשי קדשים, נ"ב כדאמרינן לקמן ק"ד ע"ב, ועמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה הדם והשמן גרסינן ע"כ, כוונת רש"י דבמקום והשמן היה להם גרסא והשלחן כמובא בדק"ס, ולהכי פירש"י דגרסא העיקרית היא והשמן, אמנם תיבת דם ליתא בתוספתא שילהי תמורה, וע"ש בחסדי דוד.

תוד"ה אבל. דמשמע ליה לתלמודא השתא דכי היכי דמחייב שמואל באינה צריכה לגופה ה"נ יש לו לחייב אין מתכוין כמתכוין ע"כ, אולם בשבת מ"ב ע"א טרחו התוס' להבין אי הא בהא תליא, וע' בהרב המגיד פ"א ה"ז מה' שבת שכ' באיזה אופן יש לתלות זב"ז, אכן לע"ד יל"ד הלא כל איסורי שבת גמרינן ממלאכת המשכן, והתם הוו תרווייהו ביחד מתכוין וצריך לגוף המלאכה, ושניהם הם תחת סוג מלאכת מחשבת אסרה תורה, וע' רש"י חגיגה ד"י ע"ב ובביצה י"ג ע"ב ובב"ק כ"ו ע"ב, ולהכי שפיר מצאו שם חכמים לגזור ולאסור אינו מתכוין אטו מתכוין וא"צ לגופה אטו צריך לגופה, אבל מה ענין זה להא דבסוגיין, הלא בקדשים אין לנו מקור האיסור דמלאכת מחשבת, ומדוע יהיה אסור אינו מתכוין ואינה צריכה לגופה, וכן קשה בב"ק קי"ג ע"א דמייחס הא דדבר שאין מתכוין לכלאים, ובבכורות ל"ד ע"א לענין מומי בכור.

ונלע"ד דאע"ג דעצם פלוגתא דר"י ור"ש בדשא"מ ומשצ"ל היא גבי שבת משום דבדידה אשכחן דהתורה אסרה רק מלאכת מחשבת כנ"ל, אמנם אחרי שמצאנו כן בדעת תורה, החליטו חז"ל לאסור בכה"ג מטעם זה מצד הסברא בכל איסורי תורה, אף דמסתמא אסר רחמנא רק במתכוין וצריך לגופה, עד דמשו"ה פריך הש"ס בפשיטות גבי קציצת בהרת

והא ל"ל קרא דבר שאין מתכוין הוא ודשא"מ מותר ואמר אביי לא נצרכה אלא לר"י דאמר דשא"מ אסור, שבת קל"ג ע"א, זולת היכא דאיכא קראי נגד סברא זו כדאשכחן בב"ק כ"ו ע"ב היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה ועמד ונפלה לענין נזקין חייב לענין ד' דברים פטור לענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה לענין גלות פטור כו', הרי דלענין אין מתכוין זה, לא גמרו להו בחדא מחתא, אלא גבי שבת כדקאי קאי, משא"כ באינך מוקמינן כל חד וחד אדיניה כדילפינן ליה מקרא, וע' יראים סי' ק"ב בדין מכבה ובווי העמודים שם.

תוד"ה במלאכה. ומפיס מורסא פי' דשרו רבנן משום צער דגופא כו', וכן האריכו התוס' בשבת ד"ג ע"א ושם ס"פ האורג וביומא ל"ה ע"א ובכתובות ד"ו ע"א וע' בס' יראים סי' ק"ב בדין סותר.

דם חטאת פרק אחד עשר

במשנה דם חטאת שנתז על הבגד הרי זה טעון כיבוס, מפשטות לשון משנתינו משמע דכל הבגד טעון כיבוס, אבל באמת אין טעון כיבוס אלא מקום הדם, כדתנן לקמן צ"ג ע"ב וכ"ה בתו"כ.

שם איזו היא שהיתה לה שעת הכושר שלנה ושנטמאה ושיצאת, לכאורה לפ"מ שפירשו רש"י ותוס' דהאי לינה טומאה ויציאה קאי על הדם, א"כ היה צ"ל לן נטמא ויצא, דדם הוא לשון זכר, כדכתיב כי הדם הוא הנפש, כי הדם הוא בנפש יכפר, ושפך את דמו וכסהו, ויאמרו דם זה, מלכים ב' ג' כ"ג, ואפשר דרש"י הרגיש בזה ומשו"ה כ' וז"ל שלנה לן דמה, וכוונתו לפרש בזה דהאי שלנה כו', קאי על עצם הקרבן, דבקרא גופה נאמר בלשון נקבה, הכהן המחטא אותה יאכלנה, במקום קדוש תאכל, כל אשר יגע בבשרה, ואשר יזה מדמה, ובזה שפיר פירש"י על איזה חלק מן הקרבן מוסב האי לינה טומאה ויציאה דמשנתנו איירי ביה, ולכן כ' וז"ל שלנה לן דמה, כוונתו על דם הקרבן, ובדיוק כתב לן דמה בלשון זכר, כנ"ל.

שם א"ק תשחט בנשחטות הכתוב מדבר ואימא בנאכלות כו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' נ"ה.

רש"י ד"ה ושקבלו. ולא גרסינן וזרקו כו', בחק נתן תמה על פירש"י מהא דפ"ק דמעילה כו' ע"ש, וכבר העיר בזה בשטמ"ק בסוגיין בשם תוס' מהר"פ, וע' תוד"ה ושקבלו ובמפרשים שם.

תוד"ה שלנה ושנטמאה פירוש לן דמה ונטמאת דמה, והקשה בטהרת הקדש לשיטת הרמב"ם ספ"א מפסוה"מ דאין דם קדשים מקבל טומאה מן התורה א"כ מהיכי תיתי לא יהיה הבגד שנתז עליו טעון כיבוס מאחר דראוי להזאה מן התורה כו' ע"ש, ולע"ד בלתי

מובן קושיתו מעיקרא, הרי הכא על אתר חזינן דהתוס' פליג על הרמב"ם, דתיכף בתר הכי הקשו התוס' אהא דטומאת דם מ"ט לא בעי כבוס הא מדאוריתא זורקו לכתחילה כדאמרינן דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה, הרי דס"ל להתוס' דדם מקבל טומאה, ואילו הרמב"ם השמיט לגמרי כל הברייתא דדם שנטמא כו', משום דאיהו פסק כרב בפסחים ט"ז ע"א דמשקה בית מטבחיא דכן ממש, ולהכי מפרש בפ"י הט"ז מה' טו"א דכל דמי הזבחים אינו מקבל טומאה ואינו מכשיר, ומפרש נמי דריצוי ציץ על הטומאה היא על טומאת בשר או טומאת חלב כדמבאר בפ"א ה' ל"ד מפסוה"מ, משום דבדם לא משכחת לשיטתו שום טומאה, ומה שייך להקשות משיטת הרמב"ם ע"ד התוס' דחזינן הכא גופה דהתוס' לא ס"ל הכי.

תוד"ה ושקיבלו. ואין הנותר במזרק כשר לזריקה ולא תימא יחזור הכשר ויזרוק כו', ע' בטהרת הקדש ובמנ"ח מצוה קל"ח.

תוד"ה יכול, ל"ל קרא תיפ"ל מהיקישא דחטאת דכל קדשים טעונין מריקה ושטיפה כחטאת כו', ע' בת' חמדת שלמה חא"ח סי' ט"ו.

דף צב:

ותודה ואישים. בילקוט פ' צו רמז תפ"ט הגרסא והודאה, ובדק"ס גריס והזאה.

שם ואלא זאת ל"ל אי לאו זאת הו"א יאכלנה אורחא דקרא כו', ע' התוה"מ ויקרא סי' רפ"ט.

שם צוארה ככלי שרת דמי ומיפסיל א"ד כצואר בהמה דמי, ע"ל ספ"ק תוד"ה אלא.

שם פירכסה ונכנסה לפנים וחזרה כשרה הא הכניסה הוא פסולה, פי' ובע"כ דהאי הכניסה הוא לכפר, דהא אין לפרש הכניסה הוא דומיא ונכנסה בלא כוונה, דא"כ מאי איריא דעוף נכנס מעצמו לפנים דכשר, אפילו אם הוא הכניס עצם הדם לפנים בלא כוונה נמי כשר, כדתנן לעיל פ"ב ע"א אם הכניס שוגג כשר, ובע"כ דזהו כל החידוש דחדית בתוספתא דדוקא אם העוף נכנסה מעצמה וחזרה הוא דכשרה, ולהשמיענו בזה דהיכא דהכניסה הוא פסולה, משום דצוארה ככלי שרת דמי, וע' מנ"ח מצוה קל"ט.

שם וחזרה כשרה, בתוספתא הגרסא והחזירה, וכן בתר הכי גבי פירכסה ויצאה לדרום, כמו בפ"ו כן בפ"ח.

שם וליטעמיך גבי קדק"ד דקתני פירכסה ויצא לדרום וחזרה כשרה הא הוציאה פסולה אלא האי יצתה לחוץ איצטריכא ליה כו', וקשה לפמש"כ הכ"מ בפ"א הי"א מפסוה"מ דהרמב"ם מפרש דהאי וחזרה איצטריך לאשמעינן שאם אחר שחזרה קיבל דמה בצפון

כשירה ואם קיבל דמה עד שלא חזרה פשיטא דפסולה ע"ש, א"כ אפ"ל דהאי וחזרה כשירה לא אתא לאשמעינן הא הוציאה פסולה ולא משום דיצתה לחוץ איצטריכא ליה, אלא דברייתא איירי דהאי פירכסה היתה קודם קבלת הדם, ושפיר אשמעינן וחזרה, דאם חזרה קודם קבלת הדם ואז קבל דמה כשירה, ומינה איכא למידק הא אם קבל דמה כשהיא בדרום ואח"כ חזרה פסולה, וצ"ע כעת.

שם בעי ר' אבין חטאת העוף שנשפך דמה על הרצפה ואספו מהו אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא כלי שרת והלכיך אוספו וכשר א"ד מיפסל פסל ביה רחמנא כלי שרת והלכיך אוספו ופסול, ויל"ד מ"ש דנקט שאלתו לענין נשפך ואספו, הלא השאלה תחול על עצם הדין, ולמסבר קרא כדכתיב והזה מדם החטאת, ודרשינן לעיל ס"ד ע"ב מגופה של חטאת, ופירשו שם התוס' מדכתיב והיזה מדם החטאת ולא כתיב ולקח דמשמע בכלי, ובקרבן אהרן לתו"כ ויקרא חובה פרק י"ח משנה ח' מפרש דכל מלת החטאת מיותרת דהול"ל והיזה מדמו כו' ע"ש, ועכ"פ לפ"ז שפיר נופלת השאלה אי אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא לכלי שרת, א"ד מיפסל גבה כלי שרת, ונ"מ אם קבל דמה בכ"ש אי מיפסל גם בדיעבד, ובכלל הרי בקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, וא"כ אפשר דהכא לא מעכב, או דאיכא שום ריבוי לעכב נמי, ואי הוה ידעינן דגם בדיעבד פסל כלי שרת, אז ממילא אין מקום לשאלת אסיפת הדם בכלי אם נשפך מן הצואר, כיון דכלי פוסל, ולאמר דהאונס של נשפך יועיל להיתר האסיפה בכלי, זה בודאי דוחק.

ועוד יל"ד על עצם בעיא דר' אבין, דלכאורה ממקומו הוא מוכרע דרחמנא קפיד דוקא שלא יהא הדם בכלי שרת, לפמש"כ הראב"ד בפירושו לתו"כ שם בביאור הברייתא לעיל ס"ד ע"ב דתניא והזה מדם החטאת מגופה של חטאת הא כיצד אוחז בראש ובגוף ומזה וז"ל מגופה של חטאת מדם הגוף כלומר דם הגוף מעכב בהזאה שלא יזה מדם הראש ודם הגוף יתמצה אלא דם הגוף יזה ודם הראש יתמצה דדם הנפש בעינן בהזאה ודם הראש דם האברים הוא ע"ש, ובמתני' שם תנן מיצה את דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסולה דם הגוף ולא מיצה דם הראש כשרה ע"ש, ולפ"ז אפשר רק לצמצם שההזאה תהיה מדם הנפש והמיצוי מדם הראש שהוא דם האברים, דוקא כמו דמבואר בברייתא אוחז בראש ובגוף ומזה, שזהו ביאור רישא דברייתא והזה מדם החטאת מגופה של חטאת, שהאחיזה בראש ובגוף תועיל לצמצם בדיוק, שההזאה תהיה מדם הנפש שבגוף, והמיצוי מדם הראש, משא"כ אם יקבל בכלי יבטל הצמצום בהכרח, וצ"ע.

רש"י ד"ה ויצתה לדרום וחזרה לאו דוקא נקט וחזרה כו', וכ"כ רש"י לעיל כ"ו ע"א, ועמש"כ בחידושי שם ולעיל בסוגיין בסמוך.

רש"י ד"ה תיפוק לי. ואויר כלי ככלי דמי, ע"ל כ"ה ע"ב ובמש"כ בחידושי שם.

דף צג.

בעא מיניה רמב"ח מרב חסדא ניתז על בגד טמא מהו, ע' בחידושי פנים מאירות לעיל דף צ"ב

שם מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה וטהורה, ע' ר"ש פרה רפי"א ובטו"א למגילה ד"ח ע"א.

שם דתנן היה עומד חוץ לתנור ושרץ בתנור והושיט ידו לחלון ונטל את הלגין והעבירו ע"פ תנור ר"ע מטמא וחכמים מטהרין כו', וכ' הרמב"ם בפיה"מ לפרה פ"י מ"ה דר"ע לטעמיה דס"ל בשבת קלוטה כמי שהונחה כו' ע"ש, וקשה הרי התוס' כתבו בשבת ד"ד ע"א בד"ה אבל למטה, דכשהחפץ בידו של עני או של בעה"ב לא שייך קלוטה כו' ע"ש, נמצא דכל פלוגתתם שם רק בזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע. משא"כ הכא הרי מונח הלגין בידו, ועוד אמאי מודה ר"ע בסוגיין בהזאה שהעבירו ע"ג כלי חרס טמא או ע"ג משכב ומושב טמא שהיא טהורה, נטמא נמי מטעם קלוטה, ואביי קאמר הכא בהדיא דכו"ע לאו כמונח דמי רק ר"ע סבר גזרינן שמא יניח ורבנן סברי לא גזרינן ומודה ר"ע בהזאה דכיון דנפק נפק, ופירש"י וז"ל בהזאה שאינו מעביר אלא זורק מודה הוא דטהור דכיון דנפק מידו נפק לגמרי ואין בידו להכניסה לתנור ע"כ, פי' ומשו"ה לא שייך למיגזר שמא יניח, הרי דבזה גופה חזינן דר"ע סותר הכא סברתו דגבי שבת, דהא התם נמי זרק החפץ ולא אמרינן כיון דנפק נפק, אלא אמרינן דבקליטת האויר הוי כמונח אע"ג דנפק מידו, וה"נ בסוגיין ל"ל לסברת דליכא למיגזר שמא יניח, תיפ"ל דטהור משום דהאויר שעל גביו קלט ההזאה וקלוטה כמי שהונחה דמיא. אלא ע"כ דלאביי אין מקום כלל לאמר דדעת ר"ע דהכא מתאמת עם דעתו דגבי שבת.

אלא די"ל דרבה דקאמר הכא ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דאמר העברת כלי ע"ג מקום טמא כמונח דמי, איהו לשיטתו אזיל בשבת ד"ד, ומסיק דר"ע סבר קלוטה כמי שהונחה דמיא ע"ש, אבל גם בזו קשה, ראשונה לפמש"כ התוס' בשבת שם דבחפץ דנקיט בידיה לא אמר ר"ע כלל קלוטה כנ"ל, והדעת מכרעת הכי, ועוד הלא רבה אתותב הכא, ורבה גופיה הודה לאביי כדפירש"י בסוגיין בד"ה ר"א סבר, ואיך יתלה הרמב"ם דעת ר"ע דשבת בדעתו דהכא, לפי האוקימתא דרבה איתותב וצ"ע, וע' בת' חו"י סי' קנ"ח.

שם רבא אמר כו' והכא בהא קמיפלגי דר"א סבר הזאה צריכה שיעור ומצטרפין להזאות כו', ע' מה שנרשם עה"ג בסוגיין ולעיל ד"פ ע"א ובמש"כ בחידושי שם.

שם ר"ע אומר היתה לו שעת הכושר כו'. בשטמ"ק הגיה דבמקום ר"ע צ"ל ר' יעקב, ועה"ג נרשם דגם בתוספתא הגרסא ר' יעקב ע"ש, אכן בילקוט ובתו"כ צו פרק ז' הגרסא ר"ע, וכן גרסי שם הר"ש משאנ"ץ הק"א והתוה"מ ע"ש, רק הראב"ד משבש שם הגרסא וגריס ר' יעקב, ומסתמא גם הוא סמיך על התוספתא, ונראה דגרסתו היא עיקרית, דמלבד דר"ע היה רבו של ר"ש כדאמרינן ביבמות ס"ב ע"ב וקשה לאמר דר"ש יהיה חולק על רבו, עוד הלא סתם משנתנו היא כדעת ר"ש, וכולהו סתימתאי אליבא דר"ע כדאמרינן בסנהדרין פ"ו ע"א, וע' רש"י מגילה ד"ב ע"א ובב"מ פ"ב ע"א ובכורות ד"ל ע"א ובחולין ל"ג ע"ב ד"ה ונוקמה ובת' מהרשד"ם חאה"ע סי' רי"ט.

במשנה מן הקרן ומן היסוד אינו טעון כיבוס, בתוספתא פ"י תני גם כבש, וברמב"ם פ"ח ה"ו ממעה"ק השמיט גם יסוד, וכ' רק צואר וקרן, ונראה טעמו פשוט דהא אפילו יסוד דקתני במשנתנו, הכוונה למן הראוי ליסוד כדאוקמינן לעיל ל"ט ע"א וכדהביא רש"י הכא, ולפ"ז די לו במש"כ שם בתנאי הכיבוס שיהיה דם שנתקבל בכלי שרת וראוי עוד להזאה, ובזה שפיר נכלל במה שהזכיר מן הצואר או מעל קרן המזבח, דמן הצואר פוטר מכיבוס מטעם שאינו ראוי עוד להזאה טרם שנתקבל בכלי שרת, ומן הקרן פוטר משום שכבר הוזה, וממילא גם כבש ויסוד בכלל קרן, וע' בסוגיין ע"ב תוד"ה מה וצ"ע כעת. שם אשר יזה לא אמרתי לך אלא בראוי להזאה, ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ס"ד.

רש"י ד"ה מן הקרן. ובפ' ב"ש תרגימנא דמן הקרן מן הקרן ממש ומן היסוד מן הראוי ליסוד כו', עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

תוד"ה מי חטאת שנטמאו מטהרין וא"ת א"כ למה גזרו שלא יעביר אדם מי חטאת ואפר חטאת בנהר ובספינה כו', וכן הקשו בחגיגה כ"ג ע"א תוד"ה מת ע"ש, ולולא דבריהם היה נלע"ד בפשיטות דאע"ג דבדיעבד מטהרין אפילו כשנטמאו מ"מ לחומר מי חטאת חששו בה לכתחילה שלא תבא לשום טומאה, למה"ד לאיסור והיתר דמתירין בדיעבד אם הוא בהפסד מרובה ושעת הדחק, האם נימא דלכתחילה יעשה כן, בודאי דלכתחילה חיישינן שלא יבא לידי תקלה, ומכש"כ מי חטאת דודאי לא בכל מקום ובכל זמן היה קל להשיגם, ולהכי קאמר ר"א דאפילו נטמאו מטהרין, לכתחילה חששו משום חומר דמי חטאת שלא יבאו לידי טומאה, ומשו"ה גזרו שלא יעבירם בנהר ובספינה משום מעשה שהיה, וצ"ע כעת.

בא"ד וי"ל דהתם קודם קידוש והכא לאחר קידוש ע"כ, והוא פלא דבמשנה גופה פרה פ"ט מ"ו דהתם הוא המקור דלא יעבירם בנהר ובספינה, מבואר בהדיא דהגזירה היתה על מים מקודשין אבל מים שאין מקודשין שרי ע"ש, ומצאתי שכבר תמה בזה בחק

נתן, ותירץ דמשנה דפרה הוא אליבא דרבנן דפליגי אר"א אבל ר"א איפכא ס"ל דאין מי חטאת ואפר חטאת צריכין מקום טהור אלא קודם קידוש אבל לאחר קידוש לא בעי מקום טהור ולכך מי חטאת שנטמאו מטהרין ע"ש, אבל לע"ד תירוצו אינו מספיק דהא חזינן דהתוס' החליטו כמו בסוגיין, גם בפסחים י"ח ע"א דדוקא קודם קידוש נפסלין ולא לאחר קידוש, והובאו דבריהם במל"מ פ"י ה"ב מה' פרה ע"ש, אע"ג דדבריהם בפסחים הם שלא אליבא דר"א וצ"ע כעת.

דף צג:

וטבל ולא מספג בדם עד שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא עמש"כ בחידושי לעיל ד"מ ע"ב.

שם מן הדם שבענין כו', ע' בהתוה"מ ויקרא סי' רי"ז וסי' רי"ט.

שם אלא אצבעו במאי מקנח אמר אביי בשפת מזרק כו', ע' בראב"ד וכ"מ פ"ג ה"ב מה' פרה ובזרע אברהם על הספרי פ' חקת בפסוק ושרף את הפרה ובהתוה"מ שם סי' י"ח.

במשנה ר' אלעזר אומר אף משהופשט כו', ע' בתוספתא פ"י ובחסדי דוד שם.

שם זה חומר בחטאת מקדשי קדשים, ע' בחידושי הגרע"א ז"ל בליקוטים לזבחים דף צ"ה ובחידושי חק נתן שם.

רש"י ד"ה ומהלכתא לא גמרינן מילתא אחריתי דקיי"ל אין דנין מהלכה ע"כ, הנה בשבת קל"ב ע"א הלשון אין דנין ק"ו מהלכה, וכאן השמיט רש"י תיבת ק"ו, משום דאפשר דכוונת הש"ס היא ללמוד בעיא דהכא ממי חטאת במה מצינו או באיזה מדה אחרת, ולפ"מ דפירש"י בשבת שם הטעם דאין דנין ק"ו מהלכה משום דלא ניתנה תורה שבע"פ לדרוש בי"ג מדות ע"ש, א"כ אין נ"מ באיזה מדה נגמר דם חטאת הפנימיות ממי חטאת, ושפיר פירש"י הכא בסתמא דאין דנין מהלכה.

רש"י ד"ה במקום קדוש בעזרה, ע' נוב"י מ"ת חא"ח סי' קכ"ד קכ"ה.

רש"י ד"ה זה חומר אכיבוס קאי ע"כ, ע' בפיה"מ להרמב"ם ובלח"מ פ"ה הי"ד ממעה"ק ובברה"ז בחידושיו לקמן דף צ"ה ובצ"ק שם.

רש"י ד"ה אין לי אלא בגד, סתם בגדים שבתורה צמר ופשתים, ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ס"ה.

תוד"ה מה. ותימה ונשפך על הרצפה ל"ל כו', עמש"כ בחידושי לעיל ע"א במשנה.

תוד"ה אלא. שלא יתלכלך אצבעו מן הנימין וה"נ אשכחן דחיישינן לנימין פרק כל כתבי כו', ע' מנחות ד"ז ע"ב תוד"ה אלא ובר"ש פרה פ"ג מ"ט ובזרע אברהם על הספרי פ' חקת בפסוק ושרף את הפרה.

תוד"ה מניין. ותימה דבפ' במה טומנין דמ"ט משמע דאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבוד כו', ע' תוס' שבת שם ד"ה לא אמרו ושם ע"א תוד"ה טומנין ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ צו פרק ו' משנה ו'.

דף צד.

וכל מיני בגדים ת"ל אשר יזה עליה כו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ס"ה.
שם מאי בינייהו אמר אביי מטלניות שאין בהן שלש על שלש איכא בינייהו כו', ע' בפי' הראב"ד לתו"כ צו פרק ו' ובת' באר יצחק חח"מ סי' ה'.
שם בגד שחישב עליה לצורה כו', ע' כלים פכ"ד מי"ג ובריטב"א לנדה דף נ"ה מש"כ בשם הרא"ה והרמב"ן.
שם עוצבא דחשיב עליה לקצעה איכא בינייהו, ע' ב"ק ס"ו ע"ב תוד"ה ועיצבא ובמל"מ ספכ"ד מה' כלים.
שם אשר יזה לא אמרתי לך אלא מקום דם בלבד, ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ס"ג.
שם וראוי לכיבוס למעוטי כלי דבר גרידא הוא ע"כ, והיינו דתניא בתוספתא פ"י ניתז מידו כשהוא מזה ע"ג הקיתון גורדו והוא טהור.
שם הא רבנן והא אחרים. בשאילתות פ' מצורע סי' פ"ח מסיק מאן אחרים ר"מ ואפשר שהיתה לו גרסא כזאת בגמרא.
שם צרעת כיון דמגופיה קא פרחה מחלחלא ליה ומשויא ליה רך, ע' תבואת שור סי' ל"ט סקע"ד ובת' עין יצחק חי"ד סי' ט'.
רש"י ד"ה מאי בינייהו במאי פליגי היכן מצינו בגד הראוי לקבל טומאה ואינה מקבלה, ע' מש"כ בזה בקרבן אהרן לתו"כ פ' צו פרק ו' משנה ו'
רש"י ד"ה דאי בעי חשיב עלה לתקן חלוקו ע"כ, והוא כהא דפריך הש"ס בב"ב ד"כ ע"א מטלוניות חזי ליה לקריעה דלבושה, וע"ש תוד"ה חזי ובשבת קכ"ז ע"ב תוד"ה כיון ובסוכה ט"ז ע"א תוד"ה דלא ובר"ש כלים פכ"ח מ"ח ובת' עטרת יצחק סי' ט"ו.
תוד"ה מקנחה. אור"ת דלא חשיב כיבוס משום דהוי דרך לכלוך כו', ע' בתוס' שבת ס"פ שמונה שרצים ובביצה י"ח ע"א תוד"ה מערמת ובהגהות מיימוניות לה' שבת פכ"ב הי"ח ובאור זרוע ה' שבת סי' נ"ט ובס' התרומה ה' שבת דיני סחיטה ובת' ריקאנטי סי' קי"ג ובשעה"מ פכ"ב מה' שבת.

דף צד:

והא דא"ר חייא בר אשי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ושכשכי ליה מסאני במיא שכשוך אין אבל כיבוס לא כו', בירושלמי סנהדרין פ"י ה"א ובשבת פ"ו ה"ב איתא נמי האי עובדא דרב חייא בר אשי, ושם הלשון נהגין הוינא יתבין קומי רב ומשחין ומשיגין כו', ופי' בפני משה משיגין מכבסין ע"ש, והכא אמרינן אהאי עובדא גופה שכשוך אין אבל כיבוס לא.

שם שכשוך אין אבל כיבוס לא אי ברכין וכדברי הכל אי בקשין וכאחרים ע"כ, וקשה דתניא בתוספתא שבת פי"ג לא ידיח בהן את הסנדל ר' יוחנן הסנדלר מתיר ע"ש, ולפ"ז יל"ד הלא סנדל קשה הוא כדפירש"י ביבמות ק"ב ע"א בד"ה מרופט, וע"כ ל"פ התם אלא בהדחה דהוא שכשוך, ומשמע דכיבוס לד"ה אסור כדמחלק בסוגיין, והשתא אמאי אמרינן הכא דבקשין הוא דוקא כאחרים דהוא ר"מ, כדהבאתי לעיל בסמוך מהשאילתות, הלא בסנדל דהוא קשה כמו לת"ק כן לר"י הסנדלר דתוספתא אסור בכיבוס, וע' בשאילתות שם בהעמק שאלה.

שם בגד שרייתו זהו כיבוסו רבא לטעמיה דאמר רבא זרק סודר למים חייב, והנה לפמש"כ התוס' בשבת קי"א ע"ב דלא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו אלא היכא דאיכא טיפת דם או טינוף דבהכי איירי סוגיא דזבחים, וכ"כ הר"ן שם ר"פ נוטל וביומא ר"פ יוה"כ וכה"ד הרמ"א בסי' ש"ב ס"י ע"ש, ולפ"ז הא דאמר רבא זרק סודר למים חייב הוא נמי בדאיכא על הסודר לכלוך, דאל"ה מאי שייך רבא לטעמיה, הלא אם נימא דזרק סודר הוא אפילו נקי ובזה אזיל לטעמיה דשרייתו זהו כיבוסו, הרי בהכרח דחיובא דשריית הבגד הוא נמי כשהוא נקי, והוא היפוך דעת התוס', אולם בס' יראים סי' ק"ב בדין מלבן כתב והובאו דבריו במרדכי פ' ואלו קשרים, דשריית מים זהו כיבוסו וזרק סודר למים, תרוויהו איירו אפילו כשהם נקיים מדלא קתני במילתיה דרבא לשלשת, וגם במקום דקתני לשלשת אורחא דמילתא קתני, וע' במג"א סי' ש"ב סקכ"ב ובביאורי הגר"א שם סקל"ט.

שם אלא זרע פשתן מ"ט וכ"ת משום דמקדח א"ה חיטי ושערי נמי הנך אית להו רירי א"ה שלחים נמי התם קעביד לישה, ע' בת' רדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' רמ"ח מש"כ בהבנת סוגיא זו, וע"ע בת' דבר אברהם סי' כ"ה.

שם דרש רבא מותר לכבס מנעל בשבת כו' ברם כך אמרו שיכשוך מותר כיבוס אסור, וכ"כ בה"ג ה' שבת פכ"ג וז"ל כיבוס מנעל בשבת אסור ושכשוך מותר, ולכאורה יל"ד ברמב"ם פכ"ב הי"ח מה' שבת דכייל בדין זה מנעל וסנדל, ולא חייש להא דרבא גופיה

מחלק בין רכין לקשין לעיל בסמוך, די"ל כיון דהא דרבא הדר ביה הוא משום דרב חייא בר אשי העיד דשכשכי לרב מסאני במיא והם היו קשין כדלעיל משו"ה כתב דין זה בין במנעל בין בסנדל, וע' בשאילתות פ' מצורע סי' פ"ח ובהעמק שאלה שם אות י"ב ובפ' אמור ס"ס ק"ז ובהעמק שאלה שם אות י"ד.

שם ברם כך אמרו שכשוך מותר כיבוס אסור, ובשאילתות שם סי' פ"ח מסיק עלה והא רבא לבתר דאמרה הכי סברה, וע"ש בהעמק שאלה אות ט"ו.

במשנה נטמא חוץ לקלעים קורעו נכנס ומכבסו כו', ויל"ד הלא כמו דבקריעת מעיל עובר על לאו דלא יקרע כדאמרינן בסוגיין צ"ה ע"א, כמ"כ בכל בגדי כהונה עובר על לאו זה ולקי כדאמרינן ביומא ע"ב ע"א, וכן ברמב"ם פ"ט ה"ג מכלי המקדש כיילינהו לתרווייהו כחדא וע"ש במל"מ ובמש"כ בחידושי לקמן צ"ה ע"א, ומ"ש דבמעיל חששו לחפש איזו טצדקא שלא לעבור על לאו זה אע"ג דגם שם לא היה עושה דרך השחתה את הקריעה, ומדוע בכל בגדי כהונה קורע אף דעביד לה כמו למעיל לתקנה מטומאה, וע' בעין יצחק חא"ח סי' ה' ושם סי' ז'.

שם כלי חרס כו', נוקבו ונכנס ושוברו במקום קדוש, ע' מנ"ח מצוה שס"ג.

שם כלי נחשת שיצא כו' נטמא חוץ לקלעים פוחתו ונכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש, והקשה לי ח"א פחיתה זו למה יטהרו בהזאה ובמקוה ויכניסו בעזרה כו', והשבתיו דהיא דוגמת קושית הש"ס לקמן בכותח כו', ע' באור זרוע ה' בשר בחלב סי' תס"ז ובתוס' חולין שם ד"ה הלכתא ובמש"כ בחידושי שם.

א.ה. יש כאן חסרון.

דף צו.

בא"ד גם מיפסלי ביוצא כחטאת ואין שייך כאן להתיר מכח נ"ט בר נ"ט כו', ע' ח"ס חי"ד סי' קי"ד ובגינת וורדים להפמ"ג כלל ס"ו ס"ז ובת' משיב דבר ח"ב סי' כ"ו ובת' מהרש"ם סי' נו"ן.

בא"ד ותימה אי נתבשלו נמי מותר אמאי אמרו רבנן כו', ע' פלתי סי' צ"ג סק"א ובת' הגרע"א סי' ר"ז.

תוד"ה אלא. הא טעמא דשבירה לאו משום בליעה הויא אלא גזה"כ כו', ע' בפלתי סי' צ"ב סק"א ובת' משיב דבר ח"ב סי' י"ב י"ג ושם ח"ג סי' ע"ח ובמש"כ בחידושי לעיל צ"ד ע"ב.

בא"ד ור"ת היה אומר דכשהוסקו נעשו ככלים חדשים כו', ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"א ס"ס ל"ד.
בא"ד ושמא אף בתנור אם היה מסיקו בפנים ובחוץ כו', ע' פסחים ד"ל ע"ב תוד"ה התורה ובע"ז ל"ד ע"א תוד"ה שאינו ובמג"א סי' תנ"א סק"ד.
בא"ד וי"ל חידוש הוא שהתירה הכתוב בשבירה דה"א דלא מהני שבירה כיון דעדיין טעם חטאת בחרס דצריך שיהא הטעם בטל מן העולם כו' ע"כ, ובדברי התוס' מבואר לשון התוספתא בפ"י דתני כלי חרס אין טעונין אלא שבירה ע"ש, וכוונתו דלא תימא כיון דעדיין טעם נותר בו צריך שיהא בטל מן העולם, ולהכי תני אלא שבירה, להורות דחידוש התורה הוא וכמש"כ התוס', וע' בנחל אשכול לס' האשכול ס"ס נ"ד ובהעמק שאלה לשאילתות פ' מטות סי' קל"ז אות י"ט ובתשובות פני יהושע סוף ח"ב מה שהשיב לתלמידו הגאון בעל הש"ך ז"ל ובת' פמ"א ח"א סי' כ"ג ובשעה"מ פ"ח הכ"ה מה' חמץ.

דף צו:

רב יצחק בר יהודא הוה רגיל קמיה דרמב"ח שבקיה ואזיל לרב ששת כו', ע' בס' חסידים סי' תתקס"ח וסי' תתקע"ג.
שם בעא מיניה בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי או אין טעון א"ל אינו טעון מידי דהוה אהזאה כו' עד ואפילו במקצת כלי, וקשה הרי כל כמה דלא הוה ידעינן מקרא דדרשינן ואם בכלי נחשת בושלה ואפילו במקצת כלי, ומברייתא דחומר בהזאה ממו"ש הלא שפיר השיב לו רמב"ח מעיקרא דאין טעון כל הכלי מידי דהוה אהזאה, לפ"מ דכל דין שבירת כלי חרס ומו"ש שיהיו במקום קדוש נמי ילפינן לעיל צ"ד ע"ב מהזאה דבגד דכתיב במקרא שלפניו, וכדפירש"י שם וכלי חרס בתר כיבוס כתיב, וע' בהתוה"מ פ' צו סי' ס"ו, ומזה משמע דהכתוב הקישן להדדי, והיקש עדיף מברייתא ומאי האי דרב יצחק הקפיד ואמר והא לא תניא הכי, והא דרמי בר חמא א"ל מסתברא כבגד, אין כוונתו דכל פשיטותיה הוא מסברא, רק אחרי דאית לן היקישא דבגד לכ"ח וכלי נחשת ועל כרחיך הקישן הכתוב ממילא אין היקש למחצה, ולפי דרך זה רמב"ח קושטא דמילתא קאמר מעיקרא, ואמאי קהדר ביה מכח סברא דדם לא מפעפע בישול מפעפע, ואפילו מכח הברייתא שהביא לו רב יצחק, אם לא שנאמר דאין זה בסוג היקש, דהרבה גדרים ישנם בעניני היקש כדהאריך בת' חות יאיר סי' ר"ג.
שם כל קדשים מניין ת"ל קדש קדשים היא, ע' תוספתא ספ"י.

שם קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב כו', וכתב עלה בשאילתות פ' צו ר"ס פ' דהוא מדרבנן, וע' מה שהאריך בזה בהעמק שאלה הלא טעם כעיקר דבב"ח לכו"ע הוא דאורייתא.

שם תרומה לא יבשל בה חולין כו', ע' ירושלמי תרומות פי"א ה"ד ובגליון הש"ס שם ובאור זרוע שילהי ע"ז סי' רצ"ח רצ"ט ובפלתי סי' צ"ח סק"ב ושם סי' ק"ג סק"ו.

שם אמר אביי ל"צ אלא לדאמר מר בישל במקצת כלי כו' רבא אמר ל"צ אלא לדאמר מר במים ולא ביין כו', כ"ה גרסת הרדב"ז על הרמב"ם ס"ה תרומות כמו שהוא לפנינו בגמרא, אכן בילקוט צו רמז ת"צ מהפך אוקימתא דרבא לדאביי ודאביי לרבא, וכ"מ בתשובות הרשב"א סי' תק"ג ובחידושי הר"ן לחולין דף ק"ח, וע' בשטמ"ק ובדק"ס ובשעה"מ פ"ח הכ"ה מה' חמץ.

במשנה מריקה כמריקת הכוס, ע' ר"ן לפסחים ד"ל ולע"ז דף ע"ה ע"ב ובמפרשי התו"כ פ' צו פרק ז'.

רש"י ד"ה מריקה ושטיפה בצונן. הא דתרומה דאימעיט מתורת מריקה ושטיפה סגי לה בהגעלת חמין לחודייהו, ע' בראב"ד רדב"ז וכ"מ פט"ו הי"ט מה' תרומות, ובתשובות הרמב"ם לחכמי לוניל סי' מ"ה דפוס בלפסיא, ובהנדפס תרצ"ד ממקיצי נרדמים הוא בסי' ק"נ, ובאור זרוע שילהי ע"ז סי' רצ"ו.

רש"י ד"ה ומשני שטיפה יתירתא בצונן איכא בקדשים בתר מריקה כו', ע' בכפתור ופרח פ"ה.

תוד"ה בישל. ואי בשכל הכלי חם פשיטא דמפעפע בכוליה כו', ע' מג"א סי' תנ"א סקכ"ד ובביאורי הגר"א סק"מ ובחידושי הגרע"א שם ובש"ך יו"ד סי' צ"ב סקי"ח וביאורי הגר"א סקכ"ו ובפלתי סקי"א וסקי"ב ובחוות דעת סקי"ג וסקט"ז ובת' פנים מאירות ח"א סי' פ"ג.

תוד"ה לא צריכא בסה"ד. ויש ללמוד מכאן דכלים האסורין כשמגעילן אין צריך לשוטפן בצונן כו' ע"כ, פי' דאם בתרומה לא בעינן שטיפה יתירתא מכש"כ שאר איסורין דשיעור ביטולן פחות, וע' בהעמק שאלה לשאילתות פ' מטות ס"ס קל"ז ובתשובות הרא"ש ריש כלל י"ד ובס' התרומה ה' איסור והיתר סי' נ"ה ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו סוף פרק ז'.

דף צז.

במשנה. השפוד והאסכלא מגעילן בחמין, ע' תוס' שילהי ע"ז ובר"ן שם דף ע"ה ודף ע"ו ובח"ס חי"ד סי' קי"ד.

שם מ"ט דר"ט א"ר יצחק דא"ק ופנית בבקר והלכת לאהלך הכתוב עשאו לכולן בקר אחד, ומש"כ הראב"ד בפירושו לספרא צו פרק ז' דהא דא"ר טרפון ברגל ה"ה אפילו כל ימות השנה נמי מצי למיעבד הכי כו' ע"ש, היינו משום דבמסקנא בסוגיין לא קיימינן כאוקימתא דר' יצחק משום קושיא דרב אחדבויי בר אמי, אלא משום טעמא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, ובזה אין נ"מ מרגל לשאר ימות השנה, ונקט רגל דאז שלמים מרובין כדפירש"י באוקימתא דר"נ א"ר בר אבוה.

ולפי מסקנא דהכא דלא ילפינן מהאי קרא להא דר"ט, ניחא נמי מאי דדרשו בספרי ובחגיגה י"ז ע"ב ובירושלמי בכורים פ"ב ה"ג מקרא דופנית בבקר וגו' דבמוצאי יו"ט טעון לינה בירושלים, ואחרי דידעינן מהאי קרא דין לינה, שפיר יליף ר' יהודא בפסחים צ"ה ע"ב דפסח שני אין טעון לינה, מדסמיך האי קרא דששת ימים תאכל מצות לקרא דופנית בבקר הנאכל לששה טעון לינה שאין נאכל לששה אין טעון לינה, ובמשנה תורה גם ר' יהודא דריש סמוכין כדאמרינן ביבמות ד"ד ע"א.

אכן י"ל דאפילו לפ"מ דמבע"ל לר' יצחק להאי קרא למריקה ושטיפה, מ"מ ממילא מוכח נמי מהאי קרא גופה ללינה כל שבעה, כדכ' התוס' הכא בד"ה ופנית, ועמש"כ בחידושי שם.

שם והתניא ר' נתן אומר לא אמר ר"ט אלא זו בלבד, ופירש"י אלא זו בלבד לענין מריקה ושטיפה לחודיה ולא לענין פיגול ונותר כו' ע"כ, לפנינו בתוספתא פ"י הלשון א"ר נתן לא היה ר"ט אומר אלא בקדשים קלים בלבד וצ"ע.

שם כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, ע"ל צ"ו ע"א תוד"ה ואם ובחולין קי"ב ע"א תוד"ה הלכתא ובאור זרוע ה' בשר בחלב סי' תס"ז ובפלתי סי' צ"ג סק"א וסי' צ"ה סק"א ובסי' צ"ח סקי"ב ובנחל אשכול לס' האשכול ח"ג סי' כ"ח ובס' התרומה ה' איסור והיתר סי' מ"ט ובפר"ח יו"ד סי' צ"ג סק"ד.

שם מ"ט דרבנן מידי דהוה אגיעולי נכרים כו'. ע' באור זרוע ה' פסחים סי' רנ"ו ובת' עין יצחק חי"ד סי' י"ג.

שם ורבי אי כתב ומורק מורק ה"א תרי זימני מורק או תרי זימני שוטף, בילקוט צו רמז ת"צ לא גריס לה, וע' בדק"ס.

במשנה בישל בו קדשים וחולין או קדק"ד וקדק"ל אם יש בהן בנותן טעם כו', ע' חידושי הרשב"א לחולין צ"ח ע"ב דיה אמר רבא ושם בתוד"ה רבא אמר ובת' באר יצחק חא"ח סי' יו"ד ענף א'.

שם רקיק שנגע ברקיק וחתיכה בחתיכה כו' אינו אסור אלא במקום שבלע, ע' תשובות הרשב"א סי' קע"ו וסי' רס"ד ובאו"ז ה' פסחים סי' רנ"ו ובפלתי ס"ס ק"ה.

שם כל אשר יגע יכול אפילו שלא בלע ת"ל בבשרה, והנה מקרא זה נאמר בחטאת, ובמנחה דכתיב שם בפ' צו כל אשר יגע בהם, דרשינן נמי בתו"כ שם פרק ג' בהם משיבלע, וע"ש בפי' הראב"ד ובהתוה"מ סי' ל"ח.

רש"י ד"ה ופנית בבקר ע"כ בקר של חול קאמר כו', וכן פירש"י בפרשת כל הבכור, ופירשו שם הרא"ם והש"ח דא"א לאמר לבקרו של ראשון ממש דיו"ט הוא ואסור לצאת חוץ לתחום ע"ש, ובאמת רש"י גופיה פירש דבריו הכי בחגיגה י"ז ריש ע"ב, וע"ש בתוס' ובטו"א, ובזרע אברהם על הספרי פ' ראה סי' קל"ד ובהתוה"מ שם.

רש"י ד"ה נעשה. ופולט מה שבלע אתמול כו', ע' בת' באר יצחק חי"ד סי' ז'.

רש"י ד"ה מידי דהוה אגיעולי נכרים דחמין בעינן דכתיב כל דבר אשר יבא באש, ע' בהעמק שאלה על השאילתות פ' מטות סי' קל"ז אות י"ב ואות י"ט.

רש"י ד"ה היינו דתנא או קדק"ד וקדק"ל לאשמעינן דסתם לן כר"ש, ע' בת' חמדת שלמה חא"ח סי' ט"ו.

תוד"ה השפוד. ואי גרסינן במשנה גופה בחמין היכי טעי רבה כו', וכ"ה בר"ש משאנ"ץ לתו"כ צו פרק ז' משנה ב'.

תוד"ה ופנית. וקשה דילמא ביו"ט וכגון שאהלו בתוך התחום כו', דברי התוס' בלתי מובנים לע"ד, הלא כל הפרשה קודם מקרא זה ולאחריו תדבר אל כל ישראל בכלל כדמוכחי קראי בהדיא, ואיך נופל לאמר דדוקא סוף פסוק זה דופנית בבקר והלכת לאהלך ידבר אל פרט כזה דוקא שאהלו בתוך תחום ירושלים, ושביק לכלל הנאספים ברגל בירושלים מכל רחבי ארץ ישראל.

בא"ד ונראה לפרש דמשמע ליה כולהו בקר אחד משום דכולהו ז' תשלומין דראשון כו', כוונת התוס' דמי שלא הביא חגיגתו ביום ראשון והביא באחד משאר הימים צריך ללון בלילה שלאחריו, כדפירשו בר"ה ד"ה ע"א תוד"ה מה וביומא ד"ג ע"א תוד"ה פז"ר ובסוכה מ"ז ע"א תוד"ה לינה.

בא"ד מאי ברכה לאו זמן לא ברכת המזון ותפילה כו', ע' חגיגה י"ז ע"א תוד"ה פז"ר.

בא"ד מי גרע ממביא עוף או מנחה בחול דטעון לינה יום אחד כו' ע"כ, בפסחים צ"ה ע"ב דחו התוס' קושיא זו בדרך אחר, וע' בזרע אברהם על הספרי פ' ראה סי' קל"ד משה"ק על דבריהם.

תוד"ה ממתין. אלא ודאי לא חייב הכתוב עד אחר שנעשה נותר ע"כ, לפ"ז בלתי מדוקדק לשון התוספתא ספ"י דקתני עד זמן אכילתן מריקתן ושטיפתן, וע' בת' הגרע"א סי' ר"ז, וע"ע בר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו פרק ז' משנה ב' ובת' באר יצחק חי"ד סי' ט' ובגינת וורדים להפמ"ג כלל ס"ו.

דף צז:

עד שיבלע בבשרה, פירש"י כגון המחתך שומן חטאת וסך ממנו צלי של שלמים ונבלע בו, ע' מה שדקדקו בזה בפסחים מ"ה ע"א בתוד"ה ר"ח, וע' באור זרוע סוף ע"ז סי' רצ"ז ובקרבן אהרן לתו"כ פ' צו פרק ג' משנה ו' ושם פרשה ג' משנה ה' ובהתוה"מ שם סי' ל"ח ובעונג יו"ט חי"ד סי' פ'.

שם אמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' רב אשי אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה ע"כ, רב אשי אית ליה נמי דרבא כדכתב הטו"א לר"ה כ"ח ע"ב. ובמעין החכמה דף ל"ד ע"ב כתב ג"כ כדבריו ביתר ביאור, וע' בשעה"מ פ"ג ה"ו מה' נדרים ובמהרי"ק סי' קל"ט ובנוב"י מ"ת חאה"ע סי' קמ"א ובעונג יו"ט חא"ח סי' יו"ד ובשושנת העמקים להפמ"ג כלל ח' ובמנ"ח מצוה צ'.

שם אין עשה דוחה את ל"ת שבמקדש, ע' בריטב"א לעירובין ד"ק ע"א ובטו"א לר"ה כ"ח ע"ב ובש"א סי' צ"ו ובמנ"ח סי' קל"ד ובת' עטרת יצחק סי' נ"ו ובמש"כ בחידושי לחולין פ"ט ע"ב.

שם רב אשי אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה, והקשה בטו"א לר"ה כ"ח ע"ב, הלא ביבמות ד"ה ע"א מסקינן בהוכחה מקרא, דעשה דישנו בשאלה קילא, ונדחית גם עם הל"ת שעמה, א"כ מה הועיל ר"א בתירוצו, דיקדש הוא תוספות עשה על הל"ת, הלא קרבן איתא בשאלה כדאמרינן בשבועות כ"ד ע"ב, וממילא גם הקרבן פסול איתא בשאלה כדפירש"י בפסחים מ"ו ע"ב דכל דבר הקדוש באמירת פה יכול לשאול לחכם ולעקור דבורו, ותירץ דגם העשה דאכילת קדשים קילא דגם קרבן זה איתא בשאלה, ע"ש מה שהאריך בזה.

אמנם ע"פ הנחה זו יש להעיר ביותר לתרץ קושית הריב"א בתוס' פסחים מ"ז ע"ב ד"ה כתישה, איך פריך הש"ס שם דליתי עשה דכיסוי וידחה לאו דיו"ט הא יו"ט עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה, וע' בתוס' חולין קמ"א ע"א ובמש"כ בחידושי שם, אולם לפי הנ"ל ניחא שפיר דהא כל האי טעמא דעשה דישנו בשאלה קילא, משום דאפשר למיעקרא ולהכי קלישא עד דנדחית עם הל"ת הקשורה בה מפני עשה שאין לה שום צד

עקירה, והשתא ניהי דביו"ט איכא עשה דשבתון דמשמע שבות ולא תעשה כל מלאכה, אמנם בהא דגלי קרא בצרכי אוכל נפש דמותר ביו"ט מדכתיב אך אשר יאכל לכ"נ וגו', דמשום זה אמרינן הואיל ומתוך, וע' ביצה י"ב ע"א וברמב"ם פ"א ה"ד מה' יו"ט, וסוגיא דפסחים אזלא אליבא דמאן דאית ליה הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים חזי ליה, א"כ הלא קלישא עשה ול"ת דיו"ט מפני מציאות עקירתן משא"כ בעשה דכיסוי, ולהכי שפיר פריך הש"ס דעשה דכיסוי ידחה לעשה ול"ת דיו"ט וצ"ע, וע' בת' חמדת שלמה חא"ח סי' ט"ו ובהקדמה לס' ים התלמוד מבן הגאון המחבר.

שם שאר קדשים מנלן אמר שמואל משום ר"א א"ק זאת התורה לעולה ולמנחה וגו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' קס"א.

שם מה עולה טעונה כלי אף כל טעונה כלי מאי כלי אילימא מזרק כו' אלא סכין ע"כ, ומהאי קרא גופיה גמרינן נמי לכלי שרת דקידוש קומץ כדכ' התוס' במנחות צ"ו ע"א, ועמש"כ בחידושי שם ולחולין ד"ג ע"א.

שם ועולה גופה מנלן דכתיב וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת כו', ובחולין ט"ז ע"א ילפינן נמי מהאי קרא דשחיטה בתלוש כדהביאו התוס' בסוגיין, ועמש"כ בחידושי שם, אמנם יל"ד איך יתכנו ילפותות אלו לפ"ד הירושלמי המובא בתוס' מו"ק ד"כ ע"א דאין למידין מקודם מ"ת, וכן לקמן ק"ח ע"ב גמרינן דאינו חייב משום העלאת חוץ עד שיעלהו לראש המזבח מדכתיב ויבן נח מזבח, עמש"כ בזה הגאון מהר"ץ חיות ז"ל בספרו תורת נביאים קונטרס תורת אבות, ועמש"כ בזה בחידושי לחולין פ"ה ע"א.

שם בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו לימד על שלמי צבור שאינן נאכלין אלא לזכרי כהונה, ע"ל ס"ג ע"א ובהתוה"מ פ' צו סי' פ"ד ושם פ' קרח סי' כ"ב.

רש"י ד"ה עד שיבלע. ואין ללמוד מכאן טעם כעיקר כו', ע' בצ"ק ובנחל אשכול לס' האשכול ח"ג סי' כ"ח ובת' באר יצחק חא"ח סי' ח' ענף א' ושם ענף ה'.

רש"י ד"ה ניתי עשה דואכלו אותם ע"כ, והנה הצל"ח לביצה דף י"ט ע"ב וחזר דבריו בחידושיו לברכות מ"ח ע"ב נסתפק אם יש מ"ע באכילת קדשים קלים כלל ע"ש, ובמנ"ח מצוה ק"ב תפס עליו מדברי רש"י בפסחים נ"ט ע"א ד"ה בשאר שכ' גבי שלמים וז"ל דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם אלמא אכילת קדשים עשה היא בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל ע"ש, וביבמות ד"צ ע"א ושם ע"ב כתב רש"י סתם דאכילת קדשים עשה היא, אבל בלי שום מקור או חילוק בין כהנים לישראלים.

והנה מקורו של רש"י במ"ע דאכילת קדק"ל לבעלים מקרא דואכלו אותם וגו' הוא שלא כדברי הרמב"ם רפ"י ממעה"ק, שכ' וז"ל אכילת החטאת והאשם מ"ע שנאמר ואכלו

אותם אשר כופר בהם הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים והוא הדין לשאר הקדשים שאוכלין אותן הכהנים שאכילתן מצוה, וכ"כ בס' המצות מצוה פ"ט דהאי קרא דואכלו אותם וגו' היא מצוה על הכהנים לאכול בשר קדשי קדשים כו' ע"ש, הרי דחולק על רש"י במש"כ דמצוה זו משותפת לכהנים וישראלים, וכדהעיר בזה בקונטרס אחרון על הש"א סי' ל"ג בארוכה ע"ש, אולם רש"י גופיה סתר עצמו דבשמואל א' ט' בפסוק כי הוא יברך הזבח כתב דעל השלמים מברכין באכילתם בא"י אמ"ה אקב"ו לאכול את הזבח (והוא מן התוספתא שילהי פסחים ומובא ברשב"ם שם קכ"א ע"א) הביא רש"י ג"כ ברכה זו בברכות מ"ח ע"ב, ושם מסיק והיכן ציונו והבשר תאכל ע"ש, ופירושו בברכות מתאים עם פירושו עה"ת בפ' ראה י"ב כ"ז שכ' וו"ל ועשית עולותיך אם עולות הן תן הבשר והדם ע"ג המזבח ואם זבחי שלמים הם דם זבחיך ישפך על המזבח תחילה ואח"כ והבשר תאכל ע"ש, אלמא דהאי קרא בשלמים כתיב וכתיב והבשר תאכל וע' נזיר כ"ה ע"א תוד"ה ת"ל, ומזה משמע דרש"י חשיב לקרא דוהבשר תאכל למ"ע ולהכי סמיך האי וציונו של הברכה למקרא זה.

אמנם סוגיות הש"ס מורים כדעת הרמב"ם דקרא דואכלו אותם מדבר רק באכילת הכהנים, דביומא ר"פ בא לו אהא דלא היו ישנים בבגדי קדש פריך הש"ס שינה הוא דלא הא מיכל אכלי ומשני דילמא שאני אכילה דצורך עבודה היא כדתניא ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין, וכן ביבמות ד"מ ע"א גבי שירי מנחה דכתיב מצות תאכל במקום קדוש, דפריך שם אהא דרצה אוכלה רצה אינה אוכלה והכתיב ואכלו אותם כו' אלא רצה הוא אוכלה רצה כהן אחר אוכלה ע"ש, הרי בהדיא דסוגיות אלו מורים אקרא דואכלו אותם דקאי על אכילת הכהנים, ובכלל מה דחקו לרש"י בפסחים נ"ט ובסוגיין לאמר דגם אכילת שלמים לישראל הוא מקרא דואכלו אותם, אחרי שיש מקרא דוהבשר תאכל כדפירש"י גופיה בפ' ראה ובברכות מ"ח הנ"ל, וצ"ע כעת.

תוד"ה ניתי עשה, לאו אתאכל כחומר שבה פריך כו', הנה בקרבן אהרן פ' צו סוף פרשה ג' האריך מאד בכל דברי התוס' המוקשים, וע' מה שעמלו בוניו בו בברה"ז ובצ"ק ובפמ"א ובחק נתן, ועמש"כ בזה במעין החכמה דפוס רעדלהיים דף ל"ד ובת' באר יצחק חא"ח סי' ח' ענף א' וענף ז' ושם סי' ט'.

בא"ד אשאר פסולין דליכא כרת כגון דנשחטה בלילה ולן דמה כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' ט' ובחי"ד סי' י"ג ובשושנת העמקים להפמ"ג כלל ט' וכלל כ'.

תוד"ה ואחד. מדכתיב ועצם לא תשברו בו בפסח שני כו', עמש"כ בחידושי לחולין דף י"א ע"א.

בא"ד דלא אפשר בגומרתא משום פסידא דקדשים כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ח.

בסה"ד הא בעידנא דמתעקיר לאו דשבירת עצם לא מיקיים עשה דאכילה, ובפסקי תוס' כ' וז"ל אם אי אפשר לקיים עשה בענין אחר לא בעינן בעידנא דמיעקר לאו לקיים עשה, והמל"מ רפ"י מה' ק"פ כ' דהוא חידוש גדול בעיניו, ולהיפוך הטו"א לחגיגה ד"ב החליט דמתירוץ התוס' הוא והסופרים השמיטו התירוץ מן הספרים וע"ש מה שהסביר לדברי הפסקי תוס', ולענין אי האי כללא הוא אליבא דכו"ע ע"ל ל"ג ע"ב תוד"ה לענין ובמש"כ בחידושי שם, אכן בנוב"י מ"ת חאה"ע סי' קמ"א הורה דמחלקותם בסברא זו אי התחלת המצוה נחשבת כהכשר אל הגמר ודוחה ל"ת עד דהוה בעידנא, תלוי בתירוצא דרבא ורב אשי בסוגיין, וע' ביד המלך ה' גזלה פי"א הי"ח ובת' הגרע"א סי' רכ"א.

ולע"ד היה נראה להורות מקור לסברא זו בסוגיא דב"ק קי"ז ע"א, אהא דתני אבוה דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לאמר אף המנסך, ומסקינן אהא דחזרו דמעיקרא סברי כר' אבין דאמר זרק חץ מתחילת ארבע ולבסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שהרי עקירה צורך הנחה היא, נמצא דנחשבת חדא פעולה, וכמו דלענין שבת מתחייב בנפשו פטור מתשלומין, כמ"כ לענין יין נסך אמרינן דהגבהת היין צורך ניסוך הוא, ותשלומין וחיוב מיתה באין כאחד ולהכי ל"ד מנסך למטמא ומדמע, דהכא קלבד"מ ולבסוף סברי כר' ירמיה דאמר משעת הגבהה קנייה איחייב ליה ממון מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך ע"ש, ולפ"ז לא מיבעיא לר' אבין דודאי חשיב לדידיה התחלת הפעולה בעידנא של הגמר, דהרי פוטר אותו מחיוב קריעת השיראין דבאמצע ההליכה מפני הקלבד"מ של ההנחה דלבסוף, ובכתובות דל"א גבי הגונב כיס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת, פריך הש"ס דנימא הגבהה צורך הוצאה היא, כמו דאמרינן בקריעת שיראין דעקירה צורך הנחה וע"ש בתוס', הרי קמן דלמ"ד עקירה צורך הנחה, כמ"כ הגבהה צורך ניסוך, והגבהה צורך הוצאה, ובודאי דס"ל דכל כללית הפעולה הנעשית לצורך מטרה אחת, קשורה ראשיתה באחריתה, עד דבשביל זה ג"כ קלבד"מ, ומכש"כ בעוסק במצוה דודאי נופל לאמר בכה"ג בעידנא, כיון דסוף סוף נדחה הלאו מפני העשה, ואפילו לר' ירמיה אפ"ל דע"כ פליג התם משום דנוגע לחיוב מיתה, וחיוב זה לא בא עד שעת ניסוך, משא"כ בפעולה אחרת ולמטדת קיום המצוה, ודאי דנחשבת גם לדידיה בעידנא, ועכ"פ היכא דהגמר אי אפשר זולת ההתחלה ודאי נקרא בעידנא, כדאמרינן בכתובות ל"א ע"א הכי השתא התם א"א להנחה

בלא עקירה הכא אפשר לאכילה בלא הגבהה, וע' ב"ק ד"ע ע"ב תוד"ה לענין ובגיטין נ"ב ע"ב תוד"ה מנסך ובהתוה"מ פ' אחרי סי' ס"ח ובת' באר יצחק חי"ד ס"ס כ' ובעין יצחק חא"ח סי' ט"ו ובת' הגאון מהרי"ל דיסקין זצ"ל בחלק הכתבים סי' נ"ד ובת' מפרשי הים להגאון ר' מרדכי בנעט ז"ל.

תוד"ה והתם. אבל לענין מאכלת שהזכיר ל"ל למכתב אי לאו לאשמעינן דעולה טעונה כלי, ע' פסחים ס"ו ע"א תוד"ה תוחב ובמהרש"א שם ובחולין ד"ג ע"א תוד"ה כגון ובחידושי הרשב"א שם ובמש"כ בחידושי שם ולעיל ע"ד התוס' ר"פ איזהו מקומן.

דף צח.

איכא דנפקא ליה מהכא ואיכא דנפקא ליה מהכא, במנחות פ"ג הגרסא איכא דמייתי לה מהכא ואיכא דמייתי לה מהכא וכ"ה בילקוט צו רמז תק"ט.

שם מה חטאת מתקדשת בבלוע כו', בשטמ"ק ובב"ח הגרסא מקדשת, ובילקוט שם גריס מקדש, ובדק"ס גריס מה חטאת מקדש בבולע אף כל מתקדש בבולע, ולעיל בדיש פרקן בתוד"ה יכול גריס מה חטאת מתקדשת בבלוע אף כל מתקדש בבלוע.

שם קסבר וולדות קדשים בהוויתן הן קדושים, והנה הרמב"ם בפ"ד ה"ג מה' תמורה פסק שולדי קדשים במעי אמן הם קדושים, ותמה שם בכ"מ הלא לרשב"ג במשנה דתמורה ר"פ כיצד מערימין מסקינן שם דכ"ה ע"א דקסבר וולדות קדשים בהוויתן הן קדושים וכ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ומדוע פסק הרמב"ם בזה דלא כוותיה ונשאר בצ"ע, וע' מה שתירץ בזה הלח"מ שם ומש"כ בזה בס' אברהם יגל בחידושיו על הרמב"ם שם.

ולע"ד היה נראה דהרמב"ם דייק לשון הש"ס, דבכ"מ דהזכיר בגמרא דעה זו אמר בלשון קסבר, כמו הכא ובמנחות פ"ג ע"א כמ"כ לקמן קי"ד ע"א ובכריתות כ"ג ע"ב ובנדה מ"א ע"א, ובתמורה גופה קאמר נמי בהאי לישנא קסבר רשב"ג ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים. ולשון זה סובל יותר דאיהו סבר כהאי תנא, ומזה גופה מוכח קצת דהש"ס לא נקט הכי, וע' במקומות הנ"ל בתוס' ולעיל פ"ד ע"ב תוד"ה ומוציא.

שם ודנין אפשר משאי אפשר, פי' אע"ג דאיכא פלוגתא דתנאי בזה, מ"מ האי תנא סבר הכי, וכה"ג צריך לפרש בתמורה י"ח ע"ב, וע' בכורות נ"ו ע"א תוד"ה ומה ובמש"כ בחידושי שם בארוכה.

שם מה מילואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן כו', כ"ה הגרסא בדק"ס, אבל בילקוט פ' צו רמז תק"ט גריס כמותריהן בכ"ף, והנה אהא דמילואים מותריהן

בשריפה לא הורה רש"י הכא שום מקור לזה, רק במנחות פ"ג ע"א פירש"י דכתיב ואם יותר מבשר המילואים מן הלחם עד הבקר ושרפת את הנותר באש ע"ש, ומקרא זה הוא בפ' תצוה כ"ט ל"ד, ותמיהני אמאי לא הביא ברייתא מפורשת בספרא ס"פ צו במכילתא דמילואים והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו מלמד שהמילואים מותריהן לשריפה, וע' פסחים כ"ד ע"א ובתוד"ה הא, וצ"ע כעת.

שם מה שלמים מפגלין ומתפגלין כו', ע"ל י"ג ע"ב רש"י ד"ה בשלמא.

שם דאי אשמעינן מנחה דאיידי דרכיכא מיבלעא אבל חטאת אימא לא כו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ל"ח.

שם וחטאת מנלן א"ר חסדא א"ק והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו כו', ואע"ג דהאי קרא גבי חטאת צבור כתיב מ"מ גם קרבן יחיד בכלל זה, כדכ' הגאון בעל ש"א בספרו גבורות ארי ליומא ד"ב ע"ב.

רש"י ד"ה מה מילואים. ולא הופרשו שנים לאחריות וגם לא אבד אחד מהן כו', ע' במעין החכמה דפוס רעדלהיים דף כ"ה ע"ב.

רש"י ד"ה חטאת באה ביום דכתיב בפר יוה"כ כי ביום הזה יכפר עליכם, וכן פירש"י נמי בחולין כ"א ריש ע"ב, ויל"ד טובא הלא בפר יוה"כ כתיב חוקה לעכב, וכדהסביר רש"י ר"פ ארבע מיתות בד"ה ואידך, וז"ל שהחמיר הכתוב בעבודות אותו היום שאם שינה בסידורו פסול ע"ש, ומשו"ה תנן כל מעשה יוה"כ האמורים על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום, וכיון דאפילו סידורו מעכב מכש"כ קביעות היום, וכדפירש"י ביומא ד"ס סוף ע"א אקרא דוהיתה זאת לכם לחוקת עולם אחת בשנה וז"ל אלמא כי כתיב חוקה לעיכובא אאחת בשנה כתיב ע"ש, ומכש"כ הכא דאנן לר"ע קיימינן ואיהו ס"ל במנחות פ"ב ע"א דאין דנין אפשר משאי אפשר, וצ"ע כעת.

תוד"ה איכא. מה חטאת לזכרי כהונה אף זבחי שלמי צבור לזכרי כהונה והא דלא מייתי לה הכא כו', ע"ל נ"ה ע"א תוד"ה מה חטאת אינה ובדף צ"ז ע"ב תוד"ה מה מנחה ובמנחות פ"ב ע"ב תוד"ה מה מנחה.

תוד"ה מה חטאת מקדשת. דשאר קדשים ילפינן מחטאת ע"כ, ובחולין אסור מקרא דמשרת כדכתבו התוס' בחולין צ"ח ע"ב ד"ה רבא, וכ"כ הראב"ן ס"ס י"ז דטעמו ולא ממשו אסור מדאורייתא, וע"ש סי' שי"א ובס' התרומה סי' מ"ט ובחמדת שלמה סי' י"ג.

תוד"ה אף. והא דתניא בברייתא פ' בהמה המקשה דע"ה ע"א מה חלב ושתי כליות האמורין באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל ההוא תנא סבר ממעי אמן קדושין ולכך איצטריך קרא למעוטי חלב ושתי כליות מהקרבה ע"כ, וכעין זה כתב רש"י

בנדה מ"א ע"א בד"ה וקסבר ע"ש, ולפי הבנה זו צ"ל נמי אהא דתניא בתו"כ פ' צו ספי"ב גבי נותר, זבח פרט לעובר ולשיליא (וגרסת התוס' לעיל דל"ה ע"א בדברי התו"כ הוא, הזבח פרט לשליל ולשיליא) דמשום דס"ל להתו"כ דבמעי אמן קדושים, ולכך איצטריך קרא דהזבח למעוטי מנותר.

ולפ"ז קשה במה דהראב"ד מפרש להתו"כ שם וז"ל, פרט לעובר ולשיליא דשיליא פירשא בעלמא הוא ועובר קסבר ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים ולא במעי אמן לפיכך אינן בכלל קדשים שנתותרו עכ"ל. ולפי הנ"ל אדרבה אי הוה ס"ל להתו"כ דבהווייתן הן קדושים למאי צריך קרא למעוטינהו מנותר, וסברא יותר לאמר דבמעי אמן הן קדושין ולהכי צריך קרא למעוטינהו וכהבנת רש"י ותוס' הנ"ל, אולם לכאורה קושיתי שהקשיתי ע"ד הראב"ד איכא למידק בסוגיין ובמנחות פ"ג בש"ס גופה, דקאמר דלהכי אתי קרא דאשם מה אשם אין שפיר ושיליא קדוש בו אף כל אין שפיר ושיליא קדוש בו קסבר וולדות קדשים בהווייתן ה"ק, ולפי הנ"ל כש"כ למ"ד במעי אמן ה"ק איצטריך קרא למעוטי וכלשון רש"י בנדה ע"ש, ובע"כ דכוונת הש"ס, דאי הוה ס"ל דבמעי אמן קדשי, אז באמת הוו קרבי גם חלבו וכליותיו של שליל, רק משום דס"ל דבהוייתן ה"ק, להכי נפק"ל מיעוטא מהקרבה, ולפ"ז גם דברי הראב"ד ניחא דמשום דס"ל להתו"כ דבהווייתן ה"ק ולא במעי אמן לפיכך מצא מקום למעט מקרא דהזבח נותר דשליל, משא"כ אי הוה ס"ל דבמעי אמן קדוש אז גם בשר השליל הוה בדין נותר ולא מצינן כלל למעוטיה.

ואי"כ קשה להיפוך ע"ד התוס' בסוגיין, דמפרשי ברייתא דחולין דלהכי איצטריך קרא למעוטי חלב ושתי כליות של שליל מהקרבה משום דס"ל במעי אמן הן קדושין, הרי אדרבה אי הוה ס"ל לברייתא דחולין דבמעי אמן ה"ק, אז לא הוו ממעטי כלל מהקרבה, אלא משום דסברי דבהווייתן ה"ק ולא במעי אמן להכי מצאו מקום למעוטינהו מהקרבה וכנ"ל בדעת הראב"ד וע"פ הכרח ביאור הש"ס דסוגיין ודמנחות וצ"ע כעת, ועמש"כ בחידושי לעיל ל"ה ולחולין ולמנחות שם.

תוד"ה מה שלמים. לעיל כ"ח ע"ב איכא תנא דדריש לה מדכתיב ואם האכל יאכל כו', וכן כפלו התוס' דבריהם במנחות פ"ג ע"א, וע"ל כ"ח ע"ב תוד"ה מה שלמים ובדף מ"ד ע"א תוד"ה אלא, ולכאורה איצטריך האי היקשא, דמה שלמים בין שינוי קדש בין שינוי בעלים בעינן לשמה אף כל כו', כדלעיל ד"ד ע"ב. די"ל דמחד היקש דריש להו לתרווייהו וכמש"כ התוס' בדבור הסמוך גבי חטאת, וע"ל ד"ז ע"ב.

תוד"ה מה חטאת אינה באה אלא מן החולין, תרתי דריש מחטאת כו', ע' תו"כ חובה פרק י"ח ובפי' הראב"ד שם.

תוד"ה כדי. ונראה דלמ"ד דבר שלמד בגז"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש כו', וכ"כ במנחות פ"ג ע"א וע"ל מ"ז ע"ב תוד"ה מה חטאת וביומא ס"א ע"ב תוד"ה מה חטאת ובחולין כ"ב ע"א תוד"ה ואידך.

דף צח:

בעי רבא דם עולה למטה ודם חטאת למעלה מהו משום נוגע הוא והא נוגע א"ד משום בלוע הוא והא לא בלע כו', והנה ספק זה לא שייך להא דפליגי רב ור' יוחנן לקמן ק"י ע"א אי מין במינו חוצץ או לא, דהא הכא לרבא קיימינן ואיהו סבר בהדיא בסוכה ל"ז ע"ב דמין במינו אינו חוצץ, אלא משום דהכא גזה"כ הוא ואין לך בו אלא חידושו, ומשו"ה נחית רבא לפרושי האי ספיקא בדעת תורה, אי חיוב כיבוסו הוא משום נוגע או משום בלוע, ונ"מ הוא להאי דינא דדם עולה למטה ודם חטאת למעלה, עד דמסיק דמשום בלוע הוא ואין טעון כיבוס, ועמש"כ בחידושי לקמן בסמוך.
רש"י ד"ה חוצץ לענין טבילה בבגד שנטמא ע"כ, ומשמע דכ"ה גם דעת הר"ש במקואות פ"ט מ"ו ובס' האשכול ה' מקואות סי' ס"ב, אמנם דעת הרמב"ם בהבנת דברי רבא דקאמר פשיטא לי דם על בגדו חוצץ, דגם בזה קאי אדלעיל לענין כיבוס דם חטאת, דז"ל בפ"ח ה"ט ממעה"ק ניתז דם החטאת על הבגד וניתז על דם החטאת דם חולין טעון כיבוס אבל אם ניתז דם החולין תחילה או אפילו דם עולה וניתז עליו דם החטאת אינו טעון כיבוס שהרי לא נבלע בו, והכ"מ הורה מקורו אסוגיא דהכא ע"ש.
וצריך להבין אמאי נאדו רש"י ויתר הראשונים ז"ל מכיבוס דאיירינן בה לסתם טבילה מטומאה שבבגדו, ונלע"ד ביאור הענין כך, דהם דייקו בלשון הש"ס גופה, דקאמר רבא פשיטא לי דם על בגדו חוצץ, דלפמש"כ בחידושי לעיל בסמוך אין זה ענין לחציצה כמו בשאר מקומות, ומדוע נקיט הכא בלשון חוצץ, ועוד איך קאמר רבא פשיטא לי כו', מאי פשיטותיה הלא איהו גופיה מספקא ליה קודם לזה אי משום נוגע או משום בלוע, וספק כזה סובל כמו לדם עולה למטה כן לדם חולין למטה, ומ"ש דבדם חולין פשיטא ליה, ומשו"ה מפרשי הם לדברי רבא דספיקא דנוגע או בלוע הוה ליה רק לענין כיבוס, אבל לחציצה דטבילה פשיטא ליה, והרמב"ם הבין דגם הא דאמר רבא פשיטא לי דם על בגדו חוצץ, הוא נמי לענין כיבוס, והא דפשיטא ליה הכא טפי משום דמימרא זו אמרה בתר דהדר פשטה דאין טעונין כיבוס כמבואר בש"ס, ולשון חוצץ לא משמע ליה למידק, דהא עכ"פ האי דם חולין דלמטה חוצץ בפני הדם חטאת דלמעלה, ולפ"מ דאיהו כריך ותני לשני דבורי רבא כאחת כתב שפיר וז"ל אבל אם ניתז דם החולין תחילה או אפילו

דם עולה כו', וכוונתו לא מיבעיא דם חולין דאינו מין קרבן, ולרבא נמי פשיטא ליה, אלא אפילו דם עולה דמינה דקרבן הוא, ולרבא נמי מספקא ליה לכתחילה, אפ"ה אינו טעון כיבוס שהרי לא נבלע בו, ר"ל כיון דעכ"פ הדר פשטה ליה לרבא דטעמא משום בלוע ולא משום נגיעה, והאי טעמא סגי ליה לדם עולה כמו לדם חולין, כנלע"ד ביאור הסוגיא לפי דעת הראשונים ז"ל.

רש"י ד"ה ואם טבח. דחציצה בקפידה תליא ע"כ, וכן פירש"י בשבת ט"ו ע"ב ושם קי"ד ע"א דאין חוצץ אלא דבר המקפיד עליו ע"ש, והוא מדברי המשנה מקואות ספ"ט דתנן זה הכלל כל המקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ, וכמ"כ בחציצת טבילת אדם תנן נמי הכי שם מ"ג דבקפידא תליא ע"ש, ואם הוא רובו ומקפיד עליו חוצץ מדאורייתא, וברובו ואינו מקפיד או מיעוטו המקפיד חוצץ מדרבנן כדאמרינן בעירובין ד"ד ע"ב, עכ"פ מוכח מכל הנ"ל דאע"ג דאשכחן במשנה ובריייתא דיני חציצה, זהו רק על כלל האנשים שאין אנו יודעים תכונותיהם, אבל אם פרט זה הבא לפנינו הוא מקפיד אפילו אם הכלל אינם מקפידים בזה, וכן להיפוך אם הכלל מקפידים והוא אינו מקפיד, לא אמרינן בזה בטלה דעתו אצל כל אדם, אלא כל אדם לפי מה שהוא, וזה כוונת הרמב"ם בפיה"מ ספ"ט דמקואות שכ' אהא דתנן זה הכלל כל המקפיד עליו חוצץ כו', וז"ל וזה הכלל אמיתי ע"ש, דלכאורה מאי שייך להניח חותם אמת על דברי התנא, ולפמש"כ כוונתו דאין לזוז מכלל זה, רק כל אחד נידון ע"פ אמיתת הקפידא שיש לו בזה, ולהורות לפי כלל זה כל פרט ופרט הבא אם הוא מקפיד בזה או לא, אע"ג שאחרים מקפידים וכן להיפוך.

ועפ"ז אפשר להבין כוונת הרמב"ם בפ"ג ה"ז מה' מקואות שכ' אהא דבסוגיין וז"ל, היה הטבח מוכר רבב והיה על בגדו דם ורבב הרי זה ספק אם חוצץ מפני שהן שנים ומקפיד או אינו חוצץ שהרי מלאכתו היא ואינו מקפיד, ותמה בחק נתן בסוגיין ל"ל להרמב"ם להודיענו שהוא דבר ספק ולא פסקה לחומרא סתם כדרכו בשאר ספיקא דאורייתא כו' ע"ש, ולפי הנ"ל ניחא שפיר דאינו דומה לכל ספיקא דאורייתא, שהוא ספיקא דדינא, ובזה שפיר פסק ספיקא דאורייתא לחומרא ודרבנן לקולא, משא"כ כאן דאין בזה שום ספק בדין, ואדרבא הדין ברור מאד, דאם הוא מקפיד ודאי דהוא חציצה, ואם אינו מקפיד ודאי דלא הוה חציצה, ולהכי כתב הרמב"ם הרי זה ספק, כוונתו ספק קבוע וקיים, שאין לקבוע בו יתד בדין, עד שספיקו יתברר על פי האדם גופיה הבא לפנינו, ונשאל אותו אם הוא מקפיד על כתמים כאלו או לא, ואף דבגמרא בסוגיין נמי מסקינן תיקו כמו על כל ספיקי דדינא, מ"מ בלשון הרמב"ם אפשר להעמיס כוונה זו כנלע"ד.

עוי"ל עפ"מ שנחלקו רש"י ותוס' בעירובין שם בהא דר' יצחק דאמר דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ, דרש"י פי' רובו רוב שערו ומשמע דבשרו אפילו מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ, והק' ר"ת שם ובסוכה ד"ו ע"ב דביבמות ע"ח משמע דבשר דינו כשער, ובסוגיין דזבחים מבואר בהדיא דאפילו בטבילת בגדים תלוי החציצה בקפידא כו' ע"ש, ולפ"ז נראה דהרמב"ם ס"ל כדעת התוס', ולהכי אהא דתנן במקוואות שם זה הכלל כל המקפיד עליו חוצץ, מצא הרמב"ם לנחוץ לציין שם דזה הכלל אמתי, ר"ל דאין לזוז מכלל זה כמו בבשר גופו, ובשערו, כן בבגדים כשבא לטבול, וע' בס' התרומה ס"ה איסור והיתר ובת' פנים מאירות ח"ב סי' קמ"ז.

טבול יום פרק שנים עשר

במשנה טבול יום ומחוסר כפורים כו', ע' בפיה"מ להרמב"ם ובברה"ז ובצ"ק ובפנים מאירות.

שם אונן אינו נוגע, וכ' בשטמ"ק דתיבת אינו נמחק וכ"ה בדק"ס, וזה מתאים יותר עם הסוגיא בגמ' דפריך אונן נוגע ורמינהו כו', וכ"ה בירושלמי חגיגה פ"ג ה"ג וכן גריס הרשב"א בחידושיו לברכות ט"ז ע"ב, והרמב"ם סתר א"ע דבפיה"מ הכא כתב דאונן אסור לו ליגע בקדש אלא לאחר טבילה כו', ובפ"ב ה"ח מביאת מקדש ובפי"ב מאה"ט כ' דאונן מותר ליגע בקדשים אע"פ שלא טבל, וע' בפיה"מ להרמב"ם חגיגה פ"ג ובתוי"ט בסוגיין ובפרק בתרא דנדה מ"ז ובברה"ז וצ"ק ופמ"א בסוגיין.

שם וכל שאין לו בבשר אין לו בעורות, ע' ב"ק ק"י ע"א תוד"ה לבעלי מומין ובתורת חיים ופנים מאירות בחידושיהם שם.

שם ואפילו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים אינו חולק בבשר כו', ומשמע דמינה דייק ת"ק דר' נהוראי בתוספתא שילהי מנחות דטהור בשעת שחיטה וזריקת דמים ובשעת הקטר חלבים נטמא ה"ז חולק בבשר, וכדדייקינן הכי בגמרא לקמן ק"ב ע"ב, ושם גריס אבא שאול במקום ר' נהוראי, ועמש"כ בחידושי שם.

שם שנאמר המקריב את דם השלמים וגו', ע"ל צ"ט ע"א תוד"ה אינו חולק וברש"י לקמן ק"ב ע"ב דיה דאפילו ובמש"כ בחידושי שם.

תוד"ה טבול יום. משמע הכא דמחוסרי כפורים שהביאו כפרתן בעו עדיין טבילה והערב שמש כו', ע' פסחים נ"ט ע"א תוד"ה אתי ושם ד"צ ע"ב תוד"ה מחוסר ובחגיגה כ"א ע"א תוד"ה האונן וברש"ש טהרות פ"א מ"ג וברש"ש משאנ"ק לתוי"כ צו פרשה ג' משנה ג'.

בא"ד סכין שנמצא בי"ד שוחט בה מיד בי"ג שונה ומטביל פי' בנמצא חוץ לירושלים כו', הוא דעת הראב"ד שרצה לומר כך בפי"ג ה"ה מאבות הטומאות, אבל הרמב"ם

שם מפרש שנמצאת בירושלים, והוא כתירוץ השני בתוס' חגיגה כ"א ע"א שכתבו א"נ בירושלים ובגזייתא כו' ע"ש, ומשמע שנעלם היה לשעה דברי התוס' דהכא ודחגיגה עם דברי הראב"ד מהתפארת ישראל בשקלים פ"ח מ"ג, וע' בשעה"מ פ"ח ה"ז מה' חמץ.
בא"ד אע"ג דטומאת נכרי דרבנן בעיא הערב שמש כו' ע"כ, בחגיגה כ"א ע"א ביארו בתוס' הטעם כיון דחכמים שוינהו לנכרים כזבים לכל דבריהם החמירו בהן והצריכו הערב שמש.

דף צט.

מה"מ אמר ר"ל דא"ק הכהן המחטא אותה יאכלנה כהן המחטא אוכל שאינו מחטא אינו אוכל כו', וי"ל"ד אמאי תלי במימרא דר"ל הלא ברייתא מפורשת היא בתו"כ פ' צו פרשה ג' על פסוק זה גופה, הכהן המחטא אותה יאכלנה פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן, ואפשר דברייתא לא שמיע להו לחכמי הש"ס כשנשאלה שאלה זו מנא הני מילי בביהמ"ד, או לאו על כל ברייתא היו יכולים לסמוך כדאמרינן בחולין קמ"א וע"ש ברש"י ריש ולהכי הזכיר להם ר"ל ברייתא זו, ולהורות דעליה יכולים לסמוך, ומסדר הש"ס קבעה הכי בשמו כדאמר בי מדרשא.
שם מכדי מאי יאכלנה יחלקנה לכתוב רחמנא יחלקנה כו', ע' ספרא פ' צו פרק ג' ובהתוה"מ שם סי' ל"ז וסי' נ"ח.
שם בעי ר"ל בעל מום והוא טמא מהו שיחלקו לו כו', ע' בהשמטות לטו"א חגיגה ד"ט ע"א ובס' המאיר לעולם ח"א סי' י"ט.
שם כהן גדול. מקריב אונן, ע' פרקי דר"א פל"א ובביאור הרד"ל שם אות מ"ד.
שם הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה כו' ועוד אפילו תרומה נמי כו', ע' ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ג.
שם היסח הדעת שלישי ושביעי בעי כו', ע' בס' התרומה ר"ה ארץ ישראל.
שם א"ר ירמיה באומר נשמרתי כו', וכ"ה גרסת רש"י בחגיגה, אבל בדק"ס בחגיגה הגרסא רב יהודא.
שם ומי איכא נטירותא לפלגא אין והתניא עודהו הסל על ראשו כו', אין כאן הגרסא כמו בחגיגה ד"כ ע"א, ובתוספתא טהרות פ"ח ששם הוא מקורו משונה הגרסא משתיהן, עוד י"ל"ד מדוע דלג על רישא דתוספתא שם דקתני היה לבוש חלוק ועטוף בטלית ואמר בלבי על החלוק ולא בלבי על הטלית החלוק טהור והטלית טמאה ע"ש, הלא גם מרישא מוכח

דאיכא נטירותא לפלגא, ואפשר משום דאגב אורחא בעי לפרושי בש"ס הכא ובחגיגה מה שיל"ד בתוספתא ותטמא מגריפה לסל כו'.
רש"י ד"ה מקריב אונן, הא אחר הדיוט שלא יצא חילל ע"כ, ע"ל ט"ז ע"א ובתוד"ה קסבר.
רש"י ד"ה מהו שיחלקו לו. ובקרבן צבור שהקריבוהו טהורים קמבע"ל כו', ע' ת' רדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' רל"ז.
תוד"ה אינו חולק בבשר שנאמר המקריב את דם השלמים ואת החלב ר"ת לא גריס ליה משום דבגמ' לקמן ק"ב ע"ב בדינא דראב"ש דריש ליה מקרא אחרינא מדכתיב הזורק את דם השלמים כו' ע"כ, יל"ד אמאי נטר עד האי דינא דראב"ש, הלא התם מקודם נמי מוכח הכי, דהא האי קרא אבא שאול דריש הכי דא"ק המקריב את דם השלמים ואת החלב דאפילו הקטר חלבים נמי בעי, והתם אמרינן דמתניתין דלא כאבא שאול אלא אפילו היה טהור דק בשעת זריקת דמים וטמא בשעת הקטר חלבים נמי חולק, ואפשר דר"ת גריס במשנתינו הזורק את דם השלמים, כדהביא גרסא זו במתניתין בשטמ"ק, ומשו"ה עדיפא ליה טפי להביא מדינא דראב"ש, דשם מבואר האי קרא בהדיא, ועמש"כ בחידושי לעיל בסמוך ולקמן שם.
תוד"ה מדבר. דכבר אינו פוסל כלי ואי משקין דמטמא כלי כו', ע' חגיגה ד"כ ע"א תוד"ה שמרתיה ובביאור הגר"א לתוספתא טהרות פ"ח.

דף צט:

ואמר לבי על הסל כו', גרסת הגר"א ז"ל בתוספתא דטהרות שם והיה בלבו על הסל ואין בלבו על המגריפה.
שם אמר רבא באומר שמרתיה מדבר המטמאה כו', בחגיגה ד"כ הגרסא אמר רבינא וכ"ה בדק"ס.
שם האוכל שלישי של תרומה אסור לאכול ומותר ליגע, עמש"כ בחידושי לחולין ל"ה ע"א.
שם כאן שמת לו מת בי"ד וקברו בי"ד כו', בחילופי הגרסאות בזה עמש"כ עה"ג ובשטמ"ק ובדק"ס ובראב"ן סי' ק"ח.
שם מאן תנא אנינות לילה דרבנן ר"ש היא דתניא כו' רש"א אונן אינו מד"ת אלא מד"ס תדע שהרי אמרו אונן טובל ואוכל את פסחו לערב כו' וסבר ר"ש אנינות לילה מדרבנן והתניא רש"א כו', וקשה אמאי צ"ל מאן תנא אנינות לילה דרבנן ר"ש, עד דאיצטריך להאריך בשקלא וטריא ארוכה שיש להשיב על זה, ולא קאמר מאן תנא אנינות לילה

דרבנן ר"ג דאיהו ס"ל הכי בברכות ט"ז ע"ב, או רבי דקאמר לקמן ד"ק ע"ב אנינות לילה אינה מד"ת אלא מד"ס, ומשום דס"ל הכי קבע בסתם משנה בפסחים צ"א ע"ב אונן טובל ואוכל את פסחו לערב כדאמרינן שם צ"ב ע"א, וגם דברי ר"ש ממש דמייתי הש"ס הכא, קאמר רבי ג"כ בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א ובהוריות פ"ג ה"ג, דהכי תניא התם רבי אומר תדע לך שאין אנינות לילה תורה שהרי אמרו אונן טובל ואוכל פסחו לערב, וע' ירושלמי פסחים פ"ח ה"ח, וצ"ע כעת.

שם מרבה אני את התודה שכן נאכלת בשמחה כשלמים כו', ע' העמק שאלה לשאילתות ס"פ ברכה אות י"ד.

שם והיין והעצים והלבונה ת"ל שלמים קרבנו כו', וכ"ה בתוספתא רפי"א ע"ש, ועפ"ז מובן ביותר בעירובין מ"א ע"ב הא דא"ר אלעזר בר"צ אני מבני סנאב בן בנימין פ"א חל ת"ב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו"ט שלנו היה כו' ע"ש, הרי דאפילו יום הקרבן עצים קבעוהו ביו"ט, ומכש"כ עצם יום הקרבן דודאי הביאוהו בשמחה, והוא מדרשת הברייתא דהכא.

רש"י ד"ה מגריפה, ומבדילין בו גרוגרות הנדבקות זו בזו ע"כ, וכן פירש"י בחגיגה ד"כ ע"א, וע' ר"ש טהרות פ"ז מ"ז מה שהביא בשם הערוך, וע' ערכין ד"י סוף ע"ב ברש"י ותוס' ד"ה מגריפה.

רש"י ד"ה והעצים המתנדב עצים מביא קרבן עמהן ע"כ, וקשה דבמנחות ק"ו ע"ב תניא קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירין וכן הוא אומר והגורלות הפלנו על קרבן העצים, ופירש"י שם ובדף כ' ע"ב וכן הוא אומר דעצים איקרו קרבן ע"ש, והכי תניא נמי בירושלמי שקלים פ"ו ה"ד קרבן לרבות את העצים, וכ' בק"ע דהכי פירושו כתיב כי תקריב קרבן מנחה ומצינו לעצים שנקראו קרבן דכתיב והגורלות הפלנו על קרבן העצים ע"ש, ולפירש"י דהכא דמתנדב עצים מביא קרבן עמהן, בטלה ההוכחה דעצים נקראו קרבן, דאפ"ל דרק משו"ה כתיב על קרבן העצים, משום הקרבנות שבאו עם העצים, אבל עצים לעצמן לא נקראו קרבן, וצ"ע כעת.

תוד"ה ה"ג ה"נ. והא דתנן אונן צריך טבילה אאכילה תנן אבל נוגע א"צ לטבול כו', ע' טו"א לחגיגה ד"כ ע"ב ובש"ק לירושלמי שם פ"ג ה"ג,

תוד"ה אונן. אבל מחוסר כפורים כיון שהביא כפרתו וטבל למה לא יאכל, ע' מה שהאריכו התוס' בזה בריש פרקן.

דף ק.

ל"ק כאן שמת לו מת בי"ד וקברו בי"ד כאן שמת לו מת בי"ג וקברו בי"ד כו', ע' תשובות הרשב"א סי' קע"ב.

שם אביי אמר ל"ק כאן שמת קודם חצות כאן שמת לאחר חצות כו', וכן כולהו אמוראי בפסחים צ"ח ע"א סברי דחצות קבע, ורבא גופיה בסוגיין דאוקים באוקימתא אחריתא לא פליג נמי לדינא אאוקימתיה דאביי, ומשו"ה פסק הרמב"ם כשניהם בפ"ו ה"ט מק"פ וע' בת' עונג יו"ט חאה"ע סי' קס"ד.

שם אחר חצות דאיחזי לפסח לא חיילי עליה אנינות ע"כ, וכמו דלא חיילי עליה אנינות לענין פסח, כמ"כ אי מטי זימניה למול את בנו חייב למולו, כדכ' בס' האשכול ה' אבלות סי' ג'.

שם לה יטמא מצוה לא רצה מטמאין אותו בעל כרחו, ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב הפסח ולא רצה ליטמא ונמנו אחיו הכהנים וטימאוהו בעל כרחו, ובתו"כ ר"פ אמור הגרסא ודחפוהו חכמים וטימאוהו בעל כרחו ע"ש, ולכאורה יל"ד הלא כלל מונה בכתובות פ"ו ע"א על כל מ"ע האומרים לו עשה ואינו עושה מכין אותו לקיים, ובטומאה אפשרות הכפייה היא ע"י שיטמאוהו בע"כ וא"צ להכותו, אבל מדוע דוקא במצוה זו פרט בפרטיות שאם לא רצה, ומכש"כ דהכא בידו לפטור עצמו גם מכפייה, דיכול לאמר דאיהו ס"ל כר' ישמעאל דלה יטמא רשות, ומאי מייתי ראיה מעובדא דיוסף הכהן, הלא אז היה בערב הפסח, ואם דעתו היה כר"י דלה יטמא רשות. לכן לא רצה ליטמא א"ע דהוא רשות כנגד מצות וחובת הפסח, אכן לפ"מ דחכמי הדור באותה שעה סברי כר"ע דלה יטמא מצוה, לכן טמאוהו בע"כ משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה כדכ' התוס', בסוטה ד"ג ע"א, אבל בברייתא דקתני לא רצה משמע סתם, ומדוע דוקא במצוה זו אמרו דכייפינן ליה לטמאותו בע"כ.

אמנם י"ל לפ"מ דחכמי הדורות קבעו הלכה כר"ע, לכן שפיר מצאו התקנה דוקא בזה לתקן שיטמאוהו בע"כ, עפמש"כ הרמב"ם בפ"ב ה"ז מה' אבל דמדברי סופרים עשאוה כמת מצוה כיון שאין לה יורש אלא הוא לא תמצא מי שיתעסק בה וע"ש בכ"מ, ואילה"ק הלא בכתובות מ"ז ע"ב אמרינן דתקנו קבורתה תחת כתובתה, די"ל דניהי דיתן הוצאות הקבורה להעשות ע"י אחרים, אבל הוא להיותו כהן ולפעמים אפשר דהי"ל קטטה בהדה, ומפני טענת כהונה ימצא מקום להשתמט מלהטמא לה בגופיה, משו"ה תקנו דאם לא רצה מטמאין אותו בע"כ, וע' בת' רדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' קכ"א ושם סי' קע"ב.

והנה בראב"ן סי' ל"ג כ' וז"ל דמלשארו נפקא דאמרו חכמים שארו זו אשתו הלכיך הוצרך לתקן דאיכא למ"ד שארו לאו אשתו כדתניא מעשה ביוסף הכהן שלא רצא לטמא לאשתו וטמאוהו חכמים בע"כ ע"ש, מדבריו משמע דהא דלא רצה יוסף הכהן לטמא לה, משום דסבר דשארו לאו אשתו, ואפשר דדעתו היתה כן, אבל מסתימת הברייתא משמע דבכלל היה להם חשש דכל כהן שלא ירצה לטמא לאשתו יהיה לו על מה לסמוך, היינו על האי תנא דסבר דשארו לאו אשתו, ולכן מצאו לנכון לתקן דאם לא רצה מטמאין אותו בע"כ, ולע"ד לא מצאתי עוד שום מ"ד דס"ל שארו לאו אשתו, ובתו"כ ר"פ אמור תניא אין שארו אלא אשתו וכן בכה"מ בש"ס, וביבמות כ"ב ע"ב אמרו בזה"ל ואמר מר שארו זו אשתו. ולשון זה סובל נמי כאילו הוא בלתי חולק, וצ"ע כעת.

ודאתאן עלה יש להעיר במש"כ הרשב"ם בב"ב קי"א ע"ב דשארו זו אשתו כדכתיב והיו לבשר אחד, ושם ק"ט ע"ב הוסיף וכתיב נמי שארה כסותה ועונתה לא יגרע, ולע"ד יפלא ל"ל לחפש מקורים, הלא בברייתא דתו"כ היכא דתנא אין שארו אלא אשתו, שם גופיה מסיק שנאמר שאר אביך היא, שוב מצאתי כי הגאון הנצי"ב זצ"ל העיר כן ע"ד השאילתות ר"פ אמור וע"ש מה שהאריך בזה.

שם לא רצה מטמאין אותו בע"כ, הרמב"ם שכ' דין זה בפ"ב ה"ו מה' אבל מסיק בד"א בזכרים שהוזהרו על הטומאה אבל הכהנות הואיל ואינן מוזהרות על הטומאה כן אינן מצוות להתטמא לקרובים אלא אם רצו מתטמאות ואם לאו לא מטמאות, ובראב"ד א"א קשיא הא דתניא אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו הא נשואה מטמאה לו וע"ש במפרשים.

והנה הא דאשתו ארוסה לא אונן כו' היא ברייתא דתני ר' חייא בר אמי, ובכתובות פ"ט ע"ב הגרסא רב חייא בר אבין, ובסנהדרין כ"ח ע"ב אמר הכי ר"ח בר אמי משמיה דעולא ע"ש, איך שיהיה האם יפלגו על משניות שלמות בסוטה כ"ג ע"א ובקידושין כ"ט ע"א דכהנת מטמאה למתים ואוקמינן שם בגמרא מדכתיב בני אהרן ולא בנות אהרן, והוא מהתו"כ ר"פ אמור וכ"ה סתימת הש"ס ביבמות פ"ה ריש ע"א, ומשמע דעל מדוכה זו ישב השאילתות בפ' אמור, ומשו"ה כי מייתי שם ס"ס ק"ג הא דתני ר"ח בר אמי אשתו ארוסה כו' וכן היא לא אוננת ולא מטמאית לו הקשה הוא גופיה היא מי אסור לה לאיטמויי בני אהרן אמר רחמנא ולא בנות אהרן ותירץ איידי דתני לא אוננת תני נמי לא מיטמאת ע"ש, וביבמות כ"ט ע"ב כתב רש"י הכי מפי השמועה, וכ' בהעמק שאלה שם דמשמע שהוא מהשאילתות הנ"ל ע"ש, ובסנהדרין כ"ח ע"ב פירש"י דאית דלא גרסי אינה מטמאה ע"ש, ואפילו לפי הגורסים ולא מטמאה לו פירש"י בכה"מ בש"ס דאינה

זקוקה או אינה חייבת לטמא לו, הרי דהוא ממש דעת הרמב"ם דכמו שהכהנות אינן מוזהרות על הטומאה כן אינן מצוות להתטמא לקרובים אלא אם רצו מתטמאות ואם לא לא מטמאות.

ולפי ההנחות הנ"ל דהרמב"ם הלך בשיטת השאילתות ורש"י ז"ל, לא מיבעיא אם להרמב"ם לא היה כלל הגרסא בגמרא ולא מטמאה לו כדפירש"י בסנהדרין, אז בודאי אין מקום להשגת הראב"ד ז"ל, אלא אפילו אם גרסתו היתה בגמרא ולא מטמאה לו, אכן לפ"מ שהוא גופיה תפס הכא בדרשת בני אהרן ולא בנות אהרן, א"כ כתולדה מחוייבת היא לו לפרש גבי ארוסה כהשאילתות ורש"י דאיידי דתנא לא אוננת תנא נמי לא מטמאת, והשתא כיון דגבי ארוסה גופה לא איצטריך הא למיתני, ולא תני אלא משום איידי, דאליבא דאמת גם ארוסה לא מטמאה לו, א"כ מה מקום לדייק מינה נמי הא נשואה מיטמאת לו, וע' בת' מקום שמואל סי' פ"ו בשאלה השנייה.

שם ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב הפסח ולא רצה ליטמא ונמנו אחיו הכהנים וטמאוהו בעל כרחו, בתו"כ ר"פ אמור הגרסא ודחפוהו חכמים וטמאוהו בע"כ, ובטו"א לחגיגה ד"ב ע"ב בקונטרס אבני שהם גריס ודחפוהו אחיו הכהנים, ובאו"ז ה' אבילות סי' תכ"ז הגרסא כמו שהוא לפנינו בסוגיין, וע"ע בת' הרשב"א סי' כ"ז ובהתוה"מ פ' שמיני סי' י"ח.

שם ממאי דילמא לעולם אימא לך אידי ואידי אחר חצות כו', ע' חידושי הרשב"א לברכות י"ט ע"ב.

שם לאביו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה לאמו היה כהן והוא נזיר לאמו הוא דאמ"ט אבל מטמא הוא למ"מ לאחיו שאם היה כהן גדול והוא נזיר כו' אבל מטמא הוא למ"מ ולאחותו מה ת"ל הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו כו' לאחותו לא יטמא אבל יטמא הוא למ"מ, והק' בטו"א למגילה ד"ג ע"ב מנ"ל דהני ארבעה קראי כולן למעוטי מ"מ קאתו דילמא חד מינייהו לגופא אתא שאם היה כהן ונזיר נמי א"מ לקרובים כמו נזיר גרידא וכ"ת לאו כש"כ הוא ליתא דה"א כהן ונזיר גרע טפי מנזיר גרידא דהואיל והותר לטומאת קרובים לכהונתו הותר לו נמי לנזירותו וכדאמרינן לעיל ל"ב ע"ב הואיל והותר לצרעתו הותר לו נמי לקריו כו' ומהשתא לא נשאר אלא ג' קראי לדיוקא דמ"מ חד לנזיר גרידא ואידך לכהן ונזיר והשלישי לכה"ג ונזיר, אכתי להולך לעשות את פסחו ולמול את בנו דמטמא למ"מ מנלן ע"ש מה שהאריך בזה.

ולע"ד יפלא קושיתו, אחרי שנדקדק בגמרא גופא להבין, דקאמר דקרא דלאמו איצטריך שאם נזיר זה היה ג"כ כהן אפ"ה לאמו אינו מטמא אבל מטמא הוא למ"מ, הלא מאי

רבותא דתוספות כהונה על נזירותו, הרי כהן לגבי אמו הוא כישראל כדכתיב ר"פ אמור. ובע"כ דחידושא דכהונה בזה להכי גופה הוא דקאתא, דההיא ברייתא ס"ל כמ"ד לעיל ל"ב דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי, ולפ"ז שפיר איצטריך קרא לזה דלא נימא דמשום תוספות כהונה תחליש חומר נזירותו משום הואיל ואישתרי ולהכי אתא קרא דלאמו, והשתא אפילו אם נימא דקרא דלאמו אתא רק לאיסורא דלא יטמא לה, אבל לא להיתר טומאה למ"מ, מכל מקום אחרי דסוף סוף מרבינן גבה איסור טומאה לכהן ונזיר, וחזינן מקרא דלאחיו דאפילו כהן גדול ונזיר נתרבו להיתר מת מצוה, מכש"כ כהן הדיוט ונזיר, ועפ"ז שפיר יש מקום לקבוע היתר מ"מ לאיסורא דאמו, ולפ"ז כל הני קראי נחוצים לנו לדיוקא דמ"מ, אביו לנזיר גדידא דמטמא למ"מ אמו לכהן ונזיר דלא נימא הואיל ואישתרי אישתרי ומת מצוה ממילא נתרבה בכהן הדיוט ונזיר, כיון דאפילו כה"ג ונזיר מחוייבים במ"מ כנ"ל, אחיו לכהן גדול שהוא נזיר, ולאחותו דאם כה"ג ונזיר זה הלך לשחוט פסחו ולמול בנו אף זה פטור מלטמא לאחותו אבל מטמא למ"מ דהוא דוחה כל המצות, ובנוגע לדרשה זו ע' בספרי פרשת נזירות ובמפרשים שם.

עוי"ל עפמש"כ הרמב"ם בפ"ב הט"ו מה' אבל דטומאת קרובים דחויה היא ולא הותרה, וע' תשובות הרשב"א סי' ת"י, וכן לענין מת מצוה כ' הרמב"ם שם בפ"ג ה"ט גבי כהן ונזיר או כה"ג וכהן הדיוט שפגעו במת מצוה דכל הקודם במעלה מתאחר בטומאה וע' שמחות פ"ד בארוכה, הרי דהוא ג"כ מטעם דחויה דומיא דמאכילין ביוה"כ הקל הקל דיומא פ"ג, וא"כ י"ל דר"ע דהכא סבר כדאמרינן לעיל ל"ב ע"ב דטומאה דדחויה היא אמרינן להא אידחאי להא לא אידחאי, וע' נזיר מ"ט ע"א ושם תוד"ה ולר"ע.

רש"י ד"ה אביי אמר. כשמת לאחר חצות דקדמה חובת שחיטת פסח לאנינות ותו לא דחיה ליה אנינות כו', ע' או"ז ה' אבילות סי' תל"ב.

רש"י ד"ה דילמא טעם דר"ע. דקסבר לה יטמא במת מצוה ואין לה תשלומין כו' ופסח יש לו תשלומין כו', ע' טו"א לר"ה ד"ה ע"א ובעמק יהושע סי' ט"ז.

רש"י ד"ה נפש. דאי לא כתיב תרתי קראי הוה מוקמינן ליה ברחוקים כו' ע"כ. ובהכי ניחא נמי בסוגיין דקאמר דקרא דלאמו אתא לכהן והוא נזיר דמטמא למ"מ ולאחיו שאם היה כה"ג ונזיר כו', ולכאורה נכתב חד קרא לכה"ג ונזיר דמטמא למ"מ, וכהן הדיוט שהוא נזיר נגמר מיניה בק"ו, ובע"כ דהכא הוא נמי כדכתב רש"י, דאי לא כתיב תרתי קראי הוה מוקמינן האי חד קרא למסתברא שהוא כהן הדיוט ונזיר שיטמא, רק השתא דכתיבי תרווייהו בע"כ דחד אתא נמי לכה"ג והוא נזיר, וע' נזיר מ"ח ע"א ושם תוד"ה או אינו.

רש"י ד"ה הרי שהלך לשחוט את פסחו זה שהיה כה"ג ונזיר כו', וכ"כ התוס' בברכות י"ט ע"ב דיה ולאחותו וכ"כ הרמב"ן לס' המצות שרש שני, וע' נזיר מ"ח ע"ב רש"י ד"ה לכדתניא ובסנהדרין ל"ה ע"א תוד"ה הרי וכ"כ בטו"א לר"ה ט"ז ע"ב דמהני קראי ילפינן דמת מצוה דוחה כל המצות ע"ש, ולפ"ז קשה אדרשת התו"כ ר"פ אמור בקרא דלנפש לא יטמא בעמיו בזמן שעמיו שם אינו מטמא מטמא הוא למת מצוה, ודרשה זו הביא רש"י שם, והשתא לפ"מ דהכא ובספרי ילפינן מקראי דנזיר, דמת מצוה שאין לו קוברין דוחה כל המצות, לפ"ז אייתר לן קרא דבעמיו.

עוד קשה לי במגילה ד"ג ע"ב דקאמר שם עבודה ומת מצוה מ"מ עדיף מולאחותו כו', ובתר הכי בעי רבא מקרא מגילה ומ"מ הי מינייהו עדיף מקרא מגילה עדיף משום פרסומי ניסא א"ד מ"מ עדיף משום כבוד הבריות בתר דבעי הדר פשטה מ"מ עדיף דאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה, ופירש"י דכתיב לא תוכל להתעלם וכתיב והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו וע' ברכות י"ט ע"ב, עכ"פ לפי הנ"ל קשה מה מקום לבעיא זו ול"ל להורות שדוחה את ל"ת שבתורה מקרא דאבידה, אחרי דילפינן מקרא דלאחותו התם גופה, שדוחה מת מצוה כל המצות ביחד כמו נזיר וכה"ג עשיית הפסח ומילת בנו שיש בהם הרבה מצות עשה ול"ת דאיכא בהו נמי חייבי כריתות, וצ"ע כעת.

תוד"ה הרי. ויש פירושים שמוגה בהן משום הך קושיא דלא מיירי הכא בכהן ונזיר אלא בהולך לשחוט פסחו לחודיה כו', ע' שושנת העמקים להפמ"ג כלל ו'.

תוד"ה הא. ואפילו מת לאחר חצות נמי קאמר ר"ע יטמא משום דקסבר לה יטמא מצוה כו', ע' בנחל אשכול לס' האשכול ה' מילה ס"ס מ"ם ובבאר אברהם בחידושיו לסוכה דכ"ה.

תוד"ה נפש. אלו הקרובים מת אלו הרחוקים בנזיר פ' כה"ג דף מ"ח ע"ב גרס איפכא ועיקר כו' ע"כ, והתם ביארו בתוס' הטעם וז"ל דסברא הוא לאוקמיה קרא קמא ברחוקים ומת הכתוב אחרי כן מייתר לאוסרן אף בקרובים כו' ע"ש, אולם דעת רש"י בסוגיין מורה דגרסא דהכא עיקרית, דהא כתב הכא וז"ל דנפש קרובים משמע שהן כנפשו עכ"ל, וכוונתו הוא עפ"מ דתנן בעדיות ספ"ב האב זוכה לבן בנוי בכח ובחכמה כו', וע"ש בפיה"מ להרמב"ם ובנדה ל"א ע"א ובמש"כ שם עה"ג, וע"ע בס' זרע אברהם על הספרי נשא פיסקא כ"ו ובהתוה"מ שם סי' ק"ה ק"ו.

דף ק:

רבא אמר אידי ואידי אחר חצות ול"ק כאן קודם ששחטו וזרקו עליו כו', הרמב"ם בפ"ו ה"ט מק"פ פסק כשתי האוקימתות כאביי וכרבא, משום דס"ל דרבא נמי מודה לאוקימתא דאביי בנוגע לדינא, וע"ש בכ"מ ולח"מ ובס' האשכול ה' אבלות סי' ג' ובקרבן אהרן לתו"כ נדבה פרק ט"ז ובהתוה"מ שם ס"ס קנ"ו ובאור זרוע סי' תל"ב.

שם יום שמועה כיום קבורה למצות שבעה ושלשים כו', וה"ה לקריעה כמבואר בירושלמי פסחים פ"ח ה"ח.

שם אחד זה ואחד זה טובל ואוכל בקדשים לערב כו', ע' בירושלמי שם ובשמחות רפי"ב.

שם הא קברו אישתרי ליה ומי איכא דלית ליה ואחריתה כיום מר, ע' ברש"י לעיל רפ"ב ובטו"א לחגיגה ד"כ ע"ב ובבאר יצחק חי"ד סי' ל"ב.

שם למימרא דרבי לקולא והתניא עד מתי מתאונן עליו כל זמן שלא נקבר אפילו מכאן ועד עשרה ימים דברי רבי, בשמחות פ"ד הגרסא ר"מ, ומסוגיא דהכא מוכח דהגרסא העיקרית היא רבי, וכ"ה בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א ובהוריות פ"ח ה"ג ובפסחים פ"ח ה"ח.

שם ואם נקבר תפוס לילו כו', ע' נמוק"י לב"ב ד"ק ע"ב.

שם אנינות לילה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים, בחידושי הרשב"א לברכות ט"ז ע"ב ובתשובותיו סי' תמ"ו הביא כעין סמך מדכתיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים דמשמע ימים ולא לילות ע"ש, ואף כי הוא גופיה דחה לדינא, אבל על עצם הראיה אני דן דא"כ אמאי ילפו מקור אבילות מקרא דוהפכתי חגיכם לאבל מה חג שבעה אף אבילות שבעה במו"ק ד"כ ע"א, ולא מדבר המפורש בתורה ויעש לאביו אבל שבעת ימים, ובע"כ כדהביאו שם התוס' בשם הירושלמי דאין למדין מקודם מתן תורה, וצ"ע כעת, וע' ברא"ש ורבינו יונה לברכות ט"ז ע"ב.

דף קא.

וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ע' ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א ובמה"פ שם וברא"ש פ' ואלו מגלחין סי' ג' ובחידושי הגרע"א שם דף י"ד ע"ב.

שם כי כן צויתי כאשר צויתי כאשר צוה ה' ע"כ, הסדר בתורה אינו כך אלא כאשר צויתי כאשר צוה ה' כאשר צויתי, אלא רצה לסמוך צויתי לצויתי כדפירש הראב"ד בתו"כ שמיני פרק א' משנה ח'.

שם כאשר צוה ה' לא מאליי אני אומר, ובתו"כ שם הלשון ולא מעצמי אני אומר לכם ע"ש, ולכאורה קשה שמשה רבינו יצטרך להעיד על דבריו שאמר לדינא שלא אמרן מעצמו, ונראה שנשמר בזה שלא יחשבו שדרש הלכה זו מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, כדאשכחן בדין זה גופיה בסמוך, דאהרן דרש ק"ו ממעשר, ולכן אמר משה כאשר צוה ה' ולא מעצמי אני אומר לכם, ובכ"ז הודה אח"כ משה לאהרן על שהעמידו על האמת, דמשה שמע בקדשי שעה וזה היה קדשי דורות כדמסקינן בסוגיין.

שם מפני אנינות שרפוה לכך נאמר כאלה דברי ר' נחמיה ר' יהודא ור"ש אומרים מפני טומאה נשרפה כו', בירושלמי פסחים פ"ז ה"ט נשתנית הגרסא וע"ש במפרשים.

שם מפני טומאה נשרפה, ע' תשובות הרא"ש כלל י"ג סי' כ"א.

שם רבא אמר אידי ואידי כו', בילקוט שמיני רמז תקל"א הגרסא רבה.

שם כאן בקדשי שעה כאן בקדשי דורות כו', ע' מה שהאריך בזה במגלת אסתר לס' המצות סוף שרש שלישי.

שם אמר לו משה וכי הם הקריבו אני הקרבתי, ע' בפי' הראב"ד על הספרא שמיני פרק ב' ובהתוה"מ שם סי' ל"ג.

שם דאי בקדשי דורות ק"ו ממעשר הקל כו', במד"ר שמיני פי"ג משמע דק"ו זה השיב אהרן למשה קשה, ודרשו מדכתיב וידבר אהרן אל משה בדבור ענה כנגדו, וכ"ה בתו"כ שם אין דבור אלא לשון עז, אולם באדר"נ פל"ז הביא בשם י"א שמשכו אהרן מתוך הצבור לחוץ ואמר לו משה אחי ומה מעשר הקל כו', ואפשר דשניהם אמת.

שם ק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה לא אכלתי באוני ממנו בקדשי דורות לא כש"כ כו', וכן ביבמות ע"ג ע"א דאמרינן דפסח ילפינן ממעשר פירש"י שם ד"ע ע"ב דילפינן לכולהו קדשים ק"ו ממעשר, אולם בירושלמי שם פ"ח ה"א קאמר דהאי ילפותא ממעשר היא בגז"ש. דבמעשר כתיב לא אכלתי באוני ממנו ובפסח כתיב לא תותירו ממנו וע"ש במה"פ.

שם הודה ולא בוש משה לאמר לא שמעתי אלא אמר שמעתי ושכחתי, והנה בירושלמי חגיגה פ"א ה"ח בהאי עובדא דר' יודן נשיאה כתב על ר' חייא בר בא באתרא דלא ידעי ליה שיכבדוהו, הרי שלחנו לכם אדם גדול ומה הוא גדולתו שאינו בוש לאמר לא שמעתי, והק' שם בש"ק דהתם משמע דלא שמעתי הוא הבושה הגדול שבכולן ובתו"כ ובסוגיין גבי משה קאמר דהודה ולא בוש לאמר לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי משמע שזה גדול שבכולן, וע' מה שתירצו הוא ובציון ירושלים.

ולע"ד קשה טפי אחרי שבאו להרכיב שני העניינים מדוע לא דקדקו הכא גופא דמחוסר ביאור דבשלמא בירושלמי שם יש מקום לאמר לא שמעתי, כיון דבאמת לא שמע, משא"כ גבי משה איך היה יכול כלל לאמר כן, הלא בזה יכחיש דבריו הקודמים מה שאמר בפירוש באותו מעמד בשעת כעסו כי כן צויתי, כאשר צוה ה', ואיך נופל לאמר שבח על אדון הנביאים שלא אמר כנגד האמת, הלא שמע ואיך יאמר לא שמעתי, ולפ"ז מה שאמר שמעתי ושכחתי היתה ממש ההתנצלות היותר גדולה ונכונה לשעתה, לפי חומר הענין והכעס על לא דבר, ולא שבח הוא לגבי משה רק התנצלות ומודה על האמת כיאות לכל איש ישר וחכם.

לכן נלע"ד דהמובן בסוגיין לא שמעתי פירושו הבנה, כמו והם לא ידעו כי שומע יוסף, ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך, ובלשון הש"ס נמי הכי הוא פירושו של תא שמע, או שמע מינה מהא מתניתא תלת, וכהנה, ולפ"מ דהכא באמת שמע משה מפי הגבורה כמו שהעיד על עצמו כי כן צויתי, כאשר צוה ה', רק טעה בזה שהוא שמע על קדשי שעה ומעשה דהוה בקדשי דורות, והנה כל טעות בעולם נובע מהעדר הבנה, וזהו משאחז"ל, הלא אחרי שנתודע למשה טעותו ע"י אהרן שהזכירו, הודה ולא בוש משה לאמר לא שמעתי, היינו לא הבנתי לדרוש את הק"ו ממעשר, וק"ו הרי ניתן לדרוש לכן הצדק אתך, ואם היה אומר כן אז היתה התנצלות נכונה, על הכעס ביחד עם ההודאה על האמת, בנוגע להלכה ולמעשה, אבל הוא לא עשה ככה אלא אמר שמעתי, הבנתי מפי הקב"ה שכוונתו היתה על קדשי שעה, ושכחתי שזהו קדשי דורות, וזו היא הרבותא למשה, דבשעה שהיה לו מקום לצאת מן מבוכת הכעס וההודאה לדברי אהרן באופן שיהיו משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, הודה הוא על שמיעתו והבנתו מפי הקב"ה כמו שאמר אהרן מצד הסברא, והודה ג"כ על שכחתו, ומכש"כ אם נצרף לזה שתי האגדות כאחת, דבאדר"נ פל"ז מבואר דאהרן משך את משה מתוך הצבור כשאמר לו הק"ו ממעשר, ובמד"ר שמיני פי"ג קאמר אקרא דוישמע משה וייטב בעיניו, שהוציא כרוז לכל המחנה ואמר אני טעיתי את ההלכה ואהרן אחי בא ולמד לי כו' ע"ש, בודאי שהוא שבח גדול למשה, עכ"פ לפ"ז לא פגע ולא נגע ג"כ לא שמעתי דבסוגיין ללא שמעתי דירושלמי הנ"ל, דהתם קאי על שמיעת האזן הפשוטה, והכא הוא על השמיעה המורכבת עם עומק ההבנה כנלע"ד.

וכשנדייק בכתובים נראה דהרבה לשון שמיעה בתנ"ך מוסבות על ההבנה, וגם הפסוק שמע ישראל מוסב על ההבנה, דמלבד שהשכל מחייב שכוונת הכתוב בענין נורא ונשגב של קבלת מלכות שמים, צריכה ההבנה להיות קשורה אל השמיעה, ואף גם זאת בין

אם נדרוש שמע השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך או שמע בכל לשון שאתה שומע כדאמרינן בברכות ט"ו ע"א, בע"כ שהיא הבנת הדברים, ובזה ניחא נמי מה שיל"ד לכאורה בדחז"ל שהבינו דהא דכתיב וישמע משה וייטב בעיניו קאי על הק"ו שאהרן דן ממעשר, וע"ז אמרו דמשה הודה ולא בוש לאמר לא שמעתי, וקשה מאי נ"מ אם שמע או לא שמע, הרי ק"ו ניתן לדרוש כמו לפירש"י בסוכה ל"א ע"א כן לדברי התוס' שם, וק"ו אדם דן מעצמו כדאמרינן בפסחים ס"ו ע"א, א"כ מה ענין זה לשמיעה, אמנם לפמש"כ דלא שמעתי דהכא פירושו הבנה, ניחא דקאי על העדר ההבנה לדרוש הק"ו כדדרש אהרן.

שם מדוע לא אכלתם את החטאת כו', ע' ספרא שמיני סוף פרק ב' ובספרי מטות בפסוק ויאמר אלעזר הכהן ל"א כ"א, דבשניהם דרשו דקצפון משה גרם לו אל הטעות, ולפ"ז יל"ד קצת בפסחים ס"ו ע"ב שאחזו בדרשת הספרי שם, ודלגו על דרשת הספרא הנ"ל, וע' בהתוה"מ שמיני סי' ס'.

רש"י ד"ה וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר ממה שעשתה תורה לדבריה עכ"ל. מדברי התוס' ד"ה וחכמים משמע דדברי רש"י אלו היו חסרים להם.

רש"י ד"ה א"ל אהרן. וכי בני שהם הדיוטים שמשו היום והלא עלי הטלת כל העבודה כו', ע' גבורות ארי ליומא ד"ב ע"ב.

תוד"ה ורמינהו. ולא מסתבר ליה לשמואל לשנויי כדרבא כו', ששמע משה היתר אנינות במנחה שהיא קדשי שעה והיה סבור כמ"כ בחטאת ר"ח שהיא קדשי דורות כו' ע"כ, אין זה ענין להא דשמואל גופיה סבר במנחות י"ט ע"ב דורות משעה לא ילפינן, דהכא לאו בתורת ילפותא דורות משעה אתינן, רק לאמר שהיה סבור דדין אחד לשניהם.

בא"ד וקשה לשמואל מאי הוה משני ר' נחמיה אקושיא דר' יהודא כו', ע' ירושלמי פסחים פ"ז ה"ט ובש"ק שם.

דף קא:

איבעיא להו לשהוייה ולמיכלא באורתא טומאה באונס באתה, ע' מה"פ לירושלמי שבועות פ"א ה"ד.

שם ואת שעיר החטאת דרש דרש משה שעיר זה שעיר נחשון חטאת זו חטאת שמיני דרש זו שעיר של ר"ח, ודרשה זו היא נמי בתו"כ, אולם רש"י בפ' שמיני נאיד מדרשת הש"ס והתו"כ ומפרש שעיר החטאת שעיר מוספי ר"ח וע"ש בראב"ם וש"ח.

שם שעיר זו שעיר נחשון חטאת זו חטאת שמיני, בהתוה"מ שמיני סי' נ"ב הסביר שאם היה אומר שם שעיר לבד הייתי מפרש על שעיר נחשון שלא בא על חטא כמש"א בזבחים ד"ט ע"ב חטאת נחשון עולה היא כו' ע"ש, ולכאורה יל"ד לעיל גופה מהא דאמרינן בירושלמי שבועות פ"א ה"ד דשעיר נחשון על שבטו מכפר וע"ש בק"ע, די"ל דהירושלמי ס"ל כברייתא דספרי פ' נשא דהאי שעיר עזים לחטאת דנחשון היה לכפר על קבר התהום וע"ש בהתוה"מ, ודלא כמש"כ בש"ק לירושלמי שם דשעירים שהקריבו הנשיאים היו לכפרה על העגל ע"ש, ולפ"ז שניהם צדקו יחדיו דבא לכפרה כדברי הירושלמי, ולא על חטא כדלעיל ד"ט, וע' מש"כ בחידושי לעיל שם.

שם מפני מה חטאת זו נשרפה ואלו מונחות, בתו"כ שמיני ריש פרק ב' הגרסא מפני מה נשרף זה ומפני מה נאכלו אלו.

שם שפיר קאמרי ליה ר' נחמיה לטעמיה דאמר קדשי שעה לא פסלה בהו אנינות, ונראה דתלמודא דידן לא בעי לשנויי כדמשני בירושלמי פסחים פ"ז ה"ט דסבר ר' נחמיה שלשתן נשרפו ע"ש, דבבבלי דייק מדכתיב והנה שורף דמשמע אחד נשרף ולא שלשתן נשרפו.

שם סבר לה כר' אלעזר, בשטמ"ק גריס ר' אלעאי וכ"ה בילקוט שמיני רמז תקל"א ובפנחס רמז תשע"ב.

שם א"ר חנינא לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי, ע' בהתוה"מ פ' תשא בפסוק ורחצו אהרן ובניו ובפ' ויקרא סי' נ"ב.

שם אמר רב משה כהן גדול היה וחולק בקדשי שמים, ע' תמיד כ"ו ע"א ובמש"כ שם בפי' הראב"ד בשם הר"ר שמואל החסיד ובע"ז ל"ד ע"א תוד"ה במה.

שם שנאמר מאיל המילואים למשה היה למנה, בספרא פ' צו במכילתא דמילואים תניא הכי בהדיא אהאי קרא גופה דמשה היה כהן גדול וחולק בקדשי שמים, ולפ"ז יל"ד אמאי תלי בסוגיין כל הדברים על דברי רב, וצ"ע כעת.

שם אם נאמרו קדשי קדשים למה נאמרו קדק"ל כו' ע' רש"י אמור כ"א כ"ב ובהתוה"מ שם סי' נ"ו ובק"א שם פרק ג' מ"ה.

רש"י ד"ה דשעיר נחשון. דתניא בסדר עולם בכ"ג באדר כו' ע"כ, וכ"ה נמי בספרא ס"פ צו ובספרי נשא בפסוק ויהי ביום כלות משה, וע' במד"ר שם פרשה י"ב ט"ו.

רש"י ד"ה ברית כהונת עולם תחת אשר קנא אלמא מכאן ואילך הוא ע"כ, מלשון זה משמע דקנאת פנחס גרמה גדולת כהונתו לו ולדורותיו, אולם בזוה"ק פנחס דף רי"ד משמע דהאי יחוס כהונה תחת אשר קנא הוא שלא יפול מכהונתו, דמצד הדין כל כהן

שהרג את הנפש פסול לכהונה לעולם ובגין דקנא ליה לקב"ה איצטריך ליחסא ליה כהונת עלמין כו' ע"ש, וע' ברכות ל"ב ע"ב ובתוס' סנהדרין ל"ה ע"ב ד"ה שנאמר.
אכן לפ"ד הזוה"ק נדחין פי' רבינו אבי העזרי המובא באור זרוע ה' נשיאת כפים סי' תי"ב שכ' וז"ל הא דאמרינן כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו היינו במפורסם ומועד לכך תדיר אבל אם שפך דמים או גלה עריות שכך בא במקרה לידו ואינו מפורסם ומועד לכך תדיר ההוא נושא כפיו, ומביא ראיה מן הירושלמי ע"ש, והשתא אין לך בא במקרה כמו במעשה דפנחס, ולהיפוך היתה לדבר מצוה והצלת כלל ישראל, וא"כ מה זה ענין לכהן שהרג את הנפש, וצ"ע כעת.
תוד"ה בשלמא. וקשה דלעיל ברפ"ב משמע איפכא כו', ע' נוב"י סוף חלק ראשון.

דף קב.

ואין זר רואה את הנגעים וא"ת אהרן הסגירה אהרן קרוב הוא כו', הא דלא קאמר גם גבי משה קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים, ע' מש"כ בזה בארוכה בת' מקום שמואל שער התירוצים לזבחים, ולעד"נ בפשוטו דהאי תנא רצה להורות בדבריו דוקא דלא כרב דסבר דמשה היה כהן גדול, והשתא אי הוה אמר דפסול משה למרים לראות נגעה היה מטעם קרוב, הלא אז היתה הוראה גמורה שהיה כהן גדול כאהרן, ולמען שלא יטעו לאמר כן תלה בפירוש פסול דידיה באיסור זרות, ומהאי טעמא גופא הביא המקשן ברייתא זו להקשות על רב, וע' ברש"י בהעלותך י"ב י"ב.
שם אלא כבוד גדול חלק לה הקב"ה למרים באותה שעה אמר אני כהן ואני מסגירה כו', אין לדקדק הלא ישראל נקראו בנים למקום ולא היה יכול להסגירה מטעם קרוב עפמש"כ התוס' בסנהדרין ספ"ד, די"ל דשם גופה גבי קבורת משה אין מקום לשם טומאה, דאפילו על רבינו הקדוש אמרו בכתובות ק"ג ע"ב דבטלה קדושת כהונה וע"ש בתוס', ואפילו אם נימא כמש"כ התוס' שם דטומאה דאורייתא שייך גם בצדיקים אחרי פטירתם, אכן כ"ז הוא בבו"ד משא"כ בהקב"ה שאינו גוף מה שייך אצלו כביכול דינים כאלו, והתוס' כתבו התם אלא כלפי הצדוקי בשכלו העקום ששאל שאלות כאלו ע"ש.
שם חמש שמחות היתה אלישבע יתירה על בנות ישראל, וכ"ה בשה"ש רבה פ' ג' בפסוק מי זאת עולה ובמד"ר אחרי פ' כ' הגרסא ה' כתרים ביום אחד, אכן בסדר עולם סוף פרק ד' הגרסא ארבע שמחות ואבל אחד, וכ"ה בתנחומא ר"פ אחרי ובקהלת רבה פ' ב' בפסוק לשחוק אמרתי מהולל ובמדרש שוח"ט סי' ע"ה ובסוף מדרש משלי, וע' בתשובות הרא"ש סוף כלל י"ג ובמה שתמה על דבריו שם בגבורות ארי ליומא ל"ט ע"א.

שם ר"ש בן יוחי אומר אף זה נאמר בו רושם כו', ברש"י שמות ד' י"ד הגרסא ר' יוסי במקום רשב"י.
שם אני אמרתי אתה כהן והוא לוי כו', ע' מד"ר שמות פ' ג' י"ז וע"ש פל"ז א'.
שם וי"א לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה שנאמר ומשה איש האלקים בניו יקראו על שבט הלוי כו', בילקוט שמות רמז קע"ג ליתא להאי קרא דבתריה משה ואהרן בכהניו ע"ש, אבל ניכר שהיא השמטת הדפוס, ובילקוט תהלים רמז תתנ"ב הגרסא היא כמו בסוגיין.
שם מלך הוא והסביר לו פנים, ע' מד"ר שמות פרשה ה' ט"ו ובפ' ז' ג' ושם פי"ח א', וע' תנחומא וישלח סי' ג' ובפ' בא סי' ז' ובמכילתא שם פי"ג.
שם אמר עולא ביקש משה מלכות ולא נתנו לו דכתיב אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות כו', ע' ב"ר פ' מ"ה יו"ד ובש"ר סוף פ' ב' וע' כפתור ופרח פרק מ"ז ד"ה ואני ובתדב"א ח"א פרק י"ח.
שם אמר רבא לו ולזרעו קאמר, בשטמ"ק הגרסא רבה בר עולא, ובילקוט ס"פ שמות גריס רבה.
שם כדר' אלעזר א"ר חנינא בשעה שפוסקים גדולה לאדם פוסקים לו ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות שנאמר לא יגרע מצדיק עיניו וגו', נראה דר' אלעזר לטעמיה בדרשתו מהאי קרא גופיה במגילה י"ג ריש ע"ב בנוגע מזכות הצדיקים אחרי הרבה דורות ע"ש, וע' בילקוט איוב רמז תתק"כ.
שם כל זכר לרבות בעלי מומין כו', אין לי אלא תם ונעשה בע"מ בע"מ מעיקרא מנין ת"ל כל זכר, ע' ספרא צו ובהתוה"מ שם סי' פ"ד ובפ' אמור סי' מ"ב ובספרי ראה ובהתוה"מ שם סי' קס"ו.
שם כלפי לייא א"ר ששת איפוך רב אשי אמר לעולם לא תיפוך כו', ע' בתו"כ פ' צו פרק ג' ובהתוה"מ שם סי' ל"ו.
רש"י ד"ה וי"א. אבל הוא כל ימיו כהן כו' בהתוה"מ במדבר ג' א'.
רש"י ד"ה לא תיפוך. דרחמנא חס עליה משום דלית ליה היתירא כו', ע' בס' המאיר לעולם ח"א סי' י"ט.
תוד"ה אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים פלוגתא היא במסכת נגעים כו' ותנא דברייתא דהכא כר"מ, וכ"כ הר"ש בנגעים ספ"ב, וקשה א"כ מה מקום להקשות מהך ברייתא כיון דבע"כ ברייתא זו לאו אליבא דכו"ע היא, ולפ"ז אפ"ל דברייתא זו אתיא

כר"מ, ורב ס"ל כרבנן דפליגי עליה, ושפיר י"ל אלבייהו דמשה רבינו היה נמי כהן גדול כדס"ל לרב, וע' מד"ר תצא פרשה ו' ח' ובספרי בהעלותך פיסקא ק"ה ובזרע אברהם שם.
בא"**ד** ורבנן לא מקשי דסברי דיני ממונות בלילה, ע' נדה ד"נ ע"א תוד"ה ור"מ ובסנהדרין ל"ד ע"ב תוד"ה סתמא ובמה"פ וש"ק לירושלמי נדרים פ"ט ה"א.
תוד"**ה** אני. ותימה במה היה מפסידה הא דאין אדם רואה את הנגעים כש"כ שהיתה טהורה, ונשארו בתימה, ולכאורה הלא היתה חולנית וכדתנן בבכורות מ"ה ע"ב גבי מומי כהנים דבעלי נגעים טהורים פסולים לעבודה, והיינו דתניא בפדר"א פנ"ד אמר הקב"ה אם יהיה גם אהרן מצורע אין כהן גדול בעל מום יכול להקריב ע"ג המזבח וע"ש בביאור הרד"ל, הרי עכ"פ כמום נחשב הצרעת אפילו הוא טהור, וכן מורה פשטות הלשון בתפילתו של משה רבינו רפא נא לה, מ"מ נראה דעל עצם מחלתה לא היו דואגים כ"כ, וכל המדובר בין אהרן למשה היה רק בנוגע לדין הסגרה עם טומאתה וטהרתה כמבואר שם בספרי, וזהו מאי דתמהו בתוס' אם אהרן פסול לראות את נגעה מטעם קרוב כש"כ שהיא טהורה ומאי מפסידה, וע' מה שתירצו בזה בת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים לזבחים ובתבואות שור קונטרס בכור שור לזבחים.
אולם עפ"ד התוס' נפשט לי בהא דפליגי ר"מ ור' יוסי במו"ק ד"ז ע"ב דר"מ סבר בנגע שהכהן ראהו וידע שהוא טמא רק לא אמר טמא לא הוי טמא, ור' יוסי סבר דאי כהן חזי ליה דטמא לא מצי למישתק אלא דאי לא בעי לא חזי ליה ע"ש, ובזה נסתפקתי אחר שראה הכהן וידע שטמא, אם חסרון אמירת הכהן טמא, הוא רק שלא להסגיר ושלא להחליט, אבל הכהן לעצמו, ואפשר אפילו סתם ת"ח הבקי במראות נגעים וראה בו הנגע וידע דהוא טמא, אפשר דלו בפרטיות נחשב כמצורע, דומיא דלגבי איסור דההוא סמיא בקידושין ס"ו ע"א דא"ל אי מיהמן לך כבי תרי זיל אפקה, וע' גיטין נ"ד ע"ב ובתוד"ה אמר, ונ"מ להא דבסוגיין דבספרי ס"פ בהעלותך תניא ויפן אהרן אל משה מגיד הכתוב שכל זמן שהיה רואה אותה היתה פורחת בה ע"ש, וא"כ הוא בע"כ ראה אותה שיש בה דין הסגר, ולפ"ז ניחי דאהרן מטעם קרוב לא יוכל להסגירה, אפשר דפסלתו התורה אלא על אחרים, אמנם על עצמו הרי יודע דנגע טמא הוא, ולא יוכל להכחיש מה שבעיניו ראה, ולהכי אפשר דאצלו נחשבת בכל דיני טומאת מצורע, וע' קצוה"ח סי' ל"ד סק"ד, ועפ"ז מאי האי דמקשו התוס' הכא במה היה מפסידה כש"כ שהיתה טהורה כו', הלא טהרתה היתה רק לגבי אחריני שלא יוכל להסגירה ולטהרה להיותו אחיה, אבל לגבי עצמו ולגבי משה וכן לכל מי שבקי במראות נגעים, מהם היא נבדלת לעולם, שביתה נחשבת כבית המנוגע, והיא לא תוכל ג"כ לבא לביתם כדתנן בנגעים

פי"ג, ומדהקשו התוס' הכא במה היה מפסידה כו', מזה מוכח דאפילו לאהרן גופיה היתה טהורה כמו לאחרים.

דף קב:

כמה דלא טהר לא אכיל אף האי נמי כמה דלא מיתקן כו', כ"ה הגרסא בדק"ס.
שם אפילו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים אינו חולק הא טהור בשעת זריקת דמים וטמא בשעת הקטר חלבים חולק מתניתין דלא כאבא שאול כו', וקשה מנ"ל לדייק הכי ממשנתנו, הלא במשנה גופה הביא קרא כדכתיב המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה, הרי בהדיא דצריך שיהא ראוי לעבודה בין להקרבת הדם ובין להקטרת החלב, ומזה ראיה כמש"כ בדק"ס דבמשנה לא הובא כלל הפסוק, ועמש"כ בחידושי שם ובדף צ"ט ע"א בתוד"ה אינו.
שם אבא שאול אומר לעולם אינו אוכל עד שיהא טהור משעת זריקה עד שעת הקטר חלבים, הנה לשון זה כתב הרמב"ם בפיה"מ, ועפ"ז נתעורר בגליון הרמב"ם ספ"י ממעה"ק, דלפמש"כ בפיה"מ עד שעת הקטר חלבים והיינו כאבא שאול, וברמב"ם שם כתב אחר הקטר חלבים, ומסיק דנראה דחזר בו ע"ש, וקשה כמאן פסק אחרי שחזר בו, הלא הרמב"ם הביא שם קרא דהמקריב את דם השלמים ואת החלב וגו' כדהביא אבא שאול (ובתוספתא מנחות פי"ג הוא בשם ר' נהוראי) ולפ"ד הגליון הוו שלש דעות לאחר חזרה, דלתנא דמתניתין אם הוא טהור בשעת זריקה וטמא בשעת הקטר חלבים חולק, ולאבא שאול צריך להיות טהור בשעת זריקה ובשעת הקטרה, והרמב"ם הוא דלא כחד אלא כדעה שלישית, לכן נלע"ד דדעת הרמב"ם הוא כאבא שאול ולהכי העתיק לשונו בפיה"מ כנ"ל, אמנם הוא הבין בדעת א"ש דהא דאמר עד שעת הקטר חלבים, כוונתו עד אחר ההקטרה של החלבים, ולכן כשהגיע לפסוק למעשה, פירש דבריו והורה גם לדינא, דהאי עד שעת הוא עד אחר הקטר חלבים, אבל אין בזה חזרה כנלע"ד, שוב מצאתי כמו שפירשתי בפי' הראב"ד לתו"כ פ' צו פרק ט"ז שכ' וז"ל ואבא שאול אומר כי אפילו טהור בשעת זריקה וטמא בשעת הקטרה אינו חולק דבעינן מקריב את הדם ומקטיר את החלב והכי מפרש לפלוגתייהו בזבחים פ' טבול יום עכ"ל, הרי בהדיא דמפרש בשעת הקטרה אחר הקטרת החלב.
שם בעי רב אשי נטמא בינתים מהו כו' תיקו, ונ"מ דאי תפס לא מפקינן מיניה כדכתב הרמב"ם פ"י הכ"ב ממעה"ק ע"ש, דכל ספק ממונא לקולא לנתבע כמש"כ התוס' בב"מ צ"ה ע"א ד"ה איתמר.

שם בשעת זריקה ובשעת הקטרה בעינן והאיכא א"ד עד שיהא טהור משעת זריקה ועד שעת הקטר חלבים. והנה באור שמח פ"א ה"ד מה' גירושין כתב דכמו דמספקא להש"ס הכא כמ"כ איכא לספוקי גבי גט, אם כתיבתו חתימתו ונתינתו הוה בתלוש רק בינתים היה במחובר ע"ש, ולע"ד ל"ד כלל דהכא דכתיב המקריב את דם השלמים ואת החלב, והבין אבא שאול בהאי קרא דצריך שיהיה טהור משעת זריקה עד שעת הקטר חלבים, בזה שפיר נופל הספק בדעת אבא שאול, נטמא בינתים מהו, משא"כ גבי גט דכתיב וכתב ונתן שאינו מחוסר קציצה כדפירש"י במשנה גיטין כ"א ע"ב, ועלה סובב הולך כל דברי הגאון ז"ל הנ"ל, והכא הרי היתה כתיבתו וחתימתו ונתינתו בתלוש, א"כ מאי איכפת לן מה דבאמצע היה מחובר, והא דלהירושלמי מספקא בבעיא זו, הוא משום דאינהו ילפי מדכתיב ספר לאפוקי תלוש, אבל הגאון הנ"ל איירי לפ"ד הבבלי דמבע"ל ספר לספירת דברים, ואיסורא דמחובר הוא משום דמחוסר קציצה, לדידהו אין מקום כלל לחלות הספק, ואם הגאון הנ"ל ז"ל אשכח בסוגיין מציאות כזאת הפסק טומאה כדהתם בירושלמי הפסק מחובר, הרי איכא טובא כאלו בש"ס כמו בשבת ט"ז ע"ב ושם צ"א ע"א הוציא כגרוגרות לאכילה וצמקה וחזר ותפחה, וכן במנחות נ"ד ריש ע"ב, ובב"מ כ"ז ע"א גבי מציאה בפרוטה שהוקרה והוזלה וחזרה והוקרה, וכדומה, אבל כל אלו אין להם שום שייכות להא דגט עפמש"כ כנ"ל.

שם אמר רבא כו', בילקוט צו רמז תפ"ט גריס הכי בסוגיין אמר רבא האי דינא מר' אליעזר ב"ר שמעון גמירנא ליה דאמר בבית הכסא דנתהיבא וכתוב שם על הגליון פי' שם מקום ע"ש, ויש לעורר כי בשתי שורות אלו נמצא שם שלשה שיבושים, ראשונה דלא רבא גרסינן אלא רב כמבואר בשטמ"ק וברה"ז, וכן מוכרח דרבא לא היה בדורו ובמקומו של ראב"ש, דרבא הוה במחוזא כדפירש"י בב"מ ע"ז ע"א, או בפומבדיתא כדאמר בשבת קכ"ט ע"א ובכ"מ, ושניהם הם בבבל, וע' גיטין ד"ו ע"א תוד"ה והא, משא"כ רב הוא למד תורה בא"י מרבי כמבואר בחולין קל"ז ע"ב, וראב"ש היה בן גילו דרבי ובמקומו כדאמרינן בפ' הפועלים פ"ד ע"ב, ולזאת יתכן דמקמיה דאתא רב לבבל למד תורה בא"י גם מראב"ש, כן גרסת הילקוט ר' אליעזר בר"ש הוא נמי טעות, דשמו של בן ר"ש היה ר' אלעזר, כמבואר בב"מ שם ובכ"מ, והטעות היותר גדול במש"כ שם דנתהיבא, ומפרש שם עה"ג שם מקום ע"ש, אלא הן שתי תיבות, דנת בא כמו שהוא בסוגיין, ופירש"י דנת יכול אתה לדון. בא טבול יום כו'.

שם האי דינא מראב"ש גמירנא דאמר בבית הכסא כו', לכאורה הוא זרות לספר דחידוש זה נתחדש לראב"ש בביה"כ, אמנם לפ"מ שהראיתי בחידושי לקמן בסמוך דרב לגרמיה

ס"ל דאסור להרהר ד"ת בביה"כ, לזאת זהו גופא חדית לן רב דע"כ הא דראב"ש סיפר לו מקום כזה שנולד לו החידוש, אין זה אלא להורות לן אגב אורחא דדעתו הוא דמותר להרהר בד"ת במקום כזה כדהארכתי בחידושי לקמן בסמוך.

שם והיכי עביד הכי והארבב"ח אר"י בכ"מ מותר להרהר חוץ ממרחץ ובית הכסא לאונסו שאני, וכ' בברה"ז דמשמע דראב"ש לא גמיר השמעתא עם רב בביה"כ דהא מנ"ל דשרי אפילו לאונסו אלא ה"פ האי דינא גמירנא מראב"ש בבית מדרשו וראב"ש אמר בינו לבין עצמו בהרהור וחידשו בבית הכסא עכ"ד, והנה מילתא דפשיטא ליה להגאון ברה"ז להאי גיסא, קשה לע"ד להיפוך לאידך גיסא, ראשונה איך היה עולה על דעתנו לאמר דרב למד מראב"ש בביה"כ, הרי באופן זה לא היה מתאים עם לשון הש"ס והיכי עביד הכי, כן תירוצא דלאונסו, אי הוה בלימודם המשותפת, ועוד דאז לא היתה הקושיא רק על ראב"ש כדפירש"י, אלא גם לרב, ולא מרבב"ח א"ר יוחנן כי אם מרב גופיה נמי, דס"ל בירושלמי שבת פ"ג ה"ג ובע"ז פ"ג ה"ד דאפילו הלכות בית הכסא בבית הכסא אסור לדבר, כן כל קושית הש"ס היא מהרהור, ואם היה למד עמו הרי כבר יצא מרשות ההרהור לרשות הדבור, ולא שייך לקושיא ופירוקא דהש"ס, ובע"כ דכל הקושיא היכי עביד הכי הוא רק על ראב"ש, וא"כ קשה דעליו אין מקום לחלות הקושיא ולתירוצא דאונסו, דהכי אמרינן בירושלמי ברכות פ"ג ה"ד מהו להרהר בבית הכסא חזקיה אמר מותר ר' יסא אמר אסור א"ר זעירא כל סביר קשי דהוה לי תמן סבירתיה א"ר אלעזר ב"ר שמעון כל ההוא סברא קשיא דטבול יום תמן סבירתיה ע"ש, הרי דמשטחיות לשון הירוש' משמע דדבריהם אמורים בהיתר דלכתחילה, ואהאי עניינא דטבול יום דסוגיין נסיב ראב"ש דבריו כדפי' שם במה"פ ועפ"ז מה מקום כלל להקשות והיכי עביד הכי ולתרץ דהוה לאונסו, ובבבלי ברכות כ"ד ע"ב נמי משמע דאיסורא דהרהור בד"ת במקום הטינופות לאו אליבא דכו"ע היא, ובמגילה כ"ח ע"א א"ר זירא לתלמידיו דלכן האריך ימים משום שלא הרהר במבואות המטונפות, משמע דהוא רק מצד מדת חסידות, ולפ"ז אפילו לא הוה ידעינן כלל דעת ראב"ש, נמי לא הי"ל להקשות עליו בפשיטות היכי עביד הכי ולהכריח מזה דהוה לאונס, מכש"כ כשהוא בעצמו העיד במקום המתירין דלכתחילה, שאמר להאי דינא דטבול יום, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה הא לא קתני. לא תידוק מיניה הכי דהיא גופא איצטריך לאשמעינן כו', ע' טו"א לר"ה ספ"ק.

רש"י ד"ה דאפילו, ות"ק סבר לו תהיה שוק הימין למנה אהמקריב דם השלמים קאי כו' והכא דכתיב את החלב לא לראוי אתא אלא למודה בעבודות כו' ע"כ, לכאורה קשה

דנראה כסכינא חריפא מפסקא לקרא, דהא כתיב ואת החלב משמע דמוסב על ענין ראשון, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה ומה. דכהן המחוייב חטאת מביאו ומקריב אפילו במשמר שאינו שלו ועבודתה ועורה שלו ע"כ, לאו דוקא חטאת דה"ה בכל קדשיו כדתניא בתוספתא מנחות פי"ג, ונקיט חטאת משום דהכא איירי בחטאת.

בא"ד כדאיתא בב"ק ק"ט ע"ב מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת עכ"ל, ע' מנחות ע"ד ע"א ובספרי פ' שפטים פיסקא קס"ח ובירושלמי יבמות פי"א ה"ו וברש"י שילהי ערכין ובמש"כ בחידושי שם.

בא"ד ומנין שעבודתה ועורה שלו ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו, ע' ספרי פ' נשא פיסקא ו' ובס' זרע אברהם והתוה"מ על הספרי שם.

רש"י ד"ה לאונסו, ודוגמתו שמעתי בקידושין ע"כ, לכאורה נראה כוונתו דמכל המקומות בש"ס שהוזכר הא דרבב"ח אר"י לא מצאנו חילוקא דלאונסו רק בקידושין ל"ג ע"א, אולם לפ"ז בלתי מדוייק בדבריו לשון שמעתי.

תוד"ה בע"מ עובר מנין ת"ל כל זכר כו', ע' בהתוה"מ פ' צו סי' ל"ז ובפ' אמור סי' נ"ז.

תוד"ה מה. תימה אמאי לא קאמר כדאמר לעיל ומה אם דחיתני מחטאת כו', ע' מה דתירץ בזה הראב"ד בפירושו לתו"כ פ' צו פרק י"ז.

תוד"ה פריך רב אחאי. ומתוך כך היה אומר רב שמואל דהוא רב אחאי שעשה השאילתות כו', עמש"כ בחידושי לבכורות ד"ו ע"א, אולם בדק"ס גריס בסוגיין פריך רב אחי.

דף קג.

במשנה. כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו כהנים בעורה כו', לכאורה יל"ד קצת על סדור המשנה, דהי"ל להקדים הא דקתני בסיפא עורות קדשים קלים לבעלים עורות קדק"ד לכהנים, דאלו הם הדינים התדירים ושכיחים יותר במעשה הקרבנות, ובתר הכי הי"ל למיתני דינים היוצאים מגדר הרגיל, היינו דתני ברישא אם אירע בהן פסול קודם זריקה דלא זכה המזבח בבשרה ודיני שלא לשמה וקרבן נשים מה דיני קרבנות אלו בנוגע לעורותיהן, וי"ל דרישא דמתניתין בע"כ איירי בעולה דביה שייך זכה המזבח בבשרה עם הראיה מקרא דעולת איש, והנה מעצם דין עולה דזכה המזבח בבשרה היינו שהוא כליל לא צריך למיתני במשנה, דמקרא מלא הוא עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה, וע' בתוספתא פי"א וברמב"ם פ"ה הי"ט ממעה"ק, ולכן פתח חידושו בכל שלא

זכה המזבח בבשרה, היינו שאירע בו פסול קודם זריקה, ומשו"ה סמיך ליה דין עולה שנשחטה שלא לשמה דבזה עורה לכהנים אע"פ שלא עלתה לבעלים, ומכיון שהביא קרא דעולת איש, הביא נמי דלאו דוקא עולת איש אלא דה"ה עולת אשה, ומעתה יכול לדון על עורות דשאר קדשי קדשים לכהנים ק"ו מעולה שהקדים ברישא, אולם כשבא לדון קדשי קדשים בע"כ הקדים קדק"ל דשכיחים ביותר, ולפ"ז כל דברי משנתינו עולים בסדר נכון כנלע"ד.

שם עולה שנשחטה שלא לשמה אע"פ שלא עלתה לבעלים עורה לכהנים ע"כ, היינו דוקא בנשחטה שלא לשמה דאע"ג שלא עלתה משום חובה אבל עלתה לגבי מזבח כדביאר הרמב"ם בפיה"מ, משא"כ בשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה, דהיינו רישא דמתניתין, דלא זכה המזבח בבשרה לא יזכו הכהנים בעורה, כמבואר בתוספתא פי"א.

שם עורות קדשים קלים לבעלים, וכ' בה"ג סי' ע"ג וז"ל ומאי נינהו קדשים קלים כגון תודה ושלמים ומעשר ופסח, ונראה דאתא לאפוקי בכור אע"פ שהוא קדשים קלים כדלעיל נ"ו ע"ב, משום דעורותיהם הם או לכהנים, או בדיני שריפה וקבורה, ועכ"פ אינם לבעלים.

שם עורות קדשי קדשים לכהנים, ע' פדר"א ס"פ ל"א ובביאור הרד"ל שם אות ע"ד.

שם ר' יוסי ב"ד יהודא אומר, בילקוט צו רמז תצ"ב הגרסא ר' יוסי.

שם א"ר חייא בר יוסף, בילקוט שם הגרסא בר יוסי.

שם ת"ר עולת איש פרט לעולת הקדש דברי ר' יהודא ר' יוסי ב"ר יהודא אומר פרט לעולת גרים כו', והנה הכא משמע דריב"י פליג אדר' יהודא, אבל בברייתא דתו"כ צו רפ"ט הלשון ר' יוסי בר"י אומר אף עולת הגר, הרי דמודה לר' יהודא במיעוטא דעולת הקדש וע"ש בקרבן אהרן, ולפ"ז יש מקום עיון לכאורה, לפ"מ דאמרינן בסוגיין דר' יהודא הדר ביה משום דרשתו דיהוידע הכהן, אם גם ר' יוסי בר"י הדר ביה נמי מהאי טעמא גופיה, או דלכתחילה מפרש ריב"י דעתו דפרט עולת הקדש בתו"כ, דהוא פרט למתפיס עולתו לבדק הבית. או במקדיש נכסיו וכדר' יהושע.

אמנם נלע"ד דר' חייא בר יוסף דאוקים הא דא"ר יהודא פרט לעולת הקדש דכוונתו למעט עולה הבאה מן המותרות, הוא רק לפ"מ דשמע לר' יהודא בברייתא דששה לנדבה, דאין כהנים זכאין בעור העולה הבאה מן המותרות כדא"ל רב המנונא לר"נ, משא"כ לריב"י דלא מצינו לו סמך ממקום אחר לאוקימתא כזו, ואדרבה דרשתו של יהוידע הכהן מקרא הוא כנגדה, בודאי דאליבא דידיה מיתוקים באוקימתות האחרות כנ"ל.

שם א"כ ביטלת מדרשו של יהוידע הכהן כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרשה ה' ובהתוה"מ שם סי' ס"ג ובמש"כ בחידושי לתמורה ד"כ ע"ב.
שם זה מדרש דרש יהוידע הכהן, וכ"ה נמי בתמורה כ"ג ע"ב, אבל במשנה שקלים ספ"ו ובספרא ויקרא חובה פרק כ"א הגרסה יהוידע כהן גדול.
שם אשם הוא אשם אשם לה', ע' מה שהאריך בדרשה זו בהתוה"מ ויקרא סי' שס"ט.
שם מוקמינא ליה במקדיש נכסיו וכר' יהושע כו', ע' לח"מ ספ"ה ממעה"ק.
שם ואפילו לר' יהושע דאמר אדם חולק הקדישו ה"מ בשר אבל עור תפיס, ע' בפי' הראב"ד לתו"כ חובה פרק כ"א ובנחל יצחק סי' כ"ה קונטרס תפיסה בדרא דממונא סי' א' ובת' דבר אברהם קונטרס מסגרת זהב.
שם א"ל רב סימאי בר חילקאי, בילקוט צו רמז תצ"ב הגרסא רב חמא בר חלקיה, ובדק"ס ישנן גרסאות אחרות.
שם עולת גרים נשים ועבדים מנין. ברש"י ושטמ"ק מחקו תיבת גרים. ובתוס' גריס לה, וע' מה שהאריכו בזה בברה"ז וצ"ק ופמ"א וח"נ, אולם בתו"כ צו פרק ט' גריס תיבת גרים, וע"ש בפי' הראב"ד ובק"א ובהתוה"מ סי' פ"ז ובברכי יוסף חי"ד סי' א' סק"ג, אכן הר"ש משאנ"ץ בתו"כ שם כתב וז"ל ובספר ישן קדשים שנעתק מספר של רבינו שלמה כתוב בו עולת גרים אלא שנמחק בשני נקודים מיהו אין צריך למחוק עכ"ל.
שם ת"ל עור העולה ריבה כו', ע' תו"כ ויקרא נדבה פרק ה' ובמפרשים שם ובתו"כ פ' צו פרק ט' ובהתוה"מ שם סי' פ"ז פ"ח.
רש"י ד"ה הניחא פלוגתא דר' אליעזר ורבנן היא בתמורה דף כ' ע"ב, ונרשם עה"ג דבמקום ר' אליעזר צ"ל ר' אלעזר, ע' תמורה י"ג ע"ב ובמש"כ בחידושי שם.
רש"י ד"ה פרט למתפיס עולתו לבדק הבית שאין עורה לכהנים ע"כ, טעם הדבר נראה משום דבקרא כתיב עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה, הרי דחלות זכותו בעור העולה מתחלת אחרי ההקרבה, וכיון דקדושת בדק הבית עליה מחיים. לכן לא הניחה שום מקום לחלות זכות הכהן בעורה אחר שחיטה.
רש"י ד"ה אשם לה' א"א אשם לה' שכבר נאמר אשם לכהן כו', צ"ל לאשם אל הכהן, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' שס"ט וברע"ב וק"ע לשקלים פ"ו ה"ד.
בא"ד כגון מפריש מעות לחטאתו וניתותר מהן כו', ע' שבועות י"ב ע"ב תוד"ה הא.
רש"י ד"ה המקדיש נכסיו לבדק הבית ע"כ, מלשון זה משמע שאמר בפירוש לבדה"ב, אבל הרמב"ם פ"ה ה"ז מה' ערכין כ' אהאי דינא וז"ל המקדיש את בהמתו סתם או שהקדיש את נכסיו סתם כו', כן כל מפרשי המשנה בשקלים כתבו דהיתה סתם הקדש,

ואהא דתנן בתמורה ל"א ע"ב שסתם הקדשות לבדק הבית, הביא בגמרא שם ובירושלמי שקלים פ"ד ה"ד ברייתא שלפנינו דהמקדיש נכסיו כו', ורש"י גופיה בסוגיין כ' בתר הכי ואע"ג דמקדיש סתמא כו' וצע"ק.

תוד"ה לא. תימא לדידיה אמאי איצטריך קרא הכא כו', ע' בת' דבר אברהם סי' י"ב.

תוד"ה אין לי. משמע מחד קרא הוה ממעטינן נשים ועבדים כו' והקשה הר"ר חיים דבפ' החובל מצריך תרי קראי גבי עדות חד למעוטי נשים וחד למעוטי עבדים ע"כ, ולכאורה אמאי נאיד להקשות מקרבנות לעדות שהם שני סוגים נפרדים, ובאופן שיש לחלק ביניהם כדמחלקו התוס' הכא או בב"ק שם, טפי הי"ל להקשות דגבי עולה גופה מצרכינן תרי קראי, ידו ולא יד עבדו ידו ולא יד אשתו, וע' בהתוה"מ ויקרא סי' כ"ח, די"ל דהתם אי לא הוה כתיב אלא חד קרא הוה אמינא דקאי דוקא למעוטי עבד דלאו בר מצוה כו' כדאמרינן במנחות צ"ג ע"ב, ועמש"כ בחידושי שם.

אמנם קשה מאי האי דמייתי מפ' החובל להא דהכא, הלא גבי עדות כתיב ועמדו שני האנשים וממילא ממועטות נשים, אבל עבדים היה להם להיות בדין עדות דהא אנשים נינהו, ובע"כ משום דגבי עדות כתיב הנה עד שקר העד שקר ענה באחיו, והאי לאו אחיו הוא, וע"ז פריך שם הש"ס לרבנן דס"ל במשנה שם, דהחובל בעבד כנעני של אחרים חייב בכולן ואע"ג דכתיב כי ינצו אנשים יחדיו איש ואחיו, משום דגם עבד אחיו הוא במצות, א"כ יהא עבד כשר לעדות, ועלה קאמר עולא דאתיא עדות ק"ו מאשה ומה אשה שהיא ראויה לבא בקהל פסולה לעדות עבד שאינו ראוי לבא בקהל אינו דין שפסול לעדות כו', הלא אדרבה משם ראיה שיש לאשה ועבד צד ההשתוות גבי עדות למילפינהו מהדדי, ובע"כ דכל קושית התוס' היא אליבא דמר בריה דרבינא שם, דממעט עבד מקרא דלא יומתו אבות על בנים כדכתב הר"ש משאנ"ץ בתוי"כ צו פרק ט', עכ"פ הרי בעדות יש סברא לחלק בין עבד לאשה. משום הגזה"כ דועמדו שני האנשים, להכי איצטרכו למילפינהו מתרי קראי, משא"כ בסוגיין דליכא שום הכרעה לחלקם, ואדרבה דעת תורה בגז"ש דלה לה מורה לנו להעמידם יחד בדיני מצות, א"כ אמאי לא יהיו ממועטין תרווייהו מחד קרא.

והאחרון הכביד במה שהתוס' תירצו וז"ל וי"ל דגבי מצות הוא דילפינן מהדדי בגז"ש דלה לה אבל גבי עדות לא שייך למילף דאין תלוי בנאמנות שהרי משה ואהרן לא מעידין לא משום דלא מיהמני הילכך היכא דגלי גלי עכ"ל, והוא תמוה דהא דאמרינן בב"ב קנ"ט ע"א משה ואהרן לחותנם משום דלא מיהמני הוא אלא גזירת מלך הוא שלא יעידו להם ע"ש, היינו רק בפרט זה דקרבת משפחה קאמר הכי, וגם שם צריך להבין האם פסל

רחמנא משה ואהרן בפרטיות להעיד לחותנם. הרי גזירת מלך היתה בסתם לפסול עדות קרובים, וממילא נכנסו בכלל זה גם משה ואהרן, דאל"כ נתת דבריך לשיעורין, אבל עכ"פ איך נבטל בשביל סברת משה ואהרן כו' כל ענין נאמנות דגבי עדים, אף אם נימא דכל דין עדים הוא גזה"כ, אכן הלא הנאמנות היא נשמת כל הענין, ולא יתכן לאמר רק על דין תרי כמאה דהוא גזה"כ בהחלט, להיות דין זה נגד השכל המחייב לאמר דעדותן של מאה אלים יותר מעדותן דתרי, או על המעשה דבעו ההוא מוכסא בסנהדרין מ"ד ע"ב, לענינים כאלו שייך גזה"כ, אבל איך נופל לבטל בזה ענין נאמנות, הלא בסנהדרין שם פריך הש"ס כל כמיניה כו', וכן בקידושין ס"ו ע"א גבי ההוא סמיא דקאמר רבא אי מיהמן לך כבי תרי זיל אפקה כו', ובגיטין נ"ד ע"ב מה אעשה שהתורה האמינתו כו' וכן בכ"מ, הרי דהנאמנות היא נשמת העדות.

ולולא דברי הראשונים היה נלע"ד דיש מקום לחלק בין אשה לעבד לענין עדות עד דאיצטריכו להו תרי קראי, ואפתח להא פרשתא מהכא, כתיב ויבן ה' אלקים את הצלע ודרשו חז"ל בנדה מ"ה ע"ב מלמד שנתן הקב"ה בינה יתרה באשה יותר מבאיש, והשתא תקשה איך מתאמת דרשה זו עם מה שאחז"ל בשבת ל"ג ע"ב נשים דעתן קלה עליהן, אמנם שניהם צדקו יחדיו, דסוגי חכמה בינה ודעת נחלקים בדרך זה, וכפי שיעיד ג"כ הנסיון. דחכמה נקראת השכל הפשוט כמו שנמסר לו מעצמו או מאחרים, ובינה הוא הכח להבין דבר מתוך דבר, והנה כמה וכמה עצות בבינה תוכלנה לצמוח מחכמה אחת, ולזאת הכרעת הדבר ניתנה לחלק הדעת, העומד להכריע בחלקי ספיקות הבינה, כמו שאחז"ל בחולין ד"צ ע"ב והדעת מכרעת של ימין, ומספקא להש"ס שם אי דעת תורה או דעת נוטה ע"ש, עכ"פ נראה דההכרעה הוא כח הדעת, ומעתה מה נמלצו דברי חז"ל במש"א בינה יתירה ניתנה באשה, וכמו שיעיד גם הנסיון דנשים חריפות ומהירות בחלק הבינה הרבה יותר מן הגברים, אבל ההכרעה באיזה עצה לבחור, בזה אלים יותר כח האיש להחליט, מפני שאצלו חזק יותר חלק הדעת, וזהו מה שאחז"ל נשים "דעתן" קלות, היינו חלק הדעת, והבן.

וע"פ הנחות אלו נאיר לנו נתיב להבין מדוע פסלה תורה עדות באשה, הלא כל דין עד אחד נאמן באיסורין ילפינן מוספרה לה לעצמה כדכ' התוס' בגיטין ד"ב ע"ב, ומ"ש דבמקום שצריכים שני עדים אבדה נאמנותה, אולם לפי דרכנו ניחא שפיר, דכל נאמנות עד אחד הוא להתיר אבל לא לאסור כמבואר ביו"ד סי' קכ"ז ס"ג, ובדברים אלו אינם צריכים לשום הכרעת הדעת, כמו ספירת נדתה, כן הפרשת תרומה, שחיטה, ניקור הגיד והחלב שפירש"י בגיטין שם, שכולם הם דברים העומדים רק תחת יד המציאות, ואין

לשום הכרעה חלק בה, אלא מעשה שהיה כך היה, משא"כ עדות מכל המינים בין אם בא לאסור שום דבר ע"ד עדותו או מהענינים המתהוים בין איש לרעהו שהרבה פעמים צריכים להכרעת הדעת לידע בדיוק איך היתה המעשה, בזה גזרה תורה ועמדו שני האנשים, היינו שהעדות תהיה דוקא ע"י גברים שיש להם הכרעת הדעת, והם יעמדו להעיד עדותן בעמידה, שיש במכוון זה גם החלטה וישוב הדעת.

ועפ"ז סרה נמי קושית התוס' בגיטין ד"ב שם, שהקשו כיון דילפינן מוספרה לה לעצמה דעד אחד נאמן באיסורין א"כ אפילו איתחזק איסורא נמי ותירצו דבנדה אינה נחשבת כ"כ איתחזק איסורא ע"ש, ולפמש"כ בלאה"כ ניחא כיון דדעת תורה היתה דבדבר הצריך הכרעת הדעת אין אשה נאמנת בעדותה, א"כ אפילו נימא דגם בנדה הוה איתחזק אסורא, אבל עכ"פ לזה א"צ הכרעת הדעת, משא"כ בדאיתחזק איסורא דעלמא דצריך הכרעת הדעת אין אשה נאמנת בעדותה כנ"ל, ומשו"ה לא נוכל למילף מקרא דוספרה לה לעצמה דגבי נדה לדעלמא.

ומעתה אין מקום לקושית התוס' דבסוגיין מדוע גבי עדות איצטריכו תרי קראי לנשים ועבדים לפוסלן, דנשים באמת נאמנות הן בעדותן דהא כל דין עד אחד נאמן באיסורין ילפינן מוספרה לה לעצמה, וכל מיעוטא דממעטינן לה מדין עדות, הוא רק בדברים הצריכים להכרעת הדעת כנ"ל, משא"כ עבדים דמחוסרי אמנה הם אפילו בדברים שהם רק במציאות פשוטה, כדאשכחן באברהם אבינו, דשדריה לאליעזר למיפק לברא לראות אם יש אורחים, ונפק ולא אשכח, האם יש לנו מציאות פשוטה יותר מזאת, אפ"ה השיבו אברהם לא מהימנא לך היינו דאמרי תמן לית הימנותא בעבדי כדאמרינן בהפועלים פ"ו ע"ב, ולפ"ז לא סגי לן מיעוטא דנשים לפסול גם עבדים, דפסולייהו לאו בני בקתא חדא אינון, ולהכי איצטריכו תרי קראי, כנלע"ד לולא דברי הראשונים ז"ל.

בא"ד וי"ל דגבי מצות הוא דילפינן מהדדי בגז"ש דלה לה כו', ע' שעה"מ ה' מילה.

דף קג:

עורות קדשי קדשים מניין ת"ל עור העולה אשר הקריב, ע' בתוספתא פי"א ובפסחים נ"ז ע"א וברש"י שם ד"ה עמדו בעלים ובמהרש"א וחידושי הגאון ר"י עמדין ז"ל שם.

שם מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב ליה קרא, ע' בר"ש משאנ"ק לתו"כ פ' צו פרק ט' מה שהביא בשם רבו ה"ר דוד ב"ר קלונימוס ממניצבר"ק.

רש"י ד"ה לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה משהופשט הכי מפרש לה בגמרא ע"כ, ולפ"ז נראה דמה שהעתיק בה"ג סי' ע"ג לשון משנתינו מימי לא ראיתי עור חלוץ יוצא

לבית השריפה כו', לא הי"ל גרסא כזאת במשנה כדמשמע מפשטות לשונו, רק הוא כלל בהעתקת המשנה גם אוקימתת הש"ס חלוץ קאמרינן.

רש"י ד"ה ומודה רבי שאין הפשט קודם זריקה כו' שאסור לשהות הדם כל כך כו', וכ"כ הרמב"ם פ"ה הי"ח ממעה"ק שאין מפשיטין אותן עד שיזרק הדם ע"ש, וכ"ז כשהדם בכוס אז אסור להפשיט קודם זריקה לכתחילה מדרבנן, אולם אם הזבח הופשט קודם זריקה אינו פוסל כמש"כ הרמב"ם בפי"ט ה"ט מפסוה"מ וכדמסיק רש"י הכא, אבל קודם קבלת הדם במזרק, אפילו בצרימת אזן הזבח לחוד, נפסל כל הזבח מדאורייתא, כדאמרינן לעיל כ"ה ע"ב הצורם אזן הפר ואח"כ קיבל דמו פסול שנאמר ולקח מדם הפר פר שהיה כבר, וע' בכורות ל"ט ע"ב רש"י ד"ה תרגמא, ועמש"כ בחידושי לעיל שם אהא דבירושלמי פסחים ספ"ה יליף מקרא אחרינא, וע"ש בש"ק ובגליון הש"ס.

תוד"ה ומודה. דתניא בתוספתא דפסחים כו', הוא שם רפ"ד וכ"ה בתוספתא דב"ק פ"י.

בא"ד כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו כו', הוא בתוספתא פסחים פ"ו, וע"ש בירושלמי ספ"ו ושם פ"ז ה"ט ובתוס' שם ע"ג ע"ב ד"ה בדם.

דף קד.

רבי אומר הדם מרצה על העור בפני עצמו כו', ע' תוספתא פי"א ובחסדי דוד שם ובב"ק קי"א תוד"ה אמר.

שם דתניא ועשית עולתיך הבשר והדם ר' יהושע אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם, והנה מה שהדם והבשר זקוקים זל"ז לדעת ר' יהושע הוא בכל הזבחים, וכדביאר הוא גופיה דבריו בברייתא דלקמן ק"ט, דתניא ר' יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר וכזית חלב זורק את הדם כו' ובעולה חצי זית בשר וחצי זית חלב זורק את הדם מפני שכולה כליל ע"ש, ולכאורה לפ"מ דעצם הילפותא בסוגיין הוא מקרא דועשית עולותיך כו', הרי מהאי קרא לא ידעינן לר' יהושע אלא עולה אבל כל הזבחים מנין, וי"ל דילפינן מדכתיב ואם האכל יאכל דבשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח דהיינו הבשר והחלב כדפירש"י במעילה ט"ו ע"ב ע"ש, ונראה דכוונתו אע"ג דמהאי קרא ילפינן לענין פסול מחשבה בקדשים, אכן אם שיור בשר וחלב בשיעור זה דכזית לא היה נחוץ לשתי אכילות אלו בחיוב, אז לא היה פוסל בהן ג"כ המחשבה כנלע"ד.

שם ר' אליעזר אומר דם אע"פ שאין בשר, ע' ברמב"ן ורשב"א ליבמות ד"צ ע"א ובתוס' שם ד"ה ועל הבשר.

שם שנאמר ודם זבחיך ישפך, וכ"ה נמי בתוספתא פ"ד ובספרי ראה פיסקא ע"ח, אבל בספרא ויקרא נדבה פרשה ד' סתים כר"א דדם אע"פ שאין בשר מדכתיב הדם על המזבח, וע"ש בהתוה"מ סי' מ"ב וסי' ס"ט ובפ' ראה סי' מ"ז ובמש"כ בחידושי לעיל ל"ו ע"ב.

שם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה, ע' יומא כ"ז ע"א תוד"ה אלא ובמל"מ פ"ו ה"ד ממעה"ק ובס' אברהם יגל ע"ד הרמב"ם שם.

שם דתניא נטמא הבשר או נפסל או שיצא חוץ לקלעים רא"א יזרוק ר' יהושע אומר לא יזרוק, ואלה"ק דבכ"מ כייל פסול לינה בהדי טומאה ויציאה כדתנן לעיל פ"ד הלן והיוצא והטמא וכן בריש מעילה, והכא שיירה, משום דלא משכ"ל, דזביחת הקרבן ביום כדנפק"ל מביום צותו וע"ל י"ב ע"א תוד"ה יום ובמגילה ד"כ ע"ב, ופסול לינת בשר לא פחות משיעלה עמוד השחר כדכתיב עד בקר וע"ל דכ"א, ודם נפסל בשקיעת החמה כדלקמן נ"ו, ולפ"ז לעולם קדמה פסול לינת דם מלינת בשר קרבנו, והכא הלא איירי קודם זריקה ופשיטא דלא הגיע עוד פסול לינת בשר, ועמש"כ בחידושי למעילה ד"ה ע"א.

שם ואי בעית אימא אפילו תוקמא כראב"ש כו', בשטמ"ק ודק"ס גריס אפילו תימא וכ"ה גרסת רש"י, אבל באור זרוע ה' טריפות ס"ס תי"א גריס תוקמא כמו שהוא לפנינו.

במשנה פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין בזמן שהן נשרפין כמצותן נשרפין בבית הדשן ומטמאין בגדים ואם אינן נשרפין כמצותן נשרפין בבית הבירה ואינן מטמאין בגדים, בתו"כ אחרי פרשה ה' ביאר הטעם דבפר ושעיר יוה"כ הנשרפין כתיב לכפר בקדש ולכן דוקא אם כפרו כמצותם נשרפין בבית הדשן כו'

רש"י דיה מרצה הואיל ולא הוכר פסולו קודם הפשט כו', ע' תשובות הרשב"א סי' תש"ל.

רש"י ד"ה דאפילו בגבולין. ולא התירו הכתוב אלא באכילה כדכתיב בשעריך תאכלנו ע"כ, כוונת רש"י משעה שראוי לאכילה אז יוכל ליהנות גם בשאר הנאות, לאפוקי מת, כדמסיק אבל אם מת עורו אסור, וכדהעיר בזה בת' משיב דבר ח"ב סי' נ"ח.

רש"י ד"ה והעור בשריפה, ונראה בעיני דלא גרסינן להאי פירושא אלא ה"ג והלכה כדברי חכמים ותו לא מידי כו' ע"כ, ע' בהלכות גדולות ה' בכורות סי' ע"ג ובתשובות מהר"ם ב"ר ברוך סי' י"ד ובהג"ה שם ובת' עונג יו"ט סי' צ"ה.

רש"י ד"ה ומטמאין בגדים לעוסקים בהן כדכתיב והשורף אותם ע"כ, ואע"ג דהאי קרא כתיב רק בפר ושעיר דיוה"כ, מ"מ בגז"ש דחטאת חטאת ילפינן גם פר כהן משיח ופר העדה ושעירי עכו"ם שהם ג"כ חטאת לפ"ד ר' יהודא לעיל פ"ג ע"א, ולדעת ר"מ שם

משום דכתיב לכפר לימד על כל המתכפרים שהשורפן מטמא בגדים, וע' ברמב"ם ה' פרה פ"ה ה"ד ובהקדמתו לסדר טהרות ובהתוה"מ פ' אחרי סי' ס"ז.
תוד"ה מאן. מידי דהוה אדיעבד פי' בפסול יוצא וטומאה דדיעבד אם זרק הורצה כו', ע' פסחים ל"ד ע"ב ד"ה שאם ובמנחות י"ב ע"א תוד"ה ה"מ ובת' אחיעזר חי"ד סי' מ"ב.
תוד"ה אר"ע. משמע דוקא בעורו יאתו הכהנים אבל בבשרו לא דאפילו לעכו"ם אסור כו' וקשה אמאי איצטריכו להו להתוס' להביא מדיוקא ולא ממשנה מפורשת בחולין ס"ט ע"ב, דתנן המבכרת המקשה לילד אם יצא רובו ה"ז יקבר, הרי בהדיא דאסור בהנאה וכדדייקו שם הרמב"ן הרשב"א והר"ן, וצ"ע כעת.
תוד"ה אבל. והיינו דלא כר"מ דקניס כו' מכאן מדקדק בה"ג דהא דקיי"ל כר"מ בגזירותיו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו ע"כ, הוא פלא דבהדיא כתב בה"ג ה' בכורות וז"ל ואע"ג דקיי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י בהא הלכה כר"מ דאר"נ אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו ע"ש, וחפשתי ומצאתי שכבר תמה בזה בריי"ט אלגזי לבכורות פ"ד סי' כ"ז, וע"ש ברמב"ן ובשאילתות פ' בא סי' מ"ד ובאור זרוע ה' בכורות סי' תק"ב ובסי' יראים סי' קמ"ז ובת' הרא"ש כלל נ"ג סי' ה'.

דף קד:

היו סובלין אותן במוטות כו', ע' פסחים פ"ה ע"ב וברש"י ותוס' ד"ה בנגררין ובמל"מ פ"ה ה"ה מה' פרה, וע"ע בתו"כ חובה פרק י"ב ובפי' הראב"ד שם.
שם מאי בירה ארבב"ח אר"י מקום יש בהר הבית ובירה שמו כו', ובלשון זה קאמר איהו נמי הכי ריש יומא, אולם בירושלמי פסחים פ"ז ה"ח קאמר ר' יוחנן גופיה דהאי מקום היה מגדל שעמד בהר הבית והיה קרוי בירה, ובע"כ דר"י לא פליג על ר"ל ששמו היה בירה דהא ר"ל קרא קאמר, אלא דדעתו דעבודות אלו אינם צריכים להיות בקדש, וע' בגבורות ארי ליומא ד"ט ע"ב.
שם שלשה בית הדשנין הן כו'. הנה הכא קחשיב האחד בעזרה והשני בהר הבית והשלישי חוץ לג' מחנות שהוא חוץ לירושלים כדביאר הרמב"ם בפ"ז ה"ד ממעה"ק, אולם בתו"כ ויקרא נדבה פרק ט' משנה ג' תניא ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר שני בתי דשנין היו שם אחד במזרחו של כבש ואחד במזרחו של מזבח זה שבמזרחו של כבש שם היו נותנין מוראת העוף ודשון מזבח הפנימי והמנורה וזה שבמזרחו של מזבח שם היו שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ע"ש, משמע דמהני שנים לא חשיב הכא רק אותו בית הדשן שבמזרחו של מזבח, וע' במשנה תמיד ספ"ק ובמפרש,

והראב"ד מסיק שם על בית הדשן שבמזרחו של כבש שעליו נאמר ושמו אצל המזבח שקבלה היא למשה מסיני שכך צריך עכ"ל, וע"ל ס"ד ע"א תוד"ה דישון וביבמות ד"ק ע"א תוד"ה והשירים ובק"א לתו"כ ובהתוה"מ שם סי' פ"ז וסי' רל"ז.

שם בית הדשן גדול היה בעזרה ששם שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ופרים הנשרפין ושעירים הנשרפין כו', וכ"ז העתיק הרמב"ם בפ"ז ה"ג ממעה"ק, ומש"כ בפי"ט ה"ב קרבן שנתפגל או נפסל ישרף במקדש מיד, קאי נמי על אותן דחשיב במעה"ק שם, אבל פסולי בשר קדשים קלים שאכילתן בכל העיר אף שריפתן אם נפסלו חוץ לעזרה הן נשרפין כדפירש"י בפסחים כ"ד ע"א, וע"ל ברש"י ס"פ כל התדיר.

שם בעי ר"א יציאה מהו שתועיל בפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין כו', ע' ברמב"ם וכ"מ פי"ט ה"ג מפסוה"מ ובלח"מ פ"ז ה"ג ממעה"ק ובמה"פ לירושלמי יומא פ"ו ה"ו.

רש"י ד"ה ששם. ופסולי אימורים אפילו של קדשים קלים דהואיל והקטרת הכשירין בעזרה אף שריפת פסוליהן בעזרה ע"כ, אגב אורחיה הבליע בנעימת דבריו מח שפירש בהדיא ברש"י פסחים כ"ד ע"א, דפסולי בשר קדשים קלים שאכילתן בכל העיר אף שריפתן אם נפסלו חוץ לעזרה הן, ועמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

רש"י ד"ה בבשר. דלא אשכחן לה אלא או באכילת מזבח כו' או באכילת אדם, ע' מנ"ח מצוה קמ"ב קמ"ג.

רש"י ד"ה ושוין. וגבי שריפה נמי אע"ג דכי אורחיה חשיב אכילת מזבח או אכילת אדם בעינן לפגל, ע"ל ל"ה ע"א רש"י ד"ה ושוין ובתוד"ה באכילה ובירושלמי יומא פ"ו ה"ו ובש"ק שם.

תוד"ה לא מחשבה הוא דלא פסלה אבל לינה פסלה ע"כ, ומשמע דכ"ה נמי גרסת השטמ"ק בגמרא, אולם לפנינו בש"ס הגרסא ודילמא מחשבה הוא דלא פסלה אבל לינה פסלה, ולפ"ד התוס' לעיל ל"ה ע"ב בד"ה וש"מ משמע דגירסת ודילמא מוכרחת היא, וכן בדק"ס מקיים גרסת דילמא, ועמש"כ בחידושי לעיל שם.

תוד"ה שיצא. ונראה לפרש דמבע"ל לענין לשורפו בפנים, הרמב"ם פי"ט ה"ג מפסוה"מ פי' כהתוס' והראב"ד כרש"י, וע"ש בכ"מ ובש"ק לירושלמי יומא פ"ו ה"ו.

דף קה.

בתר רוב אבר שדינן ליה והא נפיק ליה א"ד בתר בהמה שדינן ליה תיקו, וכ' בפמ"א כעין בעיא זו מיבעיא לן בחולין ד"ע אם יצא העובר חציו ברוב אבר ולא איפשטא כמו הכא עכ"ד. אין כוונתו דאי הוה מיפשטא חד מינייהו אז היה מקום לאמר יגיד עליו רעו,

דהא בע"כ כל חד וחד הוא ענין מיוחד בחילוקי הדינים לפי מקורו מן הכתובים, אלא כוונתו דבהכרח הבעיא דבשניהם על ציר אחד יסתובב, אהא דבכל התורה כולה קיי"ל רובו ככולו כדאמרינן בהוריות ד"ג והוא דאורייתא כמבואר בנזיר מ"ב

שם ת"ר פרים ופרה ושעיר המשתלח השורפן והמוציאן מטמא בגדים כו', בדק"ס הגרסא השורף פרה ופרים והמשלח את השעיר מטמאין בגדים, וכ"ה הלשון במשנה פרה פ"ח ובתוספתא שם פ"ו וכן העתיקו בתוס' ב"ק ע"ז ע"א, ולא ידענא אמאי לא תנא נמי שעירים הנשרפין, לפ"מ דלעיל ל"ט ע"ב דרשינן החטאת אלו שעירי עכו"ם להקישן לפר העלם, וע"ל ר"פ איזהו מקומן רש"י ד"ה ושעירים, עד שמצאתי באור הגנוז לתוספתא יומא פ"ג דגריס נמי שעירים הנשרפין, וכ"מ נמי ברמב"ם פ"ה ס"ה פרה.

שם והן עצמן אין מטמאין בגדים אבל מטמאין אוכלין ומשקין דר"מ וחכ"א פרה ופרים מטמאין אוכלין ומשקין שעיר המשתלח אינו מטמא שהוא חי והחי אינו מטמא אוכלין ומשקין, והרמב"ם ספ"ה מה' פרה פסק דלא כתרווייהו, וכ' הכ"מ דאיהו פסק כר"ש בתוספתא דפרה דס"ל פרה מטמא טו"א שהי"ל שעת הכושר פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין אינם מטמאין טו"א שלא הי"ל שעת הכושר, ומסיק הכ"מ וז"ל ולפ"ז לדעת הרמב"ם פרה מטמאה טומאת אוכלים וכמו שנראה ממ"ש לעיל (שם הלכה ב') ופרה עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא כלים משמע הא אוכלים ומשקים מטמא, וע' בכ"מ פ"ו הט"ו מאבות הטומאות ובברה"ז ופמ"א וחק נתן בסוגיין ובפר"ח לאה"ע סי' קכ"ד.

והנה לפ"ד הכ"מ תליא באשלי רברבי דבחלקת מחוקק ריס קכ"ד כ' דהרמב"ם ל"ל דר"ש בכל העומד לזרוק כז"ד, ובב"ש שם פליג עליו וכ' דהרמב"ם ס"ל בזה כר"ש וע"ש בביאור הגר"א ז"ל, דהא אפילו לפמש"כ הרמב"ם בפ"א ה"י מה' פרה לקחו פרה ומצאו אחרת נאה הימנה ה"ז תפדה שלא במום, ולפ"ד הכ"מ בדעת הרמב"ם אפ"ל דזהו שעת הכושר שלה משום מציאות הפדיון, מ"מ בע"כ צריכין אנו לאמר ג"כ דס"ל להרמב"ם כל העומד לפדות כפדוי דמי, דבב"ק דע"ז תלי זה בזה, ולפי הנחה זו מובן נמי מה דהרמב"ם פסק בספ"א מה' טומאת אוכלין דבשר פרה אדומה מתטמא טו"א, ועמש"כ בחידושי לבכורות ד"ט ולמנחות ק"ב.

אחז"ר בא לידי ת' מקום שמואל ומצאתי שם בסי' ג' שהאריך מאד בזה וכוונתי הרבה לדעתו הגדולה ת"ל, אך לע"ד יש לדון בהא דחזינן בדבריו עירוב פרשיות, דבחדא מחתא מחתינהו לכל הדברים שאמרו בש"ס בלשון כל העומד, לאמר בכולן דכעשויין דמו, אע"ג דתנאי ואמוראי שונים פליגי בהו, ומערב כל העומד תחת יד הטבע עם כל העומד בפעולות האדם, שמהן רשות ומהן מצוה, כדמחלק הש"ס במנחות ק"א ע"ב אליבא

דר"ש גופיה וקאמר הכי השתא בשלמא פרה עומדת לפדות הוא שאם מצא אחרת נאה הימנה מצוה לפדותה אלא הני מנחות מצוה לפדותן, וכבר האריכו התוס' בזה בסוטה כ"ה ע"ב, ואיהו דחה לדבריהם, ומעמיד נמי לחשבונו כל העומד לגבות כגבוי דמי דפלוגתא דתנאי היא, ואע"ג דכל העומד זה תלוי בדעת אחרת ובמיקם בדינא ודייני ולציית דינא ע"ש, וע"ע בת' הנ"ל סי' מ"ח.

כן במש"כ שם להוכיח מהש"ס דב"ק ע"ו ע"ב דקאמר אישתמיטתיה הא דר"ש כל העומד לזרוק כז"ד, משמע דהש"ס נקיט הא דר"ש להלכתא פסיקתא ע"ש, גם בזה י"ל משום דבב"ק שם קאי הסוגיא אליבא דר"ש, משו"ה קאמר אישתמיטתיה להא דר"ש כו', פי' דעכ"פ אליבא דר"ש אין מקום לזה, אבל בנוגע לדינא אפ"ל דסוגיא דעלמא ס"ל כרבנן וכדעת הגר"א ז"ל באה"ע ר"ס קכ"ד, ועמש"כ בחידושי למעילה ד"ד ע"ב.

שם וחכ"א פרה ופרים מטמאין אוכלין ומשקין, ולכאורה הרי עומדין לשריפה וכתותי מכתש שיעוריה וליכא שיעור ביצה לטמא טו"א, דוגמא שהקשו התוס' בסוטה כ"ה ע"ב על כלאי הכרם אמאי מטמאו טומאת אוכלין ולא אמרינן כתותי ע"ש, (ולא ידענא אמאי הקשו רק אכלאי הכרם ולא ג"כ אערלה, הלא שניהם כאחד נשנו במשנה דשילהי תמורה באלו הן הנשרפין ובברייתא דבכורות ד"ט ע"ב דמטמאו טו"א) וכה"ג הקשה בשעה"מ פ"ד מה' גירושין אהא דתנן בפסחים י"ד מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה כו' הרי בלא"ה איך יטמא תרומה טמאה לטהורה הלא תרו"ט בשריפה וכתותי מ"ש ע"ש.

אמנם כל הנ"ל אין להקשות רק לשיטת התוס' בסוכה ל"ה ע"א והרמב"ן והר"ן שם דדין כתותי הוא גם בערלה ותרו"ט, משא"כ לשיטת הגר"א ז"ל באה"ע ריש סי' קכ"ד שכ' וז"ל לא מצינו בש"ס שאמרו כתותי אלא באותן שצריכין לבער כגון ע"ז כו' ע"ש.

ואילה"ק על דבריו מיבמות ק"ג ע"ב דאמרינן כתותי גם בנגעי בתים ובגדים, די"ל דבנגעי בתים כתיב ונתץ את הבית ובע"ז כתיב ונתצתם וגמרינן בירושלמי ערלה פ"ג ה"ג נתיצה נתיצה. לאמר דאע"ג דכל הנשרפין אפרן מותר הכא אפרן אסור, וכמו בנגעי בתים כן בנגעי בגדים בשניהם כתיב צרעת ממארת, ודרשינן בירושלמי שם ובתו"כ תן לה מארה שלא יהנה ממנה. הרי דדין אחד לתרווייהו, וע' ערכין ד"כ ע"ב תוד"ה אע"פ ובמש"כ בחידושי שם.

ולע"ד יש להביא ראיה לדעת הגר"א נגד דעת התוס' הרמב"ן והר"ן, מהא דפריך הש"ס במנחות ק"ב ע"ב מדאמר ר"ש כל העומד ליזרק כזורק דמי כה"ע לשרוף נמי כשרוף דמי נותר ופרה אמאי מטמאין טו"א עפרא בעלמא נינהו, פי' ועפר לא מטמא, ולפ"ד

הראשונים דבכ"ד העומד לשריפה אמרינן כתותי, אמאי פריך אלא מר"ש, ובאופן דאיכא לתרוצי חיבת הקדש מכשרתן, עדיפא הו"ל להקשות מערלה וכה"כ דלית בהו חבה"ק, ואליבא דכו"ע מטעם כתותי, דלא צריכינן נמי לסברת כה"ע, ובע"כ דלא אמרינן כתותי רק בדברים שצריכין ביעור כגון ע"ז, וע' בחולין ס"פ כיסוי הדם ובמש"כ בחידושי שם. **שם** שעיר המשתלח אינו מטמא שהוא חי והחי אינו מטמא אוכלין ומשקין, ע' תוספתא יומא פ"ג ובחסדי דוד שם.

שם כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא צריכין הכשר טומאה ממקום אחר, הנה הרמב"ם בפ"ג מאה"ט מחלק דבנבלת עוף טהור אם חישב עליה לאכילה ה"ז מטמאה טו"א אע"פ שלא נגע בה טומאה אחרת אבל פרה אדומה ושעירים הנשרפין אינו כן אע"פ שהן מטמאין המתעסק בהן אם חישב עליהן לאכילה צריכין שתגע בהן טומאה ואח"כ יטמאו טומאת אוכלין, ובראב"ד א"א בחיי ראשי כאשר עיינתי את הדברים במקומן בזבחים פרק טבול יום לא מצאתי אותם כדבריו כו' ומסיק וז"ל מיהו בהאי סוגיא והאי פירושא ליכא פלוגתא בין פרה ופרים לנבלת עוף טהור וע"ש בכ"מ.

ונראה דגם רש"י בסוגיין ס"ל כהראב"ד דפירש אהא דאמרי במערבא צריכין הכשר טומאה ממק"א דקאי על כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה אז צריך שיגע בשרץ או בנבלה ולא שיטמאו מאליו אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ ליגע בטומאה ומטמא טו"א מאליו כגון פרה ופרים כו' ע"ש, הרי דס"ל דפרה ופרים דסופו לטמא טו"ח דינן כנבלת עוף טהור דמטמא טו"א מאיליו אע"ג שלא נגע, ובתוס' ב"ק ע"ז ובחידושי הרמב"ן לשבועות י"א ע"ב משמע נמי דקרובים יותר לפירוש הראב"ד בסוגיין ע"ש.

ולע"ד לולא יראתי מפירושי הראשונים ז"ל הייתי סולל לעצמי מסילה חדשה בדעת הרמב"ם ז"ל עפ"ד הירושלמי ביומא פ"ז ה"ו, דתמן אמרין ר' לעזר שאל פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין מהו שיטמאו בגדים בלא הכשר בלא טומאה מפני שסופן לטמא טומאה חמורה כו' התיב ר' ירמיה הרי נבלת עוף הטהור הרי הוא מטמא טו"א בלא הכשר בלא טומאה מפני שסופו לטמא טומאה חמורה א"ר יוסה נבלת עוף הטהור אין לה מחיצה אלו יש להן מחיצה כו' א"ר אלעזר דרומיא נבלת עוף הטהור מחיצתה בכל מקום אלו מחיצתן חוץ לירושלים וע"ש במפרשים.

ולפ"ז מה נמלצו דברי הש"ס בסוגיין שאמרו כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא, שהיא הוראה להא דמחלק בירושלמי שם דפרה ופרים הנשרפין לא דמו לנבלת עוף טהור דמחיצתה בכל מקום שאוכלה מטמאה טומאה חמורה לטמא בגדים בבית הבליעה אבל אלו הנשרפין מקומן גורם הטומאה חוץ לירושלים לר"ש וחוץ לעזרה לרבנן הלכיך

אין מטמאין נמי בלא הכשר ובלא נגיעה בטומאה אחרת כדפירשו שם בק"ע ופ"מ ע"ש, ולפ"ז הא דהביא רב דימי משמיה דמערבא דאמרי צריכין הכשר טומאה ממקום אחר, הכוונה ג"כ לחלק מנבלת עוף טהור, דאע"ג דגם פרה ופרים סופן לטמא טו"ח, אבל הכשר טומאתן צריך לבא ממקום אחר, היינו חוץ לעזרה לרבנן וחוץ לירושלים לר"ש, ומשו"ה לא חמירי כנבלת עוף טהור, וע"פ פירוש זה המתאים בבבלי וירושלמי כנ"ל, שפיר מחלק הרמב"ם לדינא, דנבלת עוף טהור מטמאה טו"א אע"פ שלא נגע בה טומאה אחרת, אבל פרה אדומה ושעירים הנשרפין צריכין שתגע בהן טומאה ואח"כ יטמאו טומאת אוכלין, וע' בת' ח"צ סי' ק"ז ובמש"כ בחידושי לחולין ל"ד ע"א.

רש"י ד"ה או דילמא. וליכא למימר כדאמרן לעיל שבקינן רובא דבהמה אפ"ה כיון דאין האבר נתוק כו', ע' בחילופי הגרסאות בדבור זה בצ"ק ובבה"ז, וע' במראה הפנים לירושלמי יומא פ"ו ה"ו ד"ה ר' אלעזר.

רש"י ד"ה אמרי במערבא. אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך ליגע בטומאה ומטמא טומאת אוכלין מאליו כגון פרה ופרים כו' ע"כ, וקשה דדברי דש"י סותרין אהדדי, דבשבועות י"א ע"ב פירש"י פרה מטמאה טומאת אוכלין וז"ל אם נגע שרץ בבשרה וחזר ונגע בשרה באוכלין טימאתן, ולפירוש זה הסכים בתשובות הרשב"א סי' ל"ב ע"ש, ולפירש"י שלפנינו הרי פרה היא סופה לטמא טו"ח ומטמא טו"א מאליו, וא"ל דהכא איירי אחרי שהפרה יצאה חוץ לעזרה לרבנן וחוץ לירושלים לר"ש, והתם איירי כשעודה בעזרה, דז"א דהא התם קאי ע"ד ר' שמעון, ובתוספתא דפרה בתר מילתייהו דר"מ ורבנן קתני רש"א פרה מטמא טו"א כו' כדהביאו התוס' בב"ק ע"ז ע"א, משמע דבחד גוונא איירי, וצ"ע כעת.

בא"ד דלא אשכחן בבהמות בעלי חיים מטמאין, ע"ל ט"ז ע"א וברש"י ד"ה טמא.

תוד"ה או דילמא כיון דהדור הדור, וקשה אטו מחיצות עזרה מקום טהרה כו', ע' בס' לבוש מרדכי לסוגיות דזבחים סי' ט"ז.

תוד"ה פרים. אלא אם אנשים אחרים נכנסו בעזרה ויתעסקו בהוצאתן כו', ע' ברמב"ם וראב"ד וכ"מ פ"ה ה"ה מה' פרה.

תוד"ה מחוסר. מהו שיטמאו בגדים בלא הכשר כו' ע"כ. שיבוש הוא וצ"ל מהו שיטמאו אוכלין בלא הכשר, כמש"כ בק"ע ופ"מ וש"ק לירושלמי יומא פ"ו ה"ו.

דף קה:

מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי, הרמב"ם הביא זאת בהקדמתו לסדר טהרות, וכה"ג אמדינן ס"פ גיד הנשה, וע' שבת ק"ד ע"ב תוד"ה התם ובת' חו"י ס"ס פ"א ובת' עין יצחק אה"ע ח"א סי' פ' ובעונג יו"ט חא"ח סי' י"ח.

שם ומטמא טומאת אוכלין בכביצה. ע' נדה נ"א ע"א תוד"ה שום ובר"ש רפ"ק דטהרות.

שם כל היכא דמטמא אדם מונין בו ראשון ושני אין מטמא אדם אין מונין בו ראשון ושני, ע' רמב"ם וראב"ד פי"א ה"ו מאה"ט ובס' לבוש מרדכי לסוגיות דזבחים סי' י"ז.

שם והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה חוץ לג' מחנות כו', ע' תו"כ חובה פרק ה' ובקרבן אהרן שם.

רש"י ד"ה ה"ג להלן אתה נותן להם שלש מחנות כו', הנה גרסא זו משובשת היא כדפירש"י ביומא ס"ח ע"א, ומשו"ה כתב רש"י ה"ג כו'. והוא ע"פ גרסת התו"כ בפ' אחרי פרשה ה', וע"ש בפי' הראב"ד ובק"א ובהתוה"מ שם סי' ס"ה וסי' ע'.

תוד"ה ומדסיפא. הא קתני מציעתא האוכל אבמה"ח ממנה סופג את הארבעים והיינו דלא כר"מ כו', ע' תוס' ב"ק ע"ז ע"א ובחולין ק"ב ע"א תוד"ה ור"מ ובר"ש ורא"ש רפ"ק דטהרות.

תוד"ה חיבור. ובתוספתא דעוקצין פ"א תניא אתרוג שנפרץ ותחבו בכוש או בקיסם אינו חבור שאין חבורי אדם חבור כו', וכן הביאו התוס' במנחות כ"ד ע"א ע"ש, ובריית' זו הובאה נמי בתוספתא אהלות פ"ד, ולא ידענא אמאי צריכים להביא מתוספתא הלא משנה ערוכה היא באהלות פ"ג מ"ד שאין חבורי אדם חבור וע"ש בר"ש ובנזיר ד"נ ע"ב ובתוס' שם.

דוגמא לזה אשכחן נמי בירושלמי פ"ב דחלה דאע"ג דלכתחילה גם מורסנן מצטרף לשיעור חלה מ"מ אם נוטל מורסנן וחזר לתוכן אין זה דרך עיסה ע"ש, ובע"כ משום דאין חבורי אדם חבור, וכ"כ הרמב"ם בפ"ד ה"ה מטומאת מת שאין חבורי אדם חבור, ובפ"ו הי"ב מטומאת אוכלין דייק בלשונו שאין חבורי אדם חבור לכל דבר ע"ש, ואפשר דביתור לשונו זה בא להורות דלא נימא דחבורי אדם אינו מועיל להרבות טומאה ע"י חבור זה, אלא אפילו להקל, ומשו"ה מסיק וכן אתרוג שנפרש ותחבו בכוש או בקיסם אינו חבור, ויהיה בזה כוונתו כדמפרש במנחת בכורים בתוספתא דאהלות פ"ד שם אהא דאתרוג שאינו יוצא בו ידי חובתו ע"ש, וה"נ תנן בריה כ"ז ע"א דיבק שברי שופרות פסול וע"ש תוד"ה שופר ובתוס' סוטה י"ח ריש ע"א.

והנה בת' בית יעקב סי' קמ"ב התיר אתרוג שנפרץ עוקצו אם חברו במחט, וראייתו מעירובין פ"א ע"א דא"ר חסדא תפרה בקיסם מערבין לו בה אי לא ידיע תיפרה, ומסוכה ל"ז ע"א דאמרינן כיון דחבריה כגופיה דמיא, ובשבות יעקב חא"ח סי' ל"ה דחה לדבריו ומובאים במפרשי הש"ע סי' תרמ"ח, וע' בפמ"א בסוגיין שדחה עפ"ד התוס' שלפנינו רק לענין לחם משנה דפסקינן דע"י חבור הפרוסות שפיר דמי כמבואר באו"ח סי' קס"ח ע"ש, וכולם לא זכרו מכל הנ"ל ואכמ"ל, וע' ביד המלך סוף ה' לולב ובת' מהרש"ם ח"ב סי' ע"ר.

תוד"ה מה. ומספקינן אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בגז"ש כו', וכן הקשו התוס' בסנהדרין ר"פ נגמר הדין וביומא ס"פ שני שעירי, וע' מה שתירץ בזה בהתוה"מ ויקרא סי' רל"ד.

דף קו.

אף כאן למזרחה של ירושלים, ע"ל קי"ג תוד"ה חוץ.

שם ר' יוסי הגלילי אומר אבית הדשן נשרפין, ביומא ס"פ שני שעירי הגרסא ר' יוסי, אבל בתוספתא ספי"א משמע דגרסא דהכא עיקרית, וע' כפתור ופרח פ"ו.

שם א"ל אביי דילמא במקומו משופך פליגי, ע' בהתוה"מ ויקרא סי' רל"ו.

שם השורף מטמא בגדים ולא המצית את האור כו', ביאור הברייתא ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' ע' ובפ' אמור סי קנ"ג.

שם ואיזהו השורף המסייע בשעת שריפה ע"כ, ומאימתי נקראת התחלת שעת השריפה ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' ס"ח ובמש"כ בחידושי לעיל צ"ז ע"ב.

שם ומשנעשין אפר אין מטמאין בגדים רש"א כו', בברה"ז גריס ראב"ש, בודאי נמשך אחרי גרסת רש"י בד"ה דשויא, וגרסא זו נמשכת מגרסת הש"ס ביומא ס"פ שני שעירי, ובשטמ"ק ובב"ח דמשבשו גם לשון רש"י וגרסי ר"ש, בודאי דנמשכו אחרי גרסת התו"כ בפ' אחרי סוף פרשה ה' דהתם הגרסא ר"ש. ובדת"ק גרסי שם ר' יהודא.

שם מאי בינייהו אמר רבא כו', בילקוט אחרי רמז תקע"ז הגרסא רבה.

רש"י ד"ה אבית הדשן צריך שיקדים לשם דשן מזבח כו', ע' בפי' הראב"ד לתו"כ ויקרא חובה פרק ה' ובק"א שם.

השוחט והמעלה פרק שלשה עשר

במשנה השוחט והמעלה בחוץ חייב על השחיטה וחייב על העלייה, הנה משנתנו מיתוקמא בין שעבר במזיד ובין בשוגג. ואם במזיד חייב שתי מלקיות כדתנן ר"פ הלוקין, ובשוגג חייב שתי חטאות כדתנן ריש כריתות.

שם ריה"ג אומר שחט בפנים והעלה בחוץ כו' פטור שלא העלה אלא דבר פסול אמרו לו אף השוחט בפנים והעלה בחוץ כיון שהוציאו פסלו, ע' בת' בית אפרים חי"ד סי' נ"ד.
שם ריה"ג. אומר טמא שאכל טהור חייב כו', ע' בת' שאגת אריה סי' ע"ב.
שם מנין לזובח בהמה למרקוליס שהוא חייב דכתיב ולא יזבחו עוד את זבחיהם כו', ע' בסה"מ ל"ת ה' ול"ת ו'.
שם אמר רבה קרי ביה ולא יזבחו כו', בילקוט אחרי רמז תקפ"א הגרסא רבא, וע' בדק"ס.
שם קרי ביה ולא יזבחו וקרי ביה ולא עוד, ע' ירושלמי סנהדרין פ"ז ה"ט ובמה"פ וש"ק שם ובספרי פ' אחרי בפסוק ולא יזבחו עוד ובפ' האזינו בפסוק יזבחו לשדים ובמפרשים שם ובזוה"ק אחרי דף ס"ג ע"א ובפ' פנחס דף רמ"ח ע"א.
רש"י ד"ה אלא אזהרה מנין, שאין חטאת בא אלא על לאו וכרת כו', וכ"ה דעת רש"י ריש כריתות בד"ה ופסח ומילה, וכמו הכא הקשו התוס' עליו מהא דמשמע במכות דקרבן לא בעי אזהרה, כמ"כ הק' בשטמ"ק בכריתות שם, ובבאר שבע שם כ' בזה"ל ע"ד רש"י ז"ל פה קדוש יאמר דבר זה כו' והאריך בזה טובא ע"ש.
ולע"ד אתפלא להיפוך הפלא ופלא, מה מקום להקשות ע"ד רש"י, אדרבה אם יש מקום בש"ס היפוך מדבריו היה יותר נכון להקשות על סוגיא זו ממקרא מלא בתורה, דחטאת אין מביאין אלא על שגגת לא תעשה שנאמר אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה, וכן פירש"י בהדיא בשבת ס"ט ע"א לא תעשינה היינו לאו, והרמב"ם ר"ה שגגות דס"ל כרש"י, תמך יסודתו אהאי קרא, ואף שהמפרשים לא הראו מקור לדבריו, אולם הוא מדברי התו"כ ויקרא חובה פרשה א', דהכי תניא התם מצות ה' שומע אני עשה ול"ת ת"ל אשר לא תעשינה אוציא מ"ע הקלה ולא אוציא מ"ע החמורה ת"ל אשר לא תעשינה כו' וע"ש בהתוה"מ סי' קצ"ה, ורש"י גופיה ביאר דבריו להדיא בסוגיין לקמן ע"ב וז"ל דחטאת אינה באה אלא על לאו וכרת דכתיב אשר לא תעשינה, וע' בת' הגרע"א סי' קס"ט ובבאר יצחק חא"ח סי' ח' ענף ה' ושם חאה"ע סי' ב' ובדורש לציון דרוש ז'.
תוד"ה כיון, סתמא דמילתא איירי קרא אפילו בנותן לתוך פיו, ע' כריתות י"ב ע"ב תוד"ה אוכלין ובמש"כ בחידושי שם, ובשעה"מ פ"ו מה' ברכות.
תוד"ה אזהרה, וקשה לפירושו דבריש אלו הן הלוקין משמע דקרבן לא בעי אזהרה כו', עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

דף קו:

מכאן ואילך הוא מדבר בזבחים שהקדישן בשעת היתר הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות כו', זהו מן הארבע כללות שהורה ר"ש בקדשים כדתניא בתוספתא פי"ג, והא דקתני הכא בלשון והקריבן בשעת איסור, קאי על השחיטה ועל העלאה ביחד, וכדפריש רבה לקמן קי"ט ע"ב, וע' בר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' אחרי פרק ט' משנה ד'.

שם על פני השדה לאמר לך הזובח בשעת איסור הבמות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב ע"פ השדה, ע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' צ"ו וסי' ק'.

שם חקת עולם תהיה זאת להם לדורותם זאת להם ולא אחרת להם, ע' נוב"י מ"ת חא"ח סי' פ"ז.

שם ק"ו ומה במקום שלא ענש הזהיר מקום שענש א"ד שהזהיר כו', ע' בילקוט אחרי רמז תקפ"א.

שם א"ל רבינא לרב אשי א"כ כו' אתא לקמיה דרבא כו', וראיתי בש"ס ווילנא בהגהות הגאון מהרי"א חבר זצ"ל שהק' הרי ביום שמת רבא נולד רב אשי ואיך יתכן שאחר שהקשה לרב אשי אתא לקמיה דרבא ונשאר בצ"ע, ולע"ד אפשר דמשו"ה משבש בשטמ"ק וגריס א"ל רבינא לאביי ע"ש, וכוונתו בזה דהוא רבינא הקדמון, וע' בתוס' חולין מ"ח ע"א ד"ה אמר רבינא וברא"ש שם סי' כ"ג וסי' כ"ח ובפ' הנשרפין סי' ב'. ואשכחן נמי דהאי רבינא היה בדורו דרבא כדאמרינן בר"פ כיצד הרגל ולעיל בריש מכילתין, וע"ל ד"ק ע"ב ובשבועות י"ח ע"א ובת' מהרי"ק סי' קס"ט.

עוי"ל עפ"מ דבה"ג ה' לולב גריס בקדושין ע"ב ע"ב עד שלא מת רבא נולד רב אשי ושלא כגרסת התוס' בשבת קנ"ד ע"א, וע' בת' באר שבע סי' י"א ובמש"כ בחידושי לחולין ד"ב ודי"ז ודמ"ח ולמעילה ד"ג.

שם מה למותיר שכן אין לו תקנה תאמר פסח שיש לו תקנה, ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' כ"ח.

שם אפילו למ"ד עונשין מן הדין אין מזהירין מה"ד, ע' מכות י"ז ע"ב ובלח"מ ספ"כ מה' שבת ובפ"ה ה"ו מאיסורי מזבח ובהרב המגיד ומל"מ רפ"ב ממ"א ובטו"א לחגיגה י"ח ע"א ובש"א סי' פ' ובמנ"ח מצוה קפ"ו.

רש"י ד"ה מכאן. דמדכתיב אשר הם זובחים משמע שהיו עומדים לישחט בבמה כו' ע"כ, וזהו ממש מאי דפירש"י בפ' אחרי י"ז ה' וז"ל אשר הם זובחים אשר הם רגילים לזבוח ע"ש, ומה מאד נלאו שם המפרשים להבין מה ענין זה לרגילות, ולפי סוגיין ופירש"י דהכא נכון מאד דכוונתו שהיו עומדים לישחט בבמה לפי הרגילות ער עתה.

רש"י ד"ה כזובח בבמה שלא לשם שמים ע"כ, ובע"ז נ"א ע"ב פירש"י כזובח ע"פ השדה לע"א.
רש"י ד"ה שכן אסורין. פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה כו', עמש"כ בחידושי למעילה ט"ז ע"ב.
רש"י ד"ה אי קשיא. דכתיב אשר לא תעשינה, ע"ל ע"א ברש"י ד"ה אלא אזהרה ובמש"כ בחידושי שם.
תוד"ה מקום. ולא שייך למימר פסח ומילה יוכיחו דאיכא למיפרך שכן קום ועשה ע"כ, לשון זה ממש הוא בתוספתא ריש כריתות, וע' מכות י"ד ע"א תוד"ה לאפוקי ובעירובין צ"ו ע"א תוד"ה השמר.
תוד"ה מה לשרצים טהורים שכן אסורים במשהו פי' בקונטרס כו' ואגב חורפיה לא עיין בה ובהדיא מסיק התם דוקא בשרצים טמאים ולא בטהורים כו'. ע' ברש"י ותוס' יבמות ס"פ חרש ובמעילה י"ז ע"א וברש"י ותוד"ה השרצים ובמנחות ק"ד ע"א תוד"ה הואיל ובחולין ס"ד ע"א תוד"ה שאם ריקמה וניקבה ושם ק"כ ע"א תוד"ה שכן וקכ"ו ע"ב ובמש"כ בחידושי שם.

דף קז.

רבא אמר כדר' יונה דא"ר יונה אתיא שם שם כו' ר' יוחנן אמר אתיא הבאה הבאה כו', ולכאורה הלא ק"ו הוא ג"כ מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן כמו היקש וגז"ש, ומדוע על תירוצא דאביי דיליף אזהרה בק"ו פריך הש"ס וכי מזהירין מן הדין, ועל היקש וגז"ש דר' יונה ור' יוחנן לא פריך מידי, ואמאי נאדו לכתחילה מדין ק"ו כדאביי, די"ל דק"ו איכא למיפרך ואז הלא בטלה האזהרה, משא"כ היקש וגז"ש דאין אדם דן אותם מעצמו אא"כ למדה מרבו ורבו מרבו הלמ"מ משו"ה אין משיבין עליהן כדפירש"י במנחות פ"ב והיינו דפריך בפסחים ס"ו וכי מאחר דגמר גז"ש ק"ו ל"ל, וע' ברש"י ותוס' סוכה ל"א ד"ה ור"י ובמבאר לסה"מ שרש שני ובמעין החכמה דפוס רעדלהיים דף ק"ה ובגבורות ארי למכות י"ח
שם מוקטרי חוץ שהעלן בחוץ מנין א"ר כהנא א"ק ואליהם תאמר על הסמוכין כו' אלא כדתנא דר"י ואליהם תאמר לערב פרשיות, ע' פמ"א בסוגיין וע' בהתוה"מ אחרי סי' ק"א איך שהסביר ביאור מחלקותם בטעמי הכתובים.
שם ר' יוחנן אמר אתיא הבאה הבאה, ונרשם עה"ג דבילקוט פ' אחרי השמיט תיבות אלו, ובברה"ז מקיים ההשמטה וע' בצ"ק וח"נ, והמעיין בילקוט ובדק"ס ימצא שם עוד

שינוים והשמטות, אולם על השמטה זו אני תמה איך נוכל כלל להשמיט גז"ש דהבאה הבאה, הלא בכריתות ד"ג ע"ב קאמר הש"ס בפירוש, שוחט והעלה קאמרת הני שני לאוין נינהו אי למאן דגמר גז"ש נאמר כאן הבאה ונאמר להלן הבאה כו' למאן דמייתי לה בהיקש א"ק שם תעלה ושם תעשה כו' ע"ש, הרי דהש"ס גופיה הורה לנו שלא להשמיט הגז"ש דהבאה הבאה, וצ"ע כעת.

שם דם יחשב לרבות את הזורק דברי ר' ישמעאל כו', ע' בחידושי הרמב"ן והרשב"א לחולין דף י"ז ע"א.

שם ר"ע אומר או זבח לרבות את הזורק כו', דרשה זו היא מדכתיב או, ומתיבת זבח מרבינן לקמן ק"ט ע"א אימורי אשם ואימורי חטאת ואימורי קדק"ק ואימורי קדק"ל שהעלה בחוץ, ובתו"כ פ' אחרי פרק יו"ד כלולות שתי הדרשות בברייתא אחת, וממילא מובן דברייתא דלקמן ק"ט היא ג"כ אליבא דר"ע, ואע"ג דהתם נפק"ל מקרא דלא יביאנו העלאת קומץ לבונה וקטרת כו', ובסוגיין מבע"ל לר"ע האי קרא לחלק, אפשר דתרווייהו ש"מ מהאי קרא, וע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' ק"ב וסי' קי"ד.

שם ור' ישמעאל האי או זבח מאי עביד ליה לחלק כו', מכאן תשובה למש"כ האחרונים להכריח מסוגיא דשבועות כ"ז ע"ב דמאן דדריש כללי ופרטי בע"כ ס"ל דלא צריך קרא לחלק ואכמ"ל בזה, ולפי המבואר מסוגיא דהכא הרי לא ניתן להאמר כלל הכי, דבשבועות כ"ו ע"א אמרינן דר' ישמעאל ששימש את ר' נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכלל ופרט איהו נמי דורש בכלל ופרט ע"ש, ואפ"ה אמרינן בסוגיין דר' ישמעאל מבע"ל האי או לחלק.

שם ור"ע לחלק מנ"ל נפק"ל מלא יביאנו ור' ישמעאל ההוא מבע"ל על השלם הוא חייב כו', ע' מל"מ פי"ט הי"א ממעה"ק ובהתוה"מ פ' אחרי סי' קי"ד.

שם ור"ע האי דם יחשב מאי עביד ליה לרבות שחיטת העוף ור' ישמעאל נפק"ל מאו אשר ישחט ור"ע אמר לך ההוא מבע"ל על השוחט הוא חייב ואינו חייב על המולק ור"י נפק"ל מזה הדבר כו', הנה מסוגיין משמע דבין לר"י בין לר"ע איצטריך תרי קראי לחיוב שחיטה ופטור מליקה, אולם בתו"כ אחרי פרשה ו' יליף תרווייהו מקרא דאו אשר ישחט, וכ"מ ברש"י לקמן קי"א סוף ע"א וריש ע"ב, וע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' צ'.

רש"י ד"ה ה"ג דא"ר יונה א"ק שם תעלה עולותיך ושם תעשה איתקוש שאר עשיות להעלאה כו', הנה רש"י נשמר בדבריו דלא נימא דהאי שם תעלה ושם תעשה הוא גז"ש כדמשמע הכא מפשטות לשון התוס' בד"ה ה"ג ועמש"כ בחידושי שם, ולהכי פירש"י איתקוש שאר עשיות, להורות דהוא היקש וכלשון הש"ס בכריתות ד"ג ע"ב, והיקש זה

נקט הרמב"ם להחלטה מכלל הסוגיא, כמו בסה"מ ל"ת צ' כן בס' היד פי"ח ה"ד ממעה"ק וע"ש במל"מ, אבל רש"י ר"פ הלוקין השמיט היקש זה, ונקט ילפותא דלא יזבחו עוד או גז"ש דהבאה הבאה, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה דם יחשב דם שפך לרבות את הזורק ע"כ, מזה משמע דלרש"י היתה גרסת הדק"ס בגמ' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך לרבות הזורק, ומשו"ה נקט רש"י דעיקר הדרשה היא מדם שפך, וכן פירש"י לעיל ד"ד ע"ב ובפ' אחרי י"ז ד' דם שפך לרבות את הזורק דמים בחוץ ע"ש, ועל דם יחשב כ' רש"י שם וז"ל כשופך דם האדם שמתחייב בנפשו ע"ש, ולפ"ז יל"ד טובא כיון דעצם הדרשה הכא בע"כ היא מדם שפך, א"כ מדוע הביא כלל ראשית המקרא דדם יחשב, אפילו לפי גרסת הדק"ס, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה ואינו חייב על החסר לקמן פליגי בה איכא למ"ד כו', ע' מל"מ פי"ט הי"א ממעה"ק.

תוד"ה דאמר ר' יונה בפ"ק דכריתות מהיקשא יליף ע"כ, לכאורה משמע דהתוס' הבינו דהאי שם שם דא"ר יונה הוא גז"ש, ומשו"ה הקשו הלא בכריתות קאמר בהדיא דהוא היקש ונשארו בקושיא, אולם רש"י הרגיש בזה ולהכי כתב בסוגיין אהא דא"ר יונה שם תעלה עולותיך ושם תעשה איתקוש שאר עשיות להעלאה כו', הרי דהבין דגם הכא הוא משום לתא דהיקש ואין סתירה מסוגיא דכריתות, ואפ"ל נמי דהתוס' לאו בתורת קושיא באו בדבריהם, רק הודו מהא דכריתות, דגם הכא בע"כ צריך לפרש בתורת היקש כדפירש"י, וע' ב"ק ס"ג ע"ב רש"י ד"ה היקישא ובמראה הפנים לירושלמי סנהדרין פ"ז סוף ה"ה.

תוד"ה הני בסה"ד. אבל חילוק חטאות לא שמעינן מינה, ע' מה שתירץ בבאר שבע לכריתות ד"ג ע"ב.

תוד"ה דאיכא. קשה מיהא דלא משני ההיא דכריתות כריה"ג כו', ע' מאי דמתרץ לה בבאר שבע לכריתות ד"ג ע"ב.

תוד"ה מאי עביד ליה לחלק תימה דהך סוגיא דלא כרבא אלא כאביי דפרק השואל כו' ונשארו בתימה. וע' מה שהאריך בזה בהתוה"מ פ' קדושים סי' ק"א, ולכאורה י"ל לפמש"כ התוס' בחולין פ"ו ע"ב ד"ה לחלק דלמאן דמספקא ליה אי חוששין לזרע האב איהו ס"ל דצריך קרא לחלק, וע' מנחות כ"ב ע"ב תוד"ה ור"י ובמש"כ בחידושי שם, ולפ"ז אפ"ל דלסוגיא זו ספוקי מספקא לה אי חוששין לזרע האב ומשו"ה איצטריכא להאי סוגיא קרא לחלק, אך ז"א דע"כ לא כתבו שם התוס' אלא אליבא דר' יהודא ע"ש, דבזה נופל לאמר דלהך תנא ספוקי מספקא כדמספקא להו לכמה תנאי ר"פ או"ב, משא"כ

הכא דייקו התוס' להקשות על סתמא דגמרא, שהחליטו כאביי נגד דעת רבא, דבסתמא הלכתא כוותיה דרבא.

אכן לפי האי תירוצא מיושב קושית התוס' בב"ק נ"ד ע"א, שהקשו שם על טעמייהו דר' יהודא ורבנן דסוגיא דהתם היא כמ"ד דצ"ק לחלק, והתם ודאי איכא לתרוצי כמש"כ התוס' בחולין. דלהני תנאי דמספקא להו אי חוששין לזרע האב, לדידהו צריך קרא לחלק משום שמא אין חוששין, ור' יהודא הא אית ליה הכי ע"ש.

אולם לפ"מ דסוגיא דהכא בע"כ החליטו כאביי כמש"כ התוס' בסוגיין, מתורצת ממילא תמיהת התוס' בב"ק שם בסה"ד שכ' וז"ל למה אין אנו פוסקין כמ"ד כר' יונתן מכח מילתיה דרבא בפ' השואל ונשארו בתימה ע"ש, ולפי הנ"ל ניחא דלא נוכל לפסוק בזה כרבא, מכח סוגיא דהכא דהחליטו כאביי, ולא עוד אלא דגם מסוגיות אחרות נראה דגם אליבא דרבא פריך הש"ס דהאי או מבע"ל לחלק, עד דיל"ד ע"ד התוס' הכא ובב"ק שתמהו על סתמא דגמרא דסתמו כאביי בקושיתם, ולא הקשו טפי על הסוגיות האחרות המוסבות בהדיא אליבא דרבא, ובכ"ז פריך הש"ס האי או מבע"ל לחלק, ובחולין ע"ח ע"ב הארכתי בזה, ועמש"כ בחידושי שם דף כ"ג, וע' בת' מהרשד"ם חאה"ע ס"ס מ"ח.

תוד"ה חד. הכא לא שייך למילף מואליהם תאמר כו', ע' מל"מ פי"ט הי"א ממעה"ק.

דף קז:

תיתי מבינייא א"כ לא יאמר בזריקה ותיתי מבינייא, ע' יומא ס"ג ע"ב תוד"ה זריקת ובמל"מ פ"ד ה"א מה' מלוה ובפ"ב הי"ז מה' נזירות ובשעה"מ פ"ב ה"א מה' שחיטה ובגינת וורדים להפמ"ג כלל מ"ב.

שם שחט וזרק לדברי ר' ישמעאל חייב אחת לדברי ר"ע חייב שתים אביי אמר כו' זרק והעלה כו', ע' ירושלמי כלאים פ"ח סוף ה"א ובשבת פ"ז ה"ב ובש"ק שם ובסנהדרין פ"ז סוף ה"ה ובש"ק שם.

שם יכול אף השוחט עולה בדרום יהא חייב ת"ל או אשר ישחט מחוץ למחנה כו', ע' ספרא פ' אחרי פרשה ו' ובהתוה"מ שם סי' פ"ט.

שם אמר רב מרי לאתויי כו', בילקוט אחרי רמז תק"פ הגרסא אביי.

שם המעלה בזה"ז ר' יוחנן אמר חייב ר"ל אמר פטור כו', ע"ל ד"ס ע"ב בתוס' ובמש"כ בחידושי שם וע' בר"ש שביעית פ"ו מ"א ובס' התרומה ה' ארץ ישראל ובס' יראים סי' שכ"ה ובטו"א לחגיגה ד"ג ע"ב ולמגילה ד"י ע"א ובתשב"ץ ח"ג סי' קצ"ט ובביאור הגר"א

ליו"ד סי' של"א סק"ו ובתשב"ץ ח"ג סי' ר"א ובח"ס חא"ח סי' קל"ט ובאגודת אזוב סי' י"ד ובס' לבוש מרדכי סי' י"ב.

שם ר' יוחנן אמר חייב ק"ר קדשה לשעתה וקדשה לע"ל, וראיתי בארצות החיים סי' ג' ס"ד שהקשה הלא ר' יוחנן גופיה קאמר בברכות ס"א ע"ב גבי לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח, דלא אמרו אלא בזמן שהשכינה שורה, משמע דבזה"ז בטלה קדושתה ע"ש, ולעד"נ דודאי לא יפלוג ר' יוחנן אהא דתנן במגילה כ"ח ע"א והשימותי את מקדשכם קדושתן אף כשהן שוממין, וכן אחז"ל לא זזה שכינה מכותל מערבי, כן האם יחלוק ר' יוחנן אהא דתני רשב"י במגילה כ"ט ע"א כ"מ שגלו שכינה עמהן, אמנם בקדושה ישנן מדרגות מדרגות, ולהכי פירש"י בברכות שם דהאי השכינה שורה, פירושו שביהמ"ק קיים, והיינו דאז היא בקדושה עילאית ביותר מלאחר חורבנו, והא דקאמר ר"י הכא דק"ר קדשה לע"ל, היינו שאם נוכל להקריב קרבנות בזה"ז, לא נצטרך להקדיש את מקום המקדש מחדש.

שם שמעתי שהיו מקריבין אע"פ שאין בית כו', הארכתי בזה בחידושי לעיל ס"ב ע"א ולערכין ל"ב ע"ב.

רש"י ד"ה שם תעלה ושם תעשה הזכיר העלאה לבדה והשאר כללן בעשייה אחת כו', ע' מאי דדייק בדבריו המל"מ פי"ח ה"ד ממעה"ק.

תוד"ה להכי כתביה קרא דלא תיתי מבינייא תימה על סוגיא דבפרק בתרא דרשינן אשר יעלה עולה כו' ע"כ, הנה בצ"ק ובפמ"א תירצו כ"א לפי דרכו דשתי הסוגיות פליגי אהדדי ע"ש, והנה בזה סרה קושיא חמורה ע"ד רש"י לעיל י"ג ע"א. שכ' וז"ל קבלו בחוץ אינו חייב כרת דשחיטה הוא דכתיב לחיובא ואל פתח אה"מ וזריקה נפקא מדם יחשב ע"ש, והוא תמוה כמש"כ בחידושי שם. מדוע נקיט רש"י מהא דאשכחן חיובא בשחיטה וזריקה ולא מצינו כן גבי קבלה, טפי הי"ל לרש"י להביא מציאות הדרשה דלקמן קט"ו ע"ב מקרא דאשר יעלה עולה מה העלאה שהיא גמר עבודה אף כל שהיא גמר עבודה למעוטי קומץ ומקבל כו', ובאמת הראב"ד והר"ש משאנ"ץ על התו"כ נדבה פרשה ד' מפרשי הכי, ופירוש זה מתאים עם חיוב המציאות מדרשת הכתוב, ואמאי נקיט רש"י רק השלילה, מהא דלא אשכחן גבי קבלה כדאשכחן בשחיטה וזריקה, אכן לפי מש"כ הצ"ק והפמ"א ניחא כיון דשתי סוגיות חלוקות הן, לפ"ז י"ל דכל חד מפרש בדוקא לפי הסוגיא דאיהו נקט לעיקר, ולהכי הביאו הראב"ד והר"ש משאנ"ץ דרשה דלקמן מקרא דאשר יעלה, ורש"י רמז על סוגיא דהכא דאיכא נמי קרא דלא תיתי מבינייא לחייב מקבל

בחוץ, אכן יל"ד מדברי רש"י גופא דבסנהדרין פ"ב סוף ע"ב הביא מקורו מקרא דאשר יעלה וצ"ע.

תוד"ה ולא בעי. אע"ג דאיצטריך לקמן למעוטי רובע ונרבע כו', ע' בס' לבוש מרדכי לסוגיות דזבחים סי' י"ג.

תוד"ה ר' יוחנן. וי"ל הא דחשיב ליה לר' יוחנן הקטרה היינו לענין מקטיר לחצאין שמשלים אח"כ ע"כ, תירוץ התוס' מוכרח, דאי בלא השלמה, הלא תנן לקמן ק"ט ע"ב דהוא דוקא בכזית, ובתוספתא פי"ב מבואר בהדיא כחצי זית פטור, וע"ל ק"ח ע"ב ברש"י ותוס' ד"ה לא נחלקו.

דף קח.

המעלה ראש בן יונה שא"ב כזית ומלח משלימו לכזית מהו תיקו, ול"ד להא דאמרינן ביומא ד"פ גבי אכילת יוה"כ דאומצא ומילחא מצטרף, די"ל דהתם כיון דאכלי אינשי הכי וקים להו לרבנן דבשיעורא כי האי מיתבא דעתיה להכי מצטרף, משא"כ בהעלאה בחוץ דכתיב לעשות אותו להורות דעל השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר, שפיר יש מקום להסתפק בדעת תורה, אם צירוף המלח מוציאו מכלל חסר, דאע"ג דכתיב ולא תשבית מלח ברית, ומשו"ה אי פריש מינה מצוה לחזור ולמולחו, מ"מ י"ל דזהו מצוה בפ"ע ולא שייכא לדין צירוף, ועמש"כ בחידושי לעיל ל"ה ברש"י ד"ה לא נתפגל.

שם השיב רבי תחת ריה"ג מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ כו' השיב ראב"ש תחת ריה"ג כו', לכאורה כמו ריה"ג גופיה כמ"כ רבי וראב"ש דהשיבו אליביה, כולהו דברו דבריהם מצד הסברא. משא"כ ת"ק דמשנתינו דמחייב על שחוטי חוץ שהעלו בחוץ, הרי לתנא דבי ר' ישמעאל רב כהנא ורבא כולהו דרשי מקראי דואליהם תאמר או לערב פרשיות לעיל ק"ז ע"א, ולפ"ז ריה"ג דמתניתין דקאמר מצד הסברא, ודאי דלא דריש הני קראי דת"ק, אבל רבי וראב"ש דהשיבו תחת ריה"ג, בהו מסתפקנא אי סבירא להו לגמרי כריה"ג, ולא דרשי נמי להני קראי דת"ק למוקטרי חוץ שהעלן לחוץ, א"ד לדינא ס"ל כת"ק, רק לפ"מ דרבנן נסבו דבריהם במשנה לדחות דברי ריה"ג מצד הסברא, השיבו רבי וראב"ש בתוספתא רפי"ב והיינו הך דהכא, מה שיש להשיב תחת ריה"ג על דברי ת"ק ג"כ מצד הסברא וצ"ע כעת.

ודאתאן עלה יל"ד בדברי התוה"מ פ' אחרי סי' ק"ג שכ' וז"ל וריה"ג סובר דשחט בחוץ והעלה בחוץ פטור דבעינן שיהא מתקבל בפנים דכתיב ואל פתח אה"מ לא יביאנו וחכמים השיבו דהא גם בשחט בפנים נפסל כשהוציאו ואפ"ה חייב עכ"ל, ומלשון זה

משמע כאילו ריה"ג דריש מקרא וחכמים השיבוהו מסברא, וז"א דמי איכא מאן דלית ליה דבעינן שיהא מתקבל בפנים, הרי כל האי פרקא סובב הולך על נקודה זו, ומהאי קרא דאל פתח אה"מ לא יביאנו, ובע"כ כדכתיבנא דכו"ע סברי דבעינן שיהא מתקבל בפנים ומהאי קרא, אלא דלענין שחט בחוץ והעלה בחוץ קאמר ריה"ג מצד הסברא דבזה פטור שלא העלה אלא דבר פסול, וחכמים מחייבים גם בזה מקרא דואליהם תאמר או לערב פרשיות כנ"ל, והא דהשיבוהו אף השוחט בפנים ומעלה בחוץ כיון שהוציאו פסלו, הוא רק לפ"מ שהוא דן ע"פ הסברא, השיבוהו הם דסברא כזו איכא גם בשוחט בפנים ומעלה בחוץ, ומי לא מודית לן דחיוב זה הוא מקרא אליבא דכו"ע.

שם שחיטת לילה איכא בינייהו רבה אמר קבלה בכלי חול א"ב, ע' ברמב"ם וראב"ד פי"ח הי"ז ממעה"ק ובמפרשים שם.

שם שפיר קאמרי ליה רבנן לריה"ג כו', עמש"כ בחידושי לחולין דף ק"א.

שם גבי העלאה נמי כתיב איש איש ההוא מבע"ל כו', בחילופי הגרסאות בזה עמש"כ עה"ג בשם תוי"ט. וע' בשטמ"ק ובילקוט רמז תקפ"א ובדק"ס.

שם שאני התם דא"ק ההוא אחד ולא שנים, מכאן משמע דאפילו לראב"ש סתימתאה בחולין כ"ט ע"ב דדריש תזבח שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד, הוא רק לכתחילה, דאי גם בדיעבד פסולה א"כ אמאי איצטריך לדידיה קרא גבי שחוטי חוץ למעט אחד ולא שנים, הרי בלא"ה אינו ראוי לבא אל פתח אה"מ, וע' בהתוה"מ פ' אחרי סי' צ"ה.

רש"י ד"ה איש איש להביא איש ששחט לאיש, ע' סנהדרין ס"ו ע"א תוד"ה לרבות ובטו"א לחגיגה ר"פ אין דורשין ובהתוה"מ פ' אחרי סי' ק"א.

תוד"ה שחיטת וניחא נמי דמתניתין חייב הקומץ והלבונה כו', ע' תוספתא פי"ב.

דף קח:

למעוטי שוגג אנוס ומוטעה, וכ"ה בתו"כ פ' אחרי פרק ט' וע"ש בר"ש משאנ"ץ ובהתוה"מ שם סי' צ"ה וסי' ק"א.

שם ת"ר איש איש מה ת"ל לרבות שנים שאחזו באבר והעלו שחייבין כו', והנה בריטב"א לקידושין מ"ג ע"א כתב דמשו"ה איצטריך קרא גבי שחוטי חוץ למעוטי שנים שאחזו בסכין ושחטו דפטורין מדכתיב ההוא אחד ולא שנים ולא ילפינן מבעשותה אחת מכל מצות ה' כמו בשבת צ"ג ע"א יחיד שעשה חייב שנים שעשאוה פטורין, דהכא שאני משום דגבי העלאה כתיב איש איש לחייב שנים שהעלו ומשו"ה ס"ד לחיובי נמי בשנים ששחטו להכי איצטריך קרא דההוא למעט ע"ש, וע"פ דברי הריטב"א חקר בתוס' ר"ע

דמשנתנו, לפ"מ דזה ודאי דבהעלאה דמרבינן מאיש איש שנים דהעלהו היינו אפילו בזה יכול וזה יכול אבל בשחיטה דממעטינן לפטור אם הוא דוקא בזה יכול וזה יכול אבל זה אינו יכול וזה אינו יכול חייב כסתם מתני' שם פ"י מ"ה א"ד אפילו בכה"ג פטור ונשאר בצ"ע לדינא ע"ש.

ולע"ד יפלא הלא הכא לר"ש קיימינן, דאילו ר' יוסי גם בהעלאה פטר בשנים מקרא דההוא אחד ולא שנים, ובמשנה דשבת פ"י מ"ה שהביא הגרע"א הוא רק לת"ק אבל ר"ש פוטר שם גם בזה אינו יכול וזה א"י, ואמרינן שם בגמרא צ"ג ע"א דלר"ש דס"ל בעשותה יחיד שעשה חייב שנים שעשאוה פטורין אית ליה תרי מיעוטי חד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי זה א"י וזה אינו יכול, והשתא בסוגיין כמו דפשיטא ליה להגרע"א דבהעלאה בשנים חייבין אפילו בזה יכול וזה יכול משום דמרבינן מאיש איש, כמ"כ בשנים ששחטו דפטורין ה"נ אפילו בזה אינו יכול וזה א"י ממעטינן להו מדכתיב ההוא אחד ולא שנים, ואם בא לחקור איך יהיה הדין אליבא דת"ק דר"ש בשבת דמחלק בין יכול אחד ללא יכול, הלא פשטות הדברים מורים כיון דמסדר המשנה לא קבע הכא דעה שלישית, ש"מ דגם האי תנא דשבת ס"ל כחד מהני תנאי כר"ש או כר' יוסי, ולפי מאי דכ"א דריש מקראי כנ"ל, וע' בת' באר יצחק חא"ח סי' י"ד ענף ה' ובמנ"ח מצוה תפ"ז.

ודאתאן עלה יש להעיר בהא דלכאורה איכא למידק מ"ש דגבי שבת איצטריך קראי לזה יכול וזה יכול וכן לזה א"י וזה א"י, ואילו גבי נזיקין תנן בב"ק ד"ט ע"ב הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו, ובגמרא שם דף יו"ד ע"א בחופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה פליגי רבי ורבנן, ובמרבה בחבילה פריך הש"ס אי דבלאו איהו לא אזלא פשיטא אלא דבלאו איהו אזלא מאי קעביד, וכן בחמשה שישבו על ספסל אחד וכו' אי דבלא איהו לא איתבר כו', וע"ש תוד"ה מאי ושם ד"ס ע"א תוד"ה והכא, די"ל דדוקא בחייבי חטאות איצטריך קרא דבעשותה יחיד שעשה חייב שנים שעשאוה פטורין, ומזה מסתעף לאם יכול לעשותה בעצמו או לא, משום דבמזידין שלהם הם חייבי כריתות, ואין מקום לכריתות משותפת או לחילוק כריתות, משא"כ בנזקין דאפשר לחלק בתשלומין או לשלם בשיתוף, דוגמא דמשלשין בממון ואין משלשין במכות דתנן במכות ד"ה ע"א, וע' ב"ק נ"א ע"א ובתוד"ה האחרון ושם ד"י ע"א תוד"ה אחרון ואכמ"ל, וע"ע בת' באר יצחק שם ענף ז'.

שם ר' יוסי אומר ההוא אחד ולא שנים א"כ מה ת"ל איש איש דברה תורה כלשון ב"א, והכי אמר ר' יוסי בהדיא בתו"כ פ' קדושים פרק ח' ובמכילתא משפטים בקרא דואם

גנב יגנב, והא דבע"ז כ"ז ע"א ס"ל לר' יוסי דלא דברה תורה כלב"א ע"ש בתוד"ה דברה ובמש"כ שם עה"ג, וע' בהתוה"מ פ' משפטים סי' ק"ס ובפ' קדושים סי' פ"ח.

שם דאמר אבוה דשמואל כמאן מהדרינן פוקעין לגבי מזבח כמאן דלא כר' יוסי, ע' מל"מ פי"ט הי"א ממעה"ק ובת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ב ובמנ"ח מצוה ת"מ.

שם ואינו חייב עד שיעלה לראש המזבח א"ר הונא מ"ט דר' יוסי דכתיב ויבן נח מזבח כו', ויל"ד ממש"א בירושלמי מו"ק פ"ג והובא בתוס' שם ד"כ ע"א דאין למדין מקודם מ"ת, וע' בשאילתות פ' ויחי סי' ל"ה ובהעמק שאלה שם ובמש"כ בחידושי לחולין ט"ז ע"א פ"ה ע"א ושם ד"ק ע"ב.

ועוד יל"ד מאי ראיה מייתי מקודם מ"ת, הלא לדידן מוחלט בדיני קרבנות שצריך להיות ממשקה ישראל מן המותר לישראל, ולקמן קט"ז ע"א אמרינן קרבו שלמים בני נח דכתיב והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו כו' ע"ש, ואע"ג דלדידיה לא הותר לאכול בשר כדאמרינן בסנהדרין נ"ט ע"ב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה כו' וכשבאו בני נח התיר להם כו' ע"ש, ובע"כ ניתנה תורה ונתחדשה הלכה במעשה הקרבנות, ומצאתי בהקדמת עונג יו"ט שהעיר אהא דקרבנו של הבל, וכתב דאף דלא הותר לאדם והבל לאכול בשר מ"מ לא הוי אלא איסור גברא ולא איסור חפצא ע"ש, אולם אף לפ"ד בהכרח דהדרינן לכללין, דאיך בא לנו איסור חפצא, בע"כ מהא דנתחדשה הלכה מזמן מ"ת להניח חותם האיסור, והדק"ל בנוגע לסוגיין, איך ילפינן מקודם מ"ת וצע"ק.

שם הכתיב ויקח מנוח הוראת שעה היתה, כה"ג ביומא ס"ט ע"ב וביבמות ד"צ ע"ב ובע"ז כ"ד ע"ב ובסנהדרין ע"ח ע"ב ושם ד"פ ע"ב ובתמורה ט"ו ע"ב וע"ש כ"ה סוף ע"ב ובירושלמי מגילה פ"א הי"ב, וע' בתוס' סנהדרין פ"ט ע"ב ד"ה אליהו ובר"ש ידים פ"ד מ"ג וברמב"ם ספ"ב ממעה"ק וספי"ח מה' סנהדרין ובהקדמתו לסדר זרעים. וע"ע מש"כ הגאון בעל נתיבות המשפט בספרו נחלת יעקב עה"ת פ' שופטים בפסוק אשימה עלי מלך.

רש"י ד"ה אבל באבר אחד והקריבו לחצאין כו', ע' מל"מ פי"ט הי"א ממעה"ק ובת' הגאון מהרי"ל דיסקין זצ"ל בחלק הכתבים סי' פ"ט ובמנ"ח מצוה ת"מ.

תוד"ה שוגג אנוס ומוטעה קצת קשה אנוס ל"ל קרא פשיטא דאונס רחמנא פטריה ע"כ, וכה"ג איכא למידק בתו"כ קדושים פרשה יו"ד גבי מולך, דגם שם דרשו כמו הכא מתיבת ההוא, אקרא דושמתי אני את פני באיש ההוא, ההוא ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה, וע' באגרות הרמב"ם מאמר קדוש השם.

בא"**ד** ושמא האי אנוס פרט לאומר מותר ע"כ, וקשה מה הרויחו בתירוצם הרי אומר מותר היינו שוגג כדפירש"י במנחות מ"ט ע"א, ואכתי אנוס ל"ל, והנה הא דאומר מותר אשכחן נמי בשבת ס"ח ע"ב ושם ע"ב ע"ב ובסנהדרין ס"ב ע"א ובמכות ד"ז ע"ב וד"ט ע"א, ובכה"מ הקשו בתוס' דגבי שבת ועכו"ם חשבינן אומר מותר לשוגג ובמכות שם ממעטינן מבשגגה פרט לאומר מותר, ותירצו דגבי גלות ממעטינן משום דכתיבי בשגגה טובא ע"ש.

ולולא דמסתפינא היה נלע"ד ליישב קושיתם, דהנה צריכים אנו להבין מקודם ביאור דבריו של אומר מותר, מה יאמר שמותר, ומאיזה טעם חשב שמותר, ועפ"ז נמצא דאו"מ דגבי גלות ל"ד כלל לאו"מ דשבת ועכו"ם, דהתם להיותם פרטי עבירות הרבה, יוכל לאמר דידע דחרישה וזריעה אסורה בשבת אבל חשב דקצירה וטחינה מותרת, וע' בחידושי הרמב"ן לשבת ד"ע ע"ב, ובעכו"ם סבר דשל כסף וזהב אסורה ושל עץ מותרת, נמצא דנופל לאמר אומר מותר על פרט זה שנעלם ממנו, ואם נאחז טענתו זו הנה הוא שוגג גמור על פרט זה, משא"כ באו"מ דגבי גלות הרי כבר נהרג על ידו נפש מישראל, והיא חדא פעולה שנעשתה על ידו, ואין בפעולה זו פרטים שיהיה נופל לאמר שפרט זה מותר, ומה יאמר שחשב שמותר, ולהכי פירש"י במכות ד"ז ע"ב וז"ל אומר מותר סבור שמותר להרוג ישראל וזהו מזיד שלו עכ"ל, ועפ"ז שפיר קאמר הש"ס דגבי גלות נדרש בשגגה פרט לאומר מותר, דאו"מ להרוג ישראל לא נחשב מאומה בכלל שוגג, רק למזיד יחשב כדפירש"י, ועפ"ז סרו קושית התוס' בכה"מ כנ"ל.

ובעצם מחלקותם דאביי ורבא גבי גלות אי או"מ הוא אנוס או קרוב למזיד, נלע"ד בד"ז דאף דלכאורה לא ניתן להאמר טענה כזו, מ"מ אם טען כזאת, והסנהדרין הכירו בו שהוא נבער מדעת, ובתכונות קשות וקרות, או בגר שנתגייר ותולדתו באתרא דנפישי רוצחים, ושפיכות דמים הוא דזל גבייהו, ומכש"כ אם הנהרג הכניס את ההורג בכעס גדול, עד שיש מקום לחשוב שלפי תכונתו ומצבו בעת ההיא, חשב בתמימות שמותר לו לנקום נקמתו אף בשפיכת דמים ממש, בזה פליגי, דמ"ד אנוס הוא מפני שהוא דן אותו לפי תכונתו, מקומו, ושעתו במצב כעסו, ואידך ס"ל דאפ"ה אומר מותר לשפיכת דמים קרוב למזיד הוא, ואיך שיהיה אם הוא קרוב למזיד או אנוס עכ"פ שפיר מיעטיה קרא מבשגגה, כנלע"ד לולא דברי התוס', וע' ברמב"ם פ"ו ה"י מרוצח ופ"ה ה"ח מה' תרומות וברש"י ריש כריתות סוף ע"א ובהשמטות לשטמ"ק ובב"ש שם ולדף ג' ע"ב ובבכורות כ"ג ע"א תוד"ה סבר ובט"ז יו"ד סי' צ"ט סק"ט ובפלתי שם מש"כ בשם המג"א ר"ס שי"ח ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' ג' ובח"ס חי"ד סי' פ"ח ובחח"מ סי' כ"ב ובמה שהאריך

בזה הגאון ר"ח זצ"ל מוואלאזין בחוט המשולש סי' י"ג ובנוב"י מ"ת חח"מ סי' ס"א ובת' הגרע"א סי' ר"ו.
תוד"ה אכל בהמה, ומ"ס פטור כר' ישמעאל דלעיל וקסבר דלא מהדרינן פוקעין כו', ע' מל"מ פי"ט הי"א ממעה"ק.

דף קט.

במשנה. המעלה כזית מן העולה ומן האימורין כו', בשטמ"ק גריס ומאימוריה, ומשמע דהוא מפני גרסת רש"י, ונראה דדעת שניהם שוה לשבש גרסת משנתינו, משום דעלה אמרינן בגמרא תנינא להא דת"ר עולה ואימוריה מצטרפין לכזית להעלותן בחוץ כו', אולם המעיין בתוספתא מעילה פ"א שמשם מקור הדברים, ימצא הגרסא עולה ואימורין מצטרפין זע"ז למעלן בחוץ, וכן העתיקו התוס' שם בסוגיין ובמנחות נ"ח סוף ובמל"מ פי"ט ה"א ממעה"ק, וגרסא זו נ"מ לדינא דאי גרסינן עולה ואימוריה, אז חייב על ההצטרפות של מעלה בחוץ דדוקא אם צירף לבשר העולה אימורי עולה זו, ואם הגרסא היא עולה ואימורין מצטרפין, אז חייב גם על הצטרפות אימורין מקרבן אחר, לפי שכל אימורין הן קדק"ד כבשר עולה וכולן כליל.
שם ת"ל זבח מנין לרבות את הדם ת"ל או זבח, כ"ה הגרסא בילקוט אחרי רמז תקפ"ב.
שם ופסח וחטאת ששחטן שלא לשמן כו', ע"ל קט"ו ע"א רש"י ד"ה אי נימא בזמנו ובפמ"א וצ"ק שם.
שם והא תנן כל הפיגולין מצטרפין כו', עמש"כ בחידושי למעילה ט"ו ע"ב.
רש"י ד"ה ואימורי קדשי קדשים כבשי עצרת ע"כ. פי' דעולה חטאת ואשם כבר חשבינהו בברייתא ומאי ניהו תו קדק"ד, ובע"כ דהיינו כבשי עצרת.
רש"י ד"ה ת"ל לעשות משמע הראוין לעשות, ובשטמ"ק גריס ליעשות, והרמב"ם בפיה"מ כתב וז"ל לעשות אותו לה' כל הנעשה לה' חייבין עליו בחוץ, וע' בלח"מ פי"ט ה"ג ממעה"ק.
רש"י ד"ה כאן בנותר דקיי"ל מנחות כ"ה כל הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה כו', ע' פסחים כ"ד ע"ב תוד"ה לרבות ועמש"כ בחידושי לכריתות ס"פ דם שחיטה.
רש"י ד"ה אינו זורק את הדם דאית ליה לר' יהושע אם אין בשר אין דם מועשית עולותיך הבשר והדם ובזבחים כתיב ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל הזקיקין הכתוב זה לזה ע"כ, הא דהוצרך רש"י להביא מסקנת הש"ס דפסחים ע"ז ע"ב אליבא דר' יהושע, דהני תרי קראי מבע"ל חד בעולה וחד בשלמים, משום דקרא דועשית עולותיך איירי בעולה,

ואיהו קאמר הכא כל הזבחים שבתורה, ואע"ג דלא שוו שיעורייהו לעולה כדמסיק הכא גופה בברייתא משו"ה הביא רש"י לקרא דודם זבחיך ישפך והבשר תאכל, דכתוב זה בא להדיא להורות על כל הזבחים חוץ מעולה דהזקיקן הכתוב זל"ז, וכדמצרכינן להו לתרווייהו בפסחים שם.

תוד"ה עולה. במס' מעילה פ' קדשי מזבח תנן חמשה דברים בעולה מצטרפין כו', עמש"כ בזה בחידושי למעילה ט"ו ע"ב.

בא"ד ועוד תנינהו למעוטי דם דאין חייבין עליו משום פיגול ע"כ, אע"ג דזה נמי כבר תנינא במשנה לעיל מ"ה ע"ב וע"ש מ"ו ע"א ובתוי"ט למעילה פ"ד מ"ב.

בא"ד אבל דרך אכילה ששרה פתו ביין שיעורו בכזית, ע' מה שהאריך בזה בת' חמדת שלמה חי"ד סי' ט"ז, וע' במנ"ח מצוה קמ"ח.

תוד"ה כל. וי"ל דהוה מוקמינן לה בעולה כו', ע' מעילה ט"ו ע"ב תוד"ה כל הפיגולים ובמש"כ בחידושי שם.

דף קט:

וכזית חלב, ונרשם עה"ג או כזית, וכ"ה גרסת רש"י, מה שיש להעיר בזה כתבתי בחידושי לעיל דף כ"ה ע"ב.

במשנה הקומץ והלבונה כו' ומנחת נסכים, ע"ל ע"א ושם בתוד"ה ומנחת ובתוספתא פי"ב ותו"כ אחרי פרק יו"ד ובמפרשים שם.

שם דתניא יכול המעלה פחות מכזית קומץ כו' והמנסך פחות משלשה לוגין יין פחות משלשה לוגין מים יהא חייב ת"ל לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ע"כ, וצ"ל דלר' יהודא דע"כ פליג אברייתא זו, דהא איהו קאמר בלוג היה מנסך כל שמונה כדתנן ס"פ לולב וערבה וע"ש מ"ז ע"א רש"י ד"ה בלוג, גם הוא לא יפלוג על דרשה זו, אלא יפרש לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר, דהוא פחות מלוג.

רש"י ד"ה והקטרת. קסבר כי כתיב אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר אשיעור הקטרה כתיב והיינו כזית, ע' מה שתמה בזה במל"מ פי"ט הי"א ממעה"ק.

רש"י ד"ה חצי פרס בפנים לאו דוקא חצי פרס נקט דה"ה לכזית כו' ע"כ, אולם בירושלמי יומא פ"ד ה"ה הגרסא בברייתא גופה הקטיר כזית בחוץ חייב פחות מכזית בפנים פטור, וע' במל"מ פי"ט ממעה"ק סוף הלכה י"א ובגבורות ארי ליומא מ"ד ע"ב.

רש"י ד"ה מלא חפניו דוקא ובבת אחת כו', ע' מה שתמה על דבריו במל"מ ה' מעשה הקרבנות פי"ט הי"א.
תוד"ה כאן. אלא אימא עולה ואימוריה מצטרפין זע"ז כו', עמש"כ בחידושי למעילה דף ט"ו.

דף קי.

מר סבר קביעות מנא מילתא היא ומ"ס לאו מילתא היא, הסבר הדברים בדעת רבא ע' במל"מ פי"ט הי"א ממעה"ק.
שם איבעיא להו חסרון דחוץ שמיה חסרון או ל"ש חסרון כו', ביאור חלקי הספיקות בסתמא דתלמודא ע' במל"מ שם.
שם והאיכא חציצה אמר שמואל כשהפכן ור' יוחנן אמר אפילו תימא שלא הפכן והא מני ר"ש היא כו' רב אמר מין במינו אינו חוצץ, והנה בנחל אשכול לס' האשכול ח"ג סי' ל"ב הק' הלא ליכא מאן דפליג אמב"מ דא"ח ואמאי מוקי למתניתין כיחידאי ע"ש, באמת משמע דהכ"מ בפי"ט ה"ה ממעה"ק הרגיש בזה ע"ש, אולם ברי"ט אלגזי לבכורות ד"ט כתב דאפשר נמי דשמואל ור' יוחנן דבסוגיין פליגי באמת על כל האי דינא דמב"מ א"ח. ואינהו ס"ל דחוצץ וע"ש מה דהאריך בזה וע' בפלתי ס"ס כ"ח, וע"ע בתוס' מנחות ד"ז ריש ע"א ובמש"כ בחידושי שם ולבכורות ד"ט ע"ב.
שם א"ר זירא נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים כו', ע' ברש"י מנחות כ"ב ע"א ובתוס' שם כ"ג ע"ב ד"ה התם.
במשנה אחד בפנים ואחד בחוץ חייב, פי' ובזה גם ר"א מודה, וכן בסיפא גבי שני בזיכי לבונה כמבואר בתוספתא פי"ב.
במשנה הזורק מקצת דמים בחוץ חייב, בטהרת הקדש ע"ד התוס' בסוגיין ע"ב ד"ה ומודי, מפרש דהאי מקצת דמים הוא אפילו נתן מתנה ראשונה בפנים ואח"כ נתן מתנה מן השלש האחרונות בחוץ אפ"ה חייב, ועמש"כ בחידושי לעיל ל"ח ע"ב, אבל ראיתי בתפארת ישראל שכ' דהאי זרק מקצת דמים בחוץ היא הזאה ראשונה דאילו זרק אחד מהאחרונות בחוץ הו"ל כזורק שירי הדם בחוץ דפטור עכ"ל, ולע"ד בלתי ברור כ"כ, ראשית מאי ענין הזאות אחרונות לשירי הדם, הלא בברייתא בגמרא קרי ר"ע לשירי הדם שירי מצוה, והזאות אחרונות ניהי דאינן מעכבין כדתנן לעיל ר"פ ב"ש, אבל לכתחילה הן מעצם המצוה, ורש"י פירש דמשנתנו איירי בין בפנימיות בין בחיצונות, א"כ גם שירי הדם תלוי בפלוגתא כדלקמן קי"א ע"א, וע' בתוס' לעיל ל"ט וביומא ד"ס ואכמ"ל.

רש"י ד"ה הקומץ והלבונה של מנחת נדבה כו' ע"כ, פי' דבמנחת חוטא ליכא לבונה וע' מנחות י"ב ע"ב.

תוד"ה מין במינו אינו חוצץ והא דאמרינן לעיל ט"ו ע"ב ע"ג רגל חבירו פסול אין דרך שירות בכך, והק' הגרע"א עה"ג אמאי לא סגי להתוס' תירוץ הש"ס ביומא נ"ח ע"א שאני רגל דלא מצי מבטל ליה, וכבר הקדימו בזה בטהרת הקדש ע"ש.

אולם בחק נתן תירץ לקושית התוס' וז"ל הא דאמרינן מין במינו אינו חוצץ היינו דוקא כשהוא גוף אחד כמו הכא אבל כשהם שני גופים אע"ג דמין במינו חוצץ עכ"ל, ולע"ד היא נגד גמרא ערוכה בבכורות ד"ט ע"ב דקאמר שם מין במינו אינו חוצץ, והתם תרי גופי נינהו, ודוחק לחלק בין שני וולדות הבאים מרחם אחד לסתם שני גופים, ועכ"פ הי"ל להעיר מהתם, וע"ש ע"א תוד"ה אמר ובמש"כ בחידושי לעיל כ"ד ע"א ולבכורות ד"ט ע"ב.

ולע"ד בלתי מובן תירוץ התוס' ע"פ סוגיא דלעיל כ"ד ע"א, דכייל פסול דעומד ע"ג רגלי חבירו עם עומד ע"ג בהמה או ע"ג כלים, וקעביד התם צריכותא בכולהו, אבל עכ"פ סוג אחד דחציצה פוסלתן, ומטעמא דתנא דבי ר' ישמעאל הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשין מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת אף ריצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה ע"ש, הרי דלולא הך ילפותא לא הוה פסלינן עומד ע"ג רגלי חבירו מטעם דאין דרך שירות בכך כמו עומד ע"ג כלים, ותנא דבר"י גופיה מדוע צריך לחפש טעם פסלותן מהא דמצינו פסול כזה אצל כלי שרת, ולא קאמר דבכולהו פסל תנא דמתניתין משום דאין דרך שירות בכך, וצ"ע כעת, וע' ברכי יוסף חא"ח סי' ע"ד סק"ה.

תוד"ה קומץ. ומ"מ תימא דאפילו למ"ד יש ברירה האיך מתברר חלקו של קומץ כו', וכ' בצ"ק פי' הא לא הוברר למפרע על איזה חלק הקטיר הקומץ כו' ע"ש, ולולא דבריהם היה נלע"ד דלאו מטעם ברירה למפרע אתינן עלה, רק כוונת רש"י היתה בפירושו דלאחר שהרים הקומץ, חלק השירים לשני חלקים, ואמר בפירוש קודם ההקטרה הנני מקטיר קומץ זה ע"מ להתיר לי חצי זה שמצד ימיני שבררתי לאכילה, וחצי השני של צד שמאל יהיה מסיק לשם עצים או יפזרם לבית הדשן כדאמרינן ביבמות ד"ק ובסוטה כ"ג, וזהו כוונת רש"י במש"כ ובירר לחלקן כגרסת השטמ"ק, היינו שהוא בעצמו בירר משני החלקים על איזה משניהם תחול הקטרת הקומץ, ומה שפירש"י מהו לאוכלן, נראה דבלא"ה זהו שבוש, דהא לא בא לאכול שני החצאין אלא חלק אחד, וצ"ל מהו לאוכלו בויו"ו, כן היה נלע"ד בכוונת רש"י לולא דבריהם.

בא"ד ואי אכיל לה לקי כמו אוכל בשר חטאת ואשם קודם זריקה, ע' מנ"ח מצוה תמ"ח.

דף קי:

ר"א אומר אף המנסך מי החג בחג בחוץ חייב, ויל"ד טובא מה ענין זה לרישא דמשנתינו דזורק מקצת דמים בחוץ, ומדוע דלג על דין ניסוך היין הנוהג בכל יום ונקט ניסוך המים שנוהג רק בחג הסוכות, דודאי לא פליג תנא דמתניתין על תנא דברייתא לקמן קי"א ע"א דתני המנסך ג' לוגין יין בחוץ חייב, והו"ל למיתני כדקתני לעיל ק"ט ע"א בברייתא, ג' לוגין יין וג' לוגין מים, וכ"ה בתוספתא פי"ב ובתו"כ אחרי פרק יו"ד, וכן יל"ד קצת בגמ' בסוגיין, דמסדר הש"ס סידר ברייתא דניסוך המים קודם הברייתא דניסוך היין, אע"ג דהיא תדירא.

וא"ל דלחידושא דרבא בגמרא דקאמר ומודה ר"א בדמים, להכי סמכיה דברי ר"א לזרק מקצת דמים, דא"כ אמאי צריך רבא להביא ראייתו מהא דר"א ור"ש אומרים ממקום שפסק משם הוא מתחיל, הלא סמיכת דברי ר"א לת"ק היה די לו, וכקושית התוס' בד"ה ומודה, ובע"כ כתירוצם דדברי ר"א במנסך מי החג אין להם שייכות לדת"ק, וצ"ע.

שם א"ר יוחנן משום רבי מנחם יודפאה, בחילופי הגרסאות בזה ע' בשטמ"ק ודק"ס, אולם בירושלמי סוכה פ"ד ה"ו הגרסא יוסי בן חנינה בשם מנחם יותפייה.

שם והא ר' אלעזר מי החג קאמר, וכ' בדק"ס אע"ג דרש"י גריס הכי אבל בכ"י וכן בדפוסים הישנים ליתא תיבות ר' אלעזר ע"ש, וכן בתוס' מעילה י"ג ע"ב לא גריס ג"כ בסוגיין תיבות ר' אלעזר, רק והא מי החג קאמר.

שם אישתמיטתיה הא דא"ר יוסי כו' עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלמ"מ, וקשה מנלן דאישתמיטתיה בין לפירש"י בין לפי' התוס'. הלא באמת ר"ע פליג וס"ל דהוא דבר תורה ולא הלמ"מ, כדאמרינן בירושלמי שביעית פ"א ה"ה רבי בא ר' חייא בשם ר' יוחנן ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני ודלא כר"ע דר"ע אמר ניסוך המים דבר תורה בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם מ"ם יו"ד מ"ם ע"ש. ובזה מתורץ קושית התוס' במו"ק ד"ג ע"ב בד"ה ניסוך, דבאמת סוגיא דשבת ס"ל כר"ע, וע' בגבורות ארי לתענית ד"ב ע"ב. והא דאמר מנחם יודפאה ר' אלעזר בשיטת ר"ע רבו אמרה כו', היינו דבזה אזיל בשיטתיה דרביה דניסוך המים דאורייתא, אבל לא מטעמיה, דר"א דריש מקרא דונסכיה בשני ניסוכים הכתוב מדבר אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין, ור"ע דריש לה מריבויי דמ"ם יו"ד מ"ם, וצ"ע כעת.

רש"י ד"ה הא דא"ר יוחנן אלמא לכו"ע דאורייתא הוא ע"כ, אולם הרמב"ם בפיה"מ כ' וז"ל וכבר נתבאר לך במס' סוכה שבסוכות מנסכים מים ע"ג המזבח ור"א סבר שזה חייב מן התורה ולפיכך אמר שהמנסך בחג בחוץ חייב ואין הדבר כן לפי שאינו אלא הלמ"מ,

וכ' בתוי"ט וז"ל ותמיהני דמה לי מפורש מדאורייתא מה לי הלמ"מ הרי שתים זו שמענו מפי הגבורה ולמה לא יהיה חייב על מה שהוא הלמ"מ כמו על מה שהוא מדאורייתא כו', וע' בפמ"א בסוגיין.

ולע"ד בלתי מובן תמיהתם הלא ידוע דלהרמב"ם דרך סלולה בזה לעצמו, כמש"כ בתשובות הרמב"ם סי' קמ"א דאפילו שהוא הלכה למשה מסיני מדברי סופרים קרינן ליה ואין שם מן התורה אלא דבר שהוא מפורש בתורה, וכ"כ בפירושו לכלים פי"ז מי"ב וז"ל שכל מה שלא התבאר בלשון התורה יקרא מדברי סופרים ואע"פ שהדברים הן הלכה למשה מסיני כו', ועי' ברמב"ם פ"ה ה"ג מה' שחיטה, והאריך בשיטתו זאת בסה"מ שרש שני, ומה מאד הרעיש עליו שם הרמב"ן ז"ל, וע' בתשובות הרשב"א סי' אלף קפ"ה ובריב"ש סי' י"ד וסי' קס"ג ובמפרשי הרמב"ם ריש ה' אישות.

ורש"י דבסוגיין דמפרש דהלמ"מ הוא דאורייתא ס"ל כהרמב"ן והראב"ד בפ"ג ה"כ מה' אישות דהלמ"מ דאורייתא ממש הוא. וכ"ה דעתו בכ"מ בש"ס כמש"כ בברכות י"ט ע"ב ובשבת ט"ז סוף ע"ב ובעירובין י"א סוף ע"ב ושם צ"ה ע"א ובפסחים מ"ד ע"א וביומא מ"ד ע"ב וע"ש כ"ה ע"ב ד"ה אפילו ע"ת ובסוכה ד"ז ריש ע"ב ובחולין ד"כ ריש ע"ב ושם כ"ז ע"ב ודף ס"ד ע"א ובנדה ד"ט ע"א ושם ט"ו סוף ע"א.

שוב מצאתי בציון ירושלים לירושלמי סוכה פ"ד ה"ו דמדבריו משמע דהר"ן סובר כהרמב"ם, לפ"מ דקאמר דעל הלמ"מ אין עונשין, וסמיך נמי דבריהם להא דנזיר כ"ה ע"ב אהא דהלכתא גמירי לה, דקאמר אי מהלכתא הוה אמינא הלכתא ואי אקריביה לא ליחייב עליה ולא כלום קמ"ל קרא דאי מקריב ליה קאים עלה בעשה, הרי דעל הלמ"מ אין עונשין כנ"ל בדעת הר"ן המורה כדעת הרמב"ם, וע' בטו"א לחגיגה ד"ו ע"ב וע"ע בכורות ט"ז ע"א ובתוד"ה כל ובתמורה י"ח ע"א תוד"ה ל"ל ולעיל ד"ה ע"ב תוד"ה הגה"ה ובשבועות י"ב ע"א תוד"ה אשם ובקידושין ד"ט ע"א תוד"ה הלכתא ובת' חו"י סי' קצ"ב ובבאר שבע לכריתות ד"ו ע"ב ובפר"ח ליו"ד בפתיחתו לה' טרפות סי' כ"ט ובס' המאיר לעולם ח"א סי' כ'.

תוד"ה אי. וכדאמרינן לעיל במעלה ע"ג הסלע דמשום דהויא הקטרה בבמת יחיד מחייב עליו בחוץ בשעת איסור הבמות ומיהו לא דמי כו', ע"ל קי"א ע"א רש"י ד"ה בקרבו.

תוד"ה אישתמיטתיה. וי"מ אאישתמיטתיה לר"ל דאי הוה שמעה לא היה מקשה כלום כו', ולע"ד יל"ד ע"ד הי"מ תמיהת התוס' בראשית דבריהם, הלא ר' יוחנן אמרן לתרווייהו, ואי האי דינא דניסוך המים הויא תפיסה ע"ד ר"ל, אמאי לא אמר לו ר' יוחנן בעצמו, דהא ר"ל הקשה לר"י גופיה כמבואר בסוגיין, והאי אישתמיטתיה הוא מדברי

הש"ס, ואי ליכא תפיסה מזה על ר"ל, מדלא השיב לו ר"י בעצמו, א"כ איך תפיס הגמרא על ר"ל לאמר עליו דאישתמיטתיה הא דא"ר יוחנן.
תוד"ה ביש שיעור. ומפרש הר"ח איפכא דת"ק סבר יש שיעור כו', ע' ירושלמי סוכה פ"ד ה"ו ובש"ק ומה"פ ותוס' רי"ד שם.

דף קיא.

בקרבו נסכים במדבר פליגי כו', ע' בס' זרע אברהם על הספרי ר"פ שלח ובהתוה"מ שם.
שם בירוצי מדות איכא בינייהו, ע' מנחות פ"ח ע"א תוד"ה בירוצי ובמה"פ לירושלמי שקלים פ"ד ה"ב.
שם במת יחיד אינה צריכה נסכים דברי רבי וחכ"א טעונה נסכים כו', ע' ירושלמי מגילה פ"א הי"א.
שם א"ר יוחנן תנא ר' נחמיה כדברי האומר שירים מעכבין כו', ע"ל ל"ט ע"א ושם מ"ב ע"ב תוד"ה הא וביומא ד"ס ע"ב תוד"ה תנא ובהקומץ זוטא ט"ז ע"א תוד"ה כגון.
שם א"ל ר"ע והלא שירי הדם שירי מצוה הם, בתוספתא פי"ב הגרסא אמר ר' יעקב והלא שירי מצוה הן האיך חייבין על שירי מצוה.
רש"י ד"ה בקרבו נסכים. הואיל ובשעת היתר הבמות קריבין בלא קדושת כלי כדאמרן לעיל במעלן ע"ג סלע כו', ע"ל ק"י ע"ב תוד"ה אי.
רש"י ד"ה השוחט את העוף בפנים, וכל השוחט בחוץ פסול הוא וחייבין על העלאתן התם רחמנא רבייה ע"כ, וכן פירש"י לעיל מ"ב ע"ב בד"ה כי הדר וע"ש תוד"ה כי מדי.
תוד"ה בקרבו נסכים. דר"א על כרחין סבר אין שיעור כו', ע"ל ק"י ע"ב תוד"ה אישתמיטתיה ותוד"ה ביש.
תוד"ה במה, מודה ר' ישמעאל דבמת צבור טעונה נסכים ע"כ, וכן מוכח בתוספתא שילהי מכילתין, דכל מחלוקת דר"מ וחכמים אי טעון נסכים היא רק בבמת יחיד, משמע דבבמת צבור לכו"ע טעון נסכים.
תוד"ה לדברי. וכתיב בה נסכים בעולת תמיד בק"צ הוא אבל היחידים לא נתחייבו בנסכים כו', ע' בהתוה"מ פ' שמיני סי' י"ב.

דף קיא:

שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב, פי' שתים, והנה בתוספתא תמורה ספ"א דחשיב הדברים שבין עופות למנחות, תנא שהעופות חייבים עליה בחוץ, וכ' שם במנחת בכורים וז"ל בחוץ שמלקן דראוי לבא אל פתח אה"מ ע"ש, ולפי המבואר במשנתנו הלא רבותא טפי

בשחיטה מבמליקה לענין שחוטי חוץ, דבמליקה חייב רק על העלאה. ודוקא כשמלקו בפנים, משא"כ בשחיטה דחייב שתים על השחיטה ועל העלאה אם שחטו בחוץ והעלה בחוץ, וע' ברמב"ם וראב"ד ספי"ח ממעה"ק, ולפ"ז טפי עדיף לפרש התוספתא דקתני חייבים על עופות בחוץ, גם על השחיטה, ומדוע דייק דוקא על המליקה.

שם אמר זעירי שחיטת לילה בבהמה איכא בינייהו, ע"ל ק"ח ע"א תוד"ה שחיטת.

שם חוץ מן השוחט עולה בפנים והעלה בחוץ, ע"ל ס"ח ע"ב תוד"ה אמר.

במשנה חטאת שקבל דמה בכוס אחד כו', ויל"ד קצת מדוע תנא חטאת הלא גם בעולה הטעונה שתי מתנות שהן ארבע יש בה כדי חלוקה דשתי כוסות, ובאמת בתוספתא פי"ב הגרסא עולה שקבל דמה בכוס אחד כו' הא למה זה דומה למפריש עולתו כו' ע"ש, ואפשר משום בבא דסיפא במשנתנו דעלה מסיק כשם שדמה פוטר את בשרה כו', דזה שייך רק בחטאת, דזריקת דמה מוציא את בשרה מן המעילה, משא"כ עולה דמועלין בבשרה עד שתצא לבית הדשן כדתנן במעילה ד"ט ע"א.

רש"י ד"ה שחט בחוץ. רחמנא רבייה מאו אשר ישחט לעיל ק"ז ואהעלאתו נמי אמרינן לקמן קי"ט ואליהם תאמר לערב פרשיות כו', ע' באותו עמוד לקמן בסמוך רש"י ד"ה והשתא בסה"ד ולקמן קי"ט ע"ב תוד"ה ואליהם.

רש"י ד"ה כשם שדמה. פוטרת את חברתה מן המעילה משום חטאת שכיפרו בעליה כו', עמש"כ בחידושי למעילה ד"ו ע"ב.

תוד"ה השוחט. וי"ל דלילה אין מחוסר זמן אבל התם מחוסר מעשה ע"כ, וקשה איך אפשר להפריד בין הדבקים, הלא כל זמן שהוא לילה בע"כ מחוסר מעשה דפתיחת דלתות ההיכל. כדתנן בתמיד פ"ג לא היה שוחט השוחט עד ששומע שער גדול שנפתח, ושום קרבן לא היה נשחט קודם תמיד של שחר דהעולה עולה ראשונה, וע' תוס' עירובין ד"ב ע"א וביומא כ"ט ע"א.

דף קיב.

הא מני ר' נחמיה היא דאמר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב אי ר"נ אימא סיפא קבל דמה בשני כוסות כו' סיפא אתאן לת"ק דראב"ש דאמר כוס עושה דיחוי לחבירו, והנה הרמב"ם בפי"ט הי"ג ממעה"ק פסק דאם קבל בשני כוסות בין שנתן שניהם בחוץ או אחד בחוץ ואחד בפנים או אחד בפנים ואחד בחוץ הרי זה חייב, ובהשגות א"א זה אינו כלום דאחד בפנים ואחד בחוץ בין למ"ד עושה את חבירו דחוי בין למ"ד עושה אותו שיריים שני לא חזי בפנים וע"ש בכ"מ שנשאר ג"כ בצ"ע ע"ד הרמב"ם.

והנה זה עתה יצא לאור על הרמב"ם ספרו של הגאון הגדול ר' חיים הלוי זצ"ל מבריסק, וסלל בזה לעצמו מסילה חדשה, וכ' דסוגיין הלא איירי דגמר כל המתנות בפנים ופשיטא דפטור בשני כוסות כיון דהויין דחויין ואין בהן עוד דין זריקה כלל, משא"כ הרמב"ם דקאי על מה שהקדים מתחילה דהזורק מקצת מתנות בחוץ חייב, ובזה הוא דמחלק שפיר דבשני כוסות דהויין דחויין וע"כ כל זמן שלא נשלמו כל המתנות כולן עוד לא נדחו וחייב על זריקתן בחוץ משא"כ בכוס אחד דחייל על גוף הדם שם שיריים ודין שפיכה ליסוד ע"כ פטור על מתנות האחרונות בחוץ, והא דא"ר יוחנן לעיל ל"ח ע"ב דשלש מתנות שבחטאת המעלה מהן בחוץ חייב והיינו משום דעדיין ראויין הן לפנים הוא דוקא בשני כוסות או בדם שבצואר דלית בהו דין שיריים ומעשה הזריקה לא חלה עליהן ורק דין דחויין הוא דאית בהו במה דנדחין ממילא בזה הוא דאמרינן דכיון דיש עדיין עליהן חובת ודין מתנות האחרונות ע"כ חייב על זריקתן בחוץ עכת"ד.

ולע"ד דבריו תמוהין במה שהחליט דבכוס אחד אם נתן ממנו מתנה אחת מדם החטאת חייל על הדם הנשאר שם שיריים ודין שפיכה ליסוד, הלא התוס' בסוגיין על אתר הרגישו מהא דלעיל ל"ח ע"ב דלענין חוץ הויין ג' מתנות שבחטאת כתחילתן, ודחו דלסוגיין לא משמע ליה אלא בשיריים דומיא דסיפא דשני כוסות אחד בפנים ואחד בחוץ שלא היה עושה חבירו דחוי אא"כ נתן לכולם ע"ש, הרי בהדיא דדין שירים הוא דוקא אחרי שנתן כל הד' מתנות דומיא דדחוי דשני כוסות שהוא אחרי גמר כל המתנות, וזהו נמי הכוונה במש"כ התוס' לעיל ל"ט ע"א וביומא ד"ס ע"ב בקושיתם, וז"ל איך יתכן זה דלר' נחמיה שלש מתנות שבחטאת לא מעכבי ושיריים מעכבי ע"ש, הרי בע"כ שהבינו בזה הלא השיריים הם בע"כ אחרי כל המתנות, והג' מתנות הן קודם שנעשה הדם שירים ואיך יתכן שהשיריים אחרי כל המתנות יעכבו מה דלא אשכחן כזאת בג' המתנות טרם שנעשה הדם שיריים.

כן הלא בין לב"ש בין לב"ה גם המתנות דבחטאת שלאחר מתנה הראשונה הן מצוה מדאורייתא עכ"פ לכתחילה, ואיך נופל לאמר על דם זה שמצוה מן התורה עוד לזורקו שיחול עליו שם שירים ודין שפיכה ליסוד כמש"כ הגאון הנ"ל ז"ל, ובע"כ כמש"כ התוס' דשם שיריים הוא רק אחרי גמר כל המתנות, ועכ"פ הי"ל להזכיר לדברי התוס'.

ועוד במש"כ דר' יוחנן דלעיל ל"ח דמחייב בחוץ על שלש מתנות שבחטאת הוא דוקא כשקבלן בשני כוסות, הלא גם במשנתנו מחלק בין קבל בכוס אחד או קבלן בשני כוסות, ומכש"כ ר' יוחנן או ר"פ דמבאר שם יש מהן כתחילתן ויש מהם כסופן איך לא היו הם גופייהו מזכירים דחיובא דחוץ הוא דוקא כשקבלן בשני כוסות, דסתמא דמילתא קבל

בכוס אחד, ומשו"ה גופיה מחלק במשנה בין כוס אחד לשנים, והרמב"ם גופיה בפ"ב ה"ו מפסוה"מ שהביא להא דשלש מתנות שבחטאת כ' בזה"ל ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ חייב משום מעלה בחוץ ע"ש, הרי דלא הזכיר בזה תנאי דשני כוסות, ומשמע דהגאון הנ"ל הרגיש בזה, וכמה מן הדוחק תירוצו דבמעה"ק איירי בדם ובפסוה"מ איירי בדין מתנות האחרונות ע"ש, הלא סוף סוף פסק שם הרמב"ם בדין מתנת הדם למעשה, והי"ל להזכיר דדין זה הוא דוקא אם הדם היה בשני כוסות, ועמש"כ בחידושי לעיל ל"ח ע"ב וע"ע לעיל ל"ד ע"ב ובירושלמי יומא פ"ה ה"ד ובהתוה"מ ויקרא סי' רפ"ו.

תוד"ה אלא בסה"ד, אא"כ נתן לכולם, עמש"כ בחידושי לעיל בסמוך.

תוד"ה כשם. כיון דנשחטה קודם זריקת דמה של חבירתה שראוי להתכפר לא הויא חטאת המתה כו', ע' בס' אברהם יגל בחידושיו על הרמב"ם פ"ג ה"ו מה' מעילה.

פרת חטאת פרק ארבעה עשר

במשנה פרת חטאת ששרפה, וכה"נ הגרסא בילקוט אחרי רמז תקפ"א, אבל גרסת רש"י ושטמ"ק הכא והתוס' ביומא ס"ג ריש ששחטה, וכ"ה בדק"ס, וע' בתוס' בסוגיין ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה ששחטה חוץ מגתה גרסינן ע"כ, כוונתו משום דהגרסא במשנתנו ששרפה, אכן יל"ד לפמש"כ התוס' דשחיטה ושריפה דין אחד להם בזה, ומכש"כ לפ"מ דמסקו שם דעיקר גת נתקן לשריפה כו' ע"ש, א"כ מה דחקו לרש"י לדייק דהגרסא הנכונה היא דוקא ששחטה, ואפשר מה"ט גופה כיון דדין שניהם שוה בזה, אמאי צריך לדלג על שחיטה שהיא עבודה מוקדמת.

תוד"ה פרת, וכן במס' פרה פ"ד מ"ב תנן שרפה חוץ לגתה פסולה וה"ה בשחיטה כו' ע"כ, ואלה"ק לפ"ד התוס' גופה כיון דדיני שחיטה ושרפה שוין בה, מ"ש דבמשנה א' שם נקט פרת חטאת ששחטה שלא לשמה פסולה, ובמשנה ב' תנא שרפה חוץ מגתה פסולה, די"ל דבמשנה א' פתח בעיקר מעשה פרה, וראשית עשייתה היא השחיטה, משא"כ במשנה ב' דבעי למיתני נמי שחלקה לעשות מעשיה בשתי גיתות, וזה לא משכחת אלא בשריפה שחתכה אחר ששחטה.

דף קיב:

רש"א בעלי מומין קבועין פטור בע"מ עוברין עובר בל"ת, וכ' בס' יראים ס"ס ש"צ וז"ל יש לשאול לר"ל דאמר אינה לשחיטה אלא לסוף כיון דשחט חצי סימן הו"ל מום קבוע ואינו ראוי לפתח אה"מ כי מטי לסוף דמיקרי שחיטה דמחייב עליה היכי מחייב א"כ

למה אשכחן שחוטי חוץ דמחייב ויש לתרץ כיון דדרך הכשר קעביד אינו נקרא מום כו' עכ"ל.

ולע"ד תמוהים דבריו דמשמע דקושיתו היא רק על ר"ש, דלרבנן פטור על מום עובר כמו על קבוע, ועל ר"ש ג"כ ל"ק דאפשר דחיובו הוא אלא על ההעלאה בחוץ, דעצם קרא דאל פתח אה"מ לא יביאנו קאי על העלאה כמבואר לעיל ר"פ השוחט והמעלה.

ועוד מאי האי דנטר בקושיתו עד שחוטי חוץ, ומטעם בעל מום, ודוקא לר"ש ואליבא דר"ל דס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף, תקשה ליה מטעם טריפה ואליבא דכו"ע דפסול בקדשים כדילפינן במנחות ד"ו, ואפילו בחולין מכי שחיט בה פורתא הו"ל ניקב הושט ואיך תחזור ותתכשר בגמר שחיטה, ובע"כ דזה דרך הכשירה כדפירש"י בחולין ד"כ ע"ב בד"ה וכי לאחר וז"ל וכן בכל השוחטין משנקב הושט יש כאן מעשה טרפה וכי גמר שחיטתו מתכשר אם לא שהה שיעור שהייה ע"ש, ולפ"ז כמו שאין מקום להקשות עוד בכל שחיטה דחולין וקדשים כמ"כ בשחוטי חוץ, ולעד"נ עוד לאמר דבמה דאזהר רחמנא למשה בסיני על דין שהייה, בזה גופה הורה דכל מעשה השחיטה בשיעורה, לפעולה אחת נחשבת, וכל פלוגתא דר"י ור"ל בחולין כ"ט ע"ב אי ישנה לשחיטה מתוע"ס או אינה אלא לבסוף, הוא רק אם נתערב כח או מחשבה פסולה או פעולה אחרת באמצע השחיטה כמבואר להמעיין בכל המקומות בש"ס, אבל בנוגע לעצם השחיטה כשהיא לעצמה לא יעלה על הדעת שיהיה שייך לפלוגתא דר"י ור"ל וצ"ע, וע' בכפתור ופרח פל"א ובמש"כ בחידושי לחולין י"ד ע"א בתוד"ה השוחט.

שם תורים שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן כו' רש"א כו', וכי היכי דפליגי הכא פליגי נמי לענין מעילה דקדשים, והא בהא תליא, כדמשמע במעילה י"ב ע"א, וע' תמורה י"ט ע"ב תוד"ה והא.

שם או"ב ומחוס"ז פטור רש"א ה"ז בל"ת, פי' על השני דאו"ב, כמבואר בתוספתא פי"ב ובחולין פ"א ע"א, וע"ש בחידושי הרמב"ן, וע"ע לעיל י"ב ע"א תוד"ה יום ובש"א סי' נ"ג.

שם והמקבל דמים בחוץ פטור, ע"ל י"ג ע"א רש"י ד"ה קבלו בחוץ ובמש"כ בחידושי שם.

שם ואין בהם משום זרות ולא משום טומאה, והקשו התוס' בסנהדרין פ"ג ע"א אהא דמשום טומאה וז"ל וא"ת תיפ"ל משום טמא שנכנס למקדש דבכרת וי"ל כגון שנטמא בפנים ולא שהה כו' ע"ש, ולכאורה היה אפ"ל דמשכ"ל כשנכנס למקדש דרך גגין, וכדתניא בשבועות י"ז ע"ב טמא שנכנס דרך גגין להיכל פטור שנאמר ואל המקדש לא תבא דרך ביאה אסרה תורה, אמנם לפמש"כ המל"מ פ"ג הי"ט מביאת מקדש דאם שהה

חייב אף בשנכנס דרך גגין ע"ש, ובע"כ נצטרך לאמר דהכא איירי בדלא שהה, ובאופן זה ניחא שפיר אפילו דרך ביאה וכמש"כ התוס'.

אולם דברי המל"מ בלתי מובן לע"ד, דהא לפ"ד הברייתא קרא דאל המקדש לא תבא דגמרינן מינה דחיובא הוא, דוקא דרך ביאה ולמעוטי דרך גגין, והשתא אם נימא דגם דרך גגין חייב בדשהה, א"כ קרא מאי אהני הלא גם בדרך ביאה לא חייבה תורה אא"כ שהה כדתנן בשבועות רפ"ב, ומאי נ"מ בין דרך גגין לדרך ביאה וצ"ע.

אכן קושית התוס' בסנהדרין איכא לתרוצי עפ"ד ר"ת בתוס' שבועות י"ז סוף ע"א וברמב"ן ורשב"א שם, לפ"מ דתנן במכות כ"ג ע"א כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם, ומשכחת לה דאם נלקה על ביאת מקדש נשאר עוד עליו חיוב מיתה דטמא ששימש, ואשמעינן במשנתנו דבעבודות אלו אין בהם חיוב מיתה, ועוד נ"מ כגון שהזיד בשימוש טומאה ושגג בטומאת מקדש ע"ש.

עוד משכ"ל בטמא הנכנס לעבוד בפסח הבא בטומאה, דפטור על הכניסה, וע' בפסחים צ"ה סע"ב וברמב"ם פ"ד הי"ב מביאת מקדש, והשתא אם עבד שם אז גם עבודה אחרת שאין אחריה עבודה, הלא פטור על הכניסה וחייב מיתה על העבודה, ובזה שפיר אשמעינן במשנתינו דעל עבודות אלו מפני שיש אחריהן עבודה פטור מכלום, וע' עוד ברמב"ם וראב"ד פ"ג הי"ג מביאת מקדש וברש"ש אהלות פ"א מ"ב ואכמ"ל.

שם עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות ע"כ, הטעם שבוטלה העבודה מן הכהנים מפני מעשה העגל, כמבואר במד"ר נשא פ' י"ב סי' ז', וע' באור זרוע ה' בכורות סי' תקכ"ט, וזהו מה שראה יעקב אבינו לקנות הבכורה מעשיו אמר יהיה רשע זה עומד ומקריב לפיכך נתן נפשו על הבכורה כמבואר בב"ר פ' מ"ג סי' י"ג, וע' ברש"י תולדות כ"ה ל"ג.

שם ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות, ע' קהלת רבה פ' ה' בפסוק ויתרון ארץ ובתנחומא פ' אחרי סי' יו"ד וסי' י"ב.

שם ועבודה בכהנים, ע"ל קט"ו ע"ב וברש"י יתרו י"ט כ"ב ושם פ' תשא ל"ב כ"ט.

שם באו לגלגל הותרו הבמות כו', וכ"ה נמי בתוספתא רפי"ג ובילקוט שמואל א' סי' ע"ט, אבל בספרי ראה י"ב ח' ליתא בבא זו.

שם באו לשילה נאסרו הבמות והיא היתה מנוחה כו', והנה משום דבקרא כתיב כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה דקאי על שילה וירושלים, כדמסיק בתר הכי דירושלים היתה נחלה, להכי נקט מסדר המשנה במגילה ד"ט ע"ב אין בין

שילה לירושלים כו', דהם היו העיקרים המוזכרים בקרא, ושייר יתר המקומות דחשיב במשנתינו בחילוקיהן.
שם ולא היה שם אלא בית אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן. בתוספתא מגילה ספ"א חשיב חילוק זה בין שילה לירושלים, ובמשנה שם ד"ט ע"ב לא חשיב לה בהדי אין בין, וצע"ק.
שם באו לנוב וגבעון הותרו הבמות קדק"ד נאכלין לפנים מן הקלעים קדק"ל בכל ערי ישראל, ע' פסחים ל"ח ע"ב ושם ל"ו ע"ב תוד"ה דאמר ובירושלמי שם פ"ב ה"ד ובירושלמי סנהדרין פ"א ה"ג ובתשובות הרשב"א ח"ד סי' קפ"ז ובת' רדב"ז ח"ג סי' תרל"ט.
שם באו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה להן עוד היתר, והיינו דתניא במכילתא בא פרשה א' עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל ארץ ישראל כשרה למזבחות משנבחרה ירושלים יצאת ארץ ישראל כו' ע"ש.
שם ולא היה להן עוד היתר והיא היתה נחלה, פי' משום דנחלה אין לה הפסק כדאמרינן בר"ה י"ב ע"ב, ומשו"ה לא היה להן עוד היתר, וה"נ אמרינן בב"ב קכ"ט ע"ב ושם קל"ג ע"א דירושה אין לה הפסק, והאי דהכא היא אליבא דכו"ע אפילו למ"ד לא קדשה לע"ל, כדכתבו התוס' לעיל ס"א ע"א וביבמות פ"ב ע"ב תוד"ה ירושה ובמגילה ד"י ע"א תוד"ה ומ"ט. שם ומה בין במת יחיד לבמת צבור סמיכה ושחיטת צפון כו', בספרא נדבה ריש פרק ד' חשיב הני תרתי ותו לא, ובתוספתא מגילה ספ"א תניא אין בין במות יחיד לבמות צבור אלא כל שנדר ונדב קרב בבמת יחיד כל שאין נדר ונדב קרב בבמת צבור, וצע"ק.
רש"י ד"ה והמצורע לא גרסינן במתניתין ע"כ, פי' לכתחילה לא היתה הגרסא במשנה, רק משום קושית הש"ס לקמן קי"ד ע"ב אמר זעירי תני מצורע בהדייהו, והתם מסקינן דזעירי קבעוה תנאי, וע"ש ברש"י ותוס' ד"ה דזעירי.
רש"י ד"ה אין בהם משום זרות כו' ולא משום טומאה כו' ולא משום מחוסר בגדים כו' ולא משום שלא רחוץ ידים ורגלים כו', ע"ל י"ח ע"א רש"י ד"ה חוקה ובד"ה אי מהתם.
רש"י ד"ה ולא משום שלא רחוץ, ולענין מיתה נמי אנן גמרינן לה מהתם, ע' גבורות ארי לתענית כ"ו סוף ע"ב.
רש"י ד"ה קדשים קלים בכל ערי ישראל דהא בכ"מ שהוא שם עושה במה ומקריבו ע"כ, מלשון זה דייק בניר על הירושלמי מגילה פ"א הי"ב דפסח לא הוי בכלל, אע"ג דקדשים קלים הוא, מדתלי רש"י האכילה במקום ההקרבה, ופסח אינו קרב כ"א בנוב וגבעון,

דאינו נידר ודבר שבחובה, משו"ה כמו שאינו קרב בבמה קטנה כמ"כ אינו נאכל רק בנוב וגבעון ע"ש.

דף קיג.

במשנה. ר' יהודא אומר אין מנחה בבמה כו', והנה ר"י לא פליג אלא במנחה, אבל בכיהון ובגדי שרת כו' לא פליג, והא דרבי סדרה בינתים ע' בתוי"ט, וע"ל קי"ז תוד"ה ורבנן ובפסחים ל"ח תוד"ה זאת ובש"ק לירושלמי סנהדרין פ"א ה"ג ובהתוה"מ פ' אמור סי' נ"ו וסי' ס"ו ובמש"כ בחידושי לקמן קי"ז

שם אבל הזמן והנותר והטמא שוין בזה ובזה, והנה על משנה זו רמז הש"ס לעיל כ"ח ע"ב וע"ש ברש"י ובתוד"ה מסתברא, אולם במשנתנו תנא ושייר בדברים שבין במה גדולה לקטנה, כדכתבו התוס' לעיל ט"ז ע"א בד"ה הג"ה דילמא, וע' בהתוה"מ פ' אמור סי' ס"ו.

שם שרפה שלא כנגד הפתח ר' יוחנן אמר פסולה ושרף והזה ור' אושעיא אמר כשרה על פרשה ישרוף מקום שפורשת למיתה שם תהא שריפתה, בירושלמי תרומות פ"ו ה"א משמע דדברי ר' אושעיא הוא לפרש דברי ר' יוחנן ולא פליגי אהדדי כדהעיר שם במה"פ, **אמנם** כמו להבבלי כן להירושלמי צריך להבין איך הוציאו תיבות על פרשה מפשטה, ונלע"ד ועפ"מ דתניא בתוספתא פרה פ"ג פקע מעורה מבשרה משערה חוץ לגיתה יחזיר ואם לא החזיר פסול כו' פקע מקרניה ומטלפיה ומפרשה א"צ להחזיר שכל דבר שאין מעכב בחייה אין מעכב בשריפתה, כ"ה לפי גרסת וביאור הגר"א ז"ל, (ויש להעיר קצת מהא דמעילה י"ב ע"ב) ועפ"ד התוספתא מדוייק מאד בפסוק, הא דכתיב גבי שרפת הפרה את עורה ואת בשרה ואת דמה, משום דהני כולהו מעכבים בחייה, אכן לפ"ז קשה טובא מאי האי דמסיק בקרא על פרשה, הרי לפי דברי התוספתא לא עדיפא מקרניה וטלפיה. ומזה הבינו דהאי על פרשה קאי להך דרשה דבמקום שפורשת למיתה שם תהא שריפתה.

אך אכתי איכא למידק הלא על פרשה מבע"ל בספרי שם מה פרשה במקומו אף כולם במקומו מכאן אמרו הדם כל שהוא יחזיר ואם לא החזיר פסול, ואולי ס"ל להאי סוגיא כר' נתן בספרי שם דמקנח ידו בגופא של פרה וא"צ להחזיר ע"ש.

שם מ"ס ירד מבול לא"י ומ"ס לא ירד ע"כ, ובזוה"ק ויקהל דף קצ"ז ע"א מבואר כדעת ר' יוחנן דבארעא דישראל כתיב בה לא גושמה ביום זעם דלא נחתו עלה מי טופנא, וכמ"כ בפדר"א פכ"ג קאמר חוץ מא"י שלא ירדו עליה גשמים כו', וכן בב"ר פל"ג מהיכן הביאה עלי זית טרף בפיה מהר המשחה דלא טפת ארעא דישראל במבולא, וכן בתרגום יונתן

בן עוזיאל והא טרפא דזיתא לקיט תביר ומחית בפומה דנסיבתיה מן טור משחא. וע"ש ברמב"ן עה"ת.

שם ר' יוחנן סבר אתמוהי מתמה קרא ארץ ישראל מי לא מטהרה את כו', והנה הגאון רד"ל ז"ל בביאורו לפדר"א פי"א אות ל"ו הבין דמתניתין רפ"ח דמקואות דקתני ארץ ישראל טהורה, היינו הא דקאמר ר' יוחנן הכא, ולכאורה לפי דבריו קשיא מהא מתניתין לר"ל דסבר כפשטיה ארץ לא טהורה את מי לא ירדו עליך גשמים ביום זעם, ולע"ד משנה דמקואות איירי רק לענין שאובין, דבארץ העמים דגזרו עליהם טומאה היו מימי מקואותיהן בחזקת שאובין ופסולין, משא"כ מקואות של א"י בזמן שהיו ישראל שרויין על אדמתן והיו נזהרין מאד בטהרה, ממילא לא היו גם מימי המקואות שלהן פסולין משום שאובין אלא חזקתן מן הגשמים כדביאר הרמב"ם בפיה"מ ובפ"י ה"ה מה' מקואות ע"ש, אבל איז זה ענין לטהרת קרקע א"י מפני שלא ירד בה מבול, ואף לפי' הר"ש שם דשתי בבות חלוקות הן, ורישא דא"י טהורה, קאי על קרקע א"י, משום דגזרו טומאה רק על ארץ העמים, ובתר הכי תנא ומקוואותיה טהורין דלא מחזקינן להו כשאובין, עכ"פ אין זה ענין להא דבסוגיין, דגזירת טומאת ארץ העמים הוא מי"ח דבר כמבואר בשבת ט"ו, והשתא אם איתא דיש לה שייכות עם הא דבסוגיין, ליפרוך מינה לר"ל דס"ל ירד מבול לא"י אמאי גזרו טומאה דוקא על ארץ העמים, ובע"כ מכיון דישראל נתיישבו על אדמתם, פנינהו משם כל טומאה כדלקמן בסמוך, עד שמצאו ג"כ לנחוץ לגזור טומאה על ארץ העמים שלא יטמאו בעפר הבא מחו"ל או מכלי חרש שלהם, וע' ברמב"ם פי"א מטומאת מת ובירושלמי ע"ז פ"ה ה"ד.

שם פעם אחד מצאו עצמות בלשכת דיר העצים כו', מלשון זה נראה שהיתה בלשכת העצים של העזרה, וע' מדות פ"ב מ"ה ובשקלים פ"ו מ"א ובמפרשים שם, אולם בתוספתא עדיות פ"ג הגרסא מעשה שנמצאו עצמות בירושלים בדירת עצים כו', ולפי לשון זה לא מוכח כלל שהיתה בלשכת עזרה, אלא בדירת עצים אחת בעיר ירושלים, וזה מתאים יותר עם לשון הברייתא ובקשו חכמים לטמא את ירושלים כולה, עוד יש שינוי לשון בתוספתא שם מהגרסא שלפנינו הכא.

רש"י ד"ה ממקום הבדוק לה לשוחטה שם שאין תחתיה קבר התהום עכ"ל, דברי רש"י דמקום הבדוק לה, הוא שאין תחתיה קבר התהום, ושזה יהיה שייך עם דברי ר"ל, המבאר לשון המשנה דקתני חוץ מגיתה, כ"ז מובן רק עפ"מ דתניא בתוספתא פרה פ"ג והובא בר"ש שם מ"ז, מקום גיתה ומערכתה ובית הטבילה חלולין מפני קבר התהום, וכ' הגר"א ז"ל בביאורו על התוספתא שם וז"ל, פי' שבמקום שריפתה היה כמין גת חפור

בקרקע ושם היה מסדר את המערכה ונותן את הפרה עליו ועליו קאמר שתחת כל הגת והמערכה היה חלול להגן מקבר התהום אם יש תחתיו ע"ש, ועפ"ז דברי ר"ל מבאר המשנה, עם פירש"י ברורים מאד.

רש"י ד"ה ר"ל סבר ירד מבול לא"י ונשקעו בה עצמות המתים ע"כ, כדבריו מבואר בזוה"ק נח דף ס"ב ע"א ואשכחו ביני טוריא גרמי בני נשא דהוו מאינון בני טופנא כו' ע"ש.

רש"י ד"ה ומגדלות. והיו אלו תנוקות נוגעין בו ומזין עליו, ע' סוכה כ"א ע"א ברש"י ובתוס' ד"ה ומביאין.

תוד"ה לא ירד מבול לא"י תימה והכתיב ויכוסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים כו', וראיתי בביאור יפת תואר על המד"ר נח פ' ל"ב שכ' דעל ר' יוחנן דס"ל לא ירד מבול לא"י ל"ק ממקרא זה דאין למדין מן הכללות והכתוב מדבר רק מן חו"ל ע"ש, והנה אף דר' יוחנן גופיה קאמר הכי בעירובין כ"ז ובקידושין ל"ד דאין למדין מן הכללות, מ"מ אין תירוצו עולה יפה, דרש"י פי' בשני המקומות שם דדברי ר' יוחנן התם אמורים רק על דברים שנשנו במשנה, ולא על דברים שנאמרו בתורה, ואם עיקר תירוצו הוא ממה דסיים דהכתוב מדבר רק מן חו"ל, הלא זהו תירוץ התוס' דמסיק הכא.

דף קיג:

איתיביה מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידי דאמינא ירד מבול לא"י משו"ה מתו אלא לדידך אמאי מתו משום הבלא כו', ולע"ד בלתי מובן מאי קמקשה ליה מעיקרא הלא תרווייהו ס"ל כדאמרינן בסנהדרין ק"ח ע"א ובב"ר ספל"ב דהאי מכל אשר בחרבה אתא למעט דגים שבים, דרשב"ל קאמר הכי בהדיא בסוגיין לקמן בסמוך, ור' יוחנן נמי דריש לה הכי בקידושין י"ג ע"א, וצ"ע כעת.

שם א"ר ינאי גוריות הכניסו בתיבה, וכ"ה נמי בילקוט איוב רמז תתקכ"ו, אבל בילקוט נח רמז נ"ה הגרסא גוראות הראם הכניסו לתוכה.

שם והא ארבב"ח לדידי חזי לי אורזילא דרימא בת יומא כו', ע' במבוא לספר העתים מהגאון בעל עתים לבינה אות ו'.

שם א"ר יוחנן ראשו הכניסו לתיבה כו' ראש חוטמו הכניסו לתיבה, לדברי המדרש בב"ר פל"א פליגי ר' ינאי ור' יוחנן הכא בפלוגתא דר"י ור' נחמיה שם.

שם ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי כו', צ"ל דגם זה הוא רק לדברי ר"ל כדלעיל, דלר' יוחנן י"ל שברח לארץ ישראל כדפירש"י בנדה ס"א ע"א וע"ש מה שנרשם עה"ג.

שם דאר"ל למה נקרא שמה מצולה שכל מתי מבול נצטללו לשם ור' יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו לשם, ונרשם עה"ג דבשבת קי"ג ע"ב נאמרים דברי ר"י בדר"ל ודר"ל בדר"י, אולם בירושלמי ברכות פ"ד ה"א ובב"ר ר"פ ל"ז ובפתיחתא דאיכה רבה סי' כ"ג ובקהלת רבה פ' י"ב בפסוק וישוב העפר, בכולם נראה דגרסא דשבת עיקרית.

שם ולא אוציא שעיר המשתלח, לשון הש"ס ביומא ס"ג ע"ב ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח, וכ"ה ג"כ בתו"כ אחרי פרשה ו', אבל רש"י ביומא שם מוחק תיבות פרת חטאת, וע"ש תוד"ה ולא ובר"ש משאנ"ק וקרבן אהרן לתו"כ שם ובהתוה"מ סי' צ"ג.

שם ל"ק כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה, ע' יומא ס"ב ע"ב בתוס' ישנים ד"ה עד שלא הגריל.

רש"י ד"ה נס נעשה ונצטננו המים שבצדי התיבה ושם עמד עוג כו', ע' פדר"א פכ"ג.

רש"י ד"ה שאין ראויין. דהא פרת חטאת תמימה היא וקרי ליה אינו ראוי ע"כ, ע' בסוגיין תוד"ה יצאו וברש"י ותוס' יומא ס"ג ע"ב ד"ה וכל, אולם בתמורה י"ג ע"א פירש"י כדפתח הכא מה דשמע בסדר יומא.

תוד"ה אורזילא. דראם ודאי מין חיה הוא כו', ע' חולין מ"ד ע"א תוד"ה כדי ובפר"ח ליו"ד ס"ס פ' ובפלתי שם.

תוד"ה יצאו. ונראה דאין זו ראיה כו' הא אמר בסוף תמורה כו', ע' מל"מ פ"ה ה"ה מה' ערכין שדחה לדברי התוס' ובמה שהשיב על דברי מל"מ במעין החכמה דפוס רעדלהיים דף ע"ז ע"ב.

תוד"ה כאן קודם הגרלה. והיינו למסקנא דשמעתין כו', ע' בראב"ד ולח"מ פי"ח הי"א ממעה"ק ובמה"פ לירושלמי יומא פ"ד ה"א ובס' לבוש מרדכי לסוגיות דזבחים סי' י"ב.

דף קיד.

בשלמא רובע ונרבע משכחת לה כו', ע' חולין ד"מ תוד"ה אי הכי ובחידושי הרמב"ן שם ובב"ק ע"ו תוד"ה והלא זריקה ובחידושי פנים מאירות לב"ק שם.

שם אלא מוקצה ונעבד א"א אוסר דש"א שלו בקדשים קלים ואליבא דריה"ג כו', ע' ברמב"ם פ"ד ה"ה מאיסורי מזבח, וכבר האריכו בזה בלח"מ פ"ו ה"ב מה' בכורות ובמל"מ פ"ד ה"ח מה' מעילה ובחלקת מחוקק ס"ס כ"ח ובביאורי הגר"א שם סקס"ג ובקצוה"ח סי' ת"ו ובהעמק שאלה על השאילתות אמור סי' קי"א סק"א, וע' במש"כ בחידושי לתמורה ד"ה ע"א ולחולין ל"ו ע"ב.

שם בקדשים קלים ואליבא דריה"ג דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא. ולכאורה קשה כיון דבמשנתנו פליג ר"ש על בעלי מומין מכלל דברישא מודה, א"כ אמאי נאיד לאוקים כריה"ג ובאופן דמשנתינו איירי דוקא בקדשים קלים, הו"ל לאוקמי אפילו בקדשי קדשים ושחייב עליהן באחריותן. דלר"ש ממון בעלים הן, דיש להן אונאה ונשבעין עליהן כדתנן בב"מ נ"ו ע"ב ובשבועות מ"ב ע"ב, וע' סנהדרין קי"ב ע"ב ובפני יהושע לב"ק י"ב ע"ב ושם דף ס"ו ע"ב ע"ד התוס' בד"ה דגזל ובקצוה"ח ס' שפ"ו סק"ז ובעונג יו"ט סי' כ"ו.

וי"ל כיון דהכא איירי דבע"כ הוו מוקצה ונעבד קודם דאקדשינהו דאי לבתר דאקדשינהו תו לא מיתסר בהקצאה ועבודה דא"א אוסר דבר שאינו שלו כדפירש"י, ובאופן זה אינו נופל שיאמר הרי עלי קרבן ממוקצה או נעבד, רק סתמא דמילתא אמר על בהמה שהיא מוקצה או נעבד, הרי זו לעולה או לשלמים, ומכיון דאמר הרי זו אז אינו חייב עוד באחריותה כדתנן בקנים פ"א, ור"ש גופיה דריש לה לעיל ד"ד ע"ב מקרא דכתיב ונרצה לו לכפר עליו את שעליו חיב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו ואמר רב יצחק בר אבדימי מ"ט כיון דאמר עלי כמאן דטעון אכתפיה דמי, ופירש"י את שאינו עליו כגון דאמר הרי זו עולה.

שם הלכיך רובע ונרבע כו', בדק"ס ובילקוט אחרי רמז תקפ"א נשתנית בזה הגרסא מאשר לפנינו.

שם בולדות קדשים קסבר ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים, ע' רמב"ם פי"ח ה"ו ממעה"ק ובכ"מ ולח"מ פ"ד ה"ג מה' תמורה ובמש"כ בחידושי לעיל צ"ח ע"א בגמרא ושם בדברי התוס' ד"ה אף כל.

שם וצריכי דאי תנא בעלי מומין כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ו סי' נ"ג.

שם מ"ט דר"ש אר"א אר"ל דא"ק לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום כו', ע' ספרי ראה ובהתוה"מ שם סי' ט"ו ובפ' אחרי סי' צ"ד ובזרע אברהם על הספרי ראה פיסקא ס"ה.

רש"י דיה בשלמא. דאקדשינהו והדר נרבעו ע"כ, בגמרא הגרסא והדר רבעו, ובשטמ"ק גריס והדר רבען, ולע"ד גרסת רש"י מוכרחת, דבשלמא גבי נעבד אמרינן בירושלמי ע"ז פ"ג ה"ה ובכלאים פ"ז ה"ג אית תניי תני בין שלו בין של אחרים אסור אית תניי תני שלו אסור של אחרים מותר וע"ש במה"פ ובבבלי ע"ז נ"ד ע"א, אבל נרבע מבואר בהדיא בתוספתא תמורה רפ"ד דבין משלו בין משל חבירו בין לפני הקדשו ובין לאחר הקדשו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון פסול לגבי מזבח, וכ"פ הרמב"ם בפ"ד ה"ה מאיסו"מ, וכן מורה פשטות המשנה לעיל ר"פ התערובות דקתני נתערבו בשור שנעבדה

בו עבירה כו' ברובע ונרבע ופירש"י וז"ל נתערבו זבחים כשרים בשור שנעבד בו עבירה אחד באחד ומפרש ואזיל מאי היא כגון כו' ע"ש, הרי בהדיא דהאי שנעבדה בו עבירה כולל כל הני דתני בתר הכי, וכן הבין נמי ברי"ט אלגזי לבכורות פ"ו סי' נ"ח, וממילא מובן דברובע ונרבע אין נ"מ אם בעל הבהמה עשה או אחר, רק אם נעבדה בו העבירה, ודין זה מתאים עם גרסת רש"י כנ"ל.

בא"ד וכיון דחזו כבר ואידחו ראויים קרינא בהו שנראו כבר כו' ע"כ, אולם הראב"ד בפירושו על הספרא פ' אחרי פרשה ו' כ' וז"ל בשלמא רובע ונרבע דאקדשינהו והדר רבעינהו פי' וע"י מעשה יכול אדם לאסור דבר שאינו שלו וע"ש בר"ש משאנ"ץ משנה ז'.

תוד"ה אתנן, אתנן ומחיר לא מיתוקם בקדשים קלים אפילו לריה"ג כו', ע' פסחים ד"צ ע"א ובספרי נשא בפסוק ואיש את קדשיו לו יהיו ובהתוה"מ שם סי' ל"א ובר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' צו פרק א' משנה ח'.

תוד"ה וקסבר. וא"ת ל"ל קרא למעוטי הלא חולין גמורין נינהו כו', ע' ר"ש משאנ"ץ לתו"כ פ' אחרי פרשה ו' משנה ז'.

בא"ד וכגון שהקדיש בהמה מעוברת ושייר העובר כו', ע' תמורה ד"י ע"א תוד"ה ואזדא ושם כ"ה ע"א תוד"ה היא ושם ע"ב תוד"ה דת"ק ובנדה מ"א ע"א תוד"ה קסבר ובשעה"מ פ"ד ה"ג מה' תמורה.

דף קיד:

מילקי נמי ללקי אלמה א"ר זירא הכתוב נתקו לעשה ה"מ לרבנן לר"ש ה"נ. ע' בתוס' חולין פ"א ריש ע"א וברמב"ם וכ"מ פ"ג ה"ז מאיסורי מזבח ובס' אברהם יגל ע"ד הרמב"ם שם.

שם לעולם לאחר חצות ובשעת היתר הבמות כו', בירושלמי מגילה פ"א הי"א היא אוקימתא דרשב"ל, וע' ספרי ראה בפסוק לא תוכל לזבוח את הפסח ובזרע אברהם שם פיסקא קל"ב ובהתוה"מ סי' קע"ח.

רש"י ד"ה מחוסר עקירה. דכל כמה דלא איעקר שם אשם מיניה סתמיה לאו למיעקר קאי ולאו ראוי הוא, ע' נחל יצחק סי' ל"ד סעיף כ"ט ענף ה'.

תוד"ה אלמה. אבל אשכחן גזילה דאיכא תרי לאוי לאו דלא תעשוק ולא תגזול כו' וחשבי ליה ניתק לעשה כו', ע' ב"מ ס"א ע"א תוד"ה לעבור ובמעין החכמה דפוס רעדלהיים דף ל"ב ע"א ובת' פמ"א ח"א סי' כ"ו וסי' כ"ז ובת' חו"י סי' קצ"ג ובשעה"מ פ"א ה"ג מה' חמץ ובתומים סי' צ"ז סק"ג וסקי"א ובחידושי הגרע"א לב"מ שם.

תוד"ה היתר. וא"ת דמחוסר זמן האיך קדוש הא אמרינן לעיל פ"ק די"ב לילה לקדושה יום להרצאה אבל ביום שביעי לא כו' וי"ל דאסור להקדישם אבל אם הקדישם תוך זמנם קדושין אלא דעביד איסור דרחמנא אמר מיום השמיני אין הא קודם לכן לא, וכ"כ התוס' בבכורות כ"א ע"ב ובתמורה י"ט ע"ב, והנה הגאון רע"א ז"ל ציין בגה"ש לעיין, ביומא ס"ג ע"ב, וכן התם ציין לעיין בדברי התוס' דהכא, נראה כוונתו בזה, דלא תקשה מנ"ל להתו' דהאי מיום השמיני אתא למעוטי קדושת הקרבן דשביעי, דילמא אתא לריבויי הרצאת הקרבן דלהבא, וכפשטות הכתוב מיום השמיני והלאה ירצה, ומשו"ה הביא הגרע"א ז"ל ברייתא דיומא, דהתם תניא אקרא דמיום השמיני והלאה ירצה לקרבן, מניין שלא יקדישנו מחוסר זמן ת"ל קרבן, ופירש"י שם ומשעת הקדשו קרוי קרבן ע"ש, ולשון הברייתא דתו"כ אמור פרשה ח', מניין אף להקדש, ופי' הראב"ד שם שלא יקדישנו תוך שבעה ע"ש, הרי עכ"פ דמשם מוכח דקרא לא קאי על ההרצאה דלהבא אלא על ההקדש דקודם הזמן, והוא מתאים עם הדרשה דלעיל די"ב לילה לקדושה יום להרצאה אבל ביום שביעי לא כו' וכמו שהביאו התוס' הכא, וע' במה"פ לירושלמי ר"ה פ"א ה"א ובמש"כ בחידושי לחולין פ"א ע"א, וע"ע מה שהאריך בזה באגודת אזוב מדברי בחידושיו לשבת קל"ה ע"ב.

בא"ד ובבכורות דכ"א קאמר ר"ש מחו"ז נכנס לדיר להתעשר כו', ע' מל"מ ספ"ב מה' מעילה ובמש"כ בחידושי לבכורות נ"ו ע"א ושם נ"ז ע"א ולמעילה י"ב ע"א.

בא"ד ויש ליתן טעם לרבא דריש תמורה ד"ד האיך מחוסר זמן קדוש קדושת הגוף דכל היכא דא"ר לא תיעבד אעל"מ כו' ע"כ, ולכאורה מאי קשיא להו לפמש"כ השעה"מ בפ"א מה' ק"פ דבקדשים לא אמר רבא אעל"מ ע"ש, אכן נראה דוקא מה"ט גופא תתחזק קושית התוס', דהשעה"מ כ' דדברי רבא אמורים דוקא בכה"ת אבל בקדשים כיון דבעינן שנה עליו הכתוב לעכב אפילו רבא מודה ע"ש, והשתא בהקדש קרבן לפני זמנו דאסור, ודאי לא שנה עליו הכתוב, דאם היה בזה עיכובא מדין התורה דוקא מיום השמיני והלאה ירצה ולא קודם לכן, אז לא הוו כתבי התוס' דבדיעבד קדוש, וכיון דלא שנה עליו הכתוב בזה לעכב, הלא הדרינן לכללא דרבא דבדיעבד לא מהני אע"ג דהוא קדשים, ומעתה הטיבו אשר דברו להקשות, איך החליטו בתירוצם דבדיעבד קדוש מחוסר זמן.

ולכאורה היה נלע"ד ליישב קושית התוס', עפ"מ דסוגיא זו קאי אליבא דר"ש ואיהו לטעמיה במנחות ס"ו ע"ב דיש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשר, ור"מ ס"ל אין קנין, וביארו בירושלמי גיטין ספ"ד ובדמאי פ"ה ה"ח דפליגי בפירוש הכתוב והארץ לא תמכר לצמיתות לחלוטין, דהאי קרא בנמכר לעכו"ם כתיב, דבנמכר לישראל כתיב ויצא ביובל

ושב לאחוזתו, ולפ"ז ר"מ דסבר אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשר, הוא משום דכתיב והארץ לא תמכר לצמיתות ש"מ דאינה תופסת המכירה גם בדיעבד, ור"ש דס"ל יש קנין לעכו"ם בא"י, ס"ל דממקרא זה גופה משמע הכי, מדהזהירה התורה שלא תמכר לעכו"ם לחלוטין, ש"מ שאם מכרה לעכו"ם מכורה היא ע"ש, וביארו המפרשים דר"מ ס"ל אי עבד לא מהני, וכיון דכתיב והארץ לא תמכר לצמיתות לפיכך גם בדיעבד לא מהני, ור"ש סבר אי עבד מהני ולהכי סבר דיש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מן המעשר, ולפ"ז לר"ש ניחא הא דבדיעבד קדוש מחוסר זמן אע"ג דלכתחילה אסור, דכן הוא דעת ר"ש בכה"ת כאביי דאי עביד מהני.

שוב התבוננתי דאף אם נימא דמה שהחליטו התוס' דאם הקדיש מחוסר זמן קדוש בדיעבד גם לדעת רבא, אפ"ה לא תקשה אתירוצם מהא דס"ל לרבא אעל"מ, דהא בתמורה ד"ה ע"ב הקשו בש"ס לרבא, דרחמנא אמר כל אשר בו מום לא תקריבו ותניא המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח אע"פ שהוא בל"ת מה שעשה עשוי תיובתא דרבא ומשני אמר לך רבא שאני התם דא"ק ולנדר לא ירצה רצוי הוא דלא מרצה הא מקדש קדשי ע"ש, והשתא מה גבי בעל מום דכתיב בהדיא לא ירצו לכם, ואפ"ה יפרש רבא דהוא רק לרצוי ההקרבה הא מקדש קדשי, מכש"כ גבי מחוסר זמן דכל הילפותא היא מדיוקא, מדכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה, מכלל דקודם לכן לא ירצה, בודאי שיש מקום לפרש דהעדר הרצוי דמחוסר זמן קאי רק על ההקרבה הא מקדש קדשי, כנלע"ד לולא דברי התוס'.

דף קטו.

יכול שאני מוציא עולה מחוסר זמן בבעלים, כ"ה הגרסא בתו"כ אחרי ריש פרק ט', וע"ש בקרבן אהרן.

שם ואשם נזיר ואשם מצורע, ע' בר"ש משאנ"ץ על הספרא פ' אחרי ריש פרק ט'.

שם ור' אלעזר היא דאמר מקשינן אשם לחטאת כו', ע' ירושלמי מגילה פ"א הי"ב ובש"ק שם ובהתוה"מ פ' אחרי סי' צ"ד.

שם רב אשי רמי מתני' אברייתא ומשני כאן לשמו וכאן שלא לשמו, ע' מה שהאריך בזה הגאון ר' משה צבי ז"ל אחי הגאון בעל עונג יו"ט בסוף הס' הנ"ל שם.

רש"י דיה שור מ"מ כו' דמצי למימר אשר ישחט במחנה כו', בהתוה"מ אחרי סי' צ"ד כתב דלא אמר אשר ישחט זבח ובא ללמד אפילו שלא שחטו לשם הזבח שהיה מיוחד אלא כי שחטו שלא לשמו חייב ע"ש.

תוד"ה או. פסולין ותעובר צורתו ויצאו לבית השריפה ותימה כו', ע' מנחות מ"ח ע"ב תוד"ה איתיביה ובתמורה י"ט ע"ב תוד"ה אשם.

דף קטו:

אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולה, התוס' לעיל ד"ה ע"ב ובס"פ דם חטאת ובכ"מ בש"ס האריכו בזה.

שם והמקבל דמים בחוץ. כ"ה הגרסא בשטמ"ק וכ"ה בתו"כ אחרי פרק יו"ד, אבל בילקוט שם רמז תקפ"ב הגרסא והמקבל מקצת דם שבחוץ.

שם ת"ל אשר יעלה עולה או זבח, בספרא ובילקוט שם ליתנייהו תיבות או זבח, והאי קרא מבע"ל שם ולעיל ק"ט ע"א לרבות אימורי אשם ואימורי חטאת ואימורי קדק"ק ואימורי קדק"ל ע"ש.

שם מה העלאה שהיא גמר עבודה כו', ע"ל י"ג ע"א רש"י ד"ה קבלו בחוץ ובמש"כ בחידושי שם.

שם יתיב ר"ה בר רב קטינא כו', בחילופי הגרסאות בזה ע' בשטמ"ק ובב"ח ובדק"ס.

שם עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח כו', ע' ספרא פ' צו מכילתא דמילואים ובהתוה"מ שם סי' קפ"א.

שם והכל כשרין להקריב בהמה חיה ועוף זכרים ונקבות תמימין ובעלי מומין כו', וכ"ה בילקוט נח רמז נ"ט, אבל בירושלמי מגילה פ"א הי"א הגרסא בהמה חיה ועופות גדולים וקטנים זכרים ונקבות תמימין אבל לא בעלי מומין, וע' חולין כ"ב ע"ב תוד"ה והביא.

שם ר' יהושע בן קרחה אומר זו פרישת בכורות רבי אומר זו פרישת נדב ואביהוא, במד"ר נשא פי"ב ז' הלשון חד אמר וחד אמר, וע' מכילתא יתרו בפסוק וגם הכהנים.

שם דבר זה אמר הקב"ה למשה ולא ידעו עד שמתו בני אהרן כו', בילקוט שמיני רמז תקכ"ה נשתנית בזה הגרסא.

שם לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקב"ה כו', ע' תו"כ ר"פ שמיני ובקרבן אהרן שם אות כ"ג ובהתוה"מ שם סי' י"ז וסי' כ"ו, וע' ילקוט תהלים רמז ת"ת.

שם שתק וקבל שכר שנאמר וידום אהרן כו', והיינו דאמרינן בברכות ד"ו ע"ב אגרא דבי טמיא שתיקותא, וע' ראב"ן סי' ק"ל.

שם וכן בדוד הוא אומר דום לה' והתחולל לו אע"פ שמפיל לך כו', ע' גיטין ד"ז ע"א תוד"ה והוא ובת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים שם.

שם ר' ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד רע"א כללות ופרטות נאמרו בסיני כו', ע' ברמב"ן ומגילת אסתר לסה"מ שרש ראשון ובהתוה"מ ר"פ משפטים

ור"פ בהר ובהקדמת פנים מאירות לחידושי ב"ק, וע"ע בתו"כ פ' צו פרק י"ח ובפי' הראב"ד ובהתוה"מ שם.
שם מה"מ אר"ה דא"ק ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה כו', ע' פדר"א פכ"ג ובביאור הרד"ל שם אות ס"ח ובתנחומא פ' ויקהל סי' ו'.
רש"י ד"ה ויתיב רב חסדא. נראה בעיני שהספרים חסרים כאן ולא ידעתי מה כו' ומפרש דאלו הבכורות עכ"ל, במד"ר נשא פרשה י"ב ז' איתא הכי בהדיא.
רש"י ד"ה אלא למ"ד זו פרישות בכורות היכא רמיזא ה"ג ולא גרסינן פרישת נדב ואביהוא היכא רמיזא כו', גרסא זו נמצאת בילקוט יתרו רמז רפ"ה, וע' בהלכות גדולות סי' נ"ט.
תוד"ה מה העלאה שהיא גמר עבודה סוגיא זו קשה אההיא דלעיל בריש השוחט כו' ע"כ, וכן הקשו התוס' לעיל ק"ז ריש ע"ב וע"ש בפמ"א ובצ"ק ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בגינת וורדים להפמ"ג כלל מ"ב.

דף קטז.

זכרים ונקבות תמימין ובעלי מומין כו', וכ"ה בתוספתא רפי"ג.
שם מנין למחוסר אבר שנאסר לבני נח ת"ל מכל החי מכל בשר כו', ע"ל ס"ח ע"ב תוד"ה ושניסמית ובקידושין כ"ד ע"ב תוד"ה ת"ל ובתוס' ע"ז ד"ה סע"ב ובב"ר פרשה ל"ב סי' ח' ובמל"מ פ"י ה"ז מה' מלכים ובאבני מלואים לאה"ע סי' א' סק"ב.
שם הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר, ע' שעה"מ פי"א ה"א מה' שחיטה ובפלתי סי' נ"ז סק"ח ובת' הגרע"א סי' ר"ד.
שם א"ק אתך בדומין לך, ע' ע"ז נ"א ע"א רש"י ד"ה אי מאתך ובח"ס חח"מ סי' קפ"ה.
שם ודילמא נח גופיה טרפה הוה תמים כתיב ביה כו', ואילה"ק הרי ארי שבר רגל נח והיה צולע, כמבואר במד"ר ר"פ ואתחנן ובקהלת רבה רפ"ט, די"ל דהכא קאי אקרא דמכל החי מכל בשר, ומקרא זה נאמר קודם שבא אל התיבה, ושבירת הארי היתה כשיצא מן התיבה.
שם כל שהתיבה קולטתן בידוע שהוא טהור אין התיבה קולטתן בידוע שהן טמאין, ע' בחידושי באר שבע לסנהדרין ק"ח ע"ב וביד המלך ר"ה מאכלות אסורות.
שם ר' אבהו אמר א"ק והבאים זכר ונקבה הבאים מאיליהן, וממקרא זה נדרש נמי בב"ר פ' ל"ב ח', ויל"ד קצת אמאי לא הביא ממקראות הקודמים, דבפדר"א פכ"ג דריש מדכתיב ויבאו אל נח באו מאיליהן, ובתנחומא נח סי' י"ב קאמר ומאיליהן באו שנאמר שנים שנים באו אל נח.

שם ר' אלעזר ור"י בר"ח ח"א קרבו שלמים ב"נ וח"א לא קרבו, בירושלמי מגילה פ"א הי"א ובב"ר פכ"ב ופל"ד ובשה"ש רבה סוף פ"ד ובפסיקתא רבתי פרשה ה' מבואר בהדיא, דר"א הוא דאמר הקריבו ב"נ שלמים וריב"ח אמר עולות הקריבו, וע' במה"פ לירושלמי שם ובהתוה"מ פ' בא סי' כ"ז ובטו"א לחגיגה ד"ו ע"א.

שם מ"ט דמ"ד קרבו שלמים ב"נ דכתיב והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו כו', ע' בהקדמת עונג יו"ט ובמש"כ בחידושי לעיל ק"ח ע"ב.

שם עורי צפון ובואי תימן תתנער אומה שמעשיה בצפון כו', ע' תנחומא נשא סי' כ' ובשה"ש רבה בפסוק ישקני מנשיקות פיהו ובילקוט בראשית רמז ל"ה ובזוה"ק ויקרא דף י"א ע"א.

שם הניחא למ"ד יתרו לאחר מ"ת הוה כו', ע' בפסיקתא רבתי פיסקא ויהי ביום כלות משה ובהעמק שאלה לשאילתות וישלח סי' כ"ו אות ז'.

שם אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא כו', הספק בזה משום שאחרי שבועת המבול של מים הביא מבול של אש על סדומיים. וע' בב"ר פ' לך פל"ט סי' ו' ושם פמ"ט סי' ט' ובילקוט נח סי' ס"א ובזוה"ק בראשית דף נ"ו ע"ב.

שם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם ובקש ליתנה לבניו כו', ע' תדב"א ח"א פ"ג ושם פ"ו.

שם ר"א אומר קריעת ים סוף שמע ובא, ונרשם עה"ג ר"א בן יעקב, אולם במכילתא ר"פ יתרו הגרסא ר' אליעזר סתם, וכ"ה נמי בשאילתות פ' ברכה סי' קס"ו, אבל בילקוט ר"פ יתרו גריס ר"א המודעי בין במתן תורה בין בקריעת ים סוף.

שם קריעת י"ס שמע ובא שנאמר ויהי כשמוע כל מלכי האמורי ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע כו', לכאורה מאי איצטריך להביא קרא דרחב אחרי שהביא המורא הגדול של כל מלכי האמורי, ולהיפוך יל"ד נמי הלא רחב הזכירה הנס דקריעת ים סוף, אבל מלכי האמורי שמעו אשר הוביש ה' את הירדן, ומה ענין זה להא דאר"א קריעת י"ס שמע, וי"ל דדרשה זו נמשכת אחרי דברי הספרי ס"פ עקב אקרא דפחדכם ומוראכם יתן ה', ודרשו שם פחדכם על הקרובים ומוראכם על הרחוקים, והביא שם כתובים אלו מכל מלכי האמורי שהיו רחוקים, ומרחב הזונה שהיתה קרובה במקום כדפי' שם בזרע אברהם ע"ד הספרי ע"ש, וע' בתשובות הרמב"ם חלק האגרות הנדפס בלפסיא דף מ"ב ע"א מש"כ בזה לבנו הר"ר אברהם ז"ל.

רש"י ד"ה ה"ג זכרים. ולא גרסינן תמות וזכרות כו', ע' ילקוט נח רמז נ"ט ובדק"ס.

רש"י ד"ה תשע מאות. וכ"ו מאדם ועד משה רבינו כו' ע"כ, פי' עשרה דורות מאדם ועד נח ועשרה מנח עד אברהם הרי עשרים, ואח"כ ששה דורות, אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם, ומשה רבינו אשר על ידו ניתנה התורה היה הדור הז"ך לבריאת עולם, וע' ברש"י חגיגה י"ג סוף ע"ב ובמה שהאריך בזה בטו"א.

תוד"ה ודילמא למעוטי. גבי שתי צפרים חיות דרשינן מינה תרתי כו', ע' חולין ק"מ ע"א תוד"ה טרפות ובחידושי הרשב"א שם.

תוד"ה ודילמא נח. וא"ת הלא חי אח"כ ג' מאות שנה כו', ע' מה שנרשם עה"ג וע' בנחל אשכול לס' האשכול ח"ג ה' טרפות סי' ט"ו ובת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים לע"ז ד"ו ע"א ובפלתי ס"ס נ"ו.

בא"ד ור"ת היה רגיל לחלק בין טרפות דאדם לטרפות דבהמה כו', עמש"כ בחידושי לחולין מ"ב ע"ב ושם מ"ג ע"א, וע"ע בפסקי תוס' בסוגיין ובפר"ח ליו"ד סי' ל"א סק"ז ובפלתי שם סק"ה ובח"ס חא"ח סי' פ"ו ובת' באר יצחק חאה"ע סי' י"ח.

דף קטז:

אחר נ' שנה נתגיירה ע"כ, ואז נסבה יהושע כדאמרינן במגילה י"ד ע"ב, והתוס' הקשו שם הלא היתה משבע אומות דכתיב בהו לא תחיה כל נשמה, ובסוטה ל"ה ע"ב כתבו וז"ל ושמא על פי הדיבור היה ע"ש, ולענד"נ דתירוץ זה מוכרח, דאל"ה אף אם נמצא תירוץ אחר שהוא אמת לאמתו שהותר לו לקחתה לאשה, הרי זהו רק היתר, אכן מה הכריחו ליהושע לקחת אשה זונה מפורסמת שזנתה עם כל שר ונגיד משך ארבעים שנה כדאמרינן הכא, אמנם אם ע"פ הדיבור היה ניחא, דקורא הדורות מראש ראה, דמזוג זה עתידין לצאת שמונה נביאים והם כהנים כדאמרינן במגילה שם, ויש לתמוה ע"ד התוס' במגילה שרצו לאמר שלא היתה מז' אומות, הלא בספרי בהעלותך בפסוק ויאמר משה לחובב, תניא והרי דברים קיו ומה מי שהיתה מעם שנאמר בו לא תחיה כל נשמה על שקירבה עצמה כך קירבה המקום כו', הרי בפירוש שהיתה מז' אומות, ומלשון כך קירבה המקום, משמע נמי כמש"כ התוס' בסוטה שנשאה ע"פ הדיבור, ומה שנולדו משניהם הכהנים והנביאים כנ"ל.

ועפ"ז תתיישב לנו ג"כ קושיא חמורה מאד על דורו של יהושע שנתעצלו להספידו, עד שגם הר געש קנא את קנאתו ורגש עליהן להורגן כדאמרינן בשבת ק"ה ע"ב, ובילקוט סוף יהושע כתב הטעם שחלוקת ארץ ישראל היה חביב עליהם יותר מדאי והיו ישראל עוסקין במלאכתן זה עוסק בשדהו וזה בכרמו, זה בביתו וזה בתחומו ע"ש, אבל התנצלות

כזאת בלתי מספקת לדור יראי ה' כדכתיב ויעבדו העם את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע, לאמר על דור דעה כזה שלא הספידו את רבם הנסמך הראשון ממשה רבינו ע"פ השי"ת, שהיה גם מלכם הנלחם עבורם עם ל"א מלכים, והעמיד השמש והירח לעיניהם, והביאם לארץ ישראל, ואם היה להם טעם כמוס בזה, מדוע רגש עליהם ההר להורגן, אולם לפי הנ"ל ניחא, שהיה לכלל העם טינא בלבם על שנשא זונה זו לאשה, ומה גם כשהיתה עוד מז' אומות שהשי"ת צוה לא תחיה כל נשמה, ולא יכלו לדבר ג"כ לפי גודל מעלתו בעיניהם, ובכ"ז רגש עליהן ההר להורגן, מפני שבאמת עשה כן ע"פ הדיבור, ואפשר ידע גם הוא ברוח קדשו שמהם יצאו אלו שמונה נביאים והם כהנים כנ"ל, וע' בתדב"א זוטא פרק כ"ב.

שם דת"ר דבר אל בני ישראל ב"י מצווין על שחוטי חוץ ואין העכו"ם מצווין על ש"ח לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה, ובתו"כ הלשון ולא זו בלבד אלא שהעכו"ם מותרים לעשות במה בכל מקום, כן במקום דבברייתא תנא בלשון מצווין תנא בתו"כ חייבים ע"ש, ולכאורה ל"ל קרא למעט עכו"ם מחיוב, הרי אינם מצווים אלא על שבע מצות ב"נ, וי"ל דלא נימא כיון דכתיב איש איש ודרשינן במנחות ע"ג ע"ב דעכו"ם נודרין נו"נ כישראל, משו"ה ה"א דבקרבנו לשמים יש משום דין שחוטי חוץ, להכי צריך קרא למעוטי, ומסיק נמי דלא די שאינו בכלל האיסור אלא אף מותר לכתחילה, והיינו דקאמר לפיכך כאו"א בונה במה לעצמו כו', ובתו"כ הלשון ולא זו בלבד כו', וע' בהתוה"מ ויקרא סי' ז' ובזרע אברהם על הספרי ראה פיסקא ע'.

שם א"ר יעקב בר אחא א"ר אסי אסור לסייען כו', בירושלמי מגילה פ"א הי"א הוא בשם ר' בא בשם רב יהודא ע"ש, ולא ידענא מדוע בחר המל"מ מקור לדברי הרמב"ם מירושלמי הנ"ל ושביק לגמרי סוגיא דידן.

שם אסור לסייען ולעשות שליחותן, וקשה בשלמא אסור לסייען חידוש הוא דסד"א כיון דעצם הדבר אצל העכו"ם הוא היתר גמור לכתחילה. ואמרינן בשבת צ"ג ע"א מסייע אין בו ממש, להכי אשמעינן הכא דאסור לסייען, וע' בס' יראים סי' קנ"ו כה"ג לענין כלאים דחרישה, אבל לעשות שליחותן פשיטא דהא מסקינן בב"מ ע"א ע"ב דהא דרב אשי בדותא היא, וממילא אין שליחות לעכו"ם לא אינהו לדידן ולא אנן לדידהו, וכיון דלא הוה שלוחו של העכו"ם ממילא נקרא דהוא שחט והעלה בחוץ, וי"ל דה"א כיון דעצם הקרבן הוא של עכו"ם ואין איסור שחיטה והעלאה בחוץ לא מצד הקרבן ולא מצד בעליו ומשו"ה הוה אמינא דבהיתירא קא עסיק, קמ"ל דאפ"ה אסור לעשות שליחותן.

אכן יל"ד אליבא דמאן איצטריך לאשמעינן דאסור לעשות שליחותן, אי אליבא דר"ש הלא איהו פוטר שוחט קרבן עכו"ם בחוץ, כדתנן לעיל מ"ה ע"א, ומשמע דפטור ומותר, דהא בספרי ראה בפסוק השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום וגו' י"ב י"ג, דריש ר"ש עולותיך ולא עולת עכו"ם, ומשמע דהוא היתר דלכתחילה, ואי אליבא דר' יוסי הלא איהו מחייב במשנה דלעיל שם שוחט קרבן עכו"ם בחוץ, והאם פלוגתייהו במשנה שם דוקא היכא דהעכו"ם לא שלחו לשחוט, ומשמע קצת דהרמב"ם ישב על מדוכה זו ולכן כתב ס"ה מעה"ק וז"ל ואסור לסייען ולעשות שליחותן שהרי נאסר עלינו להקריב בחוץ ע"ש, ומלשון זה נראה ברור דטעמיה דנפשיה קאמר על איסור הש"ס, דלכו"ע אסור כיון דעכ"פ קא עסיק בדבר שיש בו איסור לישראל, וע' גבורות ארי ליומא מ"ג ע"א.

שם אמר רבא ולאורינהו להו שרי כו', כ"ה גרסת השטמ"ק וכ"ה בילקוט אחרי רמז תקע"ט, וע"ש עוד שינויים אחרים בגרסאות דבסוגיין, וע"ע בח"ס חח"מ סי' קפ"ה.

שם איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה קורבנא לרבא כו', וכן שלחה צדקה לרבא ולרב יוסף כדאמרינן בב"ב ד"ח ע"א וד"י ע"ב, ומשמע נמי שלא היתה זקנה כ"כ בימי רבא כדמוכח קצת בנדה ד"כ ע"ב דשדרה דם נדותה לרבא וע"ש ברש"י, ולפ"ז יל"ד קצת על חשבון הדורות בזה, דבשלמא הא דאמרינן בהפועלים פ"ה ע"א אהוריירא דבי רבי הוה עתיר משבור מלכא, לאו ראיה היא כ"כ דשבור מלכא הוה בימי רבי, דאפשר דסתמא דגמרא בדורות האחרונים ספרו, דאהוריירא דבי רבי היה עתיר יותר משבור מלכא שהיה בימיהם, אכן איך אפשר דבנה שבור מלכא היה בזמן רב יהודא כגרסת רש"י ותוס' שילהי ע"ז, הרי ביום שמת רב יהודא נולד רבא כדאמרינן בקידושין ע"ב ע"ב, כן היה שבור מלכא עוד בימי שמואל רביה דרב יהודא כמבואר בסוכה נ"ג ע"א וע' ברכות נ"ו ע"א ובב"ב קט"ו ע"ב ובפסחים נ"ד ע"א ובשילהי ב"מ ובסנהדרין מ"ו ע"ב ובנדרים כ"ה ע"א, וגם בימי רב הוה שבור מלכא כדמשמע בב"מ ד"ע ע"ב, ואפשר דשם שבור מלכא היה שם כינוי משפחה למלכי פרס במשך דורות אחדים.

שם ר' אלעזר בן שמוע אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט כו', וכ' בשטמ"ק אלעזר בן שמוע וע' בדק"ס, ובודאי קבע גרסתו זו ע"פ סוגיא דמנחות כ"ב ע"א, אבל בתו"כ נדבה פרק ו' הגרסא ר' אליעזר, וע"ש בהתוה"מ סי' נ"ד ובח"ס חא"ח סי' מ"ם.

שם ורבא אמר לך התם נמי בחדתי, ע' בת' שאילת דוד חא"ח סי' ג'. מירושלים להר הבית מחנה ישראל, היינו מפתח

שם ירושלים כמבואר בתוספתא כלים פ"א ובמד"ר במדבר פרשה ז' סי' ח'.

שם מהר הבית לשער ניקנור מחנה לויה מכאן ואילך מחנה שכינה, ע' מה שהעיר מהך דהכא בגבורות ארי ליומא רפ"ק על פירש"י דהתם.
שם א"ק ונסע אה"מ אע"פ שנסע אהל מועד הוא וכ"ה נדרש בבבלי לעיל ס"א ע"ב ובמנחות צ"ה ע"א, אולם לשון הירושלמי ס"פ טרף בקלפי ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך המחנות כבתוך המחנות ע"ש, ולכאורה הרי כוונת הדרשה היא אחת, וא"כ ל"ל להירושלמי לסיומא דקרא אם נוכל להוציא הדרשה מרישא דקרא כדדרשו בבבלי וצע"ק.
רש"י ד"ה אמרה. בג' דברים חטאתי בג' ימחל בחבל ופשתים וחלון שהיו מנאפים עולין כו' ובאותן שלשה דברים עצמן זכתה להציל השלוחים ע"כ, אבל במכילתא ד"פ יתרו ובילקוט יהושע רמז ט', הלשון, בשלשה חטאתי לפניך בנדה בחלה ובהדלקה בשלשה מחול לי בחבל בחלון ובחומה.
רש"י ד"ה כתוב אחד אומר ברייתא זו משובשת בספרים ושנויה היא בספרי בברכת כהנים כו' ע"כ, לפנינו גם שם אין הגרסא כמו ברש"י דבסוגיין, וע' עוד בספרי ראה בפסוק כי אם אל המקום י"ב ה' וע"ש במפרשים, ובמדרש שמואל פרשה ל"ב ובילקוט סוף שמואל ב'.
תוד"ה אסור. דאסור לסייען דגזרינן אטו עבודה דבת חיובא ע"כ, ונלע"ד דכתירוץ התוס' אשכחן גמרא ערוכה בערכין י"א ע"ב, במעשה דר' יהושע בן חנניא שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל ר' יוחנן בן גודגדא א"ל בני חזור לאחוריך שאתה מן המשוררים ולא מן השוערים, ואמרינן התם מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס מיתה היא וגזרו בה רבנן ומ"ס אזהרה היא ולא גזרו בה, ודחי דכו"ע אזהרה היא מ"ס מסייע גזרו בה רבנן ומ"ס לא גזרו בה רבנן ע"ש, הרי בהדיא דאם מקור הדין דמשורר ששיער הוא במיתה אז לכו"ע גזרו על המסייע לו, וה"נ בשחוטי חוץ דמקור האיסור הוא בכרת דכו"ע גזרו על המסייע אותו.
ולפ"ז י"ל דגם גבי שבת דאמרינן בשבת צ"ג דמסייע אין בו ממש, הוא רק לפטור בדיעבד את זה שאינו יכול, אבל לכתחילה יש לאסור את המסייע משום גזירה שלא יבא לעשות מלאכה אסורה בשבת גם כשהוא לבדו, ובזה מדוייק לשון הרמב"ם בפ"א הט"ז מה' שבת שכ' גבי מלאכת שבת שעשו שנים בשותפות אם זה יכול וזה אינו יכול דמסיק וז"ל זה הראשון שיכול חייב והשני מסייע הוא ומסייע אינו חייב כלום ע"ש, ולשון זה סובל דאינו חייב בדיעבד אבל לכתחילה אסור, והתם גרע נמי דמסייע ידי עוברי עבירה, ודמי לדתנן בע"ז נ"ה ע"ב ישראל שהוא עושה בטומאה לא דורכין ולא בוצרין עמו, וע"ש רש"י ד"ה וישראל ושם ברש"י סוף ע"א ובגיטין ס"א ע"א רש"י ד"ה רבא.

ובדוגמא זו כתב הרמב"ם פ"ה הי"ח מביאת מקדש וז"ל ואין עבודה אלא בימין ואם עבד בשמאל פסולה כו' קבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשרה שהמסייע אין משגיחין עליו ע"ש, הרי גם התם דכשרות המסייע הוא רק בדיעבד אבל לא לכתחילה, שוב מצאתי שכוונתי ת"ל לדינא למש"כ בת' חו"י סי' רי"ב.

תוד"ה גבה. ור"ת אומר שיש במדרש דנתן לו חמשים שקלי זהב דהיינו שש מאות שקלי כסף ע"כ, בכתובות צ"ט ע"א הביא התוס' זאת בשם פרקי דר"א פל"ו, וע' עוד בברייתא דספרי פ' וזאת הברכה בפסוק לבנימין אמר ובמפרשים שם ובזוה"ק ויקהל דף רי"ד.

תוד"ה אימא. אבל קדשי קדשים דבעי מחיצה כיון דנסתלקו מסעות אין מחנה שכינה קיים כו' ע"כ, ע' בתוספתא כלים פ"א ובתוספתא זבחים פי"ג ובהתוה"מ לס' פקודי מ"ם כ"ג.

דף קיז.

אלא לעולם כולהו תלתא הוו, ע' כלים פ"א מ"ז ובפסחים ס"ז ובספרא תזריע סוף פרק י"ב ובספרי ר"פ נשא.

שם אשר ינוס שמה מלמד שמגלין במדבר להיכן גולין למחנה לויה כו', ויל"ד בשלמא הדרשה דיש דין גלות במדבר, שפיר נוכל למילף מקרא דאשר ינוס שמה, משום דמקרא זה נאמר קודם שבאו לארץ ובכ"ז כתיב אשר ינוס שמה, משמע דבמדבר היתה קליטת מקום להורגי שוגג. אבל מהיכא מוכח דגלות זה הוא למחנה לויה, אולם דרשה זו היא במכילתא משפטים בפסוק ואשר לא צדה, דהכי תניא התם נאמר מנוס לשעה ונאמר מנוס לדורות מה מנוס האמור לדורות ערי הלוים קולטות אף מנוס האמור לשעה מחנות הלוים קולטות, אכן מאיזה מנוס האמור לדורות יליף במכילתא, דבהרבה מקראות כתיב ניסה, נראה דהוא מקרא דגבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה דכתיב בפ' מסעי, וע' עירובין נ"א ע"א רש"י ד"ה מקום.

שם רש"א אף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן, ע"ל י"ד ע"א ובפמ"א וחק נתן וצ"ק שם ובגבורות ארי ליומא במלואים דף ס"ז ע"א.

רש"י ד"ה מנחות ונזירות כו', היא גרסת הש"ס והתו"כ שהביא בשטמ"ק, אבל בילקוט ראה רמז תתפ"א ליתנייהו לתיבות דמנחות ונזירות בגמרא, וכ"מ בתוספתא פי"ג, וע"ל ע"ב בסוגיין תוד"ה ר"ש.

רש"י ד"ה אלא פסחים אבל לא פר העלם דבר ש"צ ושעיר עכו"ם ע"כ, וכן פירש"י נמי במגילה ד"ט ע"ב, אולם בירושלמי מגילה פ"א הי"א אמרינן ר' בא בר ממל אמר פר העלם דבר ביניהן ר' יוסה אומר נדבת הצבור ביניהן ע"ש, וצ"ע כעת.
תוד"ה והתורה, אע"ג דהך סוגיא לר"ש והך דרשה לר' יהודא כו' ע"כ, ע' ספרי פ' נשא ה' ג' בדרשתם ולא יטמאו את מחניהם ובהתוה"מ שם סי' ד' וסי' י"א ובבאר שבע להוריות ד"ב ע"א.
תוד"ה עיר. ומפלך לפלך היינו מעיר לעיר כו' ע"כ וזה מתאים עם דרשת רב אחא בסוגיין דדריש מקרא דכי בעיר מקלטו, ועם לשון המשנה במכות י"ב ע"ב ובתוספתא שם פ"ב, דהוא כמו פלך דבסוגיין.
תוד"ה רש"א. והא דאמרינן בתוספתא ר' יהודא אומר אבשלום נזיר היה כו', ע' במה"פ לירושלמי פסחים פ"ב ה"ד.

דף קיז:

מנחות ונזירות ישרות נינהו ורבנן אין מנחה בבמה, בתוספתא מנחות פ"ז הכי תניא מנחה שבבמה זר קומץ ומקטיר ע"ג האישים דר"מ וחכ"א אין מנחה בבמה ע"כ, מלשון זה משמע דפליגי בתרתי, דר"מ סבר דאפילו זר קומץ את המנחה ומקטיר ע"ג האישים בבמה, וחכ"א אין מנחה כלל בבמה, דאל"כ ל"ל כלל להזכיר זרות בדברי ר"מ, והוא קשה דלכו"ע ליכא דין זרות בבמה, דבהא דמסיק במשנתנו לעיל קי"ג ע"א דכיהון ובגדי שרת וכלי שרת ליתא בבמה, אינן מדברי ר' יהודא רק הכל מודים בה, וע' בתוי"ט ותפארת ישראל שם וצ"ע כעת.
שם נזירות חובות נינהו, ע' טורי אבן לר"ה ד"ה ע"ב ובמש"כ בחידושי לעיל ד"ט ע"ב.
שם חזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה כו', בלשון הברייתא כמש"כ הכא ולקמן קי"ט ע"ב, יש מקום להסתפק אם הכוונה דבבמה קטנה ליתא לגמרי דין הרמת חזה ושוק ותרומת לחמי תודה, א"ד דין ההרמה לא בטלה מהן, אלא דבבמה גדולה שייך המורם מהם לכהנים משא"כ בבמה קטנה, אולם בתוספתא שילהי מכילתין תניא חזה ושוק לכהנים בבמה גדולה חזה ושוק לבעלים בבמה קטנה ע"ש. משם משמע דדין ההרמה הוא ג"כ בבמה קטנה אלא שהמורם לבעלים, ועמש"כ בחידושי לקמן שם.
שם א"ק איש הישר בעיניו יעשה, ונרשם עה"ג איש כל הישר בעיניו, והנה הגאון מלבי"ם זצ"ל בפירושו עה"ת סתר א"ע, דבפ' ראה י"ב ח' גורס בסוגיין דהכא איש הישר

בעיניו יעשה, ובפ' ויקרא סי' צ"ג נקיט הגרסא דאיש כל הישר בעיניו, ומזה מוכח כאשר שמעתי בראשית חורף תרנ"ח מפי הגאון הנשגב ר' מאיר שמחה הכהן זצ"ל, דבהתוה"מ דמשנה תורה שלטו ידי זרים, אכן קשה להבין בכלל איך אפשר דכל האי דינא יוציאו חכמי הש"ס מקרא דאיש הישר בעיניו יעשה דכתיב בשופטים י"ז במעשה דפסל מיכה, ואפשר להטעים קצת איך שנשתרבבה הגרסא מקרא דהתם, עפ"מ שהרגישו המפרשים שם להקשות, איך לא התעוררו העם תיכף למחות במעשה נבלה דמיכה, והסבירו דזהו מש"כ בימים ההם אין מלך בישראל איש כל הישר בעיניו יעשה, היינו שהיה זמן היתר הבמות, וכל הישר בעיניו של כל אחד הקריב על במתו שבראש גגו, ולכן לא הרגישו הקהל כ"כ בתחילה במעשיו הפרטיים שיעשה בביתו עד אשר נשתרש בחטא, אולם ממה דשמואל הנביא כתב מעשה זו כמבואר בב"ב י"ד ע"ב, ודייק לכתוב תיבת הישר, מזה מצאו לדקדק בדבריו דרק הישרות הקריבו, והוא הנידר ונידב כמבואר בסוגיין, אבל דוחק הוא להסמיך בשביל זה אקרא דשופטים, והנכון ביותר להסמיכו אקרא דפ' ראה, וכמו דמוכח נמי מפירש"י עה"ת שם שהוא מדרשת הספרי, וכ"ה גרסת היראים בסי' ש"ס ובמעיין החכמה דפוס רעדלהיים דף ק"ה ע"א וכ"ה בדק"ס, ובודאי דגרסת הש"ס הכא מוטעת חיא רק כמש"כ עה"ג.

רש"י ד"ה מחלוקת דר"מ ורבנן בנזירות בחטאת ואשם שבה כו' ע"כ, וכ"כ התוס' הכא וע' בירושלמי פסחים פ"ב ה"ד ובמגילה פ"א הי"א ובש"ק ומה"פ ורידב"ז שם.

תוד"ה ורבנן. ואמרינן דנסכים איכא בינייהו כו', ע"ל קי"ח ע"א ובמש"כ בחידושי שם.

דף קיח.

ור' יהודא אמר לך כי כתיב הישר אבעיניו הוא דכתיב, וכ"ה גרסת התוס' לעיל קי"ז בד"ה כל, אבל בילקוט ראה רמז תתפ"א גריס כי כתיב הישר במדבר הוא דכתיב.

שם איש להכשיר את הזר, ע' בשילהי מכילתין ובמנחות דיו ע"ב תוד"ה וכי תימא ובת' דבר אברהם סי' ז'.

שם אר"פ קרבו נסכים במדבר איכא בינייהו, בתוספתא פי"ג מבואר הכי בהדיא, וע"ל קי"א ע"א תוד"ה לדברי.

שם ואידך מבע"ל לכדר' יוחנן דאר"י משום ר' בנאה ערל מקבל הזאה ע"כ, וצ"ל דר"ש דס"ל דהאי קרא אתא להורות דרק חובות כעין פסח הוא דקרב, איהו ס"ל כמ"ד בירושלמי נזיר פ"ח ה"א דבעשירי מלו, או כקושיא דמר זוטרא ביבמות ע"א ע"ב דילמא פסח הבא בטומאה הוה, ורבנן דר"ש דהכא ס"ל כהא דתניא התם דמלו וטבלו ועשו

פסחיהן בטהרה, ובזה מיושב נמי קושית התוס' ביבמות שם בד"ה ודילמא ע"ש, וע' בגבורות ארי לתענית י"ז ע"ב.

שם מנה"מ אר"ח בר אבא א"ר יוחנן כתוב אחד אומר ותביאהו בית ה' שילה כו' הא כיצד לא היתה שם תקרה כו', במדרש שמואל פרשה ג' דריש לה הכי ר' אלעזר בשם ר' יוסי בר חנינא, אולם במדרש שוח"ט סי' ע"ח בפסוק ויביאם אל הר קדשו, פליג עלה ר' זעירא ואמר קרשים היו שנאמר ויטוש משכן שילה.

שם כתוב אחד אומר ותביאהו בית ה' שילה כו', ע' בחילופי הגרסאות בזה בשטמ"ק ובדק"ס ובילקוט שמואל א' סי' ע"ט.

שם א"ר אושעיא כו', בשטמ"ק הגרסא א"ר אלעזר א"ר אושעיא וכה"נ בילקוט ראה רמז תתפ"א.

רש"י ד"ה ערל. אלא בחד סרי הוא דמהול ע"כ, אולם בירושלמי נזיר פ"ח ה"א משמע דאיכא למ"ד דבעשירי מלו כדהבאתי לעיל בסמוך.

תוד"ה ותתרגם. וישנו בצבור כביחיד בשעת היתר הבמות צבור בפסח ראשון ויחיד בפסח שני ע"כ, כוונתם גם יחיד בפסח שני בבמה גדולה דומיא דצבור בפסח ראשון, כמש"כ המל"מ פ"א ה"ג מק"פ.

דף קיח:

ולו תאנת שילה מקום שכל הרואה אותו מתאנח עליו כו', הכא נדרש האי קרא בשם ר' אבדימי בר חסא ובשטמ"ק חמא, ובדק"ס בר חמא ב"ר דוסא, אולם בילקוט יהושע רמז כ"ח הגרסא ר' חמא ב"ר חנינא.

שם ר' אבהו אמר א"ק בן פורת יוסף כו', וכ"ה בילקוט שם, וע' מד"ר נשא פ' י"ד סי' ז' ובתנחומא ס"פ נשא ובזוה"ק וישלח דף קע"ה ע"א ובס' חסידים סי' ט' וסי' צ"ט וסי' תרי"ד.

שם תנא רואה שאמרו רואה כולו ולא המפסיק בינו לבינו כו' אסברא לך כגון בי כנישתא דמעון, אר"פ, בעי ר"פ, בעי ר' ירמיה כו', ביאור הענין הוא דבמשנה תנא רק דקדשים קלים ומעשר שני בשילה היו נאכלין בכל הרואה, ובתוספתא פי"ג הלשון איזהו הרואה הרואה ואינו מפסיק, אולם גם בזה אינו מבואר מה נקרא הפסק אי כולו או מקצתו, ולכן בברייתא דבסוגיין מבואר קצת יותר שאין הפסק בינו לבינו, אבל ג"ז צריך ביאור, וע"ז אמר ר"ש בן אליקום אסברא לך כו', ור"פ אמר בדרך אחר, ואחרי כל אלה מצאו

ר"פ ור' ירמיה למיבעיא עומד ורואה כו', ובירושלמי מגילה פ"א הי"ב בעי נמי רבי לעזר הרואה שילה או גם משכן שילה כו' ע"ש, וע' מנ"ח מצוה רנ"ד.

שם כי אתא רב דימי אמר, כ"ה הגרסא בשטמ"ק ובדק"ס ובילקוט תהלים רמז תתכ"ב אבל בילקוט ברכה רמז תתקנ"ז הגרסא כי אתא רב דימי א"ר יוחנן, כן בהא דאמרינן בתר הכי בסוגיין אמר רב אדא, סתר א"ע בילקוט, דבפ' ברכה שם גריס רב אדא בר מתנה, ובתהלים שם רב אדא בר אהבה.

שם ובכולן לא שרתה אלא בחלק של בנימן שנאמר חופף עליו כל היום, ע' ב"ר פ' צ"ג סי' ו' ושם פ' צ"ט סי' א'.

שם והכתיב ויטוש משכן שילה וכתיב וימאס באהל יוסף כו', ע' ספרי ברכה פיסקא שנ"ב ובזרע אברהם שם ובטו"א לחגיגה ד"ו ע"א.

שם רצועה היתה יוצאת מחלקו של יוסף לחלקו של בנימן והיינו דכתיב תאנת שילה, הכא משמע דסתמא דגמרא אמרה הכי, אלא כדאמר ר' חמא בר"ח רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודא כו' ה"ג רצועה היתה יוצאת מחלקו של יוסף כו', אולם בילקוט יהושע רמז כ"ט קאמר ולו תאנת שילה א"ר חמא ב"ר חנינא רצועה היתה יוצאת מחלקו של יוסף לחלקו של בנימן כו', ובירושלמי מגילה פ"א הי"ב הוא בשם ר' אבודמה דצפורן, וע"ל נ"ד ע"א ושם ע"ב, וע' ברד"ק שמואל א' ז' ה' שהביא בשם המדרש בזה"ל כיפה יוצאה מתחומו של בנימן לתחומו של יוסף ועליה בית המקדש של שילה נתון.

שם ת"ר ימי אה"מ שבמדבר כו', ע' בתוספתא פי"ג ובירושלמי מגילה ספ"א ובפדר"א פנ"ג ובביאור הרד"ל שם אות ט"ו ובכפתור ופרח רפ"ו.

שם עשרה שנים שמלך שמואל בעצמו ושנה שמלך שאול ושמואל כו', ע' ברש"י ושטמ"ק ודק"ס בסוגיין ובנזיר ד"ה ע"א רש"י ד"ה לקץ.

רש"י ד"ה בי כנישתא דמעון משם היו רואין את שילה ולא היה דבר מפסיק, ע' בירושלמי מגילה פ"א הי"ב ובק"ע ופ"מ וש"ק שם.

רש"י ד"ה וקאמר. והיא היתה השנה השניה כו', ע' ערכין י"ג ע"א תוד"ה כלב.

רש"י ד"ה מדשבע כבשו שבע חלקו סברא בעלמא היא עכ"ל, לע"ד בלתי מובן הסברא לתלות זב"ז.

דף קיט.

דת"ר כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים, במדרש שוח"ט מזמור ה' דריש מנוחה זו הארץ נחלה זו בית המקדש.

שם מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים, הטעם שתוה"ק קרא למקום הקרבנות מנוחה ונחלה, שמקומות הקדושים אלו הם באמת מנוחה עולמית ונחלה שאין לה הפסק, לא כעניני העוה"ז שכל מעשיהם הם דק לחיי שעה, וכל טרדותיהם אינם קשורים לחיי עולם, וע' ברבינו יונה לברכות ד"ו ע"ב ובטו"א למגילה ד"י ע"א, שוב מצאתי להרמב"ם בפיה"מ למשנתינו דמפרש מדוע נקרא ירושלים נחלה, וע' יבמות פ"ב ע"ב תוד"ה ירושה, וה"נ אמרינן בר"ה י"ב ע"ב נחלה אין לה הפסק וכ"ה בב"ב קכ"ט ע"ב וקל"ג ע"א, וע' בסוגיין לקמן ע"ב ובעמק יהושע ח"ב דרוש י"ג.

שם למה חלקן הכתוב כדי ליתן היתר בין זה לזה ע"כ, אולם גבי בכורים כללן הכתוב ביחד כדתניא בספרי ר"פ תבא והלכת אל המקום אשר יבחר ה"א זה שילה ובית עולמים, וע' מה שהאריכו בזה בזרע אברהם ובהתוה"מ שם.

שם ואיתקש מעשר דגן למעשר בהמה. ע"ל מ"ה ע"א תוד"ה ומעשר ובבכורות ל"ג ע"א תוד"ה ובית הלל ושם נ"ד ע"ב תוד"ה ואתי ונ"ט ע"א תוד"ה איתקש וברי"ט אלגאזי שם ד"ד ע"א ובטו"א לר"ה ד"ח ע"א ובס' מחנה דוד אהל ז' ובמש"כ בחידושי לבכורות נ"ג ע"ב.

שם מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים כו' דברי ר' יהודא רש"א מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה כו', והיינו דאמרינן בירושלמי מגילה ספ"א אית תניי תני מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים אית תניי תני מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה כו', וכן נחלקו ר"י וריש בספרי ראה י"ב ט' וע"ש בהתוה"מ.

שם ואומר זאת מנוחתי עדי עד כו', ע' מכילתא ותנחומא פ' בא בפסוק ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים ובילקוט ירמיה רמז ר"צ ושם בתהלים רמז תתפ"ב ובעמק יהושע ח"ב דרוש י"ד.

שם אל הנחלה ואל המנוחה מיבעיא ליה ה"ק לא מיבעיא כו', בילקוט ראה רמז תתפ"א מסיק על קושיא זו קשיא.

שם תנא דבי ר' ישמעאל זו וזו שילה רשב"י אומר זו וזו ירושלים, ע' בהתוה"מ אחרי סי' ק"ה ובפ' שלח ט"ו פסוק ב'.

רש"י ד"ה שם שם ואכלתם שם א"נ כי אם לפני וגו', ע' ירושלמי מגילה פ"א הי"ב ובק"ע ופ"מ שם.

תוד"ה באו לנוב וגבעון קדשים קלים ומע"ש בכל ערי ישראל כו', ע' טו"א למגילה ד"י ע"א ובמנ"ח מצוה יו"ד.

תוד"ה הא מני ר"ש היא ה"נ מצי למימר רבנן היא כו', ע' ש"ק לירושלמי מגילה ספ"א.

תוד"ה זו וזו שילה. דאין לאמר דהוה מפרש דלא הלך אבשלום אלא להביא כבשים מחברון כו', ע' מל"מ פ"א מה' ק"פ.

דף קיט:

מנוחה דנחו מכיבוש נחלה דפלגי התם נחלות, ע' מדרש שוח"ט מזמור קל"ב.
שם ועוד תניא ארבעה כללות היה ר"ש אומר בקדשים כו', בתוספתא פי"ג נשתנה לשון הברייתא, וע"ל ק"ו ע"ב ובסה"מ עשה פ"ד.
שם סמיכה דכתיב לפני ה' וסמך שחיטת צפון דכתיב צפונה לפני ה', שתי דרשות אלו מבוארות היטב בתו"כ נדבה פרק ד', וע"ש בק"א ובהתוה"מ סי' כ"ז ולעיל ל"ב ע"א תוד"ה מ"ש.
שם מתנות סביב דכתיב וזרק על המזבח סביב כו', ע' בשטמ"ק ובילקוט תרומה רמז שע"ד ושם בפ' ויקרא רמז תל"ח.
שם א"ר ששת לדברי האומר יש מנחה בבמה יש עופות בבמה לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה, המחלוקת בזה הוא לעיל קי"ז ע"א, וממילא הא דתניא בתוספתא תמורה פ"א דעופות אין קריבין בבמה ר' יהודא היא.
שם זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות, וכה"ג אמרינן לעיל מ"ד ע"א ובחגיגה ד"ז ע"א דעופות ומנחות נתמעטו מזבחים, ולכאורה לר"מ דס"ל יש מנחה בבמה קשה הרי קרא דזבחים משמע למעוטי עופות ומנחות, ואפשר דאיהו ס"ל דעופות לא נתמעטו כלל מזבחים דשניהם מיני דמים, ומנחות ועופות כי הדדי נינהו, דמנחות קמו תחת עופות בדלות כדאמרינן במנחות ע"ג ע"א ובקידושין נ"ג ע"א, וע' בשעה"מ פ"ג הי"ג ממעה"ק ושם פ"א מה' חגיגה, ועפ"ז יש ליישב נמי קושית התוס' במנחות פ"ב ע"א ד"ה להקיש.
שם וכהן דכתיב וזרק הכהן, ע"ל קי"ח ע"א וברש"י דיה זר ולקמן בשילהי מכילתין.
שם בגדי שרת לשרת בקדש וכלי שרת אשר ישרתו בם בקדש, בדק"ס הגרסא בגדי שרת דכתיב שבעת ימים ילבשם הכהן וכלי שרת דכתיב ולקח את כלי השרת.
שם ריחוץ ידים ורגלים דכתיב ובקרבתם אל המזבח ירחצו, בילקוט תשא רמז שפ"ז הגרסא דכתיב בבואם אל אהל מועד ירחצו, וע' בת' דבר אברהם סי' ז'.
שם מותיב רבה חזה ושוק ותרומת לחמי תודה כו', כמו הכא כן לעיל קי"ז ע"ב מותיב רבה גופיה מהך ברייתא, ולפנינו היא בתוספתא שילהי מכילתין, ואילו בירושלמי מגילה פ"א הי"ב מימרא דאמורא הוא דא"ר לעזר חזה ושוק כו', ועמש"כ בחידושי לעיל שם.
שם בעי ר' זירא, בתוס' הגי' רב אדא וכ"ה נמי בדק"ס.

רש"י ד"ה זבחים וזבחו זבחי שלמים, כ"ה הגרסא עה"ג ובשטמ"ק וכ"ה בילקוט אחרי רמז תקפ"ב, אכן יל"ד בהא דרש"י מסיק וכתיב אותם מיעוטא אלמא זבחים הוא דהוו נהגי בהו ולא עופות ומנחות עכ"ל, והוא תמוה דהא בתו"כ אחרי פרק ט' דרשינן האי אותם למעט בהמות של חטאות ואשמות, משום דהאי אותם קאי על זבחי שלמים דכתיב התם, ואפשר דדרשה דתו"כ שם הוא דוקא אליבא דר"מ דמנחה קרבה בבמה, ומאן דס"ל יש מנחה בבמה יש ג"כ עופות בבמה, ואייתר ליה האי אותם למעט חטאות ואשמות וצ"ע.

אמנם אכתי איכא למידק מדוע צריך למילף מיעוטא דמנחה מתיבת זבחים דבהמות, ומדכתיב אותם מיעוטא, הלא גבי מנחה גופה תניא בספרא פ' צו ריש פרשה ב' זאת תורת המנחה לבית עולמים זאת אינה נוהגת בבמה, משמע דמתיבת זאת ממעטינן מנחה בבמה, וע"ש בהתוה"מ סי' כ"ג ובתורה אור שם.

תוד"ה אין מנחה בבמה. היינו דלא קרבה כלל אפילו בבמה גדולה כגון מזבח הנחשת שבנוב וגבעון כו', ע' סוטה ט"ז ע"א תוד"ה לרבות ובתוס' ישנים מ"ד ע"א ובמל"מ פ"א מק"פ.

דף קכ.

ואיבעיא להו עלו מהו שירדו כו', כ"ה גרסת השטמ"ק והב"ח וע"ל י"ד תוד"ה הג"ה ובדף פ"ד תוד"ה זאת וד"ה הניתנין ובנדה ד"מ תוד"ה זאת ובמש"כ בחידושי ריש מעילה.

שם שחיטת לילה בבמת יחיד רב ושמואל ח"א כשרה וח"א פסולה, ע"ל י"ב ע"א תוד"ה יום ובנדה ד"מ ע"ב תוד"ה פרט ובחידושי הרמב"ן שם ובת' דבר אברהם סי' ז'.

שם דר"א רמי קראי אהדדי כו', קושיא דר' לעזר מבואר בירושלמי מגילה פ"א הי"ב, ואף דר"א גופיה שם מתרץ הלילה לחולין והיום למוקדשין, ור' יוחנן אמר עלה שם יפה לימדנו ר"א ע"ש, מ"מ פליגי בזה רב ושמואל בבבלי, פי' תרווייהו נקטו קושיתו, אבל תירוצו דר"א חד נקיט, ואידך אוקים באוקימתא אחרת כאן בקדשי במה גדולה כאן בקדשי במה קטנה.

אולם לע"ד בלתי מובן סתירת המקראות, הלא הא דשאול אמר גולו אלי היום אבן גדולה, הרי הוא לבנין מזבח, כדכתיב תיכף בתר הכי ויבן שאול מזבח אותו החל לבנות מזבח, ופי' הגאון מלבי"ם זצ"ל מן האבן הזה בנה מזבח כו' ע"ש, ולפ"ז שפיר דייק שאול לאמר היום, כי כמו שאין בנין ביהמ"ק בלילה כדאמרינן בשבועות ט"ו ע"ב, כמ"כ אין בנין מזבח בלילה עכ"פ לדעת שאול, והא דכתיב ויגשו כל העם איש שורו ואיש

שיהו בידו הלילה, משום ששאול סבר דשחיטת לילה כשרה בבמה קטנה, ואפשר נמי דקרא אשמעינן לפי שהיתה שעת מלחמה, ולא הספיקו להביא עד הלילה, ואמרינן לעיל י"ב ע"א לילה לקדושה יום להרצאה וע"ש רש"י ד"ה לקדושה, ולפ"ז שפיר קמ"ל קרא שהביאו הבהמות גם בלילה תיכף כשהשיגו, בכדי להקדישם לקרבנות. ולבקרם בלילה ממומין, למען יהיו מוכנים לאור הבקר להקריבם וצ"ע כעת.

שם כאן בקדשי במה גדולה כו', פי' משום דכבר הוקדשו למצות יום כדין במה גדולה משו"ה אע"ג שנקרבים אח"כ בבמה קטנה לא עבר מהם מצות יום משא"כ קדשי במה קטנה כשר בלילה, כדהסביר בזה הגאון הנצי"ב זצ"ל בהעמק שאלה לשאילתות וירא סי' יו"ד אות ח'.

שם שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך כו', ע' חגיגה ד"ו ע"ב ובטו"א שם קונטרס אבני מלואים.

שם דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה קרן וכבש ויסוד וריבוע כו', בתוספתא שילהי מכילתין לא גריס ריבוע, ושם הביא עוד חילוקים בין במה גדולה לקטנה בהא דעור עולה לכהנים וחוץ למקומו, ובש"ק לירושלמי מגילה פ"א הי"א דייק אליבא דרב אדא בר אהבה בע"ז כ"ד ע"ב דקאמר עולת נקבה כשרה בבמת יחיד. אמאי לא חשיב לה בסוגיין בדברים שבין במה גדולה לקטנה ע"ש.

שם הפשט וניתוח בגדולה ובקטנה, ע' חולין כ"ב ע"ב תוד"ה והביא.

שם מנין לעשות זמן במה גדולה כזמן במה קטנה כו', כ"ה גרסת הילקוט בפ' צו רמז תצ"ג.

רש"י ד"ה שהכניסה. לאחר ששחטה בחוץ כו', אבל התוס' בסוגיין ובמעילה ד"ג ע"א ד"ה שהכניסה מפרשים שהכניסה חיה לפנים אחר שהוקדשה ליקרב בבמת יחיד כו' ע"ש.

בתוס' אבל בספרים ישנים גרסינן קדק"ד ששחטן בדרום כו', עמש"כ בחידושי ריש מעילה.

בא"ד כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וכש"כ בשחיטת דרום כו', ע' בס' לבוש מרדכי לסוגיות דזבחים סי' י"ג.

דף קכ:

תאמר בבמה קטנה שהזר כשר בה, כמבואר לעיל קי"ח ע"א וילפינן לה מקרא קי"ט ע"ב. וע' מנחות ד"ו ע"ב תוד"ה וכי תימא.

סליק פרק בתרא וסליקא מסכת זבחים בס"ד

קונטרס אחרון

הנה קרוב לסיום הדפסת ספרי זה, יצאו לאור חידושים על הרמב"ם מהגאון הגדול ר' חיים הלוי זצ"ל מבריסק, ומצאתי מה שיש להעיר עליהם לע"ד, ואכתוב בזה רק מה שנוגע למכילתין, וכבר כתבתי הערה אחת בחידושי לעיל קי"ב ע"א ע"ש, והנני להעיר עוד על דבריו במש"כ הרמב"ם בה' תמידין פ"ג ה"ד כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום כו' ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש וכסוי היה לו ובזך היה שמו ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו וכו' ואוחז הכף בידו עכ"ל, והוא במשנה תמיד פ"ה, והק' שם בפי' הרא"ש איך מוליך את הבזך בתוך הכף והא איבעיא לן ביומא נ"ח בהניח מזרק בתוך מזרק אי חוצץ או לא, והאריך הגאון הנ"ל בקושית הרא"ש ותירוציו עד שיצא בדבר החדש.

וז"ל והנראה לומר בזה, דהנה יסוד הדין דחציצה בין ידו לכלי פוסלת, הלא הוא משום דבעינן שתהא עבודה בעצמו של כהן, וכיון דחוצץ אין זה בעצמו של כהן, אבל בלאו הך דינא דבעינן עצמו של כהן פשיטא דלא שייך כלל ענין חציצה הכא, דמ"מ הרי עשה את העבודה ואיזה חסרון יש כאן מהחציצה, אלא דעצמו של כהן ליתא הכא כיון דיש חציצה בין ידו לעבודה, והן נראה דכל הך דינא דבעינן שתהא עבודה בעצמו של כהן הוא רק במקום שנאמר דין ימין, משא"כ בעבודה שכשרה גם בשמאל, א"כ ליתא גבה לכל הדין דעצמו של כהן כלל, וכל דינה הוא רק שהכהן יעשה את מעשה העבודה, אבל הך דינא שהעבודה תהא דוקא בעצמו של כהן ליתא גבה, ורק במקום דנאמר דין ימין שם כל הך דינא דבעינן עצמו של כהן, וכן הוא מבואר להדיא במנחות דף כ"ו ור' ינאי אמר כיון שקמצו מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו בהמיינו ואפילו במקידה של חרש ומשום דר' ינאי ס"ל דלא בעינן ימין וע"כ כשרה בכל דבר ואפילו בהמיינו דלא בעינן עצמו של כהן, רק שהכהן יעשה את מעשה ההולכה וההקטרה וממילא דלא שייך בזה ענין חציצה כלל כו' ומדתנן במתניתין (דתמיד) דההקטרה היתה בחפניו מבואר להדיא דגם הולכת קטורת זו לא פסלה לה שמאל, ולפ"ז הרי ניחא קושית הרא"ש דאיך נותן את הבזך בתוך הכף והא הוי חציצה, דכיון דאין בהולכה זו דין ימין, א"כ ממילא דפקע מינה כל עיקר הדין דעצמו של כהן, ולא איכפת לן גם בחציצה שבין ידו לעבודה, וכמבואר בהסוגיא דמנחות שהבאנו דכל דכשר בשמאל כשר בכל דבר ואפילו בהמיינו, ושפיר היה מוליך את הבזך בתוך הכף, אף אם נימא דמזרק בתוך מזרק חוצץ עכ"ל ממש.

ולע"ד בלתי מובן עצם ההנחה דחציצה תלויה בדין ימין דוקא, האם דין חציצה נאמר על הידים דוקא ובאופן דנוכל להקדים דין ימין לשמאל בהאי דינא, הרי דין חציצה בעבודת הכהנים נאמר על כל הגוף, ומכש"כ לפירוש התוס' במקור דיני חציצה אהא דתנא דבי ר' ישמעאל לעיל כ"ד ע"א הואיל וריצפה מקדשת וכלי שרת מקדשין מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת אף ריצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הריצפה ע"ש, שכתבו דהאי כלי שרת פירושו בגדי כהונה שלא יהא דבר חוצץ כדכתיב על בשרו כו' ע"ש, דבזה ודאי אין מקום לחלק בין ימין לשמאל בחלקי גופו, כמו כן לפי' רש"י שם דהאי כלי שרת הם כלים המשמשים למעשה הקרבנות, נמי אין לחלק בין ימין לשמאל. ודאתאן עלה נפלאתי ע"ד התוס' שם שחלקו על פירש"י הנ"ל, האם באמת כל היכא דאשכחן תיבות כלי שרת נפרש דקאי אבגדי כהונה, הלא מקרא מלא הוא בדברי הימים ב' כ"ד י"ד וככלותם הביאו לפני המלך ויהוידע את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה' כלי שרת והעלות וכפות וגו', הרי בהדיא דבלשון הכתוב כלי שרת הם כלים לעבודות הקרבנות, וכן אהא דכתיב סוף פ' במדבר ולקחו את כל כלי השרת פירש"י והן כלי הקטורת ע"ש, ומהאי קרא גופיה ילפינן ביומא נ"ח ע"א את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש שני כלים ושירות אחת, פי' שאם הניח מזרק בתוך מזרק וקיבל בו את הדם כשר, וכן אהא דתנן ר"פ איזהו מקומן וקיבול דמן בכלי שרת פירש"י דכתיב בעולה בסיני וישם באגנות וממנה למדו בכל הזבחים בהיקש ליטעון כלי ע"ש, והתוס' גופיה שם נמי בע"כ הכי מפרשי, דהא רבינו אפרים מדקדק דלא בעינן סכין בשחיטה מדלא קתני שחיטתן בכלי שרת בצפון כו' ע"ש, והשתא אם איתא דכלי שרת פירושו בגדי כהונה, מאין היה מוכיח מלשון זה על סכין, הלא אז הוה פירושו שחיטתן בכלי שרת היינו בבגדי כהונה, וכמו שהבאתי מקרא ומתניתין, כמ"כ היא בברייתא פסחים ע"ט ע"א, גבי טומאת כלי שרת, דמפרש רב חסדא לא שנו אלא שנטמא הסכין בטמא מת כו' ע"ש, הרי מכל המקומות מוכח דלשון כלי שרת הונח על כלים המשתמשים למעשה הקרבנות, והא דפירש"י לעיל י"ג ע"א בכהן כשר ובכלי שרת שיהא מלובשים בגדי כהונה, הלא מסיק שם רש"י בהדיא דכל היכא דקתני בכהן כשר ובכלי שרת בבגדי כהונה קאמר ע"ש, ובזה מורה באצבע דרק היכא דהכלי שרת נאמר אצל כהן כשר, דוקא אז פירושא דכלי שרת הוא בגדי כהונה.

כן ראייתו של הגאון הנ"ל ממנחות כ"ו ג"כ בלתי מובנת, דלע"ד המובן בגמ' שם דר' ינאי אתא שם לפרושי טעמא דר"ש דמכשר אע"פ שלא קידש הקומץ בכלי שרת, ועלה קאמר דלא כרב יהודא בריה דר' חייא דקאמר טעמא דר"ש מקרא דקדש קדשים היא כו', רק

משו"ה מכשר ר"ש דסבר כיון שקמצו מכלי שרת מעליהו ומקטירו אפילו בהמיינו, פי' כך דעת ר"ש דרק בתחילת מנחה בעי כלי, אבל קידוש קומץ לא בעי כלי כלל, וממילא לא שייך גבה חציצה, ואין זה ענין לימין ושמאל.

ומש"כ הגאון הנ"ל בתר הכי לתרץ קושית הרא"ש הנ"ל, עפמש"א במנחות כ"ה ע"א אימא עון שמאל שהותר מכללו ביוה"כ, והקשה מ"ש דנקט יוה"כ, הלא במשנה דתמיד שם תנן נתפזר ממנו לתוכו נותנו לו בחפניו הלא מבואר בהדיא דבהולכת קטורת זו לא פסלה שמאל, וא"כ מ"ש דנקט הגמרא דוקא ביוה"כ, ובע"כ נראה מוכרח מזה דקטורת דהיכל לא הויא הולכתה עבודה כלל ואין הכשר שמאל דידה בכלל הותרה מכללה, ורק בקטורת דלפני ולפנים דנאמרה בה הבאה, בה הוא דהויא הבאתה עבודה והכשר שמאל דידה הויא בכלל הותרה מכללו, ולפ"ז הרי ניחא בפשיטות קושית הרא"ש מהך דהניח מזרק בתוך מזרק, דשאני הכא דלא בעינן הולכה כלל, ובהובאה מאליה ג"כ כשרה עכ"ל.

והנה במנחות שם ובזבחים ל"ד ע"ב ושם ס"ח ע"ב, בכולם פירש"י אהא דשמאל אית ליה הכשירה ביוה"כ, מהא דנטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו ע"ש, ומה מאד טרחו הש"ס ביומא ר"פ הוציאו לו למצוא טעם ומקור למשנה זו, הלא לדברי הגאון הנ"ל דלקיחת הקטורת בחפניו היא הוראה להיתר שמאל, א"כ הי"ל לרש"י ז"ל להורות על שמאל דאית ליה הכשירה ביוה"כ, ממקרא מלא דכתיב ומלא חפניו קטורת סמים דקה והביא וגו'.

ועוד ביומא מ"ח ע"ב דבעו מיניה מרב ששת הולכה בשמאל מהו אמר להו תניתוה נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו, ופירשו בתוס' שם וז"ל דכיון דכתב רחמנא הבאה אחת בקטורת ואי אפשר לעשות בהבאה אחת אא"כ יוליך הכף בשמאלו אלמא הולכה בשמאל כשרה ע"ש, והשתא לדברי הגאון הנ"ל דהחפינה בחפניו היא הוראה על היתירה דשמאל, הרי עדיפא ליה טפי לרב ששת למיפשט להו מהאי קרא דומלוא חפניו קטרת סמים דקה והביא וגו', ובע"כ דחפינת חפנים דקטורת אין להם שום ענין לדין שמאל, רק עבודה זו ובדרך זה גזר רחמנא לחפון בחפניו את הקטורת וכך היא מצותה, וע' ר"פ הוציאו לו ובירושלמי שם ה"א.

ובמה שהנני נבוך בקושית הרא"ש ז"ל לע"ד, ראשונה הלא לפי האמת מסקינן ביומא נ"ח שם דמזרק במזרק אינו חוצץ, וכ"פ הרמב"ם בפ"א הכ"א מפסוה"מ, ולפי האיכא דאמרי ביומא שם הוא נמי דרך שירות בכך, ואסמכוה אקרא דאת כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש שני כלים ושירות אחת, ועפ"ז הא שפיר תנן בתמיד דהבזך היה בתוך

הכף, ואפ"ה אין מקום להקשות על רב חסדא ביומא שם אמאי לא פשיט ליה לרמב"ח על שאלתו דהניח מזרק בתוך מזרק ממשנה דתמיד שהיה מונח הבזך בתוך הכף, משום דלא דמי כלל, לפ"מ דתניא בכריתות ד"ו ע"א ובירושלמי יומא פ"ד ה"ה, דקטרת היתה נעשית שס"ח מנה שס"ה כנגד ימות החמה מנה לכל יום ושלשה מנים יתירים שמהם מכניס כהן גדול מלא חפניו ביוה"כ, ופירש"י שס"ח מנין דהכי סליק חושבנא דסממנין דלעיל, וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מכלי המקדש דהקטרת נעשית בכל שנה ושנה בסכום הנ"ל, ולפי חשבון הנ"ל, וע' בתוס' שבועות ד"י ע"ב ובמעילה י"ד ע"ב ד"ה מותר, וא"כ לבד שהיה הקטרת דבר יקר מאד והיו צריכים לפטום הקטרת אומנים בקיאים בשכר גדול כמבואר ביומא ל"ח ע"א, עוד היה שקול במשקל מצומצם מאד כמו לכלל השנה שיכיל החשבון, כן דבר יום ביומו פעמים, חמישים דינרין בבקר וחמשים דינרין בין הערבים, והיתה סמים דקה, וכמבואר במשנה דתמיד היה הבזך מלא וגדוש קטרת, וכשנושאין את הבזך להביאו אל ההיכל להקטרה, לא ימלט שהיה נשפך דבר דק כזה מן הבזך אף מעט מזעיר, אבל במשך השנה היו נושאין הכהנים כזאת יותר משבע מאות פעמים, היינו פעמים בכל יום, ואף אם בכל פעם היה נתפזר כמות קטן, אבל בסך הכל במשך השנה הלא היתה האבידה בזה הרבה, ולכן לפי נחיצות הדבר המצומצם שלא ילך לבטלה היו מביאין הבזך הקטן כשהוא מלא בתוך הכף הגדול שלא יהיה נאבד מהקטרת לבטלה, משא"כ במזרק לתוך מזרק הלא המזרק החיצון לא בא עבור הפנימי לשום מטרה. משו"ה שפיר קמבע"ל וצ"ע.

וכדאיירינן במשניות דתמיד אכתוב בזה אהא דתנן התם דף ל"א ריש ע"ב בסדר הולכת אברי התמיד למזבח, הראשון בראש וברגל כו', דעפ"ז מתורץ ברווחא לע"ד תמיהת הרשב"א ז"ל ריש ב"ק, שכ' בברייתא דג' אבות נאמרו בשור הקרן והשן והרגל וז"ל אשור דקרא קאי אלא שאני תמיה איך הקדים שן לרגל ובכתוב הרגל מוקדם ואולי דרך גדולתו שנאו עכ"ל, דלולא דבריו היה נלע"ד דאע"ג דהברייתא קאי אשור דקרא, מ"מ כמו בקרא כן בברייתא, גם השינוי שביניהם, הוא בסדור נכון למאד, דהנה כל הכתוב בקרא הוא רק בחיובא דגברא, על אשר שלחה או לא שמרה, כדכתיב כי יבער איש וגו' ושלח את בעירו וגו' ישלם, והתחלת חיוב הבעלים הוא משיצאתה מרשותם, דזאת היתה תחילת הסיבה לכנוס לרשות הניזק. וזהו המובילם אל החיוב מה שבאה בשדה אחר, ואם נתחשב בסיבה זו, ודאי הרגל חשוב יותר אפילו בנזקי שן, דהרגל יוליך את השן מרשות הבעלים לרשות הניזק, ולכן הקדים בקרא חיוב הרגל על הבעלים, משא"כ בברייתא דלא איירי בבעל השור כלל, אלא בפרטיות האברים הנמצאים בשור ומוכשרים להזיק בהם,

דזהו ממש לשון הברייתא ג' אבות נאמרו בשור, בזה ודאי דראוים להתחשב עם פרטיות האברים המזיקים, כדרך הלוך השור אל ההיזק, ועפ"מ דתנן בסדר הולכת אברי התמיד למזבח הראשון בראש וברגל, וביארו ביומא כ"ה, מ"ט סלקא רגל בהדי רישא וקאמר בן עזאי לפני ר' עקיבא משום ר' יהושע במשנה שם דרך הלוכו היה קרב, ומפרש בברייתא כיצד דרך הלוכו הראש והרגל כו', ובירושלמי שם פ"ב סוף ה"ב א"ר מנא פשטה ראשה עקרה רגלה, ועפ"ז הסדר בנזקי שור מדוייק מאד, הקרן השן והרגל, דזהו דרך הלוכו, דלפי סדר הלוכו, מוקדם שן לרגל להיותו מאברי הראש, ובאברי הראש גופייהו קרן קודם גם לשן, בסדרי אבריו המוכנים להזיק בהם, כן היה נלע"ד לולא דברי הרשב"א ז"ל, זולת אם נדחוק לאמר דלזה נתכוין גם הוא ז"ל בתירוצו, במש"כ שם ואולי דרך גדולתו שנאו.

בזבחים כ"ד ע"ב רש"י ד"ה המעכב כפרה. כ' וז"ל אבל הולכת אברים דלא מעכבא כפרה דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר לא בעי ימין, ובהאי סוגיא גופה דאיתא במנחות ד"י ע"א, פירש"י וז"ל הולכה דלא מעכבא דאפשר לישחט ולנתח אצל הכבש א"נ אם יש כהנים הרבה יושיטו זה לזה עכ"ל, ועל סתירה זו בפירש"י נשארו בצ"ע בפנים מאירות לזבחים ובטהרת הקדש למנחות, ובקרן אורה למנחות נראה דהבין דהני תלתא טעמי כתב רש"י כחדא, ומה שהחסיר בסוגיא חדא הוסיף בסוגיא האחרת, אמנם בצ"ק כ' דבמנחות פירש"י אליבא דר"ש דס"ל הולכה לאו עבודה היא דאפשר לבטלה ובזבחים פירש"י אפילו אליבא דרבנן כו' ע"ש, ודבריו מתמיהין הלא סוגיא אחת היא, ומאי אהני לן בהא דמחליף סתירה בסתירה, דהא אפילו אם רש"י גופיה היה מפרש דשם נסיב אליבא דרבנן והכא אליבא דר"ש, הוה קשה נמי על סתירה זו, ומכש"כ להניח כוונה כזאת בדבריו.

וראיתי בס' חיבת הקדש לזבחים שם שכ' דמש"כ רש"י במנחות דכהנים יושיטו זה לזה, בע"כ כמ"ד דהולכה שלא ברגל שמיה הולכה, וסוגיא דזבחים כ"ד היא אליבא דר' יוחנן, ואיהו הא ס"ל שם ט"ו ע"א הולכה שלא ברגל פסולה, משא"כ במנחות לר"ל קיימינן ע"ש, אמנם גם זה אינו, ראשונה דהשטמ"ק כ' בזבחים כ"ד דגם שם צ"ל רשב"ל במקום ר' יוחנן, וכן גריס בס' יראים סי' שע"ז, ועוד דבמנחות ט"ז ע"ב פירש"י כמו שם ד"י ע"א, אע"ג דשם קאי אליבא דר' יוחנן, וע"ש בשטמ"ק אות י"ז, וביומא מ"ח ע"ב פירש"י כמו בזבחים, אע"ג דשם אינו אליבא דר' יוחנן. כן הלא ביומא שם מחלק בין הולכת אברים להולכת דם, ובזבחים ט"ו הוא בהולכת דם.

כן בא עתה לידי ספר מנוחת משה, וראיתי בו באות א' תשובה ה' שהקשה ע"ד התוס' בזבחים ע"ד ע"א ד"ה רב, שכתבו דקרא דמום בם לא ירצו הא ע"י תערובות ירצו אתא לתערובות דחד בחד דירצו, ולא לחד בתרי איצטריך דבלאו קרא ברובא בטיל ע"ש, דלפ"ז מאי האי דפריך הש"ס במנחות ד"ה ע"ב ל"ל קרא דמן הבקר להוציא את הטריפה והלא דין הוא מה בעלת מום שמותרת להדיוט אסורה לגבוה טרפה שאסורה להדיוט אינו דין שאסורה לגבוה ע"ש, דלפ"ד התוס' שפיר איצטריך קרא דאי מק"ו מבע"מ הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ומה בע"מ ביטול תערובתה הוא חד בחד ה"נ טרפה, להכי איצטריך קרא דמן הבקר דביטול תערובות טרפה בקדשים הוא דוקא חד בתרי כמו כל האיסורין ודלא נילף מבע"מ, והמקשה שם נשאר בצ"ע, וע"ש מה שהאריך בזה.

ולע"ד איננ רואה בזה שום קושיא, הלא כל דרשה זו דמום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובות ירצו, היא דרשת ר"א, ומשו"ה ס"ל אם קרב ראש של אחד מהן יקרבו כל הראשין כולן, אבל חכמים הלא פליגי עליה במשנה דלקמן ע"ז ע"ב, ואינהו ס"ל דאפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצאו לבית השריפה, וכ"פ הרמב"ם בפ"ו הכ"א מפסוה"מ ע"ש, ולפ"ז מדוע נוקים ברייתא דמנחות כיחידאי ודלא כהלכתא רק למען הקשות, כיון דבאמת ואליבא דדינא אין שום דין ריצוי באברי בעלי מומין אפילו אחד באלף כמש"כ הרמב"ם שם.

ועוד מי הכריח לסוגיא דמנחות לדרוש האי קרא דמום בם דוקא למעט תערובתם, דילמא ס"ל להאי סוגיא כאידך שתי הדרשות ביומא ס"ד ע"א למעט מום עובר, דמום בם הוא דלא ירצו הא עבר מומן ירצו, או הא כל דחויין הואיל ונדחו ידחו, וע"ש תוד"ה ואידך.

ובכלל נלע"ד דסוגיא דמנחות לא איירי בתערובות אברי טרפה ובע"מ. רק בבהמה טריפה או בעלת מום להקריבן לכתחילה למזבח כמו שהן בלי תערובות, ולהכי מצאו מקום ר"א וחכמים לחלוק דוקא בתערובות אברי תמימים באברי בעלי מומין, דבבהמה בעלת מום להקרבה לא שייך גבה תערובות דהא ניכר מומה ונוכל לבודקן להכיר המעורבת, דאל"כ מאי אהני לן כל ביקור הקרבנות ממומין דילפינן מקראי במנחות מ"ט ע"ב, וכמה שקלו וטרו בש"ס זבחים ע"ד ע"ב על תערובות טרפה דתנן במתניתין, היכי דמי אי ידיע ליה ליתי ולשקליה אי לא ידיע לה מנא ידע דאיערב כו' ע"ש, ועכ"פ לפי אוקימתות דהתם תנן בזבחים שם ע"א ריש ע"ב, דבתערובות טריפה בזבחים כשרים ירעו כולם עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין, וגם ר"א לא פליג על זה במשנה שם, ואם היתה מציאות כזאת תערובות בבהמה בעלת מום, הרי ס"ל

לר"א דמום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובות ירצו, הרי דלא היה מקום במנחות שם למילף טריפה מבעל מום אפילו אליבא דר"א כנלע"ד.